પધારવું થયું. તેમની વૈરાગ્યવાહિની વાણીની સચોટ અસર આપણા આ મોહનલાલના હૃદયમાં એટલી તો આરપાર ઊતરી ગઈ કે, પરિણામે સંસારની નિસ્સારતાનું તેને આબાદ ભાન થઈ ગયું.

વિ. સં. ૧૯૫૫માં કાશીવાળા આચાર્ય (તે વખતે મુનિ ધર્મ-વિજયજી) શ્રી. વિજયધર્મસૂરિજીનું ચાતુર્માસ સમી મુકામે થયું. વ્યાખ્યાનમાં સૂયગડાંગ સૂત્ર વંચાતું હતું. જેનું શ્રવણ આપણા મોહનલાલ એક ચિત્તે કરતા હતા. એવામાં એક રાત્રિએ મોહનલાલને સ્વપ્ન આવ્યું કે,

"આત્મકલ્યાણ કરવામાં અપ્રતિમ શક્તિનો ઉપયોગ કર અને શાસનહિતનાં કાર્યો માટે તત્પર થા."

બસ, આ સ્વપ્ને જ આત્મકલ્યાણ કરવા માટે ભાગવતી દીક્ષા અંગીકાર કરવી એ એક જ અત્યુત્તમ અને શ્રેયસ્કર માર્ગ છે એવો નિશ્ચય કરાવી દીધો.

श्रेयांसि बहुविघ्नानि એ ન્યાયે દીક્ષાની વાતને ન લંબાવતાં વિ. સં. ૧૯૫૭ના માહ વદ દશમનો દિવસ નક્કી થઈ ચૂક્યો.

આ પુણ્ય દિને આપણા મોહનલાલે મુનિશ્રી ધર્મવિજયજી પાસે દીક્ષા અંગીકાર કરી અને મુનિ ભક્તિવિજયજી બન્યા.

ફક્ત સ્વપ્નમાંથી જીવનપલટો કરી વાળનાર યુવક મોહનલાલ! ધન્ય છે તારી અદ્ભુત વિચાર સરણીને! અને ધન્ય છે તારી તાત્કાલિક નિર્ણય શક્તિને!

દીક્ષા લીધા પછી તો ચારિત્ર જીવનમાં જ પ્રગતિમાન થવાનું રહ્યું. ગુરુ મહારાજ સાથે વિ. સં. ૧૯૫૭નું ચાતુર્માસ વીરમગામમાં વ્યતીત કર્યું તેમાં સારસ્વતનો અભ્યાસ કર્યો અને ચાતુર્માસ પૂરું થયેથી ઉત્તરાધ્યયન અને આચારાંગના યોગ વહન કર્યા. ત્યાંથી માંડળ પધાર્યા અને માંડળમાં વિ. સં. ૧૯૫૮નું ચાતુર્માસ કરી સંસ્કૃત અભ્યાસ આગળ વધાર્યો.

આ અરસામાં ગુરુશ્રીએ, સાધુઓને સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત અભ્યાસ કરવાની અનિવાર્યતા સમજાતાં, બનારસ ભણી જવાની પસંદગી ઉતારી. ત્યાંથી વિહાર કરીને મહેસાણા ગયા. વિ. સં. ૧૯૫૯નું ચાતુર્માસ મહેસાણામાં કર્યું. ચોમાસું પૂરું થયે પાટણ પધાર્યા. વિ. સં. ૧૯૬૦નું ચાતુર્માસ પાટણમાં કર્યું. અહીં પં. કમળવિજયજી, તથા પૂ. વીરવિજયજી મહારાજની નિશ્રામાં મહાનિશીથના યોગો વહ્યા. ત્યાંથી વીરમગામની વિનંતિ થતાં તેનો સ્વીકાર થયો અને વિ. સ. ૧૯૬૧નું ચાતુર્માસ વીરમગામમાં કર્યું. ત્યાંથી કપડવંજ, ગોધરા, રતલામ, ઉજ્જૈન, મક્ષીજી, ઝાંસી અને કાનપુર થઈ વિ. સં. ૧૯૬૨ના વૈશાખ વદ તેરશે બનારસમાં પહોંચ્યા. ત્યાંથી સમેતશિખર ભણી જવાની ભાવના જાગૃત થતાં પાવાપુરી, કુંડલપુર, રાજગૃહી, ગુણશીલ ચૈત્ય અને ક્ષત્રિયકુંડ વગેરે ઠેકાણે થઈ વિ. સં. ૧૯૬૩ના પોષ સુદ અગિયારસે શિખરજી પહોંચ્યા. ત્યાંથી અજીમગંજ, બાલુચર થઈને કલકત્તા પહોંચ્યા. વિ. સં. ૧૯૬૩ના ચૈત્ર વદ પાંચમે પાંચ બંધુઓનો દીક્ષા ઉત્સવ થયો. દીક્ષિત બંધુઓનાં નામ ક્રમશઃ મુનિ સિંહવિજય, મુનિ વિદ્યાવિજય, મુનિ મહેન્દ્રવિજય, મુનિ ગુણવિજય અને મુનિ ન્યાયવિજય રાખવામાં આવ્યાં. વિ. સં. ૧૯૬૩નું ચાતુર્માસ ગુરુ સાથે કલકત્તામાં કર્યું. ચોમાસું પૂરું થયે અજીમગંજ, ભાગલપુર, ચંપાપુરી વગેરે સ્થળોની યાત્રા કરતાં પાવાપુરી પહોંચ્યા. ત્યાં આચાર્ય મહારાજે માંડલિયા જોગ કર્યા. ત્યાંથી બનારસ આવ્યા અને બે વર્ષ સ્થિરતા કરી સંસ્કૃતનું સતત અધ્યયન ચાલુ રાખ્યું. વિ. સં. ૧૯૬૪ અને વિ. સં. ૧૯૬૫નાં ચાતુર્માસ બનારસમાં કર્યાં. બનારસથી વિ. સં. ૧૯૬૬ના પોષ વદ ચોથે વિહાર કર્યો. આગ્રા, જયપુર થઈને પાલી પધાર્યા. વિ. સં. ૧૯૬૬નું ચાતુર્માસ પાલીમાં કર્યું. ત્યાંથી રાણકપુર અને આબુજીની યાત્રા કરી પાલનપુર અને અમદાવાદ થઈને સાણંદ પધાર્યા. વિ. સં. ૧૯૬૭નું ચાતુર્માસ સાણંદમાં કર્યું. ચોમાસુ પૂરું થયે પાનસર યાત્રા કરી પાલીતાણા પધાર્યા. ત્યાંથી વિહાર કરીને

વીરમગામ પહોંચ્યા. ત્યાં વિ. સં. ૧૯૬૮નું ચાતુર્માસ સમી મુકામે કર્યું, ચોમાસું પૂરું થયે મેનાબ્હેને કાઢેલ સંઘમાં શંખેશ્વર પધાર્યા. ત્યાંથી કાંકરોલી, પાલનપુર અને આબુ તીર્થ ભેટીને સાદડી પધાર્યા. વિ. સં. ૧૯૬૯નું ચાતુર્માસ સાદડીમાં કર્યું. ચોમાસું પૂરું થયે સોજત થઈને જોધપુર ગયા. ત્યાં સાહિત્ય સંમેલનનું અધિવેશન મળ્યું તેમાં હાજરી આપી અને ત્યાંથી મારવાડની પંચતીર્થીની યાત્રા કરી. વિ. સં. ૧૯૭૦નું ચાતુર્માસ પાલી મુકામે કર્યું. ત્યાંથી સાદડી, રાણકપુર, આબુની યાત્રા કરી વિ સં. ૧૯૭૧નું ચાતુર્માસ અમદાવાદ કર્યું. આ અરસામાં આચાર્ય મ ના ગુરુભાઈ મુનિ સિંહવિજયજીનો વિ. સં ૧૯૭૨ના ચૈત્ર સુદ એકમે સ્વર્ગવાસ થયો. તે નિમિત્તે ત્યાંના સંઘે અષ્ટાહ્નિકા મહોત્સવ કર્યો. ત્યાંથી પાલીતાણા પધાર્યા. વિ. સં. ૧૯૭૨નું ચાતુર્માસ પાલીતાણા ખાતે કર્યું. વિ. સં. ૧૯૭૩ અને વિ. સં. ૧૯૭૪નાં ચાતુર્માસો વીરમગામમાં કર્યાં. ત્યાર પછીનું વિ. સં. ૧૯૭૫નું ચાતુર્માસ કપડવંજ મુકામે થયું વિ. સં. ૧૯૭૬નું ચાતુર્માસ પાલીતાણા ખાતે થયું વિ. સં. ૧૯૭૭નું માંગરોળ. વિ. સં. ૧૯૭૮નું વઢવાણ શહેરમાં અને વિ. સં. ૧૯૭૯નું ચાતુર્માસ સમીમાં કર્યું વિ. સં. ૧૯૮૦નું ચાતુર્માસ વીરમગામમાં કર્યું. વિ. સં. ૧૯૮૧નું ચાતુર્માસ ભાવનગર મુકામે અને વિ. સં. ૧૯૮૨નું પાટડીમાં. વિ. સં. ૧૯૮૩નું વઢવાણ કેમ્પ (સુરેન્દ્રનગર)માં અને વિ. સં. ૧૯૮૪નું રાધનપુર ખાતે એમ ચાતુર્માસો થયાં. વિ. સં. ૧૯૮૫નું જોટાણા મુકામે અને વિ સં ૧૯૮૬નું ચાતુર્માસ માણસા ખાતે થયું. વિ. સં. ૧૯૮૭નું ચાતુર્માસ મહેસાણામાં અને વિ. સં. ૧૯૮૮નું ચાતુર્માસ સુરત થયાં. વિ સં ૧૯૮૯નું ચાતુર્માસ મુંબઈ અને વિ. સં. ૧૯૯૦નું ચાતુર્માસ ખંભાત મુકામે થયું. વિ. સં. ૧૯૯૧નું ભાવનગર, વિ. સં. ૧૯૯૨નું લીંબડી, વિ. સં. ૧૯૯૩નું સમી વિ. સં. ૧૯૯૪નું પાટણ, વિ. સં. ૧૯૯૫નું વઢવાણ શહેર, વિ. સં. ૧૯૯૬નું જામનગર, વિ. સં. ૧૯૯૭નું પાલીતાણા, વિ. સં. ૧૯૯૮નું

વીરમગામ, વિ. સં. ૧૯૯૯નું સમી અને વિ. સં. ૨૦૦૦નું ચાતુર્માસ મહેસાણા ખાતે કર્યું. વિ. સં. ૨૦૦૧નું થરા, વિ. સં. ૨૦૦૨નું ખંભાત, વિ. સં. ૨૦૦૩નું કપડવંજ. વિ. સં. ૨૦૦૪નું કપડવંજ, વિ. સં. ૨૦૦૫નું પાલીતાણા, વિ. સં. ૨૦૦૬નું અમદાવાદ, વિ. સં. ૨૦૦૭નું સમી, વિ. સં. ૨૦૦૮નું પાટણ, વિ. સં. ૨૦૦૯નું અમદાવાદ, વિ. સં. ૨૦૧૦નું મહેસાણા અને વિ. સં. ૨૦૧૧નું ચાતુર્માસ સમીમાં કર્યું. વિ. સં. ૨૦૧૨નું પાલીતાણા, વિ. સં. ૨૦૧૩નું સમી, ૨૦૧૪નું ચોમાસું પૂરું થયે વિ. સં. ૨૦૧૫ના માગશર સુદ ૧ના રોજ શંખેશ્વરમાં પ્રવેશ કર્યો. વદ ૮ થી ૧૧ સુધીના એકાસણા કરેલ તે દરમિયાન મુંબઈનો શ્રીસંઘ આવેલ તેને તીર્થની ભક્તિ માટે ખૂબ જ ઉપદેશ કર્યો. માગશર વદ ૧૪નો ઉપવાસ કર્યો અને પોષ સુદ ૩ના રોજ બપોરના ૧૨–૩૦ વાગ્યે નવકારવાળી ગણતાં ગણતાં ચાર મણકા બાકી રહ્યા ત્યારે સમાધિપૂર્વક કાળધર્મને પામ્યા.

શ્રીમદ્ આ. મ. શ્રી. વિજયભક્તિસૂરીશ્વરજી મહારાજનું ગુજરાતી અષ્ટક

[૧]

મંદાક્રાંતા વૃત્ત

જેણે કીધી ગુરુવરતણી ભક્તિ ભાવે ભરેલી,
તેથી તેનાં જીવનપથમાં સિદ્ધિઓ સૌ વરેલી;
જેનું ઊંચું ચરણ સહુને હર્ષ ઘેલું બનાવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૧

પૂર્વે વિદ્યાધ્યયન કરવા કાશીએ જે ગયા'તા,
એવા શ્રીમદ્ જશ–વિનય જે વાચકો રે થયા'તા;
એવું ધારી ગુરુવરતણા સાથને જે સુહાવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૨

ચાહે તેવાં કઠિણ કરમો સર્વ રીતે ખપાવે,
એવી લબ્ધિ તપમહિં ભરી એમ રે જે મનાવે;
એવું માની તપવિષયની મુખ્યતા જે ગણાવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૩

આપે જોયાં વિહરી વિહરી તીર્થનાં રમ્ય ધામ,
આપે સ્થાપી જિનવરતણી મૂર્તિઓ ઠામ ઠામ;
આપે પ્રેર્યો જનસમૂહ જે જ્ઞાનશાળા કરાવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૪

આવા વીરો જનમી જગમાં ધન્યવાદો વરે છે,
સૂરિ જેવા મુનિપ્રવરની જન્મભૂમિ ઠરે છે;
એ છે ભૂમિ 'સમી' તણી કદી જોડ જેની ન આવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૫

શિષ્યો જેના ભૂમિતલ વિચરી જ્ઞાનનાં દાન આપે,
બોધી બોધી જનસમૂહનાં મોહ તિમિર કાપે;
શિષ્યો જેના જિનવરતણાં શાસનોને સુહાવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૬

સૂરિ કેરી સરવ વિરતિ દીર્ઘ પર્યાય પામી;
સિદ્ધાંતોના વિવિધ રીતિએ આપ છો પારગામી;
એ વાણીને વિશદ રીતથી, બોધી'તી શુદ્ધ ભાવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને, વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૭

સૂરિ! આપે જીવનભરમાં પુણ્યકામો કર્યાં છે,
સૂરિ! આપે નિજ અણુ અણુ શાંતિથી રે ભર્યાં છે;
હોજો આવા સૂરીશ જિનના શાસને શુદ્ધ ભાવે,
એવા ભક્તિસૂરીશ તમને વંદીએ ભક્તિ ભાવે. ૮

બીજું અષ્ટક

વસંતતિલકા વૃત્ત

(૧)

પૂર્વે યશો-વિનય વાચક કાશી દેશે,
ગીર્વાણ વાણી ભણતા રહી શુભવેશે;
એ વાતને વિશદ રીતથી જાણનારા,
હો ભક્તિસૂરિ ! તમને નમનો અમારાં.

(૨)

ગીર્વાણ વાણીતણું કાશી સુરમ્ય ધામ,
સંસ્કૃત વાણી ભણું, એક જ એ જ કામ;
એ દૃષ્ટિથી ગુરુતણાં પગલે જનારા,
હો ભક્તિસૂરિ ! તમતે નમનો અમારાં.

(૩)

ભક્તિગુણે ગુરુતણો સહકાર સાધી,
વિદ્યા વિવિધ રૂપની શ્રમથી જ લાધી;
સદ્ધર્મકર્મ કરણીમહિં જોડનારા,
હો ભક્તિસૂરિ ! તમને નમનો અમારા.

(૪)

શોભે સદા શમદમાદિ ગુણો વડે જે,
દીપે વળી સ્વકીય જીવન બ્રહ્મતેજે;
ભક્તિગુણે ગુરુસમું પદ પામનારા,
હો ભક્તિસૂરિ ! તમને નમનો અમારાં.

(૫)

ઉદ્ધાર આપથી થયા બહુ તીર્થ કેરા,
ચૈત્યો બન્યાં અવનવાં જિનબિંબ કેરાં;
સદ્‌જ્ઞાનની પરબ આપ ઉઘાડનારા,
હો ભક્તિસૂરિ! તમને નમનો અમારાં.

(૬)

શિષ્યો અનેક ઉપદેશ કરી રહ્યા છે,
કષ્ટો વળી જનતણાંય દહી રહ્યા છે;
મધ્યસ્થવૃત્તિ ધરી જીવન જીવનારા,
હો ભક્તિસૂરિ! તમને નમનો અમારાં.

(૭)

છે ધન્ય ગૂર્જરધરા સૂરિજન્મ દીધો,
જન્માવી ગામ 'સમી' એ પણ લ્હાવ લીધો;
રત્નત્રયી જીવનમાંહી ઉતારનારા,
હો ભક્તિસૂરિ! તમને નમનો અમારાં.

(૮)

વાધ્યો સૂરિવરતણો યશ વિશ્વમાંહે,
સાધ્યો સ્વકીય હિત ચાલી સૂરીશ રાહે;
સદ્‌ગુરુ ધર્મસૂરિ શાસન સેવનારા,
હો ભક્તિસૂરિ! તમને નમનો અમારાં.

આ પુસ્તકના સહાયકો

રૂપિયા		
૨૫૧–૦૦	શેઠ પારસમલજીનાં ધર્મપત્ની સૂરજબહેન	માટુંગા
૨૫૧–૦૦	,, જોહરીમલજીનાં ધર્મપત્ની શાંતાબહેન	,,
૧૫૧–૦૦	,, રૂપરાજજીનાં ધર્મપત્ની કસુંબાબહેન	,,
૧૫૧–૦૦	,, કસુંબાબહેનના સુપુત્ર ઉદયરાજજીનાં ધર્મપત્ની ઉગમકુંવરબહેન	,,
૧૫૧–૦૦	,, નાગજીભાઈનાં ધર્મપત્ની નવલબહેન	,,
૧૫૧–૦૦	,, શાંતિલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની પાર્વતીબહેન	,,
૧૦૧–૦૦	,, ગાંડાલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની શીવીબહેન	,,
૧૦૧–૦૦	,, પદમશીભાઈનાં ધર્મપત્ની ગુલાબબહેન	,,
૧૦૧–૦૦	,, રાણીનિવાસી અમરચંદભાઈનાં ધર્મપત્ની ફાકુબહેન	જોગેશ્વરી
૫૧–૦૦	,, વિજયરાજજીનાં ધર્મપત્ની શીરકુંવરબહેન	માટુંગા
૫૧–૦૦	,, રસીકલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની નંદકુંવરબહેન	,,
૫૧–૦૦	,, નટવરલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની કાંતાબહેન	,,
૫૧–૦૦	,, હરિભાઈનાં ધર્મપત્ની શારદાબહેન	,,
૪૧–૦૦	,, શા નરશી લીલાધરની બહેન તરફથી હા. સોનબાઈ	દાદર
૩૧–૦૦	,, પોપટલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની પ્રેમકુંવરબહેન	માટુંગા
૩૧–૦૦	,, અમૃતલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની જડાઉબહેન	,,
૩૧–૦૦	,, દેવચંદભાઈનાં ધર્મપત્ની ચંપાબહેન	,,
૩૧–૦૦	,, ચીમનલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની લીલાબહેન	,,
૩૧–૦૦	,, પ્રેમજીભાઈનાં ધર્મપત્ની નિર્મળાબહેન	મલાડ

૩૧—૦૦	જોધપુરનિવાસી શેઠ જોહરામલજીનાં ધર્મપત્ની મોહનબાઈ
૨૫—૦૦	શેઠ વિજયરાજભાઈનાં સુપુત્રી પુષ્પાબ્હેન માટુંગા
૨૫—૦૦	,, સાયનનાં બહેનો તરફથી હા. હીરાબહેન સાયન
૨૫—૦૦	એક સુશ્રાવિકા બ્હેન તરફથી
૨૫—૦૦	શેઠ પારસમલભાઈનાં સુપુત્રી કંચનબહેન માટુંગા
૨૫—૦૦	,, ભીખાભાઈનાં ધર્મપત્ની સૂરજબ્હેન (સાયનવાળા)
૧૬—૦૦	,, શાંતિલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની શારદાબહેન માટુંગા
૧૫—૦૦	,, ઝવેરભાઈનાં ધર્મપત્ની જયાલક્ષ્મીબહેન ,,
૧૫—૦૦	,, મોહનભાઈનાં ધર્મપત્ની મણીબહેન ,,
૧૫—૦૦	શ્રી. અજવાળીબ્હેન ,,
૧૫—૦૦	શેઠ ચુનીલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની મૂળીબહેન ,,
૧૩—૦૦	,, કુંવરજીભાઈનાં ધર્મપત્ની કંચનબહેન ,,
૧૧—૦૦	,, મનસુખલાલનાં ધર્મપત્ની ચંપાબહેન ,,
૧૧—૦૦	એક સુશ્રાવિકા બહેન તરફથી ,,
૧૧—૦૦	શેઠ ચતુરભાઈનાં ધર્મપત્ની અજવાળીબહેન તરફથી ,,
૧૧—૦૦	,, વાડીલાલનાં ધર્મપત્ની માણેકબહેન તરફથી સાયન
૧૧—૦૦	,, વાડીલાલભાઈનાં સુપુત્રી ઈંદિરાબહેન તરફથી ,,
૧૧—૦૦	,, રસીકલાલનાં ધર્મપત્ની તારાબહેન તરફથી માટુંગા
૧૧—૦૦	,, મંગલદાસભાઈનાં ધર્મપત્ની વસંતીબહેન તરફથી ,,
૧૧—૦૦	,, જયંતીલાલનાં ધર્મપત્ની રંજનબહેન તરફથી ,,
૧૧—૦૦	,, ચુનીલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની શકરીબહેન તરફથી ,,
૧૧—૦૦	,, કાંતિલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની સુભદ્રાબહેન તરફથી ,,

૧૧–૦૦	શેટ ચંપકલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની વિજયાબહેન તરફથી	માટુંગા
૧૧–૦૦	શ્રી. મંગલાબહેન તરફથી	,,
૧૧–૦૦	,, સંતોકબહેન તરફથી	ઘાટકોપર
૧૧–૦૦	શેઠ ચીમનલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની સવીતાબહેન તરફથી	માટુંગા
૧૧–૦૦	,, ચંપકભાઈનાં ધર્મપત્ની સુશીલાબહેન તરફથી	,,
૧૧–૦૦	,, નાનાલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની હરકોરબહેન તરફથી	,,
૧૧–૦૦	,, ખેતશીભાઈનાં ધર્મપત્ની રંભાબહેન	,,
૧૧–૦૦	,, પ્રેમચંદભાઈનાં ધર્મપત્ની ચંપાબહેન	કાનપુર
૧૧–૦૦	,, શાંતિલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની ચંચળબહેન	,,
૧૧–૦૦	,, કાનજીભાઈનાં ધર્મપત્ની પૂરીબહેન	માટુંગા
૧૧–૦૦	,, ખૂબચંદભાઈનાં ધર્મપત્ની માણેકબહેન	અમદાવાદ
૧૧–૦૦	,, જીવણલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની હીરાબહેન	માટુંગા
૧૧–૦૦	,, જયંતીલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની ચંપાબહેન	,,
૧૧–૦૦	,, રસિકલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની મધુકાન્તાબહેન	,,
૧૧–૦૦	,, ચાંપશીભાઈનાં ધર્મપત્ની કસ્તૂરબહેન	,,
૧૧–૦૦	,, દેવચંદભાઈનાં ધર્મપત્ની અજવાળીબહેન	,,
૧૧–૦૦	,, મોહનભાઈનાં ધર્મપત્ની નાથીબહેન	,,
૧૦–૦૦	,, ધીસુલાલનાં ધર્મપત્ની શાંતાબહેન	(રાણીવાળા)
૯–૦૦	,, શકરચંદભાઈનાં ધર્મપત્ની ભીખીબહેન	માટુંગા
૯–૦૦	શ્રી. રમણબહેન	,,
૨૫–૦૦	શેઠ રતિલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની મંગળાબહેન	,,
૧૧–૦૦	,, રતિલાલભાઈનાં ધર્મપત્ની ધીરજબહેન	મુંબઈ

અનુક્રમણિકા

श्री. शंखेश्वर पार्श्वनाथाय नमः

卐 શ્રીશંખેશ્વરપાર્શ્વનાથાય નમઃ 卐

શ્રી

નમો અરિહંતાણં, નમો સિદ્ધાણં, નમો આયરિયાણં, નમો ઉવજ્ઝાયાણં, નમો લોએ સવ્વસાહૂણં, એસો પંચ નમુક્કારો, સવ્વપાવપ્પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, પઢમં હવઈ મંગલં.

卐

ચાર ગતિનાં ખામણાં

અને

અંતિમ આરાધના સંગ્રહ

શ્રી આત્મરક્ષા નવકારમન્ત્ર

ૐ પરમેષ્ઠિનમસ્કારં, સારં નવપદાત્મકં । આત્મ-રક્ષાકરં વજ્ર-પંજરાભં સ્મરામ્યહં ॥ ૧ ॥ ૐ નમો અરિ-હંતાણં, શિરસ્કં શિરસિ સ્થિતં । ૐ નમો સવ્વસિદ્ધાણં, મુખે મુખપટાંબરં ॥ ૨ ॥ ૐ નમો આયરિયાણં, અંગ-રક્ષાતિશાયિની । ૐ નમો ઉવજ્ઝાયાણં, આયુધં હસ્તયોર્દૃઢં ॥ ૩ ॥ ૐ નમો લોએ સવ્વસાહૂણં, મોચકે પાદયોઃ શુભે । એસો પંચ નમુક્કારો, શિલા વજ્રમયી તલે ॥ ૪ ॥ સવ્વ-પાવપ્પણાસણો, વપ્રો વજ્રમયો બહિઃ । મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, ખાદિરાંગારખાતિકા ॥ ૫ ॥ સ્વાહાંતં ચ પદં જ્ઞેયં, પઢમં હવઈ મંગલં । વપ્રોપરિ વજ્રમયં પિધાનં દેહરક્ષણે ॥ ૬ ॥ મહાપ્રભાવા રક્ષેયં, ક્ષુદ્રોપદ્રવનાશિની ॥ પરમેષ્ઠિપદોદ્ભૂતા, કથિતા પૂર્વસૂરિભિઃ ॥ ૭ ॥ યશ્ચૈવં કુરુતે રક્ષાં, પરમેષ્ઠિપદૈઃ સદા । તસ્ય ન સ્યાદ્ ભયં વ્યાધિ-રાધિશ્ચાપિ કદાચન ॥ ૮ ॥

॥ અથ શ્રી નવ સ્મરણાનિ પ્રારભ્યતે ॥

૧. શ્રી નવકાર

નમો અરિહંતાણં, નમો સિદ્ધાણં, નમો આયરિયાણં, નમો ઉવજ્ઝાયાણં, નમો લોએ સવ્વસાહૂણં, એસો પંચ નમુક્કારો, સવ્વપાવપ્પણાસણો, મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, પઢમં હવઈ મંગલં ॥ ઇતિ ॥ ૧ ॥

૨. શ્રી ઉવસગ્ગહરં સ્તોત્રં

ઉવસગ્ગહરં પાસં, પાસં વંદામિ કમ્મઘણમુક્કં ॥ વિસહરવિસનિન્નાસં, મંગલકલ્લાણઆવાસં ॥ ૧ ॥ વિસહર-ફુલિંગમંતં, કંઠે ધારેઈ જો સયા મણુઓ ॥ તસ્સ ગહરોગમારી,–દુટ્ઠજરા જંતિ ઉવસામં ॥ ૨ ॥ ચિટ્ઠઉ દૂરે મંતો, તુજ્ઝ પણામોડવિ બહુફલો હોઈ ॥ નરતિરિએસુ વિ જીવા, પાવંતિ ન દુક્ખદોગચ્ચં (દોહગ્ગં) ॥ ૩ ॥ તુહ સમ્મત્તે લદ્ધે, ચિંતામણિ કપ્પપાયવબ્ભહિએ ॥ પાવંતિ અવિગ્ઘેણં, જીવા અયરામરં ઠાણં ॥ ૪ ॥ ઈઅ સંથૂઓ મહાયસ, ભત્તિબ્ભરનિબ્ભરેણ હિયએણ ॥ તા દેવ દિજ્જ બોહિં, ભવે ભવે પાસજિણચંદ ॥ ૫ ॥ ઇતિ ॥ ૨ ॥

૩. શ્રી સંતિકરં સ્તોત્રં

સંતિકરં સંતિજિણં, જગસરણં જયસિરીઈ દાયારં ॥ સમરામિ ભત્તપાલગનિવ્વાણીગરૂડકયસેવં ॥ ૧ ॥ ૐ સનમો વિપ્પોસહિપત્તાણં સંતિસામિપાયાણં ॥ ઝ્રૌં સ્વાહા મંતેણં, સવ્વાસિવદુરિઅહરણાણં ॥ ૨ ॥ ૐ સંતિ નમુક્કારો,

ખેલોસહિમાઇલદ્ધિપત્તાણં ॥ સોં હ્રીં નમો સવ્વોસહિપત્તાણં ચ દેઈ સિરિં ॥ ૩ ॥ વાણી તિહુઅણુસામિણી, સિરિદેવી જક્ખરાયગણિપિડગા ॥ ગહદિસિપાલસુરિંદા, સયાવિ રક્ખંતુ જિણભત્તે ॥ ૪ ॥ રક્ખંતુ મમ રોહિણી, પન્નત્તી વજ્જસિંખલા ય સયા ॥ વજ્જંકુસિ ચક્કેસરિ, નરદત્તા કાલી મહાકાલી ॥ ૫ ॥ ગોરી તહ ગંધારી, મહજાલા માણવી અ વઇરૂટ્ટા ॥ અચ્છુત્તા માણસિઆ, મહામાણસિયાઓ દેવીઓ ॥ ૬ ॥ જક્ખા ગોમુહ મહજક્ખ, તિમુહ જક્ખેસ તુંબરૂ કુસુમો ॥ માયંગો વિજયાજિય, બંભો મણુઓ સુરકુમારો ॥ ૭ ॥ છમ્મુહ પયાલ કિન્નર, ગરૂલો ગંધવ્વ તહય જક્ખિંદો ॥ કુબર વરૂણો ભિઉડી, ગોમેહો પાસ માયંગા ॥ ૮ ॥ દેવીઓ ચક્કેસરિ, અજિઆ દુરિઆરી કાલી મહાકાલી ॥ અચ્ચુઅ સંતા જાલા, સુતારયાસોય સિરિવચ્છા ॥ ૯ ॥ ચંડા વિજયંકુસી, પન્નઇત્તિ નિવ્વાણી અચ્ચુઆ ધરણી ॥ વઇરૂટ્ટ છુત્ત ગંધારી, અંબ પઉમાવઈ સિદ્ધા ॥ ૧૦ ॥ ઈઅ તિત્થ રક્ખણરયા, અન્નેવિ સુરાસુરીય ચઉહાવિ ॥ વંતર જોઇણી પમુહા, કુણંતુ રક્ખં સયા અમ્હં ॥ ૧૧ ॥ એવં સુદિટ્ઠિસુરગણ, સહિઓ સંઘસ્સ સંતિ જિણચંદો ॥ મજ્ઝવિ કરેઉ રક્ખં, મુણિસુંદરસૂરિથુઅમહિમા ॥ ૧૨ ॥ ઈઅ સંતિનાહ સમ્મદિટ્ઠિરક્ખં સરઈ તિકાલં જો ॥ સવ્વોવદ્દવરહિઓ, સ લહઈ સુહસંપયં પરમં ॥ ૧૩ ॥ તવગચ્છગયણદિણયર, જુગવરસિરિસોમસુંદરગુરૂણં ॥ સુપસાયલદ્ધગણહર, વિજ્જાસિદ્ધિ ભણઈ સીસો ॥ ૧૪ ॥ ઇતિ ॥ ૩ ॥

૪. શ્રી તિજયપહુત્તં સ્તોત્રં

તિજયપહુત્તપયાસય, અટ્ઠમહાપાડિહેરજુત્તાણં ॥ સમયખિત્તઠિયાણં, સરેમિ ચક્કં જિણિંદાણં ॥ ૧ ॥ પણવીસા ય અસીઆ, પનરસ પન્નાસ જિણવરસમૂહો ॥ નાસેઉ સયલદુરિઅં, ભવિઆણં ભત્તિજુત્તાણં ॥ ૨ ॥ વીસા પણયાલા વિય, તીસા પન્નત્તરી જિણવરિંદા ॥ ગહભૂઅરક્ખસાઇણિ, ઘોરૂવસગ્ગં પણાસંતુ ॥ ૩ ॥ સત્તરિ પણતીસાવિ ય, સટ્ઠી પંચેવ જિણગણો એસો ॥ વાહિ–જલ–જલણહરિ–કરિચોરારિમહાભયં હરઉ ॥ ૪ ॥ પણપન્ના ય દસેવ ય, પન્નટ્ઠી તહય ચેવ ચાલીસા ॥ રક્ખંતુ મે સરીરં, દેવાસુરપણમિયા સિદ્ધા ॥ ૫ ॥ ૐ હરહુંહઃ સરસુંસઃ, હરહુંહઃ તહય ચેવ સરસુંસઃ ॥ આલિહિયનામગબ્ભં, ચક્કં કિર સવ્વઓભદ્દં ॥ ૬ ॥ ૐ રોહિણી પન્નત્તી, વજ્જસિંખલા તહય વજ્જઅંકુસિઆ ॥ ચક્કેસરી નરદત્તા, કાલી મહાકાલી તહ ગોરી ॥ ૭ ॥ ગંધારી મહજાલા, માણવી વઇરુટ્ટ તહય અચ્છુત્તા ॥ માણસી મહામાણસિયા, વિજ્જાદેવીઓ રક્ખંતુ ॥ ૮ ॥ પંચદસ કમ્મભૂમિસુ, ઉપ્પન્નં સત્તરિ જિણાણ સયં ॥ વિવિહરયણાઇવન્નો–વસોહિઅં હરઉ દુરિઆઈં ॥ ૯ ॥ ચઉતીસઅઇસયજુઆ, અટ્ઠમહાપાડિહેરકયસોહા ॥ તિત્થયરા ગયમોહા, ઝાએઅવ્વા પયત્તેણં ॥૧૦॥ ૐ વરકણયસંખવિદ્દુમમરગયઘણસન્નિહં વિગયમોહં ॥ સત્તરિસયં જિણાણં, સવ્વામરપૂઇઅં વંદે ॥ સ્વાહા ૧૧ ॥ ૐ ભણવઈ વાણવંતર, જોઇસવાસી વિમાણવાસી અ ॥ જે કેવિ દુટ્ઠ દેવા, તે સવ્વે ઉવસમંતુ મમ ॥ સ્વાહા ॥ ૧૨ ॥ ચંદણકપ્પૂરેણં, ફલએ લિહિઉણ ખાલિઅં પીઅં ॥ એગંતરાઈગહભૂઅ, સાઈણિમુગ્ગં પણાસેઈ

॥ ૧૩ ॥ ઈઅ સત્તરિસયં જંતં, સમ્મં મંતં દુવારિ પડિલિહિઅં ॥ દુરિઆરિ વિજયવંતં, નિબ્ભંતં નિચ્ચમચ્ચેહ ॥ ૧૪ ॥ ઇતિ ॥ ૪ ॥

श्री तिजयपहुत्तस्तोत्रनो यंत्र

ૐ વરકણયસંખવિદ્રુમ—

ૐ ભૂર્ભુવઃ સ્વઃ અર્હં

ૐ રોહિણ્યૈ નમઃ ૨૫ હ	ૐ પ્રજ્ઞપ્ત્યૈ નમઃ ૮૦ ર	ક્ષિ	ૐ વજ્રશૃંખલાયૈ નમઃ ૧૫ હું	ૐ વજ્રાંકુશ્યૈ નમઃ ૫૦ હઃ
ૐ ચક્રેશ્વર્યૈ નમઃ ૨૦ સ	ૐ નરદત્તાયૈ નમ ૪૫ ર	પ	ૐ કાલ્યૈ નમઃ ૩૦ સું	ૐ મહાકાલ્યૈ નમઃ ૭૫ સઃ
ક્ષિ	પ	ૐ	સ્વા	હા
ૐ ગૌર્યૈ નમઃ ૭૦ હ	ૐ ગાંધાર્યૈ નમઃ ૩૫ ર	સ્વા	ૐ મહાજ્વાલાયૈ નમઃ ૬૦ હું	ૐ માનવ્યૈ નમઃ ૫ હઃ
ૐ વૈરુટ્યાયૈ નમઃ ૫૫ સ	ૐ અચ્છુત્તાયૈ નમ ૧૦ ર	હા	ૐ માનસ્યૈ નમઃ ૬૫ સું	ૐ મહામાનસ્યૈ નમઃ ૪૦ સઃ

સમ્યગ્દર્શનજ્ઞાનચારિત્ર—

સત્તરિસય જિણાણં,

૫. શ્રી નમિઊણ સ્તોત્રં

નમિઊણ પણયસુરગણચૂડામણિકિરણરંજિઅં મુણિણો ॥ ચલણજુઅલં મહાભયપણાસણં સંથવં વુચ્છં ॥ ૧ ॥ સડિયકરચરણનહમુહ, નિબુડ્ડનાસા વિવન્નલાયન્ના ॥ કુટ્ઠમહારોગાનલફુલિંગનિદ્દડ્ઢસવ્વંગા ॥ ૨ ॥ તે તુહ ચલણારાહણસલિલંજલિસેયવુડ્ઢિયચ્છાયા (ઉચ્છાયા) ॥ વણદવદડ્ઢા ગિરિપાયવવ્વ પત્તા પુણો લચ્છીં ॥ ૩ ॥ દુવ્વાયખુભિયજલનિહિઉબ્ભડકલ્લોલભીસણારાવે ॥ સંભંતભયવિસંઠુલનિજ્ઝામયમુક્કવાવારે ॥ ૪ ॥ અવિદલિઅજાણવત્તા, ખણેણ પાવંતિ ઇચ્છિઅં કૂલં ॥ પાસજિણચલણજુઅલં, નિચ્ચંચિઅ જે નમંતિ નરા ॥ ૫ ॥ ખરપવણુદ્ધુઅવણદવજાલાવલિ મિલિયસયલદુમગ્ગહણે ॥ ડજ્ઝંતમુદ્ધમયવહુભીસણરવભીસણંમિ વણે ॥ ૬ ॥ જગગુરૂણો કમજુઅલં, નિવ્વાવિઅસયલતિહુઅણાભોઅં ॥ જે સંભરંતિ મણુઆ, ન કુણઈ જલણો ભયં તેસિં ॥ ૭ ॥ વિલસંત ભોગભીસણફુરિઆરૂણનયણતરલજીહાલં ॥ ઉગ્ગભુઅંગ નવજલયસત્થહં ભીસણાયારં ॥ ૮ ॥ મન્નંતિ કીડસરિસં દૂરપરિચ્છુઢ્ઢવિસમવિસવેગા ॥ તુહ નામક્ખરફુડસિદ્ધમંતગુરૂઆ નરા લોએ ॥ ૯ ॥ અડવીસુ ભિલ્લતક્કરપુલિંદસદ્દૂલસદ્દભીમાસુ ॥ ભયવિહુરવુન્નકાયર ઉલ્લુરિઅપહિઅસત્થાસુ ॥ ૧૦ ॥ અવિલુત્તવિહવસારા, તુહ નાહ પણામમત્તવાવારા ॥ વવગયવિગ્ઘા સિગ્ઘં, પત્તા હિયઇચ્છિયં ઠાણં ॥ ૧૧ ॥ પજ્જલિઆનલનયણં, દૂરવિયારિયમુહં મહાકાયં ॥ નહકુલિસઘાયવિઅલિઅગઇંદકુંભત્થલાભોયં ॥૧૨॥ પણયસસંભમપત્થિવનહમણિમાણિક્કપડિઅ પડિમસ્સ ॥ તુહ વયણપહર

ણુધરા, સીહં કુદ્ધંપિ ન ગણંતિ ॥ ૧૩ ॥ સસિધવલદંતમુસલં, દીહકરૂલ્લાલવુડ્ઢિઉચ્છાહં ॥ મહુપિંગનયણજુઅલં, સસલિલનવજલહરારાવં ॥ ૧૪ ॥ ભીમં મહાગઇંદં, અચ્ચાસન્નંપિ તે નવિ ગણંતિ ॥ જે તુમ્હ ચલણ જુઅલં, મુણિવઇતુંગં સમલ્લીણા ॥ ૧૫ ॥ સમરમ્મિ તિક્ખખગ્ગાભિગ્ઘાયપવિદ્ધઉદ્ધુયકબંધે ॥ કુંતવિણભિન્નકરિકલહમુક્કસિક્કારપઉરંમિ ॥ ૧૬ ॥ નિજ્જિયદપ્પુદ્ધરરિઉનરિંદનિવહાભડા જસં ધવલં ॥ પાવંતિ પાવપસમિણ, પાસજિણ! તુહ પ્પભાવેણ ॥૧૭॥ ૐ રોગજલજલણવિસહરચોરારિમઇંદગયરણભયાઈ ॥ પાસજિણ નામસંકિત્તણેણ પસમંતિ સવ્વાઈ ॥ ૧૮ ॥ એવં મહાભયહરં, પાસજિણિંદસ્સ સંથવમુઆરં ॥ ભવિયજણાણંદયરં, કલ્લાણપરંપરનિહાણં ॥૧૯॥ રાયભયજક્ખરક્ખસકુસુમિણદુસ્સઉણરિક્ખપીડાસુ ॥ સંજ્ઝાસુ દોસુ પંથે, ઉવસગ્ગે તહય રયણીસુ ॥૨૦॥ જો પઢઈ જો અ નિસુણઈ, તાણં કઇણો ય માણતુંગસ્સ ॥ પાસો પાવં પસમેઉ, સયલભુવણચ્ચિઅચલણો ॥ ૨૧ ॥ ઉવસગ્ગંતે કમઠાસુરમ્મિ ઝાણાઓ જો ન સંચલિઓ ॥ સુરનકિન્નરજુવઇહિં, સંથુઓ જય પાસજિણો ॥ ૨૨ ॥ એઅસ્સ મજ્ઝયારે, અટ્ઠારસઅક્ખરેહિં જો મંતો ॥ જો જાણઈ સો ઝાયઈ, પરમપયત્થં ફુડં પાસં ૨૩ ॥ પાસહ સમરણ જો કુણઇ, સંતુટ્ઠેણ હિઅએણ અટ્ઠુત્તરસયવાહિભય, નાસેઈ તસ્સ દૂરેણ ॥ ૨૪॥ ઇતિ ॥ ૫

૬. શ્રી અજિતશાંતિસ્તવઃ

અજિઅં જિયસવ્વભયં, સંતિ ચ પસંતસવ્વગયપાવં ॥ જયગુરૂ સંતિગુણકરે દોવિ જિણવરે પણિવયામિ

॥ ૧ ॥ ગાહા ॥ વવગયમંગુલભાવે, તેડહં વિઉલનવનિમ્મ-
લસહાવે ॥ નિરૂવમમહપ્પભાવે, થોસામિ સુદિટ્ઠસબ્ભાવે ॥ ૨ ॥
ગાહા ॥ સવ્વદુક્ખપ્પસંતીણં, સવ્વપાવપ્પસંતીણં ॥ સયા
અજિયસંતીણં, નમો અજિયસંતીણં ॥ ૩ ॥ સિલોગો ॥
અજિઅજિણ! સુહપ્પવત્તણં, તવ પુરિસુત્તમ! નામકિત્તણં ॥
તહ ય ધિઈમઈપ્પવત્તણં, તવ ય જિણુત્તમ સંતિ! કિત્તણં ॥
૪॥ માગહિયા ॥ કીરિઆવિહિસંચિઅકમ્મકિલેસવિમુક્ખયરં,
અજિઅં નિચિઅં ચ ગુણેહિં મહામુણિસિદ્ધિગયં ॥ અજિઅસ્સ
ચ સંતિમહામુણિણો વિ અ સંતિકરં, સયયં મમ નિવ્વુઈ-
કારણયં ચ નમંસણયં ॥ ૫ ॥ આલિંગણયં ॥ પુરિસા! જઈ
દુક્ખવારણં, જઈ અ વિમગ્ગહ સુક્ખકારણં ॥ અજિઅં સંતિં
ચ ભાવઓ, અભયકરે સરણં પવજ્જહા ॥ ૬ ॥ માગહિઆ ॥
અરઈરઈતિમિરવિરહિઅમુવરયજરમણં, સુરઅસુરગરૂલભુયગવં-
ઇપયયપણિવઈઅં ॥ અજિઅમહમવિઅ સુનયનયનિઉણમભય-
કરં, સરણમુવસરિઅભુવિદિવિજમહિઅં સયયમુવણમે ॥ ૭ ॥
સંગયયં ॥ તં ચ જિણુત્તમમુત્તમનિત્તમસત્તધરં, અજ્જવ-
મદ્દવખંતિવિમુત્તિસમાહિનિહિં ॥ સંતિકરં પણમામિ
દમુત્તમતિત્થયરં, સંતિમુણી! મમ સંતિસમાહિવરં દિસઉ
॥ ૮ ॥ સોવાણયં ॥ સાવત્થિપુવ્વપત્થિવં ચ વરહત્થિમત્થય-
પસત્થવિચ્છિન્ન સંથિયં ॥ થિરસરિચ્છવચ્છં મયગલલીલાયમા-
ણવરગંધહત્થિપત્થાણપત્થિયં સંથવારિહં ॥ હત્થિહત્થબાહુધં-
તકણગરૂઅગનિરૂવહયપિંજરં, પવરલક્ખણોવચિયસોમચા-
રૂરૂવં, સુઈસુહમણાભિરામપરમરમણિજ્જવરદેવદુંદુહિનિનાય-
મહુરયરસુહગિરં ॥ ૯ ॥ વેડ્ઢઓ ॥ અજિઅં જિઆરિગણં,

જિઅસવ્વભયં ભવો હરિઉં ॥ પણમામિ અહં પયઓ, પાવં પસમેઉ મે ભયવં ॥૧૦॥ રાસાલુદ્ધઓ ॥ યુગ્મં ॥ કુરૂજણવયહત્થિણાઉરનરીસરો પઢમં તઓ મહાચક્કવટ્ટિભોએ મહપ્પભાવો ॥ જો બાવત્તરિપુરવરસહસ્સવરનગરનિગમજણવયવઈ, બત્તીસારાયવરસહસાણુયાયમગ્ગો ॥ ચઉદસવરરયણનવમહાનિહિચઉસટ્ઠિસહસ્સપવરજુવઇણ સુંદરવઈ ચુલસીહયગયરહસયસહસ્સસામી,છણ્ણવઇગામકોડિસામી આસિજ્જો ભારહમ્મિ ભયવં ॥ ૧૧ ॥ વેઢ્ઢઓ ॥ તં સંતિં સંતિકરં, સંતિણ્ણં સવ્વભયા ॥ સંતિં થુણામિ જિણં, સંતિં વિહેઉ મે ॥ ૧૨ ॥ રાસાનંદ્દિયં ॥ યુગ્મં ॥ ઇક્ખાગવિદેહનરીસર! નરવસહા! મુણિવસહા!॥ નવસારયસસિસકલાણણ! વિગયતમા! વિહુઅરયા! ॥ અજિઉત્તમ! તે અગુણેહિં, મહામુણિ અમિઅબલા! વિઉલકુલા!॥ પણમામિ તે ભવભયમૂરણ!, જગસરણા! મમ સરણં ॥૧૩॥ ચિત્તલેહા ॥ દેવદાણવિંદચંદ! સૂરવંદહટ્ઠતુટ્ઠજિટ્ઠપરમલટ્ઠરૂવ! ધંતરૂપ્પપટ્ટસેયસુદ્ધનિદ્ધધવલ–દંતપંતિ! સંતિસત્તિકિત્તિમુત્તિજુત્તિગુત્તિપવર!, દિત્તતેઅ! વંદધેઅ! સવ્વલોઅભાવિઅપ્પભાવ! ણેઅ! પઈસ મે સમાહિં ॥ ૧૪ ॥ નારાયઓ ॥ વિમલસસિકલાઈરેઅસોમં, વિતિમિરસૂરકરાઈરેઅતેઅં ॥ તિઅસવઈગણાઈરેઅરૂવં; ધરણિધરપ્પવરાઇરેઅસારં ॥ ૧૫ ॥ કુસુમલયા ॥ સત્તેઅ સયા અજિઅં, સારીરે અ બલે અજિઅં ॥ તવ સંજમે અ અજિઅં, એસ થુણામિ જિણં અજિઅં ॥ ૧૬ ॥ ભુઅગપરિરિંગિઅં ॥ સોમગુણેહિં પાવઇ ન તં નવસરયસસી ॥ તેઅગુણેહિં પાવઈ ન તં નવસરયરવી ॥ રૂવગુણેહિં પાવઇ ન તં તિઅસગણવઈ ॥ સારગુણેહિં

પાવઇ ન ત ધરણિધરવઈ ॥ ૧૭ ॥ ખિજ્જિઅયં ॥ તિત્થ-
વરપવત્તયં તમરયરહિયં, ધીરજણથુઅચ્ચિઅં ચુઅકલિકલુસં ॥
સંતિ સુહપ્પવત્તયં, તિગરણપયઓ સંતિમહં મહામુણિં
સરણમુવણમે ॥ ૧૮ ॥ લલિઅયં ॥ વિણઓણય–સિરરઇઅં-
જલિરિસિગણસંથુઅં થિમિઅં, વિબુહાહિવધણવઇનરવઇથુય-
મહિઅચ્ચિઅં બહુસો ॥ અઇરુગ્ગયસરયદિવાયરસમહિઅસપ્પ-
ભંતવસા, ગયણંગણવિયરણસમુઇઅચારણવંદિઅં સિરસા
॥ ૧૯ ॥ કિસલયમાલા ॥ અસુરગરુલપરિવંદિઅં, કિન્નરો-
રગનમંસિઅં ॥ દેવકોડિસયસંથુઅં, સમણસંઘપરિવંદિઅં
॥ ૨૦ ॥ સુમુહં ॥ અભયં અણહં, અરયં અરુયં ॥ અજિયં
અજિયં પયઓ પણમે ॥ ૨૧ ॥ વિજ્જુવિલસિયં ॥ આગયા
વરવિમાણદિવ્વકણગરહતુરયપહકરસએહિં હુલિઅં ॥ સસંભ-
મોઅરણખુભિઅલુલિઅચલકુંડલંગયતિરીડસોહંતમઉલિમાલા
॥ ૨૨ ॥ વેડ્ઢઓ ॥ જં સુરસંઘા સાસુરસંઘા વેરવિ-
ઉત્તા ભત્તિસુજુત્તા ॥ આયરભૂસિયસંભમપિંડિયસુટ્ઠુસુવિમ્હિ-
યસવ્વબલોઘા ॥ ઉત્તમકંચણરયણપરૂવિયભાસુરભૂસણભા-
સુરિઅંગા ॥ ગાયસમોણયભત્તિવસાગયપંજલિપેસિયસીસપ-
ણામા ॥ ॥ ૨૩ ॥ રયણમાલા ॥ વંદિઊણ થોઊણ તો જિણં,
તિગુણમેવ ય પુણો પયાહિણં ॥ પણમિઊણ ય જિણં સુરાસુરા,
પમુઇઆ સભવણાઈં તો ગયા ॥ ૨૪ ॥ ખિત્તયં ॥ તં મહા-
મુણિમહંપિ પંજલી, રાગદોસભયમોહવજ્જિયં ॥ દેવદા-
ણવનરિંદવંદિઅં, સંતિમુત્તમં મહાતવં નમે ॥ ૨૫ ॥
ખિત્તયં ॥ અંબરંતરવિઆરણિઆહિં, લલિયહંસવહૂગામિ-
ણિઆહિં ॥ પીણસોણિથણસાલિણિઆહિં, સકલકમલદલલોઅ-

ણિઆહિં ॥ ૨૬ ॥ દીવયં ॥ પીણનિરંતરથણભરવિણમિય-
ગાયલઆહિં, મણિકંચણપસીઢિલમેહલસોહિયસોણિતડાહિં ॥
વરખિંખિણીનેઉરસતિલયવલયવિભૂસણિઆહિં ॥ રઇકરચઉરમ-
ણોહરસુંદરદંસણિઆહિં ॥ ૨૭ ॥ ચિત્તક્ખરા ॥ દેવસુંદ-
રીહિં પાયવંદિયાહિં વંદિયા ય જસ્સ તે સુવિક્કમા કમા,
અપ્પણો નિડાલએહિં મંડણોડ્ડણપગારએહિં કેહિં કેહિં
વિ, અવંગતિલયપત્તલેહનામએહિં ચિલ્લએહિં સંગયંગયાહિં
ભત્તિસન્નિવિટ્ઠવંદણાગયાહિં હુંતિ તે વંદિયા પુણો પુણો
॥ ૨૮ ॥ નારાયઓ ॥ તમહં જિણચંદં, અજિઅં જિઅમોહં
॥ ધુયસવ્વકિલેસં, પયઓ પણમામિ ॥ ૨૯ ॥ નંદિઅયં ॥
થુઅવંદિઅયસ્સા રિસિગણદેવગણેહિં, તો દેવવહૂહિં—પયઓ
પણમિઅસ્સા ॥ જસ્સ જગુત્તમસાસણઅસ્સા, ભત્તિવસાગય-
પિંડિયઆહિં, દેવવરચ્છરસાબહુઆહિં સુરવરરઇગુણપંડિય-
આહિં ॥ ૩૦ ॥ ભાસુરયં ॥ વંસસદ્દતંતિતાલમેલિએ તિઉ-
ક્ખરાભિરામ સદ્દમીસએ કએ અ, સુઇ સમાણણે અ સુદ્ધસ-
જ્જગીઅપાયજાલઘંટિઆહિં ॥ વલયમેહલાકલાવનેઉરાભિરા-
મસદ્દમીસએ કએ અ, દેવનટ્ટિઆહિં હાવભાવબ્ભિમપ્પ-
ગારએહિં, નચ્ચિઊણ અંગહારએહિં વંદિઆ ય જસ્સ તે
સુવિક્કમા કમા, તયં તિલોયસવ્વસત્તસંતિકારયં પસંતસવ્વ-
પાવદોસમેસહં, નમામિ સંતિમુત્તમં જિણં ॥ ૩૧ ॥
નારાયઓ ॥ છત્તચામરપડાગજુવજવમંડિઆ, ઝયવરમગરતુ-
રયસિરિવચ્છસુલંછણા ॥ દીવસમુદ્દમંદરદિસાગયસોહિયા,
સત્થિઅવસહસીહરહચક્કવરંકિયા ॥ ૩૨ ॥ લલિયયં ॥ સહાવ-
લટ્ઠા સમપ્પઇટ્ઠા, અદોસદુટ્ઠા ગુણેહિં જિટ્ઠા ॥ પસાયસિટ્ઠા

સ્ત્રિભુવનૈકલલામભૂત ! ॥ તાવંત એવ ખલુ તેપ્યણવઃ પૃથિવ્યાં, યત્તે સમાનમપરં નહિ રૂપમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥ વક્ત્રં ક્વ તે સુરનરોરગનેત્રહારિ, નિઃશેષનિર્જિતજગત્રિતયોપમાનમ્ ॥ બિંબં કલંકમલિનં ક્વ નિશાકરસ્ય યદ્વાસરે ભવતિ પાંડુપલાશકલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥ સંપૂર્ણમંડલશશાંકકલાકલાપ–શુભ્રા ગુણાસ્ત્રિભુવનં તવ લંઘયંતિ ॥ યે સંશ્રિતાસ્ત્રિજગદીશ્વરનાથમેકં કસ્તાન્નિવારયતિ સંચરતો યથેષ્ટમ્ ? ॥ ૧૪ ॥ ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાંગનાભિર્નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ॥ કલ્પાંતકાલમરૂતા ચલિતાચલેન, કિં મંદરાદ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ? ॥ ૧૫ ॥ નિર્ધૂમવર્તિરપવર્જિતતૈલપૂરઃ, કૃત્સ્નં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોષિ ॥ ગમ્યો ન જાતુ મરૂતા ચલિતાચલાનાં, દીપોઽપરસ્ત્વમસિ નાથ ! જગત્પ્રકાશઃ ॥ ૧૬ ॥ નાસ્તં કદાચિદુપયાસિ ન રાહુગમ્યઃ, સ્પષ્ટીકરોષિ સહસા યુગપજ્જગંતિ ॥ નાંભોધરોદરનિરૂદ્ધમહાપ્રભાવઃ, સૂર્યાતિશાયિમહિમાઽસિ મુનીંદ્ર ! લોકે ॥ ૧૭ ॥ નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં, ગમ્યં ન રાહુ વદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ॥ વિભ્રાજતે તવ મુખાબ્જમનલ્પકાંતિ, વિદ્યોતયજ્જગદપૂર્વશશાંકબિંબમ્ ॥ ૧૮ ॥ કિંશર્વરીષુ શશિનાહ્નિવિવસ્વતા વા, યુષ્મન્મુખેન્દુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ! ॥ નિષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે, કાર્યં કિયજ્જલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ? ૧૯ ॥ જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં, નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ॥ તેજઃ સ્ફુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં, નૈવં તુ કાચશકલે કિરણાકુલેઽપિ ॥ ૨૦ ॥ મન્યે વરં હરિ હરાદય એવ દૃષ્ટા, દૃષ્ટેષુ યેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ ॥ કિં વીક્ષિતેન ભવતા ભુવિ

યેન નાન્યઃ, કશ્ચિન્મનો હરતિ નાથ! ભવાંતરેપિ ॥ ૨૧ ॥
સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશો જનયંતિ પુત્રાન્, નાન્યા
સુતં ત્વદુપમં, જનની પ્રસૂતા ॥ સર્વા દિશો દધતિ ભાનિ
સહસ્રરશ્મિં, પ્રાચ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્ફુરદંશુજાલમ્ ॥ ૨૨ ॥
ત્વામામનંતિ મુનયઃ પરમં પુમાંસમાદિત્યવર્ણમમલં
તમસઃ પુરસ્તાત્ ॥ ત્વામેવ સમ્યગુપલભ્ય જયન્તિ મૃત્યું,
નાન્યઃ શિવઃ શિવપદસ્ય મુનીંદ્ર ! પંથાઃ ॥ ૨૩ ॥ ત્વા-
મવ્યયં વિભુમચિંત્યમસંખ્યમાદ્યં, બ્રહ્માણમીશ્વરમનંતમનં-
ગકેતુમ્ ॥ યોગીશ્વરં વિદિતયોગમનેકમેકં, જ્ઞાનસ્વરૂપમમલં
પ્રવદંતિ સંતઃ ॥ ૨૪ ॥ બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્ચિતબુદ્ધિ-
બોધાત્, ત્વં શંકરોઽસિ ભુવનત્રયશંકરત્વાત્ ॥ ધાતાસિ ધીર!
શિવમાર્ગવિધેર્વિધાનાત્,વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્! પુરૂષોત્તમોઽસિ
॥ ૨૫ ॥ તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્ત્તિહરાય નાથ, તુભ્યં નમઃ
ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ॥ તુભ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય,
તુભ્યં નમોજિન! ભવોદધિશોષણાય ॥ ૨૬ ॥ કો વિસ્મ-
યોઽત્ર યદિ નામ ગુણૈરશેષૈસ્ત્વં સંશ્રિતો નિરવકાશતયા મુનીશ!
॥ દોષૈરૂપાત્ત વિવિધાશ્રયજાતગર્વૈઃ, સ્વપ્નાંતરેપિ ન કદાચિદપી-
ક્ષિતોસિ ॥ ૨૭ ॥ ઉચ્ચૈરશોકતરૂસંશ્રિતમુન્મયૂખમાભાતિ
રૂપમમલં ભવતો નિતાંતમ્ ॥ સ્પષ્ટોલ્લસત્કિરણમસ્તતમોવિ-
તાનં, બિમ્બં રવેરિવ પયોધરપાર્શ્વવર્ત્તિ ॥ ૨૮ ॥ સિંહા-
સને મણિમયૂખશિખાવિચિત્રે, વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કનકા-
વદાતમ્ ॥ બિંબં વિયદ્વિલસદંશુલતાવિતાનં, તુંગોદયાદ્રિશિ-
રસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥ કુંદાવદાતચલચામરચારૂશોભં,
વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કલધૌતકાંતમ્ ॥ ઉદ્યચ્છશાંકશુચિનિર્ઝ-

તવેણ પુટ્ઠા, સિરીહિં ઈટ્ઠા રિસીહિં જુટ્ઠા ॥ ૩૩ ॥ વાણવા-સિયા ॥ તે તવેણ ધૂયસવ્વપાવયા સવ્વલોઅહિયમૂલપાવયા ॥ સંથુયા અજિઅસંતિપાયયા, હુંતુ મે સિવસુહાણદાયયા ॥ ૩૪ ॥ અપરાંતિકા ॥ એવં તવબલવિઉલં, થુઅં મએ અજિઅસંતિજિણજુઅલં ॥ વવગય કમ્મરયમલં, ગઈં ગયં સાસયં વિઉલં ॥ ૩૫ ॥ ગાહા ॥ તં બહુગુણપ્પસાયં, મુક્ખસુહેણ પરમેણ અવિસાયં ॥ નાસેઉ મે વિસાયં, કુણઉ અ પરિસાવિ અ પસાયં ॥ ૩૬ ॥ ગાહા ॥ તં મોએઉ અ નંદિં, પાવેઉ અ નંદિસેણમભિનંદિં ॥ પરિસાવિ ય સુહનંદિં, મમ ય દિસઉ સંજમે નંદિં ॥ ૩૭ ॥ ગાહા ॥ પક્ખિઅ-ચાઉમ્માસિઅ, સંવચ્છરિએ અવસ્સ ભણિઅવ્વો ॥ સોઅવ્વો સવ્વેહિં, ઉવસગ્ગનિવારણો એસો ॥ ૩૮ ॥ જો પઢઈ જો અ નિસુણઈ, ઉભઓ કાલંપિ અજિઅસંતિથયં ॥ નહુ હુંતિ તસ્સ રોગા, પુવ્વુપ્પન્ના વિનાસંતિ ॥ ૩૯ ॥ જઈ ઇચ્છહ પરમપયં, અહવા કિત્તિં સુવિત્થડં ભુવણે ॥ તા તેલુક્કુદ્ધરણે, જિણવયણે આયરં કુણહ ॥ ૪૦ ॥ ઇતિ ॥ ૬ ॥

૭. શ્રી ભક્તામર સ્તોત્રં

ભક્તામરપ્રણતમૌલિમણિપ્રભાણામુદ્યોતકં દલિતપાપતમો-વિતાનમ્ ॥ સમ્યક્ પ્રણમ્ય જિનપાદયુગં યુગાદાવાલંબનં ભવજલે પતતાં જનાનામ્ ॥ ૧ ॥ યઃ સંસ્તુતઃ સકલવાઙ્મયતત્ત્વબોધાદુદ્ભૂતબુદ્ધિપટુભિઃ સુરલોકનાથૈઃ ॥ સ્તોત્રૈર્જગત્ત્રિતયચિત્તહરૈરુદારૈઃ, સ્તોષ્યે કિલાહમપિ તં પ્રથમં જિનેંદ્રમ્ ॥ ૨ ॥ બુદ્ધ્યા વિનાપિ વિબુધાર્ચિતપાદપીઠ ! સ્તોતું

સમુદ્યતમતિર્વિગતત્રપોઽહમ્ ॥ બાલં વિહાય જલસંસ્થિત-મિંદુબિંબમન્યઃ ક ઇચ્છતિ જનઃ સહસા ગ્રહીતુમ્ ? ॥ ૩ ॥ વક્તું ગુણાન્ ગુણસમુદ્ર ! શશાંકકાંતાન્, કસ્તે ક્ષમઃ સુરગુરુ-પ્રતિમોપિ બુદ્ધ્યા ॥ કલ્પાંતકાલપવનોદ્ધતનક્રચક્રં, કો વા તરીતુમલમંબુનિધિં ભુજાભ્યામ્ ? ॥ ૪ ॥ સોઽહં તથાપિ તવ ભક્તિવશાન્મુનીશ ! કર્તું સ્તવં વિગતશક્તિરપિ પ્રવૃત્તઃ ॥ પ્રીત્યાત્મવીર્ય-મવિચાર્ય મૃગો મૃગેંદ્રં, નાભ્યેતિ કિં નિજ-શિશોઃ પરિપાલનાર્થમ્ ? ॥ ૫ ॥ અલ્પશ્રુતં શ્રુતવતાં પરિહાસધામ, ત્વદ્ભક્તિરેવ મુખરીકુરુતે બલાન્મામ્ ॥ યત્કોકિલઃ કિલ મધૌ મધુરં વિરૌતિ, તચ્ચારુચૂતકલિકાનિકરૈકહેતુઃ ॥ ૬ ॥ ત્વત્સંસ્તવેન ભવસંતતિસન્નિબદ્ધં, પાપં ક્ષણાત્ ક્ષયમુપૈતિ શરીરભાજામ્ ॥ આક્રાન્તલોકમલિનીલમશેષમાશુ, સૂર્યાંશુભિન્નમિવ શાર્વરમંધકારમ્ ॥ ૭ ॥ મત્વેતિ નાથ ! તવ સંસ્તવનં મયેદમારભ્યતે તનુધિયાપિ તવ પ્રભાવાત્ ॥ ચેતો હરિષ્યતિ સતાં નલિનીદલેષુ, મુક્તાફલદ્યુતિમુપૈતિ નનૂદબિંદુઃ ॥ ૮ ॥ આસ્તાં તવ સ્તવનમસ્તસમસ્તદોષં, ત્વત્સંકથાપિ જગતાં દુરિતાનિ હંતિ ॥ દૂરે સહસ્રકિરણઃ કુરુતે પ્રભૈવ, પદ્માકરેષુ જલજાનિ વિકાશભાંજિ ॥ ૯ ॥ નાત્યદ્-ભુતં ભુવનભૂષણભૂત ! નાથ ! ભૂતૈર્ગુણૈર્ભુવિ ભવંતમભિષ્ટુવંતઃ ॥ તુલ્યા ભવંતિ ભવતો નનુ તેન કિં વા, ભૂત્યાશ્રિતં ય ઇહ નાત્મસમં કરોતિ ॥ ૧૦ ॥ દૃષ્ટ્વા ભવંતમનિમેષવિલોકનીયં, નાન્યત્ર તોષમુપયાતિ જનસ્ય ચક્ષુઃ ॥ પીત્વા પયઃ શશિકર-દ્યુતિદુગ્ધસિંધોઃ, ક્ષારં જલં જલનિધેરશિતું ક ઇચ્છેત્ ? ॥ ૧૧ ॥ યૈઃ શાંતરાગરૂચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વં, નિર્માપિત-

ત્રિભુવનૈકલલામભૂત ! ॥ તાવંત એવ ખલુ તેપ્યણવઃ પૃથિવ્યાં, યત્તે સમાનમપરં નહિ રૂપમસ્તિ ॥ ૧૨ ॥ વક્ત્રં ક્વ તે સુરનરોરગનેત્રહારિ, નિઃશેષનિર્જિતજગત્રિતયોપમાનમ્ ॥ બિંબં કલંકમલિનં ક્વ નિશાકરસ્ય યદ્વાસરે ભવતિ પાંડુપલાશકલ્પમ્ ॥ ૧૩ ॥ સંપૂર્ણમંડલશશાંકકલાકલાપ–શુભ્રા ગુણાસ્ત્રિભુવનં તવ લંઘયંતિ ॥ યે સંશ્રિતાસ્ત્રિજગદીશ્વરનાથમેકં કસ્તાન્નિવારયતિ સંચરતો યથેષ્ટમ્ ? ॥ ૧૪ ॥ ચિત્રં કિમત્ર યદિ તે ત્રિદશાંગનાભિર્નીતં મનાગપિ મનો ન વિકારમાર્ગમ્ ॥ કલ્પાંતકાલમરૂતા ચલિતાચલેન, કિં મંદરાદ્રિશિખરં ચલિતં કદાચિત્ ? ॥ ૧૫ ॥ નિર્ધૂમવર્તિરપવર્જિતતૈલપૂરઃ, કૃત્સ્નં જગત્ત્રયમિદં પ્રકટીકરોષિ ॥ ગમ્યો ન જાતુ મરૂતા ચલિતાચલાનાં, દીપોઽપરસ્ત્વમસિ નાથ ! જગત્પ્રકાશઃ ॥ ૧૬ ॥ નાસ્તં કદાચિદુપયાસિ ન રાહુગમ્યઃ, સ્પષ્ટીકરોષિ સહસા યુગપજ્જગંતિ ॥ નાંભોધરોદરનિરૂદ્ધમહાપ્રભાવઃ, સૂર્યાતિશાયિમહિમાઽસિ મુનીંદ્ર ! લોકે ॥ ૧૭ ॥ નિત્યોદયં દલિતમોહમહાંધકારં, ગમ્યં ન રાહુ વદનસ્ય ન વારિદાનામ્ ॥ વિભ્રાજતે તવ મુખાબ્જમનલ્પકાંતિ, વિદ્યોતયજ્જગદપૂર્વશશાંકબિંબમ્ ॥ ૧૮ ॥ કિંશર્વરીષુ શશિનાહ્નિવિવસ્વતા વા, યુષ્મન્મુખેન્દુદલિતેષુ તમસ્સુ નાથ ! ॥ નિષ્પન્નશાલિવનશાલિનિ જીવલોકે, કાર્યં કિયજ્જલધરૈર્જલભારનમ્રૈઃ ? ૧૯ ॥ જ્ઞાનં યથા ત્વયિ વિભાતિ કૃતાવકાશં, નૈવં તથા હરિહરાદિષુ નાયકેષુ ॥ તેજઃ સ્ફુરન્મણિષુ યાતિ યથા મહત્ત્વં, નૈવં તુ કાચશકલે કિરણાકુલેઽપિ ॥ ૨૦ ॥ મન્યે વરં હરિ હરાદય એવ દૃષ્ટા, દૃષ્ટેષુ યેષુ હૃદયં ત્વયિ તોષમેતિ ॥ કિં વીક્ષિતેન ભવતા ભુવિ

યેન નાન્યઃ, કશ્ચિન્મનો હરતિ નાથ! ભવાંતરેપિ ॥ ૨૧ ॥ સ્ત્રીણાં શતાનિ શતશો જનયંતિ પુત્રાન્, નાન્યા સુતં ત્વદુપમં, જનની પ્રસૂતા ॥ સર્વા દિશો દધતિ ભાનિ સહસ્રરશ્મિં, પ્રાચ્યેવ દિગ્જનયતિ સ્ફુરદંશુજાલમ્ ॥ ૨૨ ॥ ત્વામામનંતિ મુનયઃ પરમં પુમાંસમાદિત્યવર્ણમમલં તમસઃ પુરસ્તાત્ ॥ ત્વામેવ સમ્યગુપલભ્ય જયન્તિ મૃત્યું, નાન્યઃ શિવઃ શિવપદસ્ય મુનીંદ્ર ! પંથાઃ ॥ ૨૩ ॥ ત્વામવ્યયં વિભુમચિંત્યમસંખ્યમાદ્યં, બ્રહ્માણમીશ્વરમનંતમનંગકેતુમ્ ॥ યોગીશ્વરં વિદિતયોગમનેકમેકં, જ્ઞાનસ્વરૂપમમલં પ્રવદંતિ સંતઃ ॥ ૨૪ ॥ બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્ચિતબુદ્ધિબોધાત્, ત્વં શંકરોઽસિ ભુવનત્રયશંકરત્વાત્ ॥ ધાતાસિ ધીર! શિવમાર્ગવિધેર્વિધાનાત્, વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવન્! પુરૂષોત્તમોઽસિ ॥ ૨૫ ॥ તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્ત્તિહરાય નાથ, તુભ્યં નમઃ ક્ષિતિતલામલભૂષણાય ॥ તુભ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય, તુભ્યં નમોજિન! ભવોદધિશોષણાય ॥ ૨૬ ॥ કો વિસ્મયોઽત્ર યદિ નામ ગુણૈરશેષૈસ્ત્વં સંશ્રિતો નિરવકાશતયા મુનીશ! ॥ દોષૈરૂપાત્ત વિવિધાશ્રયજાતગર્વૈઃ, સ્વપ્નાંતરેપિ ન કદાચિદપીક્ષિતોસિ ॥ ૨૭ ॥ ઉચ્ચૈરશોકતરૂસંશ્રિતમુન્મયૂખમાભાતિ રૂપમમલં ભવતો નિતાંતમ્ ॥ સ્પષ્ટોલ્લસત્કિરણમસ્તતમોવિતાનં, બિમ્બં રવેરિવ પયોધરપાર્શ્વવર્ત્તિ ॥ ૨૮ ॥ સિંહાસને મણિમયૂખશિખાવિચિત્રે, વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કનકાવદાતમ્ ॥ બિંબં વિયદ્વિલસદંશુલતાવિતાનં, તુંગોદયાદ્રિશિરસીવ સહસ્રરશ્મેઃ ॥ ૨૯ ॥ કુંદાવદાતચલચામરચારૂશોભં, વિભ્રાજતે તવ વપુઃ કલધૌતકાંતમ્ ॥ ઉદ્યચ્છશાંકશુચિનિર્ઝ-

રવારિધાર–મુચ્ચૈસ્તટં સુરગિરેરિવ શાતકૌંભમ્ ॥ ૩૦ ॥
છત્રત્રયં તવ વિભાતિ શશાંકકાંતમુચ્ચૈઃ સ્થિતં સ્થગિતભા-
નુકરપ્રતાપમ્ ॥ મુક્તાફલપ્રકરજાલવિવૃદ્ધશોભં, પ્રખ્યાપય-
ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરત્વમ્ ॥ ૩૧ ॥ ઉન્નિદ્રહેમનવપંકજપુંજ-
કાંતિપર્યુલ્લસન્નખમયૂખશિખાભિરામૌ ॥ પાદૌ પદાનિ તવ
યત્ર જિનેંદ્ર ધત્તઃ, પદ્માનિ તત્ર વિબુધાઃ પરિકલ્પયંતિ
॥ ૩૨ ॥ ઇત્થં યથા તવ વિભૂતિરભૂજ્જિનેંદ્ર !, ધર્મોપ-
દેશનવિધૌ ન તથા પરસ્ય ॥ યાદૃક્ પ્રભા દિનકૃતઃ પ્રહતાંધ-
કારા, તાદૃક્કુતો ગ્રહગણસ્ય વિકાશિનોપિ ॥ ૩૩ ॥ શ્ચ્યો-
તન્મદાવિલવિલોલકપોલમૂલ મત્ત ભ્રમદ્ભ્રમરનાદવિવૃદ્ધકોપમ્
॥ ઐરાવતાભમિભ મુદ્ધતમાપતંતં, દૃષ્ટ્વા ભયં ભવિત નો ભવદા-
શ્રિતાનામ્ ॥ ૩૪ ॥ ભિન્નેભકુંભગલદુજ્જ્વલશોણિતાક્ત
મુક્તાફલપ્રકરભૂષિતભૂમિભાગઃ ॥ બદ્ધક્રમઃક્રમગતં હરિ-
ણાધિપોઽપિ, નાક્રામતિ ક્રમયુગાચલસંશ્રિતં તે ॥ ૩૫ ॥
કલ્પાંતકાલપવનોદ્ધતવન્હિકલ્પં, દાવાનલં જ્વલિતમુજ્જ્વલ-
મુત્ફુલિંગમ્ ॥ વિશ્વં જિઘત્સુમિવ સમ્મુખમાપતંતં, ત્વન્ના-
મકીર્ત્તનજલં શમયત્યશેષમ્ ॥ ૩૬ ॥ રક્તેક્ષણં સમદકો-
કિલકંઠનીલં, ક્રોધોદ્ધતં ફણિનમુત્ફણમાપતંતમ્ ॥ આક્રા-
મતિ ક્રમયુગેન નિરસ્તશંકસ્ત્વન્નામનાગદમની હૃદિ યસ્ય પુંસઃ
॥ ૩૭ ॥ વલ્ગત્તુરંગગજગર્જિતભીમનાદ-માજૌ બલં બલવતા-
મપિભૂપતીનામ્ ॥ ઉદ્યદ્દિવાકરમયૂખશિખાપવિદ્ધં, ત્વત્કીર્ત્તના-
ત્તમ ઇવાશુભિદામુપૈતિ ॥૩૮॥ કુંતાગ્રભિન્નગજશોણિતવારિ-
વાહ વેગાવતારતરણાતુરયોધભીમે ॥ યુદ્ધે જયં વિજિતદુર્જયં-
જેયપક્ષાસ્ત્વત્પાદપંકજવનાશ્રયિણો લભંતે ॥ ૩૯ ॥ અંભો-

નિધૌ ક્ષુભિતભીષણનક્રચક્ર–પાઠીનપીઠભયદોલ્બણવાડવાગ્નૌ ॥ રંગત્તરંગશિખરસ્થિતયાનપાત્રાસ્ત્રાસં વિહાય ભવતઃ સ્મરણાદ્ વ્રજંતિ ॥ ૪૦ ॥ ઉદ્ભૂતભીષણજલોદરભારભુગ્નાઃ શોચ્યાં દશામુપગતાશ્ચ્યુતજીવિતાશાઃ ॥ ત્વત્પાદપંકજરજોમૃતદિગ્ધદેહા, મર્ત્યા ભવંતિ મકરધ્વજતુલ્યરૂપાઃ ॥ ૪૧ ॥ આપાદકંઠમુરૂશૃંખલવેષ્ટિતાંગા, ગાઢં બૃહન્નિગડકોટિનિઘૃષ્ટજંઘાઃ॥ ત્વન્નામમંત્રમનિશં મનુજાઃ સ્મરંતઃ, સદ્યઃ સ્વયં વિગતબંધભયા ભવંતિ ॥ ૪૨ ॥ મત્તદ્વિપેંદ્રમૃગરાજદવાનલાહિ સંગ્રામવારિધિમહોદરબંધનોત્થમ્ ॥ તસ્યાશુ નાશમુપયાતિ ભયં ભિયેવ, યસ્તાવકં સ્તવમિમં મતિમાનધીતે ॥ ૪૩ ॥ સ્તોત્રસ્ત્રજં તવ જિનેંદ્ર ! ગુણૈર્નિબદ્ધાં, ભકત્યા મયા રૂચિરવર્ણવિચિત્રપુષ્પામ્ ॥ ધત્તે જનો ય ઈહ કંઠગતામજસ્રં, તં માનતુંગમવશા સમુપૈતિ લક્ષ્મીઃ ॥ યુગ્મં ॥ ૪૪ ॥

૮. શ્રી કલ્યાણમંદિર સ્તોત્રં

॥ કલ્યાણમંદિરમુદારમવદ્યભેદિ, ભીતાભયપ્રદમનિંદિતમંઘ્રિપદ્મમ્ ॥ સંસારસાગરનિમજ્જદશેષજંતુપોતાયમાનમભિનમ્ય જિનેશ્વરસ્ય ॥ ૧ ॥ યસ્ય સ્વયં સુરગુરુર્ગરિમાંબુરાશેઃ, સ્તોત્રંસુવિસ્તૃતમતિર્ન વિભુર્વિધાતું ॥ તીર્થેશ્વરસ્ય કમઠસ્મયધૂમકેતોસ્તસ્યાહમેષ કિલ સંસ્તવનં કરિષ્યે ॥ ૨ ॥ સામાન્યતોઽપિ તવ વર્ણયિતું સ્વરૂપ–મસ્માદૃશાઃ કથમધીશ ! ભવંત્યધીશાઃ ? ॥ ધૃષ્ટોઽપિ કૌશિકશિશુર્યદિવા દિવાંધો, રૂપં પ્રરૂપયતિ કિં કિલ ઘર્મરશ્મેઃ ? ॥ ૩ ॥ મોહક્ષયાદનુભવન્નપિ નાથ ! મર્ત્યો, નૂનં ગુણાન્ ગણયિતું ન

તવ ક્ષમેત ॥ કલ્પાંતવાંતપયસઃ પ્રકટોડપિ યસ્માન્મીયેત કેન જલધેર્નનુ રત્નરાશિઃ ? અભ્યુદ્યતોડસ્મિ તવ નાથ ! જડાશયોડપિ, કર્તું સ્તવં લસદસંખ્યગુણાકરસ્ય ॥ બાલોડપિ કિં ન નિજબાહુયુગં વિતત્ય, વિસ્તીર્ણતાં કથયતિ સ્વધિયાંબુરાશેઃ ? ॥ ૫ ॥ યે યોગિનામપિ ન યાંતિ ગુણાસ્તવેશ !, વક્તું કથં ભવતિ તેષુ મમાવકાશઃ ? ॥ જાતા તદેવમસમીક્ષિતકારિતેયં, જલ્પંતિ વા નિજગિરા નનુ પક્ષિણોડપિ ॥ ૬ ॥ આસ્તામચિંત્યમહિમા જિન ! સંસ્તવસ્તે, નામાપિ પાતિ ભવતો ભવતો જગંતિ ॥ તીવ્રાતપોપહતપાંથજનાન્નિદાઘે, પ્રીણાતિ પદ્મસરસઃ સરસોડનિલોડપિ ॥ ૭ ॥ હૃદ્વર્તિનિ ત્વયિ વિભો ! શિથિલીભવંતિ, જંતોઃ ક્ષણેન નિવિડા અપિ કર્મબંધાઃ ॥ સદ્યો ભુજંગમમયા ઇવ મધ્યભાગમભ્યાગતે વનશિખંડિનિ ચંદનસ્ય ॥ ૮ ॥ મુચ્યંત એવ મનુજાઃ સહસા જિનેંદ્ર !, રૌદ્રૈરુપદ્રવશતૈસ્ત્વયિ વીક્ષિતેડપિ ॥ ગોસ્વામિનિ સ્ફુરિતતેજસિ દૃષ્ટમાત્રે, ચૌરૈરિવાશુ પ્રશવઃપ્રપલાયમાનૈઃ ॥ ૯ ॥ ત્વં તારકો જિન ! કથં ? ભવિનાં ત એવ, ત્વામુદ્વહંતિ હૃદયેન યદુત્તરંતઃ ॥ યદ્વા દૃતિસ્તરતિ યજ્જલમેષ નૂનમંતર્ગતસ્ય મરુતઃ સ કિલાનુભાવઃ ॥૧૦॥ યસ્મિન્ હરપ્રભૃતયોડપિ હતપ્રભાવાઃ, સોડપિ ત્વયા રતિપતિઃ ક્ષપિતઃ ક્ષણેન ॥ વિધ્યાપિતા હુતભુજઃ પયસાથ યેન, પીતં ન કિં તદપિ દુર્દ્ધરવાડવેન ? ॥ ૧૧ ॥ સ્વામિન્નનલ્પગરિમાણમપિ પ્રપન્નાસ્ત્વાં જંતવઃ કથમહો હૃદયે દધાનાઃ ? ॥ જન્મોદધિં લઘુ તરંત્યતિલાઘવેન, ચિંત્યો ન હંત મહતાં યદિ વા પ્રભાવઃ ॥ ૧૨ ॥ ક્રોધસ્ત્વયા યદિ

વિભો ! પ્રથમં નિરસ્તો ધ્વસ્તાસ્તદા બત કથં કિલ કર્મ-ચૌરાઃ ? ॥ પ્લોષત્યમુત્ર યદિ વા શિશિરાપિ લોકે, નીલ-દ્રુમાણિ વિપિનાનિ ન કિં હિમાનિ ? ॥ ૧૩ ॥ ત્વાં યોગિનો જિન ! સદા પરમાત્મરૂપમન્વેષયંતિ હૃદયાંબુજકોશદેશે ॥ પૂતસ્ય નિર્મલરૂચેર્યદિ વા કિમન્ય–દક્ષસ્ય સંભવિ પદં નનુ કર્ણિકાયાઃ ? ॥ ૧૪ ॥ ધ્યાનાજ્જિનેશ ! ભવતો ભવિનઃ ક્ષણેન, દેહં વિહાય પરમાત્મદશાં વ્રજંતિ ॥ તીવ્રાનલાદુ-પલભાવમપાસ્ય લોકે ચામીકરત્વમચિરાદિવ ધાતુભેદાઃ ॥ ૧૫ ॥ અંતઃ સદૈવ જિન ! યસ્ય વિભાવ્યસે ત્વં, ભવ્યૈઃ કથં તદપિ નાશયસે શરીરમ્ ? ॥ એતત્સ્વરૂપમથ મધ્યવિ-વર્તિનો હિ, યદ્વિગ્રહં પ્રશમયંતિ મહાનુભાવાઃ ॥ ૧૬ ॥ આત્મા મનિષિભિરયં ત્વદભેદબુદ્ધયા, ધ્યાતો જિનેંદ્ર ! ભવતીહ ભવત્પ્રભાવઃ ॥ પાનીયમપ્યમૃતમિત્યનુ ચિંત્યમાનં, કિં નામ નો વિષવિકારમપાકરોતિ ? ॥ ૧૭ ॥ ત્વામેવ વીત-તમસં પરવાદિનોપિ, નૂનં વિભો ! હરિહરાદિ ધિયા પ્રપન્નાઃ ॥ કિં કાચકામલિભિરીશ ! સિતોઽપિ શંખો, નો ગૃહ્યતે વિવિધવર્ણવિપર્યયેણ ? ॥ ૧૮ ॥ ધર્મોપદેશસમયે સવિધા-નુભાવા–દાસ્તાં જનો ભવિત તે તરુરપ્યશોકઃ ॥ અભ્યુદ્ગતે દિનપતૌ સમહીરૂહોઽપિ, કિં વા વિબોધમુપયાતિ ન જીવલોકઃ ? ॥ ૧૯ ॥ ચિત્રં વિભો ! કથમવાઙ્મુખવૃંતમેવ, વિષ્વક્ પતત્યવિરલા સુરપુષ્પવૃષ્ટિઃ ? ॥ ત્વદ્ગોચરે સુમનસાં યદિ વા મુનીશ ! ગચ્છંતિ નૂનમધ એવ હિ બંધનાનિ ॥ ૨૦ ॥ સ્થાને ગભીરહૃદયોદધિસંભવાયાઃ, પીયૂષતાં તવ ગિરઃ સમુ-દીરયંતિ ॥ પીત્વા યતઃ પરમસંમદસંગભાજો, ભવ્યા વ્રજંતિ તરસાપ્યજરામરત્વમ્ ॥ ૨૧ ॥ સ્વામિન્ ! સુદૂરમવનમ્ય

સમુત્પતંતો, મન્યે વંદતિ શુચયઃ સુરચામરૌઘાઃ ॥ યેઽસ્મૈ નતિં વિદધતે મુનિપુંગવાય, તે નૂનમૂર્ધ્વગતયઃ ખલુ શુદ્ધભાવાઃ ॥ ૨૨ ॥ શ્યામં ગભીરગિરમુજ્જ્વલહેમરત્નસિંહાસનસ્થમિહ ભવ્યશિખંડિનસ્ત્વામ્ ॥ આલોકયંતિ રભસેન નદંતમુચ્ચૈશ્ચામીકરાદ્રિશિરસીવ નવાંબુવાહમ્ ॥ ૨૩ ॥ ઉદ્ગચ્છતા તવ શિતિદ્યુતિમંડલેન, લુપ્તચ્છદચ્છવિરશોકતરુર્બભૂવ ॥ સાન્નિધ્યતોઽપિ યદિ વા તવ વીતરાગ !, નિરાગતાં વ્રજતિ કો ન સચેતનોઽપિ ? ॥ ૨૪ ॥ ભોઃ ! ભોઃ ! પ્રમાદમવધૂય ભજધ્વમેનમાગત્ય નિર્વૃતિપુરિં પ્રતિ સાર્થવાહમ્ ॥ એતન્નિવેદયતિ દેવ ! જગત્ત્રયાય, મન્યે નદન્નભિનભઃ સુરદુંદુભિસ્તે ॥ ૨૫ ॥ ઉદ્યોતિતેષુ ભવતા ભુવનેષુ નાથ, તારાન્વિતો વિધુરયં વિહતાધિકારઃ ॥ મુક્તાકલાપકલિતોચ્છ્વસિતાતપત્ર–વ્યાજાત્ત્રિધા ધૃતતનુર્ધ્રુવમભ્યુપેતઃ ॥ ૨૬ ॥ સ્વેન પ્રપૂરિતજગતત્રયપિંડિતેન, કાંતિપ્રતાપયશસામિવ સંચયેન ॥ માણિક્યહેમરજતપ્રવિનિર્મિતેન, સાલત્રયેણ ભગવન્નભિતો વિભાસિ ॥ ૨૭ ॥ દિવ્યસ્રજો જિન ! નમત્ત્રિદશાધિપાનામુત્સૃજ્ય રત્નરચિતાનપિ મૌલિબંધાન્ ॥ પાદૌ શ્રયંતિ ભવતો યદિ વા પરત્ર, ત્વત્સંગમે સુમનસો ન રમંત એવ ॥ ૨૮ ॥ ત્વં નાથ ! જન્મજલધેર્વિપરાઙ્મુખોઽપિ, યત્તારયસ્યસુમતો નિજપૃષ્ઠલગ્નાન્ ॥ યુક્તં હિ પાર્થિવ નિપસ્ય સતસ્તવૈવ, ચિત્રં વિભો ! યદસિ કર્મવિપાકશૂન્યઃ ॥ ૨૯ ॥ વિશ્વેશ્વરોઽપિ જનપાલક ! દુર્ગતસ્ત્વં, કિં વાક્ષરપ્રકૃતિરપ્યલિપિસ્ત્વમીશ ! ॥ અજ્ઞાનવત્યપિ સદૈવ કથંચિદેવ, જ્ઞાનં ત્વયિ સ્ફુરતિ વિશ્વવિકાશહેતુઃ ॥ ૩૦ ॥ પ્રાગ્ભારસંભૃતન-

ભાંસિ રજાંસિરોષા-દુત્થાપિતાનિ કમઠેન શઠેન યાનિ ॥ છાયાપિ તૈસ્તવ ન નાથ ! હતા હતાશો, ગ્રસ્તસ્ત્વમીભિર-યમેવ પરં દુરાત્મા ॥ ૩૧ ॥ યદ્ગર્જદૂર્જિતઘનૌઘમદભ્ર-ભીમં, ભ્રશ્યત્તડિન્મુસલમાંસલઘોરધારમ્ ॥ દૈત્યેન મુક્તમથ દુસ્તરવારિ દધ્રે, તેનૈવ તસ્ય જિન ! દુસ્તરવારિકૃત્યમ્ ॥ ૩૨ ॥ ધ્વસ્તોર્ધ્વકેશવિકૃતાકૃતિમર્ત્યમુંડપ્રાલંબભૃદ્ભયદવકત્રવિનિર્ય-દગ્નિઃ ॥ પ્રેતવ્રજઃ પ્રતિભવંતમપીરિતો યઃ, સોઽસ્યાઽભવ-ત્પ્રતિભવં ભવ દુઃખહેતુઃ ॥ ૩૩ ॥ ધન્યાસ્ત એવ ભુવ-નાધિપ ! યે ત્રિસંધ્યમારાધયંતિ વિધિવદ્વિધુતાન્યકૃત્યાઃ ॥ ભક્ત્યોલ્લસત્પુલકપક્ષ્મલદેહદેશાઃ, પાદદ્વયં તવ વિભો ! ભુવિ જન્મ ભાજઃ ॥૩૪॥ અસ્મિન્નપારભવવારિનિધૌ મુનીશ ! મન્યે ન મે શ્રવણગોચરતાં ગતોઽસિ ॥ આકર્ણિતે તુ તવ ગોત્ર પવિત્રમંત્રે, કિં વા વિપદ્વિષધરી સવિધં સમેતિ ? ॥ ૩૫ ॥ જન્માંતરેઽપિ તવ પાદયુગં ન દેવ !, મન્યે મયા મહિત-મીહિતદાનદક્ષં ॥ તેનેહ જન્મનિ મુનીશ ! પરાભવાનાં, જાતો નિકેતનમહં મથિતાશયાનામ્ ॥ ૩૬ ॥ નૂનં ન મો-હતિમિરાવૃતલોચનેન, પૂર્વં વિભો સકૃદપિ પ્રવિલોકિતો-ઽસિ ॥ મર્માવિધો વિધુરયંતિ હિ મામનર્થાઃ, પ્રોદ્યત્પ્રબં-ધગતયઃ કથમન્યથૈતે ? ॥ ૩૭ ॥ આકર્ણિતોઽપિ મહિતોઽપિ નિરીક્ષિતોઽપિ, નૂનં ન ચેતસિ મયા વિધૃતોઽસિ ભક્ત્યા ॥ જાતોઽસ્મિ તેન જનબાંધવ દુઃખપાત્રં, યસ્માત્ક્રિયાઃ પ્રતિફલંતિ ન ભાવશૂન્યાઃ ॥ ૩૮ ॥ ત્વં નાથ ! દુઃખિજ-નવત્સલ ! હે શરણ્ય !, કારુણ્ય પુણ્યવસતે ! વશિનાં વરેણ્ય ! ॥ ભક્ત્યા નતે મયિ મહેશ ! દયાં વિધાય, દુખાં-

સમુત્પતંતો, મન્યે વંદતિ શુચયઃ સુરચામરૌઘાઃ ॥ યેડસ્મૈ નતિં વિદધતે મુનિપુંગવાય, તે નૂનમૂર્ધ્વગતયઃ ખલુ શુદ્ધભાવાઃ ॥ ૨૨ ॥ શ્યામં ગભીરગિરમુજ્જ્વલહેમરત્નસિંહાસનસ્થમિહ ભવ્યશિખંડિનસ્ત્વામ્ ॥ આલોકયંતિ રભસેન નદંતમુચ્ચૈશ્ચામીકરાદ્રિશિરસીવ નવાંબુવાહમ્ ॥ ૨૩ ॥ ઉદ્ગચ્છતા તવ શિતિદ્યુતિમંડલેન, લુપ્તચ્છદચ્છવિરશોકતરુર્બભૂવ ॥ સાન્નિધ્યતોડપિ યદિ વા તવ વીતરાગ !, નિરાગતાં વ્રજતિ કો ન સચેતનોડપિ ? ॥ ૨૪ ॥ ભોઃ ! ભોઃ ! પ્રમાદમવધૂય ભજધ્વમેનમાગત્ય નિર્વૃતિપુરિં પ્રતિ સાર્થવાહમ્ ॥ એતન્નિવેદયતિ દેવ ! જગત્ત્રયાય, મન્યે નદન્નભિનભઃ સુરદુંદુભિસ્તે ॥ ૨૫ ॥ ઉદ્યોતિતેષુ ભવતા ભુવનેષુ નાથ, તારાન્વિતો વિધુરયં વિહતાધિકારઃ ॥ મુક્તાકલાપકલિતોચ્છ્વસિતાતપત્ર–વ્યાજાત્ત્રિધા ધૃતતનુર્ધ્રુવમભ્યુપેતઃ ॥ ૨૬ ॥ સ્વેન પ્રપૂરિતજગતત્રયપિંડિતેન, કાંતિપ્રતાપયશસામિવ સંચયેન ॥ માણિક્યહેમરજતપ્રવિનિર્મિતેન, સાલત્રયેણ ભગવન્નભિતો વિભાસિ ॥ ૨૭ ॥ દિવ્યસ્રજો જિન ! નમત્ત્રિદશાધિપાનામુત્સૃજ્ય રત્નરચિતાનપિ મૌલિબંધાન્ ॥ પાદૌ શ્રયંતિ ભવતો યદિ વા પરત્ર, ત્વત્સંગમે સુમનસો ન રમંત એવ ॥ ૨૮ ॥ ત્વં નાથ ! જન્મજલધેર્વિપરાઙ્મુખોડપિ, યત્તારયસ્યસુમતો નિજપૃષ્ઠલગ્નાન્ ॥ યુક્તં હિ પાર્થિવ નિપસ્ય સતસ્તવૈવ, ચિત્રં વિભો ! યદસિ કર્મવિપાકશૂન્યઃ ॥ ૨૯ ॥ વિશ્વેશ્વરોડપિ જનપાલક ! દુર્ગતસ્ત્વં, કિં વાક્ષરપ્રકૃતિરપ્યલિપિસ્ત્વમીશ ! ॥ અજ્ઞાનવત્યપિ સદૈવ કથંચિદેવ, જ્ઞાનં ત્વયિ સ્ફુરતિ વિશ્વવિકાશહેતુઃ ॥ ૩૦ ॥ પ્રાગ્ભારસંભૃતન-

ઘોષયતિ યથા, તતોઽહં કૃતાનુકારમિતિ કૃત્વા, મહાજનો યેન ગતઃ સ પંથા ઇતિ ભવ્યજનૈઃ સહ સમેત્ય સ્નાત્રપીઠે સ્નાત્રં વિધાય, શાંતિમુદ્દ્ઘોષયામિ ॥ તત્પૂજા યાત્રાસ્નાત્રાદિ-મહોત્સવાનંતરમિતિ કૃત્વા કર્ણં દત્વા નિશમ્યતાં નિશમ્યતાં સ્વાહા ॥ ૐપુણ્યાહં પુણ્યાહં પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં ભગવંતો-ઽર્હંતઃ સર્વજ્ઞાઃ સર્વદર્શિનસ્ત્રિલોનાથા–સ્ત્રિલોકમહિતા–સ્ત્રિલોક-પૂજ્યા–સ્ત્રિલોકેશ્વરા–સ્ત્રિલોકોદ્યોતકરાઃ ॥ ૐઋષભ અજિત સંભવ અભિનંદન સુમતિ પદ્મપ્રભ સુપાર્શ્વ ચંદ્રપ્રભ સુ-વિધિ શીતલ શ્રેયાંસ વાસુપૂજ્ય વિમલ અનંત ધર્મ શાંતિ કુંથુ અર મલ્લિ મુનિસુવ્રત નમિ નેમિપાર્શ્વ વર્દ્ધમાનાંતા જિનાઃ શાંતાઃ શાંતિકરા ભવંતુ સ્વાહા ॥ ૐમુનયો મુનિપ્રવરા રિપુવિજયદુર્ભિક્ષકાંતારેષુ દુર્ગમાર્ગેષુ રક્ષંતુ વો નિત્યં સ્વાહા ॥ ૐ હ્રીંશ્રીંધૃતિમતિકીર્તિકાંતિબુદ્ધિલક્ષ્મીમેધાવિદ્યાસાધનપ્રવે-શનનિવેશનેષુ સુગૃહીતનામાનો જયંતુ તે જિનેંદ્રાઃ ॥ ૐ-રોહિણીપ્રજ્ઞપ્તિવજ્રશૃંખલાવજ્રાંકુશીઅપ્રતિચક્રાપુરુષદત્તાકાલીમ-હાકાલીગૌરીગાંધારીસર્વાસ્ત્રામહાજ્વાલામાનવીવૈરાટયાઅચ્છુસા માનસીમહામાનસી ષોડશ વિદ્યાદેવ્યો રક્ષંતુ વો નિત્યં સ્વાહા ॥ ૐઆચાર્યોપાધ્યપ્રભૃતિચાતુર્વર્ણ્યસ્ય શ્રીશ્રમણસં-ઘસ્ય શાંતિર્ભવતુ તુષ્ટિર્ભવતુ પુષ્ટિર્ભતુ॥ ૐગ્રહાશ્ચંદ્રસૂર્યાંગાર-કબુધબૃહસ્પતિશુક્રશનૈશ્ચરરાહુકેતુસહિતાઃ સલોકપાલાઃ સોમય-વમવરુણકુબેરવાસવાદિત્યસ્કંદવિનાયકોપેતા યે ચાન્યેઽપિ ગ્રામ-નગરક્ષેત્રદેવતાદયસ્તે સર્વે પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં અક્ષીણકોશકો-ષાગારા નરપતયશ્ચ ભવંતુ સ્વાહા ॥ ૐ પુત્રમિત્રભ્રાતૃકલત્ર-સુહૃત્સ્વજનસંબંધિબંધુર્ગસહિતા નિત્યં ચામોદપ્રમોદકારિણઃ,

ફુરોદ્દલનતત્પતાં વિધેહિ ॥ ૩૯ ॥ નિઃસંખ્ય સારશરણં શરણં શરણ્ય–માસાદ્ય સાદિતરિપુપ્રથિતાવદાતમ્ ॥ ત્વત્પાદપંકજમપિ પ્રણિધાનવંધ્યો, વધ્યોઽસ્મિ ચેદ્ ભુવનપાવન ! હા હતોઽસ્મિ ॥ ૪૦ ॥ દેવેંદ્રવંદ્ય ! વિદિતાખિલવસ્તુસાર !, સંસારતારક ! વિભો ! ભુવનાધિનાથ ! ॥ ત્રાયસ્વ દેવ ! કરુણાહૃદ ! માં પુનીહિ, સીદંતમદ્ય ભયદવ્યસનાંબુરાશેઃ ॥ ૪૧ ॥ યદ્યસ્તિનાથ ! ભવદંઘ્રિસરોરુહાણાં, ભક્તેઃ ફલં કિમપિ સંતતિસંચિતાયાઃ ॥ તન્મે ત્વદેકશરણસ્ય શરણ્યભૂયાઃ, સ્વામી ત્વમેવ ભુવનેઽત્ર ભવાંતરેઽપિ ॥ ૪૨ ॥ ઇત્થં સમાહિતધિયો વિધિવજ્જિનેંદ્ર !, સાંદ્રોલ્લસત્પુલકકંચુકિતાંગભાગાઃ ॥ ત્વદ્બિંબનિર્મલમુખાંબુજબદ્ધલક્ષા, યે સંસ્તવં તવ વિભો રચયંતિ ભવ્યાઃ ॥ ૪૩ ॥ જનનયન કુમુદચંદ્ર ! પ્રભાસ્વરાઃ સ્વર્ગસંપદો ભુક્ત્વા ॥ તે વિગલિતમલનિચયા, અચિરાન્મોક્ષં પ્રપદ્યંતે ॥ યુગ્મં ॥ ૪૪ ॥

૯ શ્રી બૃહત્શાંતિ સ્તોત્રં

ભો ! ભો ! ભવ્યાઃ ! શૃણુત વચનં પ્રસ્તુતં સર્વમેતદ્ યે યાત્રાયાં ત્રિભુવનગુરોરાર્હતા ભક્તિભાજઃ ॥ તેષાં શાંતિર્ભવતુ ભવતામર્હદાદિપ્રભાવાદારોગ્ય–શ્રી ધૃતિમતિકરી ક્લેશવિધ્વંસહેતુઃ ॥ ૧ ॥ ભો ! ભો ! ભવ્યલોકા ! ઇહ હિ ભરતૈરાવતવિદેહસંભવાનાં સમસ્તતીર્થકૃતાં જન્મન્યાસનપ્રકંપાનંતરમવધિના વિજ્ઞાય, સૌધર્માધિપતિઃ સુઘોષાઘંટાચાલનાનંતરં સકલસુરાસુરેન્દ્રૈઃ સહ સમાગત્ય સવિનયમર્હદ્ભટ્ટારકં ગૃહીત્વા ગત્વા કનકાદ્રિશૃંગે વિહિતજન્માભિષેકઃ, શાંતિમુદ્-

ઘોષયતિ યથા, તતોऽહં કૃતાનુકારમિતિ કૃત્વા, મહાજનો યેન ગતઃ સ પંથા ઇતિ ભવ્યજનૈઃ સહ સમેત્ય સ્નાત્રપીઠે સ્નાત્રં વિધાય, શાંતિમુદ્‍ઘોષયામિ ॥ તત્પૂજા યાત્રાસ્નાત્રાદિ-મહોત્સવાનંતરમિતિ કૃત્વા કર્ણં દત્વા નિશમ્યતાં નિશમ્યતાં સ્વાહા ॥ ૐપુણ્યાહં પુણ્યાહં પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં ભગવંતોऽર્હંતઃ સર્વજ્ઞાઃ સર્વદર્શિનસ્ત્રિલોનાથા–સ્ત્રિલોકમહિતા–સ્ત્રિલોક-પૂજ્યા–સ્ત્રિલોકેશ્વરા–સ્ત્રિલોકોદ્યોતકરાઃ ॥ ૐઋષભ અજિત સંભવ અભિનંદન સુમતિ પદ્મપ્રભ સુપાર્શ્વ ચંદ્રપ્રભ સુ-વિધિ શીતલ શ્રેયાંસ વાસુપૂજ્ય વિમલ અનંત ધર્મ શાંતિ કુંથુ અર મલ્લિ મુનિસુવ્રત નમિ નેમિપાર્શ્વ વર્દ્ધમાનાંતા જિનાઃ શાંતાઃ શાંતિકરા ભવંતુ સ્વાહા ॥ ૐમુનયો મુનિપ્રવરા રિપુવિજયદુર્ભિક્ષકાંતારેષુ દુર્ગમાર્ગેષુ રક્ષંતુ વો નિત્યં સ્વાહા ॥ ૐ હ્રીંશ્રીંધૃતિમતિકીર્તિકાંતિબુદ્ધિલક્ષ્મીમેધાવિદ્યાસાધનપ્રવે-શનનિવેશનેષુ સુગૃહીતનામાનો જયંતુ તે જિનેંદ્રાઃ ॥ ૐ-રોહિણીપ્રજ્ઞપ્તિવજ્રશૃંખલાવજ્રાંકુશીઅપ્રતિચક્રાપુરુષદત્તાકાલીમ-હાકાલીગૌરીગાંધારીસર્વાસ્ત્રામહાજ્વાલામાનવીવૈરાટયાઅચ્છુપ્તા માનસીમહામાનસી ષોડશ વિદ્યાદેવ્યો રક્ષંતુ વો નિત્યં સ્વાહા ॥ ૐઆચાર્યોપાધ્યપ્રભૃતિચાતુર્વર્ણ્યસ્ય શ્રીશ્રમણસં-ઘસ્ય શાંતિર્ભવતુ તુષ્ટિર્ભવતુ પુષ્ટિર્ભતુ॥ ૐગ્રહાશ્ચંદ્રસૂર્યાંગાર-કબુધબૃહસ્પતિશુક્રશનૈશ્ચરરાહુકેતુસહિતાઃ સલોકપાલાઃ સોમય-વમવરુણકુબેરવાસવાદિત્યસ્કંદવિનાયકોપેતા યે ચાન્યેऽપિ ગ્રામ-નગરક્ષેત્રદેવતાદયસ્તે સર્વે પ્રીયંતાં પ્રીયંતાં અક્ષીણકોશકો-ષ્ઠાગારા નરપતયશ્ચ ભવંતુ સ્વાહા ॥ ૐ પુત્રમિત્રભ્રાતૃકલત્ર-સુહૃત્સ્વજનસંબંધિબંધુર્ગસહિતા નિત્યં ચામોદપ્રમોદકારિણઃ;

અસ્મિંશ્ચ ભૂમંડલાયતનનિવાસિસાધુસાધ્વીશ્રાવકશ્રાવિકાણાં રોગોપસર્ગવ્યાધિદુઃખદુર્ભિક્ષદૌર્મનસ્યોપશમનાય શાંતિર્ભવતુ ॥ ૐ તુષ્ટિપુષ્ટિઋદ્ધિવૃદ્ધિમાંગલ્યોત્સવાઃ સદા પ્રાદુર્ભૂતાનિ પાપાનિ શામ્યંતુ દુરિતાનિ શત્રવઃ પરાઙ્મુખા ભવંતુ સ્વાહા ॥ શ્રીમતે શાંતિનાથાય,નમઃ શાંતિવિધાયિને ॥ ત્રૈલોક્યસ્યામરાધીશ-મુકુટાભ્યર્ચિતાંઘ્રયે ॥૧॥ શાંતિઃ શાંતિકરઃ શ્રીમાન્, શાંતિં દિશતુ મે ગુરુઃ શાંતિરેવ સદા તેષાં, યેષાં શાંતિર્ગૃહે ગૃહે ॥ ૨ ॥ ઉન્મૃષ્ટરિષ્ટદુષ્ટ-ગ્રહગતિદુઃસ્વપ્નદુર્નિમિત્તાદિઃ ॥ સંપાદિતહિતસંપન્નામગ્રહણં જયતિ શાંતેઃ ॥ ૩ ॥ શ્રીસંઘજગજ્જનપદરાજાધિપરાજસન્નિવેશાનામ્ ॥ ગોષ્ઠિકપુરમુખ્યાનાં; વ્યાહરણૈર્વ્યાહરેચ્છાંતિમ્ ॥ શ્રીશ્રમણસંઘસ્ય શાંતિર્ભવતુ, શ્રીજનપદાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીરાજાધિપાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીરાજ્યસન્નિવેશાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીગોષ્ઠિકાનાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીપૌરમુખ્યાણાં શાંતિર્ભવતુ, શ્રીપૌરજનસ્ય શાંતિર્ભવતુ, શ્રીબ્રહ્મલોકસ્ય શાંતિર્ભવતુ, ૐ સ્વાહા ૐ સ્વાહા ૐ શ્રી પાર્શ્વનાથાય સ્વાહા ॥ એષા શાંતિપ્રતિષ્ઠાયાત્રાસ્નાત્રાદ્યવસાનેષુ શાંતિકલશં ગૃહીત્વા કુંકુમચંદનકર્પૂરાગરૂધુપવાસકુસુમાંજલિસમેતઃ સ્નાત્રચતુષ્કિકાયાં શ્રીસંઘસમેતઃ શુચિશુચિવપુઃ પુષ્પવસ્ત્રચંદનાભરણાલંકૃતઃ પુષ્પમાલાં કંઠે કૃત્વા શાંતિમુદ્ઘોષયિત્વા શાંતિપાનીયં મસ્તકે દાતવ્યમિતિ ॥ નૃત્યંતિ નૃત્યં મણિપુષ્પવર્ષં, સૃજંતિ ગાયંતિ ચ મંગલાનિ ॥ સ્તોત્રાણિ ગોત્રાણિ પઠંતિ મંત્રાન્, કલ્યાણભાજો હિ જિનાભિષેકે ॥ ૧ ॥ શિવમસ્તુ સર્વજગતઃ; પરહિતનિરતા ભવંતુ ભૂતગણાઃ ॥ દોષાઃ પ્રયાંતુ નાશં, સર્વત્રસુખીભવતુ-

લોકઃ ॥ ૨ ॥ અહં તિત્થયરમાયા, સિવાદેવી તુમ્હ નયરનિવાસિની ॥ અમ્હ સિવં તુમ્હ સિવં, અસિવોવસમં સિવં ભવતુ સ્વાહા ॥ ૩ ॥ ઉપસર્ગાઃ ક્ષયં યાંતિ, છિદ્યંતે વિઘ્નવલ્લયઃ ॥ મનઃ પ્રસન્નતામેતિ, પૂજ્યમાને જિનેશ્વરે ॥ ૪ ॥ સર્વમંગલમાંગલ્યં સર્વકલ્યાણકારણમ્ ॥ પ્રધાનં સર્વધર્માણાં, જૈનં જયતિ શાસનમ્ ॥ ૫ ॥

ઇતિ શ્રી નવસ્મરણાનિ

શ્રી ગ્રહશાંતિ સ્તોત્ર તથા નવગ્રહ પૂજા

જગદ્ગુરું નમસ્કૃત્ય, શ્રુત્વા સદ્ગુરુભાષિતમ્ ॥ ગ્રહશાંતિં પ્રવક્ષ્યામિ, લોકાનાં સુખહેતવે ॥ ૧ ॥ જિનેન્દ્રૈઃ ખેચરા જ્ઞેયાઃ, પૂજનીયા વિધિક્રમાત્ ॥ પુષ્પૈર્વિલેપનૈર્ધૂપૈર્નૈવેદ્યૈસ્તુષ્ટિહેતવે ॥ ૨ ॥ પદ્મપ્રભસ્ય માર્ત્તંડશ્ચન્દ્રશ્ચન્દ્રપ્રભસ્ય ચ ॥ વાસુપૂજ્યે ભૂમિપુત્રો, બુધોઽપ્યષ્ટજિનેષુ ચ ॥ ૩ ॥ વિમલાનંતધર્મારાઃ, શાંતિઃ કુંથુર્નમિસ્તથા ॥ વર્દ્ધમાનસ્તથૈતેષાં, પાદપદ્મે બુદ્ધં ન્યસેત્ ॥ ૪ ॥ ઋષભાજિતસુપાર્શ્વાશ્ચાભિનંદનશીતલાઃ ॥ સુમતિઃ સંભવસ્વામી, શ્રેયાંસશ્ચૈષુ ગીષ્પતિઃ ॥ ૫ ॥ સુવિધેઃ કથિતઃ શુક્રઃ, સુવ્રતસ્ય શનૈશ્ચરઃ ॥ નેમિનાથે ભવેદ્રાહુઃ કેતુઃ શ્રીમલ્લિપાર્શ્વયોઃ ॥ ૬ ॥ જન્માલ્લગ્ને ચ રાશૌ ચ, યદા પીડંતિ ખેચરાઃ ॥ તદા સંપૂજયેદ્ધીમાન્, ખેચરૈઃ સહિતાન્ જિનાન્ ॥ ૭ ॥ અથ નવગ્રહ પૂજા ॥ પદ્મપ્રભજિનેન્દ્રસ્ય, નામોચ્ચારેણ ભાસ્કર ! ॥ શાંતિ તુષ્ટિ ચ પુષ્ટિં ચ, રક્ષા કુરુ કુરુ શ્રિયમ્

॥ ૮ ॥ ઇતિ શ્રી સૂર્યપૂજા ॥ ચન્દ્રપ્રભજિનેન્દ્રસ્ય નામ્નાઃ તારાગણાધિપ ! ॥ પ્રસન્નો ભવ શાંતિ ચ, રક્ષાં કુરુ જયં ધ્રુવમ્ ॥ ૯ ॥ ઇતિ શ્રી ચંદ્રપૂજા ॥ સર્વદા વાસુપૂજ્યસ્ય, નામ્ના શાંતિ જયશ્રિયં ॥ રક્ષાં કુરુ ધરાસૂનો !, અશુભોઽપિ શુભો ભવ ॥ ૧૦ ॥ ઇતિ શ્રી ભૌમપૂજા ॥ વિમલાનંતધર્મારાઃ, શાંતિઃ કુંથુર્નમિસ્તથા ॥ મહાવીરશ્ચ તન્નામ્ના, શુભો ભૂયાઃ સદા બુધ! ॥ ૧૧ ॥ ઇતિ શ્રી બુધપૂજા ॥ ઋષભાજિતસુપાર્શ્વાશ્ચાભિનંદનશીતલૌ ॥ સુમતિઃ સંભવસ્વામી, શ્રેયાંસશ્ચ જિનોત્તમઃ ॥ ૧૨ ॥ એતત્તીર્થકૃતાં નામ્ના, પૂજ્યોઽશુભઃ શુભો ભવ ॥ શાંતિ તુષ્ટિં ચ પુષ્ટિં ચ, કુરુ દેવગણાર્ચિત ! ॥ ૧૩ ॥ ઇતિ શ્રી ગુરુપૂજા ॥ પુષ્પદંતજિનેંદ્રસ્ય, નામ્નાઃ દૈત્યગણાર્ચિત ! ॥ પ્રસન્નો ભવ શાંતિં ચ, રક્ષાં કુરુ કુરુ શ્રિયમ્ ॥ ૧૪ ॥ ઇતિ શ્રી શુક્રપૂજા ॥ શ્રી સુવ્રતજિનેન્દ્રસ્ય નામ્ના સૂર્યાંગસંભવ ! ॥ પ્રસન્નો ભવ શાંતિં ચ, રક્ષાં કુરુ કુરુ શ્રિયમ્ ॥ ૧૫ ॥ ઇતિ શ્રી શનિશ્ચરપૂજા ॥ શ્રી નેમિનાથ–તીર્થેશ–નામતઃ સિંહિકાસુત ! ॥ પ્રસન્નો ભવ શાંતિ ચ, રક્ષાં કુરુ કુરુ શ્રિયમ્ ॥ ૧૬ ઇતિ શ્રી રાહુપૂજા ॥ રાહોઃ સપ્તમરાશિસ્થ !, કારણે દૃશ્યસંવરે ॥ શ્રીમલ્લીપાર્શ્વયોર્નામ્ના, કેતો ! શાંતિં જયશ્રિયમ્ ॥ ૧૭ ॥ ઇતિ શ્રી કેતુપૂજા ॥ ઇતિ ભણિત્વા સ્વસ્ववर्णकुसुमांजलिप्रक्षेपेण जिनग्रहाणां पूजा कार्या, तेन सर्वपीडायाः शांतिर्भवति ॥ अथवा सर्वेषां ग्रहाणामेकदा पीडायां अयं विधिः ॥ नवकोष्ठकमालेख्यं, मंडलं चतुरस्रकम् ॥ ग्रहास्तत्र प्रतिष्ठाप्याः, वक्ष्यमाणक्रमेण तु ॥ १८ ॥ मध्ये हि भास्करः स्थाप्यः, पूर्वदक्षिणतः शशी ॥

દક્ષિણસ્યાં ધરાસૂનુર્બુધઃ પૂર્વોત્તરેણ ચ ॥ ૧૯ ॥ ઉત્તરસ્યાં સુરાચાર્યઃ, પૂર્વસ્યાં ભૃગુનંદનઃ ॥ પશ્ચિમાયાં શનિઃ સ્થાપ્યો, રાહુર્દક્ષિણપશ્ચિમે ॥ ૨૦ ॥ પશ્ચિમોત્તરતઃ કેતુરિતિ સ્થાપ્યાઃ ક્રમાદ્ ગ્રહાઃ ॥ પટ્ટે સ્થાલેઽથ વાગ્નેય્યાં, ઈશાન્યાં તુ સદા બુધૈઃ ॥ ૨૧ ॥ આર્યા—આદિત્યસોમમંગલબુધગુરુશુક્રાઃ શનૈશ્ચરો રાહુઃ ॥ કેતુપ્રમુખાઃ ખેટા, વર્ણકુસુમાંજલિક્ષેપશ્ચ જિનપૂજા ચ કાર્યા ॥ પુષ્પગંધાદિભિર્ધૂપૈર્નૈવેદ્યૈઃ ફલસંયુતૈઃ ॥ વર્ણસદૃશદાનશ્ચ, વસ્ત્રૈશ્ચ દક્ષિણાન્વિતૈઃ ॥ ૨૩ ॥ જિનના-મકૃતોચ્ચારા, દેશનક્ષત્રવર્ણકૈઃ ॥ પૂજિતાઃ સંસ્તુતા ભક્ત્યા, ગ્રહાઃ સંતુ સુખાવહાઃ ॥ ૨૪ ॥ જિનાનામગ્રતઃ સ્થિત્વા, ગ્રહાણાં શાંતિહેતવે નમસ્કારશતં ભક્ત્યા, જપેદષ્ટોત્તરં શતમ્ ॥ ૨૫ ॥ એવં યથાનામ કૃતાભિષેકૈર્વિલેપનૈર્ધૂપન-પૂજનૈશ્ચ ॥ ફલૈશ્ચ નૈવેદ્યવરૈર્જિનાનાં, નામ્ના ગ્રહેન્દ્રા વરદા ભવંતુ ॥ ૨૬ ॥ સાધુભ્યો દીયતે દાનં, મહોત્સાહો જિનાલયે ॥ ચતુર્વિધસ્ય સંઘસ્ય, બહુ ગાનેન પૂજનમ્ ॥ ૨૭ ॥ ભદ્રબાહુરુવાચેદં, પંચમઃ શ્રુતકેવલી ॥ વિદ્યાપ્રવાદતઃ પૂર્વાદ્, ગ્રહશાંતિરુદીરિતા. ॥ ૨૮ ॥

॥ ઇતિ શ્રી ગ્રહશાંતિ તથા નવગ્રહપૂજા ॥

કાર્તિક—ફાલ્ગુન અને આષાઢ ચોમાસીના કાળનું કોષ્ટક.

વસ્તુ	કાર્તિક સુ ૧૫ થી	ફાગણ સુ ૧૫ થી	અષાડ સુ ૧૫ થી	ફાગણ સુદિ ૧૪ થી કાર્તિક સુદિ ૧૫ સુધી
સુખડીનો કાળ	૧ માસ	૨૦ દિવસ	૧૫ દિવસ	ભાજી પાલો. વિ. બધ
કામળીનો કાળ	૪ ઘડી	૨ ઘડી	૬ ઘડી	આર્દ્રા, પછી કેરી—ત્યાગ
પાણીનો કાળ	૪ પ્રહર	૫ પ્રહર	૩ પ્રહર	વિશેષ ગુરુગમથી જાણવું
પહોરમાં	૪	૩	૫	

શ્રી નવગ્રહપૂજા–પ્રકાર

કસ્મિનરિષ્ટગ્રહે કસ્ય જિનસ્ય કયા રીત્યા પૂજા કાર્યા તદાખ્યાતિ ॥ રવિપીડાયાં–રક્તપુષ્પૈઃ શ્રીપદ્મપ્રભપૂજા કાર્યા, ૐ હ્રીં નમો સિદ્ધાણં, તસ્ય અષ્ટોત્તરશતજપઃ કાર્યઃ ॥ ચંદ્રપીડાયાં–ચંદનસેવંતિપુષ્પૈઃ શ્રીચંદ્રપ્રભપૂજા કાર્યા, ૐ હ્રીં નમો આયરિયાણં, તસ્ય અષ્ટોત્તરશતજપઃ કાર્યઃ ॥ ભૌમ-પીડાયાં–કુંકુમેન ચ રક્તપુષ્પૈઃ શ્રીવાસુપૂજ્યપૂજા વિધેયા, ૐ હ્રીં નમો સિદ્ધાણં, તસ્ય અષ્ટોત્તરશતજપઃ કાર્યઃ ॥ બુધ-પીડાયાં–દુગ્ધસ્નાનનૈવેદ્યફલાદિતઃ શ્રીશાંતિનાથપૂજા કર્ત્તવ્યા, ૐ હ્રીં નમો આયરિયાણં, તસ્ય અષ્ટોત્તરશતજપઃ કાર્યઃ ॥ ગુરુપીડાયાં–દધિભોજનજંબીરાદિલફલેન ચંદનાદિવિલેપનેન શ્રી આદિનાથપૂજા કરણીયા ॥ ૐ હ્રીં નમો આયરિયાણં તસ્ય અષ્ટોત્તરશતજપઃ કર્ત્તવ્યઃ ॥ શુક્રપીડાયાં–શ્રીશ્વેતપુષ્પૈશ્ચંદ-નાદિના શ્રીસુવિધિનાથપૂજા કાર્યા ॥ ચૈત્ય ઘૃતદાનં કાર્યમ્ ॥ ૐ હ્રીં નમો અરિહંતાણં તસ્ય અષ્ટોત્તરશતજપઃ કાર્યઃ ॥ શનૈશ્ચરપીડાયાં–નીલપુષ્પૈઃ શ્રીમુનિસુવ્રતપૂજા કાર્યા, તૈલસ્ના-નાદાને કર્ત્તવ્યે, ૐ હ્રીં નમો લોએ સવ્વસાહૂણં તસ્ય અષ્ટો-ત્તરશતજપઃ કાર્યઃ ॥ રાહુપીડાયાં–નીલપુષ્પૈઃ શ્રીનેમિનાથપૂજા કરણીયા, ૐ હ્રીં નમો લોએ સવ્વસાહૂણં તસ્ય અષ્ટોત્તર-શતજપઃ કાર્યઃ ॥ કેતુપીડાયાં–દાડિમાદિપુષ્પૈઃ શ્રીપાર્શ્વનાથપૂજા કાર્યા, ૐ હ્રીં નમો લોએ સવ્વસાહૂણં તસ્ય અષ્ટોત્તરશત-જપઃ કાર્યઃ ॥ ઇતિ નવગ્રહપૂજાવિધિઃ ॥ સર્વગ્રહપીડાયાં –શ્રી સૂર્યસોમાંગારકબુધબૃહસ્પતિશુક્રશનૈશ્ચરરાહુકેતવઃ સર્વે-

ગ્રહા મમ સાનુગ્રહા ભવંતુ સ્વાહા. ॥ ૐ ह्रीं **असिआ-उसा नमः स्वाहा** ॥ અસ્ય મન્ત્રસ્ય અષ્ટોત્તરશતજપઃ કાર્યઃ તેન નવગ્રહપીડોપશાંતિ સ્યાત્ ॥ ઇતિ નવગ્રહપૂજાપ્રકારઃ ॥

શ્રીઋષિમંડલસ્તોત્રમ્

આદ્યંતક્ષરસંલક્ષ્ય–મક્ષરં વ્યાપ્ય યત્ સ્થિતમ્ ॥ અગ્નિ-જ્વાલા સમં નાદ–બિન્દુરેખાસમન્વિતમ્ ॥૧॥ અગ્નિજ્વાલા-સમાક્રાન્તં, મનોમલવિશોધકમ્ ॥ દેદીપ્યમાનં હૃત્પદ્મે, તત્પદં નૌમિ નિર્મલમ્ ॥ ૨ ॥ અર્હમિત્યક્ષરં બ્રહ્મ–વાચકં પરમેષ્ઠિનઃ ॥ સિદ્ધચક્રાદિમં બીજં, સર્વતઃ પ્રણિદધ્મહે ॥ ૩ ॥ ૐ નમોઽર્હદ્ભ્ય ઇશેભ્યઃ, ૐ સિદ્ધેભ્યો નમો નમઃ ॥ ૐ નમઃ સર્વસૂરિભ્યઃ, ઉપાધ્યાયેભ્ય ૐ નમઃ ॥ ૪ ॥ ૐ નમઃ સર્વસાધુભ્યઃ, ૐ જ્ઞાનેભ્યો નમો નમઃ ૐ નમસ્તત્ત્વદૃષ્ટિભ્ય-શ્ચા-રિત્રેભ્યસ્તુ ૐ નમઃ ॥૫॥ શ્રેયસેઽસ્તુ શ્રેયસેઽસ્ત્વેત–દર્હદાદ્યષ્ટકં શુભમ્ ॥ સ્થાનેષ્વષ્ટસુ વિન્યસ્તં, પૃથગ બીજસમન્વિતમ્ ॥૬॥ આદ્ય પદં શિખાં રક્ષેત્ પરં રક્ષેત્તુ મસ્તકં ॥ તૃતીયં રક્ષેન્નેત્રે દ્વે, તુર્યં રક્ષેચ્ચ નાસિકામ્ ॥ ૭ ॥ પંચમં તુ મુખં રક્ષેત્ ષષ્ઠં રક્ષેચ્ચ ઘંટિકામ્ ॥ સપ્તમં રક્ષેન્નાભ્યન્તં, રક્ષેત્ પાદાન્તમષ્ટમમ્ ॥ ૮ ॥ પૂર્વં પ્રણવતઃ સાન્તઃ, સરેફો દ્ર્યબ્ધિ[૨] [૪] પંચષાન્[૫] [૬] ॥ સપ્તાઽષ્ટ[૭] [૮] દશ[૧૦] સૂર્યકાન્[૧૨], શ્રિતો બિન્દુસ્વરાન્ પૃથક્ ॥ ૯ ॥ પૂજ્યનામાક્ષરા આદ્યાઃ પંચૈતે જ્ઞાનદર્શને ॥ ચારિત્રેભ્યો

નમો મધ્યે હ્રીં સાન્તઃ સમલંકૃતઃ ॥ ૧૦ ॥ *ૐ ×હ્રાં હ્રીં હ્રું હ્રૂં હ્રેં હ્રૈં હ્રૌં હ્રઃ ૐ અસિઆઉસા સમ્યગ્જ્ઞાનદર્શનચારિત્રેભ્યો નમઃ, [બીજમિતિ ઋષિમંડલસ્તવનયંત્રસ્ય મૂલમંત્રઃ આરાધકસ્ય શુભનવ બીજાક્ષરઃ અષ્ટાદશ વિદ્યાક્ષરઃ ॥ ૧૧ ॥] જંબૂવૃક્ષધરો દ્વીપઃ, ક્ષારોદધિસમાવૃતઃ ॥ અર્હદાદ્યષ્ટકૈરષ્ટ, કાષ્ઠાધિષ્ઠૈરલંકૃતઃ ॥ ૧૨ ॥ તન્મધ્યે સંગતોમેરુઃ, કૂટલક્ષૈરલંકૃતઃ ॥ ઉચ્ચૈરુચ્ચૈસ્તરસ્તર–તારાસણ્ડલમણ્ડિતઃ ॥ ૧૩ ॥ તસ્યોપરિ સકારાન્તં, બીજમધ્યાસ્ય સર્વગમ્ ॥ નમામિ બિમ્બમાર્હન્ત્યં, લલાટસ્થં નિરંજનમ્ ॥ ૧૪ ॥ અક્ષયં નિર્મલં શાંતં, બહુલં જાડયતોજ્જિતમ્ ॥ નિરીહં નિરહંકારં, સારં સારતરં ઘનમ્ ॥ ૧૫ ॥ અનુદ્ધતં શુભં સ્ફીતં, સાત્વિકં રાજસંમતમ્ ॥ તામસં ચિરસંબુદ્ધં, તૈજસં શર્વરીસમમ્ ॥૧૬॥ સાકારં ચ નિરાકારમ્, સરસં વિરસં પરં ॥ પરામરં પરાતીતં પરંપર પરાપરમ્ ॥ ૧૭ ॥ એકવર્ણં દ્વિવર્ણં ચ, ત્રિવર્ણં તુર્યવર્ણકમ્ ॥ પંચવર્ણં મહાવર્ણં, સપરં ચ પરાપરમ્ ॥ ૧૮ ॥ સકલં નિષ્કલં તુષ્ટં, નિર્વૃતં ભ્રાન્તિવર્જિતમ્, નિરંજનં નિરાકારં, નિર્લેપં વીત સંશયમ્, ઈશ્વરં બ્રહ્મ સંબુદ્ધમ્, શુદ્ધં સિદ્ધં મંત ગુરુમ્ ॥ જ્યોતિરૂપં મહાદેવં, લોકાલોકપ્રકાશકમ્ ॥ ૨૦ ॥ અર્હદાખ્યસ્તુ વર્ણાન્તઃ, સરેફો બિન્દુમણ્ડિતઃ ॥ તુર્યસ્વરસમાયુક્તો, બહુધા નાદમાલિતઃ ॥૨૧॥ અસ્મિન્ બીજે સ્થિતાઃ સર્વે, ઋષભાદ્યા જિનેશ્વરાઃ, વર્ણૈર્નિજૈર્યુક્તા ધ્યાતવ્યાસ્તત્ર સંગતાઃ ॥૨૨॥

---

* પ્રણવાક્ષર, × 'હ'ની બારાખડીમાં બીજો વર્ણ 'હા' ચોથો વર્ણ 'હી' એમ અનુક્રમે ૧૨ મો વર્ણ 'હ', તે સૂઅન્તવાળો એટલે હ્રઃ

નાદશ્ચન્દ્રસમાકારો, બિન્દુર્નીલસમપ્રભઃ ॥ કલારુણસમાક્રાન્તઃ સ્વર્ણાભઃ સર્વતોમુખઃ ॥ ૨૩ ॥ શિરઃસંલીન ઈકારો, વિનીલો વર્ણતઃ સ્મૃતઃ॥ વર્ણાનુસ્વારસંલીનં, તીર્થકૃન્મણ્ડલં સ્તુમઃ ॥૨૪॥ ચન્દ્રપ્રભપુષ્પદન્તૌ, નાદસ્થિતિસમાશ્રિતૌ ॥ બિન્દુમધ્યગતૌ, નેમિ–સુવ્રતૌ જિનસત્તમૌ ॥૨૫॥ પદ્મપ્રભવાસુપૂજ્યૌ, કલાપદમધિષ્ઠિતૌ ॥ શિર 'ઈ' સ્થિતિસંલીનૌ, પાર્શ્વમલ્લિજિનોત્તમૌ ॥૨૬॥ ઋષભં ચાજિતં વંદે, સંભવં ચાભિનંદનં ॥ શ્રી સુમતિં સુપાર્શ્વં ચ, વન્દે શ્રી શીતલં જિનમ્ ॥૨૭॥ શ્રેયાંસં વિમલં વન્દે, અનંતં ધર્મનાથકં ॥ શાંતિં કુંથુમરાર્હન્તં, નમિં વીર નમામ્યહમ્ ॥ ૨૮ ॥ ષોડશૈવં જિનાનેતાન્, ગાંગેયદ્યુતિસંનિભાન્ ॥ ત્રિકાલં નૌમિ સદ્ભક્ત્યા, 'હરા' ક્ષરમધિષ્ટિતાન્ ॥૨૯ ॥ શેષાઃ તીર્થકૃતઃ સર્વે 'હર'સ્થાને નિયોજિતાઃ ॥ માયાબીજાક્ષરં પ્રાપ્તા–શ્ચતુર્વિંશતિરર્હતામ્ ॥ ૩૦ ॥ ગતરાગદ્વેષમોહાઃ, સર્વપાપવિવર્જિતાઃ ॥ સર્વદા સર્વકાલેષુ, તે ભવન્તિ જિનોત્તમાઃ ॥ ૩૧ ॥ દેવદેવસ્યયચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ પન્નગાઃ ॥ ૩૨ ॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ નાગિની ॥ ૩૩ ॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ ગોનસાઃ ॥૩૪॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ વૃશ્ચિકાઃ ॥૩૫॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ કાકિની ॥૩૬॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ માનવી ॥૩૭॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ યાકિની ॥૩૮॥

દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ રાકિની ॥૩૯॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ લાકિની ॥૪૦॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ ભાકિની ॥૪૧॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ શાકિની ॥૪૨॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ યોગિની ॥૪૩॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ હાકિની ॥૪૪॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ દાનવાઃ ॥૪૫॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ ખેચરાઃ ॥ ૪૬ ॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ કુગ્રહાઃ ॥૪૭॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, મા માં હિંસન્તુ રાક્ષસાઃ ॥૪૮॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ પાપ્મનઃ ॥૪૯॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસતુ દેવતાઃ ॥૫૦॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ વ્યાધયઃ ॥૫૧॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ તસ્કરાઃ ॥૫૨॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ હિંસકાઃ ॥૫૩॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ શૃંગિણઃ ॥૫૪॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ દંષ્ટ્રિણઃ ॥૫૫॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ વહ્નયઃ ॥૫૬॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં મા માં હિંસન્તુ રેપલાઃ ॥૫૭॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ પક્ષિણઃ ॥૫૮॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦મા માં હિંસન્તુ મુદ્ગલાઃ ॥ ૫૯ ॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ જૃંભિકાઃ ॥ ૬૦ ॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ તોયદાઃ ॥૬૧॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ સિંહકાઃ ॥૬૨॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ શૂકરાઃ ॥૬૩॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ ચિત્રકાઃ ॥૬૪॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ હસ્તિનઃ ॥૬૫॥

દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ ભૂમિપાઃ ॥૬૬॥
દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિસન્તુ શત્રવઃ ॥ ૬૭ ॥
દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિસન્તુ ગ્રામીણઃ ॥ ૬૮ ॥
દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ દુર્જનાઃ ॥ ૬૯ ॥
દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં૦ મા માં હિંસન્તુ ડાકિની ॥ ૭૦ ॥
દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિત-સર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ શાકિની ॥ ૭૧ ॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ જાકિની ॥૭૨॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ જૃંભિણી ॥૭૩॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છા-દિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ વ્યંતરાઃ ॥૭૪॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિંસન્તુ કિન્નરાઃ ॥૭૫॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયાચ્છાદિતસર્વાંગં, મા માં હિસન્તુ દેવ હિ ॥૭૬॥ દેવદેવસ્ય યચ્ચક્રં, તસ્ય ચક્રસ્ય યા વિભા ॥ તયા-ચ્છાદિતસર્વાંગં, સા માં પાંતુ સદૈવ હિ ॥૭૭॥ શ્રીગૌતમસ્ય યા મુદ્રા, તસ્યા યા ભુવિ લબ્ધયઃ ॥ તાભિરભ્યધિકજ્યોતિ-રર્હન્ સર્વનિધીશ્વરઃ ॥ ૭૮ ॥ પાતાલવાસિનો દેવા, દેવા ભૂપીપઠવાસિનઃ ॥ સ્વવાસિનોઽપિ યે દેવાઃ, સર્વે રક્ષન્તુમામિતઃ ॥૭૯॥ યેઽવધિલબ્ધયો યે તુ, પરમાવધિલબ્ધયઃ ॥ તે સર્વે મુનયો દિવ્યાઃ, માં સંરક્ષન્તુ સર્વતઃ ॥૮૦॥ ભવનેન્દ્ર-વ્યન્તરેન્દ્ર-જ્યોતિષ્કેન્દ્ર-કલ્પેન્દ્રેભ્યો નમો નમઃ ॥ શ્રુતાવધિ-દેશાવધિ-પરમાવધિ, બુદ્ધિઋદ્ધિપ્રાપ્ત, સર્વૌષધ્યર્દ્ધિપ્રાપ્તાનંત-

બલર્દ્ધિપ્રાપ્ત, તત્ત્વર્દ્ધિપ્રાપ્ત, રસર્દ્ધિપ્રાપ્ત, વૈક્રિયર્દ્ધિપ્રાપ્ત, ક્ષેત્રર્દ્ધિપ્રાપ્ત, અક્ષીણમહાનસર્દ્ધિપ્રાપ્તેભ્યો નમઃ ॥ દુર્જના ભૂતવેતાલાઃ, પિશાચા મુદ્‌ગલાસ્તથા ॥ તે સર્વેઽપ્યુપશામ્યંતુ, દેવદેવપ્રભાવતઃ ॥૮૧॥ ૐ ह्रीं શ્રીં ह्रीं ધૃતિર્લક્ષ્મી–ગૌરી ચણ્ડી સરસ્વતી ॥ જયામ્બા વિજયા ક્લિન્ના, જિતા નિત્યા મદદ્રવા ॥૮૨॥ કામાંગા કામબાણા ચ, સાનંદા નંદમાલિની ॥ માયા માયાવિની રૌદ્રી, કલા કાલી કલિપ્રિયા ॥૮૩॥ એતાઃ સર્વા મહાદેવ્યો–વર્ત્તન્તે યા જગત્ત્રયે ॥ મહ્યં સર્વાઃ પ્રયચ્છન્તુ, કાંતિં લક્ષ્મીં ધૃતિં મતિં ॥૮૪॥ દિવ્યો ગોપ્યઃ સુદુષ્પ્રાપ્યઃ, શ્રી ઋષિમણ્ડલસ્તવઃ ॥ ભાષિતસ્તીર્થનાથેન, જગત્ત્રાણકૃતેઽનઘઃ ॥ ૮૫ ॥ રણે રાજકુલે વહ્નૌ, જલે દુર્ગે ગજે હરૌ ॥ સ્મશાને વિપિને ઘોરે, સ્મૃતો રક્ષિત માનવમ્ ॥૮૬॥ રાજ્યભ્રષ્ટા નિજં રાજ્યં, પદભ્રષ્ટા નિજં પદમ્ ॥ લક્ષ્મીભ્રષ્ટા નિજાં લક્ષ્મીં, પ્રાપ્નુવન્તિ ન સંશયમ્ ॥ ૮૭ ॥ ભાર્યાર્થી લભતે ભાર્યા, સુતાર્થી લભતે સુતં ॥ વિદ્યાર્થી લભતે વિદ્યાં, નરઃ સ્મરણમાત્રતઃ ॥૮૮॥ સ્વર્ણે રૌપ્યે પટે કાંસ્યે, લિખિત્વા યસ્તુ પૂજયેત્ ॥ તસ્યૈવાષ્ટમહાસિદ્ધિર્ગૃહે વસતિ શાશ્વતી ॥૮૯॥ ભૂજ પત્રે લિખિત્વેદં, ગલકે મૂર્ધ્નિ વા ભુજે ॥ ધારિતં સર્વદા દિવ્યં, સર્વભીતિવિનાશકમ્ ॥૯૦॥ ભૂતૈઃ પ્રેતૈર્ગ્રહૈર્યક્ષૈઃ, પિશાચૈર્મુદ્‌ગલૈર્મલૈઃ ॥ વાતપિત્તકફોદ્રેકૈ–ર્મુચ્યતે નાત્ર સંશયઃ ॥ ૯૧ ॥ ભૂર્ભુવઃસ્વસ્ત્રયીપીઠવર્ત્તિનઃ શાશ્વતા જિનાઃ ॥ તૈઃ સ્તુતૈર્વન્દિતૈર્દૃષ્ટૈ–ર્યત્ફલં તત્ફલં સ્મૃતૌ ॥ ૯૨ ॥ એતદ્‌ગોપ્યં મહાસ્તોત્રં, ન દેયં યસ્ય કસ્યચિત્ ॥ મિથ્યાત્વવાસિને દત્તે, બાલહત્યા પદે પદે ॥૯૩॥ આચામ્લા-

દિતપઃ કૃત્વા,પૂજયિત્વા જિનાવલીમ્ ॥ અષ્ટસાહસ્ત્રિકો જાપઃ, કાર્યસ્તત્ સિદ્ધિહેતવે ॥૯૪॥ શતમષ્ટોત્તરં પ્રાત-ર્યે પઠન્તિ દિને દિને ॥ તેષાં ન વ્યાધયો દેહે, પ્રભવન્તિ ન ચાપદઃ ॥૯૫॥ અષ્ટમાસાવધિં યાવત્ , પ્રાતઃ પ્રાતસ્તુ યઃ પઠેત્ ॥ સ્તોત્ર-મેતન્મહાતેજો, જિનબિમ્બં સ પશ્યતિ ॥૯૬॥ દૃષ્ટે સત્યાર્હતે બિમ્બે, ભવે સપ્તમકે ધ્રુવમ્ ॥ પદં પ્રાપ્નોતિ શુદ્ધાત્મા, પરમાનન્દનંદિતઃ ॥૯૭॥ વિશ્વવંદ્યો ભવેદ્ ધ્યાતા, કલ્યાણાનિ ચ સોઽશ્નુતે ॥ ગત્વા સ્થાનં પરં સોઽપિ, ભૂયસ્તુ ન નિવર્તતે ॥ ૯૮ ॥ ઇદં સ્તોત્રં મહાસ્તોત્રં, સ્તુતીનામુત્તમં પદમ્ ॥ પઠનાત્સ્મરણાજ્જાપા-લ્લભતે પદમવ્યયમ્ ॥૯૯॥ ઋષિમણ્ડલ-નામૈતત્ , પુણ્યપાપપ્રણાશકં ॥ દિવ્યતેજો મહાસ્તોત્રં, સ્મણાત્ પઠનાચ્છુભમ્ ॥૧૦૦॥ વિઘ્નૌઘાઃ પ્રલયં યાન્તિ; આપદો નૈવ કર્હિચિદ્ ॥ ઋદ્ધયઃ સમૃદ્ધયઃ સર્વાઃ, સ્તોત્રસ્યાસ્ય પ્રભાવતઃ ॥૧૦૧॥ શ્રીવર્ધમાનશિષ્યેણ, ગણભૃદ્ગૌતમર્ષિણા ॥ ઋષિમણ્ડલનામૈતત્ , ભાષિતં સ્તોત્રમુત્તમમ્ ॥ ૧૦૨ ॥

શ્રી ઋષિમણ્ડલમહાસ્તોત્રં સંપૂર્ણમ્

શ્રી જયતિહુઅણ સ્તોત્રં

જયતિહુઅણવરકપ્પરૂક્ખ ! જયજિણ ! ધન્નંતરિ ! જય-તિહુઅણકલ્લાણકોસ ! દુરિઅક્કરીકેસરી ॥ તિહુઅણજણ-અવિલંઘિઆણ !, ભુવણત્તયસામિય !। કુણસુ સુહાઈ જિણેસ ! પાસ !, થંભણપુરટ્ઠિય ! ॥૧॥ તઈ સમરંત લહંતિ ઝત્તિ-વરપુત્તકલત્તઈ ॥ ધન્નસુવણ્ણહિરણ્ણપુણ્ણ, જણ ભુંજઈ રજ્જઈ ॥ પિક્ખઈ મુક્ખ અસખ સુક્ખ, તુહ પાસ ! પસાઈણ ।

ઈઅતિહુઅણવરકપ્પરૂક્ખ !, સુક્ખઈ કુણ મહ જિણ ! ॥૨॥ જરજજ્જરપરિજુણ્ણકણ્ણ, નટ્ઠસુકુટ્ઠીણ । ચક્ખુખીણ ખએણ ખુણ્ણ, નરસલ્લિય સૂલિણ ॥ તુહ જિણ ! સરણરસાયણેણ, લહુ હુંતિ પુણણ્ણવ । જય ધન્નંતરિ ॥ પાસ ! મહવિ, તુહું રોગહરો ભવ ॥૩॥ વિજ્જાજોઈસમંતતંત, સિદ્ધિઉ અયત્તિપ- ણ । ભુવણબ્ભુઅ અટ્ઠવિહ સિદ્ધિ, સિજ્ઝઈ તુહ ! નામિણ ॥ તુહ નામેણ અપવિત્તઓવિ, જણ હોઈ પવિત્તઉ । તં તિહુઅણ કલ્લાણકોસ !, તુહ પાસ ! નિરુત્તઉ ॥૪॥ ખુદ્દ પઉત્તઈ મંત- તંત–જંતાઈ વિસુત્તઈ । ચર થિર ગરલ ગહુગ્ગખગ્ગ, રિઉ- વગ્ગુ વિગંજઈ ॥ દુત્થિઅ સત્થ અણત્થ પત્થ, નિત્થારઈ દયકરિ । દુરિઅઈ હરઉ સ પાસ દેઉ, દુરિઅક્કરિ કેસરિ ॥૫॥ તુહ આણા થંભેઈ ભીમ, દપ્પુદ્ધુરસુરવર । રક્ખસ જક્ખ ફણિંદવિંદ, ચોરાનલ જલહર ॥ જલથલચારિ રઉદ્દ ખુદ્દ, પસુ જોઈણિ જોઇંઅ । ઈઅ તિહુઅણ અવિલંઘિઆણ !, જય પાસ ! સુસામિય ॥૬॥ પત્થિય અત્થ અણત્થ તત્થ, ભત્તિબ્ભરનિબ્ભર । રોમંચિય(સુ)ચારુકાય, કિન્નરનર સુરવર । જસુ સેવઈ કમ કમલજુઅલ, પક્ખાલિઅ કલિમલુ । સો ભુવણત્તયસામિ ! પાસ !, મહ મદ્દઉ રિઉબલુ ॥૭॥ જય જોઈઅ મણ કમલ ભસલ, ભય પંજરકુંજર ! । તિહુઅણ જણ આણંદચંદ !, ભુવણત્તય દિણયર ! ॥ જય મઈમેઇણિ વારિવાહ !, જય જંતુપિયામહ ! । થંભણયટ્ઠિય પાસનાહ !, નાણત્તણ કુણ મહ ॥૮॥ બહુ વિહ વણ્ણુ અવન્નુ સુન્નુ, વન્નિઉ છપ્પન્નિહિ ! મુક્ખ ધમ્મુ કામત્થ કામ, નર નિય નિય સત્થિહિ ॥ જં ઝાયઈ બહુ દરિસણત્થ, બહુ નામ

પસિદ્ધઉ । સો જોઇઅ મણુકમલ ભસલ, સુહુ પાસ પવદ્ધઉ ॥ ૯ ॥ ભયવિબ્ભલ રણઝણિરદસણુથરહરિય સરીરય । તરલિયનયણુ વિસુન્નસુન્ન, ગગ્ગરગિર કરૂણય ॥ તઈ સરસત્તિ સરંત હુંતિ, નરનાસિય ગુરૂદર । મહવિજ્જઅવિ સિજ્જિઝ સઈ પાસ, ભયપંજર કુંજર ॥૧૦॥ પઇ પાસિ વિયસંત નિત્ત, પત્તંત પવિત્તિય । બાહ પવાહ પરૂઢ રૂઢ–દુહ દાહસુ પુલઇઅ ॥ મન્નઈ મન્નુ સઉન્નુ પુન્નુ, અપ્પાણું સુર નર ! । ઈઅ તિહુઅણુ આણંદ–ચંદ ! જય પાસ જિણેસર ! ॥૧૧॥ તુહ કલ્લાણુ મહેસુ ઘંટ–ટંકારવપિલ્લિઅ । વલ્લિર મલ્લ મહલ્લ ભત્તિ, સુરવર ગંજુલ્લિઅ ॥ હલ્લપ્ફલિઅ પવત્તિયંતિ, ભુવણેવિ મહુસવ ઈઅ તિહુઅણુઆણંદચંદ ! જય પાસ ! સુહુબ્ભવ ॥૧૨॥ નિમ્મલ કેવલ કિરણુનિયર, વિહુરિયતમ પહયર । દંસિય સયલ પયત્થસત્થ–વિત્થરિય પહાયર ॥ કલિકલુસિય જણુ ધુઅલોય–લોયણુહ અગોચર ! । તિમિરઈ નિરૂહર પાસનાહ ! ભુવણુત્તય દિણુયર ! ॥૧૩॥ તુહ સમરણુ જલવરિસસિત્ત–માણુવમઈ મેઇણિ । અવરાવર સુહુમત્થ બોહ, કંદલ દલ-રેહણિ ॥ જાયઈ ફલભર ભરિયહરિયં, દુહદાહ અણોવમ । ઈય મઈ મેઇણિ વારિવાહ, દિસ પાસ મઈ મમ ॥ ૧૪ ॥ કય અવિકલ કલ્લાણુ વલ્લિ, ઉલ્લૂરિય દુહવણુ । દાવિય સગ્ગ-પવગ્ગ મગ્ગ, દુગ્ગઇગમવારણુ ॥ જય જંતુહ–જણુએણુ, તુલ્લ જં જણિય હિયાવહું । રમ્મુ ધમ્મુ સો જયઉ પાસ !, જયજંતુ પિયામહુ ! ॥૧૫॥ ભુવણારણ્ણ નિવાસ દરિય, પર-દસિસણ દેવય । જોઇણિ પુયણુ ખિત્તવાલ, ખુદ્દાસુર પસુવય ॥ તુહ ઉત્તટ્ઠ સુનટ્ઠ સુટ્ઠ, અવિસંઠુલુ ચિટ્ઠહિ । ઈય તિહુઅણુ

વણુ સીહ! પાસ! પાવાઈ પણાસહિ ॥૧૬॥ ફણિફણફારફુરંત-રયણુ-કરરંજિય નહયલ!। ફલિણી કંદલ દલતમાલ-નિલ્લુપલ સામલ!॥ કમઠાસુર ઉવસગ્ગવગ્ગ, સંસગ્ગ અગંજિઅ। જય[1] પચક્ખ જિણેસ! પાસ! થંભણય પુરિઠ્ઠિઅ! ॥૧૭॥ મહ મણુ તરલુ પમાણુ, નેય વાયાવિ વિસંઠુલુ। નય તણુ રવિ અવિણય સહાવુ, આલસ વિહલંથલુ ॥ તુહ માહપ્પુ! પમાણુ દેવ, કારૂણ્ણ પવિત્તઉ। ઇય મઈમા અવહીરિ પાસ! પાલિહિ વિલવન્તઉ ॥૧૮॥ કિંકિં કપ્પિઉણ ચ કલુણુ, કિં કિં વ ન જંપિઉ। કિંવ ન ચિટ્ઠુઉ કિઠ્ઠુ દેવ, દીણયમવલંબિઉ ॥ કાહિ ન કિય નિપ્ફલ લલિ, અમ્હેહિં દુહત્તિહિં। તહવિ ન પત્તઉ તાણુ કિંપિ, પઈપિહુ પરિચત્તિહિ ॥ ૧૯ ॥ તુહુ સામિઉ તુહુ માય બપ્પુ, તુહ મિત્ત પિયંકરૂ। તુહુ ગઈ તુહુ મઈ તુહુ જિતાણુ તુહુ ગુરૂ ખેમંકરૂ ॥ હઉં દુહભર ભારિઉવરાઉ, રાઉલ નિબ્ભગ્ગહ। લીણઉ તુહ કમ કમલ સરણુ, જિણ પાલતિ ચંગહ ॥ ૨૦ ॥ પઈ કિવિ કય નિરોય લોય, કિવિ પાવિય સુહસય! કિવિ મઈ-મંત મહંત કેવિ, કિવિ સાહિય સિવપય ॥ કિવિ ગંજિય રિઉવગ્ગ કેવિ જસધવલિય ભૂયલ। મઇ અવહીરહ કેણ પાસ, સરણાગય વચ્છલ ॥૨૧॥ પચ્ચુવયાર નિરીહનાહ! નિપ્પન્ન, પઓયણ!। તુહુ જિણ પાસ! પરોવયાર-કરણિક્ક પરાયણ! ॥ સત્તુમિત્તસમચિત્ત વિત્તિ; નયનિંદય સમમણ!। મા અવહીરિ

૧–આ ગાથાના ઉચ્ચારણ વખતે સ્તુતિકર્તાને શ્રી સ્થંભન-પાર્શ્વપ્રભુની પ્રતિમાનાં પ્રત્યક્ષ દર્શન થયેલ, તેથી જ અહીંયાં 'પચ્ચક્ખ'–પ્રત્યક્ષ શબ્દ, કર્ત્તાએ યોજેલ છે.

અન્નુગ્ગઓવિ, મઈ પાસ નિરંજણુ! ॥૨૨॥ હઉં બહુ વિહ દુહતત્તગત્તુ, તુહ દુહ નાસણપરૂ! સુયણહ કરૂણિક્ક ઠાણુ, તુહ નિરૂ કરૂણાયરૂ ॥ હઉ જિણ પાસ અસામિસાલુ, તુહુ તિહુઅણ સામિઅ !। જં અવહીરઈ મઈં ઝખંત, ઈય પાસ! ન સોહિય ॥૨૩॥ જુગ્ગાજુગ્ગવિભાગ નાહ,! ન હુ જોયહિ તુહ સમ । ભુવણુવયાર સહાવભાવ, કરૂણા-રસસત્તમ ॥ સમ વિસમઈં કિં ઘણુ નિયઈ, ભુવિદાહ સમંતઉ । ઈય દુહિબંધવ પાસનાહ! મઈ પાલથુણંતઉ ॥૨૪॥ નય દીણહ દીણયુ મુયવિ, અન્નુ વિ કિવિજ્જુઝાય । જંજોઈ વિ ઉવયારુ કરહિ, ઉવયાર સમુજજય ॥ દીણહ દીણુ નિહીણુ જેણ, તઈ નાહિણુ ચત્તઉ । તો જુગ્ગઉ અહમેવ પાસ, પાલહિ મઈ ચંગઉ ॥૨૫॥ અહઅન્નુવિ જુગ્ગય વિસેસુ, કિવિ મન્નહિ દીણહ । જં પાસિવિ ઉવયારૂ કરઈ, તુહનાહ સમગ્ગહ ॥ સચ્ચિય કિલ કલ્લાણુ જેણ; જિણ તુમ્હ પસીયહ । કિં અન્નિણ તં ચેવ દેવ, મા મઈ અવહીરહ ॥૨૬॥ તુહ પત્થણ ન હુ કોઈ વિહલુ, જિણ! જાણઉ કિંપુણ હઉં દુક્ખિઉ નિરૂસત્તચત્ત, દુક્કહુ ઉસ્સયમણ ॥ તં મન્નઉ નિમિસેણ એઉ, એઉ વિજઈ લબ્ભઈ । સચ્ચં જં ભુક્ખિયવસેણ, કિં ઉબરૂપચ્ચઈ ॥૨૭॥ તિહુઅણ સામિઅ પાસનાહ! મઈ અપ્પુપયાસિઉ । કિજજઉ જં નિયરૂવસરિચ્છ, ન મુણઉ બહુજંપિઉ ॥ અન્નુ ન જિણજગ્ગિ તુહ સમો, વિદ-ક્ખિણ્ણુ દયાલઉ । જઈ અવગણ્ણસિ તુહ જિ અહહ, કયહોઉ હયાસઉ ॥૨૮॥ જઈ તુહ રૂવિણકિણવિ, પેયપાયણ વેલવિ-યઉ । તુવિ જાણઉ જિણ પાસ તુમ્હિ, હઉં અંગીકરિઉ ॥ ઈય મહ ઇચ્છિઉ જં ન હોઈ, સા તુહ ઓહાવણુ । રક્ખંતહ નિય-

કીત્તિણુ ય જુણ્જઈ અવહીરણુ ॥૨૯॥ એહમહારિહ જત્ત દેવ ! ઈહુ ન્હવણમહૂસઉ । જં અણુલિયગુણગાગુહ તુમ્હ, મુણિજણ અણિસિદ્ધઉ ॥ એમ પસીહઉ પાસનાહ, થંભણય પુરિટ્ઠિય । ઈય મુણિવરૂ સિરિ અભયદેવઉ, વિણ્ણવઈ અણિંદિય ॥૩૦॥

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનાં ૧૦૮ નામગર્ભિત

શ્રી. મન્ત્રાધિરાજ સ્તોત્રમ્

શ્રી પાર્શ્વઃ પાતુ વો નિત્યં, જિનઃ પરમશંકરઃ ॥ નાથઃ પરમશક્તિશ્ચ, શરણ્યં સર્વકામદઃ ॥૧॥ સર્વવિઘ્નહરઃ સ્વામી, સર્વસિદ્ધિપ્રદાયકઃ ॥ સર્વસત્ત્વહિતો યોગી, શ્રીકરઃ પરમાર્થદઃ ॥ ૨॥ દેવદેવઃ સ્વયંસિદ્ધશ્ચિદાનંદમયઃ શિવઃ ॥ પરમાત્મા પરબ્રહ્મા, પરમઃ પરમેશ્વરઃ ॥૩॥ જગન્નાથઃ સુર-જ્યેષ્ઠો, ભૂતેશઃ પુરુષોત્તમઃ ॥ સુરેન્દ્રો નિત્યધર્મશ્ચ, શ્રીનિવાસઃ શુભાર્ણવઃ ॥૪॥ સર્વજ્ઞઃ સર્વદેવેશઃ, સર્વદઃ સર્વગોત્તમઃ ॥ સર્વાત્મા સર્વદર્શી ચ, સર્વવ્યાપી જગદ્ગુરુઃ ॥૫॥ તત્ત્વમૂર્તિઃ પરાદિત્યઃ, પરબ્રહ્મપ્રકાશકઃ ॥ પરમેન્દુઃ પરપ્રાણઃ, પરમામૃ-તસિદ્ધિદઃ ॥૬॥ અજઃ સનાતનઃ શમ્ભુ–રીશ્વરશ્ચ સદાશિવઃ ॥ વિશ્વેશ્વરઃ પ્રમોદાત્મા, ક્ષેત્રાધીશઃ શુભપ્રદઃ ॥૭॥ સાકારશ્ચ નિરાકારઃ, સકલો નિષ્કલોઽવ્યયઃ ॥ નિર્મમો નિર્વિકારશ્ચ, નિર્વિ-કલ્પો નિરામયઃ ॥૮॥ અમરશ્ચાજરોઽનન્તઃ એકોઽનન્તઃ શિવાત્મકઃ ॥ અલક્ષ્યશ્ચાપ્રમેયશ્ચ, ધ્યાનલક્ષ્યો નિરંજનઃ ॥૯॥ ૐકારાકૃતિરવ્યક્તો, વ્યક્તરૂપસ્ત્રયીમયઃ ॥ બ્રહ્મદ્વય-પ્રકાશાત્મા, નિર્ભયઃ પરમાક્ષરઃ ॥૧૦॥ દિવ્યતેજોમયઃ શાન્તઃ,

પરામૃતમયોચ્યુતઃ ॥ આદ્યોઽનાદ્યઃ પરેશાનઃ, પરમેષ્ઠી પરઃ પુમાન્ ॥૧૧॥ શુદ્ધસ્ફટિકસંકાશઃ સ્વયંભૂઃ પરમાચ્યુતઃ ॥ વ્યોમાકારસ્વરૂપશ્ચ, લોકાલોકાવભાસકઃ ॥ ૧૨ ॥ જ્ઞાનાત્મા પરમાનન્દઃ, પ્રાણારૂઢો મનઃસ્થિતિઃ ॥ મનઃસાધ્યો મનોધ્યેયો, મનોદૃશ્યઃ પરાપરઃ ॥૧૩ ॥ સર્વતીર્થમયોનિત્યઃ, સર્વદેવમયઃ પ્રભુઃ ॥ ભગવાન્ સર્વતત્ત્વેશઃ, શિવશ્રીસૌખ્યદાયકઃ ॥૧૪॥ ઇતિ શ્રીપાર્શ્વનાથસ્ય, સર્વજ્ઞસ્ય જગદ્ગુરોઃ॥ દિવ્યમષ્ટોત્તરં નામ–શતમત્ર પ્રકીર્તિતમ્ ॥૧૫॥ પવિત્રં પરમં ધ્યેયમ્, પરમાનન્દદાયકમ્ ॥ ભુક્તિમુક્તિપ્રદં નિત્યં, પઠતે મંગલપ્રદમ્ ॥૧૬॥ શ્રીમત્ પરમકલ્યાણ–સિદ્ધિઃ શ્રેયસેઽસ્તુવઃ ॥ પાર્શ્વનાથજિનઃ શ્રીમાન્, ભગવાન્ પરમઃ શિવઃ ॥૧૭॥ ધરણેન્દ્રફણચ્છત્રા–લંકૃતો વઃ શ્રિયં પ્રભુઃ ॥ દદ્યાત્પદ્માવતીદેવ્યા, સમધિષ્ઠિતશાસનઃ ॥૧૮॥ ધ્યાયેત્કમલમધ્યસ્થં, શ્રી પાર્શ્વ જગદીશ્વરમ્ ॥ ૐ હ્રીં શ્રીં હ્રૂઃ સમાયુક્તં, કેવલજ્ઞાનભાસ્કમ્ ॥૧૯॥ પદ્માવત્યાન્વિત વામે, ધરણેન્દ્રેણ દક્ષિણે ॥ પરિતોઽષ્ટદલસ્થેન, મંત્રરાજેન સંયુતમ્ ॥૨૦॥ અષ્ટપત્રસ્થિતૈઃ પંચનમસ્કારૈસ્તથા ત્રિભિઃ ॥ જ્ઞાનાદ્યૈર્વેષ્ટિતં નાથં, ધર્માર્થકામમોક્ષદમ્ ॥૨૧॥ શતષોડશદલારૂઢં, વિદ્યાદેવીભિરન્વિતમ્ ॥ ચતુર્વિંશતિપત્રસ્થં, જિનં માતૃસમાવૃતમ્ ॥૨૨॥ માયવેષ્ટય ત્રયાગ્રસ્થં, ક્રોંકારસહિતં પ્રભુમ્ ॥ નવગ્રહાવૃતં દેવં, દિક્પાલૈર્દશભિર્વૃતમ્ ॥૨૩॥ ચતુષ્કોણેષુ મંત્રાદ્યૈઃ, ચતુર્ભીર્જાન્વિતૈર્જિનૈઃ ॥ ચતુરષ્ટદશદ્વીતિ–દ્વિધાંકસંજ્ઞકૈર્યુતમ્ ॥૨૪ દિક્ષુ–ક્ષકારયુક્તેન, વિદિક્ષુ લાંકિતેન ચ ॥ ચતુરસ્રેણ વજ્રાંક–ક્ષિતિ–તત્ત્વે પ્રતિષ્ઠિતમ્ ॥ ૨૫ ॥ શ્રી પાર્શ્વનાથમિત્યેવં, યઃ સમારા-

ધ્યેજ્જિનમ્ ॥ તં સર્વ પાપનિર્મુક્તં, ભજતે શ્રી શુભપ્રદા ॥૨૬॥ જિનેશઃ પૂજિતો ભક્ત્યા, સંસ્તુતઃ પ્રસ્તુતોઽથવા ॥ ધ્યાતસ્ત્વં યૈઃ ક્ષણં ચાપિ, સિદ્ધિસ્તેષાં મહોદયા ॥૨૭॥ શ્રી પાર્શ્વમન્ત્રરાજાન્તે, ચિન્તામણિગુણાસ્પદમ્ ॥ શાન્તિપુષ્ટિકરં નિત્યં, ક્ષુદ્રોપદ્રવનાશનમ્ ॥૨૮॥ ઋદ્ધિસિદ્ધિમહાબુદ્ધિ ધૃતિ શ્રી કાન્તિકીર્તિદમ્ ॥ મૃત્યુંજયં શિવાત્માનં, જપન્નાનન્દિતો જનઃ ॥૨૯॥ સર્વકલ્યાણપૂર્ણઃ સ્યાજ્જરામૃત્યુવિવર્જિતઃ ॥ અણિમાદિં મહાસિદ્ધિં, લક્ષજાપેન ચાપ્નુયાત્ ॥૩૦॥ પ્રાણાયામમનોમન્ત્ર-યોગાદમૃતમાત્મનિ ॥ ત્વામાત્માનં શિવં ધ્યાત્વા, સ્વામિન્! સિધ્યન્તિ જન્તવઃ ॥૩૧॥ હર્ષદઃ કામદશ્ચેતિ, રિપુઘ્નઃ સર્વ-સૌખ્યદઃ ॥ પાતુ વઃ પરમાનન્દ–લક્ષણઃ સંસ્મૃતો જિનઃ ॥૩૨॥ તત્ત્વરૂપમિદં સ્તોત્રં, સર્વમઙ્ગલસિદ્ધિદમ્ ॥ ત્રિસન્ધ્યં યઃ પઠેન્નિત્યં, નિત્યં પ્રાપ્નોતિ સઃ શ્રિયમ્ ॥૩૩॥

ઇતિ શ્રી પાર્શ્વનાથસ્ય મન્ત્રાધિરાજસ્તોત્રમ્

પ. પૂ. શ્રી. જૈન વર્દ્ધમાન આગમ મંદિરોના સંસ્થાપક શ્રી વિજયદેવસૂરતપાગચ્છસમાચારીસંરક્ષક બહુશ્રુતધર શ્રી જિનસમ્રાટ્ તપાગચ્છધિપતિ ગીતાર્થસાર્વભૌમ આગમના અખંડ અભ્યાસી—આગમોદ્ધારક ધ્યાનસ્થ સ્વર્ગત પૂ. આચાર્યદેવેશ શ્રી આનંદસાગરસૂરીશ્વરજી

મહારાજા વિરચિત

મૈત્રી, પ્રમોદ, કારુણ્ય અને માધ્યસ્થ; એ ચાર ભાવના

પહેલી મૈત્રી ભાવના

દુહા : મૈત્રી મનમાં જે ધરે, બાંધે કરમ ન ઘોર; પરહિત બુદ્ધિ ધારતાં, રાગદ્વેષ નહિ થોર ॥૧॥ જે જગહિત મન ચિંતવે, તન મન રાગ ન રોષ; ઇર્ષ્યાવન દાવાનલો, હોવે ગુણ ગણ પોષ ॥ ૨ ॥

પ્ર...ભા...ત—રાગ

મૈત્રી મન ભાવતો વૈરદવ શામતો, પામતો કરમ ફલથી અચંબો, ક્રોધ વશ જે કર્યાં હનન જુઠને ભર્યાં, પારકાં કનક મણિરત્ન લંબો ॥ પરતણી કામિની પાપધન સામિણી, પેખતાં ચિત્તમાં પ્રબલ મોહો, લોભ વશ ધમધમ્યો શુદ્ધગુણ નવિ રમ્યો, વૈરની અગ્નિમાં સમધિ દોહો ॥૧॥ જનક દુહિતા હરી વંશનિજ ક્ષય કરી, રાવણે નરકમાં વાસ કીધો, રામ ભ્રાતા હરી દેખી ત્યાં થરહરી, વાર તો ઇંદ્ર શમ વાસ દીધો ॥ પૂર્વભવ રાણીને દોષ કોઈ જાણીને, વીર જીવે શયન વાસ વાંચ્યો, વ્યંતરી ભવ લહી દોષ શંત સગ્રહી,

વેદના તીવ્રતર વીર ધ્યાયો ॥૨॥ વાવીયો વૈરનો વૃક્ષ ગુરુ સ્વૈરનો, છેદ પામે ન જન્મે અનંતે, એક વેર હોય વ્યાપતું સકલ જોય, બીજ અંકુર ન્યાયે વંધતે ॥ હરિભવે ફાડીયો સિંહ દરી કહાડીયો, બોળતો વીર ભવ નાવ દેખો, કંબલા શંબલા દેવ દો અતિભલા, વીરને કીધ ગતબાધ પેખો. ૩. પૂર્વ ભવ વૈરથી મોક્ષગતિ સારથી, હલિક તે પેખીને જાય ભાગી, ગૌતમે બુઝવ્યો મોક્ષ પંથે ઠવ્યો, વારજો વૈરનાં બીજ જાગી; વીર અવસાનમાં બોધ દેવશર્મમાં, થાપવા મોકલ્યા ઇંદ્રભૂતિ, સિંહ ભવ શાંતિનો લાભ શુભ ભાંતિનો, બોધિને અર્પતા આત્મભૂતિ. ૪. જીવ સમ્યક્ત્વમાં સત્ત્વ શુભ તત્ત્વમાં, દેખતો વૈર જાલા નિવારે, ક્રોધ કંડૂતિએ ધર્મ નવિ સુખ દીઓ, વારતો વિરહ સૂરિ ગ્રંથ સારે; પાંચ લક્ષણ વર્યો જીવ સમકિત ભર્યો, આદિમાં શમ ભર્યો સમય સારે, શમ નવિ જો ધરે વૈર મનમાં ભરે, સાધુ તપસી ભમે ભવ અસારે. ૫. કુરુટ ઉત્કુરુટ પણ સાધુ બે તપ રટણ, વૈરથી નરકમાં વાસ વેઠે, શાંતિ ગુણ સાયરૂ વીર રયણાગરૂ, દૃષ્ટિ વિષ સાપ પણ હોડ વેઠે; નયણ અમી સીંચીયો વૈર દવ મીંચીયો, કીટિકા સહસનું દુઃખ સ્હેતો, શાંતિ ધરી પક્ષમાં વીર જિન લક્ષમાં, દેવભવ આઠમે જીવન લહેતો. ૬. ધર્મનું સાર એ સુજન ચિત્ત ધાર એ, ભાવના મૈત્રીની મોક્ષદાઈ, જિન કહે કાલ દો પડિકમે તે પદો, સર્વ જીવ મૈત્રી નહિં વૈર કાંઈ; વિશ્વ નથી વાલહો શત્રુ વા જે લહો, સર્વ સંસારમાં હોય ત્હેવો, મિત્ર પતિ પુત્રમાં પત્ની સખી ભ્રાતમાં, નવનવો રંગ છે તે જ લેવો. ૭.

થાય અરિ મિત્ર પણ જઈ જીવો રાજ્ય પણ, વૈરથી કર્મ બાંધે નકામા, વૈર મન ધારતાં જીવહિત વારતાં ભવ ભવ અધમતા લે સકામા; જીવ! શિખ સાંભળી વૈર દઈ આંબલી, આપ ભાવે સદા મગ્ન થાજે, બોધ સમતા રશી ચરણ ગુણ ઉલ્લશી, **શાશ્વતાનંદ** રસગાન ગાજે. ૮.

બીજી પ્રમોદ ભાવના

દુહા

ગુણ દયાને ગુણ પામીએ, ધ્યાન વિના ગુણ શુન્ય; પ્રમોદ ગુણિમાં ધારીએ, તો ગુણ ગણ સહ પુન્ય. ૧. ફલ વર્તનથી પામીએ, વર્તન મૂલ વિચાર, વિચાર હોય સંસ્કારથી ભાવ બને સંસ્કાર. ૨.

(આદર જીવ ક્ષમા ગુણ આદર—એ રાગ)

ભાવ પ્રમોદ ધરો ભવિ મનમાં, જિમ ન ભવોભવ વનમાં રે; કાલ અનાદિ વાસ નિગોદે, અક્ષર ભાગ અનંતો રે, ધરતો ચેતના જિનવર દીઠો, નવિ તેનો હોય અંતો રે ભાવ૦ ૧. નિર્જરતો ઘન કર્મ સકામે, દીસે પગ પગ ચડતો રે; અધ્યવસાય તથાવિધ સાધિ, કર્મબંધને નવિ પડતો રે. ભાવ૦ ૨. બાદર વિકલેન્દ્રિયતા પામી, પંચેંદ્રિયપણું પામે રે; નર ભવ આરજ ક્ષેત્ર ઉત્તમકુલ, શાસ્ત્ર શ્રવણ સુખ ધામે રે ભાવ૦ ૩. ગુરુ સંયોગે કરણી તરણી, ભવજલધિ સુખ શરણી રે; લવે મિથ્યાત્વી પણ સુખ વરણી, માર્ગગામી નિસરણી રે. ભાવ૦ ૪. દાન દયા ક્ષાંતિ તપ સંયમ, જિન-

પૂજા ગુરુ નમને રે; સામાયિક પૌષધ પડિક્કમણે, શુભ મારગને ગમને રે. ભાવ૦ ૫. પામે ભવિ સમકિત ગુણ-ઠાણો, તેણે કિરિયારૂચી નામો રે; કરીએ અનુમોદન ગુણ કામો, ગુણ કામો લહીએ સુખના ધામો રે. ભાવ૦ ૬. કાષ્ઠ પથ્થર ફલ ફૂલ પણામાં, જિન પડિમા જિન ઘરમાં રે; શુભ ઉપયોગને થયો જે દલનો, તે આરાધના ઘરમાં રે. ભાવ૦ ૭. દશ દૃષ્ટાંતે નરભવ પામ્યો, સત્ય મારગ નવિ લાધ્યો રે; પણ ગુણવંત ગુરુ સંયોગે, સમકિત અદ્ભુત વાધ્યો રે. ભાવ૦ ૮. હોય તે આદ્યચતુષ્ટય ક્ષયથી, આરાધે ભવ આઠે રે; શાશ્વત પદવી લાભે તેહને, નમીએ સહસ ને આઠે રે. ભાવ૦ ૯. સમોવસરણમાં જિનવર બેસે, નમન કરી ધર્મ કથવા રે; દેશવિરતિ પણ જિનવરે દીધી, ભવજલ પાર ઉતરવા રે. ભાવ૦ ૧૦. માત પિતા સુત દાર તજીને, રજત કનક મણિ મોતી રે; હિંસાનૃત ચોરી સ્ત્રી-સંગમ, નમીએ તે જિનજ્યોતિ રે. ભાવ૦ ૧૧ ઘાતિ કરમ ક્ષયે કેવલ વરતા, કરતાં બોધ અકામો રે; જીવા-જીવ નવ તત્ત્વ બતાવી, ભવિજન તારણ ધામો રે. ભાવ૦ ૧૨ સકલ કર્મ ક્ષયથી સિદ્ધ પહોતા, સાદિ અનંત નિવાસો રે, તે સિદ્ધ નિત્ય પ્રભાતે નમિયે, વરવા શમસુખ ભાસો રે. ભાવ૦ ૧૩. ચારિત્ર પાલી હોય ગ્રૈવેયક, પણ નવિ જાવે મુક્તિ રે; જીવ અભવ્ય તે કારણ ગુણનો, રાગ ન લેશે સદ્દુક્તિ રે. ભાવ૦ ૧૪. જિન ગુરુ ધર્મ તણાં ગુણ ભાવે, અવગુણ સતત ઉવેખે રે; ક્ષણ ક્ષણ ગુણગણ ઉજ્જવલ પામી, **આનંદ** વાસ તે પેખે રે. ભાવ૦ ૧૫.

ત્રીજી કારુણ્ય ભાવના

કરુણા ધારજો રે કરુણા સકલ ગુણોની ખાણ...એ અંચલી.

કરુણા આદ્ય મહાવ્રત છાજે, આદ્ય અનુવ્રત થાન; કરુણા વિણ હિંસકપણું પામે, દુર્ગતિ દુઃખ નિદાન. કરુણા૦ ૧ ઈર્યાસમિતિ યોગે ચાલે નહિ, મુનિ પેખી શુભ ઠાણ; જીવો આવે પગ તલ હેઠે, જાયે સઘલા પ્રાણ. કરુણા૦ ૨ શુભ ઉપયોગી મુનિવરને નહિ, બંધ દુરિત અવસાન, કરુણા બુદ્ધિ પ્રતિ રોગે હોય, કર્મ નિર્જરા ખાણ૦ કરુણા૦ ૩ શ્રાવક પણ કરુણા ધરતો જે, વૃક્ષ વધે પચ્ચક્ખાણ; માટી ખોદે મૂલ વધે પણ, નહિ હિંસા લવવાન. કરુણા૦ ૪ કરુણા રહિત પ્રવૃત્તિ કરતાં, કોઈ મરે નહિ જાન; તોપણ તે હિંસકમાં ગણીઓ, નહિ કરુણા બલવાન. કરુણા૦ ૫. અપરાધી જનમાં ધર કરુણા, જે સમકિત અહિઠાણ; વીર પ્રભુ સંગમ કરુણાએ, અશ્રુ નેત્ર મિલાણ. કરુણા૦ ૬ દીન હીન જનને જે દેખી, નવિ કરુણા દિલભાન; નેહના ઘટમાં ધર્મ વસ્યો નથી, ભાખ્યો જિન ભગવાન. કરુણા૦ ૭ અધમ ઉદ્ધારણ તન મન વર્તે, ધન ખરચે અસમાન; કુમાર નૃપ જગડુ પરદેશી, સંભવ વૃત્ત સુવાન. કરુણા૦ ૮. સંપ્રતિરાજ કરે પ્રતિગામે, દીન અનાથ વિહાણ; દેશ અનારય જિનઘર કરતો, કરુણા ભાવ સુભાણ. કરુણા૦ ૯ શ્રુત શિક્ષા ધરિ મનમાં સુયણાં, કરજો અભયનું દાન; અનુકંપા ધરજો ભવિ કરજો, ધર્મે દઢતા ભાન. કરુણા૦ ૧૦ મેઘરથે પારેવો

દુહા

સકલસિદ્ધિદાયક સદા, ચોવીશે જિનરાય; સદ્ગુરુ સ્વામિની સરસ્વતી, પ્રેમે પ્રણમું પાય. ૧ ત્રિભુવનપતિ ત્રિશલા તણો, નંદન ગુણ ગંભીર; શાસન નાયક જગ જયો, વર્દ્ધમાન વડ વીર. ૨. એક દિન વીર જિણંદને, ચરણે કરી પ્રણામ; ભવિક જીવના હિત ભણી, પૂછે ગૌતમ સ્વામ. ૩ મુક્તિ માર્ગ આરાધીએ, કહો કિણ પરે અરિહંત; સુધા સરસ તવ વચન રસ, ભાખે શ્રી ભગવંત. ૪ અતિચાર આલોઈએ, વ્રત ધરીએ ગુરુ સાખ; જીવ ખમાવો સયલ જે, યોનિ ચોરાશી લાખ. ૫ વિધિશું વળી વોસરાવીએ, પાપસ્થાન અઢાર; ચાર શરણ નિત્ય અનુસરો, નિંદો દુરિત આચાર. ૬ શુભ કરણી અનુમોદીએ, ભાવ ભલો મન આણ; અણસણ અવસર આદરી, નવપદ જપો સુજાણ. ૭ શુભ ગતિ આરાધન તણા, એ છે દશ અધિકાર; ચિત્ત આણીને આદરો, જેમ પામો ભવ પાર. ૮.

ઢાળ ૧ લી

(કુમતિએ છીંડી કીહાં રાખી—એ દેશી)

જ્ઞાન દરિસણ ચારિત્ર તપ વિરજ, એ પાંચે આચાર; એહતણા ઈહ ભવ પરભવના, આલોઈએ અતિચાર રે પ્રાણી, જ્ઞાન ભણો ગુણખાણી; વીર વદે એમ વાણી રે. પ્રા૦ ૧ એ આંકણી. ગુરુ ઓળવીએ નહીં ગુરુ વિનય, કાળે ધરી બહુ માન; સૂત્ર અરથ તદુભય કરી સુધાં; ભણીએ વહી ઉપધાન રે. પ્રા૦ જ્ઞા૦ ૨ જ્ઞાનોપગરણ પાટી પોથી, ઠવણી નોકારવાલી; તેહ તણી કીધી આશાતના, જ્ઞાનભક્તિ ન સંભાલી રે. પ્રા૦

જ્ઞા૦ ૩ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી જ્ઞાન વિરાધ્યું જેહ; આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ, મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રે. પ્રા૦ જ્ઞા૦ ૪ પ્રાણી સમકિત લ્યો શુદ્ધ જાણી, વીર વદે એમ વાણી રે, પ્રા૦ સ૦ જિનવચને શંકા નવિ કીજે, નવિ પરમત અભિલાખ; સાધુતણી નિંદા પરિહરજો, ભળ સંદેહ મ રાખરે. પ્રા૦ સ૦ ૫ મૂઢપણું છંડો પરશંસા, ગુણવંતને આદરીએ; સ્વામીને ધરમે કરી સ્થિરતા, ભક્તિ પ્રભાવના કરીએ રે. પ્રા૦ સ૦ ૬ સંઘ ચૈત્યપ્રાસાદતણો જે, અવર્ણવાદ મન લેખો; દ્રવ્ય દેવકો જે વિણસાડચો, વિણસંતો ઉવેખ્યો રે. પ્રા૦ સ૦ ૭ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી, સમકિત ખંડયું જેહ, આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ; મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રે પ્રા૦ સ૦ ૮ પ્રાણી ચારિત્ર લ્યો ચિત્ત આણી. વીર૦ પંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિ વિરાધી, આઠે પ્રવચનમાય; સાધુ તણે ધરમે પરમાદે, અશુદ્ધ વચન મન કાય રે. પ્રા૦ ચા૦ ૯ શ્રાવકને ધર્મે સામાયિક, પોસહમાં મન વાળી; જે જયણાપૂર્વક એ આઠે, પ્રવચનમાય ન પાળી રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૦ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી, ચારિત્ર ડોહોળ્યું જેહ; આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રે પ્રા૦ ચા૦ ૧૧ બારે ભેદે તપ નવિ કીધો, છતે જોગે નિજ શકતે; ધર્મે મન વચ કાયા વિરજ, નવિ ફોરવીઉં ભગતે રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૨ તપ વિરજ આચાર એણી પરે, વિવિધ વિરાધ્યાં જેહ; આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ, મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૩ વળીય વિશેષે ચારિત્ર કેરા, અતિચાર આલોઈએ; વીર જિણેસર વયણ સુણીને, પાપ મેલ સવી ધોઇએ રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૪.

રાખ્યો, ગોશાલો જિન ભાણુ; વૈશ્યાયન તેજોલેશ્યાથી, ધરી કરુણા અમીલાણ. કરુણા૦ ૧૧ બ્રહ્મદત્ત સુભુમાદિક નરપતિ, કરુણા વિણ દુઃખ ખાણુ; પેખી આત્મ સમા પર જીવો, ધારો કરુણા શાન. કરુણા૦ ૧૨ દ્રવ્ય ભાવ અનુકંપા ધરતા, ભવ ભવ સુખનું નિધાન; સત્વસાર બલરિદ્ધિ પામી, લો આનંદ અમાન. કરુણા૦ ૧૩.

ચોથી માધ્યસ્થ ભાવના

ભવિકા ધરજો મધ્યસ્થ ભાવ જેથી શિવપુર દાવ રે–ભવિકા૦–એ અંચલી

ગુણવંતા મન ધારજો રે, માધ્યસ્થ ગુણ મણિ ખાણ; કરુણા મુદિતા મિત્રતા રે; હોવે તણ સુખઠાણ રે. ભવિકા૦ ૧ કાલ અનાદિથી આતમા રે, કર્મ બલે ગુણ હીન; પામ્યો ના સમકિત ઠાણને રે, રખડ્યો ચઉગતિ દીન રે. ભવિકા૦ ૨ સંયમી વિણ વીતરાગતા રે, નહિ સ્વપ્ને પણ સિદ્ધ; કર્મ પ્રભાવ તે ધરતો રે; ગુણી માધ્યસ્થ લીધે રે. ભવિકા૦ ૩ જિનવર સરખો સારથી રે, પામ્યો વાર અનંત; કર્મ વિવર નવિ પામીઓ રે, જીવ ન લહ્યો ગુણવંત રે. ભવિકા૦ ૪ નિજ ગુણ માને નાશતો રે, છોડે ભાવ મધ્યસ્થ; પર પરિભવકર બોલતો રે, વચન અવાચ્ય અવસ્થ રે. ભવિકા૦ ૫. કલ્પ્યો વીર જિનેશ્વરે રે, ભવ મરીચિ નવ વેશ; ઋષભ પ્રભુ નવિ વારીઓ રે, જાણી કર્મનો રેશ રે. ભવિકા૦ ૬ વચન પદે ગુણ ધારીને રે, સંતત ભાવ પ્રસન્ન; દેખી જિન ગુણ શૂન્યતા રે; થાય મધ્યસ્થ પ્રપન્ન રે.

ભવિકા૦ ૭ કેવલિપણું નિજ ભાષતો રે, વીરને કહે છદ્મસ્થ; ગૌતમ પ્રશ્ન ન છોડવે રે, જમાલી અસ્વસ્થ રે. ભવિકા૦ ૮ લબ્ધિ ધરાં દેવ દેવીઓ રે, વળી જિનવર શુભ દીખ; મધ્યસ્થ ભાવ વિમલ ધરી રે, ન દે તેહને શીખ રે. ભવિકા૦ ૯ ગોશાલે મુનિયુગ્મને રે, બાળી જિન પર તેજ; નાખ્યું જેહથી વીરજી રે, ખટ માસે લોહી રેજ રે. ભવિકા૦ ૧૦ વીર જિનેશ્વર સાહિબો રે, સહિ સુર નર ઉપસર્ગ; કર્મ બંધન થતું દેખીને રે, અનુપાય રહે મધ્યસ્થ રે. ભવિકા૦ ૧૧ જગનાશન રક્ષણ સમો રે; બલ ધરતો મહાવીર; ધારે મધ્યસ્થ ભાવને રે, કોણ અવર જીવ ધીર રે. ભવિકા૦ ૧૨ સનત્ કુમાર નરેશ્વરુ રે, ધરતો ભાવ મધ્યસ્થ; વિધ વિધ વેદના વેદતો રે, નહિ ઔષધ ઉત્કંઠ રે. ભવિકા૦ ૧૩ જીવ જુદા કર્મ જુજુઆ રે, સજીવ જીવ વૃત્તાંત; દેખી ભવિ મન ધારજો રે, ભાવ મધ્યસ્થ એકાંત રે. ભવિકા૦ ૧૪ સુખ દુઃખ કારી સમાગમે રે, નવિ મનમાં રતિ રોષ; ધરિયે વારિયે સામ્યને રે, જેહથી આનંદ પોષ રે. ભવિકા૦ ૧૫.

ઇતિ શ્રી ચાર ભાવના

શ્રી પુણ્ય પ્રકાશનું સ્તવન

[આરાધનાનું આ સ્તવન હમેશાં મનન પૂર્વક વાંચવા યોગ્ય છે. અંતસમયે જ સંભળાવાય તે માન્યતા અસ્થાને છે.]

દુહા

સકલસિદ્ધિદાયક સદા, ચોવીશે જિનરાય; સદ્ગુરુ સ્વામિની સરસ્વતી, પ્રેમે પ્રણમું પાય. ૧ ત્રિભુવનપતિ ત્રિશલા તણો, નંદન ગુણ ગંભીર; શાસન નાયક જગ જયો, વર્દ્ધમાન વડ વીર. ૨. એક દિન વીર જિણંદને, ચરણે કરી પ્રણામ; ભવિક જીવના હિત ભણી, પૂછે ગૌતમ સ્વામ. ૩ મુક્તિ માર્ગ આરાધીએ, કહો કિણ પરે અરિહંત; સુધા સરસ તવ વચન રસ, ભાખે શ્રી ભગવંત. ૪ અતિચાર આલોઈએ, વ્રત ધરીએ ગુરુ સાખ; જીવ ખમાવો સયલ જે, યોનિ ચોરાશી લાખ. ૫ વિધિશું વળી વોસરાવીએ, પાપસ્થાન અઢાર; ચાર શરણ નિત્ય અનુસરો, નિંદો દુરિત આચાર. ૬ શુભ કરણી અનુમોદીએ, ભાવ ભલો મન આણ; અણસણ અવસર આદરી, નવપદ જપો સુજાણ. ૭ શુભ ગતિ આરાધન તણા, એ છે દશ અધિકાર; ચિત્ત આણીને આદરો, જેમ પામો ભવ પાર. ૮.

ઢાળ ૧ લી

(કુમતિએ છીંડી કીહાં રાખી—એ દેશી)

જ્ઞાન દરિસણ ચારિત્ર તપ વિરજ, એ પાંચે આચાર; એહતણા ઈહ ભવ પરભવના, આલોઈએ અતિચાર રે પ્રાણી, જ્ઞાન ભણો ગુણખાણી; વીર વદે એમ વાણી રે. પ્રા૦ ૧ એ આંકણી. ગુરુ ઓળવીએ નહીં ગુરુ વિનય, કાળે ધરી બહુ માન; સૂત્ર અરથ તદુભય કરી સુધાં; ભણીએ વહી ઉપધાન રે. પ્રા૦ જ્ઞા૦ ૨ જ્ઞાનોપગરણ પાટી પોથી, ઠવણી નોકારવાલી; તેહ તણી કીધી આશાતના, જ્ઞાનભક્તિ ન સંભાલી રે. પ્રા૦

જ્ઞા૦ ૩ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી જ્ઞાન વિરાધ્યું જેહ; આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ, મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રેં. પ્રા૦ જ્ઞા૦ ૪ પ્રાણી સમકિત લ્યો શુદ્ધ જાણી, વીર વદે એમ વાણી રે, પ્રા૦ સ૦ જિનવચને શંકા નવિ કીજે, નવિ પરમત અભિલાખ; સાધુતણી નિંદા પરિહરજો, બળ સંદેહ મ રાખરે. પ્રા૦ સ૦ ૫ મૂઢપણું છંડો પરશંસા, ગુણવંતને આદરીએ; સ્વામીને ધરમે કરી સ્થિરતા, ભક્તિ પ્રભાવના કરીએ રે. પ્રા૦ સ૦ ૬ સંઘ ચૈત્યપ્રાસાદતણો જે, અવર્ણવાદ મન લેખો; દ્રવ્ય દેવકો જે વિણુસાડયો, વિણસંતો ઉવેખ્યો રે. પ્રા૦ સ૦ ૭ ઈત્યાદિક વિપરીતપણાથી, સમકિત ખંડ્યું જેહ, આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ; મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રે પ્રા૦ સ૦ ૮ પ્રાણી ચારિત્ર લ્યો ચિત્ત આણી. વીર૦ પંચ સમિતિ ત્રણ ગુપ્તિ વિરાધી, આઠે પ્રવચનમાય; સાધુ તણે ધરમે પરમાદે, અશુદ્ધ વચન મન કાય રે. પ્રા૦ ચા૦ ૯ શ્રાવકને ધર્મેં સામાયિક, પોસહમાં મન વાળી; જે જયણાપૂર્વક એ આઠે, પ્રવચનમાય ન પાળી રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૦ ઇત્યાદિક વિપરીતપણાથી, ચારિત્ર ડોહોળ્યું જેહ; આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રે પ્રા૦ ચા૦ ૧૧ બારે ભેદે તપ નવિ કીધો, છતે જોગે નિજ શકતે; ધર્મેં મન વચ કાયા વિરજ, નવિ ફોરવીઉં ભગતે રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૨ તપ વિરજ આચાર એણી પરે, વિવિધ વિરાધ્યાં જેહ; આ ભવ પરભવ વળી રે ભવોભવ, મિચ્છામિદુક્કડં તેહ રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૩ વળીય વિશેષે ચારિત્ર કેરા, અતિચાર આલો-ઈએ; વીર જિણેસર વયણ સુણીને, પાપે મેલ સવી ધોઇએ રે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૪.

ઢાળ ૨ ૭

(પામી સુગુરુ પસાય–એ દેશી.)

પૃથ્વી પાણી તેઉ, વાયુ વનસ્પતિ; એ પાંચે થાવર કહ્યાએ ૧ કરી કરસણ આરંભ, ખેત્ર જે ખેડીયાં; કૂવા તળાવ ખણાવીયાએ ૨ ઘર આરંભ અનેક, ટાંકા ભોંયરાં; મેડી માળ ચણાવીઆએ ૩ લીંપણ ગુંપણ કાજ, એણીપરે પરપરે; પૃથ્વીકાય વિરાધીયારે. ૪ ધોયણ નાહણ પાણી, ઝીલણ અપકાય, છોતિ ધોતિ કરી દુહવ્યાએ. ૫ ભાઠીગર કુંભાર, લોહ સુવનગરા; ભાડભુંજા લિહાલાગરાએ. ૬ તાપણ શેકણ કાજ, વસ્ત્ર નિખારણ; રંગણ રાંધન રસવતીએ. ૭ એણી પરે કર્માદાન, પરે પરે કેલવી; તેઉ વાયુ વિરાધીયાએ. ૮ વાડી વન આરામ, વાવી વનસ્પતિ; પાન ફૂલ ફળ ચુંટીયાએ. ૯ પોંક પાપડી શાક; શેકયાં સૂકવ્યાં; છેદ્યાં છૂંદ્યા આથીયાંએ ૧૦ અળશી ને એરંડ, ઘાણી ઘાલીને; ઘણા તિલાદિક પીલીયાએ. ૧૧ ઘાલી કોલુ માંહે, પીલી શેલડી; કંદમૂળ ફળ વેચીયાંએ. ૧૨ એમ એકેંદ્રિય જીવ, હણ્યા હણાવીયા; હણતાં જે અનુમોદિયા એ. ૧૩ આ ભવ પરભવ જેહ, વળીય ભવોભવે; તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડં એ. ૧૪ કૃમી સરમીયા કીડા, ગાડર ગંડોલા; ઇયળ પુરા ને અલસીયાંએ. ૧૫ વાળા જળો ચુડેલ, વિચલિત રસતણા; વળી અથાણા પ્રમુખનાંએ. ૧૬ એમ બેઇંદ્રિય જીવ, જેહ મેં દુહવ્યાં; તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડં એ. ૧૭ ઉધેહી જુ લીખ, માંકડ મંકોડા; ચાંચડ કીડી કુંથુઆએ. ૧૮ ગદ્દહીયાં ઘીમેલ, કાનખજૂરીઆ; ગીંગોડા ધનેરીયાંએ. ૧૯ એમ તેઇંદ્રિય

જીવ, જેહ મેં દુહવ્યાં; તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડં એ. ૨૦ માંખી મચ્છર ડાંસ, મસા, પતંગિયાં; કંસારી કોલિયાવડાએ. ૨૧ ઢીંકણ વિંછુ તીડ, ભમરા ભમરીયો; કોતાં બગ ખડમાંકડીએ. ૨૨ એમ ચૌરિંદ્રિય જીવ, જેહ મેં દુહવ્યા; તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડંએ. ૨૩ જળમાં નાંખી જાળ, જળચર દુહવ્યા; વનમાં મૃગ સંતાપીઆએ. ૨૪ પીડયા પંખી જીવ, પાડી પાસમાં; પોપટ ઘાલ્યા પાંજરેએ. ૨૫ એમ પંચેંદ્રિયે જીવ, જે મેં દુહવ્યા; તે મુજ મિચ્છામિ દુક્કડં એ ૨૬.

ઢાળ ૩ જી

(વાણી વાણી હિતકારીજી—એ દેશી.)

ક્રોધ લોભ ભય હાસ્યથીજી, બોલ્યાં વચન અસત્ય; કૂડ કરી ધન પારકાંજી, લીધાં જેહ અદત્તરે, જિનજી મિચ્છામિદુક્કડં આજ. તુમ સાખે મહારાજરે જિનજી, દેઇ સારુ કાજરે; જિનજી મિચ્છામિદુક્કડં આજ. ॥૧॥ એ આંકણી. ॥ દેવ મનુષ્ય તિર્યંચનાંજી, મૈથુન સેવ્યાં જેહ; વિષયારસ લંપટપણેજી, ઘણું વિડંબ્યો દેહરે–જિનજી. ૨ પરિગ્રહની મમતા કરીજી, ભવે ભવે મેલી આથ; જે જિહાં તે તિહાં રહીજી, કોઈ ન આવે સાથરે–જિનજી. ૩ રયણી ભોજન જે કર્યાં જી, કીધાં ભક્ષ્ય અભક્ષ્ય; રસના રસની લાલચેજી, પાપ કર્યાં પ્રત્યક્ષરે–જિનજી. ૪. વ્રત લેઈ વિસારીયાંજી, વળી ભાંગ્યા પચ્ચખ્ખાણ, કપટહેતુ કિરિયા કરીજી, કીધાં આપ વખાણ રે—જિનજી. ૫ ત્રણ ઢાળે આઠે દુહેજી, આલોયા અતિચાર; શિવગતિ આરાધન તણોજી, એ પહેલો અધિકારરે જિનજી; મિચ્છામિદુક્કડં આજ. ૬.

ઢાળ ૪ થી

(સાહેલડીજી—એ દેશી.)

પંચ મહાવ્રત આદરો સાહેલડીરે, અથવા લ્યો વ્રત બાર તો; યથાશક્તિ વ્રત આદરી સાહેલડીરે, પાળો નિરતિચાર તો. ૧ વ્રત લીધાં સંભારીએ સા૦, હૈડે ધરીય વિચાર તો; શિવગતિ આરાધનતણો સા૦, એ બીજો અધિકાર તો. ૨ જીવ સર્વે ખમાવીએ સા૦, યોનિ ચોરાશી લાખ તો; મન શુદ્ધ કરી ખામણાં સા૦, કોઈશું રોષ ન રાખતો. ૩ સર્વ મિત્ર કરી ચિંતવો સા૦, કોઈ ન જાણો શત્રુ તો; રાગ દ્વેષ એમ પરિહરો સા૦, કીજે જન્મ પવિત્ર તો. ૪ સહમ્મિ સંઘ ખમાવીએ સા૦, જે ઉપની અપ્રીતિ તો; સજ્જન કુટુંબ કરી ખામણાં સા૦, એ જિનશાસન રીતિ તો. ૫ ખમીએ ને ખમાવીએ સા૦, એહ જ ધર્મનું સાર તો; શિવગતિ આરાધન તણો સા૦, એ ત્રીજો અધિકાર તો. ૬ મૃષાવાદ હિંસા ચોરી સા૦, ધનમૂર્ચ્છા મૈથુન તો; ક્રોધ માન માયા તૃષ્ણા સા૦, પ્રેમ દ્વેષ પૈશૂન્ય તો. ૭ નિંદા કલહ ન કીજીએ સા૦, કુડો ન દિજે આળ તો; રતિ અરતિ મિથ્યા તજો સા૦, માયામોસ જંજાળ તો. ૮ ત્રિવિધિત્રિવિધ વોસરાવિએ સા૦, પાપસ્થાન અઢાર તો; શિવગતિ આરાધનતણો સા૦, એ ચોથો અધિકાર તો. ૯.

ઢાળ ૫ મી

(હવે નિસુણો ઇહાં આવીયા—એ દેશી.)

જનમ જરા મરણે કરી એ, આ સંસાર અસાર તો; કર્યાં કર્મ સહુ અનુભવે એ, કોઈ ન રાખણહાર તો. ૧

શરણુ એક અરિહંતનું એ, શરણુ સિદ્ધ ભગવંત તો; શરણુ ધર્મ શ્રી જૈનનો એ, સાધુ શરણુ ગુણુવંત તો. ૨ અવર મોહ સવિ પરિહરી એ, ચાર શરણુ ચિત્ત ધારે તો; શિવગતિ આરાધનતણો એ, એ પાંચમો અધિકાર તો. ૩ આ ભવ પરભવ જે કર્યાં એ, પાપ કર્મ કઈ લાખ તો; આત્મ સાખે તે નિંદીએ એ, પડિક્કમીએ ગુરુ સાખ તો. ૪ મિથ્યામતિ વર્તાવિયા એ, ભાખ્યાં ઉત્સૂત્ર તો; કુમતિ કદાગ્રહને વશે એ, જે ઉથાપ્યાં સૂત્ર તો. ૫ ઘડયાં ઘડાવ્યાં જે ઘણાંએ, ઘંટી હળ હથિયાર તો; ભવ ભવ મેલી મૂકીયાં એ, કરતાં જીવ સંહાર તો. ૬ પાપ કરીને પોષીયા એ, જનમ જનમ પરિવાર તો; જનમાંતર પહોત્યા પછી એ, કોઈએ ન કીધી સાર તો. ૭ આ ભવ પરભવ જે કર્યાં એ, એમ અધિકરણુ અનેક તો; ત્રિવિધે ત્રિવિધે વોસરાવીએ એ, આણી હૃદય વિવેક તો. ૮ દુષ્કૃત નિંદા એમ કરી એ, પાપ કરો પરિહાર તો, શિવગતિ આરાધનતણો એ, એ છઠ્ઠો અધિકાર તો. ૯.

ઢાળ ૬ ઠ્ઠી

(આદિ તું જોઈને આપણી—એ દેશી.)

ધન ધન તે દિન માહરો, જીહાં કીધો ધર્મ; દાન શિયળ તપ ભાવના, ટાળ્યાં દુષ્કૃત કર્મ. ધ૦ ૧ શેત્રુંજાદિક તીર્થની, જે કીધી જાત્ર; જુગતે જિનવર પૂજીયા, વળી પોષ્યાં પાત્ર. ધન૦ ૨ પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયાં, જીણુહર જિનચૈત્ય; સંઘ ચતુર્વિધ સાચવ્યા, એ સાતે ખેત્ર. ધન૦ ૩ પડિક્કમણાં સુપરે કર્યાં; અનુકંપા દાન; સાધુ સૂરિ

કળશ

ઇહ તરણતારણ સુગતિકારણ, દુઃખનિવારણ જગ જયો; શ્રી વીર જિનવર ચરણ થુણતાં, અધિક મન ઉલ્લટ થયો. ૧. શ્રી વિજયદેવસૂરીંદ પટધર, તીરથ જંગમ એણી જગે; તપગચ્છપતિ શ્રી વિજયપ્રભસૂરિ, સૂરિ તેજે ઝગમગે. ૨. શ્રી હીરવિજયસૂરિ શિષ્ય વાચક, કીર્તિવિજય સુરગુરુ સમો; તસ શિષ્ય વાચક વિનયવિજયે, થુણ્યો જિન ચોવીશમો. ૩. સયસતર સંવત ઓગણત્રીશે, રહી રાંદેર ચોમાસ એ; વિજયદશમી વિજયકારણ, કીયો ગુણ અભ્યાસ એ. ૪. નરભવ આરાધન સિદ્ધિ સાધન, સુકૃત લીલવિલાસ એ; નિર્જરા હેતે સ્તવન રચિયું, નામે **પુણ્યપ્રકાશ** એ. ૪.

શ્રી પદ્માવતી આરાધના

હવે રાણી પદ્માવતી, જીવરાશી ખમાવે; જાણપણું જુગતે ભલું, ઈણ વેળા આવે. ૧. તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડં, અરિહંતની સાખ; જે મેં જીવ વિરાધીયા, ચોનિ ચઉરાશી લાખ તે મુજ. ૨. સાત લાખ પૃથ્વી તણા, સાતે અપકાય; સાત લાખ તેઉ કાયના, સાતે વળી વાય. તે૦ દશ પ્રત્યેક વનસ્પતિ, ચઉદહ સાધારણ; બિ-તિ ચઉરિંદ્રિ જીવના, બે બે લાખ વિચાર. તે૦ ૪. દેવતા તિર્યંચ નારકી, ચાર ચાર પ્રકાશી; ચઉદહ લાખ મનુષ્યના, એ લાખ ચોરાશી. તે૦ ૫. ઈહ ભવ પરભવે સેવીયા, જે પાપ અઢાર; ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી પરિહરું, દુગતિના દાતાર. તે૦ ૬ હિંસા કીધી જીવની, બોલ્યા મૃષાવાદ; દોષ અદત્તાદાનના, મૈથુન ઉન્માદ.

તે० ૭ પરિગ્રહ મેલ્યો કારમો, કીધો ક્રોધ વિશેષ; માન માયા લોભ મેં કીયા, વળી રાગ ને દ્વેષ. તે० ૮ કલહ કરી જીવ દૂહવ્યા, કીધાં કુડાં કલંક; નિંદા કીધી પારકી રતિ અરતિ નિશંક. તે० ૯ ચાડી કીધી ચોતરે, કીધો થાપણમોસો; કુગુરુ કુદેવ કુધર્મનો ભલો આણ્યો ભરોસો. તે० ૧૦ ખાટકીને ભવે મેં કીયા, જીવ નાનાવિધ ઘાત; ચીડીમાર ભવે ચરકલાં, માર્યાં દિનરાત. તે० ૧૧ કાજી મુલ્લાંને ભવે, પઢી મંત્ર કઠોર; જીવ અનેક જબ્બે કીયા, કીધાં પાપ અઘોર. તે० ૧૨ માછીને ભવે માછલાં, ઝાલ્યાં જળવાસ; ધીવર ભીલ કોળી ભવે, મૃગ પાડ્યા પાસ. તે० ૧૩ કોટવાળ ભવે મેં કીયા, આકરા કર દંડ; બંદીવાન મરાવીઆ, કોરડા છડી દંડ. તે० ૧૪ પરમાધામીને ભવે, કીધાં નારકી દુઃખ; છેદન ભેદન વેદના તાડન અતિ તિખ્ખ. તે० ૧૫ કુંભારને ભવે મેં કીયા, નીભાડાદિ કર્મ; તેલી ભવે તીલ પીલીયા, ભૂલી જિન ધર્મ. તે० ૧૬ હાલી ભવે હળ ખેડીયાં, ફાડ્યાં પૃથ્વીનાં પેટ; સુડ નિદાન ઘણા કીધાં, દીધાં બળદ ચપેટ. તે० ૧૭ માળીને ભવે રોપીયાં, નાનાવિધ વૃક્ષ; મૂળ પત્ર ફળ ફૂલનાં, લાગ્યા પાપ તે લક્ષ. તે० ૧૮ અધોવાઈઆને ભવે, ભર્યાં અધિક ભાર; પોઠી પૂંઠે કીડા પડ્યા, દયા ન આણી લગાર. તે० ૧૯ છીપાને ભવે છેતર્યા, કીધાં રંગણ પાસ; અગ્નિ આરંભ કીધા ઘણા, ધાતુર્વાદ અભ્યાસ. તે० ૨૦ શુરપણે રણ ઝુંઝતાં, માર્યાં માણસ વૃંદ; મદિરા માંસ માખણ ભખ્યાં, ખાધા મૂળ ને કંદ. તે० ૨૧ ખાણ ખણાવી ધાતુની, પાણી ઉલેચ્યાં; આરંભ કીધા અતિ ઘણાં, પોતે પાપજ સંચ્યાં. તે०

ઉવિજઝાયને, દીધાં બહુ માન. ધન૦ ૪ ધર્મ કાજ અનુમોદીએ, એમ વારોવાર; શિવગતિ આરાધનતણો, એ સાતમો અધિકાર. ધન૦ ૫ ભાવ ભલો મન આણીએ, ચિત્ત આણી ઠામ; સમતા ભાવે ભાવિએ, એ આતમરામ. ધન૦ ૬ સુખ દુઃખ કારણ જીવને, કોઈ અવર ન હોય; કર્મ આપ જે આચર્યાં, ભોગવીએ તે સોય. ધન૦ ૭ સમતા વિણ જે અનુસરે, પ્રાણી પુણ્યકામ; છાર ઉપર તે લીંપણું, ઝાંખર ચિત્રકામ. ધન૦ ૮ ભાવ ભલી પરે ભાવીએ, એ ધર્મનો સાર; શિવગતિ આરાધનતણો, એ આઠમો અધિકાર. ધન૦ ૯.

ઢાળ ૭ મી

(રૈવતિગિરિ હુઆ, પ્રભુનાં ત્રણ કલ્યાણ—એ દેશી.)

હવે અવસર જાણી, કરી સંલેખણ સાર; અણસણ આદરિયે, પચ્ચક્ખી ચારે આહાર; લલુતા સવિ મૂકી, છાંડી મમતા અંગ; એ આતમ ખેલે, સમતા જ્ઞાનતરંગ. ૧ ગતિ ચારે કીધાં, આહાર અનંત નિઃશંક; પણ તૃપ્તિ ન પામ્યો, જીવ લાલચીઓ રંક; દુલહો એ વળી વળી, અણસણનો પરિણામ; એહથી પામીજે, શિવપદ સુરપદ ઠામ. ૨ ધન ધનાશાલિભદ્ર, ખંધો મેઘકુમાર; અણસણ આરાધી પામ્યા ભવનો પાર; શિવ મંદિર જાશે, કરી એક અવતાર આરાધનકેરો એ નવમો અધિકાર. ૩ દશમે અધિકારે મહામંત્ર નવકાર; મનથી નવી મૂકો, શિવસુખ ફલ સહકાર; એહ જપતાં જાયે, દુર્ગતિ દોષ વિકાર; સુપરે એ સમરો, ચૌદ પૂરવનો સાર. ૪ જનમાંતર જાતાં, જો પામે નવકાર; તો પાતિક ગાળી, પામે સુર અવતાર; એ નવપદ સરિખો

મંત્ર ન કોઈ સાર; ઈહિ ભવ ને પરભવે, સુખ સંપત્તિ દાતાર. ૫. જ્યું ભીલ ભીલડી, રાજા રાણી થાય; નવપદ મહિમાથી, રાજસિંહ મહારાય; રાણી રતનવતી બેહુ, પામ્યાં છે સુરભોગ; એક ભવ પછી લેશે, શિવ વધુ સંજોગ. ૬ શ્રીમતીને એ વલી, મંત્ર ફળ્યો તત્કાળ; ફણીધર ફીટીને, પ્રગટ થઈ ફૂલમાળ; શિવકુમારે જોગી, સોવન પુરિસો કીધ; એમ એણે મંત્રે, કાજ ઘણાનાં સિદ્ધ. ૭ એ દશ અધિકારે, વીર જિણેસર ભાખ્યો; આરાધન કેરો, વિધિ જેણે ચિત્તમાંહી રાખ્યો; તેણે પાપ પખાળી, ભવ ભય દૂરે નાંખ્યો; જિનવિનય કરંતા સુમતિ, અમૃતરસ ચાખ્યો. ૮.

ઢાળ ૮ મી

(નમો ભવિ ભાવશું એ—એ દેશી.)

સિદ્ધારથ રાય કુળતિલોએ, ત્રિશલા માતમલ્હાર તો; અવનીતલે તમે અવતર્યાં એ, કરવા અમ ઉપકાર તો. જયો જિનવીરજીએ. ૧. મેં અપરાધ કર્યા ઘણા એ, કહેતા ન લહુ પાર તો; તુમ ચરણે આવ્યા ભણી એ, જો તારે તો તાર તો. જયો૦ ૨. આશા કરીને આવીયો એ, તુમ ચરણે મહારાજ તો; આવ્યાને ઉવેખશો એ, તો કેમ રહેશે લાજ તો. જયો૦ ૩. કરમ અલુંજણ આકરાંએ, જન્મ મરણ જંજાલ તો; હું છું એહથી ઉભગોએ, છોડવ દેવદયાળ તો. જયો૦ ૪. આજ મનોરથ મુજ ફળ્યા એ, નાઠાં દુઃખ દંદોલ તો; તુઠયો જિન ચોવીશમો એ, પ્રગટયા પુણ્યકલ્લોલ તો. જયો૦ ૫. ભવે ભવે વિનય તુમારડો એ, ભાવ ભક્તિ તુમ પાય તો; દેવ દયા કરી દીજીએ એ, બોધિબીજ સુપસાય તો. જયો૦ ૬.

કળશ

ઇહ તરણતારણ સુગતિકારણ, દુઃખનિવારણ જગ જયો; શ્રી વીર જિનવર ચરણ થુણતાં, અધિક મન ઉલ્લટ થયો. ૧. શ્રી વિજયદેવસૂરીંદ પટધર, તીરથ જંગમ એણી જગે; તપગચ્છપતિ શ્રી વિજયપ્રભસૂરિ, સૂરિ તેજે ઝગમગે. ૨. શ્રી હીરવિજયસૂરિ શિષ્ય વાચક, કીર્તિવિજય સુરગુરુ સમો; તસ શિષ્ય વાચક વિનયવિજયે, થુણ્યો જિન ચોવીશમો. ૩. સયસતર સંવત ઓગણત્રીશે, રહી રાંદેર ચોમાસ એ; વિજયદશમી વિજયકારણ, કીયો ગુણ અભ્યાસ એ. ૪. નરભવ આરાધન સિદ્ધિ સાધન, સુકૃત લીલવિલાસ એ; નિર્જરા હેતે સ્તવન રચિયું, નામે **પુણ્યપ્રકાશ** એ. ૪.

શ્રી પદ્માવતી આરાધના

હવે રાણી પદ્માવતી, જીવરાશી ખમાવે; જાણપણું જુગતે ભલું, ઈણ વેળા આવે. ૧. તે મુજ મિચ્છામિદુક્કડં, અરિહંતની સાખ; જે મેં જીવ વિરાધીયા, ચોનિ ચઉરાશી લાખ તે મુજ. ૨. સાત લાખ પૃથ્વી તણા, સાતે અપકાય; સાત લાખ તેઉ કાયના, સાતે વળી વાય. તે૦ દશ પ્રત્યેક વનસ્પતિ, ચઉદહ સાધારણ; બિ–તિ ચઉરિંદ્રિ જીવના, બે બે લાખ વિચાર. તે૦ ૪. દેવતા તિર્યંચ નારકી, ચાર ચાર પ્રકાશી; ચઉદહ લાખ મનુષ્યના, એ લાખ ચોરાશી. તે૦ ૫. ઈહ ભવ પરભવે સેવીયા, જે પાપ અઢાર; ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી પરિહરું, દુગર્તિના દાતાર. તે૦ ૬ હિંસા કીધી જીવની, બોલ્યા મૃષાવાદ; દોષ અદત્તાદાનના, મૈથુન ઉન્માદ.

તે૦ ૭ પરિગ્રહ મેલ્યો કારમો, કીધો ક્રોધ વિશેષ; માન માયા લોભ મેં કીયા, વળી રાગ ને દ્વેષ. તે૦ ૮ કલહ કરી જીવ રૂહવ્યા, કીધાં કુડાં કલંક; નિંદા કીધી પારકી રતિ અરતિ નિશંક. તે૦ ૯ ચાડી કીધી ચોતરે, કીધો થાપણમોસો; કુગુરુ કુદેવ કુધર્મનો ભલો આણ્યો ભરોસો. તે૦ ૧૦ ખાટકીને ભવે મેં કીયા, જીવ નાનાવિધ ઘાત; ચીડીમાર ભવે ચરકલાં, માર્યાં દિનરાત. તે૦ ૧૧ કાજી મુલ્લાંને ભવે, પઢી મત્ર કઠોર; જીવ અનેક જબ્ભે કીયા, કીધાં પાપ અઘોર. તે૦ ૧૨ માછીને ભવે માછલાં, ઝાલ્યાં જળવાસ; ધીવર ભીલ કોળી ભવે, મૃગ પાડચા પાસ. તે૦ ૧૩ કોટવાળ ભવે મેં કીયા, આકરા કર દંડ; બંદીવાન મરાવીઆ, કોરડા છડી દંડ. તે૦ ૧૪ પરમાધામીને ભવે, કીધાં નારકી દુઃખ; છેદન ભેદન વેદના તાડન અતિ તિખ્ખ. તે૦ ૧૫ કુંભારને ભવે મેં કીયા, નીભાડાદિ કર્મ; તેલી ભવે તીલ પીલીયા, ભૂલી જિન ધર્મ. તે૦ ૧૬ હાલી ભવે હળ ખેડીયાં, ફાડચાં પૃથ્વીનાં પેટ; સુડ નિદાન ઘણા કીધાં, દીધાં બળદ ચપેટ. તે૦ ૧૭ માળીને ભવે રોપીયાં, નાનાવિધ વૃક્ષ; મૂળ પત્ર ફળ ફૂલનાં, લાગ્યા પાપ તે લક્ષ. તે૦ ૧૮ અધોવાઈઆને ભવે, ભર્યાં અધિક ભાર; પોઠી પૂંઠે કીડા પડચા, દયા ન આણી લગાર. તે૦ ૧૯ છીપાને ભવે છેતર્યાં, કીધાં રંગણ પાસ; અગ્નિ આરંભ કીધા ઘણા, ધાતુર્વાદ અભ્યાસ. તે૦ ૨૦ શુરપણે રણ ઝુંઝતાં, માર્યાં માણુસ વૃંદ; મદિરા માંસ માખણ ભખ્યાં, ખાધા મૂળ ને કંદ. તે૦ ૨૧ ખાણ ખણાવી ધાતુની, પાણી ઉલેચ્યાં; આરંભ કીધા અતિ ઘણાં, પોતે પાપજ સંચ્યાં. તે૦

૨૨ કર્મ અંગાર કીયા વળી, વનમેં દવ દીધ; સમ ખાધાં વીતરાગના, કુડા કોસજ કીધ. તે૦ ૨૩ બીલ્લી ભવે ઉંદર લીયા, ગીરોલી હત્યારી; મૂઢ ગમાર તણે ભવે, મેં જુ લીખ મારી. તે૦ ૨૪ ભાડભુંજા તણે ભવે, એકેંદ્રિય જીવ; જવારી ચણા ગહું શેકીયા, પાડંતા રીવ તે૦ ૨૫ ખાંડણ પીસણ ગારના, આરંભ કીધ અનેક; રાંધણ ઇંધણ અગ્નિનાં, કીધાં પાપ ઉદ્રેક. તે૦ ૨૬ વિકથા ચાર કીધી વળી, સેવ્યા પાંચ પ્રમાદ; ઇષ્ટ વિયોગ પાડ્યા કીયા, રૂદન વિખવાદ. તે૦ ૨૭ સાધુ અને શ્રાવક તણા, વ્રત લહીને ભાંગ્યાં; મૂળ અને ઉત્તર તણાં, મુજ દુષણ લાગ્યાં. તે૦ ૨૮ સાપ વીંછી સિંહ ચીવરા, શકરા ને સમળી; હિંસક જીવ તણે ભવે, હિંસા કીધી સબળી. તે૦ ૨૯ સુવાવડી દુષણ ઘણાં, વળી ગર્ભ ગળાવ્યા; જીવાણી ધોળ્યાં ઘણાં, શીલ વ્રત ભંજાવ્યાં. તે૦ ૩૦ ભવ અનંત ભમતાં થકાં, કીધા દેહ સંબંધ; ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિરું, તીણશું પ્રતિબંધ. તે૦ ૩૧ ભવ અનંત ભમતાં થકાં, કીધા પરિગ્રહ સંબંધ; ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિરું, તીણશું પ્રતિબંધ. તે૦ ૩૨ ભવ અનંત ભમતાં થકાં, કીધા કુટુંબ સંબંધ; ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિરું, તીણશું પ્રતિબંધ. તે૦ ૩૩ ઇણી પરે ઇહ ભવ પરભવે, કીધાં પાપ અખત્ર; ત્રિવિધ ત્રિવિધ કરી વોસિરું, કરું જન્મ પવિત્ર. તે૦ ૩૪ એણી વિધે એ આરાધના, ભવિ કરશે જેહ; સમયસુંદર કહે પાપથી, વળી છૂટશે તેહ. તે૦ ૩૫ રાગ વેરાડી જે સુણે, એહ ત્રીજી ઢાલ, સમયસુંદર કહે પાપથી, છૂટે તત્કાળ. તે૦ ૩૬.

ઇતિ શ્રી પદ્માવતી આરાધના

॥ अथ खामणाकुलयम् ॥

જો કોઈ મએ જીવો, ચઉગઈસંસારભવકડિલ્લમ્મિ; દૂહવિઓ મોહેણં, તમહં ખામેમિ તિવિહેણ. ૧. નરએસુ ય ઉવવન્નો, સત્તસુ પુઢવીસુ નારગો હોઉં; જો કોઈ મએ જીવો, દૂહવિઓ તંપિ ખામેમિ. ૨. ઘાયણચુન્નણમાઈ પરોપ્પરં જં કયાંઈ દુકખાઈં; કમ્મવસએણ નરએ, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૩. નિદ્દયપરમાહમ્મિય–રૂવેણં બહુવિહાઈં દુક્ખાઈં; જીવાણં જણિયાઈં, મૂઢેણં તંપિ ખામેમિ. ૪. હા! હા! તઈયા મૂઢો, ન યાણિમો જં પરસ્સ દુક્ખાઈં; કરવત્તયછેયણભેયણેહિં, કેલીએ જણિયાઈં. ૫. જં કિંપિ મએ તઇયા, કલંકલીભાવમાગએણ કયં; દુક્ખં નેરઇયાણં. તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૬. તિરિયાણં ચિય મજ્ઝે, પુઢવીમાઈસુ ખારભેએસુ; અવરપરૂપ્પરસત્થેણં, વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ. ૭. બેઇંદ્રિયતેઇંદ્રિયચઉરિંદ્રિયમાઇણેગજાઈસુ; જે ભક્ખિય-દુક્ખવિઆ તે વિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૮. જલયરમજ્ઝગએણં, અણેગમચ્છાઇરૂવધારેણં; આહારટ્ઠા જીવા, વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ. ૯. છિન્ના ભિન્ના ય મએ, બહુસો દુટ્ઠેણ બહુ-વિહા જીવા, જે જલમજ્ઝગએણં, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૧૦. સપ્પસરીસવમજ્ઝે; વાનરમજ્જારસુણહસરહેસુ; જે જીવા વેલવિઆ, દુક્ખિત્તા તેવિ ખામેમિ. ૧૧. સદ્દૂલસીહસંડય, જાઈસુ જીવઘાયજણિયાસુ; જે ઉવવન્નેણ મએ, વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ ૧૨. ઓલાવગિદ્ધકુક્કુડહંસબગાઈસુ સઉણજાઈસુ, જે છુહવસેણ ખદ્ધા, કિમિમાઈ તેવિ ખામેમિ. ૧૩. મણુએસુ વિ જે જીવા, જિબ્ભિંદ્રિયમોહિએણ મૂઢેણ; પારદ્ધિરમંતેણં,

વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ. ૧૪. ફાસગદ્ધિએણ જેચ્ચિય, પરદારાઈસુ ગચ્છમાણેણં; જે દૂમિયદૂહવિયા, તેવિય ખામેમિ તિવિહેણં. ૧૫. ચક્ખુંદિયઘાણિંદિય-સોઈંદિયવસગએણ જે જીવા; દુક્ખમ્મિ મએ ઠવિઆ, તે હં ખામેમિ તિવિહેણં. ૧૬. સામિત્તં લહિઊણં, જે બદ્ધા ઘાઈયા ય મે જીવા; સાવરાહનિરવરાહા, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ ૧૭. અક્કમિઊણં આણા, કારવિયા જેઉ માણુભંગેણં; તામસભાવગએણં, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૧૮. અબ્ભક્ખાણં જં મે, દિન્નં દુટ્ઠેણ કસ્સાઈ નરસ્સ; રોસેણ વ લોભેણ વ, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૧૯. પરઆવયાએ હરિસો, પેસુન્નં જં કયં મએ ઇહયં; મચ્છરભાવઠિએણં, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૨૦. રુદ્દો ખુદ્દસહાવો, જાઓ ણેગાસુ મિચ્છજાઈસુ; ધમ્મુત્તિ સુહો સદ્દો, કન્નેહિવ તત્થ નો વિસુઓ. ૨૧. પરલોગનિપ્પિવાસો, જીવણા સયા વિઘાયણપસત્તો; જં જાઓ દુહહેઊ, જીવાણં તંપિ ખામેમિ. ૨૨. આયરિયખિત્તેવિ, મએ ખટ્ટિગવાગુરિયડુંચમ્બજાઈસુ; જેવિ હયા જીયસંઘા, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૨૩. મિચ્છત્તમોહિએણં, જેવિ હયા કેવિ મંદબુદ્ધીએ; અહિગરણકારણેણં વિહાવિઆ તેવિ ખામેમિ. ૨૪. દવદાણપલીવણયં, કાઊણં જે જીયા મએ દડ્ઢા, સરદહતલાચસોસે, જેવિ હયા તેવિ ખામેમિ. ૨૫. સુહદુલ્લલિએણ મએ, જે જીવા કેઈ ભોગભૂમીસુ; અંતરદ્દીવેસુ વા, વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ. ૨૬. દેવત્તે વિ ય પત્તે, કેલિપઓસેણ લોહબુદ્ધીએ; જે દૂહવિયા સત્તા, તેવિય ખામેમિ સવ્વેવિ. ૨૭. ભવણવઈણં મજ્ઝે, આસુરભાવમ્મિ વટ્ટમાણેણં; નિદ્દયહણણ-

મણેણું, જે દૂમિયા તેવિ ખામેમિ. ૨૮. વંતરરૂવેણ મએ, કેલિકીલભાવઓ ય જં દુક્ખં; જીવાણું સંજણિયં, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ. ૨૯. જોઇસિએસુ ગએણં, વિસયામિસ-મોહિએણ મૂઢેણં; જો કોવિ કઓ દુહિઓ, પાણી મે તંપિ ખામેમિ. ૩૦. પરરિદ્ધિમચ્છરેણં, લોહનિબુડ્ડેણ મોહવંસગેણં; અભિઓગિએણ દુક્ખં, જાણ કયં તેવિ ખામેમિ. ૩૧. ઇય ચઉગઇમાવન્ના, જે કેવિય પાણિણો મએ વહિયા; દુક્ખે વા સંઠવિયા, તે ખામેમો અહં સવ્વે. ૩૨. સવ્વે ખમંતુ મજ્ઝં, અહંપિ તેસિં ખમેમિ સવ્વેસિં; જં કેણઈ અવરદ્ધં, વેર ચઇઊણ મજ્ઝત્થો. ૩૩. ન ય કોઈ મજ્ઝ વેસો, સયણો વા એત્થ જીવલોગંમિ; દંસણનાણસહાવો, એક્કો હં નિમ્મમો નિચ્ચો. ૩૪. જિણસિદ્ધા સરણં મે સાહૂ ધમ્મો ય મંગલં પરમં; જિણનવકારો પવરો, કમ્મક્ખયકારણં હોઉં. ૩૫. ઇય ખામણા ઉ એસા, ચઉ-ગઇમાવન્નયાણ જીવાણં; ભાવવિસુદ્ધીએ મહં, કમ્મક્ખય-કારણં હોઉ. ૩૬. ઇતિ.

શ્રી નવકાર મંત્ર ગણવાથી થતો લાભ

નવકાર મંત્રનો એક અક્ષર ગણવાથી સાત સાગરોપમનાં પાપ નાશ પામે છે, એક પદ ગણવાથી ૫૦ સાગરોપમનાં પાપ નાશ પામે છે અને સંપૂર્ણ મંત્ર ગણવાથી ૫૦૦ સાગરો-પમનાં પાપ નાશ પામે છે.

જીવના ચારે ગતિ સંબંધીના ખામણાં

ધન્નો હં જેણ મએ, અણોરપારંમિ ભવસમુદ્દંમિ ॥
પત્તો જિણિંદધમ્મો, અચિંતચિંતામણિકપ્પો ॥૧॥

હું ધન્ય છું કેમકે અપાર ભવસમુદ્રમાં ભટકતા મને ચિંતામણી સમાન જિનેંદ્ર ધર્મની પ્રાપ્તિ થઈ. ૧

જો કોઈ વિ મએ જીવો, ચઉગઈભવચક્કમજ્ઝયારંમિ ॥
દુહવિઓ મોહેણં; તમહં તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨॥

નરક, તિર્યંચ, મનુષ્ય, દેવ,–ચાર ગતિમાં ભવ (જન્મ–મરણ) રૂપ ચક્ર મધ્યમાં ભટકતાં મેં મોહના વશથી જે કોઈ જીવને દુઃખ દીધું હોય તેને હું મન–વચન–કાયાએ કરી ખમાવું છું. ૨

નરએસુ ય ઉવવન્નો, સત્તસુ પુઢવીસુ નારગો હોઉં ॥
જે કોવિ તત્થ જીવો, દુહવિઓ તંપિ ખામેમિ ॥૩॥

સાતે નારક પૃથ્વીમાં નારકપણે ઉત્પન્ન થઈને મેં કોઈ પણ નારકી જીવને દુઃખ દીધું હોય તેને પણ ખમાવું છું. ૩

ઘાયણચુન્નણમાઈ, પરૂપ્પરં જં કયાઈં દુક્ખાઈં ॥
કમ્મવસેણં નરએ, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ. ॥૪॥

નારકીના તે ભવમાં મેં કર્મના વશથી નારકીના જીવોનો ઘાત કરવા, ચૂરવા, ફેંકવું, મારવું આદિથી દુઃખ દીધું હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૪

નિદ્દયપરમાહમ્મિયરૂવેણં જં કયાઈં દુક્ખાઈં ॥
જીવાણં જણિયાઈં, મૂઢેણં તંપિ ખામેમિ ॥૫॥

નિર્દય પરમાધામીના રૂપને ધારણ કરનારો (પરમાધામીના ભવમાં) મૂઢ અજ્ઞ મારા જીવે નારકીના જીવોને દુઃખ દીધું હોય તેને પણ હું ખામાવું છું. ૫.

હા હા તઇયા મૂઢો, ન યાણિઓ જં પરસ્સ દુક્ખાઇં ॥
કરવત્તયચ્છેયણ-ભેયણેહિં કેલિએ જણિયાઇં ॥૬॥

હા ! હા ! ! પરમાધામીના ભવમાં મૂઢ એવા મેં ક્રીડા નિમિત્તે કરવત, તરવાર, ભાલાદિથી છેદન, ભેદન, તાડન, મારણ, યંત્રપીલન, વૈતરણીતારણ, કુંભીપાચન રૂપ ઘણાં દુઃખ નારકી જીવોને દીધાં તે દુઃખોને હું જાણતો નથી. ૬.

જં કિંપિ મએ તઇયા, કલંકલિભાવસુવગએણ કયં ॥
દુક્ખં નેરઇયાણં, તં પિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૭॥

પરમાધામીના ભવમાં કુતૂહલભાવમાં પ્રાપ્ત થયેલા મેં જે કાંઈ નારકી જીવોને દુઃખ દીધું હોય તેને પણ હું મન, વચન, કાયાએ કરી ખમાવું છું. ૭.

તિરિયાણં ચિય મજ્જે, પુઢવીમાઇસુ ખારભેએસુ ॥
અવરપ્પરૂપ્પરસત્થેણ, વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ ॥૮॥

તિર્યંચને વિષે ક્ષારાદિ પૃથ્વી, અપ્, તેઉ, વાઉ, પ્રત્યેક અને સાધારણ વનસ્પતિકાયના ભવોમાં મેં સ્વ-અન્ય અને પરસ્પર શસ્ત્રથી પૃથ્વીકાયાદિક જીવોનો વિનાશ કર્યો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૮.

બેઇંદિય તેઇંદિય-ચઉરિંદિયમાઇણેગજાઇસુ ॥
જં ભક્ખિય દુક્ખવિયા, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૯॥

શંખ પ્રમુખ બેઇંદ્રિય, જુ પ્રમુખ તેઇંદ્રિય, માખી

પ્રમુખ ચઉરિંદ્રિયના ભવોમાં મેં જે જીવોનું ભક્ષણ કર્યું હોય અને દુઃખ દીધું હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૯.

જલયરમજ્જગએણં, અણેગમચ્છાઇરૂવધારેણં ॥
આહારટ્ઠા જીવા, વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ ॥૧૦॥

ગર્ભજ, સંમૂર્ચ્છિમ, જલચર પંચેંદ્રિયના ભવોમાં મચ્છ, કાચબા, સુસુમાર આદિ અનેક રૂપને ધારણ કરનાર મેં આહારને માટે જીવોનો વિનાશ કર્યો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૦.

છિન્ના ભિન્ના ય મએ, બહુસો દુટ્ઠેણ બહુવિહા જીવા ॥
જલયરમજ્ઝગએણં, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૧૧॥

વળી જલચરના ભવોમાં ગયેલ મેં ઘણા પ્રકારના જીવોને દેખીને ઘણી વાર છેદનભેદન કીધાં હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૧.

સપ્પસરિસવમજ્જે, વાનર મજ્જાર સુણહ સરહેસુ ॥
જે જીવા વેલવિયા, દુક્ખિતા તેવિ ખામેમિ ॥૧૨॥

ગર્ભજ સંમૂર્ચ્છિ સર્પ પ્રમુખ ઉરપરિસર્પ, ઘો વાનર પ્રમુખ ભુજપરિસર્પ, કૂતરા બિલાડા પ્રમુખ સ્થલચર પંચેંદ્રિય તિર્યંચના ભવોમાં મેં જે જીવોને છિન્નભિન્ન દુઃખી કીધા અને ખાધા તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૩

સદ્દુલ સિંહ સંડય, જાઇસુ જીવઘાયજણિઆસુ ॥
જે ઉવવત્તિયા મએ વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ ॥ ૧૩॥

શાર્દુલ, સાંઢ, સિંહ, વાઘ, ચિત્તા, ગેંડા, રીંછ આદિ

હિંસક શ્વાપદ જાતિમાં ઉત્પન્ન થયેલ મારા જીવે જે જીવોનો વિનાશ કીધો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૩.

ઓલાવગિદ્ધકુક્કડ-હંસબગાઈસુ સઉણજાઇસુ ॥
જં ખુહવસેણ ખદ્ધા, કિમિમાઈતેવિ ખામેમિ ॥૧૪॥

શ્યેન-બાજ, ગીધ, કુકડા, હંસ, બગલા, સારસ, કાગડા, કાબર, ચકલાદિ ગર્ભજ ખેચર પંચેંદ્રિય જાતિના ભાવોને વિષે મેં ભૂખને વશ થઈ કરમિયા પ્રમુખ જીવોનાં ભક્ષણ કીધાં હોય તેને પણ હું ખામવું છું. ૧૪.

મણુએસુ વિ જે જીવા, જિબ્ભિંદિયમોહિએણં મૂઢેણં ॥
પારદ્ધિરમંતેણં વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ ॥ ૧૫ ॥

મનુષ્યના ભવોમાં રસેંદ્રિયલંપટ મૂઢ પારધીની ક્રીડા (શિકાર) ને કરનારા મેં જે જીવોનો નાશ કીધો, તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૫.

જેમજ્જમંસમજ્જે, મધુમક્ખણમાઇએસુ જે જીવા ॥
ખદ્ધા રસલોભેણં વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ ॥ ૧૬ ॥

વળી રસમાં ગૃદ્ધ થયેલા મેં શરીરની પુષ્ટિના લોભથી મદ્ય, માંસ, મધ, માંખણ, અથાણું, વાસી રોટલી આદિ અભક્ષ્ય વસ્તુનું ભક્ષણ કરવાથી તેમાં રહેલા બેઇંદ્રિયાદિ જીવોનો વિનાશ કીધો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૬.

ફાસગિદ્ધેણ જે ચિય, પરદારાઈસુ ગચ્છમાણેણં ॥
જે દુમિયા દુહવિયા, તિવિહેણ તેવિ ખામેમિ ॥૧૭॥

વળી સ્પર્શેન્દ્રિયમાં લંપટ થયેલા મેં કન્યા, સધવા,

વિધવા રૂપ પરસ્ત્રી અને વેશ્યાદિકને વિષે ગમન કરવાથી જે જીવોને દુભાવ્યા અને દુઃખી કીધા હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૭.

ચક્ખુંદિય ઘાણિંદિય, સોઇંદિયવસગએણં જે જીવા ॥
દુક્ખંમિ મએ ઠવિયા, તેવિહુ તિવિહેણ ખામેમિ ॥૧૮॥

વળી ચક્ષુરિન્દ્રિય, ઘ્રાણેંદ્રિય, શ્રોત્રેંદ્રિયના વશમાં પડેલા મેં જે જીવોને દુઃખને વિષે પાડયા હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૮.

અક્કમિ ઊણ આણા, કારવિયા જેઉ સાણભંગેણ ॥
તામસભાવગએણં, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૧૯॥

વળી મારે જીવે માનભંગથી ક્રોધના વશથી આક્રમણ (દબાવી) કરીને જે જીવોને મારી આજ્ઞા મનાવી તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૯.

સામિત્તં લહીઊણં, જે બદ્ધા ઘાઈયા ય મે જીવા ॥
સાવરાહ નિરવરાહા, તેવિહ તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૦॥

સ્વામી (રાજ્યાદિ અધિકારી) પણું પામીને મેં અપરાધી અને નિરપરાધી જીવોને બાંધ્યા, ઘાયલ કર્યા, માર્યા તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૦.

અબ્ભક્ખાણં દિન્નં, દુટ્ઠેણ મએણ કસ્સય વિ નરસ્સ ॥
કોહેણ વ લોહેણ વ, તં પિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૧॥

દુષ્ટ એવા મેં ક્રોધથી અથવા લોભથી કોઈ પણ મનુષ્યને કુડું કલંક દીધું હોય તેને પણ હું ખામાવું છું. ૨૧.

પરઆવયાઈ હરિસો, પેસુન્નં જં કયં મએ ઇન્હિં ॥
મચ્છરભાવગએણં, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૨॥

ઇર્ષ્યાભાવને પ્રાપ્ત થયેલા મેં કોઈ પણ જીવને આપદા દીધી હોય, કોઈની ચૂગલી કીધી હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૨.

રુદ્દો ખુદ્દસભાવો, જાઓ ણેગાઈસુ મિચ્છજાઇસુ॥
ધમ્મુત્તિ ઇમો સદ્દો કન્નેહિં વિ જત્થ મે ન સુઓ ॥૨૩॥

અનેક મ્લેચ્છ જાતિઓમાં રૌદ્ર અને ક્ષુદ્ર સ્વાભાવવાળા મેં જ્યાં ધર્મ એ શબ્દ કાનેથી પણ નથી સાંભળ્યો. ૨૩.

પરલોગ નિપ્પિવાસો, જીવસયાણેગઘાયણપસત્તો ॥
જં જાઓ દુહહેઊ જીવાણં તંપિ ખામેમિ ॥૨૪॥

વળી પરલોકની પિપાસા રહિત એવો તથા અનેક જીવોના ઘાતમાં રક્ત એવો હું અનેક જીવોના દુઃખનો હેતુ થયો હોઉં તેને પણ ખમાવું છું. ૨૪.

આયરિયખિત્તે વિ મએ, ખટ્ટિયવાગુરિયડુંબજાઈસુ ॥
જે વિહયા મે જીવા, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૫॥

આર્ય દેશમાં પણ કસાઈ, પારધી, ડુંબ, પીવરાદિ હિંસક જાતિમાં ઉત્પન્ન થયેલા મેં જે જીવોનો વિનાશ કર્યો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૫.

મિચ્છત્તમોહિએણં, જે વિ હયા કેવિ ધમ્મબુદ્ધીએ॥
અહિગરણકારણેણં, વહાવિયા તેવિ ખામેમિ ॥૨૬॥

મિથ્યાત્વથી મોહિત અધિકરણના કારણભૂત મેં ધર્મની બુદ્ધિએ જે જીવોના વધ કરાવ્યા તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૬.

વિધવા રૂપ પરસ્ત્રી અને વેશ્યાદિકને વિષે ગમન કરવાથી જે જીવોને દુભાવ્યા અને દુઃખી કીધા હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૭.

ચક્ખુંદિય ઘાણિંદિય, સોઇંદિયવસગએણં જે જીવા ॥
દુક્ખંમિ મએ ઠવિયા, તેવિહુ તિવિહેણ ખામેમિ ॥૧૮॥

વળી ચક્ષુરિન્દ્રિય, ઘ્રાણેંદ્રિય, શ્રોત્રેંદ્રિયના વશમાં પડેલા મેં જે જીવોને દુઃખને વિષે પાડયા હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૮.

અક્કમિ ઊણ આણા, કારવિયા જેઉ માણભંગેણ ॥
તામસભાવગએણં, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૧૯॥

વળી મારે જીવે માનભંગથી ક્રોધના વશથી આક્રમણ (દબાવી) કરીને જે જીવોને મારી આજ્ઞા મનાવી તેને પણ હું ખમાવું છું. ૧૯.

સામિત્તં લહીઊણં, જે બદ્ધા ઘાઇયા ય મે જીવા ॥
સાવરાહ નિરવરાહા, તેવિહ તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૦॥

સ્વામી (રાજ્યાદિ અધિકારી) પણું પામીને મેં અપરાધી અને નિરપરાધી જીવોને બાંધ્યા, ઘાયલ કર્યા, માર્યા તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૦.

અબ્ભક્ખાણં દિન્નં, દુટ્ઠેણ મએણ કસ્સ વિ નરસ્સ ॥
કોહેણ વ લોહેણ વ, તં પિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૧॥

દુષ્ટ એવા મેં ક્રોધથી અથવા લોભથી કોઈ પણ મનુષ્યને કુડું કલંક દીધું હોય તેને પણ હું ખામાવું છું. ૨૧.

પરઆવયાઇ હરિસો, પેસુન્નં જં કયં મએ ઇન્હિં ॥
મચ્છરભાવગએણં, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૨॥

ઇર્ષ્યાભાવને પ્રાપ્ત થયેલા મેં કોઈપણ જીવને આપદા દીધી હોય, કોઈની ચૂગલી કીધી હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૨.

રુદ્દો ખુદ્દસભાવો, જાઓ ણેગાઈસુ મિચ્છજાઇસુ॥
ધમ્મુત્તિ ઇમો સદ્દો કન્નેહિં વિ જત્થ મે ન સુઓ ॥૨૩॥

અનેક મ્લેચ્છ જાતિઓમાં રૌદ્ર અને ક્ષુદ્ર સ્વાભાવવાળા મેં જ્યાં ધર્મ એ શબ્દ કાનેથી પણ નથી સાંભળ્યો. ૨૩.

પરલોગ નિપ્પિવાસો, જીવસયાણેગઘાયણપસત્તો ॥
જં જાઓ દુહહેઊ જીવાણં તંપિ ખામેમિ ॥૨૪॥

વળી પરલોકની પિપાસા રહિત એવો તથા અનેક જીવોના ઘાતમાં રક્ત એવો હું અનેક જીવોના દુઃખનો હેતુ થયો હોઉં તેને પણ ખમાવું છું. ૨૪.

આયરિયખિત્તે વિ મએ, ખટ્ટિયવાગુરિયડુંબજાઈસુ ॥
જે વિહયા મે જીવા, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૨૫॥

આર્યદેશમાં પણ કસાઈ, પારધી, ડુંબ, પીવરાદિ હિંસક જાતિમાં ઉત્પન્ન થયેલા મેં જે જીવોનો વિનાશ કર્યો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૫.

મિચ્છત્તમોહિએણ, જે વિ હયા કેવિ ધમ્મબુદ્ધીએ ॥
અહિગરણકારણેણં, વહાવિયા તેવિ ખામેમિ ॥૨૬॥

મિથ્યાત્વથી મોહિત અધિકરણના કારણભૂત મેં ધર્મની બુદ્ધિએ જે જીવોના વધ કરાવ્યા તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૬.

દવદાણપલીવણયં, કાઊણં જે જીવા મએ દઢ્ઢા ॥
સરદહતલાઇસોસં, જે વિ હયા તેવિ ખામેમિ ॥૨૭॥

વનને દાવાગ્નિ દઈને જે જીવોને મેં બાળ્યા હોય, દ્રહ, તલાવ આદિ જલસ્થાનને શોષાવીને જે જીવોનો વિનાશ કર્યો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૭.

સહદુલ્લલિએણં જે, જીવા કેવિ કમ્મભૂમિસુ ॥
અંતરદીવાઈસુવા, વિણાસિયા તેવિ ખામેમિ ॥૨૮॥

મે ઉલંઠપણે કર્મભૂમિ અંતરદ્વીપાદિને વિષે જે જીવોનો વિનાશ કર્યો હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૨૮.

દેવત્તેવિહુ પત્તે, કેલિપ્પઓગેણ લોહબુદ્ધીએ
જે દુહવિયા સત્તા, તેવિય તિવિહેણ ખામેમિ॥૨૯॥

દેવના ભવોને વિષે પણ મેં ક્રીડાના પ્રયોગથી, લોભબુદ્ધિથી જે જીવોને દુઃખી કીધા હોય તેને પણ ત્રિવિધે હું ખમાવું છું. ૨૯.

ભવણવઈણં મજ્જે, આસુરભાવમ્મિ વટ્ટમાણેણં ॥
નિદ્દયહણમાણેણં, જે દુમવિયા તેવિ ખામેમિ ॥૩૦॥

ભવનપતિને વિષે તામસભાવમાં વર્તતો છતો નિર્દયપણાથી હણાયેલા એવા મેં જે જીવોને દુઃખી કીધા હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૩૦.

વંતરભાવંમિ મએ, કેલિકીલભાવઓ ય જં દુક્ખં ॥
જીવાણં સંજણિયં, તંપિય તિવિહેણ ખામેમિ ॥૩૧॥

વ્યંતરના ભવમાં પણ મેં ક્રીડાના પ્રયોગથી જે જીવોને દુઃખ ઉત્પન્ન કીધાં હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૩૧.

જોઇસિએસુ ગએણ વિસયામિસમોહિએણ મૂઢેણં ॥
જો કોવિ કઓ દુહિઓ, પાણી મે તંપિ ખામેમિ ॥૩૨॥

જ્યોતિષમાં ગયેલો પણ વિષયમાં મોહિત મૂઢ મેં જે કોઈ જીવને દુ:ખી કીધા હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૩૨.

પરરિદ્ધિમચ્છરેણં, લોભનિબુડ્ડેણ મોહવાસગેણં ॥
અભિયોગિએણ દુક્ખં, જાણ કયં તંપિ ખામેમિ ॥૩૩॥

અભિયોગિક દેવમાં પ્રાપ્ત થયેલા પરરિદ્ધિમાં મત્સરવાળા લોભથી પરાભવ પામેલા મોહમાં વશીભૂત મેં જે જીવોને દુ:ખ દીધું હોય તેને પણ હું ખમાવું છું. ૩૩.

ઇય ચઉગઈમાવન્ના, જે કેવિય પાણિણો મએ વહિયા ॥
દુક્ખે વા સંઠવિયા, તે ખામેમિ અહં સવ્વં ॥૩૪॥

એ પ્રમાણે ચારે ગતિમાં ભમતાં જે કોઈ પણ જીવોને મેં પ્રાણથી મુક્ત કીધાં હોય, અથવા દુ:ખમાં પાડયાં હોય તે બધાંને હું ખમાવું છું. ૩૪.

સવ્વે ખમંતુ મજ્ઝં, અહંપિ તેસિં ખામેમિ સવ્વેસિં ॥
જં જં કયમવરાહં, વેરં ચઇઊણ મજ્ઝત્થો ॥૩૫॥

મેં જે જે અપરાધ કીધા છે તે તે બધા અપરાધોને હે જીવો! મધ્યસ્થ થઈને વેરને મૂકીને ખમો અને હું પણ ખમું છું. ૩૫.

નય મજ્ઝ કોઈ દેસો, સયણો વા ઈત્થ જીવલોગંમિ ॥
દંસણનાણ સહાવો, ઈક્કોહં નિમ્મમો નિચ્ચો ॥૩૬॥

આ સંપૂર્ણ જીવ લોકમાં મારો કોઈ પણ દ્વેષ નથી,

અથવા સ્વજન નથી. હું જ્ઞાન-દર્શન સ્વભાવવાળો છું, એક છું, નિત્ય છું, મમત્વભાવ રહિત છું. ૩૬.

જિણસિદ્ધા સરણં મે સાહૂ ધમ્મો ય મંગલં પરમં ॥
જિણનવકારો સરણં, કમ્મક્ખય કારણં હોઉ. ॥૩૭॥

મને અરિહંત-સિદ્ધનું શરણ થાઓ, સાધુ અને કેવલીભાષિત ધર્મ મને પરમ મંગલિક થાઓ, કર્મક્ષયનું કારણ એવા પંચ પરમેષ્ઠિનું શરણ મને થાઓ. ૩૭.

ઈય ખામણા ઉ એસા, ચઉગઈમાવન્નયાણ જીવાણં ॥
ભાવવિસુદ્ધિઈમહં, કમ્મક્ખયકારણં હોઉ ॥ ૩૮॥

એ પ્રમાણે ચાર ગતિમાં રહેલાં જીવોની ભાવશુદ્ધિ પૂર્વકની આ મારી ક્ષમાપના, મહાકર્મક્ષયનું કારણ થાવ. ૩૮. ઇતિ.

શ્રી આત્મભાવના

અહો આત્મા ! તું વિચારી જોજે કે, તું અનંતકાળ થયાં રઝળે છે, પણ તારા દુઃખનો અંત આવ્યો નહીં. હવે તું મનુષ્યનો જન્મ પામ્યો છે તો ધર્મસાધન કર, કે જેથી સર્વ સંતાપ મટી જાય. એવી રીતનું ધર્મ સાધન કર કે, જેથી વહેલા મુક્તિ મળે. શાથી ? જો હવે તારે સંસારમાં રઝળવું તે ઠીક નહીં; મુક્તિનાં સાચાં કારણ પામ્યો છો, તો આ અવસર ચૂકવો નહીં.. આબૂ, અષ્ટાપદ, ગિરનાર, સમેતશિખર, શત્રુંજય સાર; પંચે તીરથ ઉત્તમ ઠામ, સિદ્ધિ ગયા તેને કરું પ્રણામ. ૧. નામજિણા જિણ

નામા, ઠવણજિણા પુણ જિણિંદપડિમાઓ, દવ્વજિણા જિણજીવા, ભાવજિણા સમવસરણત્થા. ૨.

જેમ મંત્રથી ઝેર ઊતરી જાય, રોગ મટી જાય, તેમ પ્રભુનામથી મિથ્યાત્વ, અવ્રત, જોગ, કષાય, કર્મરોગ સર્વ મટી જાય છે. **પ્રભુનાં નામો**–કેવળજ્ઞાની, નીર્વાણી, સાગર, મહાયશ, વિમલ, સર્વાનુભૂતિ, શ્રીધર, શ્રીદત્ત, દામોદર, સુતેજ, સ્વામિક, મુનિસુવ્રત, સુમતિ, શિવંગતિ, અસ્તંગતિ, નમીશ્વર, અનિલ, યશોધર, કૃતાર્થ, જિનેસર, શુદ્ધમતિ, શિવંકર, સ્યંદન, સંપ્રતિ; એ અતીતકાલે થઈ ગયા તે સર્વેને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. ઋષભ, અજિત, સંભવ, અભિનંદન, સુમતિ, પદ્મપ્રભુ, સુપાર્શ્વ, ચંદ્રપ્રભુ, સુવિધિ, શીતલ, શ્રેયાંસ, વાસુપૂજ્ય, વિમલ, અનંત, ધર્મ, શાંતિ, કુંથુ, અર, મલ્લિ, મુનિસુવ્રત, નમિ, નેમિ, પાર્શ્વ, વર્ધમાનાંતા જિનાઃ શાંતાઃ શાંતિકરા ભવંતુ સ્વાહા ॥ જે રીતે તમો શાંતિ પામ્યા તે રીતે સર્વ જીવને શાંતિ કરો, એમ મારી વિનંતિ છે. પદ્મનાભ, સુરદેવ, સુપાર્શ્વ, સ્વયંપ્રભુ, સર્વાનુભૂતિ, દેવશ્રુત, ઉદયનાથ, પેઢાલ, પોટ્ટિલ, શતકીર્તિ, સુવ્રત, અમમ, નિષ્કષાય, નિઃપુલાક, નિર્મમ, ચિત્રગુપ્ત, સમાધિ, સંવર, યશોધર, વિજયદેવ, મલ્લીજિન, દેવજિન, અનંતજિન, ભદ્રંકર એ ચોવીશ પ્રભુ થશે, તેને મહારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. સીમંધર, યુગમંધર, બાહુ, સુબાહુ, સુજાત, સ્વયંપ્રભુ, વૃષભાનન, અનંતવીર્ય, સુરપ્રભ, વિશાલનાથ, વજ્રધર, ચંદ્રાનન, ચંદ્રબાહુ, ભુજંગનાથ, નેમીશ્વર, ઈશ્વર.

વીરસેન, દેવજસા, મહાભદ્ર, અજિતવીર્ય એ વીશે વિહરમાનને મારી અનંતી ક્રોડાણુકોડ વાર ત્રિકળવંદના હોજો. અતીત, અનાગત ને વર્તમાનકાળના બહોતેર તીર્થંકર, વીશ વિરહમાન, વૃષભાનન, ચંદ્રાનન, વારિષેણ ને વર્ધમાન એ ચારે શાશ્વત જિન મળી છન્નુ જિનને કરું પ્રણામ. શાશ્વતી પ્રતિમા પાંચશે ધનુષ્યની તથા સાત હાથની છે, રત્નની છે, દીવ્ય છે, મનોહર છે, જેને દીઠે શાશ્વતા સુખનું પામવાપણું થાય છે. જે વ્યંતરનિકાયમાં અસંખ્યાતા જ્યોતિષિમાં અસંખ્યાતા જિનબિંબ છે, વળી ત્રણ ભુવનમાં પંદરસો ને બેતાલીસ ક્રોડ અઠ્ઠાવન લાખ છત્રીશ હજાર એંશી શાશ્વતા જિનબિંબ છે, તે સર્વેને મારી અનંતી ક્રોડાણુક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. વળી અશાશ્વતી પ્રતિમા આબુજીમાં, આદીશ્વરજી, નેમિનાથજી, પાર્શ્વનાથજી, શાંતિનાથજી પ્રમુખ જિનબિંબ ઘણાં છે, વળી અનંતા જીવ મુક્તિ પામ્યા તે સર્વને મારી અનંતી ક્રોડાણુક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. અષ્ટાપદજી ઉપર આદીશ્વર ભગવાન દશ હજાર મુનિ સાથે મુક્તિ વર્યા. ભરત મહારાજાએ સોનાનું દેરું કરાવ્યું. રત્નના ચોવીસ જિનબિંબ ભરાવ્યાં.

ચત્તારિ અટ્ઠ દસ દોય, વંદિયા જિણવરા ચઉવ્વીસં;
પરમટ્ઠનિટ્ઠિઅટ્ઠા, સિદ્ધા સિદ્ધિં મમ દિસંતુ ॥૧॥

વળી ગૌતમસ્વામીએ પોતાની લબ્ધિએ અષ્ટાપદ ઉપર ચડી, પ્રભુને વાંદી, જગચિંતામણિનું ચૈત્યવંદન કરી, તિર્યક્‌જૃંભક દેવતાને પ્રતિબોધ કરી, પંદરશે ત્રણ તાપસને

પારણા કરાવી કેવળજ્ઞાન પમાડયું. વળી રાવણે વીણા વગાડી તીર્થંકર ગોત્ર બાંધ્યુ અનંતા જીવ મુક્તિ ગયા તે સર્વેને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. વળી ગિરનારજી ઉપર નેમિનાથ ભગવાને એક હજાર પુરુષ સાથે દીક્ષા લીધી, સંસારનું સ્વરૂપ ઘણું નઠારું જાણ્યુ, સંસાર દુઃખરૂપ, દુઃખે ભરેલો, દુઃખનું કારણ, સાચા સુખનો વૈરી, હળાહળ વિષ જેવો બળતી આગ જેવો જાણી નીકળી પડયા. ચારિત્ર પાળી પંચાવનમે દિવસે કેવળજ્ઞાન પામ્યા. પાંચસેં છત્રીશ સાથે મુક્તિ ગયા. સાતસેં વરસ સુધી કેવળીપર્યાય પાળી ઘણાં જીવને પ્રતિબોધીને મુક્તિ ગયા. વળી અનંતા જીવ મુક્તિ વર્યા, તે સર્વેને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. વળી સમેતશિખરજી ઉપર વીશે ટુંકે વીશ પ્રભુજી સતાવીશ હજાર ત્રણસેં ઓગણપચાસ મુનિ સાથે મુક્તિ પામ્યા. વળી શામળા પારસનાથજી વિરાજે છે. વળી અનંતા જીવ મુક્તિ ગયા, તે સર્વને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. તારંગાજીમાં અજિતનાથજીને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાળવંદના હોજો. ચંપાનગરીમાં વાસુપૂજ્યજી મુક્તિ ગયા. વળી પાવાપુરીએ મહાવીરજી સિદ્ધિ વર્યા તે સર્વેને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાળવંદના હોજો, શ્રી સિદ્ધાચળજી ઉપર આદીશ્વરજી પૂર્વ નવાણું વાર સમોસર્યા, અનંત લાભ જાણી, વળી અનંત જીવ મુક્તિ વર્યા, વળી જિનબિંબ ઘણાં છે, તે સર્વેને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાળવંદના હોજો.

હવે દ્રવ્યજિન તે તીર્થંકર પદવી ભોગવીને, પોતાના શાસનનો પરિવાર લઈને મુક્તિમાં વિરાજે છે, તે સર્વેને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. વળી આવતે કાળે તીર્થંકર પદવી પામશે તે શ્રેણિક રાજાના જીવ પ્રમુખને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. વળી મારા જીવને નિગોદમાંથી બહાર કાઢ્યો તે સિદ્ધના જીવને મારી અનંતી ક્રોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. હવે 'ભાવ જીણા સમવસરણદ્ઠા' સમોસરણને વિષે વીશ વિહરમાનજી કેવા છે ? તો પાંચશે ધનુષ્યની દેહ છે, સોવન સમી કાયા, એક હજાર આઠ ઉદાર લક્ષણ છે, કેવળજ્ઞાને કરીને સર્વે પદાર્થ જાણી રહ્યા છે, દર્શન કરી સર્વ ભાવ દેખી રહ્યા છે, વચનાતિશયે કરી ભવિજીવને પ્રતિબોધ કરે છે; તેથી કોઈ જીવ તો ક્ષપકશ્રેણી ચડે છે; કોઈ તો સાધુપણું પામે છે, કોઈ તો શ્રાવકપણું પામે છે, વળી કોઈ સમકિત પામે છે, કોઈ તો ભદ્રભાવને વળી પામે છે. એ રીતે બહુ જીવને સંસારના ક્લેશથી મુકાવે છે. વળી પૂજા, સેવા, ભક્તિ, વંદના, સ્તવના કરવાનું મન થાય છે, તેથી પૂજી, સેવી, વાંદી પ્રભુ સરખા પૂજનિક થાય છે. અપાયાગમાતિશયે કરીને ભવી જીવને આ ભવના ને ભવોભવનાં કષ્ટ–દુઃખ આપદા ટાળે છે, એ ચાર મહા અતિશય. વળી અશોકવૃક્ષ શોભે છે, ફૂલની વૃષ્ટિ ઢીંચણ સુધી થાય છે, પાંચ વર્ણનાં ફૂલ જલથલના નીપજ્યાં વરસે છે, વળી પ્રભુની વાણી એક જોજન સુધી સંભળાય છે, વળી પ્રભુજીને ચામર વીંજાય

છે, વળી રત્નના સિંહાસનપર બેઠા છે, વળી ભામંડળ પૂંઠે રાજે છે, આકાશે દુંદુભી ગાજે છે, વળી ત્રણ છત્ર માથે છાજે છે, વળી બારે ગુણે સહિત છે, ચોત્રીસ અતિશયે કરી વિરાજિત છે, પાંત્રીશ વાણી ગુણે કરી રાજિત છે, આઠ પ્રતિહાર્ય તેણે કરી શોભિત છે, અસંખ્યાતા ઇંદ્રે કરી સેવિત છે, અઢાર દોષે કરી રહિત છે. કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન આદિ અનંત ગુણે કરી સહિત છે. તરણ તારણ જહાજ સમાન છે. જેમનાં પાંચ કલ્યાણકને દિવસે નરકે પણ અજવળાં થાય છે. વળી મહાગોપ, મહામાહણ, નિયામક સત્થવાહ એવી ઉપમા છાજે છે. મોક્ષના સાથી છે. બે ક્રોડ કેવળી, બે હજાર ક્રોડ સાધુ ગણધર, કેવળજ્ઞાની, મનઃપર્યવજ્ઞાની, અવધિજ્ઞાની, મતિજ્ઞાની, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, ચતુર્વિધ સંઘ સમકિતી જીવ, વળી દ્વાદશાંગીવાણી, વળી મુનિ આણા પાળવાવાળા અનંતાજીવ મુક્તિ પામ્યા. વળી પ્રભુ આણ પાળે છે, વળી આવતે કાળે આણા પાળશે તે સર્વને મારી અંનતી કોડાણક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. એ વંદનાનું ફળ એજ માગું છું જે મારા જીવને તમારા સરિખો કરો એજ વિનંતિ છે. જે થકી મારા પરિણામ તમારા જેવા સુંદર મનોહર થાય, જે થકી તમારા જેવું કેવળજ્ઞાન, કેવળદર્શન, ચારિત્ર સ્થિરતારૂપ કેવળ એકલું સર્વ દુઃખથી રહિત સુખ, અરૂપીગુણ વળી અગુરુ-અલઘુ અવગાહના, વળી સાદિ અનંતમે ભાગે સ્થિતિ, ફરી સંસારમાં આવવું નહીં, અનંતુ વીર્ય, વળી ક્રોધ નહીં, માન નહીં, માયા નહીં, લોભ-

નહીં, રાગ નહીં, દ્વેષ નહીં, મોહ નહીં, આશા, તૃષ્ણા, વર્ણ, ગંધ, રસ, ફરસ, ભૂખ, તરસ, ટાઢ, તડકો, દુઃખ કલેશ, સંતાપ એવા અનંતા દોષે કરી રહિતપણું મારી સત્તામાં છે તે અનંતા ગુણ પ્રગટ થાઓ. એજ મારી અરજ છે, બીજું કાંઈ જ માગતો નથી. વળી સર્વે સિદ્ધ ભગવાનને, આચાર્યજીને, ઉપાધ્યાયજીને, સર્વે સાધુ મહારાજને, વળી દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર, તપ એ નવપદજીને મારી અનંતી ક્રોડાણુક્રોડ વાર ત્રિકાલવંદના હોજો. એમ નવપદ ધ્યાવે, પરમ આણંદ પાવે; નવમે ભવ શિવ જાવે, દેવ-નરભવ પાવે; જ્ઞાનવિમલ ગુણગાવે, સિદ્ધચક્ર પ્રભાવે; સવિદુરિત સમાવે, વિશ્વજયકાર પાવે. ઇતિ. હે જીવ તું વિચાર તો ખરો કે, આ વખત ફરી કયારે મળશે ? ચેત ! સમજ ! જો ! જો ! જાગ ! જાગ ! શું પ્રમાદ, આળસ, નિદ્રા કરી રહ્યો છે ? કોણ તારો હિતકારી છે, જે ધર્મમાં સાધ્ય કરશે ? ને કોણ તુજને સુખ આપશે ? સર્વે સ્વાર્થી છે, તેથી તું પોતાનો સ્વાર્થ સાધીને સર્વે જીવને સુખી કરીને મુક્તિનગરીમાં વાસો કર. તે જ તારે કરવા યોગ્ય છે. તે કર. ફરી ફરી આ અવસર તું કે'વારે પામીશ ? એમ જાણીને આ ભાવના રોજ ભાવવી જેથી સર્વે આપદા મટી જશે ને સર્વે સંપદા પામીશ તે સારુ હવે પ્રમાદ કરીશ નહીં. ઘણું શું શીખવીએ ? જે રીતે પોતાને ને પરને શાંતિ-તુષ્ટિ-પુષ્ટિ-ઋદ્ધિ-વૃદ્ધિ-કલ્યાણ-મંગળ-જય-વિજય -મોક્ષ-પરમ મહોદય થાય તેમ કરજે. ઇતિ.

આ જીવે કરેલાં પાપનાં પશ્ચાત્તાપરૂપ આલોચના

મારે જીવે મનુષ્ય ભવમાં બહિરાત્મરૂપે વર્ત્તીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, રાત્રિભોજન કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩૨ અનંતકાય ભક્ષણ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, બાવીસ અભક્ષ્ય ભક્ષણ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહિ, પરભવમાંહિ, અનંતા ભવમાંહિ તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

વાસી ખાઈને કર્મ બાંધ્યાં હોય, કોઈને ત્રાસ પમાડીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, કોઈના જીવને ભય પમાડીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, તે સવિ હું મન, વચન કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

કોઈના જીવને ધ્રાસકો પાડીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, કપટ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, માંહોમાંહી ખેદ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પારકા અવગુણ બોલીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સ્વપ્રશંસા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

ચપલતા કરીને, કુડકપટ કરીને, કોઈને માંઠાં વચન કહીને, આર્ત્તધ્યાને કરીને, રૌદ્રધ્યાને કરીને મારે જીવે આ ભવને વિષે, પરભવને વિષે કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

કુતૂહલ જોવે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, નાટક જોવે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, કોઈની ચોરી કરીને કર્મ બાંધ્યાં

તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. સોળ કષાય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સત્તર ભેદે અસંયમ સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, અઢાર પાપસ્થાનક સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પાંચ ઇંદ્રિયોના ત્રેવીશ વિષયો સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પચ્ચીશ ક્રિયા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. બાર અવ્રતે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પચ્ચીશ કષાય કરીને કર્મ બાંધ્યા હોય, પંદર જોગે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ત્રીશ પ્રકારે મોહનીયનાં સ્થાનક સેવીને આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. ચારિત્રની વિરાધના કરી હોય, ચારિત્ર લઈને શુદ્ધ પાળ્યું ન હોય, વ્રત લઈને ભાંગ્યુ હોય, પચ્ચખ્ખાણ ખંડયું હોય, ઉત્સૂત્રની પ્રરૂપણા કરી હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી ઉત્સૂત્રની પ્રરૂપણા કરીને કર્મ બાંધ્યા હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. પાપનો ઉપદેશ દઈને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ખોટો માર્ગ પ્રકાશીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પ્રભુની આણા ભાંગી હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં. કોઈને હીણી બુદ્ધિ આપી હોય, કોઈને અછતાં આળ દીધાં હોય, કોઈની નિંદા કીધી હોય, પ્રમાદ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. આ ભવમાંહી પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી ૧ જ્ઞાન, ૨ દર્શન, ૩ ચારિત્ર

એ ત્રણ રત્નની વિરાધના કીધી હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. દાનાંતરાય, લાંભાતરાય, ભોગાંતરાય, ઉપભોગાંતરાય, વીર્યાંતરાય; એ પાંચ પ્રકારના અંતરાય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી કોઈને ધર્મ કરતાં અંતરાય કીધો હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. કોઈ ભવમાંહી ચારિત્ર લઈને પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિની વિરાધના કીધી હોય, અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિ તેહની આશાતના કીધી હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. શત્રુંજય, ગિરનાર, આબુ, અષ્ટાપદ, સમેતશિખર ઇત્યાદિક કોઈ તીર્થની આશાતના કીધી હોય, નિંદા કીધી હોય આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી અરહંતની શાખે, સિદ્ધની શાખે, પોતાના આત્માની શાખે, ગુરુની શાખે સર્વ પાપ પ્રતિનિંદું છું. કાંઈ અજાણપણે, મૂર્ખપણે તીર્થની આશાતના કીધી હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. જંગમ તીર્થની આશાતના કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સ્થાવર તીર્થની આશાતના કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, અવર્ણવાદ બોલીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, નિંદા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, હાંસી કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. ૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં

હોય, પચ્ચક્ખાણ ભાંગીને કર્મ બાંધ્યાં હોય; આ ભવમાંહિ, પરભવમાંહિ તે સવિ હું અરિહંતની શાખે, સિદ્ધની શાખે, સિદ્ધગિરિની શાખે, આત્માની શાખે, ગુરુની શાખે, મન, વચન કાયાએ કરી પાપનો ત્યાગ કરું છું. છિદ્ર કદાગ્રહ કોઈમાં ઘલાવીને, અનર્થદંડ કરીને, હોળીની લડાઈ પ્રમુખ જોવે કરીને આ ભવમાંહિ, પરભવમાંહિ અનંતા ભવમાંહિ જે કાંઈ કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હિંડતાં, ચાલતાં, બેસતાં, ઊઠતાં, બોલતાં, ખાતાં પીતાં, કોઈ જીવને વિરાધ્યા હોય, કોઈ જીવને દુઃખ ઊપજાવ્યું હોય તે સર્વે જીવને ખમાવું છું. સર્વ મારો અપરાધ ખમજ્યો. આ ભવ, પરભવમાંહિ કોઈ જીવને હણ્યા હોય, હણાવ્યા હોય, હણતાં પ્રત્યે અનુમોદ્યા હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે અઢાર પાપસ્થાનક આલોવે છે.

૧ પ્રાણાતિપાત કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ મૃષાવાદ બોલીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ અદત્તાદાન લઈને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ મૈથુન સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ પરિગ્રહ રાખીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૬ ક્રોધે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૭ માને કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૮ માયાએ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૯ લોભે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૦ રાગે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૧ દ્વેષે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૨ કલહે કરીને કર્મ બાંધ્યાં

હોય, ૧૩ અભ્યાખ્યાને કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૪ પૈશુન્યપણું કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૫ રતિઅરતિ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૬ પરપરિવાદ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૭ માયામોષો કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય; ૧૮ મિથ્યાત્વશલ્ય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય; એ અઢાર પાપસ્થાનકે કરીને આ ભવને વિષે, પરભવને વિષે, અનંતાભવને વિષે જે કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને અરિહંતની શાખે, સિદ્ધની શાખે, કેવલીની શાખે, ગુરુની શાખે, દેવની શાખે, પોતાના આત્માની શાખે, સિદ્ધગિરિની શાખે, સીમંધરસ્વામીની શાખે સર્વ પાપ પ્રતિનિંદું છું. સર્વ પાપ મુજને નિષ્ફલ થાઓ. ચાર કષાય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પાપ આશ્રવ સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પારકાં છિદ્ર જોવે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, છકાય જીવની વિરાધના કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સાત વ્યસન સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આઠ દોષે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, વિશ્વાસઘાત કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવ, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી જે કાંઈ કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું અરિહંતની શાખે, પોતાના આત્માની શાખે, ગુરુની શાખે, કેવલીની શાખે, સિદ્ધગિરિની શાખે, સીમંધરસ્વામીની શાખે, દેવતાની શાખે, મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. સર્વ પાપ પ્રતિ ત્યાગ કરું છું. નવ પ્રકારનાં નિયાણાં કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, જિન આદિ દશનો અવિનય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ચૌદ રાજલોકમાં ભમીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પન્નર કર્માદાન કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય

તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. સોળ કષાય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સત્તર ભેદે અસંયમ સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, અઢાર પાપસ્થાનક સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પાંચ ઇંદ્રિયોના ત્રેવીશ વિષયો સેવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પચ્ચીશ ક્રિયા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. બાર અવ્રતે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પચ્ચીશ કષાય કરીને કર્મ બાંધ્યા હોય, પંદર જોગે કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ત્રીશ પ્રકારે મોહનીયનાં સ્થાનક સેવીને આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. ચારિત્રની વિરાધના કરી હોય, ચારિત્ર લઈને શુદ્ધ પાળ્યું ન હોય, વ્રત લઈને ભાંગ્યું હોય, પચ્ચખ્ખાણ ખંડ્યું હોય, ઉત્સૂત્રની પ્રરૂપણા કરી હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી ઉત્સૂત્રની પ્રરૂપણા કરીને કર્મ બાંધ્યા હોય, તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. પાપનો ઉપદેશ દઈને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ખોટો માર્ગ પ્રકાશીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, પ્રભુની આણા ભાંગી હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સમિચ્છામિદુક્કડં. કોઈને હીણી બુદ્ધિ આપી હોય, કોઈને અછતાં આળ દીધાં હોય, કોઈની નિંદા કીધી હોય, પ્રમાદ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. આ ભવમાંહી પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી ૧ જ્ઞાન, ૨ દર્શન, ૩ ચારિત્ર

એ ત્રણ રત્નની વિરાધના કીધી હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. દાનાંતરાય, લાંભાતરાય, ભોગાંતરાય, ઉપભોગાંતરાય, વીર્યાંતરાય; એ પાંચ પ્રકારના અંતરાય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી કોઈને ધર્મ કરતાં અંતરાય કીધો હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. કોઈ ભવમાંહી ચારિત્ર લઈને પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિની વિરાધના કીધી હોય, અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિ તેહની આશાતના કીધી હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. શત્રુંજય, ગિરનાર, આબુ, અષ્ટાપદ, સમેતશિખર ઇત્યાદિક કોઈ તીર્થની આશાતના કીધી હોય, નિંદા કીધી હોય આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી અરહંતની શાખે, સિદ્ધની શાખે, પોતાના આત્માની શાખે, ગુરુની શાખે સર્વ પાપ પ્રતિનિંદું છું. કાંઈ અજાણપણે, મૂર્ખપણે તીર્થની આશાતના કીધી હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. જંગમ તીર્થની આશાતના કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સ્થાવર તીર્થની આશાતના કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, અવર્ણવાદ બોલીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, નિંદા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, હાંસી કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. ૧ મતિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં

હોય, ૩ અવધિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ મનઃ-પર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી જ્ઞાનની વિરાધના કરીને, આશાતના કરીને, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. **હવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કેમ બંધાય તે સાત બોલ કહે છે**–૧ સિદ્ધાંત શાસ્ત્ર વેચે, ૨ કુદેવની પ્રશંસા કરે, ૩ જ્ઞાનને વિષે સંદેહ આણે, ૪ કુશાસ્ત્ર અને કુમતિની પ્રશંસા કરે, ૫ શાસ્ત્ર સિદ્ધાંતના મુલગા અર્થ ભાંગે, ૬ પારકા દોષ પ્રકાશે, ૭ મિથ્યાત્વ ઉપદેશે એ સાત બોલે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. ૧ અકાલવેલાએ જ્ઞાન ભણીને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ વિનય કર્યા વિના જ્ઞાન ભણી કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ બહુમાન વિના જ્ઞાન ભણીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ ઉપધાન વહ્યા વિના જ્ઞાન ભણીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ આપણા ગુરુને ઓલવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૬ સૂત્ર ખોટાં કહીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૭ અર્થ ખોટો કહીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સૂત્ર અને અર્થ બન્ને ખોટાં કહીને કર્મ બાંધ્યાં હોય; એ આઠ અતિચારે કરીને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે દર્શનાવરણીય કર્મ કહે છે–તેની નવ પ્રકૃતિ દશ બોલે બંધાય તે દશ બોલ કહે છેઃ-૧ કુતીર્થની સ્તુતિ કરીને

દર્શનાવર્ણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨. ધર્મ સંબંધી ફલતણે વિષે નિઃસંદેહ બુદ્ધિ નહિ ધરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ હિંસા કરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ ચારિત્ર થકી હીન એવા ગુરુની પ્રશંસા કરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ કુશાસ્ત્રની પ્રશંસા કરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યા હોય, ૬ મિથ્યાત્વ ઉપર ભાવ ધરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૭ અતિદુઃખ અને અતિ શોક ધરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૮ સમ્યક્ત્વને દુષણ લગાવીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૯ વ્રતને ન પાળીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૦ મિથ્યાત્વ ઉપજાવી અન્યાય માર્ગે બોલીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યા હોય, એ દશ પ્રકારે દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે વેદનીય કર્મની બીજી પ્રકૃતિ અશાતા વેદનીય પંદર ભેદે બાંધે તે પંદર ભેદ કહે છે–૧ જીવને મારીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ ઘણો ભાર ભરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ બંધન બાંધીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાધ્યાં હોય, ૪ છેદન કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ ભેદન કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૬ શાડી કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૭ પરને પીડા કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૮ જીવને ત્રાસવે કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૯ આક્રંદ કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય,

હોય, ૩ અવધિજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ મનઃ-પર્યવજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી જ્ઞાનની વિરાધના કરીને, આશાતના કરીને, જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. **હવે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કેમ બંધાય તે સાત બોલ કહે છે**–૧ સિદ્ધાંત શાસ્ત્ર વેચે, ૨ કુદેવની પ્રશંસા કરે, ૩ જ્ઞાનને વિષે સંદેહ આણે, ૪ કુશાસ્ત્ર અને કુમતિની પ્રશંસા કરે, ૫ શાસ્ત્ર સિદ્ધાંતના મુલગા અર્થ ભાંગે, ૬ પારકા દોષ પ્રકાશે, ૭ મિથ્યાત્વ ઉપદેશે એ સાત બોલે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. ૧ અકાલવેલાએ જ્ઞાન ભણીને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ વિનય કર્યા વિના જ્ઞાન ભણી કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ બહુમાન વિના જ્ઞાન ભણીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ ઉપધાન વહ્યા વિના જ્ઞાન ભણીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ આપણા ગુરુને ઓલવીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૬ સૂત્ર ખોટાં કહીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૭ અર્થ ખોટો કહીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, સૂત્ર અને અર્થ બન્ને ખોટાં કહીને કર્મ બાંધ્યાં હોય; એ આઠ અતિચારે કરીને જ્ઞાનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે દર્શનાવરણીય કર્મ કહે છે–તેની નવ પ્રકૃતિ દશ બોલે બંધાય તે દશ બોલ કહે છેઃ–૧ કુતીર્થની સ્તુતિ કરીને

દર્શનાવર્ણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨. ધર્મ સંબંધી ફલતણે વિષે નિઃસંદેહ બુદ્ધિ નહિ ધરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ હિંસા કરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ ચારિત્ર થકી હીન એવા ગુરુની પ્રશંસા કરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ કુશાસ્ત્રની પ્રશંસા કરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યા હોય, ૬ મિથ્યાત્વ ઉપર ભાવ ધરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૭ અતિદુઃખ અને અતિ શોક ધરીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૮ સમ્યક્ત્વને દુષણ લગાવીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૯ વ્રતને ન પાળીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૦ મિથ્યાત્વ ઉપજાવી અન્યાય માર્ગે બોલીને દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યા હોય, એ દશ પ્રકારે દર્શનાવરણીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે વેદનીય કર્મની બીજી પ્રકૃતિ અશાતા વેદનીય પંદર ભેદે બાંધે તે પંદર ભેદ કહે છે–૧ જીવને મારીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ ઘણો ભાર ભરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ બંધન બાંધીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ છેદન કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ ભેદન કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૬ શાડી કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૭ પરને પીડા કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૮ જીવને ત્રાસવે કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૯ આક્રંદ કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય,

૧૦ પરદ્રોહ કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૧ થાપણમોસો કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૨ વિધ્વંસ યુદ્ધ કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૩ પરપ્રાણીને દમવે કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૪ ક્રોધ ઉપજાવીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૧૫ પારકી નિંદા કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય એ પંદર ભેદે કરીને અશાતા વેદનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય; આ ભવ, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

હવે છ બોલે કરીને દર્શન મોહનીય કર્મ બાંધે તે કેહે છે—૧ કેવલજ્ઞાનની નિંદા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૨ સિદ્ધાંતના વચનની નિંદા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૩ ગુરુ-નિંદા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૪ સંઘ અને જિનમાર્ગની નિંદા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૫ અરિહંતની નિંદા કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, ૬ કુમાર્ગ પ્રકાશી કર્મ બાંધ્યાં હોય એ છ બોલે કરીને દર્શન મોહનીય કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડ.

હવે ચારિત્ર મોહનીય બે બોલે બાંધે તે કહે છે—૧ તીવ્ર કષાયના ઉદયે કરીને, ૨ હાસ્યાદિકે કરીને જીવ મોહ-નીય કર્મ બાંધે. જે કર્મે જીવ સંસારમાંહી ખૂંત્યો રહે, અનેક દુઃખ સહે એ મોહનીય કર્મની ઉત્કૃષ્ટી સ્થિતિ સિત્તેર કોડા-કોડી સાગરોપમ પ્રમાણ સંસારમાંહી રોલવે. એ મોહનીય કર્મ મદિરાપાન સરીખું છે, જેમ મદિરાપાન કર્યા પછી જીવ બેભાન થાય છે તેમ.

હવે આયુષ્ય કર્મની ત્રીજી પ્રકૃતિ તિર્યંચનું આયુષ વીશ બોલે બાંધે તે વીસ બોલ કહે છે—૧ શિયળ રહિત, ૨ પરને વંચે, ૩ ખોટું બોલી મિથ્યાત્વ પોષે, ૪ કુકર્મ ઉપદેશે, ૫ તોલમાપ ખોટાં કરે, ૬ માયા કરે, ૭ વચન ખોટાં કરે-બોલે, ૮ કુડી શાખ ભરે, ૯ ખરો ખોટો ગંધ મેળવે, ૧૦ કપૂર કસ્તૂરીમાં ભેળ કરે, ૧૧ કેશરમાંહી ભેળ કરે, ૧૨ રૂપા, સોનામાંહી ભેળ કરે, ૧૩ અણહુતી જૂઠી આળ ચડાવે, ૧૪ ચોરી કરે-ખાતર પાડે, ૧૫ હીંગમાંહી ભેળ કરે, ૧૬ વઢવાડ કરે, ૧૭ ઘી, તેલ ભેળ સંભેળ કરે, ૧૮ કાપોત લેશ્યા કરે, ૧૯ નીલ લેશ્યા કરે, ૨૦ આર્ત્ત-ધ્યાન કરે એ વીશ બોલે કરી જીવ તિર્યંચનું આઉખું બાંધે, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી એ વીશે બોલે કરી કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે આયુષ કર્મની ચોથી પ્રકૃતિ નરકનું આઉખું વીશ બોલે બાંધે તે કહે છે—૧ મદ મચ્છર ઘણો કરે, ૨ લોભ ઘણો કરે, ૩ અહંકાર ઘણો કરે, ૪ મિથ્યાત્વે રાચે, ૫ જીવને મારે, ૬ અસત્ય બોલે, ૭ અતિ કાયર થાય, વ્રત પચ્ચખ્ખાણ ન કરે, ૮ ભેદ કુભેદ ન જાણે, ૯ ચોરી કરે, ૧૦ નિત્ય વિષય સેવે, ૧૧ સંઘની નિંદા કરે, ૧૨ ગુરુની નિંદા કરે, ૧૩ જીવહિંસા કરે, ૧૪ જિનપૂજા રહિત, ૧૫ શીલ રહિત, ૧૬ મદીરાપાન કરે, ૧૭ રાત્રિભોજન કરે, ૧૮ મહા આરંભ કરે, ૧૯ રૌદ્રધ્યાન ધ્યાવે, ૨૦ કૃષ્ણ લેશ્યા કરે; એ વીશે બોલે કરીને જીવ નરકે જાય. એ વીશે બોલે

કરી કર્મ બાંધ્યાં હો તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે પાપનામકર્મ આઠ બોલે કરી બાંધે તે કહે છે—૧ મહા મિથ્યાત્વી, ૨ અધર્મી ૩ દાન ન દે–પરને દેતાં વારે, ૪ જિનમંદિર પડાવે, ૫ કઠોર ભાષા બોલે, ૬ મહાપાપ–આરંભ કરે, ૭ પરનિંદા કરે, ૮ પરદ્રોહ કરે–માઠું ચિંતવે; એ આઠે બોલે કરીને આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે નીચ ગોત્ર પાંચ બોલે બાંધે તે પાંચ બોલે કહે છે–૧ પારકા ગુણ ઢાંકે, ૨ પારકા અવગુણ કહે, ૩ ચાડી કરે, ૪ અણસાંભળી વાત ચલાવે, ૫ અણદીઠાને દીઠું કહે એ પાંચે બોલે કરી જીવ નીચ ગોત્ર બાંધે. એ પાંચ બોલે કરી કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવમાંહી, પરભવમાંહી, અનંતાભવમાંહી તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે જીવ અંતરાય કર્મ અઢાર બોલે બાંધે તે અઢાર બોલ કહે છે–૧ કરુણાહીન, ૨ દાન ન દે, ૩ અસમર્થ જીવ ઉપર કોપે, ૪ ગુરુને અનુસરે નહિ, ૫ તપસી ન વાંદે, ૬ જિનપૂજા નિષેધે, ૭ જિન વચન ઉત્થાપે, ૮ જિનધર્મમાં વિઘ્ન કરે, ૯ સૂત્ર ભણતાં અંતરાય કરે, ૧૦ ભલાં પદ ભણતાં અંતરાય કરે, ૧૧ રૂડે માર્ગે ચાલતાં અંતરાય કરે, ૧૨ પરમાર્થ કહેતાં હાંસી કરે, ૧૩ વિપરીત પ્રકાશે, ૧૪ અસત્ય બોલે, ૧૫ અદત્ત લે, ૧૬ માઠાં કર્મ પ્રકાશે, ૧૭

સિદ્ધાંતની અવહેલણા કરે, ૧૮ સિદ્ધાંત શાસ્ત્રને સાચવે નહિ;
એ અઢાર બોલે કરે કરીને જીવ અંતરાય કર્મ બાંધે. એ અઢાર
બોલે કરીને જીવે અંતરાય કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું
મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

શ્રી વીતરાગાય નમઃ—સંસારમાં અનંતાં પરિભ્રમણ
વડે વિવિધ જાતિમાં પૃથ્વીકાયાદિક જીવો જે મરી ગયા
હોય તેમને ખામુ છું. મારે જીવે ચોરાશી લાખ જીવા-
યોનિના ભવ પામીને, સંસારચક્રમાં ભમીને, ચોવીસ દંડકે
ફરીને, ચાર ગતિમાં રઝલીને, ચાર ગતિનાં આયુષ પામીને,
પાંચસો ત્રેસઠ જીવના ભેદ પામીને મારે જીવે રાગે કરીને,
દ્વેષે કરીને, ક્રોધે કરીને, માને કરીને, માયાએ કરીને, લોભે
કરીને; અજ્ઞાને કરીને, મિથ્યાત્વે કરીને, અવિરતે કરીને,
મોહે કરીને, મત્સરે કરીને, કષાયે કરીને, પ્રમાદે કરીને,
નિદ્રાએ કરીને, આળસે કરીને, ભયે કરીને, શોકે કરીને
દુગંચ્છાએ કરીને, કલેશે કરીને, અભ્યાખ્યાને કરીને, હાંસી
કરીને, રતિ કરીને, અરતિ કરીને, સ્પર્શેન્દ્રિયે કરીને,
રસેંદ્રિયે કરીને, ઘ્રાણેંદ્રિયે કરીને, આહારસંજ્ઞાએ કરીને,
ભયસંજ્ઞાએ કરીને, મૈથુનસંજ્ઞાએ કરીને, પરિગ્રહસંજ્ઞાએ
કરીને, દેશકથા કરીને, રાજકથા કરીને, સ્ત્રીકથા કરીને,
ભોજનકથા કરીને, માયાશલ્ય કરીને, ઋદ્ધિગારવ કરીને,
રસગારવ કરીને, શાતાગારવ કરીને, કૃષ્ણલેશ્યા કરીને, નીલ
લેશ્યા કરીને, કાપોતલેશ્યા કરીને, તેજોલેશ્યા કરીને, અસિ
કરીને, મસી કરીને, કૃષિ કરીને, કામે કરીને, આશાએ કરીને,
તૃષ્ણાએ કરીને, ફરતાં, ચરતાં ને તરતાં એ ત્રણે વાહન ઉપર

બેસવે કરીને, ભાર ભરવે કરીને જીવની વિરાધના થઈ હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

ઘાણી પીલાવવે કરીને, ક્ષેત્ર ખેડવે કરીને, વાડીઆરામે કરીને, ત્રીશ મોહનીય સ્થાનક સેવીને, સમ્યકત્વ મોહનીયે કરીને, મિશ્ર મોહનીયે કરીને, મિથ્યાત્વ મોહનીયે કરીને, કામરાગે કરીને, સ્નેહરાગે કરીને, દૃષ્ટિરાગે કરીને, સ્ત્રીવેદે કરીને, પુરુષવેદે કરીને, નપુંસકવેદે કરીને, રામાએ કરીને મને કરીને, વચને કરીને, કાયાએ કરીને, કુગુરુ, કુદેવ, કુધર્મની શ્રદ્ધાએ કરીને, હીણાની સંગતે કરીને, આહારે કરીને, નિહારે કરીને, ભોગે કરીને, રોગે કરીને, સુખે કરીને, દુઃખે કરીને, સંપદાએ કરીને, સંજોગે કરીને, વિયોગે કરીને, ઇષ્ટે કરીને, અનિષ્ટે કરીને, આર્ત્ત ધ્યાને કરીને, રૌદ્રધ્યાને કરીને, સંકલ્પે કરીને, સ્વાર્થે કરીને વગર સ્વાર્થે કરીને, અસંતોષપણે કરીને, પરને વિઘ્ન કરીને, સંતોષપણે કરીને, કોઈને ત્રાસ પમાડવે કરીને, કોઈના જીવને ઉદ્વેગ કરીને, ચાર કષાય કરીને, પાંચ આશ્રવ સેવીને, છકાય-જીવની વિરાધના કરીને, સાત વ્યસન સેવીને, આઠ દોષે કરીને, નવ પ્રકારની વાડ ભાંગવે કરીને, દશ જણનો અવિનય કરીને તેર કાઠીઆએ કરીને, ચૌદરાજમાં ભમીને, પંદર કર્માદાન કરીને, સોલ કષાયે કરીને, સત્તરભેદે અસંજમ સેવીને, મહારે જીવે આ ભવ, પરભવ સંયમની વિરાધનાં કરી હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી અરિહંતની શાખે, સિદ્ધની શાખે સાધુની શાખે, દેવતાની શાખે, ગુરુની શાખે, પોતાના આત્માની શાખે તે સર્વ પાપ પ્રતિનિંદું છું.

અઢાર પાપસ્થાનક સેવીને આ ભવ, પરભવને વિષે મહા કર્મ બાંધ્યાં હોય તે અઢાર પાપસ્થાનકનાં નામ કહે છે—

૧ પ્રાણુતિપાત, ૨ મૃષાવાદ, ૩ અદત્તાદાન, ૪ મૈથુન, ૫ પરિગ્રહ, ૬ ક્રોધ, ૭ માન, ૮ માયા, ૯ લોભ, ૧૦ રાગ, ૧૧ દ્વેષ, ૧૨ કલહ, ૧૩ અભ્યાખ્યાન, ૧૪ પૈશુન્ય, ૧૫ રતિઅરતિ, ૧૬ પરપરિવાદ, ૧૭ માયામૃષાવાદ, ૧૮ મિથ્યાત્વશલ્ય; એ અઢાર પાપસ્થાનક આ ભવને વિષે, પરભવને વિષે સેવ્યાં હોય, સેવરાવ્યાં હોય, સેવતાં પ્રત્યે અનુમોદ્યાં હો તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિ, દુક્કડં.—તે સર્વે પાપ મુઝને નિષ્ફલ થાઓ.

પાંચે ઇંદ્રિયોના ત્રેવીશ વિષયો સેવીને, પચ્ચીશ ક્રિયા કરીને, પાંચ પ્રકારે મૈથુન સેવીને, બાર અવિરતિ કરીને, પચ્ચીશ કષાયે કરીને, પંદર જોગે કરીને, ત્રીશ પ્રકારે મોહનીય સ્થાનક સેવીને મારે જીવે જે કાંઈ કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સં મિચ્છામિદુક્કંડં.

જ્ઞાનની વિરાધના કરી હોય, દર્શનની વિરાધના કરી હોય, ચારિત્રની વિરાધના કરીને હોય, વ્રત લઈને ભાંગ્યાં હોય, ઉત્સૂત્રની પ્રરૂપણા કરી હોય, આ ભવ, પરભવને વિષે તે સર્વ પાપ પ્રતિનિંદું છું, આત્માની શાખે, ગુરુની શાખે. તે સર્વ પાપ મુજને નિષ્ફલ થાઓ—તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

પાપનો ઉપદેશ દીધો હોય, ખોટો માર્ગ પ્રકાશ્યો હોય, પ્રમાદ કર્યો હોય, કોઈને ૧ દાનાંતરાય, ૨ લાભાંતરાય, ૩ ભોગાંતરાય, ૪ ઉપભોગાંતરાય, ૫ વીર્યાંતરાય એ પાંચ

પ્રકારના અંતરાય કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ વિરાધી હોય, અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, દેશવિરતિ, સર્વવિરતિ જંગમ તીર્થ તેહની આશાતના કરી હોય તે સવિ હું મન, મન, વચન કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

અવર્ણવાદ બોલીને, લહેણા કરીને, નિંદા કરીને, વિકથા કરીને, હાંસી કરીને, વિવાદ ઝઘડો કરીને, તમાસો જોવે કરીને, નાટક જોવે કરીને, ચોર મારતાં કરીને, અતિમાન કરીને, હાથીની લડાઈ જોવે કરીને, વાદ વઢવાડ કરીને જે પાપ કર્યું હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

છિદ્ર જોવે કરીને, કદાગ્રહ કરવે કોરીને, અનર્થદંડ કરીને, કોઈનું માઠું ચિંતવીને, કોઈને ખોટી શિખામણ દઈને આ ભવને વિષે, પરભવને વિષે, અતીત, અનાગત, વર્ત્તમાનકાલને વિષે મહારે જીવે કાંઈ પાપકર્મ કર્યાં હોય, કરાવ્યાં હોય, અનુમોદ્યાં હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં—સર્વ પાપ નિષ્ફલ થાઓ.

હવે મારા જીવે મનુષ્યના ભવે, દેવતાના ભવે, તિર્યંચના ભવે, નારકીના ભવે, જીવહિંસા કરી હોય. છ કાયના જીવ વિરાધ્યા હોય, પ્રાણ લીધા હોય, આકરા કર કીધા હોય, એકેંદ્રિય, બેઇંદ્રિય, તેઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય, પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય, ત્રસકાય એ રીતે પૃથ્વીકાય આદિ જીવ આરંભ, સમારંભ કરતાં, સ્ફટિકરત્ન, મણિરત્ન, પરવાલાની જાત, ધાવડીની જાત, ખડીની જાત,

લુણની જાત, હરતાલની જાત, પારાની જાત, મણશીલની જાત, અબરખની જાત, તેજંતૂરીની જાત, પલેવા, પાષાણની જાત, સિંધવની જાત, રત્નની જાત, મણિની જાત, સોનાની જાત, રૂપાની જાત, જસતની જાત, તરવાની જાત, સીસાની જાત, લોહની જાત, સર્વ પાષાણની જાત, કાળી માટીની જાત, ઇત્યાદિક પૃથ્વી કાયના જીવ, ખાણો ખણાવી હોય, ધાતુ ગળાવી હોય, ઘર બંધાવ્યાં હોય, ટાંકાં ખણાવ્યાં હોય, ભોંયરાં ખોદાવ્યાં હોય, ખેતર ખેડાવ્યાં હોય, પૃથ્વીકાયનાં પેટ ફોડયાં હોય, ઇંટિવા કરાવ્યા હોય, નીભાડા પચાવ્યા હોય, પર્વત ફોડાવ્યા હોય, ચૂના કરાવ્યા હોય, ખેતીવાડી કરાવી હોય; એણીપેરે પૃથ્વીકાયના આરંભ, સમારંભ કરીને કર્મ બાંધ્યાં હોય, આ ભવે, પરભવે, અનેરે ભવે જે કોઈ દોષ લાગ્યો હોય, સૂક્ષ્મ, બાદર, જાણતાં, અજાણતાં તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને શ્રી સિદ્ધાચલની શાખે, શ્રી સીમંધરસ્વામીની શાખે, બે કોડી કેવલજ્ઞાનીની શાખે, સાધુ, સાધ્વીની શાખે, શ્રાવક, શ્રાવિકાની શાખે, ચતુર્વિધ સંઘની શાખે કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

મારા જીવે અપ્કાયના જીવની વિરાધના કરી હોય—જમીનનાં પાણી, કૂવાનાં પાણી, વાવનાં પાણી, દ્રહનાં પાણી, ઠાર વરસતાં, ધુવાર વરસતાં, મેઘ વરસતાં, પાણીના જીવ વિરાધ્યા હોય; કૂવા, વાવ, સરોવર, દ્રહ ફોડાવ્યા હોય, અણગલ પાણી વાવર્યાં હોય, સંખારો સૂકવ્યો હોય, પાણીમાંહી ક્રીડા કરી હોય, ઝીલણે ઝીલ્યા, છાંટણે છાંટયાં, અણગલ પાણીએ ધોતિયાં ધોયાં, કોશ ચલાવી કયારા બાંધ્યાં,

ખેતર વાડીઓ સીંચાવી, દ્રહ ઉલેચ્યા હોય, દરિયામાં વહાણુ ચલાવ્યાં હોય, જલના જીવ વિરાધ્યા હોય, અણુગલ પાણી ઢોળ્યાં હોય, ઇત્યાદિક અપ્કાયના જીવની વિરાધના આરંભ, સમારંભ કરતાં હુઈ હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

મારા જીવે તેઉકાયની વિરાધના કરી હોય— અંગારાનો અગ્નિ, મુર્મુરનો અગ્નિ, ભાસ્વર અગ્નિ, જ્વાલા અગ્નિ, વિદ્યુત અગ્નિ, વજ્રનો અગ્નિ, ઉલ્કાપાતનો અગ્નિ ઇત્યાદિક અગ્નિએ કરીને નીભાડા પચાવ્યા હોય, ગામ બાળ્યાં હોય, ચૂલા સંધરૂક્યા હોય, ઇંટવા પચાવ્યા હોય, લોહના અંગાર પ્રવર્તાવ્યા હોય, અગ્નિકાય સંબંધી રોજગાર કરાવ્યા હોય, ધાણી ચણા પકાવી વેપાર કર્યા કરાવ્યા હોય, પંચપર્વી વિરાધી હોય, હિંસા કરાવી હોય; ઇત્યાદિક તેઉકાય સંબંધી આરંભ, સમારંભ કરતાં પાપ, દોષ લાગ્યા હોય તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

મારે જીવે વાઉકાયના જીવની વિરાધના કરી હોય-ભમતો વાયુ, મંડલિક વાયુ, નિર્મલ વાયુ, ગુંજતો વાયુ, ઘનવાયુ, તનવાયુ, વાયુકાયના જીવની વિરાધના કીધી હોય, મુખે કરીને, વિંઝણે કરીને, વસ્ત્રના છેડે કરીને, પછેડીએ કરીને, ધ્વજા, પતાકા, સૂપડા પ્રમુખે કરીને વાયુ-કાયના જીવની વિરાધના થઈ હોય, ઉઘાડે મુખે બોલ્યા હોય, તાપાક્રાંત ભણી વાયુની ઇચ્છા થઈ હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિ દુક્કડં.

મારે જીવે વનસ્પતિકાયની વિરાધના કરી હોય–વૃક્ષ છેદ્યાં, થડ છેદ્યાં, ફળ, ફૂલ પત્ર છેદ્યાં હોય, છૂંદ્યાં હોય, સૂઠ કીધાં હોય, મૂળ કાઢયાં હોય, કઢાવ્યાં હોય, ફૂણી ફલી, ફૂણી આંબલી, પોંક, પાપડી, ઓળા ખાધા હોય, ખેતર નિંદ્યાં નિંદાવ્યાં હોય, લૂણી કરી હોય, વન કપાવ્યાં હોય, આંબા, રાયણ, મહુડા, બાવલ, સાગ, સીસમ, વડ, પીંપલ, લીંબડા, ખીજુ, ખાખરા, જાંબુ, ગોરડી, કેરડા, કલંક, થેર ઇત્યાદિક મોટાં વૃક્ષ છેદ્યાં છેદાવ્યાં; મૂલા, ગાજર, સુરણકંદ, આદુ, મોથ, સકરકંદ, રતાલુ, પીંડાલુ, ડુંગળી લસણ, ગરમર, બટાટા, ઊંબરાના ટેટા, વડના ટેટા, પીપરના ટેટા, પીપલાના ટેટા, કાલોંબરાનાં ટેટા, પાંચ ઊબરાની જાતો; મધ, માંખણ, મદિરા, માંસ એ ચાર મહા વિગય એમની જાતો; સોમલ, ખાર, તાલકુટ વિષ, અફીણ, કરા, સર્વ જાતની માટી રાત્રિ-ભોજન, છાલ, પંપોટા, બહુબીજ, અનંતકાય, અભક્ષ્ય, બોળ અથાણું, ઘોલવડાં, અજાણ્યાં ફલ, રીંગણાની જાત ફળ, ફૂલ, ગુંદાં, પીલુ, તુંબીફલ, ચલિતરસ, વજ્રકંદ, લીલી હલદર, આદુ, લીલો કચુરો, સતાવરી, લીલી વરિયાળી, કુંવાર, થોર, લીલી ગળો, વંસકારેલાં, ખસખસ, ગાજરકંદ, લૂણીની ભાજી, નીમલોટાકંદ, ફૂણાં કુંપલ, મોથ, ખરસાણી, ભમરવૃક્ષની છાલ, ખીલોડાં, અમૃતવેલ, ભૂમિરૂહ, ધાન્યના અંકુરા, વત્થુલાની ભાજી, પલ્યંકનું ઝાડ, આલુ, પીંડાલુ ઈત્યાદિક બાવીસ અભક્ષ્ય, બત્રીશ અનંતકાય ભક્ષણ કીધાં હોય, હરિતકાય સંબંધી પાપનો દોષ લાગ્યો હોય તે સવી હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

મારા જીવે ત્રસકાયની વિરાધના કરી હોય– કરમિયા, ઈટલ, લટ, વાલો, કંથમાલ, હુસતા, કચુર, ગાંડરાં, વ્યંતરિયાં, ચૂડેલ, શંખ, શંખલાં, છીપ, પૂરા, જલો, ગંડોલાં, અલસિયાં, કોડા, મેહેરાં ઇત્યાદિક બેઇંદ્રિય જીવ, હણ્યા, હણાવ્યા હોય, ગધેયાં, કુંથુવા, જુ, લીખ મારી હોય, માંકડ માર્યા, ખાટલા તડકે નાખ્યાં, ઝાટકયા, મંકોડા માર્યા, ખાંડ, સાકર, તેલ ઘીનાં ભાજન ઉઘાડાં મૂકયાં, કીડી મંકોડીનાં બીલ મધ્યે પાણી રેડયાં, છાણ લેતાં જતના ન કીધી, વાસી ગાર રાખી, છાણમધ્યે જીવ ઉપન્યા, લીલાં છાણાં બાળ્યાં, ઘીમેલ, ઉધેઈ, જુઆ, ચોરકીડા, ધનેડાં, ચણા, ધાન્ય ઉપણ્યાં, સજીવ ભરડયાં, ખાંડયાં, ઇંદ્રગોપ, ખડમાંકડી, કંસારી, ગંડોલા, ગીંગોડા ઇત્યાદિક તેઇંદ્રિય જીવ આરંભ સમારંભ કરતાં વિરાધ્યા હોય. મહારે જીવે ચઉરિંદ્રિય જીવ કરોળિાય, કંસારી, માખી, કુંતી, વીંછી, તીડ, મચ્છર, ડાંસ, પતંગિયાં, ફૂદાં, ભમરા, ભમરીઓ, કાનખજૂરા, આગિયા, ભીંગોડા ઇત્યાદિક ચઉરિંદ્રિય પ્રાણીને અગ્નિએ કરીને, ધુંવાડે કરીને મૂંઝવ્યા હોય; દીવા ઉઘાડા મૂકયા હોય, ઘી, તેલ, છાસ, દહીં, દૂધ પ્રમુખનાં ભાજન ઉઘાડાં મૂકયાં હોય તે માંહી ચઉરિંદ્રિય જીવની આરંભ, સમારંભ કરતાં વિરાધના થઈ હોય તે સવિ હું મન, વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

મારે જીવે પંચેંદ્રિય જીવ—જલચર, સ્થલચર, ખેચર, ઉરપરિસર્પ, ભુજપરિસર્પ–જલચર તિર્યંચ. પંચેંદ્રિય જીવ–મગરમચ્છ, કાચબા, મગર, માછલાં, દેડકાં, ગ્રાહ,

સુસુમાર, નક્ક, ચક્ક, જલહસ્તિ, જલઘોડા, જલમાણસો ઇત્યા-
દિક **જલચર** જીવ વિરાધ્યા હોય. હવે **સ્થલચર જીવ**—
સીયા, હરણ, રોઝ, સુવર, સંબર, નહાર, ઝરકચિયાં, વાઘ,
સિંહ, હાથી, ઘોડા, ઊંટ, પાડા, ભેંસ, ગાય, ગોધા, બોકડા,
ગાડરા, એક શૃંગા, ગધેડાં, વેસર, રીંછ, વાંદરાં, શ્વાન, બિલાડી,
વણીયર, લોંકડી, શેઢાડી પ્રમુખ સ્થલચર તિર્યંચ પંચેંદ્રિય
જીવને પીડા ઉપજાવી હોય, આ ભવે, પરભવે, પાપીને ભવે,
ચાંડાલને ભવે, પારધીને ભવે, અસુરને ભવે, માંસાહારીને
ભવે, મ્લેચ્છને ભવે, નીચ કુળને ભવે ઇત્યાદિક ભવે વનચર
જીવ હણ્યા, હણાવ્યા, મૃગ પાસલે નાખ્યા, આહેડી કરી,
શિકાર, ખેલી પાપકર્મ બાંધ્યાં હોય; હવે **ખેચર જીવ**—
હંસની જાત, મોરની જાત, બગલાની જાત, કાગડાની જાત,
પોપટની જાત, પારેવાંની જાત, કાબર, કોયલ, હોલા, તેતર,
સારસ, સમુદ્ગપક્ષી, વિતતપક્ષી, સમડી, સીંચાણા, ઘુવડ,
કુચ, બટેર, ચરકલાં, બલાહક, બગ, ઢીક, ચકોર, ચક્કવાક,
ચાતક, કપીંજલ, કાલકંઠ, કુકંટ, કારીંટક, કારંડ, બકાદંબ,
ભારંડ, ભંગ, ભારદ્ધી, શકુનિકા ઇત્યાદિક ખેચર પંખી
જીવ હણ્યા, હણાવ્યા, ઊડતાં પંખી પાડ્યાં હોય; મહારે
જીવે **ઉરપરિસર્પ**—અહિ, અજગર, ગોપરડવા, બાંભણી,
કૃષ્ણસર્પ, કંકાહીક, પદ્મનાગણી ઇત્યાદિક ઉરપરિસર્પ હણ્યા,
હણાવ્યા હોય; **ભુજપરિસર્પ**—નોલ, કોલ, ઊંદર, ગીરોલી,
ખીલોડી, કાકીડા, ગોધા ઇત્યાદિક ભુજપરિસર્પને હણ્યા,
હણાવ્યા હોય આ ભવે, પરભવે વિરાધના થઈ હોય તે મન,
વચન, કાયાએ કરીને તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

હવે મારા જીવે અઢીદ્વીપ મધ્યે ગર્ભજ મનુષ્ય, સંમુચ્છિર્મ મનુષ્યની વિરાધના કરી—બ્રાહ્મણને ભવે મિથ્યાત્વ સેવ્યાં હોય, અણગલ પાણી વાવર્યાં, તલાવ નદીએ સ્નાન કીધાં હોય, કરાવ્યાં હોય, પત્રાવલિમાં જમ્યા, મહા માસે નાહ્યા, નોરતે રમ્યા, અધિક માસે નાહ્યા, અનેરા પાપને વિષે પ્રવર્ત્યા; ક્ષત્રીને ભવે આહેડી શિકાર કરી કર્મ બાંધ્યાં હોય, વધ, બંધન, કીધાં, છેદન, ભેદન કીધાં; રાજાને ભવે અન્યાય કીધા, દંડ કીધા, લાંચ લીધી, બંધીખાને નાખ્યા, ગામ હણ્યાં, કોટવાલને ભવે ત્રાસ પમાડયાં, મહા આકરા કર કીધા, રાજદંડ ઊપજાવ્યા; ઘાંચીને ભવે તલ પીલ્યા; સરસવ, એરંડા, ખસખસના આરંભ લાગ્યા હોય; ઘાણી કરાવી, કોલુ મધ્યે શેલડી પીલાવી; કસાઈને ભવે જીવના છેદન ભેદન કીધાં, મહાપાપ કીધાં, રાંકને ભવે જીવના છેદન, ભેદન કીધાં, મહાપાપ કીધાં, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા ચતુર્વિધ સંઘની નિંદા કરી મહા પાપ બાંધ્યાં; વ્રત લઈ વિરાધ્યાં, ચારિત્રને વિષે દોષ લગાડયા; સમ્યક્ત્વ મૂલ બાર વ્રતના અતિચાર ટાળ્યા નહિ. દેવદ્રવ્ય, જ્ઞાનદ્રવ્ય, ગુરુદ્રવ્ય, સાધારણદ્રવ્ય ઇત્યાદિક ભક્ષણ કર્યાં, ઉપેક્ષિત કર્યાં, છતી શક્તિએ સારસંભાળ કીધી નહિ, માતા, પિતા, ભાઈ, ભોજાઈ, દાદા, દાદી, કાકા, કાકી, મામા, મામી, ભાઈ, બહેન, બેટા, બેટી, ભાણેજ, ભત્રીજા, ભત્રીજી, કલત્ર, વહુ, પૌત્ર, પૌત્રી, પિત્રાઈ, ગોત્રાઈ, સગા સંબંધી, કુટુંબ, પરિવાર, સજ્જન, મિત્ર, સાધર્મી, પ.દેશી, દાસ, દાસી, વાણોતર, ચાકર ઇત્યાદિક

જીવને રાગદ્વેષે કરીને, વઢવાડે કરીને, કામવશે કરીને, કલહ કરીને, ક્રોધ કરીને દુહવ્યા હોય, મરાવ્યા હોય, બંધીખાને નખાવ્યા હોય, દંડાવ્યા હોય, જીવથી રહિત કર્યા હોય, ફેરાવ્યા હોય, અશાતા ઉપજાવી હોય આ ભવે, પરભવે, ભવોભવે તે મન, વચન, કાયાએ કરી તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં.

મારે જીવે પડિસિદ્ધાણં કરણે—પ્રતિષેધ કરેલ વસ્તુનું આચરણ કર્યું હોય, જીવાજીવાદિક નવતત્ત્વ, ષડ્દ્રવ્ય, સાત નય, ચાર નિક્ષેપા, નિગોદાદિકના સૂક્ષ્મ, પુદ્ગલ વિચાર સદ્દહ્યા નહિ; આપણી કુમતિ લગે ઉત્સૂત્ર પ્રરુપણા કીધી, મિથ્યાત્વીના ધર્મ પ્રવર્ત્તાવ્યા; પરદર્શનની ઉન્નતિ વધારી હોય; મહા આરંભ કરાવ્યા હોય, આકરા કર કીધાં હોય, નિંદા કરી હોય, તીર્થ ઉથાપ્યાં હોય, અનેરી આશાતના કીધી હોય, અઢાર પાપસ્થાનક સેવ્યાં હોય, સેવરાવ્યાં હોય, અનેરું વીતરાગની આજ્ઞા વિરુદ્ધ કર્યું હોય; બહુબીજ, બાવીસ અભક્ષ્ય, બત્રીશ અનંતકાયનું ભક્ષણ કર્યું હોય; ચોરાશી લાખ જીવાયોનિ માંહી મહારે જીવે જે કાંઈ જીવ હણ્યા હોય, હણાવ્યા હોય, હણતાં પ્રત્યે અનુમોદ્યા હોય; શ્રાવકતણે ધર્મે સમ્યકત્વમૂળ બારવ્રત એકસો ચોવીસ અતિચાર લાગ્યા હોય તે સર્વે મન, વચન, કાયાએ કરીને શ્રી સિદ્ધાચલની શાખે, સીમંધરસ્વામીની શાખે, બેકોડી કેવલીની શાખે, બેહજાર કોડી મુનિવરની શાખે, ચતુર્વિધ સંઘની શાખે, આત્માની શાખે તસ્સ મિચ્છામિદુક્કડં. ઇતિ આલોયણા (મુનિશ્રી કલ્યાણ વિમલજીકૃત.) એ રીતે આલોયણા કરે તે પ્રાણી થોડા ભવમાં સિદ્ધિને વરે, ભદ્રિક પરિણામી થાય.

શ્રી સિદ્ધાચલનો અભિગ્રહ લે તેને ઘેર બેઠાં શ્રી સિદ્ધાચલની જાત્રાનું ફળ થાય. એ રીતે આલોયણા કરવી, કરાવવી તે મોટા લાભનું કારણ છે.

શ્રી પર્યન્તારાધના

માંદો મનુષ્ય નમસ્કાર કરીને આ પ્રમાણે કહે: 'હે ભગવન્! હવે અવસરને ઉચિત ફરમાવો.' ત્યારે ગુરુ છેવટની આરાધના આ પ્રમાણે કહે છે. ૧

અતિચારને આલોવવા જોઈએ, વ્રતો ઉચ્ચારવા જોઈએ, જીવોને ક્ષમા આપવી જોઈએ અને ભવ્ય આત્માઓએ અઢાર પાપસ્થાનક વોસીરાવવાં જોઈએ. ૨

ચાર શરણ ગ્રહણ કરવા જોઈએ; દુષ્કૃત (પાપ)ની નિંદા કરવી જોઈએ; અને સારા કામોની અનુમોદના કરવી જોઈએ, અનશન કરવું જોઈએ, અને પંચ પરમેષ્ઠિ નમસ્કાર કરવો જોઈએ. ૩

જ્ઞાનમાં, દર્શનમાં, ચારિત્રમાં, તપમાં, વીર્યમાં એ રીતે પંચવિધ આચારમાં લાગેલા અતિચારો આલોવવા જોઈએ. ૪

સામર્થ્ય છતાં પણ જ્ઞાનીઓને વસ્ત્ર, અન્ન વગેરે ન આપ્યુ હોય અથવા તેમની અવજ્ઞા કરી હોય તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૫

પાંચ પ્રકારના જ્ઞાનની નિંદા કરી હોય અથવા ઉપહાસ (મશ્કરી) કરી હોય અથવા ઉપઘાત કર્યો હોય તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૬

જ્ઞાનોપકરણ–પાટી, પોથી વગેરેની જે કાંઈ આશાતના થઈ હોય તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૭

નિઃશંકા વગેરે આઠ પ્રકારના ગુણસહિત જે સમ્યકત્વ રૂડે પ્રકારે મેં પાળ્યુ ન હોય તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૮

જિનેશ્વરની યા જિનપ્રતિમાની ભાવથી પૂજા કરી ન હોય તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૯

દેવદ્રવ્યનો મેં જો વિનાશ કર્યો હોય અથવા બીજાને નાશ કરતા જોઈ ઉપેક્ષા કરી હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૦

જિનેન્દ્રમંદિર વગેરેમાં આશાતના કરનારને પોતાની શક્તિ છતાં ન નિષેધ્યો હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૧

પાંચ સમિતિ તથા ત્રિગુપ્તિ સહિત નિરંતર ચારિત્ર ન પાળ્યુ હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૨

કોઈપણ રીતે પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઉકાય, વાયુકાય અને વનસ્પતિકાયાદિ એકેંદ્રિય જીવોનો વધ કર્યો હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૩

કોડા, શંખ, છીપ, પૂરા, જળો, અળશિયા વગેરે બેઇંદ્રિય જીવોનો વધ થયો હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૪

કુંથુઆ, જુ, માંકડ, મંકોડા, વગેરે જે તે–ઇંદ્રિય જીવોનો વધ થયો હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૫

વીંછી, માખી, ભ્રમર વગેરે ચઉરિંદ્રિય જીવોનો વધ થયો હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૬

પાણીમાં વસનાર, જમીન ઉપર વસનાર કે આકાશમાં ઊડનાર કોઈ પણ પંચેન્દ્રિય જીવોનો વધ થયો હોય તો તે મારું દુષ્કૃત મિથ્યા થાઓ. ૧૭

ક્રોધથી, લોભથી, ભયથી, હાસ્યથી અથવા પરવશપણાથી મેં મૂઢ થઈ ને જે અસત્ય વચન કહ્યું હોય તે હું નિંદું છું, તેની ગર્હા કરું છું. ૧૮

કપટકળાથી બીજાને છેતરીને થોડું પણ અદત્ત ધન મેં ગ્રહણ કર્યું હોય તે હું નિંદું છું, તેની ગર્હા કરું છું. ૧૯

રાગથી અથવા દ્વેષથી દેવતા સંબંધી, મનુષ્ય સંબંધી અથવા તિર્યંચ સંબંધીનું જે મૈથુન મેં આચાર્યું હોય તેની હું નિંદા ને ગર્હા કરું છું. ૨૦

ધન, ધાન્ય, સુવર્ણ વગેરે નવ પ્રકારના પરિગ્રહ સંબંધમાં જે મમત્વભાવ મેં ધારણ કર્યો હોય તેની હું નિંદા ને ગર્હા કરું છું. ૨૧

જુદી જુદી જાતનાં રાત્રિભોજનત્યાગ આદિના નિયમોમાં મારાથી જે ભૂલ થઈ હોય તેની હું નિંદા ને ગર્હા કરું છું. ૨૨

જિનેશ્વર ભગવાને કહેલો બાહ્ય અને અભ્યંતર બાર પ્રકારનો તપ જે મારી શક્તિ પ્રમાણે ન કર્યો હોય તેની હું નિંદા ને ગર્હા કરું છું. ૨૩

મોક્ષપદને સાધવાવાળા યોગોમાં મન, વચન અને કાયાથી સદા જે વીર્ય ન ફોરવ્યું તેની હું નિંદા અને ગર્હા કરું છું. ૨૪

પ્રણાતિપાતવિરમણવ્રત વગેરે બાર વ્રતોનો સમ્યક્ વિચાર કરી જ્યાં ગ્રહણ કરેલામાં ભંગ થયો હોય તે હવે જણાવ, તું કોપરહિત થઈને સર્વે જીવોને ક્ષમા આપ અને પૂર્વનું વેર દૂર કરીને સર્વેને મિત્ર હોય તેમ ચિન્તવ. ૨૫

મોક્ષમાર્ગની સન્મુખ જતાં વિઘ્નભૂત અને દુર્ગતિના કારણભૂત પ્રાણાપતિપાત, મૃષાવાદ, મિથ્યાત્વશલ્ય આદિ અઢાર પાપસ્થાનકોનો ત્યાગ કર. ૨૬

જે ચોત્રીશ અતિશય યુક્ત છે અને જેમણે કેવળજ્ઞાનથી પરમાર્થને જાણ્યા છે અને દેવતાઓએ જેમનું સમવસરણ રચ્યુ છે, એવા અર્હંતોનું મને શરણ હોજો. ૨૭

જે આઠ કર્મથી મુક્ત છે, જેમની આઠ મહાપ્રતિહાર્યોએ શોભા કરી છે અને આઠ પ્રકારના મદના સ્થાનકોથી જે રહિત છે, તે અર્હંતોનું મને શરણ હોજો. ૨૮

સંસારરૂપી ક્ષેત્રમાં જેમને ફરી ઊગવાનું નથી, ભાવ શત્રુઓને નાશ કરવાથી અરિહંત બન્યા છે અને જે ત્રણ જગતને પૂજનીય છે તે અર્હંતોનું મને શરણ હોજો. ૨૯

ભયંકર દુઃખરૂપી લાખો લહરીઓથી દુઃખે કરી તરી શકાય એવો સંસારસમુદ્ર જે તરી ગયા છે, અને જેઓને સિદ્ધિસુખ મળ્યું છે તે સિદ્ધોનું મને શરણ હોજો. ૩૦

તપરૂપી મુદ્દગરથી જેમણે ભારે કર્મરૂપી બેડીઓ તોડી નાંખી મોક્ષસુખ મેળવ્યું છે તે સિદ્ધોનું મને શરણ હોજો.

ધ્યાનરૂપી અગ્નિના સંયોગથી સકળ કર્મરૂપ મળ જેમણે બાળી નાંખ્યો છે અને જેમનો આત્મા સુવર્ણમય નિર્મળ થયો છે તે સિદ્ધોનું મને શરણ હોજો. ૩૨

જેમને જન્મ નથી, જરા નથી, મરણ નથી તેમજ ચિત્તનો ઉદ્વેગ નથી, ક્રોધાદિ કષાય નથી તે સિદ્ધોનું મને શરણ હોજો. ૩૩

બેંતાલીસ દોષરહિત ગોચરી કરીને જે અન્નપાણી (આહાર) લે છે તે મુનિઓનું મને શરણ હોજો. ૩૪

પાંચ ઇંદ્રિયોને વશ રાખવામાં તત્પર, કામદેવના અભિમાનનો પ્રચાર જીતનારા, બ્રહ્મચર્યને ધારણ કરનારા મુનિઓનું મને શરણ હોજો. ૩૫

જે પાંચ સમિતિઓ સહિત છે, પાંચ મહાવ્રતનો ભાર વહન કરવાને જે વૃષભ સમાન છે અને જે પંચમ ગતિ (મોક્ષ)ના અનુરાગી છે તે મુનિઓનું મને શરણ હોજો. ૩૬.

જેમણે સકળ સંગનો ત્યાગ કર્યો છે, જેમને મણિ અને તૃણ, મિત્ર અને શત્રુ સમાન છે, જે ધીર છે અને મોક્ષમાર્ગને સાધવાવાળા છે તે મુનિઓનું મને શરણ હોજો. ૩૭

કેવળજ્ઞાનને લીધે દિવાકર સરખા તીર્થંકરોએ પ્રરૂપેલા અને જગતના સર્વ જીવોને હિતકારી એવા ધર્મનું મને શરણ હોજો. ૩૮

કરોડો કલ્યાણને ઉત્પન્ન કરનારી અને અનર્થ રચનાનો નાશ કરનારી જીવદયાનું જેમાં વર્ણન થાય છે એવા ધર્મનું મને શરણુ હોજો. ૩૯

પાપના ભારથી દબાયેલા જીવને કુગતિરૂપી કૂવામાં પડતો જે ધારણ કરી રાખે છે, તેવા ધર્મનું મને શરણ હોજો. ૪૦

સ્વર્ગ અને મોક્ષરૂપ નગરે જવાના માર્ગમાં ગુંથાયેલા લોકોને સાર્થવાહરૂપ છે, અને સંસારરૂપ અટવી પસાર કરાવી આપવામાં સમર્થ છે તે ધર્મનું મને શરણ હોજો. ૪૧

આ પ્રમાણે ચાર પ્રકારના શરણને ગ્રહણ કરનાર અને સંસારના માર્ગથી વિરક્ત ચિત્તવાળા મેં જે કાંઈ પણ દુષ્કૃત કર્યું હોય તેની હમણાં આ ચાર (અરિહંત, સિદ્ધ, સાધુ અને સર્વજ્ઞભાષિત ધર્મ)ની સમક્ષ નિંદા કરું છું. ૪૨

મિથ્યાત્વથી વ્યામોહ પામીને ભમતાં મેં મન, વચન કે કાયાથી કુતીર્થ (અસત્ય મત)નું સેવન કર્યું હોય તે સર્વની અત્રે હમણાં નિંદા કરું છું. ૪૩

જિનધર્મમાર્ગને જો મેં પાછળ પાડ્યો હોય અથવા તો અસત્ય માર્ગને પ્રગટ કર્યો હોય, અને જો હું બીજાને પાપના કારણભૂત થયો હોઉં તો તે સર્વની હમણાં હું નિંદા કરું છું. ૪૪

જન્તુઓને દુઃખ અપનારાં હળ, સાંબેલું વગરે જે મેં તૈયાર કરાવ્યાં હોય અને પાપીઓનું જે મેં ભરણ પોષણ કર્યું હોય તે સર્વની હમણાં હું નિંદા કરું છું. ૪૫

જિનચૈત્ય, પ્રતિમા, પુસ્તક અને ચતુર્વિધ સંઘરૂપ સાત ક્ષેત્રમાં જે ધનબીજ મેં વાવ્યું હોય તે સુકૃતની હું અનુમોદના કરું છું. ૪૬

આ સંસારરૂપી સમુદ્રમાં વહાણ સમાન જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર જે સમ્યગ્ રીતે પાળ્યાં હોય તે સુકૃતની હું અનુમોદાના કરું છું. ૪૭

અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધર્મિક અને જૈન સિદ્ધાંતને વિષે જે બહુમાન મેં કર્યું હોય તે સુકૃતની હું અનુમોદના કરું છું. ૪૮

સામયિક, ચતુર્વિંશતિ સ્તવન (ચોવીશ ભગવાનની સ્તુતિ) આદિ છ અવશ્યકમાં જે મેં ઉદ્યમ કર્યો હોય તે સર્વ સુકૃતની હું અનુમોદના કરું છું. ૪૯

આ જગતમાં પૂર્વે કરેલાં પુણ્ય–પાપ એ જ સુખ–દુઃખનાં કારણો છે; બીજું કોઈ પણ કારણ નથી એમ જાણીને શુભ ભાવ રાખ. ૫૦

પૂર્વે નહિ ભોગવાયેલા કર્મનો ભોગવવાથી છૂટકારો છે, પણ ભોગવ્યા વિના છૂટકારો નથી એમ જાણીને શુભ ભાવ રાખ. ૫૧

જે ભાવ વિના ચારિત્ર, શ્રુત, તપ, દાન, શીલ વગેરે સર્વ આકાશના ફૂલની માફક નિરર્થક છે તેમ માનીને શુભ ભાવ રાખ. ૫૨

સુરશૈલ (મેરુપર્વત)ના સમૂહ જેટલો આહાર ખાઈને પણ તને સંતોષ ન વળ્યો માટે ચતુર્વિધ આહારનો ત્યાગ કર. ૫૩

મેં નરકનું નારકીપણે તીક્ષ્ણ દુઃખ અનુભવ્યું તે વખતે કોણ મિત્ર હતો તેમ માનીને શુભ ભાવ રાખ. ૫૪

દેવ, મનુષ્ય, તિર્યંચ અને નરક આ ચાર ગતિમાં મનુષ્યને આહાર સુલભ છે, પણ વિરતિ દુર્લભ છે, એમ માનીને ચતુર્વિધ આહારનો ત્યાગ કર. ૫૫

કોઈ પ્રકારના જીવ સમુદાયનો વધ કર્યા વગર આહાર થઈ શકે નહિ. તેથી ભવમાં ભ્રમણ કરવારૂપ દુઃખના આધારભૂત ચારે પ્રકારના આહારનો ત્યાગ કર. ૫૬

જે આહારનો ત્યાગ કરવાથી દેવોનું ઇંદ્રપણું પણ હાથના તળિયામાં હોય તેવું થાય છે અને મોક્ષસુખ પણ સુલભ થાય છે તે ચારે પ્રકારના આહારનો ત્યાગ કર. ૫૭

જુદા જુદા પ્રકારનાં પાપ કરવામાં પરાયણ એવો જીવ પણ નમસ્કાર મંત્રને અંત સમયે પણ પામીને દેવપણું પામે છે, તે નમસ્કાર મંત્રનું મનની અંદર સ્મરણ કર. ૫૮

સ્ત્રીઓ મળવી સુલભ છે, રાજ્ય મળવું સુલભ છે, દેવપણું પામવું સુલભ છે, પણ નમસ્કાર મંત્ર પામવો તે દુર્લભમાં દુર્લભ છે; તેથી મનની અંદર નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કર. ૫૯

એક ભવમાંથી બીજા ભવમાં જતાં ભવિકોને જે નવકારમંત્રની સહાયથી પરભવને વિષે મનોવાંછિત સુખ સંભવે છે, તે નવકાર મંત્રનું મનની અંદર સ્મરણ કર. ૬૦

જે નવકાર મંત્રને પામવાથી ભવરૂપ સમુદ્ર ગાયની ખરી જેટલો થાય છે અને જે મોક્ષના સુખને સત્ય કરી

આપે છે તે નમસ્કાર મંત્રને મનની અંદર તું સ્મર. ૬૧

આ પ્રકારની ગુરુએ ઉપદેશેલી પર્યન્તારાધના સાંભળીને સકળ પાપ વોસીરાવીને આ નમસ્કાર મંત્રનું સેવન કર. ૬૨

પંચપરમેષ્ઠિ સ્મરણ કરવામાં તત્પર એવો રાજસિંહ-કુમાર મરણ પામીને પાંચમા દેવલોકમાં ઇંદ્રપણું પામ્યો. ૬૩

તેની સ્ત્રી રત્નવતી પણ તે જ પ્રકારે આરાધીને પાંચમા કલ્પને વિષે સામાનિક દેવપણું પામી. ત્યાંથી ચ્યવીને બન્ને મોક્ષે જશે. ૬૪

આ સંવેગ ઉત્પન્ન કરનાર શ્રી સોમસૂરિજીએ રચેલી આ પર્યંતારાધના જે રૂડી રીતે અનુસરશે તે મોક્ષસુખ પામશે. ૬૫

ઇતિ શ્રી પર્યંતારાધના

રાત્રે સૂતી વખતે ભાવનાની ભાવના

પ્રથમ પથારીમાં બેસી સ્વસ્થ ચિત્તે મનમાં ત્રણ નવકાર ગણી સવારથી સાંજ સુધીમાં કરેલાં કાર્યોનો વિચાર કરી, ખોટાં કાર્યોનો પશ્ચાત્તાપ કરી ફરીથી તેવાં કાર્યો ન કરવાનો મનમાં દૃઢ સંકલ્પ કરવો. ત્યારબાદ નીચેની ગાથાઓની અર્થ સાથે વિચારણા કરવી.

જઈ મે હુજ્જ પમાઓ, ઈમસ્સ દેહસ્સિમાઈ રયણીએ ॥
આહારમુવહિદેહં, સવ્વં તિવિહેણ વોસિરિઅં ॥૧॥

અર્થ:—જો આજ રાત્રીએ કદાચ શરીર છૂટી જાય તો આહાર, શરીર, કુટુંબ, ધન, માલ, મિલકત આદિનાં મમત્વનો સર્વથા ત્યાગ કરું છું.

ચત્તારિ મંગલં, અરિહંતા મંગલં સિદ્ધા મંગલં ॥
સાહૂ મંગલં, કેવલિપન્નત્તો ધમ્મો મંગલં ॥ ૨ ॥

અર્થ:—શ્રી અરિહંત ભગવંત, શ્રી સિદ્ધભગવંત, શ્રી સાધુભગવંત અને શ્રી કેવલિભગવંત પ્રરૂપિત ધર્મ, આ ચાર પરમ મંગલ સ્વરૂપ છે.

ચત્તારિ લોગુત્તમા, અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા;
સાહૂ લોગુત્તમા કેવલિપન્નત્તો ધમ્મો લોગુત્તમો ॥૩॥

અર્થ:—શ્રી અરિહંતભગવંત, શ્રી સિદ્ધભગવંત, શ્રી સાધુભગવંત અને શ્રી કેવલિભગવંત પ્રરૂપિત ધર્મ, એ ચાર સંસારમાં ઉત્તમ-શ્રેષ્ઠ છે.

ચત્તારિ સરણં પવજ્જામિ, અરિહંતે સરણં પવજ્જામિ ॥ સિદ્ધે સરણં પવજ્જામિ, સાહૂ સરણં પવજ્જામિ, કેવલિપન્નત્તં ધમ્મં સરણં પવજ્જામિ ॥૪॥

અર્થ:—શ્રી અરિહંતભગવંત, શ્રી સિદ્ધભગવંત, શ્રી સાધુભગવંત અને શ્રી કેવલિભગવંત પ્રરૂપિત ધર્મ, આ ચારનું શરણ હું સ્વીકારું છું.

પાણાઇવાયમલિઅં ચોરિક્કં મેહુણં દવિણમુચ્છં ॥
કોહં માણં માયં, લોભં પિજ્જં તહા દોસં ॥૫॥

કલહં અબ્ભક્ખાણં, પેસુન્નં રઇઅરઇસમાઉત્તં ॥
પરપરિવાયં માયા-મોસં, મિચ્છત્તસલ્લં ચ ॥ ૬ ॥

વોસિરિસુ ઇમાઇં, મુક્ખમગ્ગસંસગ્ગવિગ્ઘભૂઆઇં ॥
દુગ્ગઇ નિબંધણાઇં, અટ્ઠારસ પાવઠાણાઇં ॥ ૭ ॥

અર્થઃ—પ્રાણાતિપાત (હિંસા) મૃષાવાદ, ચોરી, મૈથુન, દ્રવ્ય (ધન–ધાન્યાદિ પૌદ્‌ગલિક વસ્તુ)ની મૂર્ચ્છા, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, રાગ, દ્વેષ, કલહ, અભ્યાખ્યાન (પરને આળ દેવું), ચાડી અને રતિ અરતિવડે યુક્ત પરપરિવાદ, માયામૃષાવાદ અને મિથ્યાત્વશલ્ય એ અઢાર જાતના પાપસ્થાનકો મોક્ષ-માર્ગના ગમનમાં વિઘ્નભૂત છે, દુર્ગતિનાં કારણભૂત છે, તેથી હું તે અઢાર પાપસ્થાનકોને વોસીરાવું છું.

એગો હં નત્થિ મે કોઇ, નાહમન્નસ્સ કસ્સઇ ॥
એવમદીણમણસો, અપ્પાણમણુસાસઇ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ—હું એકલો છું, મારું કોઈ નથી, અને હું પણ કોઈનો નથી. સાંસારિક સંબંધો સ્વાર્થવશ જોડાયેલા છે, તેમાં મમત્વ વ્યર્થ છે. આવી રીતે મનની હીનતાનો ત્યાગ કરી આત્માને શુભ ભાવનામાં લીન કરાવે.

એગો મે સાસઓ અપ્પા, નાણ દંસણ સંજુઓ ॥
સેસા મે બાહિરા ભાવા, સવ્વે સંજોગલક્ખણા ॥૯॥

અર્થઃ—મારો આત્મા શાશ્વત છે, તે જન્મતો નથી કે મરતો નથી, ફક્ત શુભાશુભ કર્મના વિપાકથી શરીર-પલટો કરે છે. જ્ઞાનદર્શનાદિ શુદ્ધ ગુણ સ્વરૂપ આત્મા છે, સંસારના બાકીનાં સર્વ પદાર્થો આત્માથી ભિન્ન છે. આત્મા સાથે તેઓનો સંબંધ ફક્ત કર્મના ઉદયથી થયેલ છે.

વાસ્તવિકરૂપે સંબંધ નથી; (માટે તેના મમત્વનો હું સર્વથા ત્યાગ કરવા પ્રયત્ન કરું.)

સંજોગમૂલા જીવેણ, પત્તા દુઃખપરંપરા ॥
તમ્હા સંજોગ સંબંધં, સવ્વં તિવિહેણ વોસિરિયં ॥૧૦॥

અર્થઃ—આત્મા સંસારના પદાર્થોના સંયોગ–વિયોગથી થતાં હર્ષ–શોક દ્વારા જ દુઃખી થાય છે, સાંસારિક પદાર્થોના સંબંધમાં આત્મસ્વરૂપનું ભાન ભૂલી જવાના કારણે દુઃખની પરંપરા પ્રાપ્ત થાય છે, માટે હું મન, વચન અને કાયાથી કોઈ પણ પદાર્થના સંયોગની આશા કે મમતા રાખીશ નહિ. અને તેનો સર્વથા ત્યાગ કરું છું.

અરિહંતો મહ દેવો, જાવજ્જીવં સુસાહુણો ગુરૂણો ॥
જિણપન્નત્તં તત્તં, ઈઅ સમ્મત્તં મએ ગહિઅમ્ ॥૧૧॥

અર્થઃ—યાવજ્જીવ સુધી શ્રી અરિહંત પ્રભુ જ મારા દેવ છે. સુસાધુઓ જ મારા ગુરુ છે, તથા શ્રી વીતરાગદેવ-પ્રરૂપિત જ તત્ત્વ (ધર્મ) સાચું છે. એ પ્રકારે મેં સમ્યક્ત્વને ગ્રહણ કર્યું છે. (આ ગાથા ૩ વાર બોલવી.)

ખમિઅ ખમાવિય મઈ ખમિઅ, સવ્વહ જીવનિકાય ॥
સિદ્ધહસાખ આલોયણહ, મુજ્ઝહ વઈર ન ભાવ ॥૧૨॥

અર્થઃ—સર્વ જીવનિકાયોને ખમાવીને અને ખમીને હું (કહું છું કે) મારા સર્વ અપરાધો ખમો, શ્રી સિદ્ધ ભગવંતની સાક્ષીપૂર્વક હું આલોચના કરું છું. મારે કોઈની સાથે વૈરભાવ નથી.

વદિ ૧૪ ના રોજ ત્રણ કરોડ મુનિ સાથે) શત્રુંજયતીર્થે સિદ્ધિ વર્યા તેઓને હું વાંદું છું. ॥ ૫ ॥

અન્ને વિ ખવિયમોહા, ઉસભાઇવિસાલવંસસંભૂઆ ॥
જે સિદ્ધા સેત્તુંજે, તં નમહ મુણી અસંખિજ્જા ॥૬॥

બીજા પણ ઋષભાદિકના વિશાળ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને જેમણે મોહને ખપાવી નાખ્યો છે એવા જે અસંખ્યાતા મહામુનિરાજો શ્રી શત્રુંજયગિરિ ઉપર સિદ્ધિ વર્યા છે તેમને પણ વંદન કરો ॥ ૬ ॥

પન્નાસ જોયણાઇં, આસી સેત્તુંજ વિત્થરો મૂલે ॥
દસ જોયણ સિહરતલે, ઉચ્ચત્તં જોયણા અટ્ઠ ॥૭॥

શ્રી શત્રુંજયનો વિસ્તાર મૂળમાં ૫૦ યોજન, શિખર-તળે ૧૦ યોજન અને આઠ યોજનની ઊંચાઈ હતી. ॥ ૭ ॥

જં લહઈ અન્નતિત્થે, ઉગ્ગેણ તવેણ બંભચેરેણ ॥
તં લહઈ પયત્તેણં સેત્તુંજગિરિમ્મિ નિવસંતો ॥ ૮ ॥

અન્ય તીર્થમાં બ્રહ્મચર્યયુક્ત ઉગ્ર તપ વડે જે ફળ પ્રાપ્ત થાય છે તે ફળ શ્રી શત્રુંજય તીર્થમાં યતનાપૂર્વક વસવાથી મળે છે. ॥ ૮ ॥

જં કોડિએ પુણ્ણં, કામિયઆહારભોઇણા જે ઉ ॥
તં લહઇ તત્થ પુણ્ણં, એગોવવાસેણ સેત્તુંજે ॥ ૯॥

ઇચ્છિત ભોજન વડે કરોડ માણસને જમાડવાથી જે પુણ્ય થાય તે પુણ્ય શત્રુંજયતીર્થમાં એક ઉપવાસ કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે. ॥ ૯ ॥

જં કિંચિ નામ તિત્થં, સગ્ગે પાયાલિ માણુસ્સે લોએ ॥
તં સવ્વમેવ દિટ્ઠં, પુંડરીએ વંદિએ સંતે ॥ ૧૦ ॥

સ્વર્ગ, પાતાળ અને મનુષ્ય લોકને વિષે જે કોઈ નામમાત્ર પણ તીર્થ હોય તે સર્વ તીર્થનાં, પુંડરીકગિરિને વાંદવાથી દર્શન થઈ ગયા જાણવા ॥ ૧૦ ॥

પડિલાભંતે સંઘં, દિટ્ઠમદિટ્ઠેય સાહૂ સેત્તુંજે ॥
કોડિગુણં ચ અદિટ્ઠે, દિટ્ઠે ય અણંતયં હોઇ ॥ ૧૧ ॥

તે સિદ્ધિગિરિ તીર્થમાં એક મુનિરાજની અશનપાનાદિ વડે ભક્તિ કરવાથી શ્રી ચતુર્વિધ સંઘને પડિલાભવા જેટલો લાભ થાય તે શાશ્વતગિરિ ભેટવા નીકળે એટલે તેનાથી કરોડગણું અને ગિરિરાજને ભેટવાથી તેનાથી પણ અનંતગણું ફળ મળે છે. ॥ ૧૧ ॥

કેવલનાણુપ્પત્તી, નિવ્વાણં આસિ જત્થ સાહૂણં ॥
પુંડરીએ વંદિત્તા, સવ્વે તે વંદિઆ તત્થ ॥ ૧૨ ॥

જ્યાં જ્યાં મુનિરાજોને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હોય, મોક્ષગતિને પામ્યા હોય તે સર્વ સ્થાનોની, શ્રી પુંડરીકગિરિને વંદના કરવાથી વંદના થઈ જાય છે. ॥ ૧૨ ॥

અટ્ઠાવય સમ્મેએ, પાવા ચંપાઇ ઉજ્જયંતનગે ય ॥
વંદિત્તા પુણ્ણફલં, સયગુણં તંપિ પુંડરીએ ॥ ૧૩ ॥

(આદિપ્રભુનું નિર્વાણસ્થાન) અષ્ટાપદ, (૨૦ તીર્થંકરોનું નિર્વાણસ્થાન) સંમેતશિખર, (આસન્નોપકારી વીરપ્રભુનું નિર્વાણસ્થાન) પાવાપુરી, (વાસુપૂજ્યસ્વામીનું નિર્વાણસ્થાન)

સવ્વે જીવા કમ્મવસ, ચઉદહરાજ ભમંત ॥
તે મે સવ્વ ખમાવિઆ, મુજ્ઝવિ તેહ ખમંત ॥૧૩॥

અર્થ:—સર્વ જીવો કર્મ વશ થકી ચૌદરાજ લોકને વિષે ભમે છે. તે સર્વને મેં ખમાવ્યા છે. મને પણ તેઓ ખમાવે.

જં જં મણેણ બદ્ધં, જં જં વાએણ ભાસિયં પાવં ॥
જં જં કાએણ કયં, મિચ્છામિદુક્કડં તસ્સ ॥ ૧૪ ॥

અર્થ:—જે કાંઈ પણ મન, વચન કે કાયાથી પાપ-અશુભ વિચાર, ઉચ્ચાર કે આચાર થયો હોય તે સર્વને હું મિચ્છામિદુક્કડં દઉં છું.

'શિયલ મારે સંથારે, જ્ઞાન મારે ઓશિકે; નિદ્રા-માંહી કાલ કરું તો, સર્વે મારે વોસિરે વોસિરે વોસિરે !' એ પ્રમાણે બોલી જ્યાં સુધી નિદ્રા ન આવે ત્યાં સુધી નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરવું. ॥ ઇતિ ॥

શ્રી શત્રુંજય મહાતીર્થ લઘુલ્કપ-સાનુવાદ

અઇમુત્તયકેવલિણા, કહિઅં સેત્તુંજતિત્થમાહપ્પં ॥
નારયરિસિસ્સ પુરઓ, તં નિસુણહ ભાવઓ ભવિઆ

હે ભવ્ય જીવો! જેનું વર્ણન શ્રી અતિમુક્તક કેવલી ભગવાને નારદઋષિ આગળ કર્યું તેવા શ્રી શત્રુંજયતીર્થનું માહાત્મ્ય ભાવ ધરીને સાંભળો. ॥ ૧ ॥

સેત્તુંજે પુંડરીઓ, સિદ્ધો મુણિકોડિપંચસંજુત્તો ॥
ચિત્તસ્સ પુણ્ણિમાએ, સો ભણઈ તેણ પુંડરીઓ ॥૨॥

શ્રી શત્રુંજય તીર્થ ઉપર ચૈત્રી પૂનમને દિવસે શ્રી પુંડરીક ગણધર પાંચ કરોડ મુનિઓની સાથે સિદ્ધ થયા તેથી પુંડરીકગિરિના નામથી ઓળખાય છે. ॥ ૨ ॥

નમિવિનમી રાયાણો, સિદ્ધા કોડિહિં દોહિં સાહૂણં ॥
તહ દવિડવારિખિલ્લા, નિવ્વુઆ દસ ય કોડીઓ ॥ ૩ ॥

નમિ અને વિનમિ નામના બે ભાઈઓ કે જે વિદ્યાધરના રાજા હતા, તેઓ બે કરોડ મુનિઓની સાથે (ફાગણ સુદ ૧૦ના દિને) સિદ્ધિગતિને પામ્યા; તથા દ્રાવિડ અને વારિખિલ્ય નામના બે ભાઈઓ દસ કરોડ મુનિઓની સાથે (કારતક સુદ ૧૫ના દિને) નિર્વાણ પામ્યા ॥ ૩ ॥

પજ્જુન્નસંબપમુહા, અદ્ધુટ્ઠાઓ કુમાર કોડીઓ ॥
તહ પંડવા વિ પંચય, સિદ્ધિગયા નારયરિસી ય ॥૪॥

પ્રદ્યમ્ન અને શાંબકુમાર આદિ સાડા આઠ કરોડ મુનિઓ (ફાગણ સુદ ૧૩ના રોજ ભાડવાગિરિ ઉપર) સિદ્ધિ વર્યા. તેમજ પાંચ પાંડવો (વીશ કરોડ મુનિ સાથે આસો સુદ ૧૫ના રોજ) અને શ્રી નારદમુનિ (૯૧ લાખની સાથે જેઠ સુદ ૧૫ના રોજ) મુક્તિપદને પામ્યા. ॥ ૪ ॥

થાવચ્ચાસુયસેલગાઈ, મુણિણો વિ તહ રામમુણી ॥
ભરહો દસરહપુત્તા, સિદ્ધા વંદામિ સેત્તુંજે ॥ ૫ ॥

થાવચ્ચાપુત્રમુનિ (દસ હજાર સાથે), શુકમુનિ (૧૦૦૦ મુનિ સાથે) સેલગમુનિ (૫૦૦ મુનિઓની સાથે), વગેરે, તેમજ, દશરથ રાજાના પુત્ર શ્રી રામચંદ્રમુનિ તથા ભરતમુનિ (ચૈત્ર

વદિ ૧૪ ના રોજ ત્રણ કરોડ મુનિ સાથે) શત્રુંજયતીર્થે સિદ્ધિ વર્યા તેઓને હું વાંદું છું. ॥ ૫ ॥

અન્ને વિ ખવિયમોહા, ઉસભાઇવિસાલવંસસંભૂઆ ॥
જે સિદ્ધા સેત્તુંજે, તં નમહ મુણી અસંખિજ્જા ॥૬॥

બીજા પણ ઋષભાદિકના વિશાળ વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલા અને જેમણે મોહને ખપાવી નાખ્યો છે એવા જે અસંખ્યાતા મહામુનિરાજો શ્રી શત્રુંજયગિરિ ઉપર સિદ્ધિ વર્યા છે તેમને પણ વંદન કરો ॥ ૬ ॥

પન્નાસ જોયણાઈં, આસી સેત્તુંજ વિત્થરો મૂલે ॥
દસ જોયણ સિહરતલે, ઉચ્ચત્તં જોયણા અટ્ઠ ॥૭॥

શ્રી શત્રુંજયનો વિસ્તાર મૂળમાં ૫૦ યોજન, શિખરતળે ૧૦ યોજન અને આઠ યોજનની ઊંચાઈ હતી. ॥ ૭ ॥

જં લહઈ અન્નતિત્થે, ઉગ્ગેણ તવેણ બંભચેરેણ ॥
તં લહઈ પયત્તેણં સેત્તુંજગિરિમ્મિ નિવસંતો ॥ ૮ ॥

અન્ય તીર્થમાં બ્રહ્મચર્યયુક્ત ઉગ્ર તપ વડે જે ફળ પ્રાપ્ત થાય છે તે ફળ શ્રી શત્રુંજય તીર્થમાં યતનાપૂર્વક વસવાથી મળે છે. ॥ ૮ ॥

જં કોડિએ પુણ્ણં, કામિયઆહારભોઇણા જે ઉ ॥
તં લહઇ તત્થ પુણ્ણં, એગોવવાસેણ સેત્તુંજે ॥ ૯॥

ઇચ્છિત ભોજન વડે કરોડ માણસને જમાડવાથી જે પુણ્ય થાય તે પુણ્ય શત્રુંજયતીર્થમાં એક ઉપવાસ કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે. ॥ ૯ ॥

દશમ (૪ ઉપવાસ), દ્વાદશ (૫ ઉપવાસ), અર્ધમાસ (૧૫ ઉપવાસ)-અને માસખમણનું ફળ પામે છે ॥ ૧૬-૧૭ ॥

છટ્ઠેણં ભત્તેણં, અપાણેણં તુ સત્ત જત્તાઇં ॥
જો કુણઈ સેત્તુંજે, તઇયભવે લહઇ સો મુક્ખં ॥૧૮॥

જે પ્રાણી ચોવીહારો છઠ્ઠ કરી શત્રુંજય તીર્થની સાત યાત્રા કરે છે તે ત્રીજે ભવે મોક્ષપદને પામે છે. ॥ ૧૮ ॥

અજ્જવિ દીસઇ લોએ, ભત્તં ચઇઊણ પુંડરીયનગે ॥
સગ્ગે સુહેણ વચ્ચઇ, સીલવિહૂણો વિ હોઊણં ॥ ૧૯॥

આજે પણ લોકમાં જોવામાં આવે છે કે જે પ્રાણી ભોજનનો ત્યાગ કરી શત્રુંજય તીર્થ ઉપર અણસણ કરે છે તે આચારરહિત હોય તોપણ સુખપૂર્વક સ્વર્ગે જાય છે ॥૧૯॥

છત્તં ઝયં પડાગં, ચામર ભિંગાર થાલદાણેણં ॥
વિજ્જાહરો અ હવઈ, તહ ચક્કી હોઈ રહદાણા ॥૨૦॥

જે પ્રાણી આ તીર્થે ભગવાનની ભક્તિમાં છત્ર, ધજા, પતાકા, ચામર, ઝારી અને થાળ આદિ વસ્તુઓનું દાન કરે છે તે વિદ્યાધર થાય છે; અને રથનું દાન કરવાથી તે ચક્રવર્તી થાય છે ॥ ૨૦ ॥

દસ વીસ તીસ ચત્તા, લક્ખ પન્નાસ પુપ્ફદામદાણેણં ॥
લહઇ ચઉત્થ-છટ્ઠ-ટ્ઠમ, દસમ-દુવાલસફલાઈં ॥ ૨૧ ॥

જે ભવિ શત્રુંજય ઉપર ભગવાનને ૧૦ લાખ, ૨૦ લાખ, ૩૦ લાખ, ૪૦ લાખ અને ૫૦ લાખ પુષ્પની માળા ચઢાવે તે અનુક્રમે એક, બે, ત્રણ, ચાર અને પાંચ ઉપવાસનું ફળ પામે છે ॥ ૨૧ ॥

ચંપાપુરી અને (બાલબ્રહ્મચારી નેમિનાથ ભગવાનનું દીક્ષા, કેવલજ્ઞાન અને નિર્વાણસ્થાન) રૈવતગિરિ એ સર્વ તીર્થોને વાંદવાથી જે ફળ થાય છે તેથી પણ સોગણું પુણ્ય ફળ પુંડરીકગિરિને વાંદવાથી થાય છે. ॥ ૧૩ ॥

પૂઆકારણે પુણ્ણં, એગગુણં સયગુણં ચ પડિમાએ ॥
જિણભવણે સહસ્સં, ણંતગુણં પાલણે હોઈ ॥ ૧૪ ॥

(શ્રી શત્રુંજય તીર્થ ઉપર) પ્રભુ પ્રતિમાની પૂજા કરવાથી એકગણું, પ્રભુપ્રતિમા ભરાવવાથી સોગણું, દહેરાસર બંધાવવાથી હજારગણું અને તેનું રક્ષણ કરવાથી અનંતગણું પુણ્ય થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

પડિમં ચેઈહરં વા, સિત્તુંજગિરિસ્સ મત્થએ કુણઈ ॥
ભુત્તૂણ ભરહવાસં, વસઈસગ્ગે નિરુવસગ્ગે ॥૧૫॥

જે પ્રાણી શત્રુંજયતીર્થ ઉપર પ્રભુપ્રતિમા ભરાવે અથવા ચૈત્યગૃહ બંધાવે તે પ્રાણી ભરતક્ષેત્રનું રાજ્ય (ચક્રવર્તી પણું) ભોગવીને ઉત્તમ દેવલોકને પામે છે. ॥ ૧૫ ॥

નવકાર પોરિસીએ, પુરિમડ્ઢેગાસણં ચ આયામં ॥
પુંડરીયં ચ સરંતો, ફલકંખી કુણઈ અભત્તટ્ઠં ॥૧૬ ॥

છટ્ઠ-ટ્ઠમ-દસમ-દુવાલસાણં માસ-દ્ધમાસખવાણાણં ॥
તિગરણસુદ્ધો લહઇ, સિત્તુંજં સંભરંતો અ ॥ ૧૭ ॥

ઉત્તમ ફળની ઇચ્છાવાળો જે મનુષ્ય શ્રી પુંડરીકગિરિનું સ્મરણ કરતો થકો નવકારશી, પોરિસી, પુરિમડ્ઢ, એકાસણું, આયંબિલ કે ઉપાવાસ કરે તે અનુક્રમે છઠ્ઠ, અઠ્ઠમ,

દશમ (૪ ઉપવાસ), દ્વાદશ (૫ ઉપવાસ), અર્ધમાસ (૧૫ ઉપવાસ) અને માસખમણનું ફળ પામે છે ॥ ૧૬-૧૭ ॥

છટ્ઠેણં ભત્તેણં, અપાણેણં તુ સત્ત જત્તાઇં ॥
જો કુણઈ સેત્તુંજે, તઇયભવે લહઇ સો મુક્ખં ॥૧૮॥

જે પ્રાણી ચોવીહારો છઠ્ઠ કરી શત્રુંજય તીર્થની સાત યાત્રા કરે છે તે ત્રીજે ભવે મોક્ષપદને પામે છે. ॥ ૧૮ ॥

અજ્જવિ દીસઇ લોએ, ભત્તં ચઇઊણ પુંડરીયનગે ॥
સગ્ગે સુહેણ વચ્ચઇ, સીલવિહૂણો વિ હોઊણં ॥ ૧૯॥

આજે પણ લોકમાં જોવામાં આવે છે કે જે પ્રાણી ભોજનનો ત્યાગ કરી શત્રુંજય તીર્થ ઉપર અણસણ કરે છે તે આચારરહિત હોય તોપણ સુખપૂર્વક સ્વર્ગે જાય છે ॥૧૯॥

છત્તં ઝયં પડાગં, ચામર ભિંગાર થાલદાણેણં ॥
વિજ્જાહરો અ હવઈ, તહ ચક્કી હોઈ રહદાણા ॥૨૦॥

જે પ્રાણી આ તીર્થે ભગવાનની ભક્તિમાં છત્ર, ધજા, પતાકા, ચામર, ઝારી અને થાળ આદિ વસ્તુઓનું દાન કરે છે તે વિદ્યાધર થાય છે; અને રથનું દાન કરવાથી તે ચક્રવર્તી થાય છે ॥ ૨૦ ॥

દસ વીસ તીસ ચત્તા, લક્ખ પન્નાસ પુપ્ફદામદાણેણં ॥
લહઇ ચઉત્થ-છટ્ઠ-ટ્ઠમ,દસમ-દુવાલસફલાઈં ॥ ૨૧ ॥

જે ભવિ શત્રુંજય ઉપર ભગવાનને ૧૦ લાખ, ૨૦ લાખ, ૩૦ લાખ, ૪૦ લાખ અને ૫૦ લાખ પુષ્પની માળા ચઢાવે તે અનુક્રમે એક, બે, ત્રણ, ચાર અને પાંચ ઉપવાસનું ફળ પામે છે ॥ ૨૧ ॥

ધૂવે પક્ખુવવાસો માસક્ખમણં કપૂરધૂવમ્મિ ॥
કિત્તિયમાસક્ખમણં, સાહૂ પડિલાભિએ લહઈ ॥૨૨॥

કૃષ્ણાગરુ આદિ ધૂપ સિદ્ધિગિરિ ઉપર જિનરાજ પાસે ઉખેવવાથી ૧૫ ઉપવાસનું ફળ મળે છે, કપૂરનો ધૂપ કરવાથી માણસખમણનું ફળ મળે છે અને મુનિરાજને શુદ્ધ અશન, પાન, વસ્ત્રાદિથી પ્રતિલાભે તો કેટલાય માસખમણનું ફળ મળે છે. ॥ ૨૨ ॥

ન વિ તં સુવન્નભૂમિ-ભૂસણદાણેણ અન્નતિત્થેસુ ॥
જં પાવઈ પુન્નફલં, પૂઆન્હવણેણ સેત્તુંજે ॥૨૩॥

શ્રી શત્રુંજય તીર્થ ઉપર પ્રભુપૂજા તથા સ્નપનથી જે ફળ થાય છે, તે ફળ અન્ય તીર્થોમાં સુવર્ણ, ભૂમિ કે આભૂષણના દાનથી પણ મળતું નથી. ॥ ૨૩ ॥

કંતાર-ચોર-સાવય,-સમુદ્દ-દારિદ્દ-રોગ-રિઉ-રુદ્દા ॥
મુચ્ચંતિ અવિગ્ઘેણં, જે સેત્તુંજં ધરંતિ મણે ॥૨૪॥

જે ભાગ્યવંતો મનમાં શત્રુંજયતીર્થનું ધ્યાન કરે છે તેઓ નિર્વિઘ્નપણે ભયંકર જંગલ, ચોર, સિંહ, સમુદ્ર, દારિદ્રય રોગ અને શત્રુના ભયોનો પાર પામે છે ॥ ૨૪ ॥

સારાવલી પયન્નગ-ગાહાઓ સુયહરેણ ભણિઆઓ ॥
જો પઢઇ ગુણઇ નિસુણઈ,સો લહઇ સેત્તુંજજત્તફલં ॥૨૫॥

સારાવલી નામના પયન્નામાં જે ગાથાઓ શ્રુતધર મહારાજાએ ભાખેલી છે (તે અહીં ઉદ્ધરી છે) તેને જે પુણ્યવાનો ભણે છે, ગણે છે અથવા સાંભળે છે તેઓ શ્રીસિદ્ધિગિરિરાજની યાત્રાનું ફળ પામે છે ॥ ૨૫ ॥

શ્રી. શત્રુંજય ગિરિરાજની નવ્વાણું યાત્રાનો વિધિ

૯૯ યાત્રા કરનારે હમેશાં કરવાનો વિધિ

બન્ને વખત પ્રતિક્રમણ કરવું, સચિત્તનો ત્યાગ કરવો, બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરવું, યથાશક્તિ તપ કરવો, ભૂમિસંથારો કરવો, અને છતી શક્તિએ ચાલીને યાત્રા કરવી.

(૧) ગિરિરાજની સન્મુખ તલાટીએં (૨) ગિરિરાજ ઉપર શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુજીનાં દહેરાસરે (૩) તીર્થાધિપતિ શ્રી. આદીશ્વર પ્રભુજીનાં દહેરાસરે (૪) રાયણ પગલાં સન્મુખ અને (૫) શ્રી. પુંડરીકસ્વામીજીનાં દહેરાસરે; આ પાંચે સ્થળોએ એકેક ચૈત્યવદન અને સ્તવન કહેવાં, તથા ત્રણે ભમતીમાં ફરીને શ્રી મૂળનાયક પ્રભુજીને પ્રદક્ષિણા દેવી.

હમેશાં બાધા પારાની દશ નવકારવાળી ગણવી. 'શ્રી શત્રુંજય તીર્થ આરાધનાર્થં કરેમિ કાઉસગ્ગં,' કહી નવ લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો. યથાશક્તિ અષ્ટપ્રકારી પૂજા કરવી તથા નવ સાથિયા, નવ ફળ, નવ નૈવેદ્ય પ્રભુજી સન્મુખ ધરવા.

૯૯ યાત્રાઓ ગિરિરાજની કરવી, તેમાં નવ વખત નવ ટૂંકનાં દર્શન કરવાં; અને દરેક ટૂંકમાં ચૈત્યવંદન કરવું. તદુપરાંત ઘેટીપાગની નવ યાત્રા કરવી. એટલે કુલ ૧૦૮ યાત્રાઓ કરવી. અને હમેશાં નીચે પ્રમાણેનાં નવ દુહાઓ બોલી નવ ખમાસમણ દેવાં.

દુહાઓ:—સિદ્ધાચલ સમરું સદા, સોરઠ દેશ મોઝાર; મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદું વાર હજાર. ॥ ૧ ॥ સોરઠ દેશમાં સંચર્યો, ન ચડયો ગઢ ગિરિનાર; શેત્રુંજી નદી નાહ્યો નહીં, એનો એળે ગયો અવતાર. ॥ ૨ ॥ શેત્રુંજી નદીમાં નાહીને, મુખ બાંધી મુખકોશ; દેવયુગાદિ પૂજીએ, આણી મન સંતોષ. ॥ ૩ ॥ એકેકું ડગલું ભરે, શત્રુંજય સમું જેહ; ઋષભ કહે ભવ ક્રોડનાં, કર્મ ખપાવે તેહ. ॥ ૪ ॥ શેત્રુંજા સમો તીરથ નહીં, ઋષભ સમો નહીં દેવ; ગૌતમ સરિખા ગુરુ નહીં, વળી વળી વંદું તેહ ॥ ૫ ॥ જગમાં તીરથ દો વડાં, શત્રુંજય ગિરનાર; એક ગઢ ઋષભ સમોસર્યા, એક ગઢ નેમકુમાર ॥ ૬ ॥ સિદ્ધાચલ સિદ્ધિ વર્યા, મુનિવર ક્રોડ અનંત; આગે અનંતા સિદ્ધશે, પૂજો ભવિ ભગવંત ॥ ૭ ॥ શત્રુંજયગિરિ મંડણો, મરુદેવાનો નંદ; યુગલાધર્મ નિવારણો, નમો યુગાદિ જિણંદ ॥ ૮ ॥ તન મન ધન સુત વલ્લભા, સ્વર્ગાદિક સુખભોગ; વળી વળી એ ગિરિ વંદતા, શિવરમણી સંજોગ ॥ ૯ ॥

૯૯ યાત્રા દરમ્યાન એક જ વખત કરવાનો વિધિ:—એક વખત ૧૦૮ લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો. એક વખત શ્રી મૂળનાયક પ્રભુજીને ૧૦૮ વાર પ્રદક્ષિણા દેવી. તલાટીએ, શ્રી શાંતિનાથજીના દહેરાસરે, શ્રી આદિનાથ પ્રભુજીના દહેરાસરે, રાયણ પગલે તથા શ્રી. પુંડરીકસ્વામીજીના દહેરાસરે એ પાંચે સ્થળે એકેક વખત સ્નાત્ર ભણાવવું. યથાશક્તિ રથયાત્રાનો વરઘોડો ચડાવવો, નવાણું પ્રકારની પૂજા ભણાવવી અને પ્રભુજીને અંગરચના કરાવવી.

શક્તિ હોય તો ચઉવિહાર છઠ્ઠ કરી સાત યાત્રા કરવી. ઘેટીની પાયગે, રોહિશાળીની પાયગે અને શત્રુંજય નદીની પાયગેથી, એકેક વાર તો અવશ્ય યાત્રા કરવી. તદુપરાંત બાર ગાઉ, છ ગાઉ, ત્રણ ગાઉ, અને દોઢ ગાઉની પ્રદક્ષિણા કરવી.

શ્રી સિદ્ધાચળજીમાં ચાતુર્માસ કરનારે હમેશાં કરવાનો વિધિ:—સવારે અને સાંજે એમ બન્ને વખત પ્રતિક્રમણ કરવું, પાંચ ગિરિરાજની સ્પર્શના કરવા રૂપ તલાટીની યાત્રા કરવી, પાંચ ચૈત્યવંદન, સ્તવન, અને ૯ લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ કરવો તથા ખમાસમણ પણ દેવાં. યથાશક્તિ વ્રત પચ્ચક્ખાણ કરવું, પ્રભુપૂજા કરવી તથા પૂ. ગુરુમહારાજશ્રીની દેશનાનું શ્રવણ કરવું. સચિત્તનો સર્વથા ત્યાગ કરવો. એક વખત તલાટીએ સ્નાત્ર ભણાવવું અને એકસો આઠ વાર તલાટીએ ખમાસમણ દેવા. ચાતુર્માસમાં યથાશક્તિ સાત છઠ્ઠ અને બે અઠ્ઠમ કરવા જેનો વિધિ નીચે પ્રમાણે છે:—

સાત છઠ્ઠ અને બે અઠ્ઠમ કરવાનો વિધિ:—

તપ	ગુણણું	કા.–ખ.–સા.–ફે.–નો.
૧લો છઠ્ઠ	'શ્રીઋષભદેવસર્વજ્ઞાય નમઃ'	–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦
૨જો ,,	'શ્રીવિમલગણધરાય નમઃ'	–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦
૩જો ,,	'શ્રીસિદ્ધક્ષેત્રગણધરાય નમઃ'	–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦
૪થો ,,	'શ્રીહરિગણધરાય નમઃ'	–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦
૫મો ,,	'શ્રીવજ્રવલ્લીનાથાય નમઃ'	–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦
૬ઠ્ઠો ,,	'શ્રીસહસ્રાદિગણધરાય નમઃ'	–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦

૭મો છઠ્ઠ 'શ્રીસહસ્રકમલાય નમઃ'–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦
૧લો અઠ્ઠમ 'શ્રીપુંડરીકગણધરાય નમઃ'–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦
૨જો „ 'શ્રીકદમ્બગણધરાય નમઃ'–૨૧–૨૧–૨૧–૨૧–૨૦

શ્રી સિદ્ધાચળજીનાં ૧૦૮ ખમાસમણના

દુહા

શ્રી આદીશ્વર અજર અમર, અવ્યાબાધ અહનીશ; પરમાતમ પરમેશ્વરુ, પ્રણમું પરમ મુનીશ. શ્રી બાહુબલિગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧ ॥ જય જય જય જગપતિ જ્ઞાન ભાન, ભાસિત લોકાલોક; શુદ્ધ સ્વરૂપ સમાધિમય, નમિત સુરાસુર થોક. શ્રી અસિવિહારગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨ ॥ શ્રી સિદ્ધાચલ મંડણો, નાભિ નરેસર નંદ; મિથ્યામતિ મત ભંજણો, ભવિકુમુદાકર ચંદ. શ્રી સુરકંદગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩ ॥ પૂરવ નવાણું જસ સિરે, સમવસર્યા જગનાથ; તે સિદ્ધાચલ પ્રણમીએ, ભક્તે જોડી હાથ. શ્રી પ્રીતિમંડનગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪ ॥ અનંત જીવ ઇણ ગિરિવરે, પામ્યા ભવનો પાર; તે સિદ્ધાચળ પ્રણમીયે, લહિયે મંગલમાલ. શ્રી મેરુમહીધરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૫ ॥ જસ શિર મુકુટ મનોહરુ, મરુદેવીનો નંદ; તે સિદ્ધાચલ પ્રણમીએ, ઋદ્ધિ સદા સુખ વૃંદ. શ્રી સિદ્ધરાજગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬ ॥ મહીમા જેહનો દાખવા, સુરગુરુ પણ મતિ મંદ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પ્રગટે સહજાનંદ. શ્રી કર્મક્ષયગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ

॥ ૭ ॥ સત્તા ધર્મ સમારવા, કારણ જેહ પડુર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, નાસે અઘ સવિ દૂર. શ્રી સહસ્રપત્રગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮ ॥ કર્મકાટ સવિ ટાળવા, જેહનું ધ્યાન હુતાશ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પામીજે સુખવાસ. શ્રી મહાનંદપર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯ ॥ પરમાનંદ દશા લહે, જસ ધ્યાને મુનિરાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પાતક દૂર પલાય. શ્રી તારણગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦ ॥ શ્રદ્ધા ભાષણ રમણતા, રત્નત્રયીનું હેતુ, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ભવ મકરાકર સેતુ. શ્રી અકલંકગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૧ ॥ મહાપાપી પણ નિસ્તર્યા, જેહનું ધ્યાન સુહાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સુરનર જસ ગુણ ગાય. શ્રી સૌંદર્ય પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૨ ॥ પુંડરીક ગણધર પ્રમુખ, સિદ્ધા સાધુ અનેક; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, આણી હૃદય વિવેક. શ્રી કેવલદાયકગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૩ ॥ ચંદ્રશેખર સ્વસા પતિ, જેહને સંગ સિદ્ધ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જે પામી નિજ ઋદ્ધ. શ્રી અમરકેતુ-પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૪ ॥ જલચર ખેચર તિરિચ સવે, પામ્યા આતમ ભાવ; તે તીર્થેશ્વર પ્રાણમીએ, ભવજલ તારણ નાવ. શ્રી કર્મસુદનગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥૧૫॥ સંઘયાત્રા જેણે કરી, કીધા જેણે ઉદ્ધાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, છેદીજે ગતિ ચાર. શ્રી મહોદય પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૬ ॥ પુષ્ટિ શુદ્ધ સંવેગ રસ, જેહને ધ્યાને થાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પ્રગટે શુદ્ધ સ્વાભવ. શ્રી ટંકગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૮ ॥ સુરલોકે સુરસુંદરી, મલી

મલી થોકે થોક; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ગાવે જેના શ્લોક. શ્રી માલ્યવંતગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૯ ॥ યોગીશ્વર જસ દર્શને, ધ્યાન સમાધિ લીન; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, હુવા અનુભવ રસ લીન. શ્રી આનંદમંદિરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૦ ॥ માનું ગગને સૂર્ય શશી, દિયે પ્રદક્ષિણા નિત્ય, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, મહિમાં દેખણ ચિત્ત. શ્રી મહાજશ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૧ ॥ સુર અસુર નર કિન્નરા, રહે છે જેહની પાસ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પામે લીલ વિલાસ. શ્રી વિજયભદ્ર પર્વયાત નમો નમઃ ॥ ૨૨ ॥ મંગળકારી જેહની, મૃતિકા હારિ ભેટ, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, કુમતિ કદાગ્રહ મેટ. શ્રી ત્રિભુવનપતિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૩ ॥ કુમતિ કૌશિક જેહને, દેખી ઝાંખા થાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સવિ તસ મહિમા ગાય. શ્રી અનંતશક્તિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૪ ॥ સૂરજ-કુંડના નીરથી, આધિ વ્યાધિ પલાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જસ મહિમા ન કહાય. શ્રી વિજયાનંદ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૫ ॥ સુંદર ટૂંક સોહામણો, મેરુસમ પ્રાસાદ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, દૂર ટલે વિષાદ. શ્રી મહાતીર્થ પર્વ-તાય નમો નમઃ ॥ ૨૬ ॥ દ્રવ્ય ભાવ વૈરી તણા, જિહાં આવે હોય શાંતિ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જાયે ભવની ભ્રાંતિ. શ્રી સર્વતીર્થગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૭ ॥ જગ હિતકારી જિનવરા, આવ્યા એણે ઠામ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણ-મીએ, જસ મહિમા ઉદ્દામ. શ્રી મહાશૈલ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૮ ॥ નદી શેત્રુંજી સ્નાનથી, મિથ્યા મલ ધોવાય;

તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સવિજનને સુખદાય. શ્રી ભદ્રંકર પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૨૯ ॥ આઠ કર્મ જે સિદ્ધગિરૈ, ન દીયે તીવ્ર વિપાક; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જહાં નવી આવે કાક. શ્રીમહા પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૦ ॥ સિદ્ધશિલા તપનીયમય,રતન સ્ફાટિક ખાણ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીયે, પામ્યા કેવલનાણ. શ્રી અજરામરપર્વતાય નમો નમઃ ॥૩૧॥ સોવન રૂપા રત્નની, ઓષધિ જાત અનેક; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ ન રહે પાતક એક. શ્રી મહાપીઠ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૨ ॥ સંયમધારી સંયમે, પાવન હોય જિણ ક્ષેત્ર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, લેવા નિર્મલ નેત્ર. શ્રી સુદર્શન પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૩ ॥ શ્રાવક જિહાં શુભ દ્રવ્યથી, ઓચ્છવ પૂજા સ્નાત્ર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પોષે પાત્ર સુપાત્ર. શ્રી ચર્ચગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૪ ॥ સ્વામિ-વત્સલ પુણ્ય જિહાં, અનંતગુણું કહેવાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સોવન ફૂલ વધાય. શ્રી તાલધ્વજગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૫ ॥ સુંદર જાત્રા જેહની, દેખી હરખે ચિત્ત, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ત્રિભુવન માંહે વિદિત. શ્રી ક્ષેમંકરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૬ ॥ પાલીતાણું પૂર ભલું, સવરોવર સુંદર પાલ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જાએ સકલ જંજાળ. શ્રી અનંતગુણકર પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૭ ॥ મન મોહન પાગે ચઢે, પગ પગ કર્મ ખપાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ગુણ ગુણિભાવ લખાય. શ્રી સર્વાર્થ સિદ્ધગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૮ ॥ જેણે ગિરિ રૂખ સોહામણાં, કુંડે નિર્મળ નીર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ,

ઉતારે ભવ તીર. શ્રી શિવંકરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૩૯ ॥ મુક્તિ મંદિર સોપાન સમ, સુંદર ગિરિવર પાજ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, લહિએ શિવપુર રાજ. શ્રી અભય-કંદગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૦ ॥ કર્મ કોટિ અઘવિકટ ભટ, દેખી ધરૂજે અંગ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, દિન દિન ચઢતે રંગ. શ્રી કર્મક્ષય પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૧ ॥ ગૌરી ગિરિવર ઉપરે, ગાવે જિનવર ગીત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સુખે શાસન રીત. શ્રી જ્યોતિસ્વરૂપગિરિ પર્વ-તાય નમો નમઃ ॥ ૪૨ ॥ કવડ યક્ષ રખવાલ જસ; અહ-નીશ રહે હજુર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, અસૂરા રાખે દૂર. શ્રી નગાધિરાજગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૩ ॥ ચિત્ત ચાતુરી ચક્કેસરી, વિઘ્ન વિનાશણ હાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ સંઘ તણી કરે સાર. શ્રી અચલગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૪ ॥ સુરવરમાં મઘવા યથા, ગ્રહગણમાં જિમ ચંદ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, તિમ સવિ તીરથ ઇંદ. શ્રી અભિનંદન પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૫ ॥ દીઠે દુર્ગતિ વારણો, સમર્યો સારે કાજ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સવિ તીર્થ શિરતાજ. શ્રી સુવર્ણગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૬ ॥ પુંડરીક પંચ કોડિશું, પામ્યા કેવલ નાણ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, કર્મ તણી હોઈ હાણ. શ્રી પરમબ્રહ્મગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ॥૪૭ ॥ મુનિવર કોડિ દસ સહિત, દ્રાવિડ અને વારિષેણ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ચઢિયા શિવ નિશ્રેણ. શ્રી મહેન્દ્રધ્વજગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૮ ॥ નમિ વિનમિ વિદ્યાધરા, દોય કોડિ મુનિ સાથ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પામ્યા શિવપુર આથ. શ્રી

વિશ્વાધીશગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૪૯ ॥ રૂષભવંશી
નરપતિ ઘણા, ઈણેગિરિ પહોતા મોક્ષ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ
ટાળ્યા ઘાતિક દોષ. શ્રી મહીધરગિરિ પર્વતાય નમો નમ
॥ ૫૦ ॥ રામ ભરત બિહુ બાંધવા, ત્રણ કોડિ મુનિ યુત્ત
તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ઇણે ગિરિ શિવ સંપત્ત. શ્રી હસ્તિ
ગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૫૧ ॥ નારદ મુનિવર નિર્મળો
સાધુ એકાણું લાખ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પ્રવચન પ્રગ
એ ભાખ. શ્રી પ્રિયંકરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૫૨ ।
સાંબ પ્રદ્યુમ્ન ઋષિ કહ્યા, સાઢી આઠ કોડી; તે તીર્થેશ્વ
પ્રણમીએ, પૂર્વ કર્મ વિછોડી. શ્રી ઉજ્જવલગિરિ પર્વતા
નમો નમઃ ॥ ૫૩ ॥ થાવચ્ચાસુત સહસશું, અણસણ રંગે
કીધ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, વેગે શિવપદ લીધ. શ્ર
જયાનંદગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૫૪ ॥ શુક પરમા
ચારજ વળી, એક સહસ અણગાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ
પામ્યા શિવપુર દ્વાર. શ્રી આનંદગિરિ પર્વતાય નમે
નમઃ ॥ ૫૫ ॥ શૈલ સૂરિ મુનિ પાંચસે, સહિત હુઅ
શિવનાહ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, અંગે ધરી ઉત્સાહ. શ્ર
યશોધરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૫૬ ॥ ઇમ બહુ સિધ્ય
ઇણે ગિરે, કહેતાં નાવે પાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, શાસ
માંહે અધિકાર. શ્રી સહસ્રકમલગિરિ પર્વતાય નમો નમ
॥ ૫૭ ॥ બીજ ઇહાં સમકિતતણું, રોપે આતમ ભોમ; ત
તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ટાળે પાતક સ્તોમ. શ્રી વિશ્વપ્રભાકરગિ
પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૫૮ ॥ બ્રહ્મ સ્ત્રી ભ્રૂણ ગો–હત્યા
પાપે ભારિત જેહ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પોહોતા શિવપ

છેહ. શ્રી તમોકંદગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૫૯ ॥ જગ જોતાં તીરથ સર્વે, એ સમ અવર ન દીઠ, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, તીર્થ માંહે ઉક્કિટ્ઠ. શ્રી વિશાલગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૦. ॥ ધન ધન સોરઠ દેશ જિહાં, તીરથ માંહે સાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જનપદમાં શિરદાર. શ્રી હરિગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૧ ॥ અહોનિશ આવત ઢુંકડા, તે પણ જેહને સંગ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પામ્યા શિવવધુ રંગ. શ્રી ભગીરથગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૨ ॥ વિરાધક જિન આણના, તે પણ હુવા વિશુદ્ધ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પામ્યા નિર્મલ બુદ્ધ. શ્રી જયંતગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૩ ॥ મહા મ્લેચ્છ શાસનરિપુ, તે પણ હુવા ઉપસંત, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, મહિમા દેખી અનંત. શ્રી મણિકંતગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૪ ॥ મંત્ર યોગ અંજન સવે, સિદ્ધ હુવે જિણ ઠામ, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પાતકહારી નામ. શ્રી દુઃખહરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૫ ॥ સુમતિ સુધારસ વરસતે, કર્મ દાવાનલ સંત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ઉપશમ તસ ઉલ્લસંત. શ્રી મુક્તિરાજગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૬ ॥ શ્રુતધર નિતુ નિતુ ઉપદીશે, તત્ત્વાતત્ત્વ વિચાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, અહે ગુણયુત શ્રોતાર. શ્રી સર્વકામપૂરણગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૭ ॥ પ્રિયમેલક ગુણગણ તણું, કીર્તિકમલા સિંધુ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, કલિકાલે જગબંધુ. શ્રી પ્રિયંકરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૮ ॥ શ્રી શાંતિ તારણ તરણ, જેહની ભક્તિ વિશાલ, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, દિન દિન

મંગળ માલ. શ્રી સિદ્ધશેખરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૬૯ ॥ શ્વેત ધ્વજા જસ ફરકતી, ભાખે ભવિને એમ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ભ્રમણ કરો છો કેમ ? શ્રી પુરુષોત્તમગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૦ ॥ સાધક સિદ્ધ દિશા ભણી, આરાધે એક ચિત્ત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સાધન પરમ પવિત્ત. શ્રી હેમગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૧ ॥ સંઘપતિ થઈ એહની; જે કરે ભાવે યાત્ર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, તસ હોય નિર્મળ ગાત્ર. શ્રી મહાયશગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૨ ॥ શુદ્ધાતમ ગુણ રમણતા પ્રગટે જેહને સંગ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જેહનો જસ અભંગ. શ્રી પુણ્યકંદ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૩ ॥ રાયણ વૃક્ષ સોહામણો, જિહાં જિનેશ્વર પાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સેવે સુરનર રાય. શ્રી પર્વતરાજગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૪ ॥ પગલાં પૂજી ઋષભનાં, ઉપશમ જેહને ચંગ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સમતા પાવન અંગ. શ્રી ત્રિભુવનપતિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૫ ॥ વિદ્યાધર જ બહુ મળે, વિચરે ગિરિવર શૃંગ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ચઢતે નવરસ રંગ. શ્રી નગશ્રેષ્ઠગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૬ ॥ માલતી મોગર કેતકી, પરિમલ મોહે ભૃંગ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પૂજે ભવિ એકંગ. શ્રી અસિવિહારગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૭ ॥ અજિત જિનેશ્વર જિહાં રહ્યા, ચોમાસું ગુણ ગેહ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, આણી અવિહડ નેહ. શ્રી સહજાનંદગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૮ ॥ શાંતિ જિનેસર સોળમા, સોળ કષાય કરી અંત, તે તીર્થેશ્વર

પ્રણમીએ, ચાતુરમાસ રહંત. શ્રી સુમતિગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૭૯ ॥ નેમિ વિના જિનવર સર્વે, આવ્યા જેણે ઠામ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, શુદ્ધ કરે પરિણામ. શ્રી પદ્મ-વિશાલગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૦ ॥ નમિ નેમિ જિન અંતરે, અજિતશાંતિ સ્તવ કીધ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, નંદીષેણ પ્રસિદ્ધ. શ્રી ભવ્યગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૧ ॥ ગણધર મુનિ ઉવજ્ઝાય તિમ, લાભ લહ્યા કેઈ લાખ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, જ્ઞાન અમૃત રસ ચાખ. શ્રી શતકુટ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૨ ॥ નિત્ય ઘંટા ટંકારવે, રણજણે જહ્લરી નાદ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, દુંદુભી માદલવાદ. શ્રી મેરુમહીધરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૩ ॥ જિણે ગિરે ભરત નરેશ્વરે, કીધો પ્રથમ ઉદ્ધાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, મણિમય મૂરતિ સાર. શ્રી વિલાસગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૪ ॥ ચૌમુખ ચઉગતિ દુઃખ હરે, સોવનમય સુવિહાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, અક્ષય સુખ દાતાર. શ્રી મરુદેવીટૂંક પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૫ ॥ ઇત્યાદિક મોટા કહ્યા, સોળ ઉદ્ધાર સફાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, લઘુ અસંખ્ય વિચાર. શ્રી મહાબલગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૬ ॥ દ્રવ્ય ભાવ વૈરી તણો, જેહથી થાયે અંત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, શત્રુંજય સમરંત. શ્રી શત્રુંજય પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૭ ॥ પુંડરીક ગણધર હુઆ, પ્રથમ સિદ્ધ ઇણે ઠામ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પુંડરીકગિરિ નામ. શ્રી પુંડરીકગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૮ ॥ કાંકરે કાંકરે ઇણે ગિરિ, સિદ્ધ હુઆ સુપવિત્ત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સિદ્ધક્ષેત્ર

સમચિત્ત. શ્રી સિદ્ધક્ષેત્ર પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૮૯ ॥ મલ દ્રવ્ય ભાવ વિશેષથી, જેહથી જાએ દૂર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, વિમલાચલ સુખ પૂર. શ્રી વિમલાચલ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૦ ॥ સુરવરા બહુ જે ગિરિ, નિવસે નિર્મળ ઠામ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સુરગિરિ નામ પ્રમાણ. શ્રી સુરગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૧ ॥ પરવત સહુ માંહે વડો, મહાગિરિ તેણે કહંત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, દર્શન લહે પુણ્યવંત. શ્રી મહાગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૨ ॥ પુણ્ય અનર્ગલ જેહથી, થાયે પાપ વિનાશ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, નામ ભલું પુણ્યરાશ. શ્રી પુણ્યરાશિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૩ ॥ લક્ષ્મી દેવી જે ભણ્યો, કુંડે કમલ નિવાસ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પદ્મ નામ સુવાસ. શ્રી પદ્મગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૪ ॥ સવિ ગિરિમાં સુરપતિ સમો, પાતક પંક વિલાત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પર્વત ઇંદ્ર વિખ્યાત. શ્રી ઇંદ્રપ્રકાશ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૫ ॥ ત્રિભુવનમાં તીરથ સવે, તેમાં મ્હોટો એહ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, મહાતીર્થ જસ રેહ. શ્રી મહાતીર્થ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૬ ॥ આદિ અંત નહીં જેહની, કોઈ કાળે ન વિલાય; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, શાશ્વતગિરિ કહેવાય. શ્રી શાશ્વત-ગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૭ ॥ ભદ્ર ભલા જે ગિરિ-વરે, આવ્યા હોય અપાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, નામ સુભદ્ર સંભાર. શ્રી સુભદ્રગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૯૮ ॥ વીર્ય વધે શુભ સાધુને, પામી તીરથ ભક્તિ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, નામે જે દૃઢશક્તિ. શ્રી દૃઢશક્તિ પર્વતાય નમો

નમઃ ॥ ૯૯ ॥ શિવગતિ સાધે જે ગિરે, માટે તે અભિધાન; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, મુક્તિનિલય ગુણ ખાણ. શ્રી મુક્તિનિલય પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૦ ॥ ચંદ્ર સૂરજ સમકિત ધરા, સેવ કરે શુભ ચિત્ત; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પુષ્પદંત વિદિત્ત. શ્રી પુષ્પદંત પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૧ ॥ ભીતિ ન રહે ભવજલથકી, જે ગિરિ લહે નિવાસ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, મહાપદ્મ સુવિલાસ. શ્રી મહાપદ્મ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૨ ॥ ભૂમિધરા જે ગિરિવરે, ઉદધિ ન લોપે લીહ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પૃથ્વીપીઠ અનીહ. શ્રી પૃથ્વીપીઠ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૩ ॥ મંગળ સવિ મળવાતણું, પીઠ એહ અભિરામ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, ભદ્રપીઠ જસ નામ. શ્રી ભદ્રપીઠ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૪ ॥ મૂળ જસ પાતાલમેં, રત્નમય મનોહાર; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, પાતાલમૂળ વિચાર. શ્રી પાતાલમૂળ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૫ ॥ કર્મ ક્ષય હોયે જિહાં, હોય સિદ્ધસુખ કેલ, તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, અકર્મ કરે મન મેલ. શ્રી અકર્મકગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૬ ॥ કામિત સવિ પૂરણ હોય, જેહનું દરિસણ પામ; તે તીર્થેશ્વર પ્રણમીએ, સર્વ કામ મન ઠામ. શ્રી સર્વકામદાયક પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૭ ॥ ઇત્યાદિક એકવીશ ભલાં, નિરુપમ નામ ઉદાર; જે સમર્યા પાતક હરે આતમ શક્તિ અનુહાર. શ્રી લોહિતગિરિ પર્વતાય નમો નમઃ ॥ ૧૦૮ ॥

કળશ.

ઈમ તીર્થનાયક સ્તવન લાયક, સંથુણ્યો શ્રી સિદ્ધગિરિ; અઠોત્તર સય ગાહ સ્તવને, પ્રેમ ભકતે મન ધરી; શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરિ શિષ્યે, શુભ જગીશે સુખ કરી; પુણ્ય મહોદય સકળ મંગળ, વેલિ સુજશે જય સિરિ ॥ ૧૦૯ ॥

શ્રી સિદ્ધાચલજીના મહિમા ઉપરાંત શ્રી વીરપ્રભુ કહે છે કેઃ—જે પ્રાણી સિદ્ધાચલજી આવી, અલુઆણે પગે ચાલે, નિર્મળ શિયલ પાળે, ભૂમિ સંથારે સૂવે, છકાય જીવની રક્ષા કરે, ૐ હ્રીં પદ સહિત એક લાખ નવકાર ગણે, ક્રોધ અને કષાયનો ત્યાગ કરે, સાત છટ્ઠ બે અઠ્ઠમની તપસ્યા કરે, સાતક્ષેત્રમાં વિત્ત વાપરે, સુપાત્રે દાન દે, એ રીતે મન, વચન, કાયાએ કરી ત્રિકરણ યોગે શ્રી સિદ્ધાચળજીને સેવે તે પ્રાણી ત્રીજે ભવે મોક્ષ જાય. શ્રી શત્રુંજયતીર્થે સાધુને પડિલાભે, સ્વામિવાત્સલ્ય કરે, તેને ત્રિકરણ યોગે સેવે, શ્રી સિદ્ધગિરિજીને ફરસે તે પ્રાણી ત્રીજે ભવે મોક્ષે જાય. એવું શ્રી વીર પરમાત્માએ સ્વમુખે પ્રરુપ્યું છે. તેને સદ્દહવું, પાળવું અને ધારવું. જે નવાણુ કરે તે પ્રાણી મોક્ષે જાય. એ રીતે કરે તો મોક્ષનાં સુખ પામે, સિદ્ધિ વરે સહી; એ પ્રમાણે સાંભળીને કેટલાક ભદ્ર પરિણામી જીવો પ્રતિબોધ પામ્યા અને કેટલાય પામશે.

કાર્તકી તથા ચૈત્રી પૂનમે શ્રી સિદ્ધાચલજીના

પટ્ટ સન્મુખ બોલાતા

શ્રી સિદ્ધગિરિજીનાં ૨૧ નામોનાં

ખમાસમણનાં દુહા

૧. સિદ્ધાચલ સમરું સદા, સોરઠ દેશ મોઝાર; મનુષ્ય જન્મ પામી કરી, વંદું વાર હજાર. ॥ ૧ ॥ અંગ વસન મન ભૂમિકા, પૂજોપકરણ સાર; ન્યાયદ્રવ્ય વિધિશુદ્ધતા, શુદ્ધિ સાત પ્રકાર. ॥ ૨ ॥ કાર્તિક સુદ પૂનમ દિને, દશ કોટી પરિવાર; દ્રાવિડ ને વારિખિલ્લજી, સિદ્ધ થયા અણગાર. ॥ ૩ ॥ તિણે કારણ કાર્તિકી દિને, સંઘ સકલ પરિવાર; આદિજિન સન્મુખ રહી, ખમાસમણ બહુ વાર ॥ ૪ ॥ એકવીશ નામે વર્ણવ્યો, તિહાં પહેલું અભિધાન; શત્રુંજય શુકરાજથી, જનક વચન બહુમાન ॥ ૫ ॥ **શ્રી શત્રુંજય-પર્વતાય નમો નમઃ**

અહીંયાં "સિદ્ધાચલ સમરું સદા" એ દુહો પ્રત્યેક ખમાસમણ દીઠ કહેવો. ॥ ૫ ॥

૨. સમોસર્યા સિદ્ધાચળે, પુંડરીક ગણધાર; લાખ સવા મહાતમ કહ્યું, સુરનર સભા મઝાર ॥ ૬ ॥ ચૈત્રી પૂનમને દિને, કરી અણુસણ એક માસ; પાંચ કોડી મુનિ સાથશું, મુક્તિનિલયમાં વાસ ॥ ૭ ॥ તિણે કારણ પુંડરીકગિરિ, નામ થયું વિખ્યાત; મન વચ કાયે વંદીએ, ઊઠી નિત્ય પ્રભાત ॥ સિ૦ ॥ ૮ ॥ **શ્રીપુંડરીકગિરિપર્વતાય નમો નમઃ ॥**

૩. વીસ કોડીસું પાંડવા, મોક્ષ ગયા ઇણે ઠામ; ઇમ અનંત મુકતે ગયા, સિદ્ધક્ષેત્ર તિણે નામ. ॥ સિ૦ ॥ ૯ ॥ **શ્રીસિદ્ધક્ષેત્રપર્વતાય નમો નમઃ**

૪. અડસઠ તીરથ ન્હાવતાં, અંગ રંગ ઘડી એક; તુંબી જલ સ્નાને કરો. જાગ્યો ચિત્ત વિવેક ॥ ૧૦ ॥ ચંદ્રશેખર રાજા પ્રમુખ, કર્મ કઠિન મલ ધામ; અચલપદે વિમલા થયા, તિણે વિમલાચલ નામ ॥ સિ૦ ॥ ૧૧ ॥ **શ્રી વિમલાચલ-પર્વતાય નમો નમઃ**

૫. પર્વતમાં સુરગિરિ વડો, જિન અભિષેક કરાય; સિદ્ધ હુઆ સ્નાતક પદે, સુરગિરિ નામ ધરાય ॥ ૧૨ ॥ અથવા ચૌદે ક્ષેત્રમાં, એ સમો તીરથ ન એક; તિણે સુરગિરિ નામે નમું, જિહાં સુરવાસ અનેક ॥ સિ૦ ॥ ૧૩ ॥ **શ્રીસુરગિરિપર્વતાય નમો નમઃ**

૬. એંસી યોજન પૃથુલ છે, ઉચ્ચપણે છવીસ; મહિમા-એ મોટો ગિરિ, મહાગિરિ નામ નમીશ ॥ સિ૦ ॥ ૧૪ ॥ **શ્રીમહાગિરિપર્વતાય નમો નમઃ**

૭. ગણધર ગુણવંતા મુનિ, વિશ્વમાંહે વંદનીક; જેહવો તેહવો સંયમી, વિમલાચલે પૂજનીક ॥ ૧૫ ॥ વિપ્રલોક વિષધરસમા, દુઃખીઆ ભૂતલમાન; દ્રવ્યલિંગી કણક્ષેત્રસમ, મુનિવર છીપ સમાન ॥ ૧૬ ॥ શ્રાવક મેઘ સમા કહ્યા, કરતા પુણ્યનું કામ, પુણ્યની રાશિ વધે ઘણી, તેણે પુણ્યરાશિ નામ ॥ સિ૦ ॥ ૧૭ ॥ **પુણ્યરાશિ-પર્વતાય નમો નમઃ**

૮. સંયમધર મુનિવર ઘણા, તપ તપતા એક ધ્યાન; કર્મ વિયોગે પામીઆ, કેવલ લક્ષ્મી નિધાન ॥ ૧૮ ॥ લાખ એકાણું શિવ વર્યા, નારદશું અણગાર; નામ નમો તેણે આઠમું, શ્રીપદગિરિ નિરધાર ॥ સિ૦ ॥ ૧૯ ॥ **શ્રીપદગિરિ-પર્વતાય નમો નમઃ**

૯. શ્રી સીમંધરસ્વામીએ, એ ગિરિ મહિમા વિલાસ; ઇંદ્રની આગે વર્ણવ્યો, તેણે એ ઇંદ્રપ્રકાશ ॥ સિ૦ ॥ ૨૦ ॥ **શ્રીઇંદ્રપ્રકાશપર્વતાય નમો નમઃ**

૧૦. દશ કોટી અણુવ્રત ધરા, ભક્તે જમાડે સાર; જૈનતીર્થ યાત્રા કરી, લાભ તણો નહિ પાર ॥ ૨૧ ॥ તેહ થકી સિદ્ધાચલે, એક મુનિને દાન; દેતાં લાભ ઘણો હુવે, મહાતીર્થ અભિધાન ॥ સિ૦ ॥ ૨૨ ॥ **શ્રીમહાતીર્થ-પર્વતાય નમો નમઃ**

૧૧. પ્રાયે એ ગિરિ શાશ્વતો, રહેશે કાલ અનંત; શત્રુંજયમહાતમ સૂણી, નમો શાશ્વતગિરિ સંત ॥ સિ૦ ॥ ૨૩ ॥ **શ્રીશાશ્વતગિરિપર્વતાય નમો નમઃ**

૧૨. ગૌ નારી બાળક મુનિ, ચઉહત્યા કરનાર; યાત્રા કરતાં કાર્તિકી, ન રહે પાપ લગાર ॥ ૨૪ ॥ જે પરદારા-લંપટી, ચોરીના કરનાર; દેવદ્રવ્ય ગુરુદ્રવ્યના, જે વળી ચોરણહાર ॥ ૨૫ ॥ ચૈત્રી કાર્તિકી પૂનમે, કરે યાત્રા ઇણે ઠામ; તપ તપતાં પાતિક ગલે, તિણે દૃઢશક્તિ નામ ॥ સિ૦ ॥૨૬॥ **શ્રીદૃઢશ[illegible]ાય [illegible]**

[illegible] પામ[illegible] વચ્ચાસુત જેહ; સહસ્સ

સુનિશું શિવવર્યા, મુક્તિનિલયગિરિ તેહ ॥ સિ૦ ॥ ૨૭ ॥
શ્રીમુક્તિનિલયપર્વતાય નમો નમઃ

૧૪. ચંદાસૂરજ બિહુ જણા, ઊભા ઇણે ગિરિ શ્રૃંગ; કરી વર્ણવને વધાવીયો, પુષ્પદંત ગિરિ રંગ ॥ સિ૦ ॥ ૨૮ ॥
શ્રીપુષ્પદંતપર્વતાય નમો નમઃ

૧૫. કર્મ કલણ ભવ જલ તજી, ઈહાં પામ્યા શિવ સદ્મ; પ્રાણી પદ્મ નિરંજની વંદો ગિરિ મહાપદ્મ ॥ સિ૦ ॥ ૨૯ ॥
શ્રીમહાપદ્મપર્વતાય નમો નમઃ

૧૬. શિવ વહુ વિવાહ ઉત્સવે, મંડપ રચીયો સાર; મુનીવર વરબેઠક ભણી, પૃથ્વીપીઠ મનોહાર ॥ સિ૦ ॥ ૩૦ ॥
શ્રીપૃથ્વીપીઠપર્વતાય નમો નમઃ

૧૭. શ્રી સુભદ્ર ગિરિ નમો, ભદ્ર તે મંગલ રૂપ; જલતરુરજ ગિરિવરતણી, શીસ ચઢાવે ભૂપ ॥ સિ૦ ॥ ૩૧ ॥
શ્રીસુભદ્રગિરિપર્વતાય નમો નમઃ

૧૮. વિદ્યાધર સુર અપચ્છરા, નદી શેત્રુંજી વિલાસ; કરતા હરતા પાપને, ભજીએ ભવી કૈલાસ ॥ સિ૦ ॥ ૩૨ ॥
શ્રીકૈલાસગિરિપર્વતાય નમો નમઃ

૧૯. બીજા નીરવાણી પ્રભુ, ગઈ ચોવીશી મઝાર; તસ ગણધર મુનીમાં વડા, નામે કદંબ અણગાર ॥ ૩૩ ॥ પ્રભુ વચને અણસણ કરી, મુક્તિપુરીમાં વાસ, નામે કદંબગિરિ નમો, તો હોય લીલ વીલાસ ॥ સિ૦ ॥ ૩૪ ॥ **શ્રીકદંબગિરિપર્વતાય નમો નમઃ**

૨૦. પાતાલે જસ મૂલ છે, ઉજ્જવલગિરિનું સાર,

ત્રિકરણ યોગે વંદતાં, અલ્પ હોયે સંસાર. ॥ સિ૦ ॥ ૩૫ ॥
શ્રીપાતાલમૂલપર્વતાય નમો નમઃ

૨૧. તન મન ધન સુત વલ્લભા, સ્વર્ગાદિક સુખ ભોગ; જે વંછે તે સંપજે, શિવરમણી સંયોગ ॥ ૩૬ ॥ વિમલાચલ પરમેષ્ઠીનું, ધ્યાન ધરે ષટ માસ; તેજ અપૂરવ વિસ્તરે, પૂગે સઘળી આશ ॥ ૩૭ ॥ ત્રીજે ભવ સિદ્ધિ લહે, એ પણ પ્રાયિક વાચ; ઉત્કૃષ્ટા પરિણામથી, અંતરમુહૂર્ત સાચ ॥૩૮॥ સર્વ કામ દાયક નમો, નામ ધરી ઓળખાણ; શ્રી શુભવીરવિજય પ્રભુ, નમતાં ક્રોડ કલ્યાણ ॥ સિ૦ ॥ ૩૯ ॥ **શ્રી-સર્વકામદાયકપર્વતાય નમો નમઃ**

શ્રી ગૌતમસ્વામીજીનો રાસ

ઢાળ પહેલી

વીર જિણેસર ચરણ કમલા કયવાસો, પણમવિ પભણીસું સામિ સાલ ગોયમગુરુ રાસો; મણ તણુ વયણ એકંત કરવિ નિસુણો ભો ભવિઆ, જિમ નિવસે તુમ દેહગેહ ગુણગણ ગહગહિઆ. ૧. જંબુદીવ સિરભરહખિત્ત ખોણીતલમંડણ, મગધદેસ સેણીય નરેસ રિઉદલબલખંડણ; ધણવર ગુબ્બર નામ ગામ જહિ ગુણગણસજ્જા, વિપ્પ વસે વસુભૂઇ તથ્થ જસુ પુહવી ભજ્જા. ૨. તાણ પુત્ત સિરિઇંદભૂઈ ભૂવલય પસિદ્ધો, ચઉદહ વિજ્જા વિવિહ રૂવ નારી રસ વિદ્ધો (લુદ્ધો); વિનય વિવેક વિચાર સાર ગુણગણહ મનોહર, સાત હાથ સુપ્રમાણ

દેહ રૂવહિ રંભાવર. ૩. નયણુ વયણુ ચરણુ જિણવિ પંકજ જળે પાડિઅ, તેજે તારા ચંદ સૂર આકાશે ભમાડિઅ; રૂવે મયણુ અનંગ કરવી મેલ્હિઓ નિરધાડિઅ, ધીરમેં મેરુ ગંભીર સિંધુ ચંગિમ ચયચાડિઅ. ૪. પેખવિ નિરૂવમ રૂવ જાસ જણ જંપે કિંચિઅ, એકાકી કલિભીતે ઇત્થ ગુણ મેહલ્યા સંચિઅ; અહવા નિશ્ચે પુવ્વજમ્મે જિણવર ઇણે અંચિઅ; રંભા પઉમા ગૌરી ગંગ રતિ હા વિધિ વંચિઅ. ૫. નહિ બુધ નહિ ગુરુ કવિ ન કોઇ જસુ આગળ રહીઓ, પંચસયાં ગુણ પાત્ર છાત્ર હીંડે પરિવરીઓ; કરે નિરંતર યજ્ઞકર્મ મિથ્યામતિ મોહિઅ, ઇણે છલિ હોસે ચરણ નાણ દંસણહ વિસોહિઅ. ૬.

વસ્તુ છંદ

જંબુદ્દીવહ જંબુદ્દીવહ, ભરહવાસંમિ, ભૂમિતલમંડણ, મગધદેસ, સેણિયનરેસર, વરગુવ્વર ગામ તિહાં, વિપ્પ વસે વસુભૂઈ સુંદર; તસુ ભજ્જા પુહવી, સયલ ગુણગણ રૂવનિહાણ; તાણ પુત્ત વિજ્જાનીલો, ગોયમ અતિહિ સુજાણ. ૭.

ઢાળ બીજી

ચરમ જિણેસર કેવલનાણી, ચઉવિહ સંઘ પઇટ્ઠા જાણી; પાવાપુરી સામી સંપત્તો, ચઉવિહ દેવ નિકાયહિ જુત્તો. ૮. દેવે સમવસરણ તિહાં કીજે, જિણ દીઠે મિથ્યામતિ ખીજે; ત્રિભુવનગુરુ સિંહાસણે બેઠા, તતખિણ મોહ દિગંતે પઇઠ્ઠા. ૯. ક્રોધ માન માયા મદ પૂરા, જાએ નાઠા જિમ દિને ચૌરા; દેવદુંદુભિ આકાશે વાજે, ધર્મ નરેસર આવ્યા

ગાજે. ૧૦. કુસુમવૃષ્ટિ વિરચે તિહાં દેવા, ચઉસઠ ઇંદ્ર જસુ માગે સેવા; ચામર છત્ર શિરોવરિ સોહે; રૂપે જિણવર જગ સંમોહે (સહુ મોહે). ૧૧. ઉવસમ રસભર ભરિ વરસંતા, યોજનવાણી વખાણ કરંતા; જાણીઅ વર્ધમાન જિન પાયા, સુર નર કિન્નર આવે રાયા. ૧૨. કાંતિસમૂહે ઝલઝલકંતા, ગયણ વિમાણે રણરણકંતા; પેખવિ ઇંદભૂઈ મન ચિંતે, સુર આવે અમ્હ યજ્ઞ હોવંતે, ૧૩. તીર તરંડક જિમ તે વહતા, સમવસરણ પહુતા ગહગતા; તો અભિમાને ગોયમ જંપે, ઇણે અવસરે કોપે તણુ કંપે. ૧૪. મુઢા લોક અજાણ્યુ બોલે, સુર જાણંતા ઇમ કાંઈ ડોલે; મુ (મુજ) આગળ કો જાણ ભણીજે, મેરુ અવર કિમ ઓપમ દીજે ? ૧૫.

વસ્તુ છંદ

વીર જિણવર, વીર જિણવર નાણસંપન્ન, પાવાપુરી સુરમહિઅ, પત્ત નાહ સંસારતારણ, તિહિં દેવે નિમ્મવિઅ, સમોસરણ બહુ સુખકારણ, જિણવર જગ ઉજ્જોઅ કરે, તેજે કરી દિણકાર; સિંહાસણે સામી ઠવ્યો, હુઓ સુજયજયકાર. ૧૬.

ઢાળ ત્રીજી

તવ ચડિઓ ઘણ માણ ગજે, ઇંદભૂઇ ભૂદેવ તો; હુંકારો કરિ સંચરિઓ, કવણસુ જિણવર દેવ તો. ૧૭. યોજન ભૂમિ સમોસરણ, પેખે પ્રથમારંભ તો; દહદિસિ દેખે વિબુધ વધુ, આવંતી સુરરંભ તો. ૧૮. મણિમય તોરણ દંડ ધજ, કોસીસે નવ ઘાટ તો; વયરવિવર્જિત જંતુગણ,

પ્રાતિહારજ આઠ તો. ૧૯. સુર નર કિન્નર અસુર વર, ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી રાય તો; ચિત્ત ચમક્કિય ચિંતવે એ, સેવંતા પ્રભુપાય તો. ૨૦. સહસકિરણ સમ વીરજિણ, પેખવિ રૂપ વિશાલ તો; એહ અસંભવ સંભવે એ, સાચો એ ઇંદ્રજાળ તો. ૨૧. તવ બોલાવે ત્રિજગગુરુ, ઇંદભૂઇ નામેણ તો; શ્રીમુખે સંશય સામિ સવે, ફેડે વેદપએણ તો. ૨૨. માન મેલ્હી મદ ઠેલી કરી, ભક્તિએ નામે શીષ તો; પંચસયાંશું વ્રત લીઓ એ, ગોયમ પહેલો શીષ તો. ૨૩. બંધવ સંજમ સુણવિ કરી, અગ્નિભૂઈ આવેય તો; નામ લેઈ અભ્યાસ કરે, તે પણ પ્રતિબોધેય તો. ૨૪. ઇણે અનુક્રમે ગણહર રયણ, થાપ્યા વીરે અગ્યાર તો; તવ ઉપદેશે ભુવનગુરુ, સંયમશું વ્રત બાર તો. ૨૫. બિહુ ઉપવાસે પારણું એ, આપણપે વિહરંત તો; ગોયમ સંયમ જગ સયલ, જયજયકાર કરંત તો. ૨૬.

વસ્તુ છંદ

ઇંદભૂઇઅ,, ઇંદભૂઇઅ, ચડિઅ બહુમાને, હુંકારો કરી કંપતો, સમોસરણે પહોતો તુરંત; અહ સંસા સામિ સવે, ચરમનાહ ફેડે ફુરંત; બોધિબીજ સંજાય મને, ગોયમ ભવહ વિરત્ત; દિખ્ખા લેઈ સિખ્ખા સહિઅ, ગણહર પય સંપત્ત. ૨૭.

ઢાળ ચોથી

આજ હુઓ સુવિહાણ, આજ પચેલીમ પુંણ્યભરો, દીઠા ગોયમ સામિ, નિઅ નયણે અમિય સરો. ૨૮.

સિરિ ગોયમ ગણુધાર, પંચસયાં મુનિ પરવરિય; ભૂમિય કરય વિહાર, ભવિયણુ જન પડિબોહ કરે. ૨૯. સમવસરણુ મોઝાર, જે જે સંશય ઉપજે એ; તે તે પર ઉપકાર, કારણુ પૂછે મુનિપવરો. ૩૦. જિહાં જિહાં દીજે દીખ્ખ, તિહાં તિહાં કેવલ ઉપજે એ; આપ કન્હે અણુહુંત, ગોયમ દીજે દીજે દાન ઇમ. ૩૧. ગુરુ ઉપરિ ગુરુભત્તિ, સામી ગોયમ ઉપનીય; એણિ છળ કેવળનાણુ, રાગ જ રાખે રંગભરે. ૩૨. જો અષ્ટાપદ શૈલ, વંદે ચડી ચઉવીસ જિણુ; આતમલબ્ધિ-વસેણુ, ચરમસરીરી સોય મુનિ. ૩૩. ઇય દેસણુ નિસુણેવિ, ગોયમ ગણુહર સંચલિય; તાપસ પન્નરસએણુ, તો મુનિ દીઠો આવતો એ. ૩૪. તપ સોસિય નિય અંગ, અમ્હ સગતિ નવિ ઉપજે એ; કિમ ચડશે એ દૃઢકાય ? ગજ જિમ દિસે ગાજતો એ. ૩૫. ગિરુઓ એણે અભિમાન, તાપસ જો મને ચિંતવે એ; તો મુનિ ચડિયો વેગ, આલંબવિ દિનકર કિરણુ. ૩૬. કંચણુમણિ નિપ્ફન્ન, દંડ કલસ ધજ વડ સહિઅ; પેખવિ પરમાનંદ, જિણુહર ભરતેસર વિહિઅ. ૩૭. નિય નિય કાય પ્રમાણુ, ચઉદિસિ સંઠિઅ જિણુહ બિંબ; પણુમવિ મન ઉલ્હાસ, ગોયમ ગણુહર તિહાં વસિઅ. ૩૮. વઇરસામિનો જીવ, તિર્યક્જૃંભક દેવ તિહાં; પ્રતિબોધે પુંડ-રીક–કંડરીક અધ્યયન ભણી. ૩૯. વળતા ગોયમ સામિ સવિ તાપસ પ્રતિબોધ કરે; લેઈ આપણે સાથ, ચાલે જિમ જૂથાધિપતિ. ૪૦. ખીર ખંડ ઘૃત આણુ, અમિઅવૂઠ અંગુઠ ઠવિ; ગોયમ એકણુ પાત્ર, કરાવે પારણા સવિ. ૪૧. પંચસયાં શુભ ભાવ, ઉજ્જવળ ભરિઓ ખીરમિસિ; સાચા

ગુરુ સંયોગ, કવળ તે કેવળરૂપ હુઓ. ૪૨. પંચસયાં જિણનાહ, સમવસરણે પ્રાકારત્રય; પેખવી કેવલ નાણ, ઉપન્નૂ ઉજ્જોય કરે. ૪૩. જાણે જિણવિ પીયૂષ, ગાજંતી ઘણ મેઘ જિમ; જિણવાણી નિસુહાવિ, નાણી હુઆ પંચસયા. ૪૪.

વસ્તુ છંદ

ઇણ અનુક્રમે, ઇણ અનુક્રમે, નાણ સંપન્ન, પન્નરહસય પરિવરિય; હરિઅ દુરિઅ, જિણનાહ વંદઈ, જાણેવિ જગગુરુ વયણ, તીહ નાણ અપ્પાણ નિંદઈ; ચરમ જિણેસર તવ ભણે, ગોયમ મ કરિસ ખેઉ; છેડે જઈ આપણે સહી હોસ્યુ તુલ્લા બેઉ. ૪૫.

ઢાળ પાંચમી

સામીઓ એ વીરજિણંદ, પુનિમચંદ જિમ ઉલ્લસિય; વિહરિઓ એ ભરહવાસંમિ, વરસ બહોત્તર સંવસીય; ઠવતો એ કણયપઉમેસુ, પાયકમળ સંઘહિ સહિય; આવીઓ એ નયણાણંદ, નયર પાવાપુરિ સુરમહિય. ૪૬. પેખીઓ એ ગોયમસામી, દેવશર્મા પડિબોહ કરે; આપણો એ ત્રિશલાદેવી–નંદન પહોતો પરમપએ; વળતાં એ દેવ આકાસિં, પેખવિ જાણ્યો જિણસમે એ; તો મુનિ એ મન વિષવાદ, નાદભેદ જિમ ઉપનો એ. ૪૭. કુણ સમે એ સામીય દેખી, આપ કન્હે હું ટાળીઓ એ; જાણતો એ તિહુઅણનાહ, લોકવ્યવહાર ન પાળીઓ એ; અતિ ભલું એ કીધલું સામિ, જાણ્યું કેવળ માગશે એ; ચિંતવ્યું એ બાળક જેમ,

અહવા કેડે લાગશે એ. ૪૮. હું કિમ એ વીરજિણંદ, ભગતે ભોળો ભોળવ્યો એ; આપણો એ અવિહડ નેહ, નાહ ન સંપે સાચવ્યો એ, સાચો એ તુંહિ વીતરાગ, નેહ ન જેહણે લાલિઓ એ; તિણે સમે એ ગોયમ ચિત્ત, રાગ વૈરાગે વાળિઓ એ. ૪૯. આવતું એ જે ઉલટ્ટ, રહેતું રાગે સાહિયુ એ; કેવલ એ નાણ ઉપન્ન, ગોયમ સહેજે ઉમાહિઓ એ; ત્રિભુવને એ જયજયકાર, કેવલીમહિમા સુર કરે એ; ગણધરુ એ કરે વખાણ, ભવિયણ ભવ જિમ નિસ્તરે એ. ૫૦.

વસ્તુ છંદ

પઢમ ગણહર પઢમ ગણહર, વરિસ પચ્ચાસ ગિહવાસે સંવસિઅ; તીસ વરિસ સંજમ વિભૂસિય, સિરિ કેવળનાણ, પુણ બાર વરસ તિહુઅણ નમંસિઅ; રાજગૃહી નગરી ઠવ્યો, બાણુંવય વરસાઉ; સામી ગોયમ ગુણનીલો, હોસ્યે શિવપુર ઠાઉ. ૫૧.

ઢાળ છઠ્ઠી

જિમ સહકારે કોયલ ટહુકે, જેમ કુસુમહવને પરિમલ બહેકે, જિમ ચંદન સુગંધનિધિ; જિમ ગંગાજળ લહેરે લળકે, જિમ કણયાચલ તેજે ઝળકે, તિમ ગોયમ સૌભાગ્યનિધિ. ૫૨. જિમ માનસરોવર નિવસે હંસા, જિમ સુરવરશિરે કણયવતંસા, જિમ મહુયર રાજીવ વને; જિમ રયણાયર રયણે વિલસે, જિમ અંબર તારાગણ વિકસે, તિમ ગોયમ ગુણ કેલિવને. ૫૩. પુનિમ દિન (નિશિ)

જિમ શશિહર સોહે, સુરતરુ મહિમા જિમ જગ મોહે, પૂરવ દિસિ જિમ સહસકરો; પંચાનન જિમ ગિરિવર રાજે, નરવઈ ઘર જિમ મયગલ ગાજે, તિમ જિનશાસન મુનિ પવરો. ૫૪. જિમ સુરતરુવર સોહે શાખા, જિમ ઉત્તમ મુખ મધુરી ભાષા, જિમ વન કેતકી મહમહે એ; જિમ ભૂમિપતિ ભૂયબળ ચમકે, જિમ જિનમંદિર ઘંટા રણકે, તિમ ગોયમ લબ્ધે ગહગહે એ. ૫૫. ચિંતામણિ કર ચડિયું આજ, સુરતરુ સારે વંછિત કાજ, કામકુંભ સહુ વશ હુઆ એ; કામગવી પૂરે મન કામીય, અષ્ટ મહાસિદ્ધિ આવે ધામીય, સામી ગોયમ અણુસરો એ. ૫૬. પ્રણવાક્ષર પહેલો પભણીજે, માયા બીજ શ્રવણ નિસુણીજે; શ્રીમુખે (શ્રીમતી) શોભા સંભવે એ; દેવહ ધૂરિ અરિહંત નમીજે, વિનય પહુ ઉવઝાય થુણીજે, ઇણે મંત્રે ગોયમ નમો એ. ૫૭. પર પરવસતા કાંઈ કરીજે, દેશ દેશાન્તર કાંઈ ભમીજે, કવણ કાજે આયાસ કરો; પ્રહ ઉઠી ગોયમ સમરીજે, કાજ સમગ્ગહ તતખિણ સીઝે, નવ નિધિ વિલસે તાસ ઘરે. ૫૮. ચઉદહસય બારોત્તર વરિસે, ગોયમ ગણહર કેવલ દિવસે, ખંભ નયર પ્રભુ પાસ પસાયે, કીયો કવિત ઉપગાર પરો; આદિહી મંગળ એ ભણીજે, પરવ મહોત્સવ પહિલો કીજે, ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ કલ્યાણ કરો. ૫૯. ધન્ય માતા જેણે ઉદરે ધરીયા, ધન્ય પિતા જિણ કુળે અવતરિયા, ધન્ય સદ્ગુરુ જિણે દીખિયા એ; વિનયવંત વિદ્યાભંડાર, જસુ ગુણ પુહવી ન લબ્ભે પાર, ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ કલ્યાણ કરો [વડ જિમ શાખા વિસ્તરો એ] ૬૦. ગૌતમસ્વામીનો રાસ ભણીજે, ચઉવિહ સંઘ રલિયાયત

કીજે, સયલ સંઘ આનંદ કરો; કુંકુમ ચંદન છડો દેવરાવો, માણેક મોતીનાં ચોક પૂરાવો, રયણ સિંહાસન બેસણું એ. ૬૧. તિહાં બેસી ગુરુ દેશના દેશે, ભવિક જીવનાં કારજ સરશે, ઉદયવંત [વિજયભદ્ર] મુનિ ઇમ ભણે એ; ગૌતમ-સ્વામી તણો એ રાસ, ભણતાં સુણતાં લીલવિલાસ; સાસય-સુખ નિધિ સંપજે એ. ૬૨. એહ રાસ જે ભણે–ભણાવે, વર મયગલ લચ્છી ઘર પાવે; મન વંછિત આશા ફલે એ. ૬૩. ॥ ઇતિ શ્રી ગૌતમસ્વામીનો રાસ ॥

મંત્રઃ— 'ૐ હ્રીં શ્રીં અરિહંત ઉવજ્ઝાય શ્રી ગૌતમસ્વામિને નમઃ' એ પ્રમાણે પ્રભાતે શુદ્ધતાથી એક નવકાર-વાળી ગણવી.

પ્રભુસન્મુખ બોલવાની સ્તુતિઓ

(૧)

પૂર્ણાનંદમયં મહોદયમયં કૈવલ્યચિદ્દઙ્મયં,
રૂપાતીતમયં સ્વરૂપરમણં સ્વાભાવિકી–શ્રીમયમ્ ;
જ્ઞાનોદ્યોતમયં કૃપારસમયં સ્યાદ્વાદવિદ્યાલયં,
શ્રીસિદ્ધાચલતીર્થરાજમનિશં વંદે યુગાદીશ્વરમ્ .

(૨)

કિં કર્પૂરમયં સુધારસમયં, કિં ચંદ્રરોચિર્મયં,
કિં લાવણ્યમયં મહામણિમયં કારુણ્યકેલિમયં;
વિશ્વાનંદમયં મહોદયમયં શોભામયં ચિન્મયં,
શુક્લધ્યાનમયં વપુર્જિનપતેર્ભૂયાદ્ભવાલંબનમ્ .

(૩)

નેત્રાનંદનકરી ભવોદધિતરી શ્રેયસ્તરોર્મંજરી,
શ્રીમદ્ ધર્મમહાનરેન્દ્રનગરી, વ્યાપલ્લતાધૂમરી;
હર્ષોત્કર્ષશુભપ્રભાવલહરી રાગદ્વિષાં જિત્વરી,
મૂર્ત્તિઃ શ્રીજિનપુંગવસ્ય ભવતુ શ્રેયસ્કરી દેહિનામ્.

(૪)

નિત્યાનંદપ્રદપ્રયાણસરણી શ્રેયોવનીસારિણી,
સંસારાર્ણવતારણૈકતરણિ વિશ્વર્દ્ધિવિસ્તારિણી;
પુણ્યાંકુરભરપ્રરોહધરણી વ્યામોહસંહારિણી,
પ્રીત્યૈ કસ્ય ન તેઽખિલાર્ત્તિહરણિર્મૂર્ત્તિર્મનોહારિણી.

(૫)

ઐન્દ્રશ્રેણીનતા પ્રતાપભવનં ભવ્યાંગીનેત્રામૃતં,
સિદ્ધાંતોપનિષદ્વિચારચતુરૈઃ પ્રીત્યા પ્રમાણીકૃતા;
મૂર્ત્તિઃ સ્ફુર્ત્તિમતી સદા વિજયતે જૈનેશ્વરી વિસ્ફુરન્,
મોહોન્માદઘનપ્રમાદમદિરા મત્તૈરનાલોકિતા.

(૬)

વિશ્વાનન્દકરી ભવામ્બુધિતરી સર્વાપદાં કર્ત્તરી,
મોક્ષાધ્વૈકવિલઙ્ઘનાય વિમલા વિદ્યા પરા ખેચરી;
દૃષ્ટ્યા ભાવિતકલ્મષાપનયને બભ્રા પ્રતિજ્ઞા દૃઢા,
સ્યાર્હત્પ્રતિમા તનોતુ ભવિનાં સર્વં મનોવાંછિતમ્.

(૭)

કલ્યાણપાદપારામં શ્રુતગંગાહિમાચલમ્,
વિશ્વામ્ભોજરવિં દેવં, વન્દે શ્રીજ્ઞાતનંદનમ્.

(૮)

તુભ્યં નમસ્ત્રિભુવનાર્તિહરાય નાથ,
તુભ્યં નમઃ ક્ષિતિતલામલભૂષણાય;
તુભ્યં નમસ્ત્રિજગતઃ પરમેશ્વરાય,
તુભ્યં નમો જિન ! ભવોદધિશોષણાય,

(૯)

આકર્ણિતોડપિ મહિતોડપિ નિરીક્ષિતોડપિ,
નુનં ન ચેતસિ મયા વિધૃતોડસિ ભક્ત્યા,
જાતોડસ્મિ તેન જનબાન્ધવ ! દુઃખપાત્રં,
યસ્માત્ ક્રિયાઃ પ્રતિફલન્તિ ન ભાવશૂન્યાઃ

(૧૦)

નમો દુર્વારરાગાદિવૈરિવારનિવારિણે,
અર્હતે યોગિનાથાય મહાવીરાય તાયિને.

(૧૧)

જિને ભક્તિર્જિને ભક્તિર્જિને ભક્તિર્દિને દિને,
સદા મેડસ્તુ સદા મેડસ્તુ, સદા મેડસ્તુ ભવે ભવે.

(૧૨)

દર્શનં દેવદેવસ્ય દર્શનં પાપનાશનમ્,
દર્શનં સ્વર્ગસોપાનં, દર્શનં મોક્ષસાધનમ્.

(૧૩)

જે દૃષ્ટિ પ્રભુદર્શન કરે તે દૃષ્ટિને પણ ધન્ય છે,
જે જીભ જિનવરને સ્તવે તે જીભને ધન્ય પણ છે;
પીયે મુદા વાણી સુધા તે કર્ણયુગને ધન્ય છે,
તુજ નામ મંત્ર વિશદ ધરે તે હૃદયને નિત ધન્ય છે.

(૧૪)

સહુ આપ્તનાં શિરદાર હે જગદીશ ! તું એક જ સદા,
મુજને મળ્યો તું સકલ મનને ઇષ્ટ આપે સંપદા;
હે નાથ ! નિજ સેવક ગણી મુજને સ્વીકારો સ્નેહથી,
તુલના ધરું હું તાહરી ઉત્કર્ષ પામું જેહથી.

(૧૫)

દીક્ષા ગ્રહી પ્રથમ તીર્થ તમેજ સ્થાપ્યું,
કૈં ભવ્યનું કઠણ દુઃખ અનંત કાપ્યું;
એ'વા પ્રભુ પ્રણમીયે પ્રણયે તમોને,
મેવા પ્રભુ શિવ તણા અરપો અમોને.

(૧૬)

સુણ્યા હશે પૂજ્યા હશે નીરખ્યા હશે પણ કો ક્ષણે,
હે ! જગતબંધુ ચિત્તમાં ધાર્યા નહિ ભક્તિપણે;
જન્મ્યો પ્રભુ તે કારણે દુઃખ પ્રાપ્ત હું સંસારમાં,
હા ! ભક્તિ તે ફળથી નથી જે ભાવ શૂન્યાચારમાં.

(૧૭)

છે પ્રતિમા મનોહારિણી દુઃખહરી શ્રી વીરજિણંદની,
ભકતોને છે સર્વદા સુખકરી જાણે ખીલી ચંદની;
આ પ્રતિમાના ગુણ ભાવ ધરીને જે માણસો ગાય છે,
પામી સઘળા સુખ તે જગતનાં મુકિત ભણી જાય છે.

(૧૮)

આયો શરણે તુમારે જિનવર કરજો આશ પૂરી અમારી,
નાવ્યો ભવ પાર મારો તુમ વિણ જગમાં સાર લે કોણ મારી;
ગાયો જિનરાજ આજે હર્ષ અધિકથી પરમ આનંદકારી,
પાયો તુમ દર્શ નાસે ભવોભવ ભ્રમણા નાથ ! સર્વે અમારી.

(૧૯)

ઇહ જગતસ્વામી મોહવામી મોક્ષગામી સુખકરુ,
પ્રભુ અકલંક અમલ અખંડ નિર્મલ ભવ્ય મિથ્યાત્વહરુ;
દેવાધિદેવા ચરણ–સેવા નિત્ય સેવા આપીએ,
નિજ દાસ જાણી દયા આણી આપ સમોવડ થાપીએ.

(૨૦)

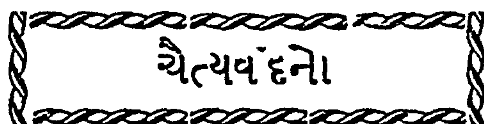
સકલ કરમવારી, મોક્ષ–માર્ગાધિકારી,
ત્રિભુવન ઉપગારી, કેવલજ્ઞાન ધારી;
ભવિજન નિત સેવો, દેવ એ ભક્તિભાવે,
એહી જ જિન ભજંતા, સર્વ સંપત્તિ આવે.

(૨૧)

શ્રી આદીશ્વર શાંતિ નેમિ જિનને, શ્રી પાર્શ્વ વીર પ્રભો,
એ પાંચે જિનરાજ આજ પ્રણમું, હેતે કરી હે વિભો;
કલ્યાણે કમલા સદૈવ વિમલા, વૃદ્ધિ પમાડો અતિ,
એહવા ગૌતમસ્વામી લબ્ધિ ભરીયા, આપો સદા સન્મતિ.

(૨૨)

પ્રણમી શ્રી પ્રભુ વીરને પ્રથમમાં, માંગલ્યકારી સદા,
બીજા શ્રી ગુરુ ગૌતમ ગણધરા, વંદે ટળે આપદા;
ત્રીજા સ્થૂલિભદ્રને પ્રણમીએ, કોશ્યા ઘરે જે રહ્યા,
મૂકી તેહના ભોગ યોગ ગ્રહીને, સ્વર્ગે પછીથી ગયા.

ચૈત્યવંદનો

શ્રી. સીમંધરસ્વામીનું ચૈત્યવંદન

શ્રી સીમંધર વિચરતા સોહિયે વિદેહ મોઝાર;
સમવસરણ રચે દેવતા બેઠી પર્ષદા બાર.

નવતત્ત્વની દીયે દેશના, સાંભળતા સુરનર કોડ;
ષડ્ દ્રવ્યાદિક વર્ણવે, લે ભક્તિ કરજોડ.
ઇંહા થકી જિનવેગલા, સહસે ત્રીશક એક;
સત્તાવન જોજન મળી, સત્તરકલાશું વિવેક.
દ્રવ્યથકી જિન વેગલા ભાવ થકી હૃદય મોઝાર;
ત્રિહું કાલે વંદન કરું, શ્વાસમાંય સો વાર.
શ્રીસીમંધર જિનવરુએ પૂરે વંછિત કોડ;
કાન્તિવિજય ગુરુ પ્રણમતા, ભક્તિ બે કર જોડ.

શ્રી. આદિનાથનું ચૈત્યવંદન

આદિનાથ આદિ કરી, ચરમ જિનેશ્વર વીર;
જિનપતિ તીર્થ સેવતો, લહીયે ભવજલ નીર. ૧
સિદ્ધાચલ અષ્ટાપદે આવું ઋષભ જિનેન્દ્ર;
રાણપુરે રળિયામણો, ધુલેવે સુખ કન્દ. ૨
નેમ નમું ગિરનારપે, *શિખર જિનેશ્વર વીસ;
વાસુપૂજ્ય ચંપાપુરી, જીત્યા રાગ ને રીસ. ૩
સંખેશ્વર કુલપાકજી, લોદ્રવ ફલોદિ પાસ;
પાવાપુરી ને આસિયો, વીર પૂરો મુજ આસ. ૪
નામ સ્થાપંના દ્રવ્યજિન, ભાવ નિક્ષેપાચાર;
જો જિનવર પૂજે સદા, 'જ્ઞાન' ભવોદધિ પાર. ૫

શ્રી. મહાવીરસ્વામીનાં ચૈત્યવંદનો

સુણી નિર્વાણ ગૌતમગુરુ, પાછાં વળતાં જેમ,
ચિંતવતા વીતરાગતા, વીતરાગ હુવા તેમ. ૧

* સમેતશિખર

વીર નાણ નિર્વાણુ વળી, ગૌતમ કેવળજ્ઞાન,
ગુણણું ગણીએ તેહનું, છઠ્ઠ તપ શું નિર્વાણ. ૨
સંભારે ગોયમ નામથી, કેવળી પચાસ હજાર,
નાણ દીવાળી પ્રણવતાં, પદ્મ કહે ભવપાર. ૩

(૨)

જ્ઞાન ઉજ્જવળ દીવા કરો, મેરૈયા સજ્ઝાય;
જપ તપ સેવ સુંવાળિયા, અધ્યાતમ કહેવાય. ૧
શુદ્ધ આહાર સુખ ભક્ષિકા, સત્ય વચન તંબોળ;
શિયળ આભૂષણ પહેરીએ, કરીએ રંગરોળ. ૨
નિંદ્રા આળસ દૂરે કરી, મોહ ગેહ સમાવો;
કેવળ લક્ષ્મી લાવવા, નિજ ગેહમેં આવો. ૩
દાનાદિક સ્વસ્તિક રચે, એ સાધર્મી સેણ;
એમ દીવાળી કીજીએ, સુણીએ ગુરુનાં વેણ. ૪
એહ દીવાળીદિન ભલો એ, જિન ઉત્તમ નિર્વાણ;
પદ્મ કહે આરાધતાં, લહીએ અવિચળ ઠાણ. ૫

શ્રી. ગૌતમસ્વામીનું ચૈત્યવંદન

ગૌતમ જિન આણાગયે, દેવશર્મા કે હેત;
પ્રતિબોધી આવત સુના, જાના નહીં સંકેત. ૧
વીર પ્રભુ મોક્ષે ગયા, છોડી મુજ સંસાર;
હા હા ભરતે હો ગયા, મોહ અતિ અંધકાર. ૨
વીતરાગ નહીં રાગ હૈ, એક પખો મુજ રાગ;
નિષ્ફલ એમ ચિંતત ગયો, ગૌતમ મનસે રાગ. ૩
માન કીયો ગણધર હુઓ, રાગ કીયો ગુરુભક્તિ;
ખેદ કીયો કેવલ લહ્યો, અદ્ભુત ગૌતમ શક્તિ. ૪

દીપ જગાવે રાયને, તીણ દીવાલિ નામ;
એકમ ગૌતમ કેવલી, ઉત્સવ દિન અભિરામ. ૫

શ્રી. પુંડરીકસ્વામીનું ચૈત્યવંદન

ઋષભદેવના પ્રથમ પટ્ટધર, પુંડરીક ગણધર નામ;
દીક્ષા લીધી પ્રભુજી કને, સાધ્યું ઇચ્છિત કામ. ૧
ઋષભદેવના પૌત્ર ને, ભરત પિતા છે જેના;
મુક્તિરમણી મેળવી, હણી કરમની સેના. ૨
કમળ લંછન પાય શોભતું, કમળ પર નિર્લેપ;
નમીએ નિત ઉદય કરી, જાય કર્મનો ચેપ. ૩

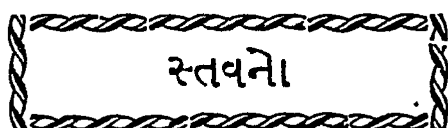
શ્રી. એકાદશીનું ચૈત્યવંદન

અંગ અગ્યાર આરાધીએ, એકાદશી દિવસે;
એકાદશ પ્રતિમા વહો, સમકિત ગુણ વિકસે. ૧
એકાદશી દિવસે થયા, દીક્ષા ને નાણ;
જન્મ લહ્યા કેઈ જિનવરા, આગમ પરિમાણ. ૨
જ્ઞાનવિમલ ગુણ વાધતા એ, સકલ કળા ભંડાર;
અગિયારશ અરાધતાં, લહીએ ભવજળ પાર. ૩

શ્રી. અઢાર દોષ વર્જિત જિન ચૈત્યવંદન

દાન લાભ ભોગોપભોગ, બલ પણ અંતરાય;
હાસ્ય અરતિ રતિ ભય દુગંછા, શોક ષટ કહેવાય. ૧
કામ મિથ્યાત્વ અજ્ઞાન નિદ્રા, અવિરતિ એ પાંચ;
રાગ દ્વેષ દોય દોષ એ, અઢારસ સંચ. ૨
એ જેણે દૂર કર્યા એ, તેને કહીએ દેવ;
જ્ઞાનવિમલ પ્રભુચરણની, કીજે અહોનિશ સેવ. ૩

અંગ ફરકે જમણું તિહાં, નવલા નેમકુમાર,
રાજુલ કહે સુણો સાહેલીઓ, રથ વાળ્યો તત્કાળ. ૧૫
વરસી દાન દેઈ તિહાં, એક કોડી સાઠ લાખ,
સહસાવન જઈ સંયમ લીધો, સહસ પુરુષ સંગાથ. ૧૬
રાજુલ ધરણી ધરે તિહાં, ઉજ્જવલ ગઢ ચાલ્યા,
ગુફામાં શ્રી રહનેમિ, રાજુલ પ્રતિબોધે. ૧૭
સ્વામી હોયે સંજમ લીધો, સંલેખણા એક માસ,
કેવળજ્ઞાને જળહળે, પામ્યા શિવપુર વાસ. ૧૮
પીયુ પહેલાં મુગતે ગયાં, ધન ધન નેમકુમાર,
પરણે શિવની નાર તિહાં, સહસ પુરુષ સંગાથ. ૧૯
ભણતાં શિવસુખ સંપજે, ગુણલા મંગળકાર,
વિનયવિજય વાચક જસ, તસ ઘર કોડી કલ્યાણ. ૨૦

સ્તવનો

શ્રી. પાર્શ્વપ્રભુના જન્મકલ્યાણકનું સ્તવન

ચિત્ત સમરી શારદ માય રે, વળી પ્રણમી નિજ ગુરુપાય રે,
ગાઉં તેવીસમા જિનરાજ, વાલાજીનું જન્મકલ્યાણક ગાઉં રે;
સોનારૂપાનાં ફૂલડે વધાવું, થાળ ભરી મોતીડે વધાવું. વાલાજીનું. ૧
કાશીદેશ વાણારસી રાજે રે, અશ્વસેન છત્રપતિ છાજે રે,
રાણી વામા તે ગૃહિણી સુરાજે. વાલાજીનું. ૨
ચૈત્ર વદિ ચોથે પ્રભુ ચવીયા રે, માતા વામા કુંખે અવતરીઆ રે,
અજુ આળખ્યા છે એહના પરીયા. વાલાજીનું. ૩

પોષ વદિ દશમે જગભાણુ રે, હોવે પ્રભુજીનું જન્મ કલ્યાણક રે,
વીસ સ્થાનક સુકૃતકમાણુ. વાલાજીનું. ૪

નરકે નારકી સુખ પાવે રે, અંતરમુહૂરત દુઃખની વરે,
એ તો જન્મકલ્યાણ હોવે. વાલાજીનું. ૫

પ્રભુ ત્રણ ભુવન શિરતાજ રે, તુમે તારણ તરણ જહાજ રે.
કહે દીપવિજય કવિરાજ વાલાજીનું જન્મકલ્યાણક ગાઉં રે. ૬

શ્રી. ચંદ્રપ્રભુજીનું સ્તવન

ચંદ્રપ્રભુની ચાકરી મને લાગે મીઠી,
જગતમાં જોડી જે હતી કીહાં દીસે ન દીઠી. ચંદ્ર. ૧

પ્રભુજીને ચરણે મારું મનડું લલચાણું,
કોણ છે બીજો ઈણ જગે જોઈને પલટાણું. ચંદ્ર. ૨

કોઈ કરે કોઈ આવરે કોઈ કામ ન આવે,
સુરતરુ ફલે મોહિયો કિંમ આક સુહાવે. ચંદ્ર. ૩

જીમ જીમ નીરખું નયણલે તીમ હયડું ઉલસે,
એક ઘડીને અંતરે મુજ મનડું તલસે. ચંદ્ર. ૪

મુજ પ્રભુ મોહન વેલડી કરુણાશું ભરીયા,
પ્રભુતા પૂરો ત્રિભુવને ગુણ મણિના દરિયા. ચંદ્ર. ૫

સહજ સલુણો મારો સાહિબો મલ્યો શિવનો સાથી,
સહેજે જીત્યો જગતમાં પ્રભુની સેવાથી. ચંદ્ર. ૬

વિમલવિજય ગુરુરાય શિષ્ય કહે કર જોડી,
રામવિજય પ્રભુ નામથી લહે સંપદા કોડી. ચંદ્ર. ૭

શ્રી. સિદ્ધાચલજીનું ચૈત્યવંદન

શ્રીસિદ્ધાચલતીર્થનાયક, વિશ્વતારક જાણીયે,
અકલંક શકિત અનંત સુરગિરિ, વિશ્વાનંદ વખાણીયે;
મેરુ મહિધર હસ્ત ગિરિવર, ચર્ચ ગિરિધર ચિહ્ન એ,
શ્વાસમાં સોવાર વંદું, નમો ગિરિ ગુણવંત એ. શ્વા૦ ૧

હસિત વદને હેમગિરિને, પૂજીએ પાવન થઈ,
પુંડરિક પર્વતરાજ શતકુટ, નમત અંગ અવિ નહી;
પ્રીતિમંડણ કર્મછંડણ, શાશ્વતો સુરકંદ એ. શ્વા૦ ૨

આનંદઘર પુન્યકંદ સુંદર, મુક્તિ રાજે મન ઠસ્યો,
વિજયભદ્ર સુભદ્ર નામે, અચલ દેખતા દિલ વસ્યો;
તાલ સૂલ ને ઢંક પર્વત, પુષ્પદંત જેહંત એ. શ્વા૦ ૩

બાહુબલ મારુદેવી ભગીરથ, સિદ્ધક્ષેત્ર કંચનગિરિ,
લોહિતાક્ષ કુલીનીવા સમાં જસ, રેવતાચલ મહાગિરિ;
સેતુંજામણી પુન્યરાશિ, કુંવર કેતુ કહેત એ. શ્વા૦ ૪

ગુણકંદ કામુક દઢ શક્તિ, સહજાનંદ સેવા કરે,
જય જગતારણ જ્યોતિરૂપ, માલવંતને મનોહરે;
ઇત્યાદિક બહુ કીર્તિ માણેક, કરત સુર સુખ અનંત હે. શ્વા૦ ૫

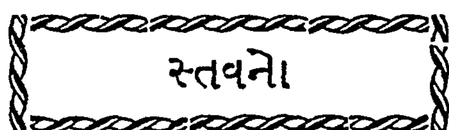
શ્રી. નેમિનાથ પ્રભુનું ચૈત્યવંદન

બાળપણે શ્રી નેમનાથ, વંદું બ્રહ્મચારી,
આઠ ભવોની પ્રીતડી, તારી રાજુલ નારી. ૧

સમુદ્રવિજય સુત જાણીએ, શિવાદેવીનો જાયો,
જાદવકુલ સોહામણો, સુખ લઈને ગુણ ગાયો. ૨

બત્રીસ સહસ બંધવ તણી, જાણો પટરાણી,
પીચકારી સોવન તણી, નીર જળે ભરી આણી. ૩
દડો ઉછાળે ફૂલનો, દીયરને બોલાવે,
નેમકો વિવાહ માંડીયો, ભોજાઈઓ મનાવે. ૪
પરણો રાજુલ નાર, તિહાં ઉગ્રસેનની બેટી,
સત્યભામાની બેટડી, સમકીત ગુણની પેટી. ૫
નારી વિનાનું ઘર નહિ, વાંઢો પુરુષ વિખ્યાત,
ભોજાઈ મેણાં મારશે, પરણો નેમકુમાર. ૬
એક નારી કાયમ કસી, ઘર સમસ્યાન કહેવાશે,
ઉનાં અન્ન કોણ આપશે, સુણો બાંધવ વાત. ૭
માંડવ ચોરાશી સ્તંભનો, રચીયો મન રંગે,
ચૌદસ ગોરી ગાવતી, સાંજને પ્રભાતે. ૮
સાત ભાતનાં ધાન તિહાં, ઝવેરા વાવ્યા છે,
ભોલી પાસે સીંચવતાં, ગંગા નીર મંગાવે. ૯
પીઠી કરે પીતા, રાણી, મલી ઉનાં જળ નવરાવે,
નવલ ઘઉંલા ભેળવી, મગ પીઠી મંગાવે. ૧૦
આભૂષણ અંગે ધરી, શેષો ભરાવે,
વરઘોડે શ્રી નેમનાથ, પરણી રાજુલ નાર. ૧૧
પંચ જાતનાં વાજીંત્ર વાગે, ભેડો વેજવાડે,
થેઈ થેઈ નાચ પતાકા, તોરણ નેમ કુમાર. ૧૨
પશુડાં કરે પોકાર, તીહાં સાળાને બોલાવે,
સારથવાહને પૂછતાં, જીવ બંધને કેમ બાંધ્યા. ૧૩
જાદકુવળ એને પરે, પરભાતે ગોરવ દઈશું,
વિષયારસને કારણે, જીવસંહાર કરીશું. ૧૪

અંગ ફરકે જમણું તિહાં, નવલા નેમકુમાર,
રાજુલ કહે સુણો સાહેલીઓ, રથ વાળ્યો તતકાળ. ૧૫
વરસી દાન દેઈ તિહાં, એક કોડી સાઠ લાખ,
સહસાવન જઈ સંયમ લીધો, સહસ પુરુષ સંગાથ. ૧૬
રાજુલ ધરણી ધરે તિહાં, ઉજ્જવલ ગઢ ચાલ્યા,
ગુફામાં શ્રી રહનેમિ, રાજુલ પ્રતિબોધે. ૧૭
સ્વામી હાથે સંજમ લીધો, સંલેખણા એક માસ,
કેવળજ્ઞાને જળહળે, પામ્યા શિવપુર વાસ. ૧૮
પીયુ પહેલાં મુગતે ગયાં, ધન ધન નેમકુમાર,
પરણે શિવની નાર તિહાં, સહસ પુરુષ સંગાથ. ૧૯
ભણતાં શિવસુખ સંપજે, ગુણલા મંગળકાર,
વિનયવિજય વાચક જસ, તસ ઘર કોડી કલ્યાણ. ૨૦

શ્રી. પાર્શ્વપ્રભુના જન્મકલ્યાણકનું સ્તવન

ચિત્ત સમરી શારદ માય રે, વળી પ્રણમી નિજ ગુરુપાય રે,
ગાઉં તેવીસમા જિનરાજ, વાલાજીનું જન્મકલ્યાણક ગાઉં રે;
સોનારૂપાનાં ફૂલડે વધાવું, થાળ ભરી મોતીડે વધાવું. વાલાજીનું. ૧
કાશીદેશ વાણારસી રાજે રે, અશ્વસેન છત્રપતિ છાજે રે,
રાણી વામા તે ગૃહિણી સુરાજે. વાલાજીનું. ૨
ચૈત્ર વદિ ચોથે પ્રભુ ચવીયા રે, માતા વામા કુંખે અવતરીઆ રે,
અજુ આળખ્યા છે એહના પરીયા. વાલાજીનું. ૩

પોષ વદિ દશમે જગભાણુ રે, હોવે પ્રભુજીનું જન્મ કલ્યાણુક રે,
વીસ સ્થાનક સુકૃતકમાણુ. વાલાજીનું. ૪

નરકે નારકી સુખ પાવે રે, અંતરમુહૂરત દુઃખની વરે,
એ તો જન્મકલ્યાણ હોવે. વાલાજીનું. ૫

પ્રભુ ત્રણ ભુવન શિરતાજ રે, તુમે તારણ તરણ જહાજ રે.
કહે દીપવિજય કવિરાજ વાલાજીનું જન્મકલ્યાણુક ગાઉં રે. ૬

શ્રી. ચંદ્રપ્રભુજીનું સ્તવન

ચંદ્રપ્રભુની ચાકરી મને લાગે મીઠી,
જગતમાં જોડી જે હતી કીહાં દીસે ન દીઠી. ચંદ્ર. ૧

પ્રભુજીને ચરણે મારું મનડું લલચાણું,
કોણ છે બીજો ઈણ જગે જોઈને પલટાણું. ચંદ્ર. ૨

કોઈ કરે કોઈ આવરે કોઈ કામ ન આવે,
સુરતરુ ફૂલે મોહિયો કિંમ આક સુહાવે. ચંદ્ર. ૩

જીમ જીમ નીરખું નયણલે તીમ હયડું ઉલસે,
એક ઘડીને અંતરે મુજ મનડું તલસે. ચંદ્ર. ૪

મુજ પ્રભુ મોહન વેલડી કરુણાશું ભરીયા,
પ્રભુતા પૂરો ત્રિભુવને ગુણ મણિના દરિયા. ચંદ્ર. ૫

સહજ સલુણો મારો સાહિબો મલ્યો શિવનો સાથી,
સહેજે જીત્યો જગતમાં પ્રભુની સેવાથી. ચંદ્ર. ૬

વિમલવિજય ગુરુરાય શિષ્ય કહે કર જોડી,
રામવિજય પ્રભુ નામથી લહે સંપદા કોડી. ચંદ્ર. ૭

શ્રી. પાર્શ્વનાથ જિનસ્તવન

[આટલો સંદેશો મારા પ્રભુજીને કહેજો–દેશી]

સમેતશિખર મુજને વાલું લાગે છે, પ્રગટ વસે છે વાલા;
પારસનાથ સખી, સમેતશિખર મુજને વાલું લાગે છે.

આટલો સંદેશો જઈને કહેજો પ્રભુને,
ભવરૂપી દરિયામાં ક્યારે ઝાલશો હાથ સખી. સમેત૦

ક્રોધ અગ્નિની જ્વાલા મુજને બાળે છે,
કૃપા વારિનો ક્યારે કરશો વરસાદ સખી. સમેત૦

કામ સ્વરૂપી હસ્તી કચરી નાખે છે,
શઠનાં સ્વરૂપી સિંહ કરે છે સાદ સખી. સમેત૦

સૃષ્ટિ ન જાનું આતે શન ભયંકર,
નજરે ન આવે પ્રેમ પ્યારો સુપંથ સખી. સમેત૦

હું તો દાસી છું પ્યારા પાર્શ્વ પ્રભુની,
સહેજ સલૂણો મારો કોડીલો કંથ સખી. સમેત૦

હિંસા ઉલક જ્યાં ત્યાં ચોર ફરે છે,
આળસ અજગર રૂપી ભારે છે ત્રાસ સખી. સમેત૦

કુટુંબ કબીલો સાચા શીયળ વાસે,
ઘેરી રહ્યો છે મુજને આવી ચોપાસ સખી. સમેત૦

અંતરના બેલી મુજને ક્યારે ઉગારશો,
હૈયામાં હવે મને કાંઈ નથી હામ. સખી. સમેત૦

કરુણાસાગર પ્રભુજી જ્ઞાન ઉજાગર,
વાલું લાગે છે વાલા આપનું ધામ સખી. સમેત૦

અમીરસ ઝરતી મૂર્તિ પ્યારી લાગે છે,
કુમુદને વાલો જેવો શરદનો ચંદ સખી. સમેત૦ ૧૧
સમેતશિખર વાસી સામલીયા વાલા,
વામા માતાનાં રૂડા લાડીલા નંદ સખી. સમેત૦ ૧૨
નટડીની દોર ઉપર સુરતા છે જેવી,
એવી પ્રભુમાં મારી બની છે પ્રીત સખી. સમેત૦ ૧૩
અજિતસાગરસૂરિ એ રીતે બોલે પ્રભુએ સંભાલી,
રૂડી રાખી છે રીત સખી. સમેત૦ ૧૪

શ્રી. સમેતશિખરનું સ્તવન

આજ સફલ દિન ઉગ્યો હો, શ્રી સમેતશિખર ગિરિ ભેંટિયો રે,
કાંઈ જાગ્યા પૂન્ય અંકૂર, ભૂલ અનાદિની ભાંગી હો;
અબ જાગી સમકિત વાસના રે, કોઈ પ્રગટયો આનંદ પૂર આજ૦ ૧
વિષમ પહાડની ઝાડી હો, નદી આડી ઓલંઘી ઘણી રે,
કાંઈ ઓલંઘ્યાં બહુ દેશ, શ્રી ગિરિરાજને નીરખી હો;
મન હરખી દુઃખડા વિસર્યાં રે, કાંઈ પ્રગટયો ભાવ વિશેષ. આજ૦ ૨
વીશ ટુંકે ભગતે હો, વલી વિશે જિનપતિ રે,
મેં ભેટયા ધરી બહુ ભાવ, શામલા પાસજી હો;
તવ ધ્રૂજ્યા મોહાદિક રિપુ રે, એ તીરથ ભવજલ નવ. આજ૦ ૩
તીરથ સેવા મેવા હો, મુજ હેવા લેવાને ઘણું રે,
તે પૂરણ પામ્યો આજ, ત્રણ ભુવન ઠકુરાઈ હો;
મુજ આઈ સઘળી હાથમાં રે, કાંઈ સિધ્યાં સઘળાં કાજ. આજ૦ ૪
આશ પાસ મુજ પૂરે હો, દુઃખ ચૂરે શામલિયો સદા રે,
ત્રેવીશમો જિનરાજ, એ પ્રભુનાં પદપદ્મે;
સુખપદ્મે મુજને મન મોહિયુ રે, કવિ રૂપવિજય કહે. આજ૦ ૫

શ્રી. મહાવીર જિનસ્તવનો

(૧)

માતાજી તુમે ધન ધન રે, તુમે જાયો પુત્ર રતન રે,
તુમ મુખ દેખી પ્રસન્ન રે, અમે દિગકુમારી છપ્પન્ન રે. માતા૦ ૧

દેવ ચાકર બોત સાહેલી રે, આવી અમે હર્ષ ભરેલી રે,
એક જોજન ભૂતલ સુધા રે, તિહાં કેલતણાં ઘર કીધા રે. માતા૦ ૨

જિન જનનીને તિ લાવે રે, જલ કલશા ભરી નવરાવે રે,
ચુવા ચંદન ફૂલ ચઢાવે રે, આભૂષણ વસ્ત્ર સોહાવે રે. માતા૦ ૩

ધૂપ દીપ ને પંખા ધરિયા રે, આચાર સર્વે આચરિયા રે,
રંગરસ ભરે ઘેર જાવે રે, દેવશય્યાએ પધરાવે રે. માતા૦ ૪

નવી ધરજો બીક લગાર રે, તુમ સેવક નયન હજાર રે,
જનમ્યો સુત સહુસા તે નારી રે, પણ તૂહીં રતન કુંખ ધારી રે.
માતા૦ ૫

માજી દશ દિશે નક્ષત્ર તારા રે, પૂરવ દિશે કિરણ હજારા રે,
માતા સુત જનમ્યો રૂડો રે, કરું ભેટ અમૂલક ચૂડો રે. માતા૦ રે. ૬

પ્રભુ જાયા અનોપમ વરણા રે, દેવ કંચુકી ચીર ને ચરણા રે,
પ્રભુ જાયો જગદાધાર રે, કટી મેખલ કુંડલ હાર રે. માતા૦ ૭

ઝલકે તેજે તુજ કીકો રે, શીરં ધરજો માતા ટીકો રે,
આજથી આણા શીર રોપી રે, પ્રભુ પહેરન આંગન ટોપી રે.
માતા૦ ૮

હરિ કરશે પ્રભુ નજરાણા રે, તે આગે અમે શરમાણા રે,
તુમ ઉત્તમ ક્ષત્રીય જાત રે, આજ રમવા સખી રાત રે. માતા૦ ૯

અમે રાસક્રીડાએ રમીયે રે, પગલે પગલે નમીયે રે;
ત્રિભુવનમાં અપૂર્વ દીવો રે, જગજીવન એ ચિરંજીવો રે.
માતા૦ ૧૦

તુમ પુત્રે કામણ કીધું રે, પણ ચિત્તડું મુજ ચોરી લીધું રે;
શુભવીર રસીલા ધ્યાન રે, પણ ભક્તિવશે ભગવાન રે.
માતા૦ ૧૧

(૨)

પંથીડા સંદેશો દેજો મારા નાથને,
વર્ધમાન જે ચોવીશમો જિનરાજ જો;
રાજ ઇહાંથી સાત ઊંચો જસ વાસ છે,
ધ્યાતા નરના બેઠા હૃદય મોઝાર જો. પં૦ ૧

જે દિનથી પ્રભુ આપ સીધાવ્યા,
તે દિનથી પ્રભુ જ્ઞાનખજાનો લુંટાય જો;
આપે જે નર રક્ષા કારણ રાખ્યા હતા,
તે તો સરવે આપ કેડે શું સીધાય જો. પં૦ ૨

કેવલ ને મનઃપર્યવ દોય નાસી ગયા,
લઘુ ભ્રાતા તસ ઓહિ નાણ પણ જાય જો;
આ અજ્ઞાન અંધારાને સાથે લઈ પ્રગટીયો,
ભારતનાં ચારે ખૂણામાંય જો. પં૦ ૩

આપે જે પ્રભુ ધર્મવૃક્ષ રોપ્યુ હતું,
તે તો ખંડોખંડ કરી વેચાય જો;
દિગંબર શ્વેતાંબર આદિ અનેક છે,
નિજ નિજ મતિએ ગચ્છાગચ્છ ઠરાય જો. પં૦ ૪

એતા પંથ છતાં હે મુજ ન તૃપ્તિ થયો;
તિણ ગચ્છમાં એક પંથ જે પાય જો;
કહે જિનદાસ મુંઝાયો પંથ દેખી ઘણાં,
કિણ પંથે પહોંચું આપકને સો કહેવાય જો. પં૦ ૫

શ્રી. ચોવીશ ભગવાનનું સ્તવન

રાજા રાણા રે કુટુંબ ઘણો રે, મનમોહન મેરે;
દીપતી કુંવરોની ઋદ્ધિ. મનમોહન મેરે. ૧
ઋષભદેવજીને બેટી દોય, મનમોહન મેરે;
ભરતાદિક સો પુત્ર. મનમોહન મેરે. ૨
સંસારી સગપણ જાણીને, મનમોહન મેરે;
સૂત જ્યું નાખ્યો તોડ. મનમોહન મેરે. ૩
સઘળાએ સંજન આદર્યો, મનમોહન મેરે;
પ્રભુએ કીધો મુક્તિનો વાસ. મનમોહન મેરે. ૪
અજિતનાથજીને બેટો નહિ, મનમોહન મેરે;
સેજે ટલી ગયા પાપ. મનમોહન મેરે. ૫
સંસારી સગપણ જાણીને, મનમોહન મેરે;
પ્રભુજીએ મનમાં નહીં આણ્યો સંતાપ. મનમોહન મેરે. ૬
સંભવ અભિનંદન સુમતિજીને, મનમોહન મેરે;
ત્રણેને ત્રણ ત્રણ પુત્ર. મનમોહન મેરે. ૭
પદ્મપ્રભુજીને તેરે બેટા, મનમોહન મેરે;
જ્યારે ભારી ધરારા પુત્ર. મનમોહન મેરે. ૮

પાર્શ્વને સત્તર બેટા, મનમોહન મેરે;
ચંદ્રપ્રભુજીને દશ આઠ પુત્ર. મનમોહન મેરે. ૯
સુવિધિનાથજીને ઓગણીશ બેટા, મનમોહન મેરે;
જ્યારે કરતાં લેર. મનમોહન મેરે. ૧૦

શીતલનાથ વાસુપૂજ્યને બારે દોય બેટા, મનમોહન મેરે;
શ્રેયાંસનાથજીને નવાણું પુત્ર. મનમોહન મેરે. ૧૧

વિમલનાથ કુંવરપદે, મનમોહન મેરે;
સંજમ લેઈ ધાર્યો કરમશું જુધ. મનમોહન મેરે. ૧૨

અનંતનાથજીને અઠયાસી બેટા, મનમોહન મેરે;
ધર્મનાથજીને ઓગણીશ પુત્ર. મનમોહન મેરે. ૧૩

શાન્તિનાથને દોઢ ક્રોડ બેટા, મનમોહન મેરે;
જ્યારે લાગી જરતા જોત જગીશ. મનમોહન મેરે. ૧૪

કુંથુનાથજીને દોઢ ક્રોડ બેટા, મનમોહન મેરે;
અરનાથજીને સવા ક્રોડ. મનમોહન મેરે. ૧૫

મલ્લિનાથજી કુંવારા રહ્યા, મનમોહન મેરે;
જ્યારે બાલ બ્રહ્મચારી લાર. મનમોહન મેરે. ૧૬

મુનિ સુવ્રતનાથજીને અગિયારે બેટા, મનમોહન મેરે;
વળી નેમનાથજી બાલ બ્રહ્મચારી. મનમોહન મેરે. ૧૭

પાર્શ્વનાથજીને બેટો નહીં, મનમોહન મેરે;
મહાવીરસ્વામીને બેટી એક. મનમોહન મેરે. ૧૮

પ્રભુજીએ સંજમ આદર્યો, મનમોહન મેરે;
મુક્તિનગરીમાં દીધી ટેક. મનમોહન મેરે. ૧૯

ઈણ ચોવીશીમાંહે સવાચાર કરોડ બેટા, મનમોહન મેરે;
વલી ચારસો ને સાત પુત્ર. મનમોહન મેરે. ૨૦
સત્તરહ જિનજીને બેટા હુવા, મનમોહન મેરે;
ત્રણ બેટીની ચાલી વાત. મનમોહન મેરે. ૨૧
અજિત વિમલ મલ્લિનાથજી, મનમોહન મેરે;
નમિનાથ પાર્શ્વનાથ જશવંત. મનમોહન મેરે. ૨૨
શીતલબાદી હુવા શ્રી મહાવીરજી, મનમોહન મેરે;
જ્યારે બેટાનો નહીં ફંદ. મનમોહન મેરે. ૨૩
આરણધણ વિણ કયા પ્રભુ, મનમોહન મેરે;
ભવજલ પાર ઉતાર. મનમોહન મેરે. ૨૪
જ્ઞાન સદા સુંદર ભણો, મનમોહન મેરે;
મંડલ શ્રી મહાવીર. મનમોહન મેરે. ૨૫

શ્રી. ગૌતમસ્વામીનું સ્તવન

(પંથીડા સંદેશો કહેજો શ્યામને–એ દેશી)

શાસનનાયક પ્રાણ પ્રભુ હે વીરજી !
પ્રીતડી તોડી મુજ ઉપરથી સાચ જો;
અલગો કીધો આપ કનેથી નાથજી !
આવશે જાણે લેવા મુજમાં ભાગ જો;
મનમંદિરના વાસી વ્હાલા વીરજી. એ આંકણી. ૧
ભૂલ્યો સાહિબ હઠ કરતાં ન આવડે,
હોત કહ્યું જો અધિક ના મુજ પાસ જો;
કપટ કરી મુજથી શું ચાલી નીકળ્યા ?
આવત નહીં તુમ સાથ ખરેખર નાથ જો. મન૦ ૨

આપ ગયા નોંધારો મૂકી મુજને,
દુઃખના ડુંગર ઉગ્યાં દિનદયાળ જો;
ભરત ભવિ તુમ પ્રેમ તળે પાગલ બન્યા!
છેહ દીધો તેઓને પણ કૃપાળ જો. મન૦ ૩

યાદ કરી તુમ દિવ્ય જીવન. એ સૌ રડે,
શોક તજે ના ઉરથકી દિનરાત જો;
મિથ્યામતિનો પાર નહિ આ વિશ્વમાં,
હામ નથી હૈયે શું કરીએ તાત જો. મન૦ ૪

વાતો શીતળ વાયુ પણ થંભી ગયો,
નદી સાગરનાં નીર પડયાં કંઈ સ્થિર જો;
સરવરમાં હંસો ચારો ચરવો ત્યજી,
મીંચી આંખો ઊભા શોકે સ્થિર જો. મન૦ ૫

કરમાયા તરુવર સૌ આપ રવિ વિના,
ખરી પડયાં કંઈ ભૂપર પર્ણ કુસુમ જો;
ત્યજી કૂજન પંખી સૌ માળે જઈ ચડયાં,
શોક તણી પશુઓ પાડે કૈં બુમ જો. મન૦ ૬

ભૂલ્યો સાહિબ ઓલભો તમને ન હો,
પામ્યો છું હું કર્મતણા ફલ મુજ જો;
આપ કરો તેમાં શંકા શી માહરે,
માન કીધું હીત ઘણું છે મુજ જો. મન૦ ૭

મનમાં મોટી તુમને એ શંકા હતી,
નિર્વાણે જો ગોયમ રહેશે પાસ જો;

ખેદ પ્રસારી આત્મગુણ હાની કરે,
સમજ્યો સાહિબ ભલું કર્યું છે કાજ જો. મન૦ ૮

સત્ય કહું તો આપ હતા વીતરાગજી,
નીરાગી હો કસુર ના તલભાર જો,
ગુણ એ તુજમાં જાણ્યો મેં આજે વિભો!
ધિક્ ધિક્ નિંદું આતમ માહરો તાત જો. મન૦ ૯

ગૌતમ ચઢીયા ભાવ મિનારા ઉપરે,
ભાવના આવી એકત્વ મન માંહ્ય જો;
નિર્મલ પંચમ જ્ઞાન પ્રકાશ્યું તે સમે,
સુરનરગણ મહિમા આનંદભર ગાય જો. મન૦ ૧૦

શ્રી. સિદ્ધચક્રજીનું સ્તવન

(વીર જિનેશ્વર સાહેબ મેરા—એ દેશી)

સકલ કુશલ કમલાનું મંદિર, સુંદર મહીમા રે જાસ,
નવપદમાં નવનિધના દાતા, સિદ્ધ અનેકમાં વાસ રે;
ભવિકા સિદ્ધચક્ર સુખકારી, તુમે આરાધો નરનારી રે. ભ૦ ૧

પ્રથમ પદે અરિહંત આરાધો, સ્ફટિક રત્ન સમ વાન;
પદ્મ એક મણિની પરે રાતા બીજે સિદ્ધનું ધ્યાન રે. ભ૦ ૨

ત્રીજે આચારજ અનુસરીએ, કંચન કાંતિ અનુપ;
પદ ચોથે ઉવજ્ઝાયને પ્રણમો, નીલ વરણ સુખકાર. ભ૦ ૩

પાંચમે સવ્વ સાહુ પ્રણમો, શ્યામ વરણ સુખકાર;
છઠ્ઠે દરિસણ જ્ઞાન સાતમે, આઠમે ચારિત્ર સાર રે. ભ૦ ૪

તપનું આરાધન પદ નવમે, ચાર એ ઉજ્જવલ વરણા;
ઈહલોગ ઉત્તમે એહી જ મંગળ, કરવા એહનું શરણ રે. ભ૦ ૫

આસો ચૈત્રી અઠ્ઠાઈ માંહિ, નવ આંબિલ નવ ઓળી;
સિદ્ધચક્રજીની પૂજા કરતાં, દુઃખ સવી નાખો ઢોળી રે. ભ૦ ૬

સિદ્ધચક્ર પૂજાથી સઘળી, સંપદા નિજ ઘેર આવે;
દુષ્ટ દુષ્ટ પ્રમુખ જે રોગો, તે પણ દૂરે જાય રે. ભ૦ ૭

પૃથ્વી નિરૂપમ નયરી ઉજ્જેણ, દોય પુત્રી તસ સારી;
સુરસુંદરી મિથ્યાત્વને પેખી, મયણા જિનમત ધારી રે. ભ૦ ૮

સુરસુંદરી કહે સવિ સુખ અમને, છે નિજ તાત પસાય;
મયણા કહે એ ફોગટ કુસુમત, સુખદુઃખ કર્મ પસાય રે. ભ૦ ૯

તવ વચને નૃપ કોપ્યો એહ, આવ્યો ઉંબર ઈણ સમે;
સાતસેં કોઢીનો તે અધિપતિ, તેણે માગી કન્યાય રે. ભ૦ ૧૦

નૃપ કહે મયણા તુમ કર્મે, આણ્યો એ વર રસાલ;
તવ મયણા મન ધીરજ ધરીને, કંઠે ઠવે વરમાલ રે. ભ૦ ૧૧

શુભ વેલા પરણી દોય પહોંચ્યા, શ્રી જિનવર-પ્રાસાદ;
ઋષભદેવ પૂજા ગુરુ પાસે, આવ્યા ધરી ઉલ્લાસ રે. ભ૦ ૧૨

પ્રણમી મયણા કહે ગુરુને, હવે ભાંખો કોઈ ઉપાય;
જેહથી તુમ શ્રાવકની કાયા, સર્વ નીરોગી થાય રે. ભ૦ ૧૩

ગુરુ કહે અમને મંત્રજંત્રાદિક, કહેવા નહિ આચાર;
યોગ્યપણું જાણી અમે કહેશું, કરવાને ઉપગાર રે. ભ૦ ૧૪

નવ દિન નવ આંબિલ કરીને, સિદ્ધચક્ર નિત્ય પૂજો;
ન્હવણ તણું જલ છાંટો અંગે, રોગ સકલ તિંહા ધ્રૂજે રે. ભ૦ ૧૫

ગુરુવચને આંબેલતપ કરીને, સિદ્ધચક્ર આરાધ્યો;
ઉંબર કોઢ ગયો તસ દૂરે, રૂપ અનુપમ વાધ્યો રે. ભ૦ ૧૬

શ્રી શ્રીપાલ નરેંદ્ર થયો જે, પરણ્યો બહુ કન્યાય;
પ્રજાપાલ પણ થયો શ્રાવક, શ્રી જિન-ધર્મ-પસાય રે. ભ૦ ૧૭

અનુક્રમે ચંપા રાજ્ય લેઈને, પાળે અખંડિત આણ;
જગમાંહે જસવાદ થયો બહુ, નિત્ય નિત્ય રંગમંડાણ રે. ભ૦ ૧૮

મહામંત્ર પરમેષ્ટી તણો એ, ભવદુઃખ નાસે સવિલંત;
સકલ સિદ્ધિ વશ કરવાને, એહ અનોપમ યંત્ર રે. ભ૦ ૧૯

એહનો મહિમા કેવલી જાણે, કિમ છદ્મસ્થ પ્રકાશે;
તે માટે પણ સકલ ધર્મથી, સારો ભાસે જિન ધર્મ રે. ભ૦ ૨૦

તે માટે ભવિયણ તુમે ભાવે, સિદ્ધચક્રની કરો સેવા;
આ ભવ પરભવ બહુ સુખસંપદા,
જિમ લહિયે શિવ મેવા રે. ભ૦ ૨૧

સુરત બંદરે રહી ચોમાસું, સ્તવન રચ્યું એ વારી;
સત્તરસેં બાસઠ વરસેં, સંઘ સકલ હિતકારી રે. ભ૦ ૨૨

સિદ્ધચક્રનો મહિમા સુણતા, હોવે સુખ વિસ્તાર;
શ્રી વિજયસેનસૂરીશ્વર વિનવે, દાનવિજય જયકાર રે. ભ૦ ૨૩

શ્રી. નવપદજીની ઓળીનું સ્તવન

(ઢાળ પહેલી)

દેશ મનોહર માળવો, નિરુપમ નયરી ઉજેણ લલના;
રાજ કરે તિહાં રાજીઓ, પ્રજાપાળ ભૂપાળ લલના.
શ્રી સિદ્ધચક આરાધીએ. ૧

તસ અંગજા બે બાલિકા, મયણા જગવિખ્યાત લલના;
જિનમતી પાસે વિદ્યા ભણી, ચોસઠ કળાવિશાળ લલના.
શ્રી સિદ્ધચક૦ ૨

સાતસેં કોઢીનો અધિપતિ, શ્રી શ્રીપાળ નરીંદ લલના;
પરણાવી મયણા તેહને, કોઢિશું ધરતી નેહ લલના.
શ્રી સિદ્ધચક્ર૦ ૩

પિયુ ! ચાલો દેવ જુહારીએ, ઋષભ જિણંદ ઈષ્ટ દેવ લલના;
પૂજી પ્રણમી આવીઆ, ગુરુ પાસે સસનેહ લલના.
શ્રી સિદ્ધચક્ર૦ ૪

કહે મયણા સૂણો પૂજ્યજી, તુમ શ્રાવકનો ભોગ લલના;
કવણ કર્મ સંજોગથી, કેમ જાશે એ રોગ લલના.
શ્રી સિદ્ધચક્ર૦ ૫

ગુરુ કહે વત્સ ! સાંભળો, નહીં અમ અવર આચાર લલના;
સિદ્ધચક્ર જંત્ર જોઈને, કરશું તુમ ઉપકાર લલના.
શ્રી સિદ્ધચક્ર૦ ૬

આસો સુદ સાતમ દિને, કીજે ઓળી ઉદાર લલના;
પાંચે ઇંદ્રિય વશ કરી, કેવલ ભૂમિસંથાર લલના.
શ્રી સિદ્ધચક્ર૦ ૭

પડિક્કમણાં દોય ટંકનાં, દેવવંદન ત્રણ કાળ લલના;
વિધિશું જિનવર પૂજીએ, ગણણું તેર હજાર લલના.
શ્રી સિદ્ધચક્ર૦ ૮

એમ નવ દિન આંબિલ કરે, મયણા ને શ્રીપાળ લલના;
પંચામૃત ન્હવણે કરી, ન્હવરાવે ભરથાર લલના.
શ્રી ચિદ્ધચક્ર૦ ૯

શ્રી સિદ્ધચક્ર સેવા ફળી, પામ્યાં સુખ શ્રીપાળ લલના;
પૂરવ પૂન્ય પસાયથી, મુક્તિ લહે વરમાળ લલના.
શ્રી સિદ્ધચક્ર૦ ૧૦.

(ઢાળ બીજી)

શ્રી ગુરુવચણે તપ કરે રે લાલ, નારી ને ભરથાર રે ચતુર નર!
ભક્તિ યુક્તિ ઘણી સાચવે રે લાલ, રહે સ્વામી આવાસ રે.
ચતુર નર! શ્રી સિદ્ધચક્ર સેવા કરે રે લાલ. ૧

શ્રી અરિહંત પહેલે પદે રે લાલ, બીજે સિદ્ધનું ધ્યાન રે;
ચતુર નર!
ત્રીજે આચારજ ઉવજ્ઝાયને રે લાલ, સકળ સાધુ પ્રણમે પાય રે,
ચતુર નર! શ્રી. ૨

જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રના રે લાલ, ગુણ સ્તવે ચિત્ત ઉદાર રે;
ચતુર નર!
નવમેં તપ પૂરું થયું રે લાલ, ફળિયાં વાંછિત કાજ રે;
ચતુર નર! શ્રી. ૩

એમ નવ દિન આંબિલ કરે રે લાલ, મયણા ને શ્રીપાળ રે;
ચતુર નર!
દંપતી સુખ લિયે સ્વર્ગનાં રે લાલ, વિલસે સુખ શ્રીકાર રે.
ચતુર નર! શ્રી. ૪

સુઈ જિમ દોરા પ્રતે રે લાલ, આણી દીયે કસિદે ઠાય રે;
ચતુર નર!
ગયણા બેઉ કુળ ઉદ્ધર્યા રે લાલ, શ્રી જિનધર્મ પસાય રે.
ચતુર નર! શ્રી. ૫

ગુરુ દીવો ગુરુ દેવતા રે લાલ, ગુરુ મ્હોટા મ્હેરાણ રે;
ચતુર નર!

ભવોદધિ પાર ઉતારવા રે લાલ, જલધિએ જેમ નાવ રે.
ચતુર નર ! શ્રી. ૬

જે નવપદ ગુરુજી દીયા રે લાલ, ધરતા તેહશું નેહ રે;
ચતુર નર !
પૂરવ પૂન્યે પામિયા રે લાલ, મુક્તિ વર્યા ગુણ ગેહ રે.
ચતુર નર! શ્રી. ૭

(ઢાળ ત્રીજી)

રાજગ્રહી ઉદ્યાન, સમવસર્યા ભગવાન;
આછેલાલ શ્રેણિક વંદન આવિયાજી. ૧

હય ગય રથ પરિવાર, મંત્રી અભયકુમાર;
આછેલાલ બહુ પરિવારે પરિવર્યા જી. ૨

વાંદ્યા પ્રભુજીનાં પાય, બેઠી પરષદા બાર;
આછેલાલ જિણવાણી સુણવા ભણીજી. ૩

દેશના દે જિનરાજ, સાંભળે સૌ નરનાર;
આછેલાલ નવપદ મહિમા વરણવેજી. ૪

આસો ચૈત્ર માસ, કીજે ઓળી ઉલ્લાસ;
આછેલાલ સુદિ સાતમથી માંડીયેજી. ૫

પંચ વિષય પરિહાર, કેવળ ભૂમિસંથાર;
આછેલાલ જુગતે જિનવર પૂજીએજી. ૬

જપીએ શ્રી નવકાર, દેવદર્શન ત્રણ કાલ;
આછેલાલ તેર હજાર ગણણું ગણોજી. ૭

એમ નવ આંબિલ સાર, કીજે ઓળી ઉદાર;
આછેલાલ દંપતી સુખ લહ્યાં સ્વર્ગનાંજી. ૮
કરતાં નવપદ ધ્યાન, મયણા ને શ્રીપાલ;
આછેલાલ અનુક્રમે મુક્તિપદ વર્યાજી. ૯

(ઢાળ ચોથી)

આજે ઓચ્છવ છે રે અધિકો, જોવા દરિસણ પ્રભુમુખ મટકે
મટકે મોહ્યા રે ઈંદા, જાણું પ્રભુમુખ પૂનમચંદા.
શ્રી સિદ્ધચક્રને રે સેવો. ૧
કેસર ચંદન રે ઘસીએ, નવ અંગે પ્રભુજીની પૂજા રચીએ;
પૂજાનાં ફળ છે રે મીઠાં, તે તો મયણા પ્રત્યક્ષ દીઠાં. શ્રી. ૨
પહેલે પદ અહિરંત લીજે, બીજે સિદ્ધપદ ધ્યાન ધરીજે;
ત્રીજે આચારજ થુણીજે, ઉવજ્ઝાયને ચોથે ગુણીજે. શ્રી. ૩
પાંચમે સાધુ રે પ્રણમે, છઠ્ઠે દરિસણ જ્ઞાન સાતમે;
આઠમે ચારિત્ર રે સાર, નવમે તપ પદ ઉજ્જવળ વાન. શ્રી. ૪
એમ નવ આંબિલ દીજે, સ્વામીવત્સલ પારણું દીજે;
રાત્રિ જાગરણ રે કીજે, સ્વામીભાઈને શ્રીફળ દીજે. શ્રી. ૫
એકાશી આંબિલ તપ પૂરું, શક્તિ સાર કરો ઉજમણું;
સિદ્ધચક્ર મહિમા રે રૂડો, અષ્ટ કર્મ થાયે ચકચૂરો. શ્રી. ૬
એમ નવપદને રે ધ્યાતા, મયણા શ્રીપાળ જગવિખ્યાતા;
પૂણ્યે સિદ્ધચક્ર રે સેવ્યા, ચાખે મુક્તિ શિવવધૂ મેવા. શ્રી. ૭

(ઢાળ પાંચમી)

શ્રી સિદ્ધચક્ર આરાધીએ રે, જેના ગુણ અનંત,
જિનેશ્વર પૂજીએ;

અડવિધ અડ પાંખડી કરી રે, નવમાં સિદ્ધ નમંત.
જિનેશ્વર પૂજીએ. ૧

ચક્કવાક ફીરે ચક્ક જયું રે, ફરતા પદ ઠવ્યા આઠ જિ.;
મધ્ય ભાગ વચ્ચે ઠવ્યા રે, રાતા સિદ્ધ ભગવંત૦ જિ૦ ૨

જ્ઞાન દરિસણ ચારિત્ર ગણે રે, ક્ષાયક સમકિતવંત જિ.;
કર્મપયડી અડ ક્ષય કરી રે, પંદર ભેદે સિદ્ધ. જિ૦ ૩

લોકને અંતે જઈ વસ્યા રે, સાદિ અનંતમે ભાગ જિ.;
યોગીશ્વર પણ ધ્યાવતા રે, આણી ઠવ્યા નિજ લાગ. જિ૦ ૪

અરિહંત સિદ્ધ સૂરિ નમો રે, ઉવજ્ઝાય ને સર્વ·સાધુ જિ.;
જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર તપો રે, એમ નવપદ સંયુક્ત. જિ૦ ૫

ભક્તિ કરો સિદ્ધચક્કની રે, જાપ જપો એકાન્ત જિ.;
નવ દિન નવ આંબેલ કર્યાં રે, મયણા ને શ્રીપાલ. જિ૦ ૬

દંપતી નવપદ સેવતાં રે, પામ્યા નવમું સ્વર્ગ જિ.;
આત્મ અનુભવ જ્ઞાનથી રે, ભક્ત લહે અપવર્ગ. જિ૦ ૭

શ્રી. ગૌડી પાર્શ્વજિન વૃદ્ધ સ્તવન

દુહા

વાણી બ્રહ્મવાદની, જાગે જગ વિખ્યાત;
પાસ તણા ગુણ ગાવતાં, મુક્ત મુખ વસજો માત.

તારંગે અણહિલપુરે, અહમદાબાદે પાસ;
ગૌડીનો ધણી જાગતો, સહુની પૂરે આશ.

શુભ વેલા શુભ દિન ઘડી, મુહૂર્ત એક મંડાણ;
પ્રતિમા તે ઇહાં પાસની, થઈ પ્રતિષ્ઠા જાણ.

ઢાળ

ગુણહિ વિશાલા મંગલિક માલા, વામાનો સૂત સાચો જી;
ધણકણ કંચણ મણિમાણકદે, ગોડીચા ધણી સાચો જી. ગુ૦
અણહિલપુર પાટણ માંહે પ્રતિમા, તુરક તણે ઘર હુંતી જી;
અશ્વની ભૂમિ અશ્વની પીડા, અશ્વની વાલિ વિગૂતીજી. ગુ૦
જાગતો જક્ષ જેહને કહિયે, સુહણો તુરકને આપૈ જી;
પાસ જિનેસર કેરી પ્રતિમા, સેવક તુજ સંતાપૈ જી. ગુ૦
પ્રહ ઊઠીને પરગટ કરજે, સેધા ગોઠીને દેજે જી;
અધિકો મ લેજે ઓછો મ કેજે, ટકા પાંચસૈ લેજે જી. ગુ૦
નહિ આપસી તો મારીસ મુરડીસ, મોર બંધ બંધાસ્યૈ જી;
પુત્ર કલત્ર ધન હય હાથી, તુજ લચ્છિ ધણી ઘર જાસ્યૈ જી. ગુ૦
મારગ પહિલો તુજને મિલસ્યૈ, સારથવાહ જે ગોઠી જી;
નિલવટ ટીલો ચોખા ચોડયા, વસ્તુ વહૈ તસુ પોઠી જી. ગુ૦

દુહા

મનસુ વિહનો તુરકડો, માનૈ વચન પ્રમાણ;
બીબીનેં સુહણા તણી, સંભલાવે સહિનાણ.
બીબી બોલે તુરકનેં બડા દેવ હૈ કોય;
અબ સંતાબ પ્રગટ કરો, નહીં તો મારૈ સોય.
પાછલી રાત પરોઢીયૈ, પહલી બાંધે પાજ;
સુહણા માંહે શેઠનેં, સંભલાવૈ યક્ષરાજ.

ઢાળ

એમ કહી યક્ષ આયો રાતે સારથબાહુને સુહણે જી;
પાસ તણી પ્રતિમા તું લેજે, લે તો શિર મત ધૂણે જી. એમ૦

પાંચસૈં ટકા તેહનેં આપૈં, અધિકો મ આપીસી વારે જી;
જતન કરી પોંચાડૈ થાનક, પ્રતિમા ગુણ સંભારે જી. એમ૦
તુજને હોસી બહુ ફલદાયક, ભાઈ ગોઠી તે સુણજે જી;
પૂજીશ પ્રણમીશ તેહના પાય, પ્રહ ઊઠીને થુણજે જી. એમ૦
સુહણો દેયનેં સુર ચાલ્યો, અપને થાનક પહુંતો જી;
પાટણ માહિં સારથબાહુ, હીંડે તુરકને જોતો જી. એમ૦
તુરકે જાતો દીઠો ગોઠી, ચોખા તિલક લિલાડૈ જી;
સંકેત પહુંતો સાચો જાણી, બોલાવૈ બહુ લાડૈ જી. એમ૦
મુજ ઘર પ્રતિમા તુજને આપું, પાસ જિનેશ્વર કેરી જી;
પાંચસૈ ટકા મુજનેં આપૈ, મોલ ન માગું ફેરી જી. એમ૦
નાણો દેઈ પ્રતિમા લેઈ, થાનક પહુંતો રંગે જી;
કેશર ચંદન મૃગમદ ઘોલી, વિધિસું પૂજે ચંગેજી. એમ૦
ગાદી રૂડી રૂની કીધી, તે માંહે પ્રતિમા રાખૈ જી;
અનુક્રમ આવ્યા પારકર માંહે, શ્રી સંઘને સુર સાખે જી. એમ૦
ઉચ્છવ દિન દિન અધિકો થાયો, સત્તર ભેદ સ્નાત્રો જી;
ઠામ ઠામના દરશણ કરવા, આવૈ લોક પ્રભાતો જી. એમ૦

દુહા

એક દિન દેખે અવધિ સું, પારકરપુરનો ભંગ;
જતન કરું પ્રતિમા તણો, તીરથ અછે અભંગ.
સુહણો આપે સેઠનેં, થલ અટવી ઉજાડ;
મહિમા થાસ્યે અતિ ઘણો, પ્રતિમા તિહાં પહુંચાડ.
કુશલક્ષેત્ર તિહાં અછે, તુજને મુજને જાણ;
શંકા છોડી કામ કર, કરતો મ કરીશ કાંણ.

ઢાળ

પાસ મનોરથ પૂરા કરે, વાહણ એક વૃષભ જોતરે;
પારકરથી પરિયાણો કરે, ઇક થલ ચઢ બીજે ઊતરે.
બારે કોશ આયા જેતલે, પ્રતિમા નવિ ચાલે તેતલે;
ગોઠી મનહ વિમાસણ થઈ, પાસ ભવન મંડાવું સહી.
આ અટવી કિમ કરું પ્રયાણ, પથ્થર કોઈ ન દીસે પહાણ;
દેવલ પાસ જિનેસર તણો, મંડાઉ કિમ ગરથે બિણો.
જલ વિન શ્રીસંઘ રહસ્યે કિહાં, સિલવટો કિમ આવૈ ઇહાં;
ચિંતાતુર થયો નિદ્રા લહે, યક્ષરાજ આવી ઇમ કહે.
ગૂંહલી ઉપર નાણો જિહાં, ગરથ ઘણો જાણી જે તિહાં;
સ્વસ્તિક સોપારી સહિનાણ, પાહણ તણી ઉલટસ્યે ખાણ.
શ્રીફલ સજલ તિહાં કલ જુઓ, અમૃતજલ નિસરસ્યે કૂઓ;
ખારા કૂઆનો ઇહ સહ નાંણ, ભૂમિ પડચો છે નિલો છાંણ.
સિલવટો સિરોહી વસે, કોઢ પરાભવિયો કિસ મિસે;
તિહાં થકી તૂં ઇહાં આણજે, સત્યવચન માહરો માનજે.
ગોઠીનો મન થિર થાપિયો, શિલાવટેને સુહણો દિયો;
રોગ ગમાઉં પૂરું આસ, પાસ તણો મંડે આવાસ.
સુપન માંહે માન્યો તે વેણ, હેમવરણ દેખાડચો નૈણ;
ગોઠી મનહ મનોરથ હુવા, સિલાવટેનેં ગયા તેડવા.
સિલાવટો આવૈ સૂરમો, જમૈ ખીર ઘૃત ચૂરમો;
જડૈ ઘાટ કરૈ કોરણી, લસ ભલે પાયા રોપાણી.
થંભ થંભ કીધી પૂતલી, નાટક કૌતિક કરતી રલી;
રંગમંડપ રલિયામણો રચૈ, જોતાં માનવનો માન હસૈ,

નીપાયો પૂરો પ્રાસાદ, સવર્ગ સમો મંડે વિવાદ;
દિવસ વિચારી ઈંડો ઘડયો, તતખિણ દેવલ ઉપર ચડયો.
શુભ લગ્ન શુભ વેલા તાસ, પ૦વાસણ બેઠા શ્રી પાસ;
મહિમા મોટી મેરુ સમાન, એકલ મલ્લ વગડે રહેવાન.
વાત પૂરાણી મેં સાંભલી, સ્તવન માંહિ સુધી સાંકલી;
ગોઠી તણા ગોતરિયા અછે, યાત્રા કરિનેં પરણે પછે.

દુહા

વિઘન વિડારન યક્ષ જગ, તેહનો અકલ સ્વરૂપ;
પ્રીત કરી શ્રીસંઘને, દેખાડે નિજ રૂપ.
ગિરુઓ ગોડી પાસ જિન, આપૈ અરથ ભંડાર;
સાનિધ કરૈ શ્રીસંઘનેં, આસ્યા પૂરણહાર.
નીલ પલાણે નીલ હય, નીલો થઈ અસવાર;
મારગ ચૂકાં માનવી, બાટ દેખાવણહાર.

ઢાળ

બરણ અઢાર તણો લહે ભોગ, વિઘન નિવારૈ ટાલૈ રોગ;
પવિત્ર થઈ સમરૈ જે જાપ, ટાલૈ સગલા પાપ સંતાપ.
નિરધનનેં ઘર ધનનો સૂત, આપૈ અપુત્રિયાનેં પૂત;
કાયરને શૂરાપણો ધરૈ, પાર ઉતારૈ લચ્છી વરૈ.
દો ભાગીનેં દૈ સૌભાગ, પગ વિહુણાનેં આપૈ પગ;
ઠામ નહીં તેહને દે ઠામ, મનવંછિત પૂરે અભિરામ.
નિરધાર્યાનેં દે આધાર, ભવસાયર ઉતરૈ પાર;
આરતીઆની આરતી ... ધરૈ ધ્યાન તે લહે સુરંગ.

સમર્યો સહાય દીયૈ યક્ષરાજ, તેહના મોટા અછે દિવાજ;
બુદ્ધિહીણુનેં બુદ્ધિ પ્રકાશ, ગૂંગાનેં દ્યે વચન વિલાસ.
દુખિયાનેં સુખનો દાતાર, ભયભંજણ રંજણ અવતાર;
બંધન તૂટૈ બેડી તણા, શ્રી પાર્શ્વનામ અક્ષર સમરણા.

દુહા

શ્રી પાર્શ્વ નામ અક્ષર જપૈ, બિશ્વાનલ વિકરાલ;
હસ્તિ યૂથ દૂરૈ ટલૈ, દુર્દ્ધર સિંહ સયાલ.
ચોર તણા ભય ચૂકવૈ, વિષ અમૃત ઉડકાર;
વિષધરનો વિષ ઉતરૈ, સંગ્રામે જયજયકાર.
રોગ સોગ દાલિદ્ર દુઃખ, દોહગ દૂર પલાય;
પરમેસર શ્રી પાસનો, મહિમા મંત્ર જપાય.

કડખાની ચાલ

ૐ જિતુ ૐ જિતુ ૐ જિતુ ઉપશમ ધરી,
ૐ હ્રીં શ્રીઁ પાર્શ્વ અક્ષર જપંતૈ;
ભૂત ને પ્રેત ઝોટિંગ વ્યાંતર સુરા ઉપસમેં,
વાર ઈકિવીસ ગુણતેં. ૐ જિતુ.

દુર્દ્ધરા રોગ સોગા જરા, જન ને તાવ એકાન્તરા;
દુત્ત પંતે ગર્ભ બંધન બ્રણું, સર્પ બિચ્છુ વિષ ચાલિકા,
બાલમેં વાલ ઝખંતે. ૐ જિતુ.

સાઈણી ડાઈણી રોહિણી રંકણી, ફોટકા મોટકા દોષ હુંતે;
દાઢ ઊંદર તણી કોલ નોલા તણી, સ્વાન સીયાલ વિકરાલ દંતેં.
ૐ જિતુ.

ધરણેન્દ્ર પદ્માવતી સમર સોભાવતી,
વાટ આઘાટ અટવી અટંતૈ;
લક્ષ્મી લીલા મિલૈ સુજશ વેલા વલૈ,
સયલ આસ્યા ફ્લૈ મન હસંતૈ. ૐ જિતુ.
કષ્ટ મહાભય હરે કાન પીડા ટલૈ,
ઉતરૈ સૂલ સીસા ભણંતૈ;
વદન વર પ્રીતસું પ્રીતિબિમલ પ્રભુ,
શ્રી પાસ જિણ નામ અભિરામ મંતૈ. ૐ જિતુ.

કલશ

તપગચ્છનાયક શિવસુખદાયક શ્રી હીરવિજયસૂરીશ્વરો,
તસુ પટ્ટ ઉદયાચલ ઉદયો શ્રી વિજયસેન સુગણધરો;
ઈમ સ્તવ્યો ગૌડી પાસ જિનવર પ્રીતવિમલ પ્રીતે ભણે,
જૈ ભણે ભાવે લહે સમ્પત શાશ્વતા સુખ તેહ લહે.

શ્રી. વિમળનાથનું સ્તવન

(રાગ—ઘર આયા મેરા પરદેશી)

મન વસી મન વસી મન વસી રે,
પ્રભુજીની મૂર્તિ મારે મન વસી રે.
જિમ હંસા મન વહતી ગંગ,
જિમ ચતુર મન ચતુરાનો સંગ,
જિમ બાળકને માતા ઉછંગ,
તિમ મુજને પ્રભુ સાથે સંગ. મન વસી૦ ૧

સુખ સોહે પૂનમનો ચંદ,

નેણ કમળ–દળ મોહે ઈંદ,

અધર જિસા પરવાળી લાલ,

અધર શશી સમદીપે ભાળ. મન વસી૦ ૨

બાંહડી જાને નાણ મૃગાલ,

પ્રભુજી મેરા પરમકૃપાળ,

જપતાકો નહિ પ્રભુજીની જોડ,

પૂરે ત્રિભુવન કેરા કોડ. મન વસી૦ ૩

સાગરથી અધિકો ગંભીર,

સેવ્યો આપે ભવનો તીર,

સેવે સુરનર કોડાકોડ,

કર્મતણા મદ નાંખે મોડ. મન વસી૦ ૪

ભેટચો ભાવે વિમળ જિણંદ,

મુજ મન વાધ્યો પરમાનંદ,

વિમળવિજય વાચકનો શિષ્ય,

રામ કહે મુજ પૂરો જગીશ. મન વસી૦ ૫

(૨)

તારે દ્વાર આવ્યો કિરતાર, સેવકની ભરજે તું ઝોળી,
મારે નથી કોઈનું કામ, ન માગું કંઈ દામ;
છે તારું કામ, સેવકની ભરજે તું ઝોળી. ૧

જનમ જનમનો હું દુખિયો પ્રભુ, આવ્યો છું તારી પાસે,
પાપ હશે મારા કયા રે જનમના, છૂટચા ન ભવના ફેરા રે,
મને લાગે જીવન સુનસાન, મીઠું છે તારું ધામ,
મળે છે જ્યાં વિશ્રામ. સેવકની. ૨

વેર ઝેર અને ક્રોધ માનમાં, મેં લપટાવી કાયા,
પાછું વળી કંઈ જોયું નહીં મેં, છોડી ના જગની માયા,
ના દીધું સુપાત્રે કંઈ દાન, ભમ્યો હું ભૂલી ભાન,
ના છોડયું મેં ગુમાન, સેવકની સેવકની તારે. ૩

મહામૂલો આ નરભવ મળીયો, ભૂલ્યો તને જિનરાયા,
જન્મ ગુમાવ્યો અહીં ફોગટમેં, ગાયા ન ગીતડા તારા રે,
મને દેજે તું અણુદીઠ હાથ, માગું છું તારો સાથ. ૪
હે મારા દીનાનાથ, સેવકની ભરજે તું ઝોળી,

કરી હશે બહુ ભૂલ જીવનમાં, ક્ષમા ચાહું જીનરાયા,
શ્રી જૈન સંયુક્ત મંડળ ગાવે દેજે તું શીતળ છાયા રે,
દેજે તું શીતળ છાયા,
ના સહેવાય જગતનો તાપ, ખાધી મેં બહુ થાપ,
કીધાં મેં બહુ પાપ, સેવકની ભરજે તું ઝોળી. ૫

શ્રી. મહાવીરસ્વામીનું સ્તવન

મારી નાડ તમારે હાથ પ્રભુજી સંભાળજો રે,
પ્યારા પોતાનો જાણીને પ્રભુપદ આપજો રે.

અનાદિ વૈદ્ય તુમ છો સાચા, કોઈ ઉપાય વિષે નહિ કાચા,
દિવસ રહ્યા છે આછા, વહેલા આવજો રે. મારી૦ ૧

પથ્યાપથ્ય નથી સમજાતું, દુઃખ સદૈવ રહે ઊભરાતું;
મને હશે શું થાતું નાથ નીહાળજો રે. મારી૦ ૨

વીર પ્રભુજી મારું શું થાશે, ચેતન-રાયનો ગઢ ઘેરાશે;
લાજ તમારી જાશે પ્રભુજી, નિહાળજો રે. મારી૦ ૩

સિદ્ધ પ્રભુજી હજુ શું વિચારો, બાજી હાથ છતાં હું હાર્યો;
મહા મુંઝારો મારો નટવર ટાળો રે. મારી૦ ૪

શું અપરાધ થયો છે સ્વામી, પૂછું છું પ્રભુજી શીશ નમાવી;
અંતરજામી અતિ અંતર ઉભરાય છે રે. મારી૦ ૫

હઠ લઈ બેઠા છો જિનરાજ હવે, હદ થાય રે પરમ પ્રભુ મને;
જન્મ મળેલો મારો નિષ્ફળ જાય છે રે. મારી૦ ૬

છે ભગવાન મને ભવ ભારી, આપ વિના નહીં કોઈ ઉગારે;
આ સંસારીની અધવચ્ચે વહાણુ તણાય છે રે. મારી૦ ૭

ઘણા ઘણાની વાટે ધાયા, આ સેવકની ટાણે સંતાયા;
પ્રભુજી ના કરશો માયા, નયન ઉભરાય છે. મારી૦ ૮

ક્ષમાવંત પ્રભુ કઠીણ ન થાશો, દયાવંત બહુ દૂર ન જાશો;
વળી કરુણામૃતની પાસે જીવન જાય છે. મારી૦ ૯

શાંત દાંત વળી અતિ દયાળુ,
પરમ ખૂંચેલા પૂન્યને પાર ઉતારજો રે. મારી૦ ૧૦

શ્રી. સિદ્ધાચળનું સ્તવન

સિદ્ધાચળના વાસી, વિમળાચળના વાસી,
પ્રભુ જિનજી પ્યારા, આદિનાથને વંદન હમારા;
પ્રભુજીનું મુખડું મલકે, નયનોમાંથી વરસે
અમીધારા, આદિનાથને વંદન હમારા.

પ્રભુજીનું મુખડું છે મલિક મિલાકાર,
દિલમેં ભક્તિકી જ્યોત જગાકાર;
મજલે પ્રભુજીને ભાવે દુર્ગતિ કદી નહિ આવે,
જિનજી પ્યારા. આદિ.

ભમીને લાખ ચોરાસીનું આયો, પુન્યે દર્શન તુમારો પાયો;
ધન્ય દિવસ મારો ભવના ફેરા ટાળો, જિનજી પ્યારા. આદિ.

અમે તો માયાના વિલાસી, તમે તો મુક્તિપુરીના વાસી;
કર્મ બંધન કાપો મોક્ષ સુખ આપો, જિનજી પ્યારા. આદિ.

અરજી ઉરમાં ધરજો અમારી, અમને આશા છે પ્રભુજી તમારી;
કહે હર્ષ હવે સાચા સ્વામી તમે,
વંદન કરીયે અમે જિનજી પ્યારા. આદિ.

શ્રી. નવખંડા પાર્શ્વનાથનું સ્તવન

એક તીર્થ એવું મન થાય છે જવા,
સમુદ્રને કાંઠે એની ઠંડી છે હવા;
સાંભળીને મન લલચાય છે જવા,
જાવું ઘોઘા તીર્થ ભેટી પાવન થવા.

પાર્શ્વ પ્રભુજીની રમ્ય એ મૂર્તિ,
કોઈ મલેચ્છે એ નવ ખંડીત કીધી;
ભાવેસરના વડવામાં બપેસરના,
પોટલું બાંધીને નાખી દીધી કરવામાં. એક તીર્થ૦ ૧

સ્વપ્નું આવે ઘોઘાના શ્રાવકને,
અમે કૂવા મહીં નવ ખંડીત છીએ;
પોટલીને વીંટી દેજો દોર હીરના,
ખેંચી લેજો અમે બહાર આવીશું તિહાં. એક તીર્થ૦ ૨

નવ ટુકડા ઘોઘાના લઈ જઈને,
નવ માણુની લાપસી તિહાં કરીને;

ગોઠવી દેજો એ નવ ટુકડા એમાં.
નવ દિન પહેલાં તમે જોશો ન એમાં. એક તીર્થ૦ ૩

સૂચના મુજબ સૌ એમ કરે છે,
આઠમે દિવસે સંઘ આવે છે;
ભરૂચના સંઘને છે દર્શન કરવા,
વિનંતી કરે છે અરજી કાને ધરવા. એક તીર્થ૦ ૪

સંઘ ઘોઘાનો માન્ય કરે છે,
આઠમે દિવસે બહાર કાઢે છે;
ઉતાવળ કરી એક દિનની તિહા,
નવ સાંધાની નિશાની રહી ગઈ ત્યાં. એક તીર્થ૦ ૫

નવખંડાનું ધ્યાન જે ધરશે,
આ ભવસાગર પાર ઉતરશે;
જૈન સંયુક્ત મંડળ માગે શરણુ તિંહાં,
જનમ મરણુ કાંઈ આવે નહીં જ્યાં. એક તીર્થ૦ ૬

શ્રી. વાસુપૂજ્યસ્વામીનું સ્તવન

પ્રભુજી ધરશો ન દિલમાં રીસ, ધરશો ન દિલમાં રીસ,
તું દાયક ને હું માગણ છું, માંગણી તો માંગીશ;
હઠીલો થઈને હઠ માંડીશ.......પ્રભુજી ધરશો. ૧

દીધું ન હાથથી દાન, ફરી ફરી ફેરા ફરીને થાકયો;
તોયે ન આપ્યું ધ્યાન, હવે હું ઘરે ઘરે ગરણું ગાલીશ. ૨

નથી હમણાં દેવાનો એમ મુખે કહેતા શું થાય,
સૂડી વચ્ચે સોપારી આવી એવો બન્યો છે ન્યાય;
છતાં નહિ લીધા વિના જઈશું.......પ્રભુજી. ૩

ના કહેતાં માન રહેતા દેતા ન ચાલે જીવ,
દાતાથી પણ કંજુસ સારો ના કઈ સાથે સદૈવ;
જિણંદજી ખાલી કેમ કાઢીશ.....પ્રભુજી. ૪

ઓછું થઈ જશે એવા ભયથી દેતાં કરો છો વિચાર,
માંગે જે માંગે આપું તુજ મને કેમ ઉચ્ચર્યા;
ઉચ્ચાર હવે તું મુજને શું આપીશ જિણદંજી....પ્રભુજી. ૫

દાયક બિરુદ ધરીને બેઠા કલ્પતરુની જેમ,
હવે વાંચકનું વાંછિત દેતા ગુદા ગાલો છો કેમ;
જગપતિ બિરુદ કેમ પાલીશ....પ્રભુજી ૬

ચાર્યાથી તને ઓછું આપીશ, કાઢીશ નહિ નિરાશ,
આટલું પણનિધિ મુખથી બોલો તો કેમ સરશે આશ;
વળી મુજ દારિદ્ર તું ઢાળીશ....પ્રભુજી. ૭

તું દાવાનલ સમાવવા સમજી મેઘ સમાન,
વર્ષ વર્ષ તું કહેતા મુખથી ધરું છું તારું ધ્યાન,
છતાં મને ક્યાં સુધી તું તાવીશ....પ્રભુજી. ૮

વીતરાગ પદ પામી પોતે ભક્તને રાજી,
કીધી રાગીને શું નીરોગી હવે મેં સમજણ લીધી;
મુનીશ્વર ઇચ્છાને વારીશ. પ્રભુજી. ૯

નરપતિ ચંપા નગરીના વાસુપૂજ્ય પરમેશ્વર,
ચતુરવિજયનો કિંકર કહે દર્શન તારું હંમેશ મળો;
મુજ ઉમેદ દીલ રાખીશ....પ્રભુજી. ૧૦

શ્રી. પીસ્તાલીશ આગમનું સ્તવન

(ભવી તુમે વંદો રે સૂરીશ્વર ગચ્છરાયા—એ દેશી)

ભવિ તુમે વંદો રે, એ આગમ સુખકારી,
પાપ નિકંદો રે, પ્રભુવાણી દિલ ધારી;

શાસનનાયક વીર જિણેસર, આસન્ન જે ઉપગારી,
પ્રભુમુખ ત્રિપદી પામી, ગણધર ગૌતમની બલિહારી. ભ૦ ૧

પ્રથમ અંગ શ્રી આચારાંગે, મુનિ આચાર વખાણ્યો,
સહસ અઢાર તે પદની સંખ્યા, ઠાણુ બમણાં સહુ જાણો. ભ૦ ૨

સુયગડાંગ ઠાણાંગ ને સમવાયાંગ, પંચમો ભગવતી અંગ,
લાખ બિહુ ને સહસ અઠ્યાસી, પદ રૂડા અતિ ચંગ. ભ૦ ૩

જ્ઞાતા ધર્મકથા અંગ છઠ્ઠું, કથા અઠ કોડ તે જાણો,
પંચમ આરે દુઃષમ કાલે, કથા ઓગણીશ વખાણો. ભ૦ ૪

ઉપાસક તે સાતમો જાણો, દશ શ્રાવક અધિકાર,
તે સાંભળતાં કુમતિ બૂઝયા, જિન પડિમા જયકાર. ભ૦ ૫

અંતગડ દશાંગ ને અનુત્તર ઉવાઈ પ્રશ્નવ્યાકરણ વખાણો,
શુભ અશુભ ફ્લ કર્મ વિપાક એ, અંગ અગ્યાર પ્રમાણ. ભ૦ ૬

ઉવાઈ ઉપાંગ ને રાયપસેણી, જીવાભિગમ મન આણો,
પ્રજ્ઞવણા ને જંબુપન્નત્તિ, ચંદપન્નતિ એમ જાણો. ભ૦ ૭

સૂર્યપન્નત્તિ નિર્યાવલી તિમ, કપ્પિયા કપ્પવૃતિક,
બાર ઉપાંગ એણી પેરે બોલ્યા, પુષ્ફિયા પુપ્ફવર્તિક. ભ૦ ૮

ચઉસરણ પયન્નો પહેલો, આઉરપચ્ચખાણ તે બીજો,
મહાપચ્ચખાણ ને ભત્તપરિજ્ઞા, તંદુલ વિચોલિ મન રીઝો. ભ૦ ૯

ચંદ્દાવિજય ને ગણિવિજ્જાતિમ, મરણ સમાધ વખાણો,
સંથારા પયન્નો નવમો, ગચ્છાચાર દશ જાણો. ભ૦ ૧૦

દશવૈકાલિક મૂલ સૂત્રએ, આવશ્યક ઓઘનિર્યુક્તિ,
ઉત્તરાધ્યયન તે ચોથો જાણો, શ્રી વીરપ્રભુની ઉક્તિ. ભ૦ ૧૧

નિશીથ છેદ તે પહેલો જાણો, બૃહત્કલ્પ વ્યવહાર,
પંચકલ્પ ને જીતકલ્પ તિમ, મહાનિશીથ મનોહાર ભ૦ ૧૨

નંદ્દી અનુયોગ આગમ પીસ્તાલીશ, સંપ્રતિ કાલે જાણો,
જિન ઉત્તમ પદ રૂપ નિહાલી, શિવલક્ષ્મી ઘર આણો. ભ૦ ૧૩

શ્રી. નવપદજીનું સ્તવન

સુરમણી સમું સહુ મંત્રમાં, નવપદ અભિરામી રે લોલ,
અહો અભિરામી રે લોલ;
કરુણાસાગર ગુણનિધિ, જગ અંતરજામી રે લોલ.
અહો જગ૦ ૧

ત્રિભુવન જન પૂજીત સદા, લોકાલોક પ્રકાશી રે લોલ; અહો૦
એવા શ્રી અરિહંતજી, નમું ચિત્ત ઉલાસી રે લોલ. અહો૦ ૨

અષ્ટ કર્મદલ ક્ષય કરી, થયા સિદ્ધ સ્વરૂપી રે લોલ; અહો૦
સિદ્ધ નમો ભવિ ભાવથી, જે આગમ અરૂપી રે લોલ. અહો૦
જે અગમ. ૩

ગુણ છત્રીસે શોભતા સુંદર સુખકારી રે લોલ; અહો૦
આચારજ ત્રીજે પદે, વંદુ અવિકારી રે લોલ. અહો વંદું....૪

આગમધારી ઉપશમી, તપબહુવિધ આરાધી રે લોલ; અહો૦
ચોથે પદે પાઠક નમો, સંવેગ સમાધિ રે લોલ. અહો સંવેગ. ૫

પંચાચાર પાલણપરા, પંચાશ્રવ ત્યાગી રે લોલ; અહો૦
ગુણ રાગી મુનિ પાંચમેં, પ્રણમું વડ ભાગી રે લોલ; અહો૦
પ્રણમું. ૬

નીજ પર ગુણને ઓળખે, શ્રુત શ્રદ્ધા આવે રે લોલ; અહો૦
છઠ્ઠે ગુણ દરિસણ નમો, આતમ શુભ ભાવે રે લોલ. અહો આતમ. ૭

જ્ઞાન નમો ગુણ સાતમેં, જે પંચ પ્રકારે રે લોલ, અહો૦
આઠમેં ચારિત્ર પદ નમો, પરભાવ નીવારી રે લોલ.
અહો પરભાવ. ૮

ખંત્યાદિક દશ ધર્મનો, જેહ છે અધિકારી રે લોલ; અહો૦
નવમેં વલી તપપદ નમો, બાહ્યાભ્યન્તર ભેદ રે લોલ.
અહો બાહ્યાભ્યંતર. ૯

બાંધ્યા કાળ અનંતનાં જે કર્મ, જે કર્મ ઉછેદે રે; અહો૦
એ નવપદ બહુમાનથી, ધ્યાવે શુભ ભાવે રે લોલ.
અહો ધ્યાવે. ૧૦

નૃપ શ્રીપાલ તણી પરે, મનવાંછિત પાવે રે લોલ;
અહો મનવાંછિત પાવે રે લોલ;
આસો ચૈત્ર માસમાં નવ આંબિલ કરીએ રે લોલ,
અહો નવ આંબિલ કરીએ રે લોલ. ૧૧

નવ ઓળી વિધિયુક્ત કરી, શિવ કમળા વરીએ રે લોલ;અહો શિવ,
શ્રી સિદ્ધચક્રની બહુ પરે, વર મહીમા કીજે રે લોલ.
અહો વરમહીમા કીજે રે લોલ. ૧૨

શ્રી જિનલાભ કહે સદા, અનુપમ જશ લીજે રે લોલ,
અહો અનુપમ જશ લીજે રે લોલ.

આઠ કર્મોનું સ્તવન

આઠ કર્મોકી ગુંજમાં, હું ભૂલી પડી હું ભૂલી પડી;
મતિ શ્રુત અવધિ ને મનઃપર્યંવ કેવળ વિના સુધી
જરા ન પડી. આઠ૦ ૧
ચક્ષુ અચક્ષુ અવધિ કેવળ એ ચારે,
પાંચ નિદ્રા મળી નવ દર્શનાવરણી, આઠ૦ ૨
શાતા અશાતા વેદની એ બે છે,
તેણે જીતી પંચેન્દ્રિ દમન કરી. આઠ૦ ૩
ક્રોધ માન માયા લોભ એ ચારે,
સોળરૂપ ફરી મને લીધો ઘેરી. આઠ૦ ૪
નવ નોકષાય ત્રણ દર્શનમોહની,
લાલચ દેખાડી મન લૂંટી લીધી. આઠ૦ ૫
દેવ મનુષ્યગતિ તિર્યંચની,
ચોથી નરકગતિમાં મને લીધી ઠવી. આઠ૦ ૬
ચાર ગતિ ને પંચેન્દ્રિ જાતિ,
આઠ શરીરમાં મને લીધી જડી. આઠ૦ ૭
સંઘયણ સંસ્થાન બારે મળીને,
સંઘાતન બંધનથી લીધી મને બાંધી. આઠ૦ ૮
વર્ણ ગંધ રસ સ્પર્શ એ ચારે,
વિગ્રહતીમાં ચારે આનુપૂર્વી. આઠ૦ ૯
શુભ અશુભ બે ગતિ વિહાયોની,
એ પંચોતેર પ્રકૃતિ છે પીંડની. આઠ૦ ૧૦
આઠ પ્રત્યેકે ત્રસ દશ દિશ સ્થાવરની,
એકસો ત્રણ નાથકર્મે મને ચીતરી. આઠ૦ ૧૧

કોઈ ઊંચ કહે કોઈ નીચ કહે,
ગોત્રકર્મની ગતિ છે ન્યારી. આઠ૦ ૧૨
દાન લાભ ભોગ ઉપભોગ અંતરાય,
વીર્ય અંતરાયે મારી શક્તિ હરી. આઠ૦ ૧૩
ઉત્તર ભેદે એકસો અઠ્ઠાવન,
એ કર્મના ફંદમાં હુ ફસી પડી. આઠ૦ ૧૪
ચાર છે ઘાતી ચાર અઘાતી,
ચાર ઘાતી જીતેથી થાય કેવળી. આઠ૦ ૧૫
જીતે ઘાતી જીતે અઘાતી,
ન્યાય વરે જઈ શિવસુંદરી. આઠ૦ ૧૬

શ્રી. સિદ્ધચક્રજીનું સ્તવન

અલબેલાની જોઉં વાટડી રે અલબેલાજી,
મ્હારી બસી ખસી રે જાયે પાટલી રે; અલ.
જાણી ઘેબર કેરી માટલી રે અલ. ૧

પ્રેમ ધરીને પરખીએ રે, અંતર ભાવે હરખીયે રે,
નેક નજરથી નીરખીયે રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૨

નવપદને મનમાં ધરો રે, શિવસુંદરી સ્હેજે વરી રે,
પ્રદક્ષિણાયે ફેરા ફરો રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૩

પહેલે પદે અરિહંતના રે, ગુણ ગાએ, ભગવંતના રે,
કર્મ ચૂરો જેમ સંતાન રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૪

બીજે પદે સિદ્ધ શોભતા રે, ત્રણ ભુવનમાં નહીં લોભતા રે,
તુમ કોઈ ઉપર નહિ કોપતા રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૫

ત્રીજે પદે સુખ પામીએ રે, આચારજ શીશ નામીયે રે,
અષ્ટ કર્મ દુઃખ વામીયે રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૬
ચોથે પદે ઉવજ્ઝાયને રે, સમરે સંપત્તિ થાય ને રે,
દુઃખ દોહગ સઉ જાયને રે, અલબેલાની જોઉ વાટડી રે. ૭
પાંચમું પદ સુખે વરો રે, સાધુ સકલ દૈવ ધરો રે,
ભવસમુદ્ર સહેજે તરો રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૮
સમકિત સરખી સુંદરી રે, ખટપટને મૂકો પરી રે,
સહેજે શિવસુંદરી વરી રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૯
જ્ઞાન ચારિત્રને તપનો રે, ચૌદ ભુવનમાં ખપનો રે,
નવપદ વિના નહિ જાપનો રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૧૦
નવપદ નિશ્ચય જાણીએ રે, શિવસુંદર સુખ માનીયે રે,
શુભ વીરવિજયની વાણીએ રે, અલબેલાની જોઉં વાટડી રે. ૧૧

શ્રી. પદ્મનાભ પ્રભુનું સ્તવન

(પંથડો નીહાલું રે બીજા જિન તણો રે—એ દેશી.)

વાટડી વિલોકું રે ભાવિ જિન તણી રે, પદ્મનાભ જસુ નામ;
દુઃખમ દુઃખિત ભરત કૃપા કરુ રે, ઉપશમ અમૃત ધામ. વાટડી૦ ૧
વીરની ભકતે શ્રેણિકને ભવે રે, તમે બાંધ્યું જિનનામ;
કલ્યાણક અતિશય ઉપકારથી રે, વીર સમાન સ્વભાવ. વાટડી૦ ૨
સુદિ અશાડ છઠને દિને રે, ઉપજશો એમ જગનાથ;
ચૈત્ર ધવલ તેરસ પ્રભુ જનમશો રે, થાશે મેરુ સનાથ. વાટડી૦ ૩
મૃગસર વદ દશમી દીક્ષા ગ્રહી રે, વર્તશો ચરણ ઉદાર;
શુદ વૈશાખ દશમી કેવલી રે, ચઉવિહ સંઘ આધાર. વાટડી૦ ૪

સમવસરણ સિંહાસન બેસીને રે, પ્રભુ કરશે વ્યાખ્યાન;
આતમધર્મ સુણી તે અવસરે રે, ધરતો પ્રભુ ગુણ ધ્યાન. વાટડી૦ ૫
સ્વયંમુખ ત્રિપદી પામી ગણધરા રે, રચશે દ્વાદશ અંગ;
તે વેલા હું પ્રભુ ચરણે રહું રે, જિનધર્મ દઢ રંગ. વાટડી૦ ૬
દીવાળી દિન શિવપદ પામશે રે, શુદ્ધાતમ મકરંદ;
દેવચંદ્ર સાહિબની સેવના રે, કરતા પરમાણંદ. વાટડી૦ ૭

અષ્ટાપદનું સ્તવન

(ઇડર આંબા આંબલી રે–એ દેશી.)

ઋષભ જીણંદ રંગે નમી રે, સમરી ગુરુ સુખકાર,
ગિરિ અષ્ટાપદ ગાઇશ્યું રે, જસ નામે જયકાર;
ભવિકજન પ્રણમો તીરથ રાય, આદીશ્વર જેહ ઉપરે રે,
સિદ્ધયા કરમ ખપાય. ભવિકજન.

ઊંચો જોજન આઠનો રે, વનરાજી ચિહું પાસ,
સ્ફટિક રત્નમય કુટરોરે, નામે પ્રસિદ્ધ કૈલાસ. ભવિકજન.

પ્રાયે શિવગામી વિના રે, દરિસણ ન લહે કોય,
અધિક તીરથ એ વળી રે, મહિમા અકલ જસ જોય. ભવિકજન.

એ ગિરિ ઉપરે એકદા રે, સમવસર્યા આદીશ,
આવે ભરત નૃપ વાંદવા રે, સાથે સકલ જગીશ. ભવિકજન.

ચોરાશી લાખ ગજરથ તુરી રે, પાયક છન્નું કોડ,
સહસ બત્તીશ નરેસરું રે, સુંદર ધ્વજ દશકોડ ભવિકજન.

ચોસઠ સહસ અંતેઉરી રે, વારાંગના બમણી જાણ,
ત્રણ લાખ મંત્રી મનોહરુ રે,લાખ ચોરાશી નિશાણ. ભવિકજન.

કોડી સવા સુત સાહસી રે, બત્રીશ કોડી સુસાર,
ત્રણ કોડી વેપારી વડા રે, નાયક બત્રીશ હજાર. ભવિકજન.

સર્વ મળીને સૈન્યમાં રે, અશ્વ તે કોડી અઢાર,
પાંચ લાખ દીવી ધરા રે, રાય રાણાનો નહિ પાર. ભવિકજન.

ચૌદ રત્ન નવનિધિ ભલા રે, યક્ષ તે સોલ હજાર,
ઇત્યાદિક બહુ આપણો રે, સાથે સવિ પરિવાર. ભવિકજન.

મેઘાડંબર છત્રસ્યુ રે, ચિહું દિશી ચામર ઢલંત,
એમ આડંબરે આવીને રે, ભાવે નમે ભગવંત. ભવિકજન.

ગણધર મુનિવર સુરવરા રે, બેઠી પરખદા બાર,
જિનવર ધર્મકથા કહે રે, જાણી પર ઉપગાર. ભવિકજન.

પૂછે ભરત નિજ તાતને રે, પ્રભુ ઈણ ક્ષેત્ર મોઝાર,
અબે હોશે જિન કેટલા રે, ભાખે પ્રભુ તેણી વાર. ભવિકજન.

અજીતાદિક જિન મુજ પછી રે, હોશે હોશે અવર ત્રેવીશ,
દોય હોશે હરિ વંશમાં રે, મુજ વંશે એકવીશ.- ભવિકજન.

માન વાન લંછન તણો રે, ભાખ્યો સકલ વિસ્તાર,
ચિંતે ભરત થાપું ઈહાં રે, ચોવીસ જિન સુખકાર. ભવિકજન.

ઢાળ બીજી

વાર્ધિકને કહી ભરત કરાવે, જિનમંદિર ચઉબાર,
ચાર કોસ લાંબો દોય પહોળો, ત્રણ કોસ ઊંચો ઉદાર રે;
ભવિયા સેવો એ ગિરિરાજ, જસ નામે ભવદુઃખ જાય રે.

સમરંતા સુખ થાય રે. ભવિયા સેવો૦
શિખરબંધ સોવનમય સઘળા, મણિ તોરણ અભિરામ,
સ્થંભરત્નમય લલિત પૂતળી, સિંહનિષધા નામ રે. ભવિયા સેવો૦

ચોરસ તેહ વચ્ચે મણિ પીઠ, તસ પાસે સરૂપ,
દો ચઉ અડદશ રચ્યાં પબાસણ, ઊંચા નીચા અનુપ રે.
ભવિયા સેવો૦

પ્રથમ હોય પ્રતિમા પૂરવ દિશે, થાપી દક્ષિણ ચાર,
પશ્ચિમ આઠ ઉત્તર દશ સહુના, સમનાશા શ્રીકાર રે.
ભવિયા સેવો૦

પાંચસે ધનુષ ઋષભજી તેહથી, આઠ જિણંદ તનુમાન,
ધનુષ પચાસ પચાસ હીન ઈમ, એકસો સુવિધિ પ્રધાન રે.
ભવિયા સેવો૦

તેહ પછી દશ દશ ધનુ ઓછું પંચ તીર્થંકર દેહ,
ધનુષ પચાસ અનંતજી ઇણિપરે, દેહમાન ક્ષણ ગેહ રે.
ભવિયા સેવો૦

પાંચ પાંચ ધનુ ઊણું તેહથી, જિનવર આઠ શરીર,
દશ ધનુ નેમિ પાસજી નવકર, સાત હાથ જિન વીર રે.
ભવિયા સેવો૦

દોય ઉજ્જવલ દોય જિનવર રાતા, દોય નીલા દોય શ્યામ,
સોડસ પીળા એમ જિન કેરો, દેહ વરણ અભિરામ રે.
ભવિયા સેવો૦

ઈમ તનુ વાન માન લંછન યુક્ત, મણિમય મૂરતિ કીધી,
પ્રથમ પ્રતિષ્ઠા ભરતે કરાવી, દુર્ગતિ વારી દીધી રે.
ભવિયા સેવો૦

સુર નર અસુર વિદ્યાધર ચારણ, અપ્સરા પણ બહુ આવે,
જિન પૂજી નાટકવિધિ કરીને, ભરત તણા ગુણ ગાવે રે.
ભવિયા સેવો૦

તેહ દિવસથી તીરથ ઈણ જગે, આજ લગે પ્રસિદ્ધ,
ઋષભ પ્રભુ દશ સહસ મુનિશું, એ ગિરિ ઉપર સિદ્ધિ રે.
ભવિયા સેવો૦

ઋષભવંશી નર નાર અસંખી, મુક્તિ ગયા ઈણ ઠામ,
સગર સૂતે જલખાઈ કરી તિહાં, માનવી ન શકે જાય રે.
ભવિયા સેવો૦

એ તીરથનો મહિમા મોટો, ન શકે કોઈ વખાણી,
એહના ગુણ ગાતાં તે હરખે, જે હોય ભવિ પ્રાણી રે.
ભવિયા સેવો૦

સંવત સતર ને વરસ છપ્પને રહી બારે જે ચોમાસું,
ઋષભ શાંતિ જિનરાજ પસાયે, સ્તવન રચ્યું ઉલ્લાસ રે.
ભવિયા સેવો૦

તપગચ્છપતિ શ્રીવિજયરાજસૂરિ તસ પાયે સેવા કારી,
ધનવિજય કહે સંઘમાં હોજો, એ તીરથ જયકારી રે.
ભવિયા સેવો૦

દુહારૂપે ગવાતાં સ્તવનો

[૧]

[આ તો લાખેણી આંગી કહેવાય–એ રાગ)

તમે ભાવે ભજી લ્યો ભગવાન જીવન થોડું રહ્યું,
કાંઈ આત્માનું કરો કલ્યાણ, જીવન થોડું રહ્યું૦ ૧

તેને દીધેલો કોલ તમે ભૂલી ગયા, જૂઠી માયાના મોહમાં ઘેલા થયા,
ચેતો ચેતો શું ભૂલ્યા ભાન૦ જીવન થોડું૦ ૨

બાલપણ જુવાનીમાં અડધું ગયુ, જરા આવીને જોર તો હરી ગયું,
હવે બાકી છે તેમાં દો ધ્યાન, જીવન થોડું૦ ૩

પછી ઘડપણમાં પ્રભુ ગુણ ગવાશે નહિ, બધા વૈભવ ધનને તજશો નહિ,
બનો આજથી પ્રભુમાં મસ્તાન, જીવન થોડું૦ ૪

જરા ચેતીને ભક્તિનું ભાન કરો, કાંઈ ડર પ્રભુજીનો દિલમાં ધરો,
છીએ થોડા દિવસના મહેમાન, જીવન થોડું૦ ૫

બધા દિવસ આળસમાં વીતી જશે, પછી ઓચીંનું જમનું તેડું થશે,
નહિ ચાલે તમારું તોફાન, જીવન થોડું૦ ૬

એક અરજી અમારી ઉરમાં ધરો, ચિત્ત રાખી પ્રભુની ભક્તિ કરો,
કહે ભક્તિસૂરિજી સુહાન, જીવન થોડું૦ ૭

[૨]

દુનિયાને ઊંધાં ચશ્માં છે, સંસારના દુઃખ વસમાં છે,
દોરંગી દુનિયાને હઠીલી રીત, આત્મસ્વરૂપમાં કરજો પ્રીત.

મહાવીરજીની અરજી છે, મોક્ષ જવાની મરજી છે,
મહાવીરજીની એક જ વાત, દોઢ ડહાપણને મારજો લાત.

બહેની બોલો એકડે એક, સંયમ લેવા રાખજો ટેક,
પાંચડા પાછળ છગડો છે, સંસારમાં તો ઝઘડો છે.

બહેની બોલો સાતડે સાત, સંસારને તમે મારજો લાત,
એકડે બગડે થાય બાર, આ દુનિયામાં કાંઈ નથી સાર.

એકડે પાંચડે પંદર થાય, આ ધર્માત્માની અંદર થાય,
જેણે ઉચર્યા અણુવ્રત બાર, સંયમ લઈને મોક્ષે જાય.
દુનિયાને ઊંધાં ચશ્માં છે, સંસારના દુઃખ વસમાં છે.

[૩]

મહાવીર શરણું મમ હો, મહાવીર શરણું હો, મહાવીર
શરણું મમ.

ખાલી હાથે આયેંગે, ખાલી હાથે જાયેંગે,
ફીર પીછે પસ્તાયેંગે, હો ભજન કરી લે માનવી.

ૐ હ્રીઁ અર્હં નમો જિણાણું, ભગવાન શરણું નમો જિણાણું,
પંચ પરમેષ્ઠી નમો જિણાણું, ભગવાન ઉવસગ્ગ ભયહર
પાસ જિણાણું ભગવાન૦

સંતિકરં સુખકરં જિણાણું ભગવાન તિજય પહુત નેમનાથ
જિણાણું ભગવાન૦

નમિઊણ પારસ નમો જિણાણું, ભગવાન અજીત શાંતિ સમરું
શરણું ભગવાન૦

ભક્તામર આદીશ્વર તારણું ભગવાન કલ્યાણ મંદિર પાર
શરણું ભગવાન૦

શાન્તિં શાન્તિં સમરું શરણું ભગવાન લબ્ધિ નિધાન ગોયમ
શરણું ભગવાન૦

ભગવતી મૈયા શક્તિ શરણું, જય મહાવીર જય મહાવીર.

સદ્‌ગુરુ સાચા તારણ તરણું, આનંદઘન ચિદાનંદ શરણું.

નમું નમું શ્રી જગદીશ્વર શરણું ૐ હ્રીઁ અર્હં નમોજી.

[૪]

વાગે ઘડિયાળની ઘંટડી એ તો સમજણ દેતી જાય રે,
ઘંટડી વાગે છે.

એક વાગ્યે તે એવું બતાવે એકલો આવ્યો સંસાર રે, ઘંટડી....
એક દિવસ એવો આવશે એકલો પાછો જનાર રે, ઘંટડી....

બે વાગ્યે તે એવું બતાવે બે વસ્તુને છોડ રે, ઘંટડી....
રાગ ને દ્વેષનાં બંધન વળગ્યાં છે, તેને તો તું છોડ રે, ઘંટડી....

ત્રણ વાગ્યે તે એવું બતાવે, ત્રણ વસ્તુ છે સાર રે, ઘંટડી....
જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર લહીને, પામો પદ શ્રીકાર રે, ઘંટડી....

ચાર વાગ્યે તે એવું બતાવે, ચેતન ભમે ગતિ ચાર રે, ઘંટડી....
ચાર શરણને ચિત્ત ધરીને, પામો પદ અણાહાર રે, ઘંટડી....

પાંચ વાગ્યે તે એવું બતાવે, પાંચ મહાવ્રત ધાર રે, ઘંટડી....
પંચમ જ્ઞાનને પામવા તું સદા રહે તૈયાર રે, ઘંટડી....

છ વાગ્યે તે એવું બતાવે, છ કાય કુટા જાણ રે, ઘંટડી....
ષટ્ દર્શનને જાણી તું લેજે, નહિ તો થાશે ખૂબ હાણ રે, ઘંટડી....

સાત વાગ્યે તે એવું બતાવે, સાત ભય સંહાર રે, ઘંટડી....
સાત નયનો સંગ કરીને, સફળ દુઃખ નીવાર રે, ઘંટડી....

આઠ વાગ્યે તે એવું બતાવે, આઠ મદોને ત્યાગ રે, ઘંટડી....
અષ્ટ સિદ્ધિને પ્રગટ કરીને, મુક્તિના સુખને માગ રે, ઘંટડી....

નવ વાગ્યે તે એવું બતાવે, નવપદે નવકાર રે, ઘંટડી....
શ્રીપાળ મયણા જેણે આરાધી, પામ્યા ભવની પાર રે, ઘંટડી....

એકડે મીંડે દસ બતાવે, બે વસ્તુ ધ્યાન રે, ઘંટડી....
એકડા વગરનાં મીંડાં નકામાં, તિમ ક્રિયા વિણ જ્ઞાન રે, ઘંટડી....

અગિયાર વાગ્યે તે એવું બતાવે, અંગ ભણો અગિયાર રે, ઘંટડી....
અગિયાર પડિમા વહન કરીને, કર આત્મઉદ્ધાર રે, ઘંટડી....

બાર વાગ્યા તે એવું બતાવે, ઉચ્ચારો અણુવ્રત બાર રે, ઘંટડી....
રસીક જીવન રે ફરી ફરી આવે, અવસર સંયમ ધાર રે, ઘંટડી....

શ્રી. પજુસણનું સ્તવન

આવ્યાં રૂડાં પજુસણ ચંગ,
ભાવિક મન રંગ પૂજો જિનરાજને એ;
જિન પૂજી ગુરુ વંદન કરો એ, વ્યાખ્યાન સુણો સુવિવેકે,
તો દુઃખ દોહગ દૂરે ટળે એ. આવ્યાં. ૧

સકલ સૂત્ર શિર મુગટ માંહે, કલ્પસૂત્ર છે સાર તો,
સુણી મન ઉલ્લસે એ, વીર પાસ નેમ આંતરે એ;
આદિ ચરિત્ર વખાણ તો, સ્થિરાવલી સાંભળો એ. આવ્યાં. ૨

સમાચારી સૂણી હરખીએ એ, પટ્ટાવલી ગુણ નેહ તો,
કથા મુનિરાજની એ, એમ એ સૂત્ર સાંભળી એ;
સફળ કરો નર દેહ તો, ગુરુગમ ધરીએ એ. આ૦યાં. ૩

જીવદયા ગુણ વેલડી એ, મૃષા ન બોલો લગાર તો,
ચોરી નવિ કીજીએ, નારી નરકની દીવડી એ;
તેહનો નવિ કીજે સંગ તો, શિવસુખ લીજીએ એ. આ૦યાં. ૪

ધન ખર્ચી લ્હાવો લીજીએ, દાન દીજે દુઃખિયા દીન તો,
અનુકંપા કરીએ એ, સ્વામિવત્સલ ભલા કીજીએ એ;
દીજે સુપાત્ર દાન તો, મનવાંછિત ફળ્યાં એ. આ૦યાં. ૫

છઠ્ઠ અઠ્ઠમાદિ તપ કરી એ, સમદમ કરી ગાળો દેહ તો,
પૂર્વ સાધુ પરે એ, ધનધન એહવા રીખીશ્વર એ;
શૂરવીર થઈ તપ કીધ તો, પૂજ્ય થવા રૂડી પરે એ. આ૦યા. ૬

વીરે ધન્નો વખાણિયો એ, પહોતો મુગતિ મોઝાર તો,
કર્મ રહિત થયો એ, દૃઢપહારી હત્યા કરીએ;
કીધા કર્મ અઘોર તો, તપ કરી સુખી થયો એ. આ૦યાં. ૭

નાગકેતુની પેરે ભાવીએ એ, ભાવના ગુણમણીખાણ તો,
કેવળ પામીએ એ, હરિકેશી મુનિરાજીઓ એ;
ઉપન્યો કુળ ચંડાળ તો, પૂજ્ય થયો તપ કરી એ. આ૦યાં. ૮

સંવત્સરી દિન ખામણાએ, ખામીજે સહુ જીવ તો,
કર્મથી છૂટીએ એ, ક્રોધ કસાય કીધાં આકરા એ;
ખમાવો સવિ અપરાધ તો, સરલ સ્વાભાવથી એ. આ૦યાં. ૯

અરિહંતજીને પ્રથમ નમો એ, ખમાવો ધરી સુવિનિત તો,
ધ્યાન રૂડું ધરીએ, સિદ્ધ સઘળાંને ખમાવીએ એ;
સાધુ સદા ગુણવંત તો, શરણ ચિત્ત ધારીએ. આ૦યાં. ૧૦

મન, વચ, કાયાએ જે કર્યાં એ, કરાવીયાં જે પાપ તો,
મન ઉલ્લસાવીને એ, મિચ્છામિ દુક્કડં દીજીએ એ;
રીઝીએ કરી ઉપકાર તો, સુખ સંપત મળે એ. આ૦યાં. ૧૧

સંવત ઓગણીશ બાવન સાલે એ, શ્રાવણ વદિ બીજ દિન તો,
સ્તવન બનાવીયુ એ, હું અજ્ઞાની મંદમતિ એ;
બુદ્ધિહિન ચપળ ચિત્ત તો, જામનગર રહીએ. આ૦યાં. ૧૨

જૈન મંદિર દશ દિપતા એ, જોઈ થયો મન ઉલ્લાસ તો,
સિદ્ધગિરિ સાંભરે એ, ચોફેર દેહરા ધજા ગગનમાં;
વચમાં રહી જિનશાળા તો, પજુસણ ત્યાં કરીએ. આ૦યાં. ૧૩

ખમાવું હું સકળ જીવને એ, યોની ચોરાશી લાખ તો,
મન વચ કાયે કરી એ, વીરવિજય ગુરુરાયનાં એ;
સિદ્ધિવિજય નમે પાય તો, કર જોડી કરી એ. આ૦યાં. ૧૪

શ્રી. સમેતશિખરનું સ્તવન

(વીરકુંવરની વાતડી કોને કહીએ—એ રાગ)

સમેત શિખરની જાત્રા નિત્ય કરીએ, નિત્ય કરીએ રે
નિત્ય કરીએ;
નિત્ય કરીએ તો દુરિત નિહરીએ, તરીએ સંસાર. સ૦ ૧

શિવવધુ વરવા આવીયા મન રંગે, વીશ જિનવર અતિ ઉછંગે;
ગિરિ ચઢીયા ચઢતે રંગે, કરવા નિજ કાજ. સ૦ ૨

અજિતાદિ વીસ જિનેસરા, વીશ ટુંકે કીધું અણસણ ક્રિયા
ન ચૂકે;
ધ્યાન શુકલ હૃદયથી ન મૂકે, પાયા પદ નિર્વાણ. સ૦ ૩

શિવસુખ ભોગી તે થયા જિનરાયા, ભોગે સાદિઅનંત કહાયા;
પર પુદ્ગલ સંગ છોડાયા, ધન્ય ધન્ય જિનરાયા. સ૦ ૪
તારણ તીરથ તેહથી તે કહીએ, નિત્ય તેહની છાયામાં રહીએ;
રહીએ તો સુખીયા થઈએ, બીજું શરણ ન કોય સ૦ ૫
૧૯૬૨ માઘની વદિ જાણો, ચતુર્દશી શ્રેષ્ઠ વખાણો;
હમેં ભેટચો તીરથનો રાણો રંગે ગુરુવાર. સ૦ ૬
ઉત્તમ તીરથ જાત્રા જે કરશે, વલી જિન આત્મા શિરે ધરશે,
કહે વીરવિજય તે વરશે, મંગલ શિવમાળા. સ૦ ૭

શ્રી.. ધર્મનાથ ભગવાનનું સ્તવન

(રાગ–માઢ : તાલ–લાવણી)

હાં રે મારે ધર્મ જિણંદશું લાગી પૂરણ પ્રીત જો,
જીવલડો લલચાણો જિનજીની ઓલગે રે લોલ;
હાં રે મુને થાશે કોઈક સમે પ્રભુ સુપ્રસન્ન જો,
વાતલડી માહરી રે સવિ થાશે વગે રે લોલ..... (૧)

હાં રે પ્રભુ દુરજનનો ભંભેર્યો મારો નાથ જો,
ઓલવશે નહિ કયારે કીધી ચાકરી રે લોલ;
હાં રે મારા સ્વામી સરખો કુણ છે દુનિયામાંય જો,
જઈએ રે જિમ તેહને ઘર આશા કરી રે લોલ..... (૨)

હાં રે જસ સેવા સેંતી સ્વારથની નહિ સિદ્ધ જો.
ઠાલી રે શી કરવી તેહથી ગોઠડી રે લોલ;
હાં રે કાંઈ જૂઠું ખાય તે મીઠાઈને માટે જો,
કાંઈ રે પરમારથ વિણ નહિ પ્રીતડી રે લોલ.... (૩)

હાં રે પ્રભુ અંતરજામી જીવન પ્રાણ આધાર જો,
વાચો રે નવિ જાણ્યો કલિયુગ વાયરો રે લોલ;
હાં રે મારે લાયક નાયક ભક્ત વચ્છલ ભગવંત જો.
વારુ રે ગુણ કેરો સાહિબ સાયરું રે લોલ.... (૪)

હાં રે પ્રભુ લાગી મુજને તાહરી માયા જોર જો,
અલગા રે રહ્યાથી હોય ઓસીંગલો રે લોલ;
હાં રે કુણ જાણે અંતરગતની વિણ મહારાજ જો.
હેજે રે હસી બોલો છાંડી આમલો રે લોલ.... (૫)

હાં રે તારે મુખને મટકે અટક્યું માહરું મન જો,
આંખડલી અણિયાળી કામણગારડી રે લોલ;
હાં રે મારા નયણા લંપટ જોવે ખિણખિણ તુજ જો,
રાતાં રે પ્રભુ રૂપે ન રહે વારીયા રે લોલ.... (૬)

હાં રે પ્રભુ અલગા તોપણ જાણજો કરીને હજૂર જો,
તાહરી રે બલિહારી હું જાઉં વારણે રે લોલ;
હાં રે કવિ રૂપવિબુધનો મોહન કરે અરદાસ જો.
ગિરુઆથી મન આણી ઉલટ અતિ ઘણો રે લોલ.... (૭)

પ્રકીર્ણ દુહા વગેરે

હાંરે મારા પ્રેમી પંખીડા સહુ આવજો હો રાજ....
જંગલમાં મારી ઝૂંપડી.
હાંરે કોઈ સામે આવે તો તેડી લાવજો હો રાજ....
જંગલમાં ૧

(સાખી)

નિરમળ જળમાં ઝીલશું કરશું અમીરસ પાન,
ભોજનિયા મન ભાવશું, ભજશું શ્રી ભગવાન;
હાંરે કાયા પીંજરને પ્રેમથી પખાલસું હો રાજ૦....
જંગલમાં. ૨.

કોટી જનમના પુન્યથી, મળ્યો મનુષ્ય અવતાર,
જો જો આ ભવ ભૂલશો, નહિ મલે ફરી વાર;
હાં રે તું હી વીર તું હી વીર એમ બોલશું હો રાજ૦....
જંગલમાં. ૩.

પ્રેમ વિના પ્રભુ નવી રાજે, મુક્તિ કદિ નવી થાય,
જો પૂરણ પ્રેમ હોય તો, મુક્તિ મહિ જવાય,
હાંરે પ્રેમ દરિયામાં નાવડું ઝુકાવશું હો રાજ.....
જંગલમાં ૪.

(સાખી)

પલ એક જાયે લાખની લેજ્યો રૂડો લાવ,
ભાવ ધરી પ્રભુ નવ ભજ્યા તેને લાખો વાર ધિક્કાર;
હાં રે એક એકના ઉમલકા ખોલશું હો રાજ.....
જંગલમાં.... ૫.

(રાગ–માલવ : તાલ–લાવણી)

આજ મારા પ્રભુજી સ્હામું જુવો, સેવક કહીને બોલાવો,
એટલે હું મન ગમતું પામ્યો, રૂઠડા બાળ મનાવો.
મ્હારા સાંઈ રે. આજ૦ ૧

પતિતપાવન શરણાગત વચ્છલ, એ જશ જગમાં ચાવો રે;
મન મનાવ્યા વિણ નવિ મૂકું, એહી જ માહરો દાવો
મ્હારા સાં. આજ૦ ૨.

કબજે આવ્યા સ્વામી હવે નહિ છોડું, જ્યાં લગે તુમ સમ
થાવો રે;
જો તુમ ધ્યાન વિના શિવ લહીયે, તો તે દાવ બતાવો
મ્હારા સાં. આજ૦ ૩.

મહાગોપ ને મહા નિર્યામક, ઈણ પેરે બિરુદ ધરાવો રે;
તો શું આશ્રિતને ઉદ્ધરતાં, બહુ બહુ શું કહેવરાવો.
મ્હારા સાં. આજ૦ ૪.

જ્ઞાનવિમલ ગુરુનો નિધિ મહિમા, મંગલ એહી વધાવો રે;
અચલ અભેદપણે અવલંબી, અહંનિશ એહી દીલ આવો.
મ્હારા સાં. આજ૦ ૫.

(રાગ–દેશ : તાલ–દીપચંદી)

ચારિત્ર પદ શુભ ચિત્ત વસ્યું, જેહ સઘળા હો નયનોદ્ધાર,
આઠ કરમ ચયરિક્ત કરે, નિરૂક્તે હો ચારિત્ર ઉદાર ચા૦ ૧.
ચારિત્ર મોહ અભાવથી, દેશ સંયમ હો સર્વ સંયમ થાય,
આઠ કષાય મિટાવીને, દેશવિરતિ હો મનમાંહિ ઠહરાય. ચા૦ ૨.
બાર કષાય મનથી મટે, સર્વવિરતિ હો પ્રગટે ગુણરાશ,
દેશથી સર્વ સંયમ વિશે, અનંતગુણી હો વિશુદ્ધિ સમાસ. ચા૦ ૩.
સંયમ ગુણઠાણું ફરસ્યા વિના, રમણુતા હો કેમ નામ કહેવાય,
ગજ પાખર ખર નવિ વહે, એહની ગુરુતા હો આતમમાં
સમાય. ચા૦ ૪

વર્ષ સંયમના પર્યાયમાં, અનુત્તરના હો સુખ અતિક્રમ હોય,
શુકલ શુકલ પરિણામથી, સંયમથી હો ક્ષણમાં સિદ્ધિ જોય.
ચા૦ ૫

સર્વ સંયમ ચારિત્ર લહી, પામે અરિહા હો અહિ મુક્તિનું રાજ,
અનંતર કારણ ચરણ છે, શિવપદનું હો નિશ્ચય મુનિરાજ.
ચા૦ ૬.

સત્તર ભેદ સંયમ તણા, ચરણ સિત્તરી હો કહી આગમમાંહી,
વરુણદેવ જિનવર થયો, વિજય લક્ષ્મી હો પ્રગટે ઉત્સાહી.
ચા૦ ૭.

(રાગ–માઢ : તાલ–હીચ.)

ચારિત્ર પદ નમો આઠમે રે, જેહથી ભવભય જાય,
સંયમ રંગ લાગ્યો.
સત્તર ભેદ છે જેહના રે, સીત્તેર ભેદ પણ થાય. સંયમ. ૧
સમિતિ ગુપ્તિ મહાવ્રત વળી રે, દશ ખંત્યાદિક ધર્મ, સંયમ.
નાણ કારણ વિરતિય છે રે, અનુપમ સમતા શર્મ. સંયમ. ૨
બાર કષાય ક્ષય ઉપશમે રે, સર્વ વિરતિ ગુણઠાણ, સંયમ.
સંયમ ઠાણ અસંખ્ય છે રે, પ્રણમો ભાવિક સુજાણ. સંયમ ૩.

શ્રી. મહાવીરસ્વામીનો દુહો

[૧]

સારું જીવન એળે જાય, મોંઘો અવસર ચાલ્યો જાય,
પાપી પાછળથી પસ્તાય, શાને હું ફસાયો સંસાર જાળમાં.
ઓ....ઓ. માયા જાળમાં.

ારું મારું કરી દુઃખી થાય છે, અભિમાને ચડયું જાય છે,
ાને આવડો અવડો થાય, શાને વાંકોચૂં કો થાય....પાપી૦....
ભાવ ભક્તિથી પૂજા રચાય છે, પરનિંદામાં માથું મરાય છે,
મૂરખ મનથી વિચાર મારો પાપ ઘડો ભરાય.... શાને હું
ફસાયો....

આ તો ચાર દિવસનું મુકામ છે, નથી કાયમનું મુકામ એ,
જીવડા જીવન એળે જાય, માયા ભવમાં ગોથાં ખાય ...પાપી....
મહાવીર નામનો મહિમા અપાર છે, એનું નામ લેવામાં
સાર છે;
તેને છોડી ન દેવાય, પ્રભુ રૂઠે શું થાય....શાને....
વાસુપૂજ્ય જિન મંડળ ગુણ ગાય છે, મહાવીર નામની
ધૂન મચાય છે.
જીવન નૌકા તરી જાય, અંતે મહાવીર દર્શન થાય....પાપી....
શાને.

૨]

વીર તમે ત્રિશલાનાં છો જાયા, હો વીર તમને ઘણી
ખમ્મા રે લોલ,
વીર તમે ક્ષત્રિય કુંડમાં જન્મ્યા, હો વીર તમે સિદ્ધાર્થ
કુલમાં આવ્યાં હો વીર તને....
વીર પાસે ઇન્દ્ર ઇન્દ્રાણી આવે, આવે સહુ નરનારી રે લોલ.
વીરે મેરુ પર્વત ડોલાવ્યો કે અસંખ્ય બળ થકી રે લોલ.
હોંશે ઝુલાવે ત્રિશલામાતા કે મુખથી એમ વદે રે લોલ.
મોટો થાજે તું ભણવા જાજે કે એમ આશીષ દીએ રે લોલ.

વીર તને પરણાવું નવલી નારી કે જોબનવંતી ભલે રે લોલ.
ત્રિશલા હોંશે ઓવારણાં લેતી કે નીરખતી હર્ષ ભલી રે લોલ.
વીર તમે જૈન શાસનમાં જન્મ્યાં કે દીવો થયો કુળ તણો
રે લોલ.
મોટો થાજે તું દીક્ષા લેજે કે ધર્મને દીપાવજે રે લોલ.
વીર જૈન શાસનમાં ડંકા દીધા કે શાસન તારું અમર તપે રે લોલ
એમ અમે હોંશે હાલરડું ગાયુ કે સર્વ બાળાએ મળી રે લોલ.
મહાવીર મંડળની બેનોએ ગાયું કે વીર તારું પારણું રે લોલ.
....વીર તમે....

પૂજાના દુહા

[૧]

નેમજીને મોકલી, માળા ગુલાબની,
ઘડી ઘડી જોતી, ઉમંગે મોતી પરોવતી;
કંઠે સવારમાં, નેમપ્રભુ પ્યારા છો પ્રાણાધાર. ૧.

તુમ વિના પ્રભુ મારો સૂનો સંસાર,
નિત નિત હૈડે આવે સંદેશ મોકલાવે;
ઘેલી બનાવે, જીવનમાં નેમપ્રભુ આવ્યા છો,
તોરણ દ્વારમાં પશુડા સૂણી કરુણ પોકાર. ૨.

નેમજીએ રથ પાછો વાળ્યો.
ચઢયો ગિરનારે નયન તલસાવે;
જીવનમાં આઠે ભવોની પ્રીતિ સંભાળી,
પોતાની જાણીને રાજુલ તારી. ૩.

સહસાવનમાં આવી સંયમ શું રાગી.
કેવળજ્ઞાની પામી બન્યાં કીરતાર, જીવનમાં નેમજી. ૪.

પ્રકીર્ણ દુહા

[૨]

કૈસે છીપો, કૈસે છીપો, કૈસે છીપોગેં,
જાન સજી આય તુમ કૈસે છીપોગે. ૧

સીતાજીનું હરણ કરાવ્યુ.
તે મૃગલાએ ચંદ્રને કલંકિત કીધાં–જાન. ૨

ગઢ ગિરનાર તરફ રથ વાળ્યો,
સહસાવનમાં સંયમ લીધાં. જાન. ૩

આઠે ભવોની પ્રીતિને તોડી,
નવમેં મેલ્યો સાથ. જાન. ૪

[૩]

મેહુલીયા વરસે ને મોરલિયા ટહુકે,
નદીઓમાં આવ્યાં છે નીર, કેમ હજી ના'વ્યા મહાવીર. ૧
ત્રિશલા માતાજી વાટડી જોવે, હૈયું બન્યું છે અધિર. કેમ. ૨
ઊડ રે પંખીડા તું વેલેરું જાજે, સંદેશો લાવજે જરૂર. કેમ. ૩
અષાડી મેઘ કાંઈ ગાજે ને વરસે,
રોકયા હશે એણે મારા વીર. કેમ. ૪
ચમક, ચમક, ચમક વીજળીઓ ચમકે,
ભીંજાય મારા આછા આછા ચીર. કેમ. ૫
મહાવીર પ્રભુજીએ સંદેશો મોકલ્યો,
કહેજો કે થઈ ગયો ફકીર. કેમ. ૬
ત્રિશલાજી! વીર તારો મોક્ષમાં મા'લે,
થાશો નહિ દિલગીર. કેમ. ૭

[૪]

સંસારી કામ હવે છોડી જુવો, એલા માનવીયા.
ધર્મનગરમાં વસી જુઓ, એલા માનવીયા. ૧
સંસારના કામમાં કર્મોનાં બંધ છે,
આત્માને જ્ઞાને છુડાડી જુઓ. એ. ૨
સંસારના કાદવમાં ખૂંચી રહ્યાં છો,
વીરજીના પંથે તમે ચાલી જુઓ. એ. ૩
હંમેશા માલ ને મિષ્ટાન્ન જમો છો,
એક વાર ઉપવાસ કરી જુઓ. એ. ૪
કાળા કેશમાં તુમે અક્કડ ફરો છો,
ધોળા થયાં છે હવે ચેતી લે ! એ. ૫
વિષયવિકારમાં અંધ બન્યાં છો,
બ્રહ્મચર્ય વ્રત તમે પાળી જુઓ. એ. ૬
મોક્ષનગરમાં જાવું હોય તો,
વિદ્યા–સંયમ–તપ સાધી લો. એ. ૭

[૫]

નવપદ મંગળ મંત્રનિધાન, પતિત પાવન યંત્રનું ધ્યાન.
નવપદ ધ્યાન, નવપદ ધ્યાન, ભજ પ્યારે તું નવપદ ધ્યાન. નવ. ૧
ક્રોડો ભવનાં પાપ તોફાન, ક્ષણ ક્ષણ વિણસે ધરતાં ધ્યાન,
અરિહંત શાસન વિશ્વે પ્રમાણ, સિદ્ધ નિરંજન તારક માન. નવ. ૨
સૂરિ ઉવજ્ઝાય સાધુ એ ત્રણ, જેહ બને જયવંત સુકાન,
સમકિત જ્ઞાન ને ચરણ વિધાન, તપથી વિઘ્નહરણ મંડાણ. નવ. ૩

ગુલાબ સુગંધી લબ્ધિ લ્હાણુ, દિવ્ય લહે જિનેન્દ્ર વિજ્ઞાન,
નવપદ મંગળ મંત્રનિધાન, પતિતપાવન યંત્રનું ધ્યાન. ૪

[૬]

જવાના, જવાના, અમે સિદ્ધની સડકે જવાના,
થાવાના, થાવાના, અમે સિદ્ધસ્વરૂપી થાવાના. ૧

દેવાના, દેવાના, અમે કર્મોને ધક્કો દેવાના,
લેવાના, લેવાના, અમે મોક્ષનું રાજ લેવાના. ૨

કરવાના, કરવાના, અમે સંસાર–છેદ કરવાના,
બનવાના, બનવાના અમે ખરા તપસ્વી બનવાના. ૩

કીધું છે, કીધું છે, ગુરુરાજે અમને કીધું છે,
લીધું છે, લીધું છે, મોહરાજ્યને છીનવી લીધું છે. ૪

ચાલવું છે, ચાલવું છે, પ્રભુ વીરનાં પંથે ચાલવું છે,
પાળવું છે, પાળવું છે, વીરનું કીધું પાળવું છે. ૫

[૭]

છાની છાની પ્રભુજી કહું વાત, પ્યારા સમકિત આપો,
લેવા લેવા મુક્તિનું રાજ, પ્યારા સમકિત આપો. ૧

આ સંસારે બહુ બહુ ભમીયો, ભવોભવ દુઃખી થઈ રખડીયો,
મળ્યો મળ્યો શિવપુરનો સંઘાત. પ્યારા. ૨

લાખ ચોરાશીના ફેરા ફરવા, આપ સરિખા અમને ગણવા,
આપો આપો અક્ષયસુખ રાજ. પ્યારા. ૩

સ્તંભન પાર્શ્વ જિનેશ્વર પ્યારા, દુખિયાના દુઃખો હરનારા.
પ્યારા પ્યારા આત્મના આધારા. પ્યારા. ૪

સેવકની આ અરજી સ્વીકારો, રસિક હૃદયમાં આપ પધારો
થાયે થાયે જીવનનું કલ્યાણ. પ્યારા. ૫

[૮]

ગાવો ગાવો શ્રી પાર્શ્વપ્રભુનાં, ગુણ ભવિયણ ગાવો.
પોષ દશમ દિન વ્રત કરીને, પૂજો એ પરમેશ,
ભક્તિ ભાવથી જો સેવો તો, કર્મ રહે નિઃશેષ. ગાવો. ૧

અજય રાજનો રોગ નિવાર્યો, નાગદેવને તાર્યો,
કમઠ યોગીનો ગર્વ ઉતારી, જય જય એ જગદીશ. ગાવો. ૨

જરા ટળી જાદવ ટળી, આવા રાખી હરદર લાલ,
સેવક જન સુખીયા કર્યાં, વળી વંદે બાળા આજ. ગાવો. ૩

[૯]

કોઈ મીઠડા અમૂલા, અતુલા એ જ્ઞાન તણા ગોરસ લ્યો,
ઘણા મોંઘા રસાલા, સુખાલા એ તત્ત્વતણાં ગોરસ લ્યો. ૧

પરમ શુદ્ધ પાતાલમાં, સિંચી દૂધનો ભર્યો,
ગુરુએ દીઠેલ જ્ઞાનોદધિએ, કાંઈ તર્યાં એની બલિહારી. હું. ૨

એની મહિયારી, રૂડા ગોરસ,
કાચા પોચાના, મારી મટકી નવિ ચાખે,
જીવન સમયે તે તો, તેની મજા ચાખે,
ઉરને ઉઘારીઆ, ભાવને સુધારી. રૂડા. ૩

અનુભવની એમાં કાંઈ છૂપી મીઠાશ છે, ધર્મશાસ્ત્ર પુરાણ
એ તેની છાશ છે, લ્યો ને સ્વીકાર કરીને તૈયાર. રૂડા. ૪

[૧૦]

લાખ લાખ વાર પ્રભુ પાર્શ્વને વધામણાં,

અંતરિયું હર્ષે ઉભરાય, આંગણિયે અવસર આનંદનો. ૧

મોતીનો થાળ ભરી, પ્રભુને વધાવજો, અક્ષતે લેજો વધાય. આં. ૨

પુણ્ય ઉદયથી પ્રભુજી નિહાળ્યા,

દીલડા દર્શનથી સૌના હરખાય, આનંદ ઉરમાં ન માય. આં. ૩

કેસર ચંદનથી પૂજા રચાવજો,

હીરાના હાર પ્રભુ કંઠે શોભાવજો, લાખેણી આંગી રચાય. આં. ૪

મીઠાં મીઠાં ગીત પ્રભુનાં ગવડાવજો,

સેવા ભક્તિની ધૂન જગાવજો, અંતરની જ્યોતિ જગાય. આં. ૫

કરુણાનિધિ પ્રભુ દેવાધિદેવા,

ભવોભવ ચાહું હું સેવા, શિવરમણી જલદી વરાવ. આં. ૬

મુક્તિના દ્વાર પ્રભુ અમને બતાવજો,

લબ્ધિ લક્ષમણની કીર્તિ ફેલાવજો, આનંદ મંગળ વરતાય. આં. ૭

[૧૧]

હલકે હાથે તે નેમ, રથડો હંકારજો,

રથડાની રીત નેમ એવી છે રે લોલ.

ટળવળતી મેલી રાજુલ નારી ન કરો છોકરવાદ હો નેમ. ૧

શાને કારણ તુમે ગાણાં ગવડાવ્યાં, ન આવી લાજ લગાર,

હો નેમ. હલકે. ૨

સહસા વને તુમે સંયમ લીધો, ન આણી દયા લગાર,

હો નેમ. હલકે. ૩

રાજુલ રાણીને મૂંઝવીને આવ્યા, તુમે સંયમ લીધો હો નેમ.
હલકે. ૪

સંયમ લીધું ને સંયમ પાળ્યું, કીધો છે મોક્ષમાં વાસ.
હો નેમ. હલકે. ૫

સેવક કર જોડી એમ કહે છે સંસાર સમુદ્ર પાર કરો એમ. હ. ૬

[૧૨]

આવો આવો ગાવો ને નરનાર, વીરને વંદન કરીએ,
જોડો જોડો હૈયાનો તારે તાર, વંદન વીરને કરીએ. ૧

તનનાં હું તંબુર બનાવું, પ્રેમ નખલીએ ધૂન મચાવું.
ઊઠે ઊઠે રોમેરોમે રણકાર વંદન. ૨

અખલ નિરંજન દેવ સમરવા, જ્યોતિ તારા જીવન ભરવા.
વાગે વાગે સુયશના સતારે. વંદન. ૩

[૧૩]

આદિ જિણંદ, આદિ જિણંદ, બતાવો ભરત હાલ,
મરુદેવી માતા પૂછે, ક્યા છે મારો લાલ ? ૧

તું તો રંગમહેલમાં મોજ કરે છે, મારો ઋષભ તો વનમાં ફરે છે,
કોઈ લાવો, કોઈ લાવો, એના સમાચાર. મરુ. ૨

થર થર કંપાવતી ઠંડી પડે છે, ઘરે રહેતા પણ શરદી ચઢે છે,
ઠંડી કેમ સહેશે મારો, કોમળ બાળ. મરુ. ૩

ગરમીના તાપથી જંગલો બળે છે, ઝાડો ને ઝાંખળાં તેનાં બળે છે,
કેમ રહેશે કોણ લે મુજ નંદની સંભાળ. મરુ. ૪

વર્ષાનાં વાદળાં ગગને ચડે છે, વને વંટોળથી પહાડો પડે છે,
મેઘ તૂટે વીજળી કરે ચમકાર. મરુ. ૫

રડી રડીને અશ્રુ સુકાણાં, આંખોનાં તેજ તો આંખે સમાણા,
પળ પળ જાય હવે વર્ષ સમાન. મરુ. ૬

તિગડાંની રચના દેવો કરે છે, બારે પર્ષદા ધૂન મચે છે,
ભરત કહે ચાલો માતા, આવ્યા પ્રભુ દરબાર. મરુ. ૭

ગરવર અંબાડીએ માતાજી આવે, ઋષભજી મા કહીને બોલાવે,
તવ જાણે મેં થયા ફોગટ પુન્નરાગ. મરુ. ૮

પુત્રવિયોગથી અશ્રુ હું સારતી, બાળા જ્ઞાનીની વાણી સંભારતી,
કોણ માતા, કોણ પુત્ર, સ્વાર્થના સંસાર. મરુ. ૯

મરુદેવી માતા કહેશે, આ નહિ મારો લાલ,
મરુદેવી માતાને ઉપન્યુ, પંચમ કેવળજ્ઞાન. મરુ. ૧૦

[૧૪]

મહાવીરનાં ગીતડાં ગાવો હો બેનડી, મહાવીરનાં ગીતડાં ગાવો,
નૌકારશી કરજો, પૌરસી કરજો, ચૌવિહાર તુમે ના ગુમાવો. ૧
એકાસણુ કરજો, આંયબિલ કરજો, ઉપવાસ તમે ના ગુમાવો. ૨
મનુષ્ય અવતાર ફરી નહિ મળે, તેનો લ્હાવો તમે લેજો. ૩
કંદમૂળ છોડજો, બહુબીજ છોડજો, રાત્રિભોજનનો સદા.
ત્યાગ કરજો. ૪

સજઝાયો

[૧]

ચંદનબાળાની સજઝાય

ઢાળ પહેલી

શ્રી સરસ્વતીનાં રે પાય કરી થુણશું ચંદનબાલા જી,
જૈન વીરનો રે અભિગ્રહ પૂરીયો, લીધી મંગલ માલા જી. ૧

દાન ઉલટ ધરી ભવીયન દીજીએ, લહીએ જગ માનોજી,
સ્વર્ગતણાં સુખ સહેજે પામીએ, નાસે દુર્ગતિ સ્થાનોજી. ૨

નગરી કૌશંબી રે રાજ્ય કરે તીહાં, નામે શતાનીક જાણુંજી,
મૃગાવતી રાણી રે સહિયર તેહની, નંદી નામે વખાણુંજી. ૩

શેઠ ધનાવો રે જિણ નગરી વસે, ધનવંતરી શિરદારોજી,
મૂલા નામે રે ગૃહિણી જાણીએ, સમે રતિ અવતારોજી. ૪

એણે અવસરે શ્રી વીરજીણેશ્વરુ, કરતાં ઉગ્ર વિહારોજી,
પોષવદ પડવે રે અભિગ્રહ મન ધરી, આવ્યા નીણપુર સારોજી. ૫

રાજ સુતા હોવે મસ્તકે ક્ષોર કરી, કીધા ત્રણ ઉપવાસોજી,
પગમાં બેડી રે રોતી દુઃખ ભરી, રહેતી પર ઘર વાસોજી. ૬

ખરે રે બપોરે રે બેઠી ઉંમરે, એક પગ બાહિરે એક માંહેજી,
સુપડાને ખૂણે અડદના બાકુલા, મુજને આપે ઉત્સાહેજી. ૭

એહવું ધારી રે મનમાં પ્રભુ, પારતાં આહારને કાજેજી,
એક દિન આવ્યા રે નંદીને ઘરે, ઈર્યાસમિતિ વિરાજેજી. ૮

તવ સા દેખી રે મન હર્ષિત થઈ, મોદક લેઈ સારોજી,
વહોરાવે પણ પ્રભુજી નવિ લીએ, ફરી ગયા તેણી વારોજી. ૯

નંદી જઈને રે સહિયરને કહે, વીર જિનેશ્વર આવ્યાજી,
ભિક્ષા કાજે રે પણ લેતા નથી, મનમાં અભિગ્રહ લાવ્યાજી. ૧૦
તેહનાં વચણ સુણી નિજ નયરમાં, ઘણાં રે ઉપાય કરાવેજી,
એક નારી તિહાં મોદક લઈ કરી, એક જણી ગીત ગાવેજી. ૧૧
એક નારી શૃંગાર સોહામણાં, એક જણી બાલક જેહજી,
એક જણી મૂકે રે તેણી મોકલી, નાટક એક કરેઈજી. ૧૨
ઈણી પરે રામા રે રમણી રંગે ભરી, આણી હર્ષ અપારોજી,
વહોરાવે બહુ ભાવ ભકતે કરી, તોય ન લીએ આહારોજી. ૧૩
ધન્ય ધન્ય પ્રભુજી રે વીર જિનેસરુ, તુમ ગુણનો નહિપારજી,
દુક્કર પરિસહ ચિત્તમાં આદર્યો, એક અભિગ્રહ સારજી. ૧૪
એણી પરે ફરતાં રે પાંચ માસ થયાં, ઉપર દિન પચવીશોજી,
અભિગ્રહ સરખો રે જોગ મલે નહિ, વિચરે શ્રી જગદીશોજી. ૧૫

ઢાળ બીજી

તેણે અવસર તિહાં જાવિએ, રાય શતાનીક આવ્યો રે,
ચંપા નગરી ઉપરે, સેના ચતુરંગી દલ લાવ્યો રે. ૧
દધિવાહન નબળો થયો, સેના સઘળી નાઠી રે,
ધારણી ધુઆ વસુમતી, બાધ પડચો રે થર માહી રે. ૨
મારામાં જાતા થકા સુભટને પૂછે રાણી રે,
શું કરશો અમને તમે, ગૃહણી ગુણખાણી રે. ૩
તેહ વચન શ્રવણે સુણી, સતીય શિરોમણી તમ રે,
તત્ક્ષણ પ્રાણ ત્યજ્યા સહી જોજો કર્મના કામ રે. ૪
વસુમતી કુમરી લઈ કરી, આવ્યો નિજ ઘર માંહી રે,
કોપ કરી ઘરણી તિહાં, દેખી કુમરી ઉત્સાહી રે. ૫

પ્રાતઃ સમય ગયો વેચવા, કુમરીને નિરધારો રે,
વેશ્યા પૂછે મૂલ્ય જેહનું, તે કહે શત પંચ દિનારો રે. ૬

એહવે તિહાં કહે આવીઓ, શેઠ ધનાવો નામ રે,
કહે કુમરી લેશું અમે, આશા આપશું દામ રે. ૭

શેઠ વેશ્યા જગડે તિહાં, માંહો માહે વિવાદ રે,
ચક્કેસરી સાન્નિધ્ય કરી, વેશ્યા ઉતાર્યો નાચો રે. ૮

વેશ્યાથી મુકાવીને શેઠ, તેડી ઘેર આવે રે,
મનમાં અતિ હર્ષિત થકો, પુત્રી કહીને બોલાવે રે. ૯

કુમરી રૂપે રૂયડી, શેઠ તણું મન મોહે રે,
અભિનવ જાણે સરસ્વતી, કલા ચોસઠ સોહે રે. ૧૦

કામકાજ ઘરનાં કરે, બોલે અમૃત વાણી રે,
ચંદનબાલા તેહનું નામ દીધું ગુણ જાણી રે. ૧૧

ચંદનબાલા એક દિને, શેઠ તણો પગ ધોવે રે,
વેણી ઉપાડી શેઠજી, મૂલા બેઠી જુવે રે. ૧૨

તે દેખીને ચિંતવે, મૂલા મન સંદેહ રે,
શેઠજી રૂપે મોહિયા, કરશે ગૃહિણી એહ રે. ૧૩

મનમાં ક્રોધ કરી ઘણો, નાવીને તેડાવી રે,
મસ્તક ભદ્ર કરાવીયું, પગમાં બેડી જડાવી રે. ૧૪

ઓરડામાં હે ઘાલીને તાલુ દેઈને જાવે રે,
મૂલા મન હર્ષિત થઈ, બીજે દિન શેઠ આવે રે. ૧૫

શેઠ પૂછે કુમરી કિહાં, ઘરણીને તિણ કાલે રે,
તેહ કહે હું જાણું નહિ, એમ તે ઉત્તર આલે રે. ૧૬

એમ કરતાં દિન ત્રણ થયાં, તોહિ ન જાણે વાત રે,
પાડોશણ એક ડોકરી, સઘલી કહી તે જે વાત રે. ૧૭
કાઢી બહાર ઉઘાડીને, ઉંબરા વચ્ચે બેસારી રે,
આપ્યા અડદના બાકુલા, સુપડા માંહે તીણ વારી રે. ૧૮
શેઠ લુહાર તેડણ ગયો, કુંવરી ભાવના ભાવે રે,
ઇણ અવસરે વહોરાવીએ, જો કોઈ સાધુજી આવે રે. ૧૯

ઢાળ ત્રીજી

ઇણ અવસર શ્રી વીર જિનેશ્વર, જંગમ સુરતરુ સાચો રે,
અતિ ભાવે તે ચંદનબાલા, વાંદે જિન સુખદાયા. ૧
આધા આમ પધારો, પૂજ્ય અમ ઘર વહોરણ વેલા,
આજ અકાલે આંબો મહોર્યો, મેહ અમીરસ વુઠા રે. ૨
કર્મતણા ભય સર્વ નાઠા, અમને જિનવર તૂઠા,
આધા આમ પધારો વીર મુજને પાવક કીજી. ૩
એમ કહી અડદના બાકુલા, જિનને વહોરાવે રે,
યોગ્ય જાણીને પ્રભુજી વહોરે, અભિગ્રહ પૂરણ થાવે રે. ૪
બેડી ટળીને ઝાંઝર હુઆ, મસ્તક વેણી રૂડી રે,
દેવ કરે તિહાં વૃષ્ટિ સુવર્ણની, સાડી બારહ કોડી રે. ૫
વાત નગરમાં સઘલે વ્યાપી, ધન લેવા નૃપ આવે રે,
મૂલાને પણ ખબર થઈ છે, તે પણ તિહાં કને જાવે રે. ૬
શાસનદેવી સાનિધ્ય કરવા, બોલે અમૃત વાણી રે,
ચંદનબાલાનું છે એ ધન, સાંભલ ગુણમણી ખાણી રે. ૭

ચંદનબાલા સંયમ લેશે, તવ એ ધન ખરચાશે રે,
રાજાને એણીપરે સમજાવે, મનમાં ધરી ઉલ્લાસે રે. ૮
શેઠ ધનાવો કુમરી તેડી, ધન લઈ ઘર આવે રે,
સુખે સમાધે તિહાં કણે રહેતાં, મનમાં હર્ષ ન માવે રે. ૯
હવે તીણ કાલે વીર જિણંદજી, હુવા કેવલનાણી રે,
ચંદનબાલા વાત સુણીને, હિયડામાં હરખાણી રે. ૧૦
વીર કને જઈ દીક્ષા લીધી, તત્ક્ષણ કર્મ ખપાવ્યા રે,
ચંદનબાલા ગુણહ વિશાલા, શિવમંદિર સિધાવ્યાં રે. ૧૧
એહવું જાણી સર્વ પ્રાણી, કરજો શિયલ જતન્ન રે,
શિયલ થકી શિવસંપદ લહીએ, શિયલે રૂપ રતન્ન રે. ૧૨
નયન વસ્તુ સંયમને ભેદે સંવત (૧૭૨૮) સુરત મજારે રે,
વદી અષાઢ તણી છઠને દિવસે, ગુણ ગાયા રવિવારે રે. ૧૩
શ્રી વિદ્યાસાગરસૂરિ શિરોમણી, અચલગચ્છ સોહાયા રે,
મહિયલ મહિમા અધિક બિરાજે, દિનદિન તેજ સવાયા રે. ૧૪
વાચક સહજ સુંદરનો સેવક, હર્ષધરી ચિત્ત આણી રે,
શીલ ભલી પરે પાલો ભવિયણ, કઈ નિત્ય લાભ એ વાણી. ૧૫

[૨]

(ભીલડા હંસા રે વિષય ન રાચીએ–એ દેશી)

આઠ પ્રભાવક પ્રવચનના કહ્યા, પાવયણિ ધુરિ જાણ,
વર્તમાન શ્રુતના જે અર્થનો, પાર લહે ગુણખાણ,
ધન ધન શાસન મંડન મુનિવરા, એ આંકણી.

ધર્મ કથી તે બીજો જાણીયે, નંદિષેણ પરે જેહ,
નિજ ઉપદેશે રે રંજે લોકને, ભંજે હૃદય સંદેહ. ધન.
વાદી ત્રીજો રે તર્ક નિપુણ ભણ્યો, મલ્લવાદી પરે જેહ,
રાજદ્વારે રે જયકમલા વરે, ગાજંતો જિમ મેહ. ધન.
ભદ્રબાહુ પરે જેહ નિમિત્ત કહે, પરમત જીપણ કાજ,
તેહ નિમિત્તિ રે ચોથો જાણીયે, શ્રી જિનશાસન રાજ. ધન.
તપ ગુણ ઉપર રોપે ધર્મને, ગોપે નવિ આણ,
આશ્રવ રોપે રે નવિ હોયે કદી, પંચમ તપસી તે જાણ. ધન.
છઠ્ઠો વિદ્યાએ મંત્ર તણો બલિ, જિમ શ્રી કાલિક મુનિચંદ. ધન.
કાવ્ય સુધારસ મધુર અર્થભર્યાં, ધર્મ હેતુ કરે જેહ,
સિદ્ધસેન રે નરપતિ રીઝવે, આઠમ વર કવિ તેહ. ધન.
જવ નવિ હોવે પ્રભાવિક એહવા, તવ વિધિ પૂરવ અનેક,
જાત્રા પૂજાદિક કરણી કરે, તેહ પ્રભાવિક છેક. ધન.

---

[૩]

(ઇમ નવિ કીજે હો—એ દેશી.)

લક્ષણ પાંચ કહ્યાં સમકિત તણાં ધુર ઉપશમ અનુકૂલ, સુગુણ નર,
અપરાધીશું પણ નવિ ચિત થકી, ચિંતવીયે પ્રતિકૂલ. સુગુણ નર.
શ્રી જિન ભાષિત વચન વિચારીયે—એ આંકણી.
સુર નર સુખ જે દુઃખ કરી લેખવે, વંછે શિવસુખ એક. સુ.
બીજું લક્ષણ તે અંગી કરે, સાર સંવેગ સુ ટેક. સુ. શ્રી જિન.
નારક ચારક સમભવ ઉભગ્યો, તારક જાણીને ધર્મ, સુ.

ચાહે નિકલવું નિર્વેદ તે, ત્રીજું લક્ષણ મર્મ, સુ.
શ્રી જિન દ્રવ્ય થકી દુઃખિયાની જે દયા, ધર્મહીણાની રે ભાવી. સુ.
ચોથું લક્ષણ અનુકંપા કહી, નિજ શકતે મન લાવી, સુ.
જે જિન ભાખ્યુ તે નહીં અન્યથા, એહવો જે દૃઢ રંગ. સુ.
તે આસ્તિકતા લક્ષણ પાંચમું, કરે કુમતિનો એ ભંગ. સુ. શ્રી જિન.

---

[૪]

શ્રી. સ્થૂલિભદ્રની સજઝાય

રાજ પધારો મારે મંદિરે, શય્યા પાવન કીજેજી રે,
દાસી તુમારી અરજ કરે છે, નરભવ લાહો લીજે;
રસભર રમીયેજી પૂરવ નેહ નિહાળી, રસભર રમીયેજી રે. ૧

સ્નાન કરતાં સામું જોશું, તુમ આણા શિર ધરશુંજી રે,
કોઈ દિવસ તમને અણગમતું, કારજ કાંઈ ન કરશું. રસ. ૨

સ્થૂલિભદ્ર કહે કોશ્યાને, તથ્ય પથ્ય મિત વાણીજી રે,
પાણી વિના શી પાળ કરે છે, ભોજન વિણ ઉજાણી. રસ. ૩

ઊઠ હાથ તું અલગી રહીને, દિલ ચાહે તે કરજેજી રે,
નાટક નવ નવ રંગે કરજે, વળી શણગારને ધરજે. રસ. ૪

ષટ્રસ ભોજન તુમ ઘર વહોરી, સંયમ અર્થે ખાશુંજી રે,
એમ પરઠવીને રહ્યા ચોમાસું, કોશ્યા કરે હવે હાં શું. રસ. ૫

વિણ પૂછયા સંયમ આચરિયો, પણ તે વ્રત નવી પલીયોજી રે,
તો અમ ઘર આવ્યા છો પાછા, તુમ વ્રત અમને ફલીયો. રસ. ૬

બાર વરસ પ્રેમ વિલસ્યા પણ, એવડો અંતર ન દાખ્યોજી રે,
યોગારંભ તજી મુજ સાથે, રંગ હતો તે રાખ્યો. રસ. ૭

નિર્લોભી નિર્મોહીપણાશું, સુણ કોશ્યા અમે રહીશું જી રે,
યોગવશે શુભ વીર જિનેશ્વર, આણ મસ્તક વહીશું. રસ. ૮

[૫]

શ્રી. શ્રીપાલકુંવરની સજ્ઝાય

વ્હાણમાં રૂવે છે મદનમંજુષા, કરતી અતિશય વિલાપ,
પિયુજી પિયુજી ઝંખે ઘણું, ધરતી મનમાં આલાપ. વ્હા. ૧

મધ્ય દરિયે નાવ ચાલતાં, ઉદયે થયાં સર્વ પાપ,
પડતા પિયુજી સમુદ્રમાં, અબળા થઈ આપો રે આપ. વ્હા. ૨

ખરો વેરી થયો આ વાણિયો, કીધો જેણે કાળો કેર,
નિરાધાર કીધી છે મુજને, લીધું કીયા જન્મનું વેર. વ્હા. ૩

મુજ રૂપે મોહ્યો તે પાપીઓ, કુબુદ્ધિનો કરનાર,
કાળી રાતે મુજ કંથને, નાખ્યાં સમુદ્ર મોઝાર. વ્હા. ૪

ઊંચે આભ નીચે નીર છે, તેમ અંધારી રે રાત,
નજરે ન દેખું મારા નાથને, પામ્યાં સમુદ્ર વ્યાઘાત. વ્હા. ૫

દૂર રહ્યાં પીયર સાસરા, છૂટી પડ્યો જન્મ આધાર,
પ્રભુજી મારું કોઈ નહિ, છે જગનાથ આધાર. વ્હા. ૬

કુશળ કરો મુજ કંથને, છો પ્રભુ દીનદયાળ,
વેળા પડી વિષમ દુઃખની, હું છું અજ્ઞાની જ બાળ. વ્હા. ૭

અન્ન જળ લેવા તે મુજને, આજથી છે પચ્ચખાણ,
ધ્યાન ધરું જીનરાજનું, વાંચ્છું પ્રભુજીની સહાય. વ્હા. ૮

હીરવિજય ગુરુ હીરલો, વીરવિજય ગુણ ગાય,
લબ્ધિવિજય ગુરુ રાજીયો, તેના હું પ્રણમું રે પાય. વ્હા. ૯

[૬]

ભીલી રાણીની સજઝાય

સરસ્વતી સામિણી વિનવું, સદ્ગુરુ લાગુ જી પાય,
સતીય શિરોમણી ગાઈશું, ધિંગડમલરાય વન છે અતિ
રૂખડા. ૧

ભીલી કહે સ્વામી સૂણો, મારી વિનતડી અવધારો,
ફલ ખાવા અમે જાઈશું, ઈણુ વન મોઝારો. ૨

ભીલ કહે ગોરી સૂણો ઈન વન મ જાશો, પર પુરુષ તુમને
દેખશે, ધિંગડ. ૩

ભીલી કહે સ્વામી સૂણો, તુમ રાખો વિશ્વાસો,
પર પુરુષ મારે બાંધવા, મ્હારે તુમ હી જ રાણો. ૪

આજ્ઞા લઈ સ્વામી તણી, ભીલી રમવાને ચાલી,
વન દીઠું રળિયામણું, ભીલી ખેલણુ લાગી. ૫

ધિંગડરાય દૃષ્ટિ પડી જબ, કે નાઠી રે ભીલી,
કમલ કમલે ગુફા અછે, ભીલી ભીતર પેઠી. ૬

ગજગતિ ચાલે ચાલતી, થારા દુઃખશે પાવો,
દીસે છે પદ્મણી રૂઅડી, પેરણુ કિમ પહેર્યા છે પાનો. ૭

રાજા કહે પ્રધાન સૂણો, ભીલી રૂપમેં રૂડી,
કપટ કરી એહને ભોલવી, મારા મંદિર આવો. ૮

પ્રધાન ચાલીને આવી ગયો, લાગો ભીલીને પાવો,
રાજા કહે પ્રાણુ તજું શું કરવું, હવે મારી માં ઓ. ૯

કે જી અપછરા દેવકન્યા કે જી દેવલ પૂતળી,
કિણુ કારણુ વનમેં ભમે, કહેને હકીકત સઘલી. ૧૦

નહીં હું અપછરા દેવકન્યા, નહીં હું દેવલ પૂતળી,
જન્મ દીયો મોરી માવડી, રૂપ દીયો કિરતારો. ૧૧
વન વસો તમે ઝૂંપડા, આવો હમારે આવાસો,
અમરે સરિખા રાજવી, કેમ કરો છો નિરાસો. ૧૨
વન ભલાં મ્હારાં ઝૂંપડાં, ખપ નહીં છે આવાસો,
મ્હારી સરિખી ગોરલી, તુમારે ઘેર છે દાસો. ૧૩
સાલ દાલ ઘૃત સારણા, નિત નવલા તંબોલો,
પહેરણ પાય પચેલડી, બેસી હિંચકો હિંડોલો. ૧૪
ભોજન કાંઈ સરાવિયે, રાજા અરથ અજાણો,
ભોજન તો મેં કદ ખાધા, ખાધા જંગલવાલા ધાનો. ૧૫
પહેરણ કાંઈ સરાવિયે, રાજા અરથ અજાણો,
પહેરણ પાન પટોલડી, મુજ ભીલી રે જાગો. ૧૬
પૃથ્વી તણો છે રાજવી, તે તો કહીયો છે બાપો,
મુજને કુવચન કહેજો મતી, તમને લાગે છે પાપો. ૧૭
મેરુ ડગે તો હું ડગું, પશ્ચિમ ઉગે જો ભાણો,
શીયલ મારું ખંડું નહીં, જો જાએ મુજ પ્રાણો. ૧૮
રાજા ઘોડાથી ઉતરિયો, લાગે ભીલી રે પાયો,
કુવચન મેં કહ્યાં ઘણાં, તે ખમજ્યો મોરી માં ઓ. ૧૯
ભેરી વાજે ભુંગલ વાજે, વાજે નવરંગ તાલો,
ભીલી પધારી મંદિરે, વર્ત્યો જય જયકારો. ૨૦
ઉદય રત્નની વિનતી, ઢાલ હુઈ એહ પૂરી,
સાભલનારા સાંભલો, એહ સતી છે રૂડી. ૨૧

મોહ-મિથ્યાત્વની સજઝાય

મોહ મિથ્યાત્વની નિંદમાં, સૂતો કાલ અનંત માજી મોરી,
પરમાધામીને વશ પડચો, પામ્યો દુઃખ અનંત માજી મોરી;
કરણી તો કરશું ચિત્ત નિર્મલી. એ ટેક. ૧

રાગ રસિયા હુંતા સુણ સુણ કરતાં તાન માજી મોરી,
ધર્મકથા નવિ સાંભલી, કાપે તેહનાં કાન માજી મોરી કરણી. ૨

પર નારીના રૂપનો, વિષય વખાણ્યો જોય માજી મોરી,
દેવ ગુરુ નીરખ્યા નહિ, તેની આંખો કાઢે કોય માજી કરણી. ૩

અગ્નિ ધખંતી પૂતલી, ચાંપે હૃદય મોઝાર માજી મોરી,
પરનારીના સંગથી પામ્યો, દુઃખ અપાર માજી કરણી. ૪

સુરભિ ગંધ સૂંઘ્યાં ઘણાં, ગુંથ્યાં ફૂલ ફરાક માજી મોરી,
અત્તર ફુલેલ પડાવીયા, કાપે તેહનાં નાક માજી કરણી. ૫

જૂઠ વચન બોલ્યાં ઘણું, કૂડકપટની ખાણ માજી મોરી,
પરમાધામી તેહની, જીભ કાઢે જી તાણ માજી કરણી. ૬

ગાડે વ્હેલે બેસીને, બલદ દોડાવે વાટ માજી મોરી,
લોહમાં ધુંસરો ધખાવીયો, લેઈ દોડાવે ફાટ માજી. ૭

રસ્તે લૂંટચાં રાંકને, મારી કીધ અન્યાય માજી મોરી,
માંકણ મારે તેહને, પીલે ઘાણી માંહી માજી કરણી. ૮

કુણાં ફલ ભખ્યાં, ગાજર મૂલા કંદ માજી મોરી,
ઊંધે મસ્તક ઉપન્યો, પીડાય કરે આક્રંદ માજી કરણી. ૯

વનસ્પતિ છેદન કરી, કાપ્યા તરુ વનરાય માજી મોરી,
સુડણુ નિંદણુ કીધા ઘણા, કાપે તેની કાય માજી કરણી. ૧૦

કાંટા જવાશ વાવીને, ફૂલો સેજ બિછાય માજી મોરી,
સુખ ભોગવીયા તેહને, કાંટા ચાંપે કાય માજી કરણી. ૧૧

ફૂલી કલીયાં ફૂલની, તોડી ગુંથ્યાં હાર માજી મોરી,
સામલી વૃક્ષે બાંધીને, દીયે કોરડાનો માર માજી કરણી. ૧૨

વચન ચૂકયા નર જે હતા, કૂડા કપટી જેહ માજી મોરી,
પકડી પછાડે પર્વતથી, ખંડો ખંડ કરતા દેહ માજી કરણી. ૧૩

ઘરમાં ક્લેશ કરાવતી, કથા કબલી નાર માજી મોરી,
પરમાધામી તેહને, મુખમાં ભરે રે અંગાર માજી કરણી. ૧૪

કુહાડે કરીને છેદિયાં, લીલાં મોટાં ઝાડ માજી મોરી,
પરમાધામી તેહના, છેદે મસ્તક ફાડ માજી કરણી. ૧૫

કોશ કોદાલા પાવડા, પૃથ્વી વિદારણ જેહ માજી મોરી,
માગ્યા જે કોઈ આપશે, પામશે દુઃખ અજેહ માજી કરણી. ૧૬

કરી અંગીઠી અગ્નિની, ચલમ ભરે ચકડોલ માજી મોરી,
ગાંજા તમાકુ જે પીયે, તે તો ગયા નર્કની પોલ માજી કરણી. ૧૭

જે ઘર રમતા મોજથી, હસતા પાણી ઢોળ માજી મોરી,
પરમાધામી તેહની, ઘણી ઉડાડે રોલ માજી કરણી. ૧૮

તાતું તરવું ઉકાલીને, કરે ક્રોધ અપાર માજી મોરી,
પિચકારી ભરીને છાંટતા, ઉપર નાખતાં ખાર માજી કરણી. ૧૯

ઘણા હોકા પીવતાં, અગ્નિ જલાદિક જીવ માજી મોરી,
તાતા લોહ તપાવીને, મુખ ચાંપે કરે રીવ માજી કરણી. ૨૦

પાપ કર્મથી ઉપન્યો, કુડા વિપાક માંય માજી મોરી,
ઉપર ચૂંટે કાગડા, માંહે કીડા ખાય માજી કરણી. ૨૧

માનવનો ભવ પામીને, હવે જાવું નહિ હાર માજી મોરી,
મર્મ જાણી જિન ધર્મનો, પામીશ હું ભવ પાર. માજી કરણી. ૨૨

ઇરિયાવહીની સજઝાય

ગુરુસન્મુખ રહી વિનય વિવેકે, ઇરિયાવહી પડિકમીએજી,
આ ભવ પર ભવ પાતિક હણીયે, ગુણશ્રેણીએ ચઢીએ,
શ્રુત અનુસરીએ જીરે. ૧

તરીએ આ સંસાર, પાતિક હરીએજી,
સદ્‌ગુરુને આધાર પાર ઉતરીએજી;
ષટ અક્ષરનો અર્થ સુણીને, જાણો તે મસ્તક ડોલેજી,
મિચ્છામિ દુક્કડં નિર્યુકતે, ભદ્રબાહુ ગુરુ બોલે. શ્રુત. ૨

પુઢવી અપ તેઉ વાઉ સાધારણ, ત્રસ થાવર બાદર સૂક્ષ્મજી,
પ્રત્યેક તરુ વિગલેન્દ્રિ, પજ્જત્ત અપજ્જત અઠવીસ. શ્રુત. ૩

હવે પંચેન્દ્રી જલથલ ખેચર, ઉરપરી ભૂજપરી દીસેજી,
ગર્ભ સંમુચ્છિમ દસ પજ્જત્તા, અપજ્જત્તાએ વિશે. શ્રુત. ૪

નારકી સાતે પજ્જ અપજ્જે, ચૌદ ભેદ મન ધારોજી,
કર્મભૂમિ અકર્મભૂમિના પંદર, ત્રીશ વિચારો. શ્રુત. ૫

છપ્પન અંતરદ્વીપના માણસ, ગર્ભ સંમૂર્છિમ ભેદેજી,
તે અપજ્જત પજ્જત્તા, ગર્ભજ ત્રણશે ને ત્રણ ભેદ. શ્રુત. ૬

ભુવનપતિ દસ દસ તિરિજૃંભક, પંદર પરમાધામીજી,
વ્યંતર સોળ જ્યોતિષી દસ પણ, કિલ્બિષયાસુર પામી. શ્રુત. ૭

બાર સ્વર્ગ નવલોકાંતિક, નવ ગ્રૈવેયક પંચ ઉપરનાજી,
એહ નવાણું પજ્જત્તા અપજ્જત્તા, એકસો એકસો અઠાણું સુરના. શ્રુત. ૮

અભિહયા આદિ દસ પદ સાથે, પાંચસે ત્રેસઠ ગણતાંજી,
છપ્પનસો ને ત્રીશ થયાં તે, રાગદ્વેષને હણતાં. શ્રુત. ૯

અગિયાર સહસ ને બસે સાઠે, મન વચન કાયાએ તિગુણાજી,
તેત્રીશ સહસ ને સાતસે એંશી, તે વળી આગળ ત્રિગુણા. શ્રુત. ૧૦

કરે કરાવે ને અનુમોદે, એક લાખ તેરશે ને ચાલીશજી,
ત્રણ કાળશું ગણતાં તિગલખ, ચાર હજાર ને વીશ. શ્રુત. ૧૧

કેવલ શુદ્ધિ મુનિવર આતમ, છગુણા લાખ અઢારજી,
ચોવીસ સહસ ને એકસો વીશ, સરવાળે અવધાર. શ્રુત. ૧૨

છઠે વરસે દીક્ષા લીધી, નવમે કેવલ ધારીજી,
જલક્રીડા કરતા ઉપજતા, મુનિવરની બલિહારીજી. શ્રુત. ૧૩

એમ કોઈ સાધુ શ્રાવક પાતિક, ટાલી લહે ભવપારજી,
શ્રી શુભ વીરનું શાસન વરતે, એકવીસ વરસ હજાર. શ્રુત. ૧૪

પડિક્કમણાની સજઝાય

ગોયમ પૂછે શ્રી મહાવીરને રે, ભાખો પ્રભુજી સંબંધ રે,
પ્રતિક્રમણથી શ્યું ફળ પામીએ રે. ગો. ૧

સાંભળો ગોયમ જે કહું પુન્યથી રે, કરણી કરતાં પુન્યનો બંધ રે,
પુન્યથી બીજો અધિકો કો નહિ રે, જેથી થાયે સુખ સંબંધ રે. ગો. ૨

ઇચ્છા પડિકમણું કરી પામીએ રે, પ્રાણી પુન્યનો બંધ રે,
પુન્યની કરણી જે ઉવેખશે રે, પરભવે થાશે અંધોઅંધ રે. ગો. ૩

પાંચ હજાર ને ઉપર પાંચશે રે, દ્રવ્ય ખરચી લખાવી જેહ રે,
જીવા ભગવઈ પન્નવણા તણી રે, મૂકે ભંડારે પુન્યથી રેહ રે. ગો. ૪

પાંચ હજાર ને ઉપર પાંચશેરે ગાયો ગર્ભવતી જેહ રે,
તેહને અભયદાન દેતાં થકા રે, મુહપતિ આપ્યાનું પુન્ય એહ રે.ગો. ૫
દસ હજાર ગોકુલ ગાયો તણા રે, એકેકો દશ હજાર પ્રમાણ રે,
તેહને અભયદાન દેતા થકા રે, ઉપજે પ્રાણીને નિવરવાણ રે. ગો. ૬
તેથી અધિકું ઉત્તમ ફળ પામીએ રે, પરને ઉપદેશ દીધાનો જાણ,
ઉપદેશથી સંસારી તરે રે, ઉપદેશે પામે પરિમલ નાણ રે. ગો. ૭
શ્રી જિનમંદિર અભિનવ શોભતાં રે, શિખરનું ખરચ કરાવે જેહ રે,
એકેકો મંડપ બાવન ચૈત્યનો કરે,
ચરવલો આપ્યાનું ફળ એહ રે. ગો. ૮
માસ ખમણની તપસ્યા કરે રે, અથવા પન્નર કરાવે જેહ રે,
એહવા કોડ પંનર કરતા થકા રે,
કાંબલીયું આપ્યાનું ફલ એહ રે. ગો. ૯
સહસ અઠ્યાસી દાનશાળા તણું રે, ઉપજે પ્રાણીને પુન્યનો બંધ રે,
સ્વામી સંઘાતે ગુરુ સ્થાનકે રે, પ્રવેશ થાએ પુન્યનું બંધ રે. ગો. ૧૦
શ્રી જિનપ્રતિમા સોવનમય કરે રે, સહસ અઠ્યાસીનો પ્રમાણ રે,
એકેકી પ્રતિમા પાંચસે ધનુષ્યની રે,
ઇરિયાવહી પડિક્કમણાનો સંબંધ રે. ૧૧
આવશ્યક પંજર જુગતે ગ્રંથમાં રે,
ભાખ્યો એ પડિક્કમણાનો સંબંધ રે,
જીવા ભગવઈ આવશ્યક જોઈએ રે,
સ્વમુખ ભાખે વીરજિણંદ રે. ગો. ૧૨
વાચકજસ કહે શ્રદ્ધા ધરો રે, પાલશે પડિક્કમણાનો વ્યવહાર રે,
અનુત્તર સમ સુખ પામે મોટકું રે,
પામશે ભવિજન ભવજલ પાર રે. ગો. ૧૩

ત્રેસઠ શલાકા પુરુષની સજ્ઝાય

(ચોપાઈની દેશી)

પ્રહ સમે પ્રણમું સરસતી માય, વલી સદ્‌ગુરુને લાગું પાય;
ત્રેશઠ શલાકાનાં કહું નામ, નામ જપતાં સીઝે કામ. ૧
પ્રથમ ચોવીશ તીર્થંકર જાણ, તેહતણાં હું કરીશ વખાણ;
ઋષભ અજિત ને સંભવ સ્વામ, ચોથા અભિનંદન અભિરામ. ૨
સુમતિ પદ્મપ્રભુ પૂરે આશ, સુપાર્શ્વ ચંદ્રપ્રભુ દે સુખવાસ,
સુવિધિ શીતલ ને શ્રેયાંસનાથ, એ છે સાચા શિવપુર સાથ. ૩
વાસુપૂજ્ય જિન વિમલ અનંત, ધર્મ શાંતિ કુંથુ અરિહંત;
અર મલ્લી મુનિસુવ્રત સ્વામ, એહથી લહીએ મુક્તિનું ઠામ. ૪
નમિનાથ નેમિસર દેવ, જસ સુરનર નિત્ય સારે સેવ;
પાર્શ્વનાથ મહાવીર પ્રસિદ્ધ, ત્રુઠયા આપે અવિચલ ઋદ્ધ. ૫
હવે નામ ચક્રવર્તીતણાં, બાર ચક્રી જે શાસ્ત્રે ભણ્યાં;
પહેલો ચક્રી ભરતનરેશ, સુખે સાધ્યા જિણે ષટ્‌ખંડ દેશ. ૬
બીજો સગર નામે ભૂપાલ, ત્રીજો માઘવરાય સુવિશાલ;
ચોથા કહીયે સનતકુમાર, દેવપદની પામ્યા છે સાર. ૭
શાંતિ કુંથુ અર ત્રણેરાય, તીર્થંકર પણ પદ કહેવાય;
સુભુમ આઠમો ચક્રી થયો, અતિ લોભે તે નરકે ગયો. ૮
મહાપદ્મરાય બુદ્ધિ નિધાન, હરિશેણ દશમો રાજન;
અગિયારમો જયનામ નરેશ, બારમો બ્રહ્મદત્ત ચક્રનરેશ. ૯
એ બારે ચક્રીસર કહ્યા, સૂત્ર સિદ્ધાંત થકી મેં લહ્યા;
હવે વાસુદેવ કહું નવ નામ, ત્રિણ ખંડ જેણે જીત્યા ઠામ. ૧૦

વીર જીવ પ્રથમ ત્રિપૃષ્ટ, બીજો નૃપ જાણો દ્વિપૃષ્ટ;
સ્વયંભૂ પુરુષોત્તમ મહારાય, પુરુષસિંહ પુંડરિક રાય. ૧૧
દત્ત નારાયણ કૃપણ નરેશ, એહ નવ હવે બલદેવ વિશેષ;
અચલ વિજયભદ્ર સુપ્રભ ભૂપ, સુદર્શન આનંદ નંદન રૂપ. ૧૨
પદ્મરામ એ નવ બલદેવ, પ્રતિ શત્રુ તવ પ્રતિ વાસુદેવ;
અશ્વ ગ્રીવ તારક રાજેન્દ્ર, મેરક મધુ નિશુંભ બલેન્દ્ર. ૧૩
પ્રહ્લાદ ને રાવણ જરાસંધ, જીત્યા ચક્રબલે સત્યસંધ;
ત્રેસઠ સંખ્યા પદવી કહી, માતા ઈકસઠ ગ્રંથે નહિ. ૧૪
પિતા બાવન ને સાઠ શરીર, ઓગણસાઠ જીવ મહાધીર,
પંચવરણ તીર્થંકર જાણ, ચક્રી સોવન વાન વખાણ. ૧૫
વાસુદેવ નવ શામલ વાન, ઉજ્જવલ તજી બલદેવ પ્રધાન;
તીર્થંકર મુનિપદ વર્યા, આઠ ચક્રી સાથે સંચર્યા. ૧૬
બલદેવ આઠ તેહને સાથ, શિવપદ લીધો હાથો હાથ;
માધવ સનતકુમાર સુરલોક, ત્રીજે સુર સેવે ગત સોગ. ૧૭
નવમો બલદેવ બ્રહ્મ નિવાસ, વાસુદેવ સહુ અધગતિવાસ;
અષ્ટમ બારમ ચક્રી સાથ, પ્રતિ વાસુદેવ સમા નરનાથ. ૧૮
સુરવર સુખશાતા ભોગવી, નરક દુઃખ વ્યથા અનુભવી;
અનુક્રમે કર્મ સૈન્ય જય કરી, નવવર ચતુરંગી સુખ વરી. ૧૯
સદ્‌ગુરુ જોગે ક્ષાયિક ભાવ, દર્શન જ્ઞાન ભવોદધિ નાવ;
આરોહિ શિવમંદિર વસે, અનંત ચતુષ્ટય તવ ઉલ્લસે. ૨૦
લેશે અક્ષયપદ નિર્વાણ, સિદ્ધ સર્વે દ્યો મુજ કલ્યાણ;
ઉત્તમ નામ જપો નરનાર, સરૂપચંદ્ર લહે જયજયકાર. ૨૧

સમ્યક્ત્વ ઉપર શ્રેણિક નૃપની સજ્ઝાય

(દોહા)

શ્રેણિકને સમકિત નહીં, તેહ સમેરી બાત,
શ્રોતા સુણજ્યો કાન દેઈ, થિર કરી મન વચ ગાત. ૧
રાજગૃહી નયરી ભલી, શ્રેણિક તિહાં રાજન.
રાણી તેહની ચેલણા, સકલ ગુણોની ખાણ. ૨

ઢાળ પહેલી

(દેશી—આછે લાલની)

રાણી ચિત્ત મઝાર, કરે અનેક વિચાર,
આછે લાલ રાજા સમકિત કિમ લહેજી ? ૧
રાજા ચિત્ત મિથ્યાત, કરે અધિકી બાત,
આછે લાલ ઈક દિન રાણીને કહેજી. ૨
આજ ગયો ગુરુ પાસ, ઉપન્યો કેવલ ખાસ,
આછે લાલ માત પિતા સ્વર્ગે ગયાજી. ૩
થારા તાતનો તાત, વલી ચેડાની માત,
આછે લાલ ઇણહિજ વન હિરણ્યા થયાજી. ૪
રાણી કહે એ વાત, સાચી હોસે નાથ,
આછે લાલ કેવલી દેખવા જાવસાંજી. ૫
વંદવા ગયાં દોઈ સાથ, પૂછી સઘલી વાત,
આછે લાલ નૂતો દેઈ ઘેર આવીયાજી. ૬
તાપસ બહુ પરિવાર, આવત હર્ષ અપાર,
આછે લાલ રાણીને સમજાવશું જી. ૭

રાણી દાસીને કહે આપ, મોજડી તાપસની કાપ,
આછે લાલ ખીર બનાવો ઉમદાજી. ૮

તાપસ સહુ પરિવાર, જીમતા હર્ષ અપાર,
આછે લાલ રાણીનાં ગુણ ઉચ્ચરેજી ૯

જીમીને ચાલ્ય જાય, ગુરુ કરો રહે રાય,
આછે લાલ આજે દિહાડો નહિં ભલોજી. ૧૦

મોટો તાપસ તિણ ઠાય, મોજડી જોવા ધાય,
આછે લાલ રાજા મન શંકા પડીજી. ૧૧

રાણીને પૂછે રાય, મોજડી કિણવિધ જાય,
આછે લાલ રાણી કહે એ કેવલીજી. ૧૨

શરમાણો તેહ રાય, ધર્મ તાપસનો જાય,
આછે લાલ જીવ લઈ કોલે પડચાજી. ૧૩

થારો મેલો ધર્મ, ભૂંડો જેહનો ભર્મ,
આછે લાલ રાણી એ કિમ ધારીયોજી. ૧૪

રાણી ભાપે તામ, ઈમ મત બોલો સ્વામ,
આછે લાલ કર્મ બંધાયે છે આકરાજી. ૧૫

થારો ધર્મ છે જેહ બોધ કહાવે તેહ,
આછે લાલ ભક્ષ કરે હાથી તણોજી. ૧૬

એવા ગુરુ તુમ રાય, જેહને સાથે ધાય,
આછે લાલ તે કિમ તરશે બાપડાજી. ૧૭

રાજા ભાપે એમ, નહીં થારા ગુરુને નેમ,
આછે લાલ પરનારીને ભોગવે છરે. ૧૮

અવસરે દેશું બતાય, અભક્ષ તે નિતપ્રતિ ખાય,
આછે લાલ રાણી કહે મારાએ નહીંજી. ૧૯

છલ દેખે નિત્ય રાય, જૈન મુનિ કોઈ આય,
આછે લાલ લાજ ગુમાવું તેહનીજી. ૨૦

નવી દેખે કોઈ મુજજ, રાજા થયો અબુજજ,
આછે લાલ એક દિન રમવા નીસર્યોજી. ૨૧

વનમેં મંદિર એક, કાઉસગ્ગ રહ્યાં મુનિ દેખ,
આછે લાલ વેશ્યા આણી તિણ સમેજી. ૨૨

ઘાલી મંદિર માંહી, દીનો તાલો ત્યાંહી,
આછે લાલ રાજા આવાસે ગયોજી. ૨૩

કાઉસગ્ગ પારી મુનિરાય, જાણ્યો સવિ અભિપ્રાય,
આછે લાલ જૈન તણી હાંસી હુસેજી. ૨૪

અવસર આયા કપટ્ટ, કરે મુનિવેશ પલટ્ટ,
આછે લાલ સર્વ કુશલ શ્વેતામ્બરજી. ૨૫

(દોહા)

મુનિવર મનમેં ચિંતવે, જાલા ગૂંથી રાય,
લબ્ધિ ઈંહાં નહીં ફોડસું, ધર્મની હાનિ થાય. ૧

ઢાળ બીજી

(દેશી ચોપાઈની)

લબ્ધિ ફોડ મુનિ કિયો વિસ્તાર, અગની લગાઈ તેણી વાર,
ભભૂત બનાય ચોળી અંગ, બન બેઠયો બાવો નિધિંગ. ૧

સિંગી જટા બનાઈ મજબૂત, બન બેઠયો જોગી અવધૂત,
સિંદૂર ટીકી અખિયાં લાલ, બિછાય બેઠયો ચિત્રાની ખાલ. ૨

હાથ કમંડલું પગે પાવડી, છેલી જટા બનાઈ બેવડી,
રુદ્રાક્ષની માલા લોહનો કડો, આગલ લે બેઠો લાખનો ઘડો. ૩

મુંજ કંદોરો કાષ્ટ લંગોટ, વલિ બનાવ્યા ભભૂતના લોટ,
વિજયા કૂંડી ને ત્રિદંડિયો, લોહ તણો કિયો ચિપિયો. ૪

બલક ચીરીની બાંટી ચાલ, ઓઢી બેઠો ચિત્રાની પાલ,
ધગ ધગ ધૂણી ધૂગાઈ તામ, ચિલમ તમાખુ મેલ્યા ઠામ. ૫

અડગ હોય જવ માંડયો જાપ, અલખ જગાવી બોલ્યો આપ,
મુજથી અલગી રહેજે નાર, રખે ભસ્મ હોવે થારી છાર. ૬

થર થર ધ્રૂજી વેશ્યા નાર, કઠિન ફંદ મુઝ લાગ્યો લાર,
જો હવે હું નિકલું દેહરા બાર, તો હું આઈ નવે અવતાર. ૭

રાજા રાણીને બોલીયો, થારા ગુરુનો ચરિત્ર જુઓ,
વેશ્યા ઘાલી મંદિર માંહી, પ્રત્યક્ષ દેખો જઈને ત્યાંહી. ૮

રાણી બોલી રાજાને તિણ ઠાય, થારા ગુરુ હોસી મહારાય,
માહરા ગુરુની પૂરી પરતીત, ધર્મતણી વે રાખે રીત. ૯

રાજાયે ઢંઢેરો ફેરિયો, લોક બહુ જોવાને મિલિયો,
રાજા રાણી હર્ષ અપાર, જાય ખોલ્યા દહેરાના બાર. ૧૦

અલખ જગાવી નીકલ્યો બાર, ધકે જોગીને લારે વેશ્યા નાર,
રાજાજી હાકો બાકો થયો, કઠિને પેઠો કઠિને ગયો. ૧૧

રાણી રાજાને બોલીને હસી, થોરા ગુરુની બાતાં ઈસી,
થારાં મહારાજ, પરનારી શું કરે અકાજ. ૧૨

રાજા મુખ નીચે ઘાલિયો, રાણી સમકિત સનમુખ કિયો,
ધન ધન હો મોટા ઋષિરાજ, ધર્મ તણી થાં રાખી લાજ. ૧૩
એક દિન રાજા વનમેં જાય, મુનિ અનાથી દેખ્યા તિણ ઠાય,
પૂછી વૃત્તાન્ત ને જાણ્યો ધર્મ, મિથ્યાત તણો તિહાં ભાંગ્યો ભર્મ. ૧૪
સમકિત પામ્યો તેહને પાસ, ઉત્તરાધ્યયને જોજ્યોં ખાસ,
પંચ પ્રકારે કુગુરુ વલી, અવંદનિક ભાખ્યા કેવલી. ૧૫
એહ અધિકારે સમકિત દઢ કરો, તેથી નિશ્ચય શિવપદ વરો,
સૂરિ રાજેન્દ્રની એહ છે વાણ, ધન ધન પ્રાણી તે ગુણખાણ. ૧૬
રૂચિ પ્રમોદે સમકિત લહી, ધન્ન મુનિ સમ શોભા કહી,
સર્વ ધર્મનેં સમકિત સાર, નિશ્ચય પામે મોક્ષ દુવાર. ૧૭

ક્રોધની સજઝાય

(સાંભળજો મુનિ સંજમ રાગે—એ દેશી)

ક્રોધ ન કરીએ ભોલા પ્રાણી, ક્રોધે દુરગતિ ખાણી રે;
ક્રોધે તપ જપ હોયે હાણી, ઇમ વદે જિનવાણી રે. ક્રોધ ૧
ક્રોધે દૂર શિવ પટરાણી, જાયે જિમ રીસાણી રે;
ક્રોધ ચંડાલતણી નીસાણી, કાયલતા કુમલાણી રે. ક્રોધ ૨
ક્રોધે નવલાં વેર બંધાવે, પ્રેમ પૂરવલો જાય રે;
ક્રોધે નવલી પ્રીતિ ન થાયે, ક્રોધે આપ મરાય રે. ક્રોધ ૩
આપ તપે પરને સંતાપે, જે નર ક્રોધે વ્યાપે રે;
ક્રોધે નર નારીને શ્રાપે, પિંડ ભરાયે પાપે રે. ક્રોધ ૪
ક્રોધે લજ્જાના તંતુને ત્રોડે, પુન્ય તરુવર મોડે રે;
સદ્દગતિ કેરાં સુખ સંકોડે, દુરગતિ સામો દોડે રે. ક્રોધ ૫

માતાપિતા સુત બાંધવ છોડે, ક્રોધે મૂછ મરોડે રે;
રાજા દંડે આવે ખોડે, અપજશનાં ફળ જોડે રે. ક્રોધ ૬

ક્રોધે સઘળાં કાજ વણાસે, પરનાં મર્મ પ્રકાશે રે;
સજજન તે પણ અળગા નાસે, કોઈ ન રાખે પાસે રે. ક્રોધ ૭

આતમ ! શુંભ શિખલડી આ છે, જો તું શિવપુર વાંછે રે;
પર નિંદાથી રહીને પાછે, મિચ્છામિ દુક્કડં વાસે રે. ક્રોધ ૮

શ્રી જિન આગમને અભ્યાસે, ભાવસાગર ઈમ ભાષે રે;
ધર્મ કરો મનને ઉલ્લાસે, ઉપશમ આણો પાસે રે. ક્રોધ ૯

માનની સજઝાય

(રાજગૃહી નગરીનો વાસી—એ દેશી)

અભિમાન મ કરજો કોઈ, અભિમાન થકી દુઃખ હોઈ;
હો ભવિજન માન તજો.
અભિમાન મહા દુરદંત, નવિ આણે સાધુ મહંત. હો. ભ. ૧

જોરાવર એ જગમાંહે, ન ટકે જેહથી કોઈ પાંહે હો;
દેવદાનવશું લડીયો, જે સુરપતિને પણ નડીયો. હો. ભ. ૨

રામચંદ્રની ઘરણી, જેહની અતિ મોટી કરણી હો;
તેહ સીતા સતી આણી, કરવાને નિજ ધણિયાણી હો. ભ. ૩

સઘળા નરપતિ સેવંતા, જે હુંતા લોક વિદિતા હો;
એહવો જે રાવણ રાણો, દુઃખ પામ્યો તે સપરાણો હો. ભ. ૪

ઉત્તમ જાતિ કુળ પામી, તુમ માન ન કરશો સ્વામી હો;
અભિમાન કર્યો શિશુપાલે, તે તુરત ગયો પાયાલે હો. ભ. ૫

બીજાનું શું કેહેવું, વીર જિણંદ સંબંધ એહેવું હો;
ઇમ મૂરખ ગુણહીણા, અભિમાન કરે ધનલીણા. હો. ભ. ૬
ખર કરહા અવતાર તે, પરાભાવ લહે નિરધાર હો;
આઠે મદને પરિહરીયે, તો શિવમંદિર સંચરીયે. હો. ભ. ૭
સદ્‌ગુરુ વાણી સુણીજે, ઉપદેશ સુધારસ પીજે હો;
ભાવસાગર ઈમ ભાષે, નવાનગર રહી ચોમાસે. હો. ભ. ૮

શ્રી સ્થાપના કુલક સજઝાય

પૂરવ નવમાંથી ઉદ્ધરી, જિમ ભાષે શ્રીભદ્રબાહુ રે;
સ્થાપના કલ્પ એમ કહું, તિમ સંભળાવજો સહુ સાહુ રે. ૧
પરમ ગુરુવચણે મન દિજે, તો સુરતરુ ફળ લીજે. એ ટેક.
લાલ વરણ જે સ્થાપના માંહે રેખા શ્યામ તે જોય રે;
આવું જ્ઞાન બહુ સુખ દીએ, તેલાનીલ કંઠ સમ હોય રે. ૨
પીતવરણ જે થાપના માંહી, દીસે બિંદુ તે શ્વેત રે;
તેહ પખાલી પાઈએ, સવિ રોગ વિલયનો હેત રે. ૩
શ્વેત વરણ જે થાપના માંહી, પીત બિંદુ તસ હોય રે;
નયણ રોગ છાંટે હરે, પીતાં ટળે શૂલશરીર રે. ૪
નીલ વરણ જે થાપના માંહે, પીત બિન્દુ તે સાર રે;
તેહ પખાલી પાઈએ, અહિ વિષનો ઉતાર રે. ૫
ટાળે વિશુચિકી રોગ જે, ધૃત લાભ દીએ ધૃત વન્ન રે;
રક્ત વર્ણ પાસે રહ્યો માંહે, માનવી કેશં મન્ન રે. ૬
શુદ્ધ શ્વેત જ થાપના માંહે, દીસે રાતી રેખ રે;
કંઠ થકી વિષ ઊતરે વળી; સીજે કાર્ય અશેષ રે. ૭

અર્ધ રક્ત જે થાપના વળી, અર્ધ પીત પરિપુષ્ટ રે;
તેહ પખાલી છાંટીએ અરે, અક્ષિરોગને દુષ્ટ રે. ૮

જંબુ વર્ણ જે થાપના માંહે, સર્વવર્ણના બિન્દુ રે;
સર્વ સિદ્ધિ તેહથી હોવે, મોહે નરનારીને વૃંદ રે. ૯

જાતિપુષ્પ સમ થાપના, સુત વંશ વધારે તેહ રે;
મોર પિચ્છસમ થાપના, વંછિત દીએ ન સંદેહ રે. ૧૦

સિદ્ધિ કરે ભય અપહરે, પાર દસમ બિન્દુ તેર થામ રે;
મષક સમજે થાપના, તે ટાળે અહિ વિષ ઠામ રે. ૧૧

એક આવર્તે સુખ દિઓ, બેહુ આવર્તે ભંગ રે,
ત્રિહું આવર્તે માન દે, ચિહું આવર્તે નહિ રંગ રે. ૧૨

પંચ આવર્તે ભય હરે, છ આવર્તે દિએ રોગ રે;
સાત આવર્તે સુખ કરે, વળી ટાળે સઘળા રોગ રે. ૧૩

વિષમાવર્તે સુખ ફળ ભલું, સમ આવર્તે ફળ હિત રે;
ધર્મનાશ હોય તેહથી, એમ ભાષે તત્ત્વ પ્રવીણ રે. ૧૪

જેહ વસ્તુમાં થાપીએ, દક્ષિણ આવર્તે તેહ રે;
તે અખુટ સઘળું હોય, કહે વાચકયશ ગુણગેહ રે. ૧૫

માયાની સજઝાય

(સુંદર! પાપસ્થાનક તજો સોળમું—એ દેશી)

ભવિયણ! માયા મૂળ સંસારનું, માયા મોહની રીઝ હો;
ભવિયણ! માયાએ જગ સહુ નડયા, માયા દુર્ગતિ બીજ હો. ભ. ૧

ભ. જિમ દાહિણ પવને કરી, મેઘ હુએ વિસરાળ હો;
ભ. તિમ માયાના જોરથી, પુન્ય ઘટે તતકાળ હો ભ. ૨

ભ. મરમ વચન બોલ્યા થકી, જિમ સજ્જન પ્રતિકૂળ હો;
ભ. તિમ તપ જપ સંજમક્રિયા, માયાએ થાયે ધૂળ હો. ભ. ૩

ભ. મલ્લિ જિનેસર બાંધીયો, માયાએ સ્ત્રીવેદ હો;
ભ. ઉત્તમ નર કરજો તુમે, તે માટે તસ છેદ હો. ભ. ૪

ભ. માયગારા માનવી સેવ કરે કર જોડી હો;
ભ. માયાએ રીઝે માનવી, આપે ધનની કોડી હો. ભ. ૫

ભ. ઇમ જાણીને મત કરો, માયા સાથે રંગ હો;
ભ. જિમ જોગીસર મોટકા, ન કરે નારીનો સંગ હો. ભ. ૬

ભ. ભવસાગર કહે ભવિજના, સાંભળો સદ્ગુરુ વાણ હો;
ભ. માયાના પરિહારથી, લહીયે સુખ નિરવાણ હો. ભ. ૭

લોભની સજ્ઝાય

(પુખ્ખલઈ વિજયે જયો રે—એ દેશી)

લોભ ન કરીયે પ્રાણિયા રે, લોભ બૂરો સંસાર,
લોભ સરીખો કો નહિ રે, દુરગતિનો દાતાર;
ભવિકજન લોભ બૂરો સંસાર, વરજો તુમે નિરધાર. ભ૦ ૧

જિમ પામો ભવપાર, ભવિકજન લોભ બૂરો સંસાર,
અતિલોભે લખમીપતિ રે, સાગર નામે શેઠ;
પૂરે પયોનિધિમાં પડ્યો રે, જઈ બેઠો તસ હેઠ. ભ૦ ૨

સોવન મૃગના લોભથી રે, દશરથસુત શ્રીરામ;
સીતા નારી ગુમાવીને રે, ભમીયો ઠામો ઠામ. ભ૦ ૩

દશમા ગુણઠાણા લગે રે, મોહતણું છે જોર;
શિવપુર જાતાં જીવને રે, એહ જ મોટો ચોર. ભ૦ ૪

નવવિધ પરિગ્રહ લોભથી રે, દુરગતિ પામે જીવ;
પરવશ પડિયો બાપડો રે, અહોનિશ પાડે રીવ. ભ૦

પરિગ્રહના પરિહારથી રે, લહિયે સુખ શ્રીકાર;
દેવ દાનવ નરપતિ થઈ રે, જઈએ મુગતિ મોઝાર. ભ૦

ભાવસાગર પંડિત ભણે રે, વીરસાગર બુધ શીશ;
લોભતણે ત્યાગે કરી રે, પહોંચે સયલ જગીશ. ભ૦

નિદ્રાની સજઝાય

(પરમાતમ પૂરણ કલા—એ દેશી)

નિંદરડી વેરણ હુઈ રહી, ઈણ હુંતી હો બગડે ધર્મ વાત કે;
ચોર ફિરે ચિહું પાખતી, કિમ સોવે હો તે દિન રાત કે. નિં૦

વીર કહે સુણ ગોયમા, મત કરજો હો એક સમય પ્રમાદ કે;
જરા આવે જોબન ગલે, તે સૂતાં હો કહો કવણ સવાદ કે. નિં૦

ચૌદ પૂરવધર મુનિવરુ, નિંદ કરતા હો જાય નરક નિગોદ કે;
કાળ અનંતો તિહાં રૂલે, કિમ હોવે હો તિહાં ધરમ વિનોદ કે. નિં૦

જાગંતડાં જોખો નહિ, છેતરાયે હો નર સૂતો નેટ કે;
સૂતાં જોખમ છે ઘણાં, તમે કરજો હો સા પુરુષની ભેટ કે. નિં૦

જોરાવર ઘણો જુલમી, યમ રાણો હો કહ્યો સબલ ક્રૂર છે;
કટક અનેરાં ચિહું દિશે, જે જાગે હો તે કહીયે શૂર કે. નિં૦

વીરે દૃષ્ટાંત વખાણીયો, પંખી ન કરે હો ભારંડ પ્રમાદ કે;
તેહ તણી પરે વિચરજો; પરિહરજો હો તુમે મહા ઉન્માદ કે. નિં૦

વીર વચણ એમ સાંભળી, પરિહરીયો હો ગોયમ પરમાદ કે;
લીલા સુખ લાધ્યાં ઘણાં, થિર રહીયો હો જગમેં જસવાદ કે. નિં૦

તુમે નેડી નિંદ મ આણુજો, સહુ કોઈ હો રહેજો સાવધાન કે;
ધરમે ઉદ્યમ આણુજો, ઈમ બોલે હો મુનિ કનક નિધાન કે. નિં૦

ગુણસ્થાનકની સજ્ઝાય

(સુત સિદ્ધારથ ભૂપનો રે—એ દેશી)

પાસ જિનેસર પય નમી રે, લહી સદ્ગુરુનો આધાર,
તાસ સાનિધ્યે હું ભણું રે, ગુણસ્થાનક સુવિચાર રે,
ચંચલ આતમા, આણી ભાવ તે રૂડો રે, સ્થિરતામાં રમો. ૧

પહેલું ગુણઠાણું સુણો રે, નામે મૂલ મિથ્યાત;
સૂધો ધરમ ન મન ધરે રે, ન ગમે ધર્મની વાત રે. ચ૦ ૨

બીજું સાસ્વાદન અછે રે, ગુણઠાણું વિખ્યાત;
ખટ આવલિ સમકિત રહે રે, પછી હોયે મિથ્યાત રે. ચં૦ ૩

ત્રીજે મિશ્ર ગુણસ્થાનકે રે, મિશ્ર દૃષ્ટિ રહે સાર;
તત્ત્વરૂચિ અરૂચિ નહિ રે, પરિણતિ, મધ્યમ ધાર રે. ચં૦ ૪

ચોથે સમકિત ગુણ છતાં રે, વિરતિ ન આવે લગાર
તત્ત્વ દૃષ્ટિ મનમાં રમે રે, અવિરતિ ચિત્ત અપાર રે. ચં૦ ૫

દેશવિરતિ ગુણ પાંચમે રે, એ ગુણે શ્રાવક હોય;
સ્થૂલ જીવ વધ નવિ કરે રે, વિરતિ વિવિધ ભંગ જોય રે. ચં૦ ૬

છઠ્ઠે પ્રમત્ત ગુણસ્થાનકે રે, બહુલ પ્રમાદે રે લીન;
વિરતિ સર્વથી આદરે રે, સંયમ અદીન રે. ચં૦ ૭

અપ્રમત્ત ગુણ સાતમે રે, ધર્મે નિશ્ચલ ચિત્ત;
પરિષહ ઉપસર્ગો સહે રે, આતમ તત્ત્વ પવિત્ત રે. ચં૦ ૮

આઠમે નિવૃત્તિપદ લહે રે, શ્રેણિતણું રે મંડાણ;
મોહ સુભટને હઠાવતા રે, વધતા આતમ ઝાણ રે. ચં૦ ૯
બાદર ક્રોધ માયા મદે રે, લોભ તણો પરિહાર;
અનિવૃત્તિ બાદર આદરી રે, સહેજે તરે સંસાર રે. ચં૦ ૧
સૂક્ષ્મ સંપરાય દશમ ગુણે રે, સૂક્ષ્મ લોભ કરે અંત;
નિરમોહી પદ પામવા રે, કરે ઉદ્યમ ભગવંત રે. ચં૦ ૧
ઉપશમ મોહ અગિયારમે રે, જીવ રહે ઈણ ઠામ;
વીતરાગતા અનુભવે રે, લહે નિજ ઘર વિશ્રામ રે. ચં૦ ૧
તિહાં થકી તે લડથડે રે, કરમ વિચિત્ર પ્રકાર;
નરક નિગોદે પણ ભમે રે, કાળ અનંત વિચાર રે. ચં૦ ૧૩
ક્ષીણમોહ ગુણ બારમે રે, શ્રેણિ ક્ષપક પઇઠ્ઠ;
મોહ દહ્યો ઈહાં મૂલથી રે, જિમ તૃણ અગ્નિ વિસિઠ્ઠ રે ચં૦ ૧૪
ઘનઘાતી ચારે હણી રે, તેરમે ગુણ સયોગ;
ચૌદરાજ દેખે સવિ રે, કેવલજ્ઞાનોપયોગ રે. ચં૦ ૧
અયોગી કેવલી ચૌદમે રે, પંચ હ્રસ્વાક્ષર માન;
જન્મ મરણ દુઃખ ટાલીને રે, થાય સિદ્ધ ભગવાન રે. ચં૦ ૧
એહ ચૌદ ગુણસ્થાનકાં રે, ભવિ ધરે નરનાર;
કર્મસાગર શિષ્ય એમ ભણે રે, તે તરે આ સંસાર રે. ચં૦ ૧૭

ઉપશમની સજ્ઝાય

(પ્રભુજી સુખકર સમકિત દીજે—એ દેશી)

ઉપશમ આણો ઉપશમ આણો, ઉપશમ તપમાંહી રાણો રે;
વિણ ઉપશમ જિનધર્મ ન શોભે, જિન જગ નરવર કાણો રે. ઉ૦

તુરમિણી નયરી કુંભ નરેસર, રાજ કરે તિહાં શૂરી રે;
તસ નંદન લલિતાંગ મહામતિ, ગુણમણિમંડિત પૂરો રે. ઉ૦
સુગુરુતણી વર વાણી શ્રવણે, સુણી સંવેગ ન માયો રે;
રાજ ઋદ્ધિ રમણી સહુ છાંડી, ચારિત્ર નીરેં ન્હાયો રે. ઉ૦
દેશવિદેશે ગુરુ સંઘાતે, વિહાર કરે મુનિ મોટો રે;
સહે પરિષદ દોષ નિવારે, ઋષિ ઉપશમ રસ લોટો રે. ઉ૦
અન્ય દિવસ તસ ક્ષુધા વેદનીય, કરમે ન સહી જાય રે;
ઇંદ્ર ચંદ્ર વિદ્યાધર મુનિવર, કર્મ કરે તેમ થાય રે. ઉ૦
કૂરઘડો દિન પ્રત્યે લાવે, એષણા દોષ નિવારી રે;
કૂરગડુ તે માટે કહેવાયા, સંયમ શોભા વધારી રે. ઉ૦
દિવસ પજુસણ ગુરુ આદેશે, વોહરી કૂર સુસાધુ રે;
ચાર શ્રમણ ચઉમાસી તપીયા, દેખાડે નિરાબાધ રે. ઉ૦
તે ચારે તસ પાત્રમાં થુંકે, રોષ લવે તું પાપી રે;
આજ પજુસણ કાં ન વિમાસે, દુરગતિશું મતિ થાપી રે. ઉ૦
કૂરગડુ સમતા રસમાં ભરીયો, હૈયે વિમાસે રૂડું રે;
લૂખો આહાર જાણી તે મુનિવર, ઘી નાખ્યુ નવિ કુડું રે. ઉ૦
આહાર કરી નિજ આતમ નિંદે, શુકલ ધ્યાન લય લાગી રે;
ઘનઘાતી ચઉ કર્મ નિવારી, કેવલજ્ઞાની મહાભાગી રે. ઉ૦
શાસનદેવી ક્ષપકને પૂછે, કૂરગડુ કિહાં ધ્યાએ રે;
રોષભર્યા કલ્પે તે મુનિવર, એ જા ખૂણે પાયે રે. ઉ૦
દેવદુંદુભિ ગયણે વાજી, ક્ષપક ખમાવે જાણી રે;
કેવલ પામી મુક્તિ સિધાવે, વાત સિદ્ધાંતે લખાણી રે. ઉ૦
શ્રી વિજયદાનસૂરીશ્વર રાજ્યે, વિમલહર્ષ ઉવજ્ઝાયા રે;
આણંદવિજય પંડિત વર શિષ્યે, ધનવિજયે ગુણ ગાયા રે. ઉ૦

સમકિતનું સ્વરૂપ

સમકિતના ઘણા પ્રકાર છે, પણ અલ્પ માત્ર લખું છું. સમકિતનાં મુખ્ય બે પ્રકાર છે: (૧) વ્યવહાર સમકિત, અને (૨) નિશ્ચય સમકિત. તેમાં અઢાર દુષણ રહિત દેવને દેવ માનવા તે વ્યવહાર સમકિત. અઢાર દુષણ નીચે મુજબ છે. જેમાં અંતરાય પાંચ તે–

(૧) દાનાંતરાય, (૨) લાભાંતરાય, (૩) ભોગાંતરાય, (૪) ઉપભોગાંતરાય અને (૫) વીર્યાંતરાય; એ પાંચ અંતરાય તથા (૧) હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, દુગંછા, શોક, કામ, મિથ્યાત્વ, અજ્ઞાન, નિદ્રા, અવ્રત, રાગ અને દ્વેષ; એ અઢાર દુષણ રહિત ઋષભાદિ ચોવીશ તીર્થંકરને શુદ્ધ દેવ, તરણતારણ, જહાજરૂપ માનવા, અને જે દેવ સંસારથી તર્યા નથી તેવાને દેવબુદ્ધિએ માનવા નહિ. (૨) પ્રભુએ મુનિનો જે માર્ગ બતાવ્યો છે તે માર્ગે ચાલનાર તે ગુરુ, પંચમહાવ્રતના પાળનાર, છકાયના રક્ષક, શુદ્ધતા પ્રરૂપક તેમને ગુરુબુદ્ધિએ માનવા. (૩) કેવળીએ પ્રરૂપ્યો તે ધર્મ. આગરામાં સાત નય તથા એક પ્રત્યક્ષ, બીજું પરોક્ષ એ બે પ્રમાણ અને ચાર નિક્ષેપે કરી સદ્દહે. આ ત્રણ તત્ત્વ ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી તે વ્યવહાર સમકિત.

બીજું નિશ્ચય સમકિત તે આવી રીતે: દેવ તે આપણો આત્મા જ. તથા નિશ્ચય ગુરુ તે પણ આપણો આત્મા જ. તત્ત્વ રમણીય અને નિશ્ચય ધર્મ તે આપણા જીવનો સ્વભાવ છે. એવી સદ્દહણા તથા પોતાના આત્માનું સ્વરૂપ અને

પુદ્‌ગલનું સ્વરૂપ જાણે. આત્મા ચેતન ગુણ છે અને પુદ્‌ગલ જડ ગુણ છે, તેથી આત્મામાં સર્વ પદાર્થ જાણવાની શક્તિ છે. પણ કર્મે કરીને અવરાયો છે, એવો નિરધાર થવાથી બાહ્ય પદાર્થો છે, તેના ઉપરથી મોહનો નાશ કરે છે. ફક્ત આત્મગુણમાં આનંદ માને છે. એવી સદ્દહણા તે મોક્ષનું કારણ છે, કેમકે જીવસ્વરૂપ ઓળખ્યા વિના કર્મ ખપે નહિ, એવી શુદ્ધ સદ્દહણા તે નિશ્ચય સમકિત જાણવું.

એમ સમકિત સહિત અલ્પ ક્રિયા અનુષ્ઠાન, ધર્મ-કરણી, સ્વર્ગનાં સુખ અને મોક્ષનાં શાશ્વતાં સુખ આપે છે.

जन्मदुखं जरादुखं, मृत्युदुःखं पुनः पुनः।
संसारसागरे दुख. तस्मात् जागृत जागृत ॥ १ ॥

(અર્થ : જન્મનું દુઃખ, જરાનું દુઃખ, વારંવાર મૃત્યુનું દુઃખ, સંસાર સમુદ્રમાં દુઃખ છે, તે કારણ માટે હે ચેતન જાગ જાગ.)

આ સંસાર દુઃખથી જ ભરેલો છે. તેમાં અજ્ઞાનતાથી જ પ્રાણી માત્ર સુખ મેળવવાની વાંચ્છા કર્યા કરે છે. પરંતુ વાસ્તવિક સુખ તેમાં છે જ નહીં, પણ ચારે ગતિમાં ભ્રમણ રૂપ જ છે તો ઉપરના વિચારો વાંચી, મનન કરી, શુદ્ધ શ્રદ્ધાપૂર્વક સમકિતને ગ્રહણ કરો કે જેના વડે કરી આ પારાવાર સંસારનાં અનંત દુઃખો મટી ખરું સ્વાભાવિક સુખ જે મોક્ષ અર્થાત્ જન્મ, જરા અને મૃત્યુના ભય વિનાનું અનંત સુખ પ્રાપ્ત કરી શકાય.

બંધુઓ એટલા જ માટે ધર્મની કેળવણી આપણા બાળકોને આપવાની ખાસ જરૂર છે. સંસારની ચારે ગતિના ભ્રમણરૂપ કેળવણી તો આ જીવે અનંત વાર મેળવી અને

મેળવ્યા જ કરશે, પરંતુ શુદ્ધ સમકિતને પમાડનારી એવી તત્ત્વશ્રદ્ધારૂપ કેળવણીની ખાસ જરૂર છે. માટે ગામેગામ દરેક જૈન ભાઈઓએ તન, મન, અને ધનથી યથાશક્તિ મદદ કરી જૈનશાળાઓ, પાઠશાળાઓ અગર વ્યવહારિક સાથે ઊંચા પ્રકારની ધર્મ કેળવણી મલે તેવો પ્રબંધ અવશ્ય કરવો જ જોઈએ. અહીંયાં પ્રસંગોપાત સંસારનું દુઃખ બતાવવા ખાતર નિગોદનું ટૂંકું સ્વરૂપ બતાવવામાં આવે છે.

નિગોદનું સ્વરૂપ

ચૌદ રાજલોકમાં અસંખ્યાતા ગોળા છે. એકેક ગોળામાં અસંખ્યાત નિગોદ છે. એકેક નિગોદમાં અનંતા જીવ છે. નિગોદના જીવ સંજ્ઞી પંચેંદ્રિય મનુષ્યના એક શ્વાસોશ્વાસમાં સતર ભવ ઝાઝેરા કરે છે. તેવા (ઉચ્છ્વાસ) શ્વાસોશ્વાસ એક મુહૂર્તમાં ૩,૭૭૩ થાય છે. નિગોદિયા જીવ એક મુહૂર્તમાં ૬૫,૫૩૬ ભવ કરે છે. તે નિગોદનો એક ભવ ૨૫૬ આવલિકાનો છે. એ ક્ષુલ્લકભવનું પ્રમાણ છે.

નિગોદમાં અનંતા જીવ એવા છે કે, જે જીવ ત્રસપણું કોઈ પણ વખત પામ્યા નથી. અનંત કાળ પૂર્વે વહી ગયો, વળી અનંતકાળ આગળ જશે તોપણ તે જીવ વારંવાર ત્યાં જ ઊપજે છે અને ત્યાં જ ચવે છે. તે એકેકી નિગોદમાં અનંતા જીવ છે.

નિગોદનાં બે ભેદ છે. એક વ્યવહારરાશી નિગોદ અને બીજી અવ્યવહારરાશી નિગોદ. તેમાં જે જીવ નિગોદમાંથી નીકળી એકેંદ્રિયપણું અથવા ત્રસપણું પામીને પાછા નિગોદમાં

જઈ પડે છે તે નિગોદિયા જીવને વ્યવહારરાશિયા કહીએ, તથા જે જીવ કોઈ કાળે પણ નિગોદમાંથી નીકળીને બાદર એકેન્દ્રિયપણું પામ્યા નથી તે જીવને અવ્યવહારરાશિયા કહીએ. એ અવ્યવહારરાશી નિગોદમાં ભવ્ય અને અભવ્ય એવા બે જાતિના જીવ છે. એ સ્વરૂપ શ્રી ભુવનભાનુ કેવલી ચરિત્રની સાખે લખેલું છે. તથા અહીંયાં મનુષ્યપણામાંથી જેટલા જીવ કર્મ ખપાવી એક સમયમાં મોક્ષે જાય તેટલા જીવ તે સમયમાં અવ્યવહારરાશી સૂક્ષ્મ નિગોદમાંથી નીકળીને ઊંચા આવે છે. એટલે જો દશ જીવ મોક્ષે ગયા તો દશ જીવ અવ્યવહારરાશીમાંથી નીકળે. ત્યાં કોઈ સમયે તે જીવમાં ભવ્ય જીવ ઓછા નીકળે તો એક બે અભવ્ય જીવ નીકળે. પણ વ્યવહારરાશી જીવમાં વધઘટ થાય નહીં, તેટલા ને તેટલા જ રહે છે. એવા એ નિગોદના ગોળા લોકમાં અસંખ્યાતા છે. તે છ દિશિના આવ્યા પુદ્ગલનો આહારાદિક પણ લે છે. એ જે છ દિશિનો આહાર લે છે તે શકલ ગોળા કહેવાય છે. અને લોકના અંતપ્રદેશે નિગોદિયા ગોળા કહ્યા છે. તે ત્રણ દિશાનો આહાર ફરસનામે લે છે તે વિકલગોળા કહેવાય છે. એ સૂક્ષ્મ નિગોદમાં અને થાવરના સૂક્ષ્મ જીવ તે સર્વ લોકમાં કાજળની કુંપલીની પેરે ભર્યા થકા વ્યાપી રહ્યા છે, અને એક સાધારણ પ્રતિના સ્થાવર સૂક્ષ્મ જીવ છે. અને પૃથિવ્યાદિક ચાર સૂક્ષ્મ જીવ છે, તે લોકવ્યાપી છે. તે સર્વ પ્રત્યેક છે. પરંતુ સાધારણપણું એક વનસ્પતિકાયમાં જ છે. પૃથિવ્યાદિક ચાર સ્થાવરમાં નથી. એ સૂક્ષ્મ નિગોદમાં અનંતું દુઃખ છે, તે દૃષ્ટાંતે કરી દેખાડે છે.

સાતમી નરકમાં ઉત્કૃષ્ટ આઉખું તેત્રીસ સાગરોપમનું છે. તે તેત્રીસ સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલી વાર કોઈ જીવ સાતમી નરકમાં પૂર્ણ તેત્રીસ તેત્રીસ સાગરોપમને આઉખે ઊપજે તે વારે તેને અસંખ્યાતા ભવ નરકના થાય. તે અસંખ્યાતા ભવમાં સાતમી નરકને વિષે તે જીવને જેટલું છેદન્ ભેદનનું દુઃખ થાય તે સર્વ દુઃખ એકઠું કરીએ તેથી પણ અનંતગણું દુઃખ નિગોદિયા જીવ એક સમયમાં ભોગવે છે. વળી બીજું દૃષ્ટાંત કહે છે.

મનુષ્યની સાડાત્રણ ક્રોડ રોમરાજી છે. તેને કોઈ દેવતા સાડાત્રણ ક્રોડ લોખંડની સૂઈ (સોય) અગ્નિમાં તપાવીને સમકાલે રોમે રોમે ચાંપે તે વારે તે જીવને જે વેદના થાય તેથી પણ અનંતગુણી વેદના નિગોદમાં છે. આ ઉપરની હકીકતથી દુખની શ્રેણી સમજાશે કે અનંતા કાલથી જીવ દુઃખો ભોગવી જ રહ્યો છે. તે દુખોનો નાશ મોક્ષપ્રાપ્તિ વિના થવાનો જ નથી.

* * *

પંચ પરમેષ્ઠીનાં અર્થ તથા તેના ૧૦૮ ગુણ

અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુ એ પંચપરમેષ્ઠી છે. તેનો કંઈક અર્થ નીચે કહીએ છીએઃ

અરિહંત

અરિ+હંત. અરિ કહેતાં રાગ, દ્વેષાદિ જે શત્રુ તેનો હંત કહેતાં હણનાર, બાર ગુણે કરી સહિત, સમવસરણને વિષે બિરાજમાન વિહરમાન તીર્થંકર જે શ્રી અરિહંત તેમને પ્રથમ નમસ્કાર. તેમના બાર ગુણનાં નામઃ ૧. અશોકવૃક્ષ,

૨. ફૂલની વૃષ્ટિ, ૩. દિવ્યધ્વનિ. ૪. ચામર, ૫. સિંહાસન, ૬. ભામંડલ, ૭. દુંદુભિ, ૮. છત્ર, એ અષ્ટ પ્રાતિહાર્ય હમેશાં ભગવાનની સાથે રહે છે. તે આઠ ગુણ તથા ૯. અપાયાઅતિશય, ૧૦. જ્ઞાનાતિશય, ૧૧. પૂજાતિશય, ૧૨. વચનાતિશય.

સિદ્ધ

જે સર્વ કર્મનો ક્ષય કરી લોકના અંતે સિદ્ધશિલા ઉપર પોતાની કાયાનો ત્રીજો ભાગ ઊણો કરતાં બે ભાગની અવગહનાયે બિરાજમાન થયા છે, તેવા આઠ ગુણે કરી સહિત સિદ્ધ ભગવાનને બીજો નમસ્કાર. તે આઠ ગુણનાં નામઃ (૧) કેવલજ્ઞાન, (૨) કેવલદર્શન, (૩) અવ્યાબાધ સુખ, (૪) ક્ષાયિક સમ્યકત્વ, (૫) અક્ષય સ્થિતિ, (૬) અરૂપી, (૭) અગુરુ લઘુ અને (૮) અનંતબળ.

આચાર્ય

જે સાધુઓમાં રાજા સમાન છત્રીસ ગુણે કરી સહિત હોય, તથા સાધુઓને સૂત્રનાં અર્થ ભણાવે તે આચાર્ય ભગવાનને ત્રીજો નમસ્કાર. આચાર્યના છત્રીશ ગુણોનું વર્ણન નીચે પ્રમાણેઃ સ્પર્શ, રસ, ઘ્રાણ, ચક્ષુ અને શ્રોત્ર, એ પાંચ ઇંદ્રિયોનાં જે ૨૩ વિષય છે તે વિષયોને રોકવા એ પાંચ ગુણ તથા નવ પ્રકારની બ્રહ્મચર્ય વ્રતની ગુપ્તિને ધારણ કરવી તે નવ ગુણ તથા ક્રોધ, માન, માયા, લોભ એ ચાર કષાયને તજ્યા એ ચાર ગુણ એ અઢાર ગુણ થયા.

સ્પર્શેન્દ્રિયના વિષય ૮ : હળવો, ભારે, લુખો, ચોપડ્યો, ખરબચડો, સુંવાળો, ટાઢો અને ઊનો.

રસેંદ્રિયના વિષય ૫ : મીઠો, ખાટો, કડવો, કષાયેલો અને તીખો.

ઘ્રાણેંદ્રિયના વિષય ૨ : સુરભિગંધ અને દુરભિગંધ.

ચક્ષુ-ઇંદ્રિયના વિષય ૫ : સફેદ, કાળો, પીળો, લીલો અને રાતો.

શ્રોત્રેંદ્રિયના વિષય ૩ : સચિત્ત, અચિત્ત અને મિશ્ર.

શિયળવ્રતની નવ વાડો

(૧) સ્ત્રી, પશુ અને નપુંસક થકી રહિત એવા સ્થાનકમાં વસે. (૨) સ્ત્રીની સાથે સરાગપણે કથા, વાર્તા કરે નહીં. (૩) સ્ત્રી બેઠી હોય તે આસને પુરુષ બે ઘડી સુધી બેસે નહીં અને પુરુષ બેઠો હોય તે આસને સ્ત્રી ત્રણ પહોર સુધી બેસે નહીં. (૪) સ્ત્રીનાં અંગોપાંગ સરાગપણે જુએ નહીં. (૫) જ્યાં સ્ત્રી–પુરુષ સૂતાં હોય તથા કામક્રીડા વિષે વાતો કરતાં હોય ત્યાં ભીંત પ્રમુખનાં આંતરે રહે નહીં. (૬) પૂર્વે પોતે સ્ત્રી સાથે ભોગવેલાં સુખ સાંભરે નહીં. (૭) સરસ, સ્નિગ્ધ આહાર કરે નહીં કેમકે તેથી વિકાર જાગે. (૮) નીરસ એવો પણ આહાર અધિક લે નહીં. (૯) શરીરની શોભા, વિભૂષા ન કરે.

પાંચ મહાવ્રત

(૧) પ્રાણાતિપાત વિરમણ એટલે જીવહિંસા ન કરવી, (૨) મૃષાવાદ વિરમણ એટલે જુઠું ન બોલવું, (૩) અદત્તાદાન

વિરમણ એટલે ચોરી ન કરવી, (૪) મૈથુન વિરમણ એટલે બ્રહ્મચર્ય પાળવું અને (૫) પરિગ્રહવિરમણ એટલે ધનધાન્યાદિનો પરિગ્રહ ન રાખવો એ પાંચ ગુણ.

પાંચ પ્રકારના આચાર

(૧) જ્ઞાનાચાર એટલે જ્ઞાનનો વિનય, (૨) દર્શનાચાર એટલે જૈન દર્શનનો વિનય, (૩) ચારિત્રાચાર એટલે શુદ્ધ ચારિત્ર પાળવું, (૪) તપાચાર એટલે બારેભેદે તપ કરવું અને (૫) વીર્યાચાર એટલે શક્તિ પ્રમાણે ધર્મમાં પ્રવર્તવું એ પાંચ ગુણ.

પાંચ સમિતિ

(૧) ઈર્યાસમિતિ એટલે રસ્તામાં જોઈને ચાલવું, (૨) ભાષાસમિતિ એટલે સાવદ્ય વચન ન બોલવું, (૩) એષણાસમિતિ એટલે બેંતાલીશ દોષ રહિત આહારપાણી લેવાં, (૪) આદાન-ભંડમત્તનિખ્ખેવણા સમિતિ એટલે પાત્ર, ઉપકરણ પ્રમુખ પૂંજીને મૂકવા અને વાપરવાં અને (૫) પારિષ્ઠાપનિકા સમિતિ એટલે ઠલ્લો, માતરું પ્રમુખ પૂંજીને પરઠવવું.

ત્રણ ગુપ્તિ

(૧) મનગુપ્તિ એટલે આર્ત, રૌદ્ર ધ્યાનથી મનને પાછું વાળે, (૨) વચનગુપ્તિ એટલે શાસ્ત્રાનુસાર મુખે મુહપત્તિ રાખી સાવદ્ય વચન ન બોલવું, (૩) કાયગુપ્તિ એટલે કાયાને અજયણાએ ન પ્રવર્તાવવી તે. એ રીતે આચાર્યના છત્રીસ ગુણોનું વર્ણન કર્યું.

ઉપાધ્યાય

સાધુઓના આચાર્ય એ રાજા સમાન છે અને ઉપાધ્યાય એ પ્રધાન સમાન છે. જે શિષ્યોને સૂત્રના પાઠ ભણાવે અને પચીસ ગુણે કરી સહિત છે, એવા ઉપાધ્યાયને ચોથો નમસ્કાર. તેમના પચીશ ગુણો નીચે પ્રમાણે :

અગિયાર અંગ તથા બાર ઉપાંગ ભણે અને ભણાવે એ તેવીશ ગુણ તથા એક ચરણસિત્તરિ અને બે કરણસિત્તરિ એ મળી પચ્ચીસ ગુણ.

સાધુ

સર્વ વિરતિરૂપ ચારિત્ર લઈ આચાર્ય તથા ઉપાધ્યાયની આજ્ઞામાં વર્તનારા એવા સત્તાવીસ ગુણે કરી સહિત સાધુને પાંચમો નમસ્કાર. તેમના સત્તાવીશ ગુણ નીચે પ્રમાણે :

પાંચ મહાવ્રત તથા રાત્રિભોજન ત્યાગ એ ૬, તથા છક્કાયના રક્ષક એ ૬, તથા પાંચ ઇંદ્રિય અને છઠ્ઠો લોભ તેનો નિગ્રહ એ ૬; એમ કુલ ૧૮ તથા ૧૯ ક્ષમા, ૨૦ ભાવવિશુદ્ધિ, ૨૧ પડિલેહણ, ૨૨ સંયમ, ૨૩ અવિવેકનો ત્યાગ, ૨૪ વિકથાનો ત્યાગ, ૨૫ મન, વચન, કાયાના અશુભ વેપારનો ત્યાગ, ૨૬ બાવીસ પરિસહ સહન કરે, ૨૭ મરણાંત ઉપસર્ગે પણ ધર્મ મૂકે નહીં, એ રીતે પંચ પરમેષ્ઠીના સર્વ મળી ૧૦૮ ગુણ થયા તે રૂપ મહામંત્ર નવકાર છે અને તેની નવકારવાળી ગણાય છે.

સજીવ નિર્જીવ સૃષ્ટિ
અને
આગમવિચાર

૧. અપૂર્ણ આત્માઓની પ્રગતિ મુખ્યત્વે જ્ઞાનશક્તિ પર અવલંબી રહી છે. વ્યવહારમાં જેમ વાચન, લેખન અને ગણિતનો જાણકાર સારું જીવન ગુજારી શકે છે તેમ અધ્યાત્મ વિષયમાં પણ જીવ, અજીવના સમ્યગ્ સ્વરૂપનો જાણકાર પોતાનું જીવન કંઈક કહેવા જેવી દશામાં નિર્વાહ કરી શકે છે. આ વિદ્યામાં નિપુણ થનારા આગળ ઝડપથી વધે તેમાં તો નવાઈ જ નથી. પશ્ચિમના જર્મની તથા અમેરિકા વગેરે દેશોની અર્વાચીન આર્થિક સરસાઈ એ તેમની પૌદ્ગલિક વિદ્યાની નિપુણતા. ભારતની પ્રાચીન ધાર્મિક સરસાઈ જેમાં આર્થિક ઈશ્વરતા પણ રહેલી હતી, તે જ્ઞાનની સાચી—અધ્યાત્મ જ્ઞાનની—નિપુણતા છે.

૨. જ્ઞાનને સાદા અર્થમાં જાણવાની શક્તિ કહીએ. જ્ઞાન એ આત્માનો જ એક ગુણ છે, તથાપિ દુનિયામાં બધા સરખું જાણનારા નથી, તે સંસારી જીવોની અપૂર્ણતા બતાવે છે, કે જેને આપણે 'ક્ષયોપશમ'ની વિચિત્રતાઓ લેખીએ છીએ, એથી કરી 'કર્મની' પ્રતિતિ અચલ વા દૃઢતાથી માન્ય ઠરે છે, કેમકે સુખ વિરુદ્ધ દુઃખ, શ્વેત વિરુદ્ધ કૃષ્ણ, જન્મ વિરુદ્ધ મરણ વગેરેની જેમ ગુણ વિરુદ્ધ અવગુણ દોષ છે એ સહેલાઈથી સમજાય છે. જે અવગુણ અર્થાત્ દોષ છે તે 'કર્મ.

૩. કર્મ વસ્તુ જડ પુદ્ગલ દ્રવ્ય છે. ધૂળની જેમ સ્વચ્છ સ્ફટિકને પણ મલીન કરવું એ એનો સ્વભાવ છે. કર્મ વસ્તુ બહોળી છે. તથાપિ મન, વચન અને શરીરનાં જુદાં જુદાં લક્ષણથી તેનું કંઈક દર્શન થાય છે. જ્યાં સુધી જીવને એ ત્રણમાંનું એક પણ લાગેલું હોય છે, ત્યાં સુધી એ સંસારી જ હોય છે. સંસાર એ કર્મદોષથી દુષિત થયેલાઓનાં વિહારભૂમિ છે, જેને વિદ્વાનો ભુલભુલામણી સરખી કહે છે. જ્યાં સુધી આત્મા કર્મ દોષનો ક્ષય ન કરે, લાગેલા મેલને ધોઈ ન નાખે ત્યાં સુધી એ ભુલભુલામણીની બહાર ન જ આવે. વિહારભૂમિ ઉપર વિના વિશ્રામે વિહરવું બંધન જ રહે. કર્મ મેલને જેઓએ સર્વથી ટાળ્યો છે તે અસંસારી સંપૂર્ણ સિદ્ધ પરમાત્મા કહેવાય છે. આત્માના સ્વાભાવિક જ્ઞાન, દર્શન પ્રમુખ ગુણોનું પૂર્ણ સ્પષ્ટ થવું તે પરમાત્માપણું.

૪. મુખ્ય કર્મ આઠ છે. તેના ઉત્તર ભેદમાં વધારેમાં વધારે ૧૫૮ પ્રકૃતિ છે, જેનો વિશ્વમાં સર્વતો પ્રચાર જોઈએ છીએ. કર્મ વસ્તુ પુદ્ગલ છે અને તે ગ્રહણ કરાય છે. શબ્દ, રૂપ, રસ અને ગંધની જેમ જેનું ગ્રહણ થાય તે કર્મ ગ્રહણ કરનાર આત્મપ્રદેશો કે દેહ સંબંધી શુભાશુભ ચેષ્ટા કર્મ બતાવી આપે છે. અને સુખદુઃખ તથા સંશયાદિકના જ્ઞાનથી આત્માનું અસ્તિત્વ સમજાય છે. આ આત્મપ્રદેશો સંખ્યામાં અસંખ્ય છે. તે સદા એક જૂથમાં જ રહેવાવાળા છે. કદાપિ વિખુટા પડતા નથી. શરીરવશ પડવાથી તેમનું દર્શન શરીર દ્વારા થાય છે. તેમનાં શરીર બહુ જુદાં જુદાં પ્રમાણવાળાં

હોય છે તોપણ એક સૂક્ષ્મ શરીરમાં એ બધા અસંખ્ય આત્મપ્રદેશ અને મોટા બૃહદ્ સ્થૂળ શરીરમાં પણ તેટલા જ આત્મપ્રદેશો જાતે હલકા હોવાથી તેમનાં સ્થાન અનુસાર સંકોચ વિકોચ થઈ શકે છે, રૂની જેમ. પરંતુ રૂ દેખી શકાય તેવું છે, રૂપી છે. અને આત્મપ્રદેશ અરૂપી—નજરે નહીં પડનારા છે—અર્થાત અમર જ છે.

૫. નિયમ પ્રમાણે દરેક કાર્ય કારણ પૂર્વક બને છે. જેમ સોનું ન હોય તો આભૂષણ ન બને. લોખંડ ન હોય તો રેલના પાટા વગેરે ન બને, અજીર્ણ ન થયુ હોય તો રોગ ન સંભવે. જીવ કર્મનો જે મેળાપ છે એ કાર્ય સકારણ છે. જીવ મિથ્યા ભાવવાળો થાય તો કર્મ બાંધે. જીવ કષાયી, ક્રોધી, માની, કપટી અને લોભી બને તો કર્મ બાંધે. જીવ કામી અને ભોગ–તૃષ્ણાવાળો રહે. અવિરતિપણું સેવે તો કર્મ બાંધે. પ્રમાદી જીવન, નિંદા, વિકથા ખોટું બોલવા, જોવા તથા સાંભળવાના રસિયા પણ કર્મ બાંધે. પુણ્ય એ કર્મની શુભ પ્રકૃતિ અને પાપ તે કર્મની અશુભ પ્રકૃતિ છે. સારાં પ્રશસ્ત કારણોથી—દાનાદિકથી, ન્યાયથી—પુણ્ય બંધાય છે. નરસાં કારણોથા—હિંસા, જૂઠ, ચોરી, અશીયળ, અન્યાય વગેરેથી—પાપ બંધાય છે. સંસારમાં અનુકૂળ સંજોગો મળે તો પુણ્યનું ફળ, પ્રતિકૂળ સંજોગો મળે તો પાપનું ફળ સમજવું. દેવતાઈ સુખ પુણ્યનું ફળ બતાવે છે. જ્યારે નારકીનું દુઃખ તે પાપનું ફળ છે. તીર્થંકર ભગવાનનું ઐશ્વર્ય એ પુણ્યનો આદર્શ છે. એક જ ડબામાં પુરાયેલા અગણીત પશુગણની જેમ એક જ શરીરમાં અનન્તા જીવો સાથે રહેવું તથા તિર્યંચ જાતિનું નિગોદપણું એ પાપનો આદર્શ છે.

૬. પુણ્ય તથા પાપ બંધ તત્ત્વમાં સમાવી શકાય છે, કેમકે જે બંધ પડે છે તે પુણ્યનો અથવા પાપનો બંધ એટલે ગાંઠ. એકનું બીજા સાથે સંલગ્ન થવું તે બંધ કહેવાય છે. લગ્નગ્રંથીથી ઓળખાતો વરકન્યાનો લગ્નસંબંધ તે એક પ્રકારનો બંધ છે. લગ્નવિધાન ચાર મંગળફેરાથી વિહિત છે. તેની જેમ કર્મ સાથે જીવનું લગ્ન યાને બંધવિધિ ચાર પ્રકારે વિહિત છે. પ્રકૃતિ, સ્થિતિ, અનુભાગ એટલે રસ અને પ્રદેશ; એ ચાર પ્રકારનાં બંધ છે. કર્મ બાંધનાર જીવ આ ચારે જાતનાં બંધ બાંધે છે. કર્મ બાંધતા તેનો સ્વભાવ, તેનું કાળપ્રમાણ, તેની ચિકાશ અને પુદ્ગલ પરમાણુની સંખ્યા એ સઘળું એકી સાથે જીવ ગ્રહણ કરે છે. જે સ્વભાવ તે પ્રકૃતિ, જે સ્થિતિ તે કાળપ્રમાણ, જે અનુભાગ તે ચિકાશ અને જે પ્રદેશ તે પુદ્ગલ પરમાણુની સંખ્યા. કર્મબંધનાં કારણ ઉપર કહી જ ગયાઃ મિથ્યાત્વ, કષાય, અવ્રત અને યોગ.

૭. મિથ્યાત્વ એ અજ્ઞાન છે. દરેક જન્મધારીને એ જાણવાની શક્તિ સ્વાભાવિક હોય છે, કારણ કે પ્રાણી માત્રને—નિગોદિયાને પણ—અક્ષરનો અનંતમો ભાગ સદા ઉઘાડો—ખુલ્લો હોય છે. આ જાણવાની શક્તિ સઘળા જીવોની એકસરખી નથી હોતી. મોટા ભાગને અવાસિત શક્તિ હોય છે, જ્યારે બાકીના બહુ અલ્પ ભાગને વાસિત—જાણવાની—શક્તિ હોય છે. જે અવાસિત શક્તિ તે અજ્ઞાન અને વાસિત શક્તિ તે જ્ઞાન. દારૂનો ઘડો દારૂની વાસનાથી અપવિત્ર—અસ્પર્શ્ય થાય છે. માંસનું ભોજન પણ એવી રીતે અપવિત્ર. ઘીનો ઘડો

ઘીની વાસનાથી પવિત્ર ગણાય છે. ઘડો ઘડાનું કાર્ય કરે છે. તથાપિ વાસના–ભેદથી તેમાં ફરક પડચો. એક અપવિત્ર અને બીજો પવિત્ર, એક અગ્રાહ્ય અને બીજો ગ્રાહ્ય. તેની જેમ સુવાસના વાસિત જાણવાની શક્તિ તે જ્ઞાન, કુવાસનાવાળું અજ્ઞાન. જાણવાની શક્તિને વાસિત કરવાવાળી શ્રદ્ધા છે. સાચી શ્રદ્ધા તે સુવાસના જ એક ગુણ છે. કર્મલેપથી તેનો આ ગુણ પણ તરેહ તરેહના દોષોથી દુષ્ટ બને છે. ખોટી શ્રદ્ધા છેલ્લી જ પંક્તિની કુવાસના અને સાચી શ્રદ્ધા એ જ ઊંચી પંક્તિની સુવાસના જાણવી.

*　　　*　　　*

કુવાસના એ જ મિથ્યાત્વ છે તેનું કિંચિત્ સ્વરૂપ નીચે પ્રમાણે

આશ્રવ અને મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ

જેટલો અવગુણ અગ્નિ ન કરે, જેટલો અવગુણ વિષ ન કરે, જેટલો અવગુણ કાળો સર્પ ન કરે તેટલો અવગુણ મહાદોષરૂપ અજ્ઞાન કરે છે. માટે અજ્ઞાનરૂપ આકરો દોષ તે મિથ્યાત્વ જાણવું.

કોઈ જીવ અનેક પ્રકારે કષ્ટક્રિયા કરે તથા પંચાગ્નિ સાધના તપશ્ચર્યાદિક કરે, પાંચ ઇન્દ્રિયોને વશ કરવા સારુ આત્માને દમે, ધર્મને અર્થે ધન પ્રમુખનો ત્યાગ કરે, એટલાં સર્વ કાર્ય કરે, પરંતુ જો એક મિથ્યાત્વને છોડતો નથી તો તેની ક્રિયા વિષના સરખી કદાગ્રહ હઠરૂપ જાણવી, અને તે જીવ

સંસાર સમુદ્રમાં બૂડે કારણુ કે એક મિથ્યાત્વ છતાં સર્વક્રિયા સંસારહેતુ જાણુવી. મિથ્યાત્વ પાંચ પ્રકારનું છે તે આગળ દેખાડે છે:

દુહો

डाम अणि जलबिंदुओ, जेवो संध्या रंग ।
इणिपरे चंचल आउखु, (जीव) जाग सके तो जाग ॥

આ સંસાર વિષે સંસારી જીવ આશ્રવને વશ પડ્યા થકા ધર્મ પામી શકતા નથી. તે આશ્રવ જે થકી આવે છે તેના મૂળહેતુ ચાર છે અને ઉત્તરહેતુ સત્તાવન છે. તે મૂળ-હેતુનું વિવરણુ કરીએ છીએ.

પ્રથમ મિથ્યાત્વ, બીજું અવ્રત, ત્રીજું કષાય, ચોથુ જોગ. હવે મિથ્યાત્વ થકી મુકાવું તે ઘણું કઠણુ છે. જ્યાંસુધી મિથ્યાત્વ માંહેથી ગયુ નથી ત્યાં સુધી કોઈ જીવ સમકિત પામી શકે નહિ, અને સમકિત વિના કોઈ જીવનું આત્મહિત કાર્ય થાય નહિ. તે માટે પ્રથમ મિથ્યાત્વને તજવું. તે મિથ્યાત્વના જઘન્યથી પાંચ ભેદ છે. ઉત્કૃષ્ટા દશ ભેદ છે. પાંચ ભેદમાં પ્રથમ—

૧. અતિગ્રહી મિથ્યાત્વ. તે કેવું છે, તો કહે છે કે ગધેડાના પૂંછડાની માફક લીધી હઠ છોડે નહિ તેવું.

૨. અણુઅભિગ્રહી મિથ્યાત્વ. તે કેવું છે તો કહે છે કે સર્વેને દેવ, ગુરુ જાણે, પણુ કોઈની પરીક્ષા જાણતો નથી. ભલાભૂંડાની ખબર નથી.

૩. અભિનિવેશક મિથ્યાત્વ. તે કેવું છે તો કહે છે કે ખોટું જાણે પણ છોડે નહિ. વીતરાગનો મારગ સાચો જાણે પણ આદરે નહિ. જેમ પાર્શ્વનાથજીના ચારિત્ર થકી ભ્રષ્ટ થઈને ગોસાળા પાસે રહ્યા તેની પેઠે.

૪. સંશય મિથ્યાત્વ. વીતરાગના વચનમાં વારંવાર સંશય પડે કે વીતરાગનું વચન સાચું છે કે જુઠું છે અથવા એ વાત હશે કે નહિ હોય એમ ડોલાતું મન રહે.

૫. અણાભોગ મિથ્યાત્વ. અજાણપણું. તે કશી ધર્મની ખબર છે નહિ. તે સર્વથી અજાણ, નબળો છે. જાણ અજાણનાં ભાંગા આઠ છે. એ આઠ ભાંગાનો વિસ્તાર ઘણો છે. તે લંબાણ થાય માટે લખ્યો નથી. તથા દશ ભેદ મિથ્યાત્વના કહ્યા છે તે શ્રી ઠાણાંગજીમાં છે તે રીતે જાણવા. એવી રીતે મિથ્યાત્વને ભજતો જીવ અનંતો કાળ પરિભ્રમણ કરે માટે મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરી, દેવ, ગુરુ, ધર્મને ઓળખી સમકિત સહિત ધર્મકરણી લેખામાં આવે અને સમકિત વિના સર્વ ધર્મકરણી છાર પર લીંપણ જેવી કાંઈ કામ આવે નહીં. કહ્યું છે કે "પ્રથમ જાણ પછી કરે કીરિયા, એ પરમાર્થ ગુણકા દરિયા" માટે દેવ, ગુરુ, ધર્મને પીછાની સમકિત સહિત ધર્મકૃત્ય કરવાં.

પંચસૂત્ર

નમસ્કાર હો વીતરાગ પરમાત્માને. તે વીતરાગ પરમાત્મા કેવા છે? તો, બધી વસ્તુઓના જ્ઞાતા, ઇંદ્રોથી પૂજિત, વસ્તુ—પદાર્થ—ના યથાસ્થિત કહેનારા, રાગ, દ્વેષ રહિત, ત્રણ લોકના ગુરુ, કર્મબીજને નાશ કરેલા અને ઐશ્વર્યશાલી છે.

તે પરમાત્મા આ પ્રમાણે કહે છે—

અહીં સંસારમાં જીવ અનાદિથી છે, ભવ અનાદિ છે. કર્મસંબંધ પણ અનાદિ છે. તે સંસાર દુઃખરૂપ, દુઃખફલ અને દુઃખની પરંપરાવાળો છે.

આ બધાનો નાશ સુધર્મથી થાય છે. સુધર્મ પ્રાપ્તિ પાપકર્મના વિગમનથી થાય છે, અને પાપકર્મોનું વિગમન ભવ્યત્વાદિ ભાવથી થાય છે. વળી તેનાં વિપાક સાધનો ચારના શરણે જવું, દુષ્કૃતની ગર્હા કરવી અને સુકૃતોની સેવના કરવારૂપ છે.

આત્મોન્નતિ ઇચ્છનારે મન, વચન, કાયાની એકાગ્રતા પૂર્વક ઉપલી બાબતોનો અમલ કરવો. આત્મા જ્યારે સંક્લેશ—આર્તધ્યાન—માં હોય ત્યારે વારંવાર સ્મરવી. અસંક્લેશમાં ત્રણ સંધ્યાએ સ્મરવી. તે આ પ્રમાણે–

પરમત્રિલોકનાથ, અનુત્તર પુણ્યશાલી, ક્ષીણ રાગ, દ્વેષ, મોહવાળા, અચિંત્ય ચિંતામણિ સમા, ભવસમુદ્રમાં 'વહાણ સમા, એકાંતે શરણ કરવા લાયક એવા અરિહંત ભગવંતો મને **યાવત્ જીવ શરણ હો.**

વળી નાશ થયા છે જરા અને મરણ જેના, કર્મકલંકથી રહિત, દુઃખ નાશ થયા છે જેના, કેવલજ્ઞાન, દર્શનવાળા, સિદ્ધિપુરીમાં રહેનારા, નિરુપમ સુખને પામેલા, સર્વથા કૃતકૃત્ય **સિદ્ધ ભગવંતો શરણ હો.**

વળી પ્રશાંત અને ગંભીર આશયવાળા, સાવદ્ય વ્યાપાર રહિત, પાંચ પ્રકારના આચારને જાણનારા, પર-ઉપકારમાં રત, પદ્માદિ દૃષ્ટાંતવાળા, ભણવા–ભણાવવામાં તત્પર, વિશુદ્ધ થતા ભાવવાળા, **સાધુ ભગવંતો શરણ હો.**

વળી આ ચારના શરણે આવેલો હું દુષ્કૃતની ગર્હા કરું છું. અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ, સાધ્વી, બીજાં ધર્મસ્થાનો, વળી માનનીય, પૂજનીય તથા માતા, પિતા, બંધુ, મિત્ર, ઉપકારી, વળી સામાન્યથી સર્વ જીવો માર્ગસ્થિત કે માર્ગમાં સ્થિત નહિં, માર્ગસાધન, માર્ગના સાધન નહિ; આ બધાઓ પ્રત્યે જે કાંઈ વિતથ કર્યું હોય, ન આચરવા યોગ્ય આચર્યું હોય, ન ઇચ્છવા યોગ્ય ઇચ્છ્યું હોય તે પાપાનુબંધી પાપ સૂક્ષ્મ હોય કે બાદર જે મન દ્વારા, વચન દ્વારા કે કાયા દ્વારા કર્યું હોય, કરાવ્યું હોય કે અનુમોદ્યું હોય તે રાગથી, દ્વેષથી, મોહથી આ જન્મમાં કે ગતજન્મોમાં, આ બધું પાપ ગર્હા કરવા યોગ્ય છે, ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. આવું મેં કલ્યાણમિત્ર, ગુરુ ભગવંતના વચનથી જાણ્યું છે. આ બરોબર છે એમ મને રૂચ્યું છે. શ્રદ્ધાપૂર્વક આ ત્યાગ કરવા યોગ્ય દુષ્કૃતને હું અરિહંત અને સિદ્ધની સાખે ગર્હા કરું છું. અહિં દુષ્કૃતમાં મારો **' मिच्छामि दुक्कडं, मिच्छामि दुक्कडं, मिच्छामि दुक्कडं હોજો.**

અમારી ગર્હા સમ્યક્ હો. મારો આ અકરણનો નિયમ બહુમત છે,

કલ્યાણમિત્ર, ગુરુ અરિહંત ભગવાનના અનુશાસનને હું ઇચ્છું છું. મને એમનો સંયોગ હો, આ મારી સુપ્રાર્થના છે. એઓ ઉપર મને બહુમાન થાઓ. એમનાથી મને મોક્ષબીજની પ્રાપ્તિ થાઓ. એ દરેકને માટે હું સેવા કરાવવા લાયક થાઉં. એમની આજ્ઞા પાળવા લાયક બનું અને નિરતિચારપણે આજ્ઞાને પાર કરનારો થાઉં.

કંઈક વૈરાગ્ય–વાસિત બનેલો હું યથાશક્તિ સુકૃતને સેવું. હું અરિહંતના અનુષ્ઠાનને, સિદ્ધના સિદ્ધભાવને, આચાર્યોના આચારને, ઉપાધ્યાયના સૂત્રપદોને, સાધુઓની સાધુક્રિયાને શ્રાવક, દેવ, બીજા જીવોના મોક્ષસાધનના યોગોને, મોક્ષેચ્છકોના શુભ આશયને, માર્ગસાધન યોગને અનુમોદું છું.

પરમ ગુણ યુક્ત અરિહંતના સામર્થ્યથી આ મારી અનુમોદના સમ્યક્ વિધિપૂર્વકની, સમ્યક્ શુદ્ધાશયવાળી, સમ્યક્ પ્રતિપત્તિરૂપ, સમ્યક્ નિરતિચારવાળી થાઓ.

તે વીતરાગ ભગવંત સર્વજ્ઞ, પરમ કલ્યાણકારી, જીવોના પરમ કલ્યાણના હેતુ, અચિંત્ય શક્તિવાળા છે. એમના પ્રતાપે મૂઢ, પાપી, અનાદિથી મોહથી વાસિત, હિતાહિતમાં અજ્ઞાન એવો હું અભિજ્ઞ થાઉં, અહિતથી નિવૃત્તિ પામું, હિતમાં પ્રવૃત્તિ કરું, આરાધક થાઉં, સર્વ પ્રાણીઓ સાથે ઉચિત પ્રતિપત્તિવાળો થાઉં. હું સુકૃતને ઇચ્છું છું, સુકૃતને ઇચ્છું છું, સુકૃતને ઇચ્છું છું.

આ પ્રમાણે આનો પાઠ કરતાં, સાંભળતાં, વિચારતાં અશુભ કર્માનુબંધો શિથિલ થાય છે, નિરનુબંધવાળા થાય છે, તેનો ત્યાગ થાય છે, ક્ષય થાય છે. શુભ પરિણામ દ્વારા અશુભ કર્મબંધો શક્તિ વિનાના થાય છે. ઘાટા બાંધ્યા હોય તો અલ્પ ફલ દેનારા થાય છે. સારી રીતે નાશ કરવા યોગ્ય થાય છે. તથા શુભ કર્માનુબંધો એકઠા થાય છે, પરિપોષણ પામે છે, નિર્માણ થાય છે, પરંપરએ ફલ આપનારા બને છે. નિયમા ફલ આપે છે.

અથ સાધુધર્મપરિભાવના-સૂત્ર

ધર્મગુણની પ્રતિપત્તિ–શ્રદ્ધા થયે છતે આનું સ્વરૂપ વિચારવું કે જે કુદરતી સુંદર છે, અનુગામી છે, પરોપકારવાળું છે, પરમાર્થના હેતુવાળું છે અને દુખે આચરાય તેવું, વળી ભોગવામાં આવે તો ભયંકર મહામોહનીય કર્મને પેદા કરનાર અને ફરી મેળવવું દુર્લભ બને તેવું છે.

એ પ્રમાણે અત્યંત સારા ભાવવાળા, ઉચિત મર્યાદા પૂર્વક યથાશક્તિએ વ્રતો અંગીકાર કરવા તે આ: સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણ, સ્થૂલ મૃષાવાદ વિરમણ, સ્થૂલ અદત્તાદાન વિરમણ, સ્થૂલ મૈથુન વિરમણ, સ્થૂલ પરિગ્રહ વિરમણ સ્વીકારી આ વ્રતોને પાલન કરવા પ્રયત્ન કરવો.

સદા આજ્ઞા-ગ્રાહક થવું, આજ્ઞા-ભાવક થવું, આજ્ઞા–પરતંત્ર થવું. આજ્ઞા જ મોહ–વિષ માટે પરમ મંત્ર છે. રોષાદિ અગ્નિ માટે જલ છે. કર્મવ્યાધિ માટે વૈદક શાસ્ત્ર છે. મોક્ષફલ માટે કલ્પવૃક્ષ છે.

અધર્મ-મિત્ર-યોગનો ત્યાગ કરવો. નવીન પામેલા ગુણોનો વિચાર કરવો અને અનાદિથી લાગેલા અવગુણોનો પણ વિચાર કરવો.

અધર્મ-મિત્ર-યોગ મળવો ખૂબ રહેલ છે. ઉભય ભવ માટે ગર્હ્ય છે. અશુભ યોગની પરંપરા વધારનારો છે. લોક-વિરુદ્ધનો સમ્યક્ ત્યાગ કરવો, કરુણાશીલ બનવું, ધર્મ-હાંસી ન થાય તે ધ્યાન રાખવું, ધર્મહાંસી જ સંકલેશ છે. સંકલેશ બોધિબીજને નષ્ટ કરે છે. અહીં વિચારવું આ પરમ અનર્થ છે. સંસાર વનમાં આંધળાપણું છે. અનિષ્ટ દુઃખોને ઉત્પન્ન કરનાર છે. સ્વરૂપથી અતિદારુણ છે. અશુભ કર્મોનું કારણ છે.

યોગ્ય રીતે ધર્મ–મિત્રની સેવા કરવી તે આંધળા માટે લાકડી સમો, રોગી માટે વૈદ્ય સમો, દરિદ્ર માટે દાતા ધની સમો અને બીકણ માટે મહા સેનાપતિ સમો હોય છે. આ ધર્મ વિના બીજું કાંઈ સુંદર નથી માટે બહુમાન યુક્ત થવું, આજ્ઞા-અભિલાષક, આજ્ઞા-ગ્રાહક, આજ્ઞા-અવિરાધક અને આજ્ઞા-નિષ્પાદક બનવું.

ગૃહસ્થે સ્વયોગ્ય કાર્યોમાં પામેલાં ગુણોને યોગ્ય વર્તવું. પરિશુદ્ધ અનુષ્ઠાન, પરિશુદ્ધ મનક્રિયા, પરિશુદ્ધ વચનક્રિયા અને પરિશુદ્ધ કાયક્રિયાવાળા થવું.

નિંદવા યોગ્ય, બહુકલેશદાયી, પરભવ બગાડનાર અનેક જીવોના વધવાળા સમારંભનો ત્યાગ કરવો, પરપીડા કર-વાનો કદી વિચાર ન કરવો, દીનતા કદી ન લાવવી, હર્ષ કદી ન પામવો, ખોટો ડોળ કદી ન કરવો, ઉચિત મન રાખવું.

જૂઠું કદી ન બોલવું. ન કડવું, ન ઈર્ષાવાળું, ન કલહકારી, હિતકારી અને ઓછું બોલવું.

જીવોનો નાશ ન કરવો. અદત્ત ગ્રહણ ન કરવું. પરસ્ત્રીને જોવી નહીં. અનર્થદંડ ન લગાડવો. શુભ કાય પ્રવૃત્તિવાળા થવું.

મૂડીને આવકના પ્રમાણે દાન, ભોગ, વ્યાપાર અને જમામાં વાપરવી. પરિવારને સંતાપ ન આપવો. નિર્મળ ભાવે, દયાળુપણે યથાશક્તિ ગુણવાળા બનાવે. આમ કુટુંબપાલનમાં ધર્મ છે. દરેક જીવો જુદા જુદા છે. મમત્વ એ બંધનું કારણ છે.

આ પ્રમાણે આચરતાં શ્રામણ્યપણાનો વિચાર કરવો. હું અમુક છું, અમુક કુલનો છું, અમુકનો શિષ્ય છું, અમુક ધર્મસ્થાનમાં રહ્યો છું. મારે તેની વિરાધના ન કરવી. મારે આરંભ ન કરવો. સાધુ ભાવની વૃદ્ધિ એ જ સાર છે, લાભ છે, હિતકારી છે, બીજું અસાર છે. અવિધિગ્રહણ વિશેષ અસાર છે. આ પ્રમાણે ત્રણ લોકના બંધુ, પરમદયાળુ, સમ્યક્બોધ પામેલા અરિહંત ભગવાન કહે છે.

ગાથાઓ

मूलं हि संसारतरोः कषायाः, तत्तान् विहायैव सुखी भवात्मन् ।

કષાયો સંસારવૃક્ષનાં મૂળિયાં છે માટે તે કષાયોનો ત્યાગ કરી હે આત્મા સુખી થા.

यः प्राणान्तेऽप्यन्यदोषः न पश्यत्येषः श्रेयो द्राग् लभतैव योगी ।

જે પ્રાણાન્તે પણ અન્યના દોષ જોતા નથી તે યોગી પુરુષ કલ્યાણ જલદી પામે છે.

आज्ञाराद्धा विराद्धाश्च, शिवाय च भवाय च।

તીર્થંકરદેવની આજ્ઞા પાળવાથી મોક્ષ અને વિરાધવાથી સંસારનાં કારણ થાય.

आश्रवः सर्वथा हेयः, उपादेयस्तु संवरः।

આશ્રવ સર્વથા ત્યાજ્ય છે, સંવર ઉપાદેય છે.

अधीति-मात्रेण पालन्ति नागमाः, कुर्यान्न कुत्रापि ममत्व भावम्।

આગમો ભણવા માત્રથી ફળતા નથી, ક્યાંય પણ પ્રમાદ ન કરવો જોઈએ.

न चिंतिज्जा परपीडं, न भाविज्जा दीणयं, न गच्छिज्जा हरिसं।

પારકી પીડાનો વિચાર ન કરવો, (દુઃખમાં) દીનતા કદી ન લાવવી (સુખમાં) આનંદ ન માનવો.

न सेवेज्जा वितहाभिनिवेसं, उचिय मणपवत्तगे सिआ।

અયોગ્ય કોઈ આચરણ ન કરવા, ઉચિત વિચારોમાં રહેવું.

न भासिज्जा अलिअं, न फरुसं, न पेसुन्नं, नाणिबद्धे।

અસત્ય ન બોલવું, કડવું ન બોલવું, ઈર્ષાળુ ન બોલવું, ડંખીલું ન બોલવું.

हिअ मिअ भासगे सिआ।

હિતકારી અને થોડું બોલનારા થવું.

न हिंसिज्जा भूआणि, न गिण्हिज्जा अदत्तं, न निरखिज्ज परदारं, न कुज्जा अणत्यदंडं, सुह कायजोगे सिआ।

પ્રાણીની હિંસા ન કરવી, અદત્ત ન લેવું, પારકી સ્ત્રી ન જોવી, અનર્થ દંડ ન કરવો, શુભ કાય પ્રવૃત્તિમાં રહેવું.

किं मे कडं किं च मे सक्कणिज्जं. किं सक्कणिज्ज न समायरामि॥

માટે કરવા જેવું શું છે? કરવા જેવું કયું શક્ય છે? શક્યની હું કેમ આચરણા કરતો નથી?

रागादयो भाव सत्तु कम्मोदया वाहिणो ।

રાગાદિ ભાવશત્રુ છે. કર્મોદયો વ્યાધિ છે.

असारा विसया, निअमगामिणो विरसावसाणा ।

વિષયો અસાર છે, નિત્ય નાશવંત છે, અન્તે દુઃખદાયી છે.

इत्थ (संसारे) खलु सुही वी असुही संतं असंतं सुवि-णुव्वसव्वमालवालंति ता अलमित्य पडिबंधेण ॥

અહીં (સંસારમાં) સુખી પણ દુઃખી થાય છે, સારું નઠારું થાય છે. સ્વપ્નની જેમ આ બધું ખોટું આળપંપાળ છે. માટે સંસારના પ્રતિબંધથી સર્યું.

उवसम सारं खु सामण्णं ।

સાધુતાનો સાર ઉપશમ ભાવ છે.

सोहि खलु उज्जुभूअस्स ।

સરલ માનવીની શુદ્ધિ શક્ય છે.

न पेमरागा परमत्थि बंधो ।

પ્રેમરાગ જેવું એકે બંધન નથી.

अप्पा खलु सययं रक्खियव्वो ।

આત્મા જ રક્ષણ કરવા યોગ્ય છે.

अप्पा अरि होइ अणवट्ठिअस्स ।

અવ્યસ્થિત આત્મા જ સ્વનો દુશ્મન છે.

धम्मो य ताणं सरणं गइ अ ।

ધર્મ જ રક્ષણહાર અને શરણભૂત છે.

न खिसाविज्जा धम्मं ।

ધર્મની હેલણા ન થાય તે ધ્યાન રાખવું.

परिहरिज्जा सम्मं लोग विरुद्धे ।

સમ્યક્ લોક વિરૂદ્ધાચરણનો ત્યાગ.

संजोगा वियोग-कारणं ।

સંયોગ જ વિયોગનું કારણ છે.

न खलु अकुसलारंभो हिअं ।

અકુશલારંભ હિતકારી કદી થાય જ નહિ.

વાંચો અને વિચારો

सुट्ठु वि उज्जममाणं, पंचेव करिंति रितयं समणं ।
अप्पथुई परनिंदा जिब्भोवत्था कसाया य ॥

ભાવાર્થ—સારી રીતે સંયમ માર્ગમાં પ્રવર્તતા એવા શ્રમણને પણ જાણે અજાણે નીચેની પાંચ ચીજો આરાધનાના માર્ગથી ભ્રષ્ટ કરી ચારિત્રને નિસ્સાર બનાવે છે:

૧. આત્મસ્તુતિ, ૨. પરનિંદા, ૩. જીભની લાલસા, ૪. ઉપસ્થ-ભોગલાલસા, અને ૫. કષાયાધીનતા.

ખરેખર ! બાહ્ય દૃષ્ટિએ સંસારના તમામ સંબંધથી મુક્ત બનેલા મુનિવરો (આપણે) જો વિષય-કષાયરૂપ સંસારથી શાસ્ત્રની મર્યાદા મુજબ દ્રવ્ય, ક્ષેત્ર, કાળ અને ભાવને આશ્રીને મુક્ત ન થયા હોઈએ અગર મુક્ત થવાની કાળજી ન રાખીએ તો આપણે કેવા ગણાઈએ.

પૂર્વે મહાપુરુષોના દ્વારા કરાયેલી તપશ્ચર્યા, ત્યાગ અને પુણ્યપ્રતાપે ત્યાગી ગણાતી સંસ્થામાં આવેલા મુનિપણાની કાળજી વગરનાઓ પણ એ છાપના પ્રતાપે ઇંદ્રિયોને અનુકૂળ સામગ્રીઓ મેળવી શકે છે કે જે સામગ્રીનો ઉપભોગ આત્માને ભારેમાં ભારે નુકશાનકારક નીવડે છે. આપણે સાધુ થયા પછી

શુદ્ધ ગોચરીનું યથાયોગ્ય લક્ષ જરૂર રાખવું જોઈએ ઉપાધ્યાયજી મ.એ ૩૫૦ ગાથાના સ્તવનની પહેલી ઢાળમાં–

'લહે પાપ અનુબંધી, પામે બલહરણી જન ભિક્ષા,
પૂર્વભવ વ્રતખંડન ફલ એ, પંચવસ્તુની છે શિક્ષા.

આ પ્રમાણે જણાવ્યુ છે. જે સાધુ નિષ્પ્રયોજન સ્વાદની ખાતર દોષની ઉપેક્ષા સેવે છે તેઓ પોતે સ્વ મુનિપણાને નિસ્સાર બનાવે છે અને સાધવા યોગ્ય સાધી શકતા નથી. માટે નીચે જણાવેલા ઉપાયો દ્વારા રસનાને કાબૂમાં રાખી શાસ્ત્રોક્ત મુનિપણાનો આનંદ અનુભવવો જોઈએ :

૧. મોક્ષના સાધનભૂત શરીરને આહાર આપતાં રસનાનું પોષણ ન થઈ જાય તેનું સતત લક્ષ રાખવું જોઈએ.

૨. ખાસ કારણે પુષ્ટિ માટે લેવાતા પદાર્થો પણ સ્વાદ પેદા કરે તેવાં ન લેવાં.

૩. આહારની ચીજોમાં માદક ચીજો અને ફરસાણો બંધ કરવા.

૪. સંયમપુષ્ટિનું લક્ષ્ય રાખી આહારની વસ્તુમાં રસાસક્તિને બદલી નાખી પોષણનું તત્ત્વ મળે અને લાલસા વૃત્તિ ન થઈ જાય તે રીતે આખી યોજના નક્કી કરી રાખવી.

૫. જે રીતે રાગદ્વેષ ન થાય એ રીતે આહાર કરવો જોઈએ.

૬. લાલસાને ઘટાડવા માટે જો જરૂરિયાતવાળી ચીજોથી નભતું હોય તો સગવડ અને શોખની ચીજ ન લેવી.

૭. તપ ન થવામાં કે રસના પર કાબૂ ન રાખવામાં નુકશાનઃ

(૧) વીર્ય ફોરવણીનો અભાવ હોવાથી વીર્યાન્તરાય કર્મ બંધાય છે.

(૨) સુખશીલિયાપણું હોવાથી અશાતાવેદનીય કર્મ બંધાય છે.

(૩) આળસ–પ્રમાદ–કરવાથી ચારિત્ર મોહનીય કર્મ બંધાય છે.

(૪) દેહની મૂર્ચ્છા કરવાથી પરિગ્રહનું પાપ બંધાય છે.

(૫) સામગ્રી–શક્તિ–છતાં તપ ન કરવાથી માયા બંધાય છે.

૮. તપ ધર્મની સફળતા માટે તપની માત્રા કરતા અધિક સ્વાધ્યાય, તેનાથી અધિક જાપ અને તેનાથી પણ અધિક ધ્યાનાદિ પ્રકારોનું સેવન કરવું.

૯. આહારશુદ્ધિ અને તપના મુખ્ય ફળો ઇંદ્રિયનિગ્રહ અને કર્મનિર્જરા છે.

સારાંશ કે આવી આચરણાથી પૌદ્ગલિક ચિંતાઓ ઘટે છે, વાસનાઓ મરવા માંડે છે, અનાદિનો આહારસંજ્ઞા ઉપર કાબૂ મેળવાય છે, કષાયો પાતળાં પડે છે, અનાદિ કુસંસ્કારોના પાયા હચમચી ઊઠે છે, અનેક ભવમાં અજ્ઞાનતા આદિના કારણે બંધાઈ ગયેલાં કર્મો આત્માથી ખરવા માંડે છે, નવાં અશુભ કર્મો આવતાં અટકે છે. જે બંધાય તે પ્રાયઃ શુભ હોય છે. જેના પ્રતાપે દરેક ભવમાં ઊંચામાં ઊંચી આરાધનાની સામગ્રી મળ્યા કરે છે અને જેના પ્રતાપે અલ્પ કાળમાં મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે.

आ श्रीकैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
द्वारा सप्रेम भेट दा ....

શ્રી અમૃતવિજયજી કૃત

શ્રી. શત્રુંજય તીર્થમાલા

ઢાળ પહેલી

(ગરબાની, તુમે શાને રોકો છો રાનમાં—એ દેશી)

વિમલાચલ વાલા વારુ રે, ભલે ભવિઅણ ભેટો ભાવમાં;
તુમ્હે સેવો એ તીરથ તારુ રે, જીમ ન પડો ભવના દાવમાં. ભલે. ૧
જગ સઘળા તીરથનો નાયક, તુમે સેવો સિવસુખ દાયક રે. ભલે. ૨
અગેરી રાજને નયણે નીહાળી, તુમે સેવો અવધિ દોષ ટાળી રે. ભલે. ૩
મુક્તા સાધન ફૂલે વધાવી, નમી પૂજી ભાવના ભાવો રે. ભલે. ૪
કાંકરે કાંકરે સિદ્ધ અનંતા, સંભારો પાજે ચઢંતા રે. ભલે. ૫
આદિ અજિત શાંતિ ગૌતમ કેરાં, પહેલાં પગલાં પૂજો ભલેરાં રે. ભલે. ૬
આંચે ધોળી પરબ ટૂંકે ચઢીએ, તિહા ભરત ચક્રીપદ નમીએ રે. ભલે. ૭
નીલી પરબ અંતરાલે આવે, હાંરે નેમી વરદત્ત પગલાં સોહાવે રે. ભલે. ૮
આદિ જીંભનમી કુંડ કુમારાં, હીંગલાજ હડે ચઢો પ્યારાં રે. ભલે. ૯
તિહાં કલી કુંડ નમી શ્રીપાસ, હાંરે ચઢો માંન મોડી ઉલ્લાસે રે. ભલે. ૧૦
ગુણવંત ગિરિનાં ગુણ ગાઈ, છાલાકુંડ વિસામો ભાઈ રે. ભલે. ૧૧
તિહાથી મકાગાલી પંથે ધસીએ, પ્રભુ ગઢ દેખીને ઉલ્લસીએ રે. ભલે. ૧૨
નમીએ નારદ અયમત્તાની મૂરતી, વળી દ્રાવિડ વારીખીલ્લ સુરતી રે.
ભલે. ૧૩
તીરથભૂમિ દેખી સુખ જાગે, નીરખો હેમકુંડની આગે રે. ભલે. ૧૪

રામ ભરત શુકસેલગ સ્વામી, થાવચ્યા નમું સિરનામિ રે. ભલે. ૧૫
ભુખણુ વાડી જોઈ વંદો, સુકોસલ મુનિચંદ સુખકંદો રે. ભલે. ૧૬
આગળ હનુમન્ત વીર કહાવે, હાં રે તીહાંથી બે વાટે જવાયે રે. ભલે. ૧૭
ડાબી દીશા રામપોળ હુરંજી, સામી દીસે નદી શેત્રુંજી રે. ભલે. ૧૮
જાતાં જમણી દીસે વંદો ભાળી, મુનિ જાલી મયાલી ઉવયાલી રે.
ભલે. ૧૯
તીહાંથી ડાબી દિશી સામાં સોહાવે, નમો દેવકી ખટસુત ભાવે રે.
ભલે. ૨૦
ઈમ શુદ્ધ ભાવો થકી ઉત્કર્ષે, રામ પોળમાં પેસી એ હરખે રે. ભલે. ૨૧
કુંતાસરે પાળે નવઘણ ભાળો, જેહ કીધી સાહ સુગાલો રે. ભલે. ૨૨
ધ્રાઈ સોપાન ચઢી અતિ હરખો, જઈ વાઘીણુ પોળે નીરખો રે. ભલે. ૨૩
થીરતા એ શુભ જોગ જગાવો, કહે અમૃત ભાવના ભાવો રે. ભલે. ૨૪

ઢાળ બીજી

(સીતા હરખીજી હરખીજી)

નીરખીજી નીરખીજી, હું તો હરખું રે નીરખીજી,
હરખીજી હરખીજી, હું તો પ્રણમું રે નીરખીજી.
અતી હરખે સંચરતાં જોતાં, જીનઘર ઓળા આળેજી.
જીવ જગાવી સીસ નમાવી, આવી હાથી પોળે. હું તો. ૧
આગલી પુંડરીક પોળે ચઢતાં, પ્રણમું બેકર જોડીજી,
તીરથપતિનું ભુવન નીહાળી, કરમ જંજીર મેં તોડી. હું તો. ૨
મૂળ ગભારે જોતાં માંનું, સુકૃત સઘળા તેડીજી,
તતક્ષીણુ દુષ્કૃત દૂરે પળાંયાં, નાખી કુગતિ ઉખેડી. હું તો. ૩

દીઠો લાડક મારુદેવીનો, બેઠો તીરથ થાપીજી,
પુરવ નવાણું વાર આવ્યાંથી, જગમાં કીરતિ વ્યાપી. હું તો. ૪

શ્રી આદીશ્વર વિધિશું વંદી, બીજા સર્વ જુહારૂજી,
નમિ વિનમિ કાઉસગિયા પાસે, જોઈ જોઈ આતમ તારૂ. હું તો. ૫

સાંહમાં ગજવર ખંધે બેઠાં, ભરત ચક્રીની માડીજી,
તીમ સુનંદા સુમંગળા પાસે, પ્રણમું તે ધન લાડી. હું તો. ૬

મૂળ ગભારામાં જીતમુદ્રા, એકે ઊણા પંચાસજી,
રંગમંડપમાં પડીમા એંશી, વંદી ભાવ ઉલ્લાસે. હું તો. ૭

ચૈત ઉપર ચૌમુખ થાપ્યો છે, ફીરતી પ્રતીમા વાંદુજી,
વળી ગૌતમ ગણધરની ઠવણા, શી તારીફ વખાણું. હું તો. ૮

દેહેરા બાહીર ફીરતી દેરી, ચોપન રૂડી દીસેજી,
તેહમાં પ્રતીમા એક સો ત્રાંણું, દેખી હીયડું હીસે. હું તો. ૯

નીલુડી રાયણ તરુવર હેઠલ, પીલડા પ્રભુજીનાં પાયજી,
પૂજી પ્રણમી ભાવના ભાવી, ઊલટ અંગ ન માય. હું તો. ૧૦

તસપદ હેઠળ નાગમોરની, મુરત બેહુ સોહાવેજી,
તસ સુરપદવી સિધાચળના, માહાત્મ માંહી કહાવે. હું તો. ૧૧

સાંહમા પુંડરીક સ્વામી વીરાજે, પ્રતિમા છવીસ સંગેજી,
તેહમાં બોધની એક જિન પ્રતિમા, ટાળી નમીએ રંગે. હું તો. ૧૨

તીહાંથી બાહીર ઉતર પાસે, પ્રતિમા તેર દેદારૂજી.
એક રૂપાની અવર ધાતુની, પંચ તીરથ છે વારુ. હું તો. ૧૩

ઉતર સનમુખ ગણધર પગલાં, ચઉદસયાં બાવનનાંજી,
તેહમાં શાંતિજિણંદ જુહારૂ, પુગ્યા કોડ તે મનના. હું તો. ૧૪

દક્ષિણ પાસે સહસકુટને, દેખી પાપ પળાયાજી,
એક સહસ ચોવીસ જિનેશ્વર, સંખ્યા એ કહેવાય. હું તો. ૧૫

દસ ક્ષેત્રે મળી ત્રીસ ચોવીસી, વળી વીહરમાન વીદેહજી,
એકસો આઠ ઉત્કૃષ્ટે કાળ, સંપ્રતિ વીસ સનેહી. હું તો. ૧૬

ચોવીસ જિનનાં પંચ કલ્યાણક, એકસો વીસ સંભારીજી,
શાશ્વતા ચ્યાર પ્રભુ સરવાળે, સહસકુટ નીરધારી. હું તો. ૧૭

ગોમુખ યક્ષ ચક્રકેસરી દેવી, તીરથની રખવાળીજી,
તે પ્રભુના પદપંકજને સેવે, કહે અમૃત નિહાળી. હું તો. ૧૮

ઢાળ ત્રીજી

(મુનિસુવ્રત જિન અરજ અમારી—એ દેશી)

એક દિશાથી જિનઘર સંખ્યા, જિનવરની સંભળાવું રે,
આતમથી ઓળખાણ કરીને, તે અહી ઠાંણ બતાવું રે.
ત્રિભુવન તારણ તીરથ વંદો૦ ૧

રાયણથી દક્ષણને પાસે, દેહરી એક ભલેરી રે,
તેહમાં ચોમુખ દોય જુહારૂ, કાપુ ભવના ફેરી રે. ત્રિ૦ ૨

ચોમુખ સર્વ મળીને છૂટા, વીસ સંખ્યાએ જાણું રે,
છૂટી પ્રતિમા આઠ જુહારી, કરીએ જનમ પ્રમાણો રે. ત્રિ૦ ૩

સંઘવી મોતીચંદ પટણીનું, સુંદર જિનઘર સોહે રે,
તીહાં પ્રતિમા ઓગણીસ જુહારી, હીયડું હરખીત હોય રે. ત્રિ૦ ૪

શ્રી સમેતશિખરની રચના, કીધી છે ભલી ભાંત રે,
વીસ જિનેશ્વર પગલાં વંદું, બાવીસ જિન સંગાતે રે. ત્રિ૦ ૫

કુશલબાઈના ચોમુખ માંહી, સીત્તેર જિન સોહાવે રે,
અંચલગચ્છના દેહરા માંહી, બત્રીસ જિનજી દેખાવે રે. ત્રિ૦ ૬

સામુલાના મંડપ માંહી, છેંતાલીસ જિણંદો રે,
ચોવીસ પટ્ટો એક તીહાં છે, પ્રણમું પરમાનંદો રે. ત્રિ૦ ૭

અષ્ટાપદ મંદિરમાં જઈને, અવધિ દોષ તજીશ રે,
ચ્યાર આઠ દસ દોય નમિએ, બીજા જિન ચાળીસ રે, ત્રિ૦ ૮

(..)
શેઠજી સુરચંદની દેહેરીમાં, પ્રતિમાગણ વિરાજે રે. ત્રિ૦ ૯

વસ્તુપાળના દેહરા માંહીં, થાપ્યા શ્રી રિષભ જીણંદા રે,
કાઉસગિયા બે એકત્રીસ જિનવર, સંઘવી તારાચંદ રે. ત્રિ૦ ૧૦

મેરુ શિખરની ઠવણા મધ્યે, પ્રતિમા બાર ભલેરી રે,
ભાંણા લીંબડીઆની દેહરીમાં, દસ પ્રતિમા જુઓ હેરી રે. ત્રિ૦ ૧૧
સંઘવી તારાચંદ કેવળ પાસે, દેહરી ત્રિણ છે અનેરી રે,
તેહમાં દસ જિન પ્રતિમા નીરખી, થીર પરણીત થઈ મેરી રે. ત્રિ૦ ૧૨

પાંચ ભાઇઆના દેહરા માંહી, પ્રતિમા પાંચ છે મોટી રે,
બીજી તેત્રીસ જિન પડિમા છે, એહ વાત નહીં ખોટી રે. ત્રિ૦ ૧૩

અમદાવાદીનું દેહરું કહીયે, તેહમાં પ્રતિમા તેર રે,
તે પછવાડે દેહરી માંહીં, પ્રણમું આઠ સવેરી રે. ત્રિ૦ ૧૪

તેહમાં નવ જિન પડીમા વંદી, કવિ અમૃત ગુણ ગાવે રે,
(..)
ત્રિભોવન તારણ તીરથ વંદો. ૧૫

ઢાળ ચોથી

(તુમે પીળાં પીતાંબર પેહેર્યાંજી મુખને મરકલડે)

રાયણથી ઉત્તર પાસેજી, તીરથના રસીઆ,
જિનવર જીનઘર ઉલ્લાસેજી, મુજ હઇડે વસીઆ. આંકણી

સહુ ભાખ્યો જોઈ સીરનામીજી, તી૦
મુજ મનના અંતરજામીજી. મુજ. ૧
જિનમુદ્રએ રિખભ જિણંદોજી, તી૦
તીમ ભરત બાહુબળી વંદોજી, મુજ.
નમિવિનમિ કાઉસગ સીમાજી, તી૦
બ્રાહ્મી સુંદરી એક દેહરીમાંજી. મુજ. ૨
પક્ષકીસન શુકલ બ્રહ્મચારીજી, તી૦
શેઠ વિજય ને વિજયા નારીજી, મુજ.
એહવા કો ન હુવા અવતારીજી, તી૦
જાઉં તેહની હું બલિહારીજી. મુજ. ૩
ગચ્છ અંચલ ચૈત્ય કહાવેજી, તી૦
વીસ પડિમા વંદું ભાવેજી, મુજ.
તસ મંડપ થંભા માંહીજી. તી૦
ચઉદ પડિમા વંદું ત્યાંહીજી. મુજ. ૪
ભુખણદાસના દેહરા માંહીંજી, તી૦
તેર પડિમા થાપીઉ છાંહીંજી, મુજ.
વાછરડા મંગળ ખંભાતીજી, તી૦
તસ ચૈત્યમાં ત્રીણ્ય સોહાતીજી. મુજ. ૫
સાકરબાઈની દેહેરી વંદીજી, તી૦
સાત પ્રતિમા નીરખીઆણંદોજી, મુજ.

તીહાંથી વળી આગલ ચાલોજી. તી૦
માત વીસોતનું દેહેરું ભાળોજી. મુજ. ૬

પીણ તે વસ્તુપાળે કરાવ્યુંજી, તી૦
આઠ પ્રતિમાએ સોહાવ્યુંજી, મુજ.
તે ઉપર ચોમુખ રાજેજી, તી૦
શાશ્વત જિન વિરાજેજી. મુજ. ૭

ઉગમણી બે છે દેહેરીજી, તી૦
જિન પડીમા ઈગ્યાર ભલેરીજી, મુજ.
શા હેમચંદની દક્ષણાતીજી, તી૦
દેહેરીમાં જોડી સોહાતીજી. મુજ. ૮

શા રામજી ગંધારીએ કીધોજી, તી૦
પ્રાસાદ ઉત્તંગ પ્રસિદ્ધોજી, મુજ.
તીહાં ચોમુહ દેખી આણંદજી, તી૦
સાત પ્રતિમા શોખે વંદુંજી. મુજ. ૯

ખટ દેહરી છે તસ સંગેજી, તી૦
જિન નમીએ બેંતાલીસ રંગેજી, મુજ.
તીહાં ચોવીસ જિનની માડીજી, તી૦
જિનસંગે લઈને ઠાહાડીજી. મુજ. ૧૦

મુલકોરની ભમતી માંહીજી, તી૦
ફરતી છે ચ્યાર દિશાએજી, મુજ.
પાંચસેંહેં સડસઠ સુખ કંદોજી, તી૦
ફીરતા જિન સઘળે વંદોજી. મુજ. ૧૧

મૂળ કોટનાં ચૈત્ય નીહાળોજી, તી૦
એકસો પાંચઠ સરવાળેજી, મુજ.
તીહાં પ્રભુ સગવીસસેંહ વંદોજી, તી૦
કહે અમૃત ચીર નંદોજી. મુજ. ૧૨

ઢાળ પાંચમી

(વાતો કરો વેગળા રહી વીસરાંમી રે—એ દેશી)

હવે હાથીપોળની બાહીરે વીસરાંમી રે,
એ ગોખે છે જિનરાજ નમું સીરનાંમી રે;
તેહથી દક્ષિણ શ્રેણીએ વી૦ કહુ જિનઘર જિનનો સાજ. નમું. ૧
કુમરનરીંદે કરાવીઓ વી૦ ધન ખરચી સાર વિહાર, નમું.
બાવન સીખરે વંદીઓ વી૦ તીહુંતર જિન પરીવાર. નમું. ૨
વળી ધનરાજને દેહરે વી૦ પ્રતિમા વંદું સાત, નમું.
દેહરે વર્ધમાન શેઠને વી૦ પ્રતિમા સાત વિખ્યાત. નમું. ૩
સરવજી રાધનપુરી વી૦ તેહનું જિનઘર જોય, નમું.
તીહાં પગટ જિન દીપતા વી૦ પ્રણમી પાતીક ધોય. નમું. ૪
તેહની પાસે વિરાજતા વી૦ મંદિરમાં જિન ચ્યાર નમું.
હાથી આગળ જોઈએ વી૦ અદ્ભુત રચના સાર. નમું. ૫
જગત શેઠજીએ કીઓ વી૦ ત્રીણ સિખરો પ્રાસાદ, નમું.
તીહાં પગટ જીન પેખતાં વી૦ મુજ પરણુતી હુઈ આલ્હાદ. નમું. ૬
પાસે ભુવન જિનરાજનું વી૦ તીહાં ખટ પ્રતિમા ધાર, નમું.
મુર્ચ્છા ઉતારી કીધું વી૦ તે હીરબાઈએ સાર. નમું. ૭
કુંવરજી લાધા તણા વી૦ દીપે દેવળ ખાસ, નમું.
તેત્રીસ જિનશું થાપીઆ વી૦ સહસફણ શ્રી પાસ. નમું. ૮

વિમળવસહી એ ચૈત્ય છે વી૦ જુઓ ભુલી વણીમાં ચ્યાર, નમું.
વળી ભમતીએ ચોમુખ બે મળી વી૦ તીહાં એકાશી જિનધાર. નમું. ૯
નેમીસર ચોરી તીહાં વી૦ એકસો સીત્તેર દેવ, નમું.
મૂલનાયક શું વંદીએ વી૦ વળી લોકનાલ તતખેવ. નમું. ૧૦
વિમળવસહી પાસે એ છે વી૦ દેહરી દોય વીહાળ, નમું.
પ્રતિમા આઠ જુહારીએ વી૦ આતમ કરી ઉજમાળ. નમું. ૧૧
પુન્ય પાપનું પારખું વી૦ કરવાને ગુણવંત, નમું.
મોક્ષબારી નામેઅ છે વી૦ તીહાં પેસી નીકસો સસ્વત. નમું. ૧૨
તીરથની ચોકી કરે વી૦ વળી શંખ તણી રખવાળ, નમું.
કરમાસાહીં. થાપીયા વી૦ સહુ વિઘન હરે વીસરાળ. નમું. ૧૩
સઘળે અંગે શોભતાં વી૦ ભૂષણ ઝાકઝમાળ, નમું.
ચરણા ચોળી પેહરણે વી૦ સોહે ઘાટડી લાલ ગુલાલ. નમું. ૧૪
ચતુરભુજા ચક્રેશ્વરી વી૦ તેહના પ્રણમી પાય, નમું.
સંઘ સકળ ઓળગ કરે વી૦ બુદ્ધ અમૃત ભર ગુણ ગાય. નમું. ૧૫

ઢાળ છઠ્ઠી

(ભવિ તુમે વંદો રે સંખેશ્વર જિનરાયા—એ દેશી)

ભવિ તુમે સેવો રે એ જિનવર ઉપગારી, કો નહીં એવો રે
તીરથમાં અધિકારી, એ આંકણી.

હાથી પોળથી ઉત્તર શ્રેણી, જિનઘર જિનજી છાજે;
સમોવસરણ સુંદર છે તેહમાં, પ્રતિમા ચ્યાર વિરાજે. ૧
સમોવસરણ પંછવાડે દેહરી, આઠે અનોપમ સોહે;
વીસ જિનેશ્વર તેહમાં બેઠા, ભવિયણનાં મન મોહે. ભવિ. ૨

રતનસિંઘ ભંડારી જેણે, કીધું દેવળ ખાસ;
તિહાં જિન ચ્યાર સંઘાથે થાપ્યાં, વિજય ચિંતામણી પાસ. ભવિ. ૩

તેહની પાસે ચ્યાર છે દેહરી, તિહાં જિન પડિમા વીસ;
પ્રેમજી વેલજી સાહને દેહરે, પ્રણમું પાંચ જગીસ. ભવિ. ૪

નથમલ આણંદજીએ કીધું, જિનમંદિર સુવિલાસ;
તિહાં જઈ પાંચ જિનેશ્વર ભેટે, મેટે ભવની જાળ. ભવિ. ૫

વધુસા પરણિને દેહ રે, અષ્ટાદસ જિનરાય;
પાસે દેહરી ચિનાંઈ બિંબની, દેશ બંગાળા કહીયા. ભવિ. ૬

અતિ અદ્ભુત જિન મંદિર રૂડું, લાધા વોહોરા કેરૂ;
તિંહા સત્તર જિન પડિમા વંદે, તેહનું ભાગ્ય ભલેરૂ. ભવિ. ૭

સા મીઠાચંદ લાધા જાણું, પાટણ શેહેરના વાસી;
જિનમંદિર સુંદર કરી પડિમા, પાંચ ઠવી છે ખાસી. ભવિ. ૮

શુણીત જયમલજીને દેહરે, ચોમુખ જઈને જુહારૂ;
પ્રતિમા દોય દિગંબર દેહરે, ભુવને નિરખી ભાખ્યું સારુ. ભવિ. ૯

રિખભ મોદીએ પ્રાસાદ કરાવ્યો, તિહાં દસ પડિમા વંદો;
રાજસી સાહનાં દહેરા માંહી, ભેટયાં સાત જિણંદો. ભવિ. ૧૦

તીરથ સંઘ તણો રખવાલો, યક્ષ કપરદી કહીએ;
બીજી માત ચક્કેસરી વંદી, સુખસંપત્તિ સહુ લહીએ. ભવિ. ૧૧

નાહાનાં મોહોટાં ભુવન મળીને, એંતાલીશ અવધારો;
સંખ્યાએ જિનજીની પડિમા, પાંચસેં સોળ જુહારો. ભવિ. ૧૨

ઇણિપેરે સઘળાં ચૈત્ય મળીને, નાહી સુરજ કુંડ;
જયણાએ સુચિ અંગ કરીને, પેહેરો વસ્ત્ર અખંડ. ભવિ. ૧૩

વિધિ પૂર્વક સામગ્રી મેલી, બહુ ઉપચાર સંઘાતે;
નાભિનંદન પૂજી સહુ પૂજે, જિનગુણ અમૃત ગાવે. ભવિ. ૧૪

ઢાળ સાતમી

(ભરત નૃપ ભાવશું એ—એ દેશી)

બીજી ટુંક જુહારીએ એ, પાવઠીએ ચઢી જોઈ,
નમો ગિરિરાજને. એ આંકણી૦
પહેલાં તે અદભુદ દેખીએ, મુજ મન અચરીજ હોય. નમો૦ ૧

તીહાંથી આગળ ચાલતાં એ, દેહરી એક નીહાળ; નમો૦
તેહ ઠામે જઈ વંદીએ એ, જિન દોય નીહાળ. નમો૦ ૨

સંઘવી પ્રેમચંદે કર્યો એ, જિનમંદિર સુખકાર; નમો૦
સર્વતોભદ્ર પ્રાસાદમાં એ, બિંબ નવાણું સાર. નમો૦ ૩

હેમચંદ લવજીએ કર્યો એ, દેહરો તીહાં શુભ ભાવ; નમો૦
બિંબ પચવીસ તીહાં વંદીએ એ, ભવોદધિ તારણ નાવ. નમો૦ ૪

આગવ પાંડવ વંદીએ એ, પાંચ રહ્યાં કાઉસગ્ગ; નમો૦
કુંતા માતા દ્રુપદી એ, ગુણમણીનાં તે વગ્ગ. નમો૦ ૫

ખરતર વસહીની બારીએ એ, પહેલું શાંતિ ભુવન્ન; નમો૦
સીતેર જિનને વંદીએ એ, ચોવીસ વટ્ટા ત્રણ્ય. નમો૦ ૬

પાસે પાર્શ્વજિનેશ્વરૂએ, બેઠા ભુવન મોઝાર; નમો૦
ચોવીસ વટો એક તેહમાંએ, સાધુ મુદ્રા દોય ધાર. નમો૦ ૭

તેહમાં નંદીશ્વર થાપનાએ, બાંવન જિન પરીવાર; નમો૦
અવિધિ આસાતના ટાળીને એ, બિબ ઉગણ્યાશી જુહાર. નમો૦ ૮

એક જિન ઘરમાં થાપીઆ એ, શ્રીમંધર જિનરાય; નમો૦
પ્રતિમા ચ્યાર શું વંદીએ એ, પરિણતી શુદ્ધ ઠરાય. નમો૦ ૯

ત્રીણ જિનરાય શું ભુવનમાં એ, બેઠા શ્રી અજિતજિણંદ; નમો૦
પાસે માત ચકકેસરી એ, અષ્ટ ભુજાને અમંદ. નમો૦ ૧૦

છુટા ચોમુખ તેહનીએ, પ્રતિમા વંદો બાર; નમો૦
રાયણ તળે ચઉ પાદુકાએ, તીહાં એક પડિમા સાર. નમો૦ ૧૧

ગણધર પાદુકા વંદીએ એ, ચઉદસયાં બાવન્ન પરીવાર; નમો૦
પાસે બે બે દેહરી દીપતીએ, કીધી ધન તે જન્મ. નમો૦ ૧૨

શા હેમચંદ સિખર તણોં એ, ભુવનમાં ત્રીણ જિનરાજ; નમો૦
પ્રણમીએ પાસ જીનેશ્વરું એ, એક દેહરે શિરતાજ. નમો૦ ૧૩

આંમણસાંમાં છે દેહરાંએ, શ્રી શાંતિનાથનાં દોય; નમો૦
એકમાં સાહીબ ત્રીણ્ય નમું એ, બીજે પંચાસતું જોય. નમો૦ ૧૪

મૂળ કોટ માંહી દક્ષિણ દીસે એ, દેહરી ત્રણ્ય છે જોડ; નમો૦
તીહાં ખટ પ્રતિમા વંદીએ એ, કહે અમૃત મદ મોડ. નમો૦ ૧૫

ઢાળ આઠમી

(એ તો ગેહેલો છે ગિરધારીજી, એને શું કહીએ—એ દેશી)

ઉત્તર પૂરવ વીચલે ભાગે, દેહરી ત્રણ્ય સોહાવે રે,
હરખીને તે થાનીક ફરસી, પરસી સમતા ભાવે;
એહને સેવોને હાં રે તુમે સેવો સહુ નરનાર, એ૦
એ તો મેવો એણે સંસાર,
એ તો ભવજલ તારણહાર. એ આંકણી૦ ૧

તેહમાં થાવચ્ચા સુત સેલગસૂરિ પ્રમુખ સુખદાઈ રે;
ઇણ ગિરિ સિદ્ધાં તેહનાં પગલાં, વંદું સહસ અઢાઈ. એ૦ ૨

પાસે વિહાર ઉતંગ વિરાજે, રંગમંડપ દીસી ચ્યાર રે;
સેઠ સવા સોમજીએ કરાવ્યો, ખરચી વીત ઉદાર. એ૦ ૩

અનંત ચતુષ્ટય ગુણ નીપજ્યાથી, સરીખા ચ્યારે રૂપ રે;
પરમેશ્વર શુભ સમે થાપ્યા, ચ્યાર દીશાએ અનુપ. એ૦ ૪

તે મૂળનાયક રિખભ જિનેશ્વર, બીજા જિન ત્રેંતાળ રે;
શુદ્ધ નિમિત કારણ લહીએ એવા, હું પ્રણમું ત્રીણ્ય કાળ. એ૦ ૫

ઉપર ચોમુખ છવીસ જિનશું, દેખી દુરિત નીકંદું રે;
ચોવીસ પટ્ટો એક મળીને, ચોપન પ્રતીમા વંદું રે. એ૦ ૬

સાંહમા પુંડરિકસ્વામી બેઠા, પુંડરિક વરણા રાજે રે;
એ તસ પર વંદી બહાર દેહરી, તેહમાં શુભ વિરાજે રે. એ૦ ૭

રિખભ પ્રભુ ને પુત્ર નવાંણું, આઠ ભરત–સુત સંગે રે;
એકસો આઠ સમય એક સિદ્ધા, પ્રણમું તસ પદ રંગે. એ૦ ૫

ફરતી ભમતી માંહી પ્રતિમા, એકસો ને છત્રીસ રે;
તેહમાં ચોવીસ પટ્ટા સાથે, એકસો સાઠ જ બીસ. એ૦ ૯

પોળ બાહિર મરુદેવી ટુંકે, ચોમુખ એક પ્રસિદ્ધો રે;
ધન વેલબાઈએ નિજ ધન ખરચી, નરભવ સફળો કીધો. એ૦ ૧૦

પશ્ચિમને મુખ સાંમા સોહે, દેવળમાં મનોહારી રે,
ગજધર ખંધે બેઠા આઈ, તીરથનાં અધિકારી. એ૦ ૧૧

સંપ્રતિરાએ ભુવન કરાવ્યું, ઉત્તર સનમુખ સોહે રે;
તેહમાં અચીરા નંદન નિરખી, કહે અમૃત મન મોહે.
એહને સેવો રે ૧૨

ઢાળ નવમી

(આઠ કૂવા નવ વાવડી—એ દેશી)

હવે પછી થાવસહીમાં વાલા, તુમે ચાલો ચેતન લાલારાજ;
આજ સફળ દિન એ રૂડો. આંકણી.

જિન મંદિર જિન મુરત ભેટો, ભવભવનાં પાતીક મેટો રાજ.
આજ. ૧

તીહાં પાંચ ગભારે જઈ અટકળિયા, માનુ પાંચ પ્રમેથી મળીયા
રાજ; આજ.
રાયણ તળે પગલા સુખદાઈ, તીહાં રિખભ પ્રભુને ગાઈ
રાજ. આજ. ૨

નેમિ જિનેશ્વર સીસ પ્રવીણ, મુનિ નંદીખેણ નવીન રાજ; આજ.
શ્રી શેત્રુંજય ભેટણ આવ્યા, તીહાં અજીત શાંતિ ગુણ ગાયા
રાજ. આજ. ૩

તેહ તવન મહીમાથી જોડે, બીહું જિનવર વંદ્યા કોડે રાજ; આજ.
તેહ મંદિર બે જોડે નીરખી, મેં ભેટચા બેહુ જિન હરખી
રાજ. આજ ૪

નયર ડબોહી તણી જે વાસી, મનુ પારખ ધર્મ અભ્યાસી.
રાજ; આજ.
તીણે જિનમંદિર કીધું સારું, તીહાં ત્રણ્ય પ્રતિમાને જુહારૂ
રાજ. આજ. ૫

એક ભુવનમાં ત્રણ્ય જિન રાજે, બીજામાં નેમ વીરાજે; રાજ.
દેવળ એક દેખી દુરીત નિકંદું, તીહાં પ્રાર્શ્વ પ્રભુને વંદું
રાજ. આજ. ૬

બાવન દેહરી પાછળ ફરતી, જિનમંદિર શોભા કરતી રાજ; આ૦
તેહમાં અજીત જિનેશ્વર રાચા, મેં પ્રણમીને ગુણ ગાયા
રાજ. આજ.

આજ નાનાં મોટાં ભુવન નિહાળિ, સગતિસગણ્યા સંભાળી
રાજ; આજ
સંખ્યા એ જિનપ્રતિમા જાણીએ, પાંચસેં નવ્યાસી ગણીએ
રાજ. આજ.

એ તીરથ માળાસુ વીચ્યારી, તુમે જાત્રા કરો હીતકારી
રાજ; આજ
આજ દર્શન પૂજા સફળી થાએ, શુભ અમૃત ભાવે ગાએ
રાજ. આજ૦

ઢાળ દશમી

(આજ મુને સંભવ જિનશું પ્રીત અવીહડ લાગી રે—એ દેશી)

તુમે સિદ્ધગિરિના બેહું ટુંક જોઈ જુહારો રે,
તુમે ભુલ્ય અનાદિની મુંક્ય એ ભવ આરોરે, તુમે ધરમી જીવ સંઘા
ચરણતી રંગે રે, તુમે કરજયો જાત્રા સનાથ સુવીહીત સંગે રે.

તુમે વાવરજ્યો એક વાર સચીત સહુ ટાળો રે,
કરી પડીકમણાં દોય વાર, પાપ પખાળો રે;
તુમે ધરજ્યો શીલ શણગાર ભૂમિ સંથારો રે,
અળુઆંણે પાળ સંચાર છહીરી પાળો રે.

ઇમ સુણી આગમ રીત હીયડે ધરજ્યો રે,
કરી સદહણા પરતીત તીરથ કરજ્યો રે;
આ દુઃસમ કાળે જોય વિઘન ઘણેરાં રે,
'કીધું તે સીધું સોથ શું છે સવેરા રે.

એ હિતશિક્ષા જાંણુ સુગુણા હરખો રે,
વળી તીરથનાં અહીં ઠાંણ આગે નીરખો રે;
દેવકીના ખટનંદ નમી અનુસરીએ રે,
આતમ શકતે અમંદ પ્રદક્ષણા ફરીએ રે. ૪

પહેલી ઉલખાલોળ ભરી તે જળશું રે,
જાણે કેસરનાં ઝબકોળ નમણના રસશું રે;
પૂજે ઇંદ્ર અમુલ રયણ પડિમાને રે,
તે જળ આખ્ય કપોળ ઠવો સીર ઠાંમે રે. ૫

આગળ દેહરી હોય સમીપે જાઉં રે,
તીહાં પ્રતિમા પગલાં હોય નમી ગુણ ગાઉં રે;
વળી ચીલ્લણ તલાવડી દેખી મનમાં ધારૂં રે,
તીહાં સિદ્ધસિલ્લા સંખેપ ગુણી સંભારૂં રે. ૬

ભાડવે ભવીયણ વૃંદ આપણ જાશ્યુ રે,
જે થાનક અજીત જિણંદ રહ્યા ચોમાસું રે;
સાંબ મુનિ પરજુત્ર થયા અવિનાશી રે,
તે ધન્ય કૃતારથ પુન્ય થુણે ગુણ રાશી રે. ૭

હું તો સિદ્ધવડ પગલાં સાથે નમું હીત કાજે રે,
ઇહાં શિવસુખ દીધું હાથ બહુ મુનિરાજે રે;
ઇમ ચઢતાં ચ્યારે પાજ ચઉ ગતિ વારે રે,
એ તીરથ જગત જીહાજ ભવજલ તારે રે. ૮

જે જગ તીરથ સંત તે સહુ કરીએ રે,
પણ એ ગિરી ભેટે અનંત ગુણફળ વરીએ રે;

પુંડરીકનાં નામ એકવીસ લીજે રે,
જીમ મનવંછીત કામ સઘળાં સીજે રે. ૯

કરીએ પંચસનાત્ર રાયણ આદે રે,
તીમ રૂડી રથયાત્ર પ્રભુ પ્રસાદે રે;
વળી નવાણું વાર પ્રદક્ષિણા ફરીએ રે,
સ્વસ્તિક દીપક સાર તે જે કરીએ રે. ૧૦

પૂજા વિવિધ પ્રકાર નૃત્ય બનાવો રે,
ઇમ સફળ કરી અવતાર ગુણી ગુણ ગાવો રે;
નિજ અનુસારે શક્તિ તીરથ સંગે રે,
તુમે સાધુ સ્વામી ભક્તિ કરજ્યો રંગે રે. ૧૧

પાલીતાણું ધન્ય ધન્ય, ધન્ય તે પ્રાણી રે,
જીહાં તીરથ વાસી જગ પુન્ય કેમાણી રે;
પ્રહ ઉગમતે સુર રિખભજી ભેટો રે,
કરી દસત્રીક આણાપુર પાપ સમેટો રે. ૧૨

જીહાં લલીતા સરપાળ નમી પ્રભુ પગલાં રે,
ડુંગર ભણી ઉજમાળ ભરીએ ડગલાં રે;
વીચમાં ભુખણ વાવ્ય જોઈને ચાલો રે,
તુમે ગુણ ગણતાં શુભ ભાવ સાથે માલો રે. ૧૩

તુમે ધૂપઘટી કરમાંહી ઝુલા દેતા રે,
વડની છાંયા માંહી તાળી લેતા રે;
આવી તલેટી ઠાંણ તનુ સુચી કરીએ રે,
પૂરવ રીત પ્રમાણ પછે પરવરીએ રે. ૧૪

ઈણી પરી તીરથમાળ ભાસે ભણશે રે,
જેણે દીઠું નયણ નીહાળ વિશેષે સુણશે રે;
લહેશે મંગળમાળ કંઠ જે ધરશે રે,
વળી સુખસંપત સુવિશાળ મહોદય વરશે રે. ૧૫

તપગચ્છગયણદીણંદ રૂપે છાજે રે,
શ્રી વિજયદેવસૂરીંદ અધીક દીવાજે રે;
રત્નવિજય તસ સીસ પંડિત રાયા રે,
ગુરુરાજ વિવેક જગીશ તાસ પસાયા રે. ૧૬

કીધો એહ અભ્યાસ અઢાર ચાળીશે રે,
ઉજ્વળ ફાગુણ માસ તેરસ દિવસે રે;
શ્રી વિમળાચળ ચિન્તા ધરી ગુણ ગાયા રે,
કહે અમૃત ભવિયણ નિત નમો ગિરિરાયા રે. ૧૭

કળશ

ઇમ તીરથમાળા ગુણહ વિશાલા વિમળ ગિરિવર રાજ રે,
કહે સ્વપર હેતે પુણ્ય સંકેતે એહ જિનધર સાજને;
તપગચ્છગયણ દિણંદ ગણધર વિજયજિણંદસૂરીશ્વરો,
રચી તાસ રાજે પુણ્ય સાજે અમૃત રંગ સુહંકરૂ. ૧૮

પરિશિષ્ટો

श्री. यशोविजयजी उपाध्यायकृत

सवासो गाथानुं श्री. सीमंधरस्वामीनुं स्तवन

સત્તરમી શતાબ્દીમાં થયેલા જૈનશાસન-પ્રભાવક મહા-મહોપાધ્યાય શ્રી. યશોવિજયજી મહારાજ કે, જેમના પવિત્ર નામથી કોઇક જ અપરિચિત હશે, તેઓશ્રીએ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં વિરાજમાન દેવાધિદેવ શ્રી. સીમંધરસ્વામીને વિનિતરૂપ આ સ્તવન કર્યું છે.

ढाळ पहेली

॥ एक दिन दासी दोडती, ए देशी ॥

स्वामी सीमंधर विनति, सांभलो माहरी देव रे ।
ताहरी आण हुं शिर धरुं, आदरुं ताहरी सेव रे ॥
स्वामी सीमंधर विनति० ॥ १ ॥

અર્થ—હે દેવાધિદેવ શ્રી. સીમંધરસ્વામી! તમે મારી વિનતિને સાંભળો. હું આપની આજ્ઞાને મસ્તકે ધારણ

કરું છું, અને આપની સેવા આદરું છું એટલે અંગીકાર કરું છું. માટે હે સીમંધરસ્વામી! આપશ્રીએ મારી વિનતિ સાંભળવી જ જોઈએ.

આ વિનતિમાં ઉપાધ્યાયજી મહારાજશ્રીએ સ્વામિ-સેવકભાવ સંબંધ દર્શાવ્યો છે. 'આપની આજ્ઞાને ધારણ કરનાર અને આપની સેવાને અંગીકાર કરનાર હું આપનો સેવક છું' એમ વિનીતભાવ પ્રગટ કરી સેવકની વિનતિ સ્વામીએ સાંભળવી જ જોઈએ એમ પ્રાર્થના કરે છે.૧

कुगुरुनी वासना पाशमां, हरिण पेरे जे पड्या लोक रे ।
तेहने शरण तुज विण नहीं, टलवले बापडा फोक रे ॥
स्वामी० ॥ २ ॥

અર્થ—કુગુરુની વાસના એટલે જુઠા ઉપદેશની ધારણા, તે રૂપી પાશ–બંધન–માં હરણની માફક જે લોકો પડ્યા છે, તે લોકોને હે પ્રભો! આપના સિવાય બીજું કોઈ શરણ એટલે આધારભૂત નથી. એવા લોકો બાપડા કુગુરુના પાશ-બંધન–માં ફોગટના ટળવળિયાં મારી રહ્યા છે, ગુરુ બની જે જુઠો ઉપદેશ દેનારા છે તે કુગુરુ કહેવાય છે. તેવા કુગુરુઓના વાગ્જાળરૂપી પાશ–બંધન–માં સપડા-એલા લોકો દૃષ્ટિમોહથી મુંઝાઈ ઉન્માર્ગને સત્ય માર્ગ સમજી પડ્યા રહે છે. એવા લોકોને હે નાથ! આપનો સત્ય ઉપદેશ પરિણમે તો જ એ પાશબંધન છૂટે. દૃષ્ટિ-મોહથી મુંઝાઈ રહી, કુગુરુને ગુરુ તરીકે માની બેસનારા લોકો જે કાંઈ કષ્ટ ક્રિયા કરે છે તે શ્રમ ફોગટ જાય છે.

કુગુરુનો સંગ ત્યજી સદ્‌ગુરું જે હિતકર માર્ગ બતાવે તે માર્ગે ચાલવાથી કરેલી દરેક ક્રિયાઓ સંપૂર્ણ ફળ આપનારી થાય છે. ધર્મબુદ્ધિ સિવાય, અન્ય અનેક જાતની લાલસાઓ પૂરી કરવા માટે જે લોકો, મોહક ચમત્કાર દેખાડનારા અને પાંચ ઇંદ્રિયોના લાલચુ વેષધારી વિડંબકોને ગુરુ તરીકે માની બેસે છે, અને ઉજ્જ્વલ ચારિત્રવાન્ તથા સત્ય ઉપદેશ આપનારા ગુરુઓ પાસેથી પોતાની લોભી, સંસાર વધારનારી લાલસાઓ પૂરી પાડનારી આશાઓ ન મળતાં જેઓ સુગુરુઓને હીનસત્ત્વી તથા માત્ર ઉદરંભરિ માને છે, એવા લોકોને બોધિ બીજની પ્રાપ્તિ વિશેષ દુર્લભ છે. માટે આત્મહિતાર્થે સદ્‌ગુરુનું શરણ લેવું એ જ શ્રેયસ્કર છે.૨

ज्ञान दर्शन चरण गुण विना. जे करावे कुलाचार रे ।
लूंटे तेणे जन देखतां, किहा करे लोक पोकार रे ।
स्वामी० ॥ ३ ॥

અર્થ—જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના ગુણો પોતાનામાં નહીં છતાં કુગુરુઓ, માત્ર પોતાનો પક્ષ બળવાન્ બનાવવા જ્ઞાન-દર્શન–ચારિત્રરૂપ રત્નત્રય આપવાને બહાને, દામ્ભિક વૃત્તિથી બીજાઓને કુલાચાર કરાવે છે, તેવા કુગુરુઓ મુગ્ધ શ્રદ્ધાવંત લોકોને દેખતાં લૂંટે છે. હે જગત્પ્રભો! લોકો ક્યાં જઈ પોકાર કરે?

દેશ થકી તથા સર્વ થકી જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર ગુણોની પોતાનામાં પ્રાપ્તિ સિવાય માત્ર પોતાના પક્ષને

બળવાન બનાવવા જે કુગુરુઓ તે જ્ઞાનાદિકની ક્રિયાઓ માત્ર કુલાચારે જ બીજાઓને કરાવે છે, તેવા કુગુરુઓ આ જગતમાં બીજાઓના આત્મિક ગુણોને લૂંટનારા જ ગણાય છે. આવા લૂંટારુઓના ફંદમાંથી બચવું એ પ્રત્યેક આત્મહિતૈષી મહાનુભવોને પ્રથમ ભલામણ છે.૩

जेह नवि भव तर्या निरगुणी, तारशे केणी परे तेह रे।
एम अजाणया पडे फंदमां पापबंधे रह्या जेह रे ॥ स्वामी ॥४॥

જે નિર્ગુણી કુગુરુઓ પોતે ભવસમુદ્રને તર્યા નથી તે બીજાઓને કેવી રીતે તારી શકશે? આવી રીતે જેઓ જાણતા નથી તે પાપ બંધનમાં જકડાઈ રહેલા મુગ્ધ મનુષ્યો કુગુરુના ફંદામાં ફસાઈ જાય છે.

અગાધ જલાગારથી પાર ઊતરવા ઇચ્છનાર કોઈ પણ વ્યક્તિને, તરવાની આવડત વગરનો માણસ જલાગારથી પાર ઉતારવા સાહસ કરે, તો તે તારવાને બદલે પોતે બૂડે છે અને સમાજને બુડાડે છે, તેમ ભવસમુદ્રથી તારવાને ડોળઘાલુઓ પોતે ભવસમુદ્ર તરી શકતા નથી, તેમ બીજાને તારી શકતા નથી સદ્ગુરુઓને પ્રવહણ એટલે વહાણ સમાન જાણવા, અને કુગુરુઓને પથ્થર સમાન જાણવા.૪

कामकुंभादिक अधिकनुं, धर्मनुं को नवि मूल रे।
दोकडे कुगुरु ने दाखवे, शुं थयुं ए जग शूल रे॥
स्वामी० ॥ ५ ॥

અર્થ—કામકુંભ, કલ્પવૃક્ષ અને ચિંતામણી રત્નથી પણ ધર્મનો વિશેષ પ્રભાવ છે, અર્થાત્ તે દરેક કરતાં ધર્મ અધિક એટલે શ્રેષ્ઠતમ છે. તે ધર્મનુ મૂલ્ય આંકી શકાય

નહીં. અર્થાત્ ધર્મ અમૂલ્ય છે. આજ તે જ ધર્મને કુગુરુઓ દોકડાના મૂલ્યથી વેચે છે. અમુક પૈસા આપો તો તમોને અમુક ધર્મ થાય, અને અમુક પૈસા ખર્ચો અગર આપો તો અમુક પાપ ટળે અને ધર્મ થાય આ તે કયા પ્રકારનું શૂળ જગતમાં ઉત્પન્ન થયું છે તે કાંઈ સમજી શકાતું નથી.

કુગુરુઓ માત્ર પૈસા મેળવવાની લાલચે મુગ્ધ શ્રદ્ધાવંત લોકોને ભોળવે છે કે, તમે અમુક પૈસાનો ખર્ચ કરો તો અમુક ધર્મ થાય, અમુક તપસ્યા થાય, અને અમુક પાપ જાય. આ પ્રથા માત્ર અંધાધુંધીની જ સમજવી. અમૂલ્ય ધર્મ પૈસાથી વેચાતો મળતો નથી. માટે ગાડરિયા પ્રવાહની માફક ઝુકાવવું નહીં, અગર અંધશ્રદ્ધાળુ બની અસદ્‌માર્ગે ચાલવું નહીં, એ જ મહાનુભવોને ભલામણ છે.૫

अर्थनी देशना जे दीए, ओलवे धर्मना ग्रंथ रे ॥
परम पदनो प्रगट चोरथी, तेहथी केम वहे पंथ रे ॥
स्वामी० ॥ ६ ॥

જે કુગુરુઓ અર્થની એટલે પોતાનો સ્વાર્થ સાધવા દ્રવ્ય ઉત્પત્તિની જ દેશના આપે છે, અને સત્ય ઉપદેશથી ભરપૂર 'દશવૈકાલિક' વગેરે ધર્મના ગ્રંથોને ઓળવે છે, એવા પ્રગટ ચોરથી પરમપદનો માર્ગ કેવી રીતે વહન થાય? અર્થાત્ થાય જ નહિ.

જેઓ ઊંચે બેસણે બેસી શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરતા નથી, માત્ર સ્વાર્થ પૂરતી માટે દ્રવ્ય ઉત્પત્તિની જ દેશના આપે છે, તેવા કુગુરુઓ જૈનશાસનના રક્ષક નથી, પરંતુ ધોળા દિવસના ધાડપાડુઓ સમજવા.૬

विषयरसमां गृही माचिया, नाचिया कुगुरु मदपूर रे ।
धूमधामे धमाधम चली, ज्ञान मारग रह्यो दूर रे ॥
स्वामी० ॥ ७ ॥

અર્થ—ગૃહસ્થ લોકો વિષયરસમાં રસપૂર્ણ બન્યા છે, અને કુગુરુઓના અતિશય મદથી અહંભાવનો આડંબર ધારણ કરી નાટકકારની જેમ નાચી રહ્યા છે. જ્ઞાનમાર્ગ તો દૂર રહી ગયો છે. અહીંયાં તો ધૂમધામથી ધમાધમ એટલે ધીંગામસ્તી ધર્મને નામે ચાલી રહી છે. સાધુધર્મના પાલક પવિત્ર મહાત્માઓની તો એવી જ ગણુના હોય છે કે સહજ ભાવે જે થાય તે જ થાઓ, પણ જેઓ પોતે પોતાની કીર્તિ અગર માન વધારવાના આંતરિક હેતુને પ્રચ્છન્ન રાખી, જૈનશાસનની ઉન્નતિ અગર પ્રભાવનાને બહાને ગૃહસ્થ લોકોને આદેશ કરે કે, અમે જ્યારે ગામમાં આવીએ ત્યારે તમારે સામું આવવું, આડંબરથી સામૈયું કરવું, વિશેષ પ્રભાવનાઓ કરવી કે જેથી જૈનશાસનની શોભા વધે. આવી રીતે ધર્મને નામે પોતાના સ્વાર્થને સાધનારાઓ જે ધમાધમ ચલાવી મૂકે છે, તે ઇચ્છવા યોગ્ય નથી વળી જેઓ શરીરની શુશ્રૂષા રાખે, શરીરનો મેલ દૂર કરે. શરીર લૂછે, સરસ આહાર કરે, નવકલ્પી વિહાર ન કરે. શ્રાવક–શ્રાવિકાઓનો ઘણો પરિચય કરે, શ્રાવકને ઘેર ભણાવવા જાય, શ્રાવક સાથે ઘણી મીઠાશ કરે. પણ પોતાના આત્માનો અર્થ તો સાધે જ નહીં, રેશમી વસ્ત્રો પહેરે, હૃષ્ટ–પુષ્ટ શરીર રાખે, વસ્ત્ર પાત્રના

દૂષણ ધરે, ગીતાર્થની આજ્ઞા ન માને, અજાણ્યો માર્ગ ચલાવે, માર્ગમાં ચાલતાં વાતો કરે, ગૃહસ્થ સાથે વિશેષ આલાપ સંલાપ કરે, આવી કરણી હોવા છતાં પોતાનામાં સાધુપણું છે એમ માને અને મનાવે, દર્શનની નિંદા કરે, પોતે માત્ર પોતાની દરેક રહેણી-કહેણી વખાણે અને આડંબર ચલાવે, ગૃહસ્થ દ્વારા પોતાની ભક્તિ પ્રમુખનો આડંબર રચાવે. આવી સ્થિતિ જ્યાં છે, ત્યાં તો સત્ય રીતે જ્ઞાનમાર્ગ દૂર જઈ વસ્યો છે, એમ કહેવામાં અતિશયોક્તિ નથી.૭

कलहकारी कदाग्रह भर्या, थापता आपणा बोल रे ।
जिनवचन अन्यथा दाखवे, आज तो वाजते ढोल रे ॥
स्वामी० ॥ ८ ॥

અર્થ—હે પ્રભો! આજકાલ એવા ક્લેશકારી અને કદાગ્રહથી ભરેલા કુવાદીઓ ઉત્પન્ન થયા છે કે જેઓ કદાગ્રહથી ભરેલા માંહોમાંહે એકબીજાનો અવર્ણવાદ બોલી "અપના બોલ સચ્ચા" એમ માત્ર પોતાના બોલને જ સાચા મનાવતા છતાં છડેચોક વાગતે ઢોલે એટલે પ્રત્યક્ષ ચોતરફ શ્રી. વીતરાગ દેવના વચનને વિપરીત દેખાડવા લાગ્યા છે.૮

केइ निज दोषने गोपवा, रोपवा केइ मतकंद रे ।
धर्मनी देशना पालटे, सत्य भाषे नहीं मंद रे ॥
स्वामी० ॥ ९ ॥

અર્થ—કેટલાએક પોતાના દોષને છુપાવવા અપવાદ પદ દેખાડે છે. અને સ્થાનકવાસી-ઢુંઢિયા આદિ કેટલાએક

કે જેઓ પ્રતિમા પ્રમુખને માનનારા નથી, તેઓ પોતાના મતરૂપી કંદને રોપવા મૂળ ધર્મની દેશનાને ઉલટાવી નાખે છે. અર્થાત્ જે ધર્મદેશનાથી જીવ સત્ય ધર્મમાં જોડાય તેવી ધર્મદેશના આપતા નથી, પરંતુ પોતાના મતને અનુકૂળ દેશના આપે છે. એવા મૂર્ખ કુવાદકો સત્યનો પ્રકાશ મુખથી લેશ માત્ર કરતા નથી.૯

बहुमुखे वोल एम सांभली, नवि धरे लोक विश्वास रे ।
ढूंढता धर्मने ते थया, भमर जेम कमलनी वास रे ॥
स्वामी० ॥ १० ॥

અર્થ—ઉપાધ્યાય શ્રી. યશોવિજયજી મહારાજ આ પ્રથમ ઢાળના અંતમાં શ્રી. સીમંધરસ્વામીને પ્રાર્થના કરતાં જણાવે છે કે, ઉપરોક્ત દરેક જુદી જુદી બાબતો ઉપર ઘણા ઘણાના મુખથી જુદા જુદા બોલો સાંભળીને સંભ્રમમાં પડી ગયેલા લોકો ધર્મ ઉપર વિશ્વાસ ધારણ કરતા નથી. જેમ ભમરો કમલની સુવાસના લેવાને ફરતો ફરે અને કમળની સુગંધીના ભ્રમથી જ્યાં ત્યાં બેસતો ફરે છે, તેમ લોકો પણ ધર્મને ઢૂંઢતા ફરતા ફરે છે જે ક્યા સાધુ પાસે ધર્મ હશે? ૧૦

ઢાળ બીજી

(राग गोडी, भलीडा हंसा रे विषय न राचीए, ए देशी.)

एम ढूंढतां रे धर्म सोहामणो, मिलिओ सदगुरु एक ।
तेहने साचो रे मारग दाखवे आणी हृदय विवेक ॥
श्री सीमंधर साहेब सांभलो ॥ ११ ॥

અર્થ—એમ મનોહર ધર્મને ઢંઢતા એટલે ખોજતાં ખોજતાં એક સદ્દગુરુ એટલે જ્ઞાની ગુરુનો સમાગમ થયો. તે જ્ઞાની ગુરુ સંભ્રમિત લોકોને સાચો અંતરંગ માર્ગ હૃદયમાં વિવેક લાવીને કહી બતાવે છે. હે શ્રી. સીમંધરસ્વામી! આપશ્રી સાંભળો, અને આ સત્યવાદીના વચન માટે સાક્ષી ભૂત થાઓ.૧૧

पर घरे जोतां रे धर्म तुमे करो, निज घरे न लहो रे धर्म ।
जेम नवि जाणे रे मृग कस्तुरीओ, मृगमद परिमल मर्म ॥
श्री० ॥ १२ ॥

અર્થ—જેમ કસ્તૂરિયો મૃગલો પોતાની નાભીમાં રહેલી કસ્તૂરીની સુગંધના મર્મને જાણતો નથી, અને કસ્તૂરીની સુગંધ લેવા બહાર ચોતરફ ફરતો ફરે છે; તેમ હે મહાનુભાવો! તમે પોતાના ઘરમાં એટલે આત્મામાં રહેલા ધર્મના મર્મને જાણતા નથી, અને બીજેથી ધર્મ પામવાના લોભે ફરતા ફરો છો.૧૨

जेम ते भूलो रे मृग दिशि दिशि फरे, लेवा मृगमद गंध ।
तेम जग ढूंढे रे बाहिर धर्मने, मिथ्यादृष्टि रे अंध ॥
श्री० ॥ १३ ॥

અર્થ—જેમ તે કસ્તૂરિયો મૃગ કસ્તૂરીની સુગંધ લેવા માટે વનમાં દિશા દિશાને વિષે ફરે છે, તેમ મિથ્યાદષ્ટિ અંધ-જીવો પણ પોતાના આત્માથી અન્ય સ્થળે જ્યાં ત્યાં ધર્મની ખોજ કરવા લાગી જાય છે. પરંતુ આત્મામાં જ ધર્મ છે એમ સમજી આત્મજ્ઞાનમાં રમણ કરતા નથી.૧૩

जातिअंधनो रे दोष न आकरो, जे नवि देखे रे अर्थ ।
मिथ्यादृष्टि रे तेहथी आकरो, माने अर्थ अनर्थ ॥
श्री० ॥ १४ ॥

અર્થ—જન્મથી જ જે અંધ છે તે અંધદોષને અમે આકરો ગણતા નથી, કારણ કે જન્માંધ પુરુષ અર્થ એટલે પદાર્થ હોય તેને દેખતો નથી. પરંતુ મિથ્યાદષ્ટિ જીવ તો છતી આંખે જન્માંધ કરતાં આકરો છે, કારણ કે તે અર્થને અનર્થ અને અનર્થને અર્થ કરી માને છે, માટે જન્માંધ કરતાં મિથ્યાદષ્ટિની અંધતા વિશેષ રૂપમાં આકરી એટલે કષ્ટદાયક સમજવી.૧૪

મિથ્યાત્વના દસ ભેદ નીચે પ્રમાણે છે:

धम्मे अधम्मसन्ना, अधम्मे धम्मसन्ना, उम्मग्गे मग्गसन्ना, मग्गे उमग्गसन्ना, साहूसु असाहुसन्ना, असाहूसु साहुसन्ना, जीवे अजीवसन्ना, अजीवे जीवसन्ना, मुत्ते अमुत्तसन्ना, अमुत्ते मुत्तसन्ना ॥

અર્થ—ધર્મને વિષે અધર્મની સંજ્ઞા એટલે જિનેશ્વર ભાષિત શુદ્ધ ધર્મને અધર્મ માનવો, અધર્મને વિષે ધર્મસંજ્ઞા એટલે ખોટો ધર્મ હોય તેને સાચો ધર્મ માનવો, ઉન્માર્ગમાં માર્ગસંજ્ઞા એટલે કુદેવાદિ સેવનરૂપ ખોટો માર્ગ હોય તેને સાચો માર્ગ માનવો, માર્ગમાં ઉન્માર્ગની સંજ્ઞા એટલે

સમકિત સહિત સંવરભાવને સેવન કરવારૂપ માર્ગને ઉન્માર્ગ સમજવો, સાધુને વિષે અસાધુ સંજ્ઞા એટલે શુદ્ધ ચારિત્ર પાળવાવાળા ત્રણ ગુપ્તિ ધારણ કરનારા નિષ્પરિગ્રહી પવિત્ર મહાત્માઓને અસાધુ માનવા, અસાધુને વિષે સાધુ સંજ્ઞા, જીવમાં અજીવ સંજ્ઞા, અજીવમાં જીવ સંજ્ઞા, મૂર્તમાં અમૂર્તની સંજ્ઞા અને અમૂર્તમાં મૂર્તની સંજ્ઞા, આવી રીતે મિથ્યાત્વના દસ પ્રકાર છે.

મિથ્યાદૃષ્ટિનાં લક્ષણ નીચે પ્રમાણે કહે છે:

आप प्रशंसे रे परगुण ओलवे, न धरे गुणनो रे लेश ।
ते जिन वाणी रे नवि श्रवणे सुणे, दिए मिथ्या उपदेश ॥
श्री० ॥१५॥

અર્થ—પોતાના આત્માનો ઉત્કર્ષ કરે અને કાંઈક દોષ કાઢી પારકાના ગુણને છુપાવે, ગુણનો લવલેશ પણ પોતે તો ધારણ કરે નહીં; એવા મિથ્યાદૃષ્ટિઓ જિનેશ્વર શ્રી. અરિહંત દેવના વચનોને કાન ઉપર ધારણ કરતા નથી. અને મુગ્ધ લોકોને મિથ્યા ઉપદેશ પોતાની મતિકલ્પના પ્રમાણે આપવા લાગી જાય છે.૧૫

ज्ञान प्रकाशे रे मोह तिमिर हरे, जेहने सद्गुरु सूर ।
ते निज देखे रे सत्ता धर्मनी, चिदानंद भरपूर ॥
श्री० ॥ १६ ॥

અર્થ—જે આત્માનો સદ્‌ગુરુરૂપી સૂર્ય જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશ વડે મિથ્યાત્વરૂપી અંધકારને હરણ કરે છે, તે આત્માની અંદર જ્ઞાનસુખથી ભરપૂર ધર્મની સત્તાને દેખી શકે છે,

મિથ્યાત્વનો ત્યાગ કરી સમ્યકત્વને પ્રાપ્ત કરનાર મનુષ્યને વચનાતીત આનંદ થાય છે.૧૬

जेम निर्मलता रे रतन स्फटिक तणी, तेम जे जीव स्वभाव।
ते जिन वीर रे धर्म प्रकाशीओ, प्रबल कषाय अभाव ॥
श्री० ॥ १७ ॥

અર્થ—જેમ સ્ફટિક રત્ન ઉપર ચડેલા બાહ્ય મેલને દૂર કર્યા પછી એ સ્ફટિકની જે નિર્મલતા પ્રગટ દેખાય છે તે સ્ફટિક રત્નનો ગુણ દેખાય છે, તેમ રાગ-દ્વેષાદિ પ્રબલ કષાયના અભાવે આત્માની જે નિર્મલતા પ્રગટ થાય છે એ જ આત્માનો સ્વભાવ ગુણ છે, એમ શ્રી. વીરપરમાત્માએ આત્મધર્મ પ્રકાશ્યો છે.૧૭

जेम ते राते रे फूले रातडुं, श्याम फूलथी रे श्याम।
पाप पुण्यथी रे तेम जग जीवने, रागद्वेष परिणाम ॥
श्री० ॥ १८ ॥

અર્થ—જેમ સ્ફટિક રત્નને લાલ ફૂલ પાસે રાખવામાં આવે તો ફૂલની લાલ પ્રભાને યોગે લાલ દેખાય છે, અને શ્યામ ફૂલની પાસે રાખવામાં આવે તો શ્યામ રંગી દેખાય છે, તેમ આ જગતના જીવોને પાપ અને પુણ્યરૂપ દ્રવ્ય-કર્મની ઉપાધિથી રાગ-દ્વેષના પરિણામ ઉત્પન્ન થઈ આવે છે. આત્મા સહેજે તો શુદ્ધસ્વભાવી છે.૧૮

धर्म न कहिए रे निश्चे तेहने, जेह विभाव वडव्याधि।
पहेले अंगे रे एणी परे भाखियुं, करमे होए उपाधि ॥
श्री० ॥ १९ ॥

અર્થ—તે રાગદ્વેષ પ્રશસ્ત પરિણામરૂપ હોય તો કારણમાં કાર્યના ઉપચારથી વ્યવહારે ધર્મ કહેવાય, પણ નિશ્ચય નયથી ધર્મ કહેવાય નહિ. રાગ, દ્વેષ જે વિભાવ છે તે મોટી વ્યાધિરૂપ છે. પહેલું અંગ શ્રી. આચારાંગસૂત્રમાં કહ્યું છે કે, "अकमस्स ववहारो ण विज्जइ, कम्मणा उवाही जायइ"। એટલે કે જ્યાં કર્મજનિત વિકાર નથી ત્યાં વ્યવહાર નથી, કર્મવડે ઉપાધિ થાય છે. સર્વ ઉપાધિ કર્મના સંયોગથી થાય છે, તો ઉપાધિને સ્વભાવ કેમ કહી શકાય ?૧૯

जे जे अंशे रे निरुपाधिकपणु, ते ते जाणो रे धर्म ।
सम्यग् दृष्टि रे गुणठाणा थकी, जाव लहे शिव शर्म ॥
श्री० ॥ २० ॥

અર્થ—જેટલે અંશે આત્માને ઉપાધિરહિતપણું હોય, તેટલે અંશે આત્મધર્મ જાણવો. જેમ સમ્યગ્દૃષ્ટિને મિથ્યાત્વ ઉપાધિ ટળી તેટલો જ તેને ધર્મ સમજવો, તેમ જ વિરતિને અવિરતિ ટળે તેટલો જ ધર્મ, અકષાયીને કષાય ટળ્યો તે ધર્મ, અયોગીને યોગ ટળ્યો તે ધર્મ. આવી રીતે સમ્યગ્દૃષ્ટિ ગુણઠાણાથી માંડીને જ્યાં સુધી મોક્ષ સુખને પામીએ ત્યાં સુધી અંશે ધર્મ વૃદ્ધિ પામતાં સંપૂર્ણ ધર્મ ચૌદમા ગુણઠાણાને છેલ્લે સમયે હોય છે.૨૦

एम जाणीने रे ज्ञान दशा भजी, रहीए आप स्वरूप ।
परपरिणतिथी रे धर्म न छांडिए, नवि पडिए भवकूप ॥
श्री० ॥ २१ ॥

અર્થ—મિથ્યાત્વ,અવિરતિ, પ્રમાદ,કષાય અને યોગ એ પાંચ આશ્રવ છે, અને તે તે આશ્રવની નિવૃત્તિ એ જ પાંચ સંવર છે, એમ સમજી જ્ઞાનદશા ભજતાં આત્મ-સ્વરૂપમાં જ રહેવું, અને શુદ્ધ પરિણામે વર્તન રાખવું, પુદ્ગલ પરિણામથી મિથ્યાત્વાદિક અંગીકાર કરી ધર્મ ત્યજીને સંસારરૂપ કૂવામાં પડવું નહિ. આંતરિક જ્ઞાનદશા વિના બાહ્ય ક્રિયાથી જ માલી વગેરેને અર્થ સર્યો નહિ, માટે આત્મજ્ઞાનમાં રમણ કરવું.૨૧.

આત્માને શોધવાથી, આત્માને ઓળખવાથી, આત્મ-જ્ઞાનમાં રમણ કરવાથી અને આત્માની વિભાવ પરિણતિનો ત્યાગ કરી સ્વભાવમાં જ મગ્ન રહેવાથી સત્ય ધર્મનું સ્વરૂપ મેળવીએ, એ પ્રમાણે બીજી ઢાળમાં કહ્યું. હવે ત્રીજી ઢાળમાં આત્મજ્ઞાનનો ઉપાય દર્શાવે છે—

ઢાળ ત્રીજી

॥ हवे राणी पद्मावती, ए देशी ॥

जिहां लगे आतमद्रव्यनुं, लक्षण नवि जाण्युं ।
तिहां लगे गुणठाणुं भलु, केम आवे ताण्युं ॥
आतम तत्त्व विचारीए ॥ २२ ॥

અર્થ—જ્યાં સુધી આત્મદ્રવ્યનું શુદ્ધ સ્વરૂપ જાણ્યું નથી, ત્યાં સુધી પ્રવર્દ્ધમાન ગુણઠાણું તાણ્યું કેવી રીતે આવે ? તે માટે આત્મતત્ત્વને વિચારવું જોઈએ.૨૨

શ્રી. હેમચંદ્રાચાર્યે યોગશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે,

"आत्मैव दर्शनज्ञानचारित्राण्यथवा यतः ।
यत्तदात्मक एवैष, शरीरमधितिष्ठति ॥ १ ॥

आत्मानमात्मना वेत्ति मोहत्यागाद् य आत्मनि ।
तदेव तस्य चारित्रं, तज्ज्ञानं तच्चे दर्शनम् ॥ २ ॥

અર્થ—મુનિરાજનો આત્મા જ સમ્યગ્દર્શન, શુદ્ધ જ્ઞાન અને નિર્મળ ચારિત્ર સ્વરૂપ છે, કારણ કે, સમ્યગ્દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્ર સ્વરૂપ આત્મા જ મુનિના શરીરનો આશ્રય કરીને રહેલો છે. જે મનુષ્ય મોહનો ત્યાગ કરી પોતાના આત્મા વડે આત્માને વિષે આત્માને જાણે છે તે જ તે પુરુષનું સમ્યગ્જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર છે.૧-૨

आतम अज्ञाने करी, जे भव दुःख लहीए ।
आतम ज्ञाने ते टले, एम मन सद्दहीए ॥
आतम० ॥ २३ ॥

અર્થ—આત્માના અજ્ઞાને કરીને પુદ્ગલની અંદર આત્માનો ભ્રમ ધારણ કરવાથી સંસાર ભ્રમણનાં જે દુઃખો ઉપલબ્ધ થાય છે તે ભવભ્રમણનાં દુઃખો આત્મજ્ઞાનથી જ ટળી શકે છે, પણ આત્મજ્ઞાન વિના માત્ર તપ પ્રમુખથી ટળતાં નથી, એ તત્ત્વની મનમાં શ્રદ્ધા ધરી આત્મતત્ત્વની વિચારણા કરવી.૨૩

કહ્યું છે કેઃ

"आत्माऽज्ञानं हि विदुषामात्मज्ञानेन हन्यते ।
तपसाऽप्यात्मविज्ञानहीनैस्तत्तु न शक्यते" ॥ १ ॥

અર્થ—આત્માનું અજ્ઞાન-પૌદ્ગલિક પદાર્થોમાં થયેલો આત્માનો ભ્રમ, અને તેથી થયેલી કષાયોના પ્રાબલ્યથી સંસારની વૃદ્ધિ વિદ્વાનોને આત્મજ્ઞાનથી ટળે છે. પણ આત્મજ્ઞાન રહિત અજ્ઞાની મનુષ્યોને તપસ્યા કરવા છતાં તે આત્માનું અજ્ઞાન ટળતું નથી.૧

જો આત્મજ્ઞાનને જ સંવર હોય તો ચારિત્રનું શું કામ? એમ કોઈ શંકા કરે તો તેનું સમાધાન આપે છે—

ज्ञानदशा जे आकरी, तेह चरण विचारो ।
निर्विकल्प उपयोगमां, नहीं कर्मनो चारो ।
॥ आतम० । २४ ॥

અર્થ—પ્રત્યાખ્યાનપરિજ્ઞારૂપ આકરી જે જ્ઞાનદશા છે, તે જ ચારિત્ર છે એમ વિચારમાં લાવવું જોઈએ. જ્યાં વિકલ્પરહિત શુદ્ધજ્ઞાનનો ઉપયોગ હોય છે ત્યાં કર્મનો ચારો એટલે કર્મને આવવાપણું નથી. અર્થાત્ બાહ્યત્યાગ માત્રમાં ચારિત્રનો સમાવેશ થતો નથી બાહ્યત્યાગ તો તિર્યંચાદિકને પણ હોય છે. ૨૪

भगवइ अंगे भाखीओ, सामायिक अर्थ ।
सामायिक पण आतमा, धरो सूधो अर्थ
॥ आतम० ॥ २५ ॥

શ્રી ભગવતીજીસૂત્રમાં કહ્યું છે કે—

"आया सामाइए आया सामाइयस्स अट्ठे" એટલે આત્મા એજ સામાયિક છે, અને આત્મા સામાયિકનો અર્થ છે. એ વચનની સાક્ષીએ આત્મભાવરૂપ જ ચારિત્ર કહ્યું છે.

એમ સૂત્રનો સ્પષ્ટ અર્થ ચિત્તમાં ધારણ કરી, આત્મ-તત્ત્વની વિચારણા કરવી. દ્રવ્યથી ત્યાગમાત્ર કહ્યું તે ઉપ-ચાર સમજવો, પણ મુખ્ય અર્થ સ્પર્શ્યા વિના ઉપચાર ન સંભવે, માટે આત્મજ્ઞાની જ ચારિત્રવાન્ સમજવા. ૨૫

लोकसार अध्ययनमां, समकित मुनि भावे ।
मुनिभावज समकित कह्युं, निज शुद्ध स्वभावे ॥
॥ आतम० ॥ २६ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે પોતાના શુદ્ધ સ્વભાવે સમકિતને જ મુનિભાવ, અને મુનિભાવને જ સમકિત કહ્યું છે. માટે શુદ્ધ સ્વભાવ ઉપયોગને જ ચારિત્ર સમજવું. ૨૬

આચારાંગ સૂત્રના લોકસાર નામના પાંચમા અધ્ય-યનના ત્રીજા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે કે—

"जं सम्मं ति पासह तं मोणं ति पासह
जं मोणं ति पासह तं सम्मं ति पासह"

અર્થ—એટલે જેને તમે સમ્યકત્વ જુઓ તેને મુનિપણું જુઓ, અને જેને મુનિપણું જુઓ તેને સમ્યક્ત્વ જુઓ. તાત્પર્ય કે, જે સમ્યક્ત્વ (નિશ્ચય સમ્યક્ત્વ) છે તે જ મુનિપણું છે, અને જે મુનિપણું છે તે જ સમ્યક્ત્વ છે. ?

હવે જ્ઞાનનો મહિમા વર્ણવે છે—

कष्ट करो संजम धरो, गालो निज देह ।
ज्ञानदशा विण जीवने, नहीं दुःखनो छेह ॥
॥ आतम० ॥ २७ ॥

અર્થ—લોચાદિક કષ્ટ ક્રિયાઓ કરો, સંયમ-ચારિત્ર ક્રિયા ઉગ્ર ધારણ કરો, પોતાનું શરીર માસક્ષપણાદિ તપસ્યા કરી ગાળી નાખો, પણ જ્ઞાનદશા વિના જીવને દુઃખનો છેડો-વિનાશ નથી. માટે અંતર્મુખે જ્ઞાનદૃષ્ટિ દૃઢ રાખવી. ૨૭

वाहिर यतना बापडा, करतां दूहवाय ।
अंतर जतना ज्ञाननी, नवि तेणे थाय ॥
॥ आतम० ॥ २८ ॥

અર્થ—જ્ઞાનથી અનભિજ્ઞ બાપડા ઉગ્રવિહારાદિ બાહ્ય યતના કરતાં દુભાય છે-દુઃખમાત્ર પામે છે. પણ તેઓથી આંતરિક જ્ઞાન યતના જે અલૌકિક-વચનાતીત સુખ આપે છે તે થતી નથી. જેઓ અજ્ઞાનથી ફક્ત બાહ્ય તુચ્છ ઉપાય કરે છે તેઓ હિતાહિત જાણતા નથી. ૨૮

કહ્યું છે કે—

अज्ञानं खलु कष्टं, क्रोधादिभ्योऽपि सर्वपापेभ्यः ।
अर्थं हितमहितं वा, न वेत्ति येनावृतो जीवः ॥ १ ॥

અર્થ—ક્રોધ વગેરે સર્વ પાપ કરતાં પણ અજ્ઞાન ખરેખર અધિક કષ્ટદાયી છે, જે અજ્ઞાનથી આચ્છાદિત થયેલો જીવ હિત અથવા અહિત પદાર્થને જાણતો નથી. ૧

राग-द्वेष मल गालवा, उपशम जल झीलो ।
आतम परिणति आदरी, पर परिणति पीलो ॥
॥ आतम० ॥ २९ ॥

અર્થ—રાગ-દ્વેષરૂપ મેલ ગાળવાને ઉપશમરૂપ જળમાં સ્નાન કરો. તે ઉપશમ રસ આત્મજ્ઞાનથી જ પ્રાપ્ત થાય

છે, તે માટે તત્ત્વ સંવેદનને આત્મપરિણતિ આદરીને પર-પરિણતિ જે પુદ્ગલતૃષ્ણા છે તે પરપરિણતિને પીલી નાખો —વિનાશ કરો. ૨૯

મમત્વબુદ્ધિથી ચેતન જડતાને અનુભવે છે—

हुं एहनो ए माहरो, ए हुं पणि बुद्धि ।
चेतन जडता अनुभवें, न विमासो शुद्धि ॥
॥ आतम० ॥ ३० ॥

અર્થ—'હું એમનો પુત્ર આદિ છું, એ મારા તાત આદિ છે, આ શરીર તેજ હું છું.' ઈત્યાદિ મમકાર બુદ્ધિએ આ ચેતન જડતાને અનુભવે છે. પણ નિર્મળ બુદ્ધિથી આત્મ-તત્ત્વની શુદ્ધિ વિમાસતો નથી. તે વિમાસવાની જરૂર છે. ૩૦

बाहिर दृष्टि देखतां, बाहिर मन धावे ।
अंतर दृष्टि देखतां, अक्षयपद पावे ॥
॥ आतम० ॥ ३१ ॥

અર્થ—કનક-કામિની વગેરે તરફ મોહદૃષ્ટિથી સંબંધ જોડી દેવો તે બાહ્ય દૃષ્ટિ લેખાય છે. એ બાહ્ય દૃષ્ટિને દેખી મન બહાર દોડે છે. પણ બાહ્ય પુદ્ગલસંબંધ ત્યાગ કરી આત્મજ્ઞાનરૂપ અંતરદૃષ્ટિએ દેખતાં ચિત્તની ચંચલતા વિશ્રામ પામે છે, અને ચિત્તચંચલતા વિશ્રામ પામતાં બાહ્ય દૃષ્ટિ ચાલી જાય છે, એ ઉપાયે આ ચેતન અક્ષય-પદને પામે છે. ૩૧

चरण होय लज्जादिके, नवि मननें भंगें ।
त्रीजे अध्ययनें कह्यु, एम पहेले अंगे ।
॥ आतम० ॥ ३२ ॥

અર્થ—પહેલા અંગ શ્રીઆચારાંગસૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનના તૃતીય ઉદ્દેશામાં કહેલું છે કે, જ્ઞાનકૃત મનશુદ્ધિ એ જ ચારિત્રનું લક્ષણ અને મોક્ષનું કારણ છે, પણ જ્યાં મનને ભંગે એટલે મનને અસમાધાને લજ્જાદિથી બાહ્ય ક્રિયા કરવામાં આવે ત્યાં ચારિત્ર હોતું નથી. ૩૨

આચારાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે—

"जमिणं अन्नमन्नवितिगिच्छाए पडिलेहाए ण करेइ पावं कम्मं, किं तत्थ मुणिकारणं सीया?, समयं तत्थ उवेहाए अप्पाणं विप्पसायए."

અર્થ—એકબીજાની શરમથી કોઈ પાપકર્મ નથી કરતો તેમાં શું તેનું મુનિપણું કારણભૂત છે? અર્થાત્ શું એટલાથી જ તે મુનિ કહી શકાશે? કદાપિ નહીં. પણ સમભાવે મુનિએ પોતાના આત્માને પાપથી હઠાવી નિર્મળ ચિત્તે આત્મશુદ્ધિ કરવી જોઈએ.

अध्यातम विण जे क्रिया, ते तनुमल तोले ।
ममकारादिक योगथी, एम ज्ञानी बोले ॥
॥ आतम० ॥ ३३ ॥

અર્થ—અધ્યાત્મ વિણ એટલે અપુનર્બંધકાદિ ભાવની આત્મદૃષ્ટિ વિના જે જે ક્રિયાઓ કરાય છે તે મમત્વાદિક દોષના યોગથી શરીરના મેલની તુલ્ય ગણાય છે, એમ જ્ઞાની મહારાજનું કથન છે. ૩૩

हुं करता परभावनो, एम जेम जेम जाणे ।
तेम तेम अज्ञानी पडे, निज कर्मने घाणे ॥
आतम० ॥ ३४ ॥

અર્થ—'હું પરભાવનો કર્તા છું, એટલે પુદ્‌ગલભાવનો કર્તા છું' એ પ્રકારના જ્ઞાનને જેમ જેમ મનમાં ઠસાવે છે તેમ તેમ તે અજ્ઞાની જીવ પોતાના કર્તૃત્વરૂપ અભિમાનથી થયેલ કર્મથી બંધાય છે. ૩૪

તે અજ્ઞાન નયવિભાગે દૂર થાય, તે દર્શાવે છે—

पुद्गल कर्मादिक तणो, करता व्यवहारे ।
करता चेतन करमनो, निश्चय सुविचारे ॥
आतम० ॥ ३५ ॥

અર્થ—વ્યવહારનયની અપેક્ષાએ જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મ વગેરે પુદ્‌ગલ ભાવનો કર્તા ચેતન છે. ત્યાં અનુપચરિતઅસદ્‌ભૂત વ્યવહારે કર્મનો કર્તા, અને ઉપચરિતઅસદ્‌ભૂતવ્યવહારે ગૃહાદિકનો કર્તા એ વિશેષ છે. સ્વજાત્યુપચરિતઅસદ્‌ભૂત વ્યવહારે પુત્રાદિકનો કર્તા, અને વિજાત્યુપચરિતઅસદ્‌ભૂત-વ્યવહારે ધનાદિકનો કર્તા છે. સ્વજાતિવિજાત્યુપચરિતઅસદ્‌-ભૂત વ્યવહારે નગર-પ્રાકારાદિનો કર્તા છે, ઇત્યાદિ ભેદો જાણવા. નિશ્ચયનયથી સુવિચાર કરવામાં આવે તો ચેતન કર્મ-રાગદ્વેષનો કર્તા છે, કારણ કે, અશુદ્ધ નિશ્ચયનય આત્માને અશુદ્ધ સ્વભાવનો-રાગદ્વેષાદિનો કર્તા માને છે, અને એ નયે દ્રવ્યકર્મ અનુષંગે આવે છે, જેમ તેલનું મર્દન કરનાર પુરુષને રજ તેલના મર્દનને અનુષંગે આવે છે. ૩૫

कर्ता शुद्ध स्वभावनो, नय शुद्धे कहीए ।
कर्ता परपरिणामनो, बेउ किरिया ग्रहीए ॥
आतम० ॥ ३६ ॥

અર્થ—શુદ્ધ નિશ્ચયનયથી તો આત્મા શુદ્ધ સ્વભાવનો જ કર્તા છે. કારણ કે, આત્માને પરપરિણામનો કર્તા માનીએ તો એક જીવક્રિયા અને બીજી અજીવક્રિયા એમ બે ક્રિયા આવી જાય. અને જો આત્માની જીવક્રિયા અને અજીવક્રિયા એ પ્રમાણે બન્ને ક્રિયા માની લઈએ તો સિદ્ધાંતમાં બાધા આવે. માટે શુદ્ધ નિશ્ચયનયથી આત્મા શુદ્ધ સ્વભાવનો જ કર્તા છે, એમ માનવું એજ સિદ્ધાન્ત છે. ૩૬

ઢાળ ચોથી

॥ वीरमती प्रीति कारणी, ए देशी ॥

शिष्य कहे जो परभावनो, अकर्त्ता कह्यो प्राणी ।
दान हरणादिक केम घटे, यहे सदगुरु-वाणी ॥
शुद्ध नय अर्थ मन धारीए, ए आंकणी ॥३७॥

અર્થ—શિષ્ય ગુરુમહારાજને વિનયપૂર્વક પૂછે છે કે, પ્રભો! તમોએ જીવને પરભાવનો અકર્તા કહ્યો, તો દાન-હરણાદિ કેમ ઘટી શકે ? અમુક માણસે દાન આપી અમુક માણસને સુખી કર્યો, અમુક માણસે ચોરી કરી બિચારાને દુઃખી કરી દીધો. ઇત્યાદિ કથન યુક્તિ સંગત કેમ થાય ? આ પ્રમાણે શિષ્યના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપતાં સદ્ગુરુ મહારાજ કહે છે કે, 'જીવ પરભાવનો અકર્તા' એ કથન શુદ્ધ નિશ્ચય નયની અપેક્ષાએ કહ્યું છે. શુદ્ધ નિશ્ચયની અપેક્ષાએ કથન કરતાં વ્યવહારની બાધા આવે તો દોષ નથી. ૩૭

ધર્મ, સુખ વગેરે જે આત્મભાવ છે તે જીવ પર પ્રાણીને આપી શકતો નથી, તે જ કહે છે—

धर्म नवि दिए नवा सुख दिए, पर जंतुने देतो ।
आप सत्ता रहे आपमां, एम हृदयमां चेतो ॥
शुद्ध० ॥ ३८ ॥

અર્થ—પરજંતુને દેતો એવો પ્રાણી પોતાનો ધર્મ અથવા પોતાનું સુખ પરને ન દઈ શકે, કારણ કે, પોતાની સત્તા પોતાની અંદર જ રહે છે. તે પરને કેમ આપી શકાય ? એમ હૃદયમાં વિચારો. ૩૮

જીવ પરપ્રાણીને અન્ન, જલ, વસ્ત્ર વગેરે આપે તો છે, પછી આત્મભાવનો દાતા કેમ ન કહેવાય ? તેનો ઉત્તર આપે છે.

जोग वशे जे पुद्गल ग्रह्या नवि जीवनां तेह ।
तेहथी जीव छे जूजूओ, वली जूजूओ देह ॥शुद्ध०॥३९॥
भक्तपानादि पुद्गल प्रते, न दिए छति विना पोते ।
दानहरणादि परजंतुने एम नवि घटे जोते ।शुद्ध०॥४०॥

અર્થ—મન, વચન અને કાયના યોગથી જે જે પુદ્ગલો ગ્રહણ કરાય છે તે પુદ્ગલો જીવનાં નથી, તે પુદ્ગલોથી જીવ ન્યારો છે, વળી આ દેહ છે તેથી જીવ ન્યારો છે—ભિન્ન છે. તથા ભાત, પાણી વગેરે પુદ્ગલો જીવના પોતાના નથી. આવી રીતે પૌદ્ગલિક પદાર્થોથી જીવ તદ્દન ભિન્ન હોવાથી, જીવ પરપ્રાણને તેઓનો દાતાર તથા હર્તા કેમ કહી શકાય ?—જે પોતાનું હોય તેનો દાતાર અથવા

હર્તા પોતે કહેવાય, પણ જ્યારે ભાત પાણી વગેરે પૌદ્ગલિક પદાર્થો આત્મભાવથી તદ્દન પૃથક્ છે તો પછી તેઓનો દાતાર અથવા હર્તા જીવ કેમ કહેવાય ? આવી રીતે સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી વિચાર કરતાં જીવને પરપ્રાણી પ્રતિ દાન-હરણાદિ ઘટતું નથી. ૩૯-૪૦.

જ્યારે આ જીવ પરપ્રાણી પ્રતિ દાન-હરણાદિ કરતો નથી, તો પછી જીવને કર્મબંધ કેમ થાય છે ? તેનો ઉત્તર આપતાં કહે છે—

दान हरणादिक अवसरे, शुभ अशुभ संकल्पे ।
दिए हरे तुं निजरूपने, मुखे अन्यथा जल्पे ॥शुद्ध०॥४१॥

અર્થ—હે ચેતન! તું પૌદ્ગલિક પદાર્થોનું દાન-હરણાદિ કરતો જ નથી. પણ જે સમયે તું દાન દે છે તે સમયે શુભ સંકલ્પથી નિજરૂપને જ દાન કરે છે—આત્મભાવને દાનરૂપે પરિણમાવી શુભકર્મ બાંધે છે.અને જે વખતે હરણ-ચોરી કરે છે તે વખતે અશુભ સંકલ્પથી નિજરૂપનુ જ હરણ કરે છે-આત્મભાવને જ હરણરૂપે પરિણમાવી અશુભ કર્મ બાંધે છે. હે આત્મા ! આવી રીતે તું નિજ-રૂપનું જ દાન-હરણ કરે છે—શુભ અને અશુભ સંકલ્પથી આત્મભાવને દાન-હરણાદિરૂપે પરિણમાવી મન નિમિત્ત કર્મ બાંધે છે. પૌદ્ગલિક પદાર્થો તારાથી તદ્દન ભિન્ન હોવા છતાં મુખથી અન્યથા બોલે છે કે, મેં ધનાદિનું દાન કર્યું, મેં ધન વગેરેની ચોરી કરી. જે તારું નથી તેનું દાન-હરણ તું કેમ કરી શકે ? ૪૧

अन्यथा वचन अभिमानथी, फरी कर्म तुं बांधे ।
ज्ञायक भाव जे एकलो, ग्रहे ते सुख साधे ॥शुद्ध०॥ ४२ ॥

અર્થ—હે આત્મા ! એક તો દાન-હરણાદિ સમયે શુભ અને અશુભ સંકલ્પથી તું કર્મ બાંધે છે, વળી તું પોતે તે દાન-હરણાદિનો કર્તા નહીં હોવા છતાં 'મેં દાન કર્યું', મેં ચોરી કરી' આવી રીતે કર્તૃત્વના ખોટા અભિમાનથી ફરીથી તું કર્મ બાંધે છે. પણ જે મહાત્મા આત્માને કેવલ જ્ઞાયકસ્વભાવે જ ગ્રહે છે તે પરમસુખ સાધે છે; આત્માને દાન-હરણાદિ રૂપે પરિણમાવવાથી અને તે દાન-હરણાદિનો કર્તા માનવાથી શુભાશુભ કર્મ બંધાય છે, અને તેથી ચારગતિ રૂપ સંસારમાં ભ્રમણ કરવું પડે છે, પણ જે મહાત્માઓ આત્માનો ફક્ત જ્ઞાયક સ્વભાવ જ ગ્રહણ કરે છે તેઓને કર્મનો બંધ નહીં થવાથી ભવરૂપી અટવીથી મુક્ત થઈ અનંત સુખમય મોક્ષ સાધે છે. ૪૨

शुभ अशुभ वस्तु संकल्पथी, धरे जे नटमाया ।
तेटले सहज सुख अनुभवे, प्रभु आतमराया ।शुद्ध०।४३।

અર્થ—આ આત્મા દાન-હરણાદિ સમયે શુભ-અશુભ સંકલ્પથી નાટકકારની માયાને ધરે છે. જેમ રંગભૂમિમાં ઊતરેલો એક્ટર પોતે જે વેષ ભજવી બતાવે છે તે વાસ્તવિક તે વેષને યોગ્ય નહીં હોવા છતાં પોતાને તત્સ્વરૂપે માને છે, તેમ આ આત્મા દાન-હરણાદિનો કર્તા નહીં હોવા છતાં ખોટા અભિમાનથી તે દાન-હરણાદિનો કર્તા માની શુભ-અશુભ સંકલ્પ ધરી શુભાશુભ કર્મ બાંધે છે.

પણ જો પોતે વિભાવ છોડી દઈ જ્ઞાયકરૂપ સ્વસ્વભાવે રહે તો આત્મરાજા રૂપી પ્રભુ સહજ સુખને અનુભવે છે. ૪૩

परतणी आश विषवेलडी, फले कर्म बहु भांति ।
ज्ञान दहने करी ते दहे, होए एक जे जाति ॥शुद्ध०॥ ४४॥

અર્થ—પરની આશારૂપી વિષવલ્લી બહુ પ્રકારે કર્મરૂપી ફળને આપે છે, અને તે કર્મરૂપી ફળથી આ આત્માને અનંત સંસારમાં ભ્રમણ કરવું પડે છે. પણ જે મહાત્મા જાતે એક જ જ્ઞાયક સ્વભાવે રહે તે જ્ઞાનરૂપી અગ્નિએ કરી તે વિષવલ્લીને બાળી ભસ્મ કરે છે. તે વિષવલ્લી ભસ્મ થવાથી કર્મરૂપી ફળ પ્રાપ્ત થતાં અટકે છે, અને તે કર્મો આવતાં અટકવાથી અનંતસુખમય મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે. ૪૪

राग दोषे रहित एक जे, दया शुद्ध ते पाले ।
प्रथम अंगे एम भाखियुं, निजशक्ति अजुआले ॥शुद्ध० ।४५॥

પ્રથમ અંગ શ્રીઆચારાંગ સૂત્રમા કહ્યું છે કે, જે રાગ–દ્વેષાદિ દોષે રહિત એકલો સ્વસ્વભાવે જ રહે તે પ્રગટ થયેલી આત્મશક્તિએ શુદ્ધ દયા ધર્મ પાળે. ૪૫

શ્રીઆચારાંગ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે—

" आहारोवचया देहा परीसहपभंगुरा, पासह, एगे सव्विंदिएहिं परिगिलायमाणेहिं "

" ओए दयं दयइ जे सन्निहाणसत्थस्स खेयन्ने "........

અર્થ—" આહારથી પુષ્ટિ પામેલા દેહો પરિસહો વડે ભંગુર થાય છે, તેથી જુઓ, કેટલાએક પુષ્ટ-શરીરવાળા પણ કાયર પુરુષો સર્વ ઇંદ્રિયો ગ્લાનિ પામતાં અધીરપણાને ભજે છે."

"પણ જે એકલો-સ્વભાવ મગ્ન-રાગ-દ્વેષાદિ રહિત હોય તે દયાને પાળે છે. તે લઘુકર્મી પરિસહોથી તર્જના પામવા છતાં દયાને છોડતો નથી. સમ્યક્ પ્રકારે દયા તે જ પાળી શકે કે જે ધર્મના સ્વરૂપને પ્રરૂપનાર શાસ્ત્રમાં નિપુણ હોય, તથા જે સંયમ અને સંયમવિધિનો સમ્યક્ પ્રકારે જાણકાર હોય."

एकता ज्ञान निश्चय दया, सुगुरु तेहने भाखे।
जेह अविकल्प उपयोगमां, निज प्राणने राखे ॥शुद्ध०॥४६॥

અર્થ—સદ્ગુરુ મહારાજ એકત્વજ્ઞાનરૂપી નિશ્ચય દયા તે ભવ્યાત્માને કહે છે કે, જે નિર્વિકલ્પ સમાધિમાં પોતાના પ્રાણને રાખે-જ્ઞાયકરૂપ એક જ સ્વભાવે જે પોતાના પ્રાણને રાખે. ૪૬

જો જ્ઞાયક સ્વભાવ પોતાના આત્માને ઓળખવાના સ્વભાવને જ દયા કહો છો, તો પરપ્રાણને બચાવવારૂપ દયા કેમ કહેવાય છે? તેનો પ્રત્યુત્તર આપતાં કહે છે—

जेह राखे परप्राणने, दया तास व्यवहारे।
निजदया विण कहो परदया, होए कवण प्रकारे? ॥शुद्ध०॥४७॥

અર્થ—જે પુરુષ મનુષ્ય, પશુ, પક્ષી વગેરે પર જીવના પ્રાણની રક્ષા કરે તેને વ્યવહારે દયા કહીએ, કારણ કે, આત્મદયા વિના કહો બાહ્ય પ્રાણરક્ષણરૂપ પરદયા કેમ હોય? ૪૭

ઉપદેશમાલાની ૪૩૪ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

"जइया णेण चत्तं, अप्पणयं नाण-दंसण-चरित्तं ।
तइया तस्स परेसु, अणुकंपा नत्थि जीवेसु" ॥

અર્થ—જ્યારે આ જીવે આત્માને હિતકારક એવા જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રનો ત્યાગ કર્યો, ત્યારે સમજવું કે, તે જીવને બીજા એટલે પોતા સિવાય બીજા જીવોને વિષે અનુકંપા નથી. અર્થાત્ જે પોતાના આત્માનો હિતકારક થતો નથી તે બીજાઓનું હિત શી રીતે કરે? પોતાના આત્મા ઉપર દયા હોય તોજ બીજા જીવો પર દયા થઈ શકે છે. આત્મદયા-મૂલક જ પરદયા હોય છે.

જ્ઞાન વિના પરદયા નકામી છે—

लोक विण जेम नगरमेदिनी, जेम जीव विण काया ।
फोक तेम ज्ञान विण परदया, जिसी नटीतणी माया ।
शुद्ध० ॥४८॥

અર્થ—જેમ વસ્તી વિનાની નગરની જમીન ઉજ્જડ-રૂપ હોય છે, જીવ વિનાની કાયા નકામી હોય છે, અને નટડી-વેશ્યાની પ્રીતિ ફોગટની હોય છે, તેમ જ્ઞાનરૂપ આત્મદયા વિના પરદયા નકામી-ફોગટ-જાણવી. ૪૮

सर्व आचारमय प्रवचने, भण्यो अनुभव योग ।
तेहथी मुनि वमे मोहने वली अरति रति शोग । शुद्ध० ॥४९॥

અર્થ—આગમની અંદર અનુભવયોગ-જ્ઞાનયોગ સર્વ આચારમય પ્રરૂપ્યો છે, અને તે આત્માનુભવયોગથી મુનિ કષાયમોહનીયને તથા રતિ, અરતિ, શોક વગેરે નોકષાય

મોહનીયને વમે છે, માટે જ્ઞાનયોગનો જ અતિશય આદર કરવો જોઈએ. ૪૯

सूत्र अक्षर परावर्तना, सरस शेलडी दाखी।
तास रस अनुभव चाखीए, जिहां एक छे साखी ॥शुद्ध०॥५०॥

અર્થ—સૂત્રના અક્ષરની પરાવર્તના રૂપી સરસ શેરડી દેખી તેનો અનુભવરૂપી વચનાતીત સ્વાદિષ્ટ રસ ચાખીએ, જ્યાં એક આત્મસાખી છે. ૫૦

आतमराम अनुभव भजो, तजो परतणी माया।
एह छे सार जिनवचननो, वली ए शिवछाया ॥ शुद्ध ॥ ५१ ॥

અર્થ—હે ભવ્ય પ્રાણીઓ ! આત્માને વચનાતીત રમણ કરાવનાર અનુભવ-જ્ઞાનને સેવો, અને પરની એટલે પૌદ્ગલિક પદાર્થોની માયાનો ત્યાગ કરો, એ જ શ્રી વીતરાગ—જિનેન્દ્ર—ના વચનનો સાર છે. વળી એ આત્મજ્ઞાન જ શિવતરુની શીતળ છાયા છે. :માટે મોક્ષ સુખના પિપાસુ ભવ્યાત્માએ આત્મજ્ઞાન મેળવવા પરિશીલન કરવું જોઈએ. ૫૧

ढाळ पांचमी

प्रभु चित्त धरीने अवधारो मुज वात, ए देशी ॥

एम निश्चय नय सांभली जी, बोले एक अजाण।
आदरशुं अमे ज्ञानने जी, शुं कीजे पच्चखाण ॥
सोभागी जिन सीमंधर सुणो वात ॥ ए आंकणी ॥ ५२ ॥

અર્થ—આ પ્રમાણે ચોથી ઢાળમાં કહેલો શુદ્ધ નિશ્ચયનય સાંભળી કોઈ અજાણ શુષ્ક અધ્યાત્મી બોલે છે કે, અમે તો ઉપર કહ્યા પ્રમાણે એકલા જ્ઞાનને જ આદરશું, કારણ કે પચ્ચકખાણાદિ વ્યવહાર તો તે જ્ઞાનની અપેક્ષાએ ઉત્તમ નથી. અરે! જ્ઞાન વિના તે બાહ્ય ક્રિયાઓ નકામી છે, તો તેને શા માટે કરીએ? હે સૌભાગ્યવાન્! ત્રિલોક પ્રભો! શ્રી. જિનેન્દ્ર સીમન્ધરસ્વામી! આવી ભરતક્ષેત્રના લોકોની વાત સાંભળો. ૫૨

किरिया उथापी करी जी, छांडी तेणे लाज।
नवि जाणे ते उपजे जी, कारण विण नवि काज ॥सो०॥५३॥

અર્થ—ઉપર પ્રમાણે કોઈક ઉચ્છૃંખલ શુષ્ક અધ્યાત્મી ફક્ત જ્ઞાનની જ પ્રધાનતા બતાવતો છતો, પચ્ચકખાણ–પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયાને ઉથાપી નાખી પોતાનું નિર્લજ્જપણું પ્રગટ કરે છે, પણ તે અજ્ઞાની જાણતો નથી કે, કારણ વિના કાર્ય થાય નહીં. વ્યવહાર એ નિશ્ચયનું કારણ છે, તો પછી જ્યાં વ્યવહાર નથી ત્યાં નિશ્ચય ક્યાંથી આવે? ૫૩

निश्चय नय अवलंबतां जी, नवि जाणे तस मर्म।
छोडे जे व्यवहारने जी, लोपे ते जिनधर्म ॥सो०॥५४॥

અર્થ—જેઓ વ્યવહારનો ત્યાગ કરી ફક્ત નિશ્ચયનયનું જ અવલંબન કરે છે; તેઓ સાચી રીતે નિશ્ચયનયનો મર્મ સમજતા જ નથી કારણ કે, વ્યવહારને આધારે નિશ્ચય હોય છે. જ્યાં વ્યવહાર નથી ત્યાં નિશ્ચય ક્યાંથી હોય? માટે જે વ્યવહારનો ત્યાગ કરે છે તે જિનધર્મને લોપે

છે. જિનેન્દ્રની આજ્ઞાનો ભંગ કરે છે, કારણ કે, વ્યવહાર પરિણામ સિવાય નિશ્ચય આવે જ નહીં. ૫૪

ઓઘનિર્યુક્તિમાં કહ્યું છે કે—

"णिच्छयमवलंवंता णिच्छयओ णिच्छयमयाणंता णासंति चरण—करणं"

અર્થ—જેઓ વ્યવહારની અપેક્ષા રાખ્યા સિવાય કેવળ નિશ્ચયનું જ અવલંબન કરે છે, તેઓ ખરેખર નિશ્ચયનયનો મર્મ સમજતા જ નથી, અને પોતાના ચરણ—કરણનો નાશ કરે છે.

निश्चय दृष्टि हृदय धरी जी, पाले जे व्यवहार।
पुण्यवंत ते पामशे जी, भव समुद्रनो पार ॥ सो० ॥ ५५ ॥

અર્થ—નિશ્ચયનયને હૃદયમાં ધરીને એટલે નિશ્ચયનયના મર્મને સત્યસ્વરૂપે સમજીને જે વ્યવહાર પાળે તે પુણ્યવંત પ્રાણી ભવસમુદ્રનો પાર પામશે. ૫૫

तुरंग चढी जेम पामीए जी, वेगे पुरनो पंथ।
मार्ग तेम शिवनो लहे जी, व्यवहारे निर्ग्रन्थ ॥ सो० ॥ ५६ ॥

અર્થ—જેમ ઘોડા ઉપર ચડીને નગરનો રસ્તો જલદી પામીએ, તેમ વ્યવહારરૂપ ઘોડા ઉપર ચડી નિર્ગ્રન્થ—મુનિ શિવનગરનો માર્ગ શીઘ્ર પામે.

અગાધ જંગલમાં ભૂલા પડેલા પુરુષે નગરનો રસ્તો પ્રાપ્ત કરવાને અવશ્ય ઘોડાનો ત્યાગ ન જ કરવો જોઈએ. પણ જો તે ભયંકર અગાધ જંગલમાં ઘોડાનો ત્યાગ કરે તો છેવટે શિકારી પશુઓના સપાટામાં આવી જઈ મરણને શરણ થાય છે, પણ પોતાને ઇષ્ટ નગરનો માર્ગ પ્રાપ્ત

થતો નથી. તેમ આ સંસારરૂપી અગાધ ઘોર જંગલને પસાર કરી મોક્ષનગરનો માર્ગ પ્રાપ્ત કરવા માટે વ્યવહાર-રૂપી ઘોડાનું અવશ્ય અવલંબન કરવું જોઈએ, પણ યોગ્યતા તથા ઉચ્ચશ્રેણીરૂપી મોક્ષનગરનો માર્ગ પાપ્ત કર્યા પહેલાં જો વ્યવહારરૂપી ઘોડાનો ત્યાગ કરીએ તો અવશ્ય કષાય, પ્રમાદાદિરૂપ શિકારી પશુઓના સપાટામાં આવી જઈ આપણે પોતે આપણા આત્માના ઘાતક થઈએ.

આ ગાથા ઉપરથી, આજકાલના કેટલાએક ઉચ્છૃંખલ શુષ્ક જ્ઞાનીઓ, કે જેઓ આચરણો અને ક્રિયાઓથી અધમ-માં અધમ શ્રેણીએ પહોંચેલા હોય છે, અને નિશ્ચયનો ગંધ પણ નહિ જાણવા છતાં નિશ્ચયનું ખોટું ઓઠું લઈ, કષ્ટ ક્રિયાથી ભીરુ બની, પચ્ચકખાણ, પોસહ, પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયાનો ત્યાગ કરી, ફક્ત શબ્દમાત્રથી 'નિશ્ચય નિશ્ચય' ઠોકી બેસાડે છે, તેઓ ન તો વ્યવહાર પાળે છે, તેમ વ્યવહારને નહિ પાળવાથી નિશ્ચય પામી શકતા નથી. આ પ્રમાણે ઉભય ભ્રષ્ટ થઈ બિચારા સંસાર અટવીમાં ભટકયા જ કરે છે, તેમ ઉપાધ્યાયજી મહારાજે કહી બતાવ્યું છે. ૫૬

પણ ફળની સિદ્ધિ થયા પછી સાધનની અપેક્ષા રહેતી નથી, તે દેખાડે છે—

महोल चढंतां जेम नहीं जी, तेह तुरंगनुं काज।
सफल नहीं निश्चय लहे जी, तेम तनु किरिया साज॥
सो० ॥५७॥

અર્થ—જેમ મહેલ ઉપર ચડતાં, તે ઘોડાની જરૂર રહેતી નથી, તેમ તાત્ત્વિકરૂપે શુદ્ધ નિશ્ચયનય પ્રાપ્ત કર્યા પછી શારીરિક ક્રિયાની જરૂર રહેતી નથી. ૫૭.

निश्चय नवि पामी शके जी, पाले नवि व्यवहार।
पुण्यरहित जे एहवा जी, तेहनो कुण आधार ॥सो०॥५८॥

અર્થ—જે પુણ્યહીન-ભારે કર્મી પ્રાણીઓ વ્યવહારનુ પાલન કરતા નથી તેઓ નિશ્ચય પામી શકતા નથી, હે પ્રભો! આવા પુણ્ય રહિત પ્રાણીઓનો કોણ આધાર? અર્થાત્ તેઓ બિચારા સંસારમાં ભ્રમણ કર્યા કરે છે. કારણ કે, વ્યવહારને નહીં પામનાર પ્રાણી નિશ્ચય પામી શકતો નથી, અને તેથી ફક્ત શબ્દમાત્રથી નિશ્ચયનયનું અવલંબન કરનારને ઉભય ભ્રષ્ટ થવાથી સંસારમાં ભટક્યા કરવું પડે છે. ૫૮

हेम परीक्षा जेम हुए जी, सहत हुताशन ताप।
ज्ञानदशा तेम परखीए जी, जिहां बहु किरिया व्याप ॥सो०॥
५९॥

અર્થ—જેમ અગ્નિના તાપથી સુવર્ણની પરીક્ષા થાય છે, તેમ શારીરિકાદિ ઘણી ક્રિયાઓ વડે જ્ઞાનદશા પરખાય છે. શારીરિકાદિ ક્રિયાઓથી કષ્ટ પામવા છતાં ખેદાદિ રહિત સમભાવે રહેતા મહાત્માની જ્ઞાનદશાની પરીક્ષા થાય છે, ક્રિયા કરતાં કરતાં શારીરિકાદિ કષ્ટ પડવા છતાં જે ભવ્યાત્મા ખેદ પામતા નથી—તે ક્રિયાઓ ઉપર કંટાળો

લોપેતા નથી; તેઓમાં શુદ્ધ જ્ઞાન થયું છે એમ સમજવું. ૫૯

आलंबन विण जेम पडे जी, पामी विषमी वाट ।
मुग्ध पडे भवकूपमां जी, तेम विण किरिया घाट ॥सो०॥६०॥

અર્થ—જેમ ખાડા-ખાબોચિયા અને ઢારા-ઢેખળા-વાળા વિષમ રસ્તામાં ચાલતાં જો કાંઈ પણ આલંબન-આધાર ન હોય તો પુરુષ અવશ્ય કોઈ ખાડા-ખાબોચિયામાં પડી જાય છે, તેમ ક્રિયારૂપી ઘાટ-કઠોડો વિના અજ્ઞાની જીવો ભવકૂપમાં પડે છે, માટે ભવિક જનોને ક્રિયા એ પુષ્ટ આધારભૂત છે. ૬૦

चरित भणी बहु लोकमां जी, भरतादिकनां जेह ।
लोपे शुभ व्यवहारने जी, बोधि हणे निज तेह ॥सो०॥६१॥

અર્થ—કેટલાએક પુરુષો કહે છે કે, "ભરત ચક્રવર્તી વગેરે મોક્ષમાં ગયેલા જીવોએ શો વ્યવહાર પાળ્યો? તેઓ કેવળ આત્મશુદ્ધિથી જ કેવળજ્ઞાન પામ્યા, તો પછી વ્યવહારનું શું કામ છે? શા માટે નકામી ક્રિયાઓ કરવી જોઈએ? કારણ કે, મોક્ષનું કારણ કેવળ આત્મશુદ્ધિ જ છે." આ પ્રમાણે કેટલાએક પુરુષો ભરતાદિનાં ઘણાં ચરિત્રો કહીને શુભ વ્યવહારને લોપે છે, તેઓ પોતાની બોધિને-સમ્યક્ત્વને હણે છે. ૬૧

કહ્યું છે કે—

"भावकहणे पंचहिं ठाणेहिं पासत्था",

અર્થ— વ્યવહારનો લોપ કરી કેવળ ભાવ કહેવાથી પાંચ સ્થાને પાસત્થા બને છે, ઉપદેશમાલાની

૧૮૦ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

किंपि कहिंपि कयाइ, एगे लद्धीहि केहिवि निमेहिं ।
पत्तेअबुद्धलाभा, हवन्ति अच्छेरयब्भूया ॥

અર્થ—કેટલાએક (પ્રત્યેકબુદ્ધ પુરુષો) કોઇક વખત, કાંઇક નિમિત્ત વડે, કોઇક સ્થાનને વિષે, આવરણ કરનારાં કર્મોના ક્ષયોપશમરૂપ લબ્ધિ વડે કરીને, પ્રત્યેકબુદ્ધપણે સમ્યગ્ દર્શન-ચારિત્રાદિનો લાભ પ્રાપ્ત કરે છે તે આશ્ચર્યભૂત છે, એટલે તેવાં દૃષ્ટાંતો થોડાંક જ હોય છે, માટે તેનું આલંબન કરી વ્યવહારનો લોપ કરવો યોગ્ય નથી.

बहु दल दीसे जीवनां जी, व्यवहारे शिवयोग ।
छींडी ताके पाधरो जी, छोडी पंथ अयोग ॥ सो० ॥ ६२ ॥

અર્થ—મોક્ષમાં ગયેલા જીવો પૈકી મોટો સમુદાય વ્યવહારમાર્ગ વડે મોક્ષમાં ગયો છે, અને તેથી વ્યવહાર ક્રિયા એ રાજમાર્ગ—સીધી સડક છે. આવો સીધો, ધાસ્તી વિનાનો, અને જાણીતો રસ્તો મૂકી જે નિશ્ચયમાર્ગરૂપી ગલીકૂંચી શોધવા જાય તે અયોગ્ય કહેવાય અલબત, ગલીકૂંચીથી પણ પોતાના ઇષ્ટ સ્થાન પર પહોંચી શકાય છે, પણ તે રસ્તો સાર્વજનિક નહીં હોવાથી લોકોની હાલચાલ વિશેષ રહેતી નથી, અને તેથી તેવા રસ્તે લુચ્ચા, ઠગારા, દારૂ-ખોરી, જુગારી અને ચોર લોકો વિશેષે ભરાઈ બેસે છે તેઓ લાગ આવતાં તે ગુપ્ત રસ્તે જતા માણસોને લૂંટી

નિવૃત્તિ જ થાય છે, કારણ કે અનર્થ–અનિષ્ટ એ નિવૃત્તિનું અંગ છે. આ પ્રમાણે મોક્ષના ઉપાયોમાં સંશય હોવા છતાં તે દરેક પ્રાણીને ઇષ્ટ–અનુકૂલ–હિતકર હોવાથી તેમાં પ્રવૃત્તિ થાય છે, તથા અનર્થ જે સંસાર તથા તેનાં કારણ જે મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરે, તેઓમાં સંશય હોવા છતાં પ્રતિકૂલ–અહિતકર હોવાથી તેથી નિવૃત્તિ જ થાય છે. અર્થ જે મોક્ષના ઉપાય, તઓના સંશયને જાણનાર પુરુષની તે ઉપાયોને ગ્રહણ કરવારૂપ પ્રવૃત્તિ થાય છે, અને અનર્થ જે, સંસાર તથા તેનાં કારણ મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરે, તેઓના સંશયને જાણનાર પુરુષની તેને ત્યાગવાની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ જ વાસ્તવિક રીતે તાત્ત્વિક સંસારજ્ઞાન છે. એ જ સૂત્રકાર કહે છે. “સંશયને જાણનાર પુરુષ ચાર ગતિરૂપ સંસાર તથા તેનાં કારણ મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરેને જ્ઞપરિજ્ઞા વડે અનર્થરૂપે જાણે છે, અને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાએ તેનો ત્યાગ કરે છે” પણ જે સંશયને જાણતો નથી. તે સંસારને પણ જાણતો નથી. એ જ સૂત્રકાર દેખાડે છે–“અર્થ અને અનર્થના સંશયને જે પુરુષ જાણતો નથી તે મોક્ષના ઉપાયરૂપ અર્થને ગ્રહણ કરતો નથી, તેમ જ અનર્થ જે સંસાર તથા મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરે, તેઓનો ત્યાગ કરતો નથી. અને જ્યારે મોક્ષના ઉપાયોરૂપ અર્થમાં ઉપાદેયપણે અને અનર્થ જે સંસાર વગેરેમાં ત્યાગ કરવારૂપ પ્રવૃત્તિ કરતો નથી, ત્યારે અનિત્ય અશુચિમય વિડંબનાઓથી વ્યાપ્ત અને નિઃસાર એવા આ સંસારનું જ્ઞાન થતું નથી. ન્યાયમતાવલંબીઓ પણ કહે છે કે—

"कृष्यादौ फलसंशयेऽपि यथोपायत्व निश्चयात प्रवृत्तिस्तथा धर्मेऽपि."

અર્થ—જેમ ખેતી વગેરેમાં ફળનો સંશય હોવા છતાં તેના ઉપાયનો નિશ્ચય હોવાથી પ્રવૃત્તિ થાય છે, તેમ ધર્મને વિષે પણ ફળનો સંશય હોવા છતાં તેના ઉપાયનો નિશ્ચય હોવાથી પ્રવૃત્તિ થાય છે.

—o—

ઢાળ છઠ્ઠી

मुनि मन सरोवर हंसलो, (अथवा ऋषभनो वंश रयणायरू, ए देशी.

अवर इस्यो नय सांभली, एक ग्रहे व्यवहारो रे।
मर्म द्विविध तस नवि लहे, शुद्ध अशुद्ध विचारो रे ॥६४॥
तुज विण गति नहीं जंतुने, तु जगजंतुनो दीवो रे।
जीवीए तुज अवलंबने, तुं साहेब चिरंजीवो रे ॥ तुज० ॥६५॥

અર્થ—વળી કોઈ બીજો પુરુષ ઉપર પ્રમાણે વ્યવહારસ્થાપક નય સાંભળીને એકલા વ્યવહારને જ ગ્રહણ કરે છે, પણ તે વ્યવહારના દ્વિવિધ મર્મને ગ્રહણ કરતો નથી—એક શુદ્ધ વ્યવહાર છે, અને એક અશુદ્ધ વ્યવહાર છે, એ પ્રમાણે પરમાર્થ વિચારને જાણતો નથી. હે નાથ! પ્રાણીને તારા વિના બીજો કોઈ આધાર નથી, ખરેખર તું જ જગતના પ્રાણીઓને સત્ય પદાર્થો બતાવવા દીવા સમાન છે, તારા અવલંબને-તારા આધારે-અમે જીવીએ છીએ, તારી સ્યાદ્વાદવાણીને આધારે અમે જગતમાં શ્લાઘ્ય-પ્રશંસાપાત્ર થયા છીએ, માટે હે પ્રભો! સીમંધરસ્વામી! તું સાહેબ અમારે શિરે ચિરંજીવી વર્તો. ૬૪-૬૫

લે છે, હેરાન કરે છે, અને છેવટે મરણને શરણ કરે છે, પણ રાજમાર્ગે જો કે ફરી ફરીને ઈષ્ટ સ્થાને પહોંચાય છે, પણ તે રસ્તો સાર્વજનિક હોવાથી, લોકોની હાલચાલ વિશેષ રહેવાથી, તથા રાજ્ય તરફથી ચોકી-પહેરાનો બંદોબસ્ત હોવાથી કદાચ કવેળાએ ગમન કરવું પડે તોપણ તે રસ્તે કોઈ પણ જાતની ધાસ્તી રહેતી નથી. આવી રીતે એકાંત નિશ્ચયમાર્ગ ગલીકૂંચી સમાન છે. કદાચ તે રસ્તે રાગ-દ્વેષ-પ્રમાદાદિ લૂંટારુઓ વડે આત્માને હાનિ થવાનો સંભવ રહે છે, પણ જો વ્યવહારમાર્ગરૂપી રાજમાર્ગે ચાલવામાં આવે તો આત્માને કોઈ પણ જાતની ધાસ્તી રહેતી નથી. ૬૨

વ્યવહાર માર્ગનો આશ્રય લેવા દરેકને ભલામણ કરતા મહાત્મા શ્રી ધર્મદાસગણિ ઉપદેશમાળાની ૧૮૧ મી ગાથામા કહે છે કે—

"निहिं संपत्तुमहन्नो, पडिच्छतो जह जणो निरुत्तप्पो ।
इह नासइ तह पत्तेअबुद्धलद्धि पडिच्छंतो" ॥

અર્થ—"જેમ આ જગતમાં રત્ન-સુવર્ણાદિથી ભરેલા નિધિને પ્રાપ્ત કરવાને ઈચ્છતો પણ અધન્ય-અભાગિયો મનુષ્ય ઉદ્યમ નહિ કરવાથી તે નિધિને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી, તેમ પ્રત્યેકબુદ્ધલબ્ધિરૂપી નિધિને ઇચ્છતો એવો પુરુષ પણ તપ-સંયમાદિરૂપ ઉદ્યમ ન કરે તો તે નિધિને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી."

आवश्यकमांहे भाषियोजी, एहज अर्थ विचार ।
फल संशय पण जाणतांजी, जाणीजे संसार ॥सो०॥६३॥

અર્થ—આવશ્યક સૂત્રની અંદર પણ કહ્યું છે કે—ભરત વગેરેનાં અવલંબન લઈ જે વ્યવહારમાર્ગને લોપે છે તે પોતાની બોધિને હણે છે. શંકા: જો ક્રિયારૂપ વ્યવહારને મોક્ષનું કારણ કહેશો તો, ક્રિયા કરવાથી મોક્ષરૂપ ફળ થશે કે નહીં? એ પ્રમાણે જ્યાં સુધી સંશય હશે ત્યાં સુધી પ્રવૃત્તિ કેમ થશે? તેનો ઉત્તર આપતાં કહે છે કે, ફળનો સંશય જાણતો પુરુષ આ દુઃખમય સંસારને જ્ઞપરિજ્ઞાવડે અનર્થરૂપે જાણે છે, અને તેથી તેનો અને તેનાં કારણો જે મિથ્યાત્વ, અવિરતિ વગેરે, તેનો ત્યાગ કરી મોક્ષરૂપ ફળના ઉપાયભૂત હિતકર ક્રિયામાં પ્રવૃત્તિ કરે છે. ૬૩

શ્રીઆચારાંગ સૂત્રના લોકસાર નામના પાંચમા અધ્યયનના પહેલા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે કે—

"संसयं परिआणओ संसारे परिण्णाए भवइ, संसयं अपरिआणओ संसारे अपरिण्णाए भवइ"

અર્થ—જે સંશયને જાણે છે તે સંસારને પણ જાણે છે, જે સંશયને જાણતો નથી, તેણે સંસાર પણ જાણ્યો નથી. પોતાને ઇચ્છિત–અનુકૂલ વસ્તુની પ્રાપ્તિ માટે સંશય હોવા છતાં પ્રવૃત્તિ થાય છે, કારણ કે ઇચ્છિત પદાર્થનો સંશય પ્રવૃત્તિનું અંગ છે. અને અનર્થ એટલે પોતાને અનિષ્ટ–પ્રતિકૂલ પદાર્થમાં તથા તે પદાર્થના ઉપાયોમાં સંશય હોવા છતાં તે પોતાને પ્રતિકૂલ હોવાથી તેથી

નિવૃત્તિજ થાય છે, કારણ કે અનર્થ—અનિષ્ટ એ નિવૃત્તિનું અંગ છે. આ પ્રમાણે મોક્ષના ઉપાયોમાં સંશય હોવા છતાં તે દરેક પ્રાણીને ઇષ્ટ—અનુકૂલ—હિતકર હોવાથી તેમાં પ્રવૃત્તિ થાય છે, તથા અનર્થ જે સંસાર તથા તેનાં કારણ જે મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરે, તેઓમાં સંશય હોવા છતાં પ્રતિકૂલ—અહિતકર હોવાથી તેથી નિવૃત્તિજ થાય છે. અર્થ જે મોક્ષના ઉપાય, તઓના સંશયને જાણનાર પુરુષની તે ઉપાયોને ગ્રહણ કરવારૂપ પ્રવૃત્તિ થાય છે, અને અનર્થ જે, સંસાર તથા તેનાં કારણ મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરે, તેઓના સંશયને જાણનાર પુરુષની તેને ત્યાગવાની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ જ વાસ્તવિક રીતે તાત્વિક સંસારજ્ઞાન છે. એ જ સૂત્રકાર કહે છે. "સંશયને જાણનાર પુરુષ ચાર ગતિરૂપ સંસાર તથા તેનાં કારણ મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરેને જ્ઞપરિજ્ઞા વડે અનર્થરૂપે જાણે છે, અને પ્રત્યાખ્યાન પરિજ્ઞાએ તેનો ત્યાગ કરે છે" પણ જે સંશયને જાણતો નથી. તે સંસારને પણ જાણતો નથી. એ જ સૂત્રકાર દેખાડે છે—"અર્થ અને અનર્થના સંશયને જે પુરુષ જાણતો નથી તે મોક્ષના ઉપાયરૂપ અર્થને ગ્રહણ કરતો નથી, તેમ જ અનર્થ જે સંસાર તથા મિથ્યાત્વ અવિરતિ વગેરે, તેઓનો ત્યાગ કરતો નથી. અને જ્યારે મોક્ષના ઉપાયોરૂપ અર્થમાં ઉપાદેયપણે અને અનર્થ જે સંસાર વગેરેમાં ત્યાગ કરવારૂપ પ્રવૃત્તિ કરતો નથી, ત્યારે અનિત્ય અશુચિમય વિડંબનાઓથી વ્યાપ્ત અને નિઃસાર એવા આ સંસારનું જ્ઞાન થતું નથી. ન્યાયમતાવલંબીઓ પણ કહે છે કે—

"कृष्यादौ फलसंशयेऽपि यथोपायत्व निश्चयात् प्रवृत्ति-स्तथा धर्मेऽपि."

અર્થ—જેમ ખેતી વગેરેમાં ફળનો સંશય હોવા છતાં તેના ઉપાયનો નિશ્ચય હોવાથી પ્રવૃત્તિ થાય છે, તેમ ધર્મને વિષે પણ ફળનો સંશય હોવા છતાં તેના ઉપાયનો નિશ્ચય હોવાથી પ્રવૃત્તિ થાય છે.

—o—

ઢાળ છઠ્ઠી

मुनि मन सरोवर हंसलो, (अथवा ऋषभनो वंश रयणायरु, ए देशी.

अवर इस्यो नय सांभली, एक ग्रहे व्यवहारो रे।
मर्म द्विविध तस नवि लहे, शुद्ध अशुद्ध विचारो रे ॥६४॥
तुज विण गति नहीं जंतुने, तु जगजंतुनो दीवो रे।
जीवीए तुज अवलंबने, तुं साहेब चिरंजीवो रे ॥ तुज० ॥ ६५ ॥

અર્થ—વળી કોઈ બીજો પુરુષ ઉપર પ્રમાણે વ્યવહારસ્થાપક નય સાંભળીને એકલા વ્યવહારને જ ગ્રહણ કરે છે, પણ તે વ્યવહારના દ્વિવિધ મર્મને ગ્રહણ કરતો નથી—એક શુદ્ધ વ્યવહાર છે, અને એક અશુદ્ધ વ્યવહાર છે, એ પ્રમાણે પરમાર્થ વિચારને જાણતો નથી. હે નાથ! પ્રાણીને તારા વિના બીજો કોઈ આધાર નથી, ખરેખર તું જ જગતના પ્રાણીઓને સત્ય પદાર્થો બતાવવા દીવા સમાન છે, તારા અવલંબને-તારા આધારે-અમે જીવીએ છીએ, તારી સ્યાદ્વાદવાણીને આધારે અમે જગતમાં શ્લાઘ્ય-પ્રશંસાપાત્ર થયા છીએ, માટે હે પ્રભો! સીમંધરસ્વામી! તું સાહેબ અમારે શિરે ચિરંજીવી વર્તો. ૬૪-૬૫

जेह न आगम वारीओ, दीसे अशठ आचारो रे ।
तेह ज बुध वहु मानिओ, शुद्ध कह्यो व्यवहारो रे ॥तुज०॥६६॥

અર્થ—જેથી સિદ્ધાંતમાં બાધા આવતી ન હોય, આચાર અશઠ એટલે અનિંદનીય હોય અને ઘણા ગીતાર્થ પુરુષોએ માનેલો હોય તેને જ શુદ્ધ વ્યવહાર કહ્યો છે. ૬૬

શ્રીધર્મરત્ન પ્રકરણમાં શ્રીમાન્ દેવેન્દ્રસૂરિ ૮૦મી ગાથામાં જણાવે છે કે—

"मग्गो आगमनीई, अहवा संविग्गवहुजणाइण्णं ।
उभयाणुसारिणी जा, सा मग्गाणुसारिणी किरिया" ।

અર્થ—માર્ગ એટલે મુક્તિપુરીમાં પહોંચવાને માટે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ અથવા ક્ષાયોપશમિક ભાવરૂપ રસ્તો. તે માર્ગ બે પ્રકારનો છે:- એક તો સિદ્ધાન્તમાં કહેલો આચાર, અને બીજો ઘણા સંવિગ્નગીતાર્થ પુરુષોએ આચરેલો આચાર. તે બન્ને માર્ગને અનુસરનારી ક્રિયા—આગમની અબાધાએ અને ગીતાર્થો વડે આચરાતી જે ક્રિયા તે માર્ગાનુસારિણી ક્રિયા કહેવાય છે.

जेहमां निजमति कल्पना, जेहथी नवि भवपारो रे ।
अंध परंपरा वांधिओ, तेह अशुद्ध आचारो रे ॥तुज०॥६७॥

અર્થ—જેમાં પોતાની જ મતિકલ્પના પ્રમાણે કરાતું હોય, અને આગમની તથા ગીતાર્થોની દરકાર રાખ્યા સિવાય સ્વમતિ કલ્પના પ્રમાણે જ કરાતું હોવાથી જેથી ભવનો પાર ન પામીએ, તથા જે અંધપરંપરાએ બાંધ્યો

હોય-સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી વિચાર ન કરતાં ગાડરિયા પ્રવાહની માફક અંધપરંપરાને જ આધીન થયેલો હોય તેને અશુદ્ધ આચાર જાણવો. ૬૭

शिथिल विहारीए आचर्या, आलंबन जे कूडां रे ।
नियत वासादिक साधुने, ते नवि जाणीए रूडां रे ॥तु०॥६८

અર્થ—સંયમથી પતિત થયેલા શિથિલવિહારી પાસત્થાદિએ જે નિયતવાસાદિ ખોટાં આલંબન આચર્યા છે તે સુસાધુને રૂડાં ન જાણીએ. આત્માર્થી સાધુએ તેવાં આલંબનોનો આશ્રય નહીં લેતાં સંયમમાં કોઈ પણ પ્રકારે બાધા ન આવે તે પ્રમાણે વર્તન રાખવું જોઈએ. ૬૮

આવશ્યકસૂત્રની ૧૧૭૪ તથા ૧૧૭૫ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

"जे जत्थ जया भग्गा, ओगासं ते परं अविंदंता ।
गंतु तत्थऽचयंता, इमं पहाणं ति घोसन्ति ॥
नीयावासविहारं, चेइयभत्तिं च अज्जियालाभं ।
विगईसु य पडिबंधं, निद्दोसं चोइया बिन्ति" ॥

અર્થ—જે શિથિલવિહારી સાધુઓ અનિત્યવાસાદિમાં—એક જગ્યાએ નિયમિત પડ્યા ન રહેવું, વગેરે સાધુધર્મમાં જ્યારે કંટાળો પામેલા હોય—શિથિલ થઈ ગયેલા હોય ત્યારે સતતવિહારાદિ પવિત્ર સાધુધર્મ પાળવાને અસમર્થ થયા છતાં, બીજું કાંઈ પણ બહાનું નહીં મળવાથી "અમોએ જે સ્વીકાર્યું છે તે દેશ-કાલને અનુસરી ઠીક જ છે," એમ બોલે છે. અને તેઓને કોઈ સાધુ મહાત્મા પ્રેરણા કરે

जेह न आगम वारीओ, दीसे अशठ आचारो रे ।
तेह ज बुध बहु मानिओ, शुद्ध कह्यो व्यवहारो रे ॥तुज०॥६६॥

અર્થ—જેથી સિદ્ધાંતમાં બાધા આવતી ન હોય, આચાર અશઠ એટલે અનિંદનીય હોય અને ઘણા ગીતાર્થ પુરુષોએ માનેલો હોય તેને જ શુદ્ધ વ્યવહાર કહ્યો છે. ૬૬

શ્રીધર્મરત્ન પ્રકરણમાં શ્રીમાન્ દેવેન્દ્રસૂરિ ૮૦મી ગાથામાં જણાવે છે કે—

"मग्गो आगमनीई, अहवा संविग्गबहुजणाइण्णं ।
उभयाणुसारिणी जा, सा मग्गाणुसारिणी किरिया" ।

અર્થ—માર્ગ એટલે મુક્તિપુરીમાં પહોંચવાને માટે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ અથવા ક્ષાયોપશમિક ભાવરૂપ રસ્તો. તે માર્ગ બે પ્રકારનો છેઃ- એક તો સિદ્ધાન્તમાં કહેલો આચાર, અને બીજો ઘણા સંવિગ્નગીતાર્થ પુરુષોએ આચરેલો આચાર. તે બન્ને માર્ગને અનુસરનારી ક્રિયા—આગમની અબાધાએ અને ગીતાર્થો વડે આચરાતી જે ક્રિયા તે માર્ગાનુસારિણી ક્રિયા કહેવાય છે.

जेहमां निजमति कल्पना, जेहथी नवि भवपारो रे ।
अंध परंपरा बांधिओ, तेह अशुद्ध आचारो रे ॥तुज०॥६७॥

અર્થ—જેમાં પોતાની જ મતિકલ્પના પ્રમાણે કરાતું હોય, અને આગમની તથા ગીતાર્થોની દરકાર રાખ્યા સિવાય સ્વમતિ કલ્પના પ્રમાણે જ કરાતું હોવાથી જેથી ભવનો પાર ન પામીએ, તથા જે અંધપરંપરાએ બાંધ્યો

હોય-સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી વિચાર ન કરતાં ગાડરિયા પ્રવાહની માફક અંધપરંપરાને જ આધીન થયેલો હોય તેને અશુદ્ધ આચાર જાણવો. ૬૭

शिथिल विहारीए आचर्यां, आलंबन जे कूडां रे ।
नियत वासादिक साधुने. ते नवि जाणीए रूडां रे ॥तु०॥६८

અર્થ—સંયમથી પતિત થયેલા શિથિલવિહારી પાસત્થાદિએ જે નિયતવાસાદિ ખોટાં આલંબન આચર્યા છે તે સુસાધુને રૂડાં ન જાણીએ. આત્માર્થી સાધુએ તેવાં આલંબનોનો આશ્રય નહીં લેતાં સંયમમાં કોઈ પણ પ્રકારે બાધા ન આવે તે પ્રમાણે વર્તન રાખવું જોઈએ. ૬૮

આવશ્યકસૂત્રની ૧૧૭૪ તથા ૧૧૭૫ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

"जे जत्थ जया भग्गा, ओगासं ते परं अविंदंता ।
गंतुं तत्थऽचयंता, इमं पहाणं ति घोसन्ति ॥
नीयावासविहारं, चेइयभत्तिं च अज्जियालाभं ।
विगईसु य पडिबंधं, निद्दोसं चोइया बिन्ति" ॥

અર્થ—જે શિથિલવિહારી સાધુઓ અનિત્યવાસાદિમા-એક જગ્યાએ નિયમિત પડ્યા ન રહેવું, વગેરે સાધુધર્મમાં જ્યારે કંટાળો પામેલા હોય-શિથિલ થઈ ગયેલા હોય ત્યારે સતતવિહારાદિ પવિત્ર સાધુધર્મ પાળવાને અસમર્થ થયા છતાં, બીજું કાંઈ પણ બહાનું નહીં મળવાથી "અમોએ જે સ્વીકાર્યું છે તે દેશ-કાલને અનુસરી ઠીક જ છે," એમ બોલે છે. અને તેઓને કોઈ સાધુ મહાત્મા પ્રેરણા કરે

કે—"મહાનુભાવ! આવી રીતે આચરવાથી સાધુ ધર્મ—સંયમમાં બાધા આવે, માટે તમો આત્માનું કલ્યાણ કરવાને દીક્ષિત થયેલા હો તો તમારું આચરણ સુધારો" ત્યારે તેઓ બોલે છે કે, "નિત્યવાસ—એક જગ્યાએ નિવાસ કરવો, ચૈત્યની ભક્તિ, સાધ્વીઓ થકી આહાર વગેરે મેળવવું, અને દૂધ, ઘી વગેરેમાં આસક્તિ રાખી તેવા પદાર્થો વાપરવા તે નિર્દોષ છે"

તેમાં કેટલાએક વિહારથી કંટાળી ગયેલા, નિત્યવાસી—એક જ સ્થળે પડાવ નાખીને રહેલા શિથિલ વિહારી નામધારી સાધુઓ સંગમસ્થવિર આચાર્યનું ઉદાહરણ આપે છે. તેઓ કહે છે કે, "સંગમસ્થવિર ઘણા તપસ્વી, ગીતાર્થ, તથા ગુણ–દોષના જાણકાર હતા, છતાં તેઓ નિત્યવાસને વિષે પ્રવર્ત્યા હતા. જો નિત્યવાસ દોષિત હોત તો સંગમ-સ્થવિર જેવા તપસ્વી અને ગીતાર્થ આચાર્ય નિત્યવાસમાં પ્રવૃત્તિ કરત નહીં.

પરંતુ સંગમસ્થવિર કેવા સંયોગો વચ્ચે નિત્યવાસમાં પ્રવર્ત્યા હતા તે તેઓ વિચારતા નથી. સંગમસ્થવિર ભયંકર દુર્ભિક્ષના સમયમાં, એક સ્થળે રહેવા છતાં આસક્તિ રહિત, અને પોતે વૃદ્ધ હોવાથી અન્ય સ્થળે વિહાર ન કરી શકે તેવી સ્થિતિમાં નિત્યવાસને સેવતા હતા. માટે વિહાર કરવાને સશક્ત આત્માર્થી સાધુએ એવા પુષ્ટ આલંબન વિના એક જ સ્થળે પડ્યા ન રહેવું જોઈએ. સંઘપટ્ટકમાં કહ્યું છે કે—

"पडिवंधो लहुयत्तं, न जणुवयारो न देसविन्नाणं।
नाऽऽणाराहणमेए, दोसा अविहारपक्खम्मि"॥

અર્થ—જો સાધુ વિહાર ન કરે તો શ્રાવકાદિનો પ્રતિબંધ થાય શ્રાવકાદિની સાથે મમત્વ-રાગ-બંધાઈ જાય, અને તેથી શાસનની અને પોતાની લઘુતા થાય. લોકો ઉપર ઉપકાર ન થાય, નાના પ્રકારના દેશનું વિજ્ઞાન ન થાય, તથા જિનેન્દ્રની આજ્ઞાનું આરાધન ન થાય, આટલા દોષો સાધુ વિહાર ન કરે તો પ્રાપ્ત થાય છે. માટે સશક્ત સાધુએ નિત્ય વાસ નહીં કરતાં સતત વિહાર કરવો જ જોઈએ.

વળી ઉપર આવશ્યકની ૧૧૭૫ મી ગાથામાં જણાવ્યા પ્રમાણે કેટલાએક સંયમમાં શિથિલ થયેલા ચૈત્યભક્તિને સ્વીકારી તેને નિર્દોષ કહે છે. તેઓને કોઈક સંયમી સાધુ કહે કે, "મહાનુભાવ સયંમીને ચૈત્યભક્તિ ન કલ્પે." ત્યારે તેઓ કહે છે કે, "અહીં કોઈ ચૈત્યની રક્ષા કરનાર નથી, અને જો અમે ચૈત્યનું રક્ષણ ન કરીએ, ચૈત્યની પૂજા ન કરીએ તો તેનો વિચ્છેદ થઈ જાય, માટે અમોએ સ્વીકારેલ ચૈત્યભક્તિ નિર્દોષ છે જો ચૈત્યભક્તિ નિર્દોષ ન હોત તો પુર્વધર વજ્રસ્વામીએ કેમ કરી હતી? માટે ચૈત્યભક્તિ-ચૈત્યપૂજા પણ સાધુઓને મોક્ષનું અંગ છે. ચૈત્યભક્તિ કરવાથી સાધુપણું ચાલ્યું જતું નથી." આ પ્રમાણે વજ્રસ્વામીનું ઉદાહરણ આપી ચૈત્યભક્તિને નિર્દોષ ઠેરાવે છે; પણ કેવા સંયોગો વચ્ચે વજ્રસ્વામીએ ચૈત્યભક્તિ કરી હતી તે ધ્યાનમાં લેતા નથી મહાત્મા વજ્રસ્વામીએ બૌદ્ધાદિની અપભ્રાજના, વીરશાસનની પ્રભાવના તથા શ્રાવકોનું વાત્સલ્ય આટલાં આલંબનોને આશ્રીને ચૈત્યભક્તિ કરી હતી, તે સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચારતા નથી. વજ્રસ્વામીએ સકારણ-પુષ્ટઆલંબન આશ્રીને ચૈત્યભક્તિ કરી, તે આલંબન સંયમાંથીૅ સાધુએ નિષ્કારણ ન લેવું જોઈએ.

કે-"મહાનુભાવ! આવી રીતે આચવાથી સાધુ ધર્મ-સંયમમાં બાધા આવે, માટે તમો આત્માનું કલ્યાણ કરવાને દીક્ષિત થયેલા હો તો તમારું આચરણ સુધારો" ત્યારે તેઓ બોલે છે કે, "નિત્યવાસ-એક જગ્યાએ નિવાસ કરવો, ચૈત્યની ભક્તિ, સાધ્વીઓ થકી આહાર વગેરે મેળવવું, અને દૂધ, ઘી વગેરેમાં આસક્તિ રાખી તેવા પદાર્થો વાપરવા તે નિર્દોષ છે"

તેમાં કેટલાએક વિહારથી કંટાળી ગયેલા, નિત્યવાસી-એક જ સ્થળે પડાવ નાખીને રહેલા શિથિલ વિહારી નામધારી સાધુઓ સંગમસ્થવિર આચાર્યનું ઉદાહરણ આપે છે. તેઓ કહે છે કે, "સંગમસ્થવિર ઘણા તપસ્વી, ગીતાર્થ, તથા ગુણ-દોષના જાણકાર હતા, છતાં તેઓ નિત્યવાસને વિષે પ્રવર્ત્યા હતા. જો નિત્યવાસ દોષિત હોત તો સંગમ-સ્થવિર જેવા તપસ્વી અને ગીતાર્થ આચાર્ય નિત્યવાસમાં પ્રવૃત્તિ કરત નહીં.

પરંતુ સંગમસ્થવિર કેવા સંયોગો વચ્ચે નિત્યવાસમાં પ્રવર્ત્યા હતા તે તેઓ વિચારતા નથી. સંગમસ્થવિર ભયંકર દુર્ભિક્ષના સમયમાં, એક સ્થળે રહેવા છતાં આસક્તિ રહિત, અને પોતે વૃદ્ધ હોવાથી અન્ય સ્થળે વિહાર ન કરી શકે તેવી સ્થિતિમાં નિત્યવ સને સેવતા હતા. માટે વિહાર કરવાને અશક્ત આત્માર્થી સાધુએ એવા પુષ્ટ આલંબન વિના એક જ સ્થળે પડ્યા ન રહેવું જોઈએ. સંઘપટ્ટકમાં કહ્યું છે કે—

"पडिबंधो लहुयत्तं, न जणुवयारो न देसविन्नाणं।
नाऽऽणाराहणमेए, दोसा अविहारपक्खम्मि"॥

અર્થ—જો સાધુ વિહાર ન કરે તો શ્રાવકાદિનો પ્રતિબંધ થાય શ્રાવકાદિની સાથે મમત્વ-રાગ-બંધાઈ જાય, અને તેથી શાસનની અને પોતાની લઘુતા થાય. લોકો ઉપર ઉપકાર ન થાય, નાના પ્રકારના દેશનું વિજ્ઞાન ન થાય, તથા જિનેન્દ્રની આજ્ઞાનું આરાધન ન થાય, આટલા દોષો સાધુ વિહાર ન કરે તો પ્રાપ્ત થાય છે. માટે સશક્ત સાધુએ નિત્ય વાસ નહીં કરતાં સતત વિહાર કરવો જ જોઈએ.

વળી ઉપર આવશ્યકની ૧૧૭૫ મી ગાથામાં જણાવ્યા પ્રમાણે કેટલાએક સંયમમાં શિથિલ થયેલા ચૈત્યભક્તિને સ્વીકારી તેને નિર્દોષ કહે છે. તેઓને કોઈક સંયમી સાધુ કહે કે, "મહાનુભાવ સયંમીને ચૈત્યભક્તિ ન કલ્પે." ત્યારે તેઓ કહે છે કે, "અહીં કોઈ ચૈત્યની રક્ષા કરનાર નથી, અને જો અમે ચૈત્યનું રક્ષણ ન કરીએ, ચૈત્યની પૂજા ન કરીએ તો તેનો વિચ્છેદ થઈ જાય, માટે અમોએ સ્વીકારેલ ચૈત્યભક્તિ નિર્દોષ છે જો ચૈત્યભક્તિ નિર્દોષ ન હોત તો પૂર્વધર વજ્રસ્વામીએ કેમ કરી હતી? માટે ચૈત્યભક્તિ-ચૈત્યપૂજા પણ સાધુઓને મોક્ષનું અંગ છે. ચૈત્યભક્તિ કરવાથી સાધુપણું ચાલ્યું જતું નથી." આ પ્રમાણે વજ્રસ્વામીનું ઉદાહરણ આપી ચૈત્યભક્તિને નિર્દોષ ઠેરાવે છે; પણ કેવા સંયોગો વચ્ચે વજ્રસ્વામીએ ચૈત્યભક્તિ કરી હતી તે ધ્યાનમાં લેતા નથી મહાત્મા વજ્રસ્વામીએ બૌદ્ધાદિની અપભ્રાજના, વીરશાસનની પ્રભાવના તથા શ્રાવકોનું વાત્સલ્ય આટલાં આલંબનોને આશ્રીને ચૈત્યભક્તિ કરી હતી, તે સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચારતા નથી. વજ્રસ્વામીએ સકારણ-પુષ્ટઆલંબન આશ્રીને ચૈત્યભક્તિ કરી, તે આલંબન સંયમાર્થી સાધુએ નિષ્કારણ ન લેવું જોઈએ.

વળી કેટલાએક પોતે આહાર લાવી સંતોષ નહીં પામતાં અને ગોચરી લાવવામાં પરિશ્રમથી કંટાળો પામેલા કુસાધુઓ આર્યાએ—સાધ્વીઓ—દ્વારા આહાર મેળવે છે, તેઓને કોઈ આત્માર્થી મહાશય કહે કે, "મહાનુભાવ ! શરીરની ધારણાને માટે દોષ રહિત આહાર સાધુએ પોતે લાવવો જોઈએ, અથવા અન્ય સાધુ દ્વારા મેળવવો જોઈએ, પણ સાધ્વીઓ દ્વારા ન મંગાવવો જોઈએ." ત્યારે તેઓ ઉત્તર આપે છે કે, "અગ્નિકાપુત્ર આચાર્ય કે જેઓ તે જ ભવે અંતકૃત કેવલી થયા છે, તેઓ પુષ્પચૂલા સાધ્વીએ લાવેલા ભાતપાણીને વાપરતા હતા, માટે સાધ્વી દ્વારા મેળવેલો આહાર વાપરતાં દોષ નથી."

પરંતુ અગ્નિકાપુત્ર આચાર્યનો શિષ્ય સમુદાય ચાલ્યો ગયો હતો, વળી પોતે અતિવૃદ્ધ હોવાથી ગોચરી લાવવાને અસમર્થ હતા, તેથી તેઓ પુષ્પચૂલા સાધ્વી દ્વારા મળતો આહાર પોતે વાપરતા હતા, એ પ્રમાણે સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી વિચારતા નથી પોતે ગોચરી લાવવાને સમર્થ હોય, વળી સાધુ-સમુદાયયુક્ત હોવાથી બીજા સાધુ દ્વારા પણ આહાર મેળવી શકે તેમ હોય, છતાં માયાવી કુસાધુઓ સાધ્વીઓ દ્વારા આહાર મેળવે છે, અને તેને નિર્દોષ ઠેરવવાને અગ્નિકાપુત્ર આચાર્યનું ઉદાહરણ આપે છે, અગ્નિકાપુત્ર પુષ્પચૂલા સાધ્વી દ્વારા કેવા સંયોગો વચ્ચે આહાર લેતા હતા તે સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિથી વિચારતા નથી.

વળી કેટલાએક સાધુધર્મથી પતિત થયેલા દૂધ, ઘી વગેરે વિકાર કરનારા પદાર્થોને સેવે છે. તેઓને કોઈક ત્યાગી મહાત્મા

કહે કે, "મહાનુભાવ! વિકૃતિવાળા પદાર્થ, સાધુએ નિષ્કારણ ન સેવવા જોઈએ." ત્યારે તેઓ ઉદાયન મુનિનું ઉદાહરણ આપે છે, અને કહે છે કે, "ઉદાયન મુનિ કે જેઓ વિકૃતિવાળા પદાર્થને વાપરતા હતા તેઓ શું મુનિ નહીં હતા ?"

પરંતુ ઉદાયનમુનિ પોતે પૂર્વાવસ્થામાં રાજા હોવાથી તથા તેમનુ શરીર રોગગ્રસ્ત હોવાથી તેઓને ઠંડું તથા લૂખું-નીરસ અન્ન વાપરવું યોગ્ય નહીં હતું, અને તેથી તેઓ વિકૃતિવાળા પદાર્થ વાપરતા હતા. પણ જેઓ શક્તિવાળા છે, જેઓને વિકૃતિ પદાર્થ વાપરવાથી સંયમથી ભ્રષ્ટ થવાની ધાસ્તી રહે છે તેઓએ ઉદાયન મુનિનું આલંબન લઈ વિકૃતિ પદાર્થ નિષ્કારણ ન જ વાપરવા જોઈએ. આવશ્યક સૂત્રની ૧૧૮૮ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

"आलंवणाण लोगो, भरिओ जीवस्स अजउकामस्स ।
जं जं पिच्छइ लोए, तं त आलंवणं कुणइ ॥"

અર્થ—જેને શુદ્ધ સાધુધર્મ પાળવાને પ્રયત્ન કરવાની ઈચ્છા નથી તેને આલંબનથી આ લોક ભરેલો છે, અને સંયમમાં પ્રયત્ન કરવાને નહીં ઈચ્છતો તે પ્રાણી જે જે 'નિત્યવાસ' વગેરે આલંબન દેખે છે તે તે કરે છે, અને તે તે આલંબનનો આશ્રય નિષ્કારણ કરવાથી ધર્મથી પતિત થઈ દુઃખમય સંસારમાં ભટક્યા કરે છે.

જગતમાં બે પ્રકારના પ્રાણીઓ છે-મંદ શ્રદ્ધાવાળા અને તીવ્ર શ્રદ્ધાવાળા. તેઓમાં મંદ શ્રદ્ધાવાળા કોનું

આલંબન લે છે તેને માટે આવશ્યકની ૧૧૮૯ મી ગાથામાં જણાવ્યું છે કે—

"जे जत्थ जया जइया, वहुस्सुया चरण-करणपब्भट्ठा ।
जं ते समायरन्ति, आलंवण मंदसड्ढाणं ॥"

અર્થ—જે બહુશ્રુતો જે ગામ નગરાદિમાં જે કાળે જે દુર્ભિક્ષાદિ સમયે ચરણ-કરણથી ભ્રષ્ટ થયા છતાં જે પાસત્થાદિરૂપને આચરે છે તે મંદ શ્રદ્ધાવાળાઓનું આલંબન થાય છે.

તીવ્ર શ્રદ્ધાવાળા કોનું આલંબન લે છે તે જણાવે છે—

"जे जत्थ जयाजइया, बहुस्सुया चरणकरणसंपन्ना ।
जंते समायरन्ति, आलंवण तिव्वसड्ढाणं" ॥

આવશ્યકસૂત્ર, ગાથા ૧૧૯૦ મી

અર્થ—જે બહુશ્રુતો જે ગામ-નગરાદિમાં જે કાળે જે દુર્ભિક્ષાદિ સમયે ચરણ કરણ યુક્ત રહ્યા છતા જે 'સાધુપડિમા' વગેરે સાધુ ધર્મને આચરે છે તે તીવ્ર શ્રદ્ધાવાળાઓનું આલંબન થાય છે.

आज न चरण छे आकरुं, संहननादिक दोषे रे ।
एम निज अवगुण ओलवी, कुमति कदाग्रह पोषे रे ॥
तुज० ॥६१॥

"આજકાલ ચારિત્ર છે જ નહીં, કારણ કે સંઘયણ વગેરેના દોષથી ચારિત્ર પળવું અતિ આકરું છે. આજકાલ એવાં સંઘયણ થઈ ગયાં છે કે જેથી ચારિત્ર પાળી જ ન શકે, તેથી આ પાંચમે આરે ચારિત્ર હાથ ન આવે." આ પ્રમાણે દુષ્ટમતિ પાસત્થા વગેરે 'स्वयं नष्टः परान्नाशयति'

એ ન્યાયે પોતાના અવગુણ ઓળવીને કદાગ્રહને પોષે છે. પણ "અમે તો અવગુણી છીએ, સાધુધર્મથી ભ્રષ્ટ થયા છીએ, અને ઉચિત સરલતાથી યતનાપૂર્વક જે મહાત્મા સાધુધર્મને પાળે છે તે પૂજ્ય છે," એમ સત્ય હકીકત કહેતા નથી." ૬૯

ધર્મરત્ન પ્રકરણની ૮૯ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

" गीयत्थपारतंता, इय दुविहं मग्गमणुसरंतस्स ।
भावजइत्तं जुत्तं, दुप्पसहंतं जओ चरणं " ॥

અર્થ—આગમના જાણકાર ગીતાર્થની આજ્ઞામાં રહીને, સિદ્ધાંતમાં કહેલો આચાર તથા ગીતાર્થ પુરુષોએ આચરેલો આચાર એ પ્રમાણે બે પ્રકારના માર્ગને અનુસારે ચાલનાર સાધુને ભાવયતિપણું-સુસાધુપણું એટલે ચારિત્રવાનપણું યુક્ત છે, કારણ કે, દુઃપ્રસહ નામના આચાર્ય પર્યંત ચારિત્ર રહેશે એમ સિદ્ધાંતમાં સંભળાય છે.

उत्तरगुणमांहे हीणडा, गुरु कालादिक पाखे रे ।
मूलगुणे नही हीणडा, एम पंचाशक भाषे रे ॥तुज०॥७०॥

અર્થ—જે ગુરુ કાલાદિના પ્રભાવથી ઉત્તરગુણથી હીણા હોય તોપણ મૂલગુણ-પંચ મહાવ્રતથી હીણા ન હોય તો તે ગુરુ જ કહેવાય. તેમને ગુરુ તરીકે માન આપી ત્યાગ ન જ કરવો, એમ પંચાશક ગ્રંથમાં કહ્યું છે ૭૦

પંચાશક ગ્રંથના અગિયારમો પંચાશકની ૩૫મી ગાથામાં કહ્યું છે—

" गुरुगुणरहिओ वि इहं, दट्ठव्वो मूलगुणविउत्तो जो ।
ण उ गुणमेत्तविहीणो त्ति, चंडरुद्दो उदाहरणं " ॥

અર્થ—ગુરુના ગુણ વડે રહિત જે પાંચ મહાવ્રતરૂપ અથવા સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યગ્ક્રિયારૂપ મૂળગુણ વડે રહિત હોય તે ગુરુ ન કહેવાય, અને આત્માર્થી સાધુએ તેવા કુગુરુનો ત્યાગ કરી પંચ-મહાવ્રતધારી ગીતાર્થ ગુરુનો આશ્રય લેવો. પણ જે ફક્ત ક્ષાન્ત્યાદિ કોઈક ગુણમાત્ર વડે હીન હોવા છતાં પંચમહાવ્રતનેં સમ્યક્ પ્રકારે પાળતા હોય તો તેમને ગુરુ તરીકે માન આપીં તેમનો ત્યાગ ન જ કરવો જોઈએ. અહીં ચંડરુદ્રાચાર્યનું ઉદાહરણ છે. ચંડ રુદ્રાચાર્ય સ્વભાવથી જ અતિક્રોધી હતા છતાં પોતે બહુશ્રુત હતા, અને પંચમહાવ્રતને અવિચ્છિન્ન પાળતા હતા, જેથી તેમનો ગીતાર્થ અને આત્માર્થી શિષ્યોએ ત્યાગ નહીં કર્યો હતો, તથા બહુમાન પામ્યા હતા. માટે ક્ષમા વગેરે ગુણ ન હોય છતાં જો મૂળગુણમાં બાધા ન આવી હોય તેવા ગુરુનો ત્યાગ ન જ કરવો.

ગુરુઆજ્ઞાપાલન તે જ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ રત્નત્રય છે. પંચાશક ગ્રંથના અગિયારમા પંચાશકની સાતમી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

"गुरुपारतंतनाणं, सद्दहणं एयसंगयं चेव ।
एत्तो उ चरित्ताणं, मासतुसादीणमुद्दिट्ठं" ॥

અર્થ—વિશિષ્ટ શ્રુતરહિત પુરુષોને પણ ગુરુપરતંત્રાએ જ્ઞાન અને દર્શન માનવાં એ યુક્ત જ છે, કારણ કે,

વિશિષ્ટશ્રુત રહિત પુરુષોને પણ ગુરુપરતંત્રતાએ જ્ઞાન અને દર્શન માનેલાં છે, તેથી જ ચારિત્રવાળા માષતુષાદિ અતિ જડ સાધુઓને પણ જ્ઞાન, દર્શન કહ્યાં છે. જો વિશિષ્ટ શ્રુત રહિત માષતુષાદિને જ્ઞાન-દર્શન યુક્ત ન માનીએ તો તેઓને ચારિત્રી પણ ન માનવા જોઈએ, કારણ કે, જ્ઞાન અને દર્શનને આધીન ચારિત્ર છે. જ્યાં સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યગ્દર્શન નથી ત્યાં સમ્યગ્ચારિત્ર પણ નથી, અને માષતુષાદિને ચારિત્રી તો માનેલા છે, માટે ગુરુપરતંત્રાએ ચારિત્ર પાળતા તેઓને જ્ઞાન, દર્શન પણ માનવાં જ જોઈએ. ૭૦.

परिग्रह वश लिंगीया, लेइ कुमति रज माथे रे।
निजगुण परअवगुण लहे इंद्रिय वृषभ न नाथे रे॥
॥ तुज० ॥ ७१ ॥

અર્થ—પરિગ્રહને વશ થયેલા લિંગધારી કુમતિઓ કુમતિરૂપી રજ માથે લઈને, પોતાના ગુણની અને પારકાના અવગુણની લાવરી કરે છે, પણ પોતાની ઇંદ્રિયોરૂપી વૃષભને નાથતા નથી-ઇંદ્રિયોને કાબૂમા રાખતા નથી, તેથી સમ્યક્ત્વથી ભ્રષ્ટ થઈ સંસારની વૃદ્ધિ કરે છે. ૭૧

नाण रहित हित परिहरा, निज दंसण गुण लूसे रे।
मुनिजनना गुण सांभली, तेह अनारज रूसे रे॥
॥ तुज० ॥ ७२ ॥

અર્થ—એમ પોતાના અવગુણને પણ ગુણરૂપે વર્ણવનારા અને પારકાના ગુણને પણ અવગુણરૂપે લવનારા કુસાધુઓ

સમ્યગ્જ્ઞાન રહિત થયા થકા આત્માનું હિત પરિહરી પોતાના દર્શનગુણને નષ્ટ કરે છે. અને ચારિત્રપાત્ર સુસાધુના ગુણને સાંભળી તે અનાર્ય-કુસાધુ રોષ કરે છે. ૭૨

ઉપદેશમાળાની ૩૫૧ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

"गुणहीणो गुणरयणारेसु जो कुणइ तुल्लमप्पाणं ।
सुतवस्सिणो अ हीलड, सम्मत्तं कोमलं तस्स" ॥

અર્થ—"જે ચારિત્રાદિક ગુણે કરીને હીન એવો કુસાધુ ગુણના સમુદ્રરૂપ સુસાધુઓની સાથે પોતાના આત્માને તુલ્ય કરે છે, એટલે 'હું પણ સાધુ છું,' એમ માને છે, તથા જે સારા તપસ્વી મહાત્માઓની અવહેલના કરે છે તે ભ્રષ્ટાચારી સાધુનું સમકિત કોમલ છે-અસાર છે, અર્થાત્ તેને મિથ્યાદૃષ્ટિ જાણવો."

अणुसम दोष जे परतणो, मेरु समान ते बोले रे ।
जेहशुं पापनी गोठडी, तेहशुं हियडलुं खोले रे
॥तुज्ञ० ७३ ॥

અર્થ—વળી તે કુસાધુ પારકાનો દોષ પરમાણુ માત્ર-ઘણો જ થોડો હોય, તોપણ દ્રોહબુદ્ધિએ તે દોષને મેરુ સમાન કરીને બોલે છે, અને જે મહાપાપી હોય-જેની પાપમય પ્રવૃત્તિ હોય તેની સાથે પોતાના હૃદયની વાત ખોલીને કરે છે. પણ જેઓ પુણ્યશાળી અને કર્મની નિર્જરા કરનારા સુસાધુઓ હોય તેઓની સાથે આંતરું રાખે છે-ખરી વાત છુપાવી ખોટી વાત કરે છે. ૭૩

सूत्र विरुद्ध जे आचरे, थापे अविधिना चाला रे।
ते अतिनिबिड मिथ्यामति, बोले उपदेशमाला रे॥
॥ तुज० ॥ ७४ ॥

જે સૂત્રવિરુદ્ધ આચરણ કરે, અને પોતે નિર્ગુણી હોવા છતાં ગુણી મનાવવાનો દાવો કરી, તથા બીજા ગુણી હોવા છતાં નિર્ગુણી મનાવવાનો પ્રયત્ન કરી સૂત્ર વિરુદ્ધ માર્ગ ચલાવે, તેને અતિનિબિડ મિથ્યામતિ કહીએ. એમ ઉપદેશમાલા બોલે છે. ૭૪

ઉપદેશમાલાની ૫૦૪ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

"जो जहवायं न कुणइ, मिच्छद्दिट्ठी तओ हु को अन्नो ?।
वड्ढेई मिच्छत्तं, परस्स संकं जणेमाणो॥"

અર્થ—જે પુરુષ જેવું બોલે તેવું આચરણ કરતો નથી-બોલવા પ્રમાણે પાળતો નથી તે પુરુષથી બીજો કયો પુરુષ મિથ્યાદષ્ટિ જાણવો ? તેને જ મિથ્યાદષ્ટિ જાણવો, તેનાથી બીજો કોઈ વિશેષ મિથ્યાદષ્ટિ નથી, કારણ કે, તે સૂત્ર વિરુદ્ધ આચરણ કરી બીજા લોકોને શંકા ઉત્પન્ન કરાવતો છતો મિથ્યાત્વને વૃદ્ધિ પમાડે છે

पामर जन पण नवि कहे, सहसा जुठ सशुको रे।
जुठ कहे मुनिवेष जे, ते परमारथ चुको रे ॥तुज०॥७५॥

અર્થ—જંગલી અનાર્ય લોકો કે જેઓ ધર્મને જાણતા પણ નથી તેઓ પણ સહસાત્કારે ગ્લાનિ ઉત્પન્ન કરાવનાર જૂઠું બોલતા નથી, ત્યારે જે સાધુ વેષધારી થઈ નેજૂઠું બોલે

છે, ખરેખર તે પરમાર્થથી ભ્રષ્ટ થાય છે. મુનિનો પવિત્ર વેષ પહેરવા છતાં તે આત્મકલ્યાણ સાધી શકતો નથી. ૭૫

निर्दय हृदय छकायमां, जे मुनिवेषे प्रवर्ते रे।
गृह-यति धर्मथी बाहेरा, ते निर्धन गति वर्ते रे
॥ तुज० ॥ ७६ ॥

અર્થ—જેઓ પૃથ્વીકાય, અપ્કાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિકાય અને ત્રસકાય એ છકાયમાં નિર્દય હૃદય થકા મુનિવેષે પ્રવર્તે છે, તેઓ યતિધર્મ અને ગૃહસ્થધર્મથી બાહ્ય છે—તે બન્ને ધર્મ પૈકી એક પણ ધર્મ પાળી શકતા નથી, કારણ કે છકાયની દયારૂપ સાધુધર્મ આરાધતા નહીં હોવાથી તેઓ સાધુ કહેવાય નહીં, તેમ વેષધારી થઈ ભિક્ષા માગીને ખાય છે, જેથી ગૃહસ્થ પણ કહેવાય નહીં, તેથી તેઓ ભિખારી કહેવાય છે, અને તેથી નિર્ધન ગતિ—ભીખારીઓના ટોળામાં ગણાય છે. ૭૬

साधुभगति जिनपूजना, दानादिक शुभ कर्म रे।
श्रावक जिन कह्यो अतिभलो, नहि मुनिवेष अधर्म रे
॥ तुज० ॥ ७७ ॥

અર્થ—સાધુની ભક્તિ, જિનેશ્વરની પૂજા, અને દાન, શિયળ, તપ તથા ભાવધર્મ વડે શુભકર્મી શ્રાવકજનને જિનેંદ્રે અતિ ભલો કહ્યો છે, પણ મુનિવેષે જે અધર્મી હોય તેને ભલો કહ્યો નથી. મુનિવેષ ધારણ કરવા છતાં ભ્રષ્ટાચારી થઈ ધર્મ વિરુદ્ધ આચરણ કરી જે મુનિવેષને લજવે છે તેવા અધર્મી કરતાં સાધુ મહાત્માનો ભક્ત,

જિનેંદ્રની પૂજા કરનાર અને દાન વગેરે ચાર પ્રકારના ધર્મનું પાલન કરનાર શ્રાવક અતિ શ્રેષ્ઠ છે. ૭૭

ઉપદેશમાલાની ૫૦૨ મી ગાથામાં કહ્યું છે કે–

" अरिहंतचेइआणं, सुसाहू पूआरओ दढायारो।
सुसावगो वरतंरं, न साहुवेसेण चुअधम्मो " ॥

અર્થ—"હે ભવ્ય પ્રાણી! જો તું સાધુપણું ધારણ કરવા અસમર્થ હો તો અરિહંતના ચૈત્યની પૂજામાં તત્પર થા, ઉત્તમ સાધુઓની સત્કાર–સન્માનાદિ પૂજામાં આસક્ત થા, અને દૃઢાચારવાળો એટલે અણુવ્રત પાળવામાં કુશળ એવો સુશ્રાવક થા તે ઘણું શ્રેષ્ઠ છે, એટલે એવું શ્રાવકપણું ધારણ કરવું તે બહુ સારું છે; પરંતુ સાધુવેષે કરીને–સાધુવેષ ધારણ કરીને–ધર્મથી ભ્રષ્ટ થવું એ શ્રેષ્ઠ–સારું નથી, કેમકે આચાર-ભ્રષ્ટ થઈને માત્ર વેષ ધારણ કરવાથી કાંઈ પણ ફળ નથી."

केवल लिंगधारी तणो, जे व्यवहार अशुद्धो रे।
आदरीए नवि सर्वथा, ज्ञाणी धर्म विरुद्धो रे ॥तुज्ञ०॥७८॥

અર્થ—જ્ઞાનાદિક ગુણ વિના કેવળ લિંગધારીનો જે આચાર તે અશુદ્ધ વ્યવહાર સમજવો, તે અશુદ્ધ વ્યવહારને ધર્મ વિરુદ્ધ જાણી સર્વથા આદર કરવો નહી. ૭૮

આ છઠ્ઠી ઢાળનો પરમાર્થ એ છે કે, નિશ્ચયયુક્ત જે વ્યવહાર તે શુદ્ધ વ્યવહાર સમજવો, અને તે આદરણીય છે. નિશ્ચય પ્રતિકૂલ જે વ્યવહાર તે અશુદ્ધ વ્યવહાર, અને તે અનાદરણીય છે.

ढाळ सातमी

(आगे पूरव वार नवाणुं–ए देशी।)

जे मुनिवेष शके नवि छंडि, चरण करण गुण हीणाजी।
ते पण मारग मांहे दाख्या, मुनिगुण पक्षे लीणाजी॥
मृषावाद भवकारण जाणी, मारग शुद्ध परूपेजी।
वंदे नवि वंदावे मुनिने, आप थइ निज रूपेजी॥ ७९॥

અર્થ—જેઓ ચરણ–કરણ–ગુણ હીણા હોય–સાધુ-ગુણથી રહિત હોય, તેમને માટે ઉપદેશમાલાની ૫૦૧માં ગાથામાં કહ્યું છે કે—

'जइ न तरासि धारेउं, मूलगुणभरं सउत्तरगुणं च
मुत्तूण तो तिभूमि,सुसावगत्तं वरतरागं॥"

અર્થ—"હે ભવ્યપ્રાણી! જો કદાચ તું સમિતિ વગેરે ઉત્તર ગુણના સમૂહ સહિત પંચમહાવ્રતરૂપ મૂલગુણના ભારને વહન કરવા શક્તિમાન ન હો, તો તારે જન્મભૂમિ, વિહારભૂમિ અને દીક્ષાભૂમિ એ ત્રણ ભૂમિનો ત્યાગ કરીને સુશ્રાવકપણું અંગીકાર કરવું તે અતિ શ્રેષ્ઠ છે."

ઈત્યાદિ ઉપદેશમાલામાં જણાવવા પ્રમાણે જેઓ સાધુના ગુણનો ક્રમ ન સાચવે, છતાં પણ ધારણ કરેલા મુનિવેષને લજ્જાદિથી છોડી શકતા ન હોય, તેઓ જો મુનિ–મહાત્માના ગુણપક્ષમાં લીન હોય–

પ્રીતિવાળા હોય, શુદ્ધ આચાર જણાવતા હોય, મૃષાવાદને સંસારનું કારણ જાણી શુદ્ધ માર્ગ પ્રરૂપતા હોય, મુનિરાજને પોતે ભાવથી વંદન કરતા હોય; પણ પોતે નિજરૂપ થઈને વાંદવા ન દેતા હોય તો તેઓને પણ માર્ગમાં દેખાડયા છે. તેઓ સાધુધર્મને સમ્યક્ પ્રકારે નહીં પાળવા છતાં શુદ્ધ માર્ગ પ્રરૂપતા હોવાથી, સાધુના ગુણોની પ્રીતિવાળા હોવાથી, અને પોતાના આત્માને હલકો માની આત્માની નિંદા કરવાવાળા હોવાથી આત્માને શુદ્ધ કરે છે, અને કર્મને ખપાવે છે. ૭૯

ઉપદેશમાલાની ૫૧૪ થી ૫૧૭ સુધીની ગાથામાં જણાવ્યું છે કે—

" संविग्गपक्खियाणं, लक्खणमेयं समासओ भणियं।
ओसन्नचरणकरणा वि, जेण कम्मं विसोहन्ति ॥
सुद्धं सुसाहुधम्मं, कहेइ निंदइ य नियमायारं।
सुतवस्सियाण पुरओ, होइ य सव्वोमराणीओ[1] ॥
वंदइ नइ वंदावइ, कियकम्मं कुणइ कारवे नेय।
अत्तट्ठा न वि दिक्खइ, देह सुसाहूण बोहेउ ॥
ओसन्नो अत्तट्ठा, परमप्पाणं च हणइ दिक्खन्तो।
तं छुहइ दुग्गईए, अहिययरं वुड्डइ सयं च "

અર્થ—સંવિગ્ન-ગીતાર્થ સાધુઓનો જેમને પક્ષ છે, એટલે જેઓ સંવિગ્નગુણી સાધુઓના ક્રિયા-અનુષ્ઠાનમાં આસક્ત છે તેવા સંવિગ્ન-પક્ષીઓનું લક્ષણ સંક્ષેપથી તીર્થંકરોએ નીચે પ્રમાણે

1. सर्वेभ्योऽपि अवमरात्निको-लघुः

જણાવ્યું છે, કે જેણે કરીને ચરણ અને કરણને વિષે શિથિલ થયેલા મનુષ્યો પણ જ્ઞાનાવરણીયાદિક કર્મને શુદ્ધ કરે છે–ખપાવે છે. લોકો પાસે શુદ્ધ–નિર્દોષ એવા સાધુધર્મની પ્રરૂપણા કરે, પોતાના આચારની–શિથિલપણા વગેરેની નિંદા કરે, તથા સારા તપસ્વી સાધુઓની પાસે સર્વથી પણ લઘુ થાય, એટલે નવીન દીક્ષિત સાધુથી પણ પોતાના આત્માને લઘુ માને. વળી લઘુ એવા પણ સંવિગ્ન સાધુને પોતે વાંદે, પણ તેમની પાસે પોતાને વંદાવે નહીં; અને પોતાને માટે (પોતાની પાસે દીક્ષા લેવાને માટે) આવેલા શિષ્યને પોતે દીક્ષા આપે નહીં, પણ તેને પ્રતિબોધ પમાડીને સુસાધુ પાસે મોકલે; તેની પાસે દીક્ષા અપાવે, પણ પોતે આપે નહીં. ઉપર જણાવી ગયા પ્રમાણે ન કરતાં અવસન્ન એટલે શિથિલ એવો છતો જે પોતાને માટે બીજાને દીક્ષા આપે છે તે તેને (શિષ્યને) અને પોતાના આત્માને હણે છે, કેમ કે તે શિષ્યને દુર્ગતિમાં નાખે છે, અને પોતાના આત્માને પણ પૂર્વની અવસ્થા કરતાં અધિકતર સંસારસમુદ્રમાં ડુબાડે છે.

૫૧૪ થી ૫૧૭

ગચ્છાચાર પયન્નામાં કહ્યું છે કે—

"सुद्धं सुसाहुमग्ग कहमाणो ठवइ तइयपक्खम्मि ।
अप्पाणं इयरो पुण, गिहत्थधम्माउ चुक्कत्ति" ॥ ३२ "

"जइ वि ण सक्के काउं, सम्मं जिणभासियं अणुट्ठाणं।
तो कम्मं भासिज्जा, जह भणियं खीणरागेहिं" ॥ ३३ ॥

"आसन्ना णं विहारे, कम्म सोहेइ सुलभवोही य।
चरणं करणविसुद्धं, उववहंतो परूवंतो" ॥ ३४ ॥

અર્થ—"જે શુદ્ધ એવા સુસાધુ ધર્મની પ્રરૂપણા કરે છે તે પોતાના આત્માને સંવિગ્નપક્ષમાં સ્થાપે છે–તે સંવિગ્નપક્ષી બની પોતાનાં કર્મ ખપાવે છે. પણ જે શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરતો નથી તે ગૃહસ્થધર્મથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે." ૩૨

"જો કે શિથિલ થયેલો સાધુ જિનેન્દ્ર ભાષિત પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિરૂપ અનુષ્ઠાન–ક્રિયાને સમ્યક્ પ્રકારે પોતે પાળી શકતો ન હોય, તોપણ વીતરાગ ભગવંતે જે પ્રકારે કહ્યું છે તે પ્રમાણે જ શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરે." ૩૩

"વિહારને વિષે શિથિલ થયેલો સાધુ પણ જો કરણ વડે વિશુદ્ધ એવા ચારિત્રને વહન કરતો હોય, અને સભા સમક્ષ તેની શુદ્ધ પ્રરૂપણા કરતો હોય તો પોતાનાં કર્મોને ખપાવે છે; અને તેને સમ્યક્ત્વ સુલભ થાય છે." ૩૪

मुनिगुण रागे पूरा शूरा, जे जे जयणा पालेजी।
ते तेहथी शुभभाव लहीने, कर्म आपणां टालेजी ॥
आप हीनता जे मुनि भाषे, मान सांकडे लोकेजी।
ए दुर्धर व्रत एहनुं दाख्युं, जे नवि फूले फोकेजी ॥८७॥

અર્થ—જે સાધુ, મુનિગુણના રાગમાં પૂરા હોય, અને મુનિગુણની પ્રશંસા કરવાને શૂરા હોય; તથા નિર્દોષ

આહાર-પાણી વગેરે ગ્રહણ કરી જયણા પાળતા હોય, તે મહાત્મા તેથી શુભ ભાવ ગ્રહણ કરીને પોતાના કર્મને ટાળે છે-નષ્ટ કરે છે. સંસારમાં લોકો માનથી સાંકડા બનેલા છે. અહંકારથી ભરપૂર બની સંકુચિત વૃત્તિવાળા હોઈ ગુણી મહાત્માઓને પણ ગુણી તરીકે માનતા નથી, આવા અભિમાનથી ભરેલા આ લોકમાં જે મુનિ પોતાની હીનતા બોલે છે-" આ મહાત્માઓ મહા ગુણી છે, તેઓની અપેક્ષાએ હું કાંઈ ગુણી નથી," એ પ્રમાણે પોતાની હીનતા કહે છે, અને નકામો ફૂલતો નથી, તે જ તેનું દુર્ધર વ્રત છે. પોતાની હીનતા પોતાને મુખે બોલવી એ કાંઈ નાનીસૂની વાત નથી, તેમ છતાં જે સત્યપ્રિય મુનિ પોતાને મુખે બીજાઓના ગુણ ગાઈ પોતાની હીનતા બોલે છે તે જ તેનું દુષ્કર વ્રત છે, કે જેથી પોતે ગુણનો રાગી બનવાથી ગુણી થાય છે, અને છેવટે વીતરાગનો માર્ગ પ્રાપ્ત કરી અનંતસુખમય મોક્ષ મેળવવા ભાગ્યશાળી બને છે ૮૦

ઉપદેશમાલાની ૫૨૪મી ગાથામાં કહ્યું છે કે—

" आयरतरसंमाणं, सुदुक्करं माणसंकडे लोए ।
संविग्गपक्खियत्तं, ओसन्नेणं फुडं काउं " ॥

અર્થ—" અહંકારે કરીને સાંકડા એટલે અભિમાનથી ભરેલા આ સંસારને વિષે અત્યંત આદરે કરીને સુસાધુઓનું સન્માન કરવું એ અતિ દુષ્કર છે, તેમ જ અવસન્ન એટલે શિથિલ આચારવાળાએ સ્ફુટ-પ્રગટપણે સંવિગ્નોનું પક્ષપાતીપણું કરવું-

સંવિગ્નપક્ષના અનુરાગી થવું એ અતિ દુષ્કાર છે”

મોક્ષમાં પહોંચાડનારા ત્રણ માર્ગ છે, તથા સંસારમાં ભટકાવનારા ત્રણ માર્ગ છે, તે દર્શાવે છે—

प्रथम साधु बीजो वर श्रावक, त्रीजो संवेग पाखीजी।
ए त्रणे शिवमारग कहीए, जिहां छे प्रवचन साखीजी॥
शेष त्रण भवमारग कहीए, कुमत कदाग्रह भरियाजी।
गृहि यतिलिंग कुलिंगे लखीए सकलदोषना दरियाजी॥८१॥

અર્થ—પહેલો સાધુધર્મ–પંચમહાવ્રત તથા વિધિપૂર્વક સાધુની ક્રિયાને સમ્યક્ પ્રકારે પાળવી, બીજો ઉત્તમશ્રાવક –શાસ્ત્રમાં પ્રરૂપેલા શ્રાવકધર્મનું યથાસ્થિત પાલન કરનાર, ત્રીજો સંવેગપક્ષી–કર્મના દોષથી પોતે સાધુધર્મને યથાસ્થિત ન પાળી શકતો હોય, પણ સંવેગપક્ષનો અનુરાગી હોય—સત્યપરાયણ બની સુસાધુઓના ગુણાનુવાદ બોલે, અને તત્ત્વોને સત્યરૂપે પ્રરૂપે; આ ત્રણને મોક્ષમાર્ગ કહીએ, જ્યાં ઉપદેશમાલાદિ પ્રવચનની શાખ છે. બાકીના ત્રણ સંસારમાર્ગ જાણવા. પહેલો ગૃહસ્થલિંગે બ્રાહ્મણાદિ, બીજો યતિલિંગે નિહ્નવાદિ—દ્રવ્યથી મુનિવેષને ધારણ કરનાર, અને ત્રીજો કુલિંગે તાપસ જોગી ભરડા વગેરે; આ ત્રણે માર્ગ કુમતિ અને કદાગ્રહથી ભરેલા છે, તથા સકલ દોષના સમુદ્ર છે. આ ત્રણ માર્ગમાં પડેલો પ્રાણી સંસારમાં ભટકયા કરે છે. ૮૧

ઉપદેશમાલાની ૫૧૯ અને ૫૨૦ મી ગાથામાં મહાત્મા ધર્મદાસગણિ જણાવે છે કે—

“सावज्जजोगपरिवज्जणाउ, सव्वुत्तमो अ जइधम्मो ।
बीओ सावगधम्मो, तईओ संविग्गपक्खपहो ” ॥

'ભાવચારિત્ર નથી,' તે નિશ્ચયનયની અપેક્ષાએ સમજવું. આવી રીતે ભિન્ન ભિન્ન નયની અપેક્ષાએ ભિન્ન ભિન્ન અર્થ પ્રમાણે છે

ढाळ आठमी

(चोपाइनी देशी ।)

अवर एक भाखे आचार, दयामात्र शुद्धज व्यवहार ।
जे बोले तेहज उत्थपे, शुद्ध करुं हुं मुख इम जपे ॥८४॥

અર્થ—વળી કોઈ બીજો કહે છે કે જે કેવળ દયા તે જ શુદ્ધ વ્યવહાર છે, અને 'હું શુદ્ધ કરું છું–શુદ્ધ વ્યવહાર પાળું છું,' એમ મુખે બોલે છે. આ પ્રમાણે બોલતો થકો પોતે જિનવરની આણાંને ઉત્થાપે છે, કારણ કે છકાયથી ભરેલા આ લોકમાં કેવી રીતે કેવળ દયા પાળી શકાય? ૮૪

जिनपूजादिक शुभ व्यापार, तें माने आरंभ अपार ।
नवि जाणे उतरतां नई, मुनिने जीवदया क्यां गई ? ॥८५॥

અર્થ—જિનપૂજા વગેરે જે શુભ ક્રિયા છે–શુભ-ભાવનું કારણ હોઈ મોક્ષગતિને આપનાર છે તેને અપાર આરંભ માને છે; પણ તે સમજતો નથી કે, મુનિને નદી ઊતરતાં જીવદયા ક્યાં ગઈ? ૮૫

કદાચ તે બોલે કે, જયણાથી નદી ઊતરે તો જીવદયા પળી શકે છે; તો તેણે જાણવું જોઈએ કે—

"जत्थ जलं तत्थ वणं, जत्थ वणं तत्थ अग्गी, जत्थ अग्गी तत्थ वाऊ" इत्यादि ।

અર્થ—જલ પોતે અપકાય છે, જ્યાં જલ છે ત્યાં વનસ્પતિકાય છે, જ્યાં વનસ્પતિકાય છે ત્યાં તેઉકાય છે, જ્યાં તેઉકાય છે ત્યાં વાઉકાય છે, જલ પૃથ્વીકાય ઉપર છે, અને જલમાં રહેતા મત્સ્યાદિ ત્રસકાય છે. આ પ્રમાણે નદી ઊતરતાં છકાયની વિરાધના થતી હોવાથી મુનિને નદી ઊતરતાં જીવદયા કયાં ગઈ?

जो ऊतरतां मुनिने नदी, विधिजोगे नवि हिंसा वदी ।
तो विधिजोगे जिनपूजना, शिवकारण मत भूलो जना ॥ ८६ ॥

અર્થ—જો કહેશો કે—"મુનિને આશયની વિશુદ્ધિપૂર્વક નદી ઊતરતાં હિંસા કહી નથી—જો કે નદી ઊતરતાં જીવોની વિરાધના થાય છે, પણ વિધિપૂર્વક જયણાથી આશયની નિર્મળતાએ નદી ઊતરતાં મુનિને હિંસા કહી નથી," તો તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે, વિધિયોગે શુભભાવથી જયણાપૂર્વક જિનેન્દ્રની પૂજા પણ મોક્ષનું કારણ છે, એ વાતને હે લોકો! તમે ન ભૂલો. ૮૬

विषयारंभतणो ज्यां त्याग, तेहथी लहीए भवजल ताग ।
जिनपूजामां शुभभावथी, विषयारंभ तणो भय नथी ॥८७॥

અર્થ—જે ક્રિયામાં વિષયારંભનો ત્યાગ છે તે ક્રિયાથી ભવજલનો તાગ-છેડો લઈએ. અલબત, સંસારનાં કારણભૂત વિષયોનો આરંભ પાપની વૃદ્ધિ કરનારો છે, પણ જે

'ભાવાચરિત્ર નથી,' તે નિશ્ચયનયની અપેક્ષાએ સમજવું. આવી રીતે ભિન્ન ભિન્ન નયની અપેક્ષાએ ભિન્ન ભિન્ન અર્થ પ્રમાણે છે

ढाळ आठमी

(चोपाइनी देशी ।)

अवर एक भापे आचार, दयामात्र शुद्धज व्यवहार ।
जे बोले तेहज उत्थपे, शुद्ध करुं हुं मुख इम जपे ॥८४॥

અર્થ—વળી કોઈ બીજો કહે છે કે જે કેવળ દયા તે જ શુદ્ધ વ્યવહાર છે, અને 'હું શુદ્ધ કરું છું—શુદ્ધ વ્યવહાર પાળું છું,' એમ મુખે બોલે છે. આ પ્રમાણે બોલતો થકો પોતે જિનવરની આણાને ઉત્થાપે છે, કારણ કે છકાયથી ભરેલા આ લોકમાં કેવી રીતે કેવળ દયા પાળી શકાય? ૮૪

जिनपूजादिक शुभ व्यापार, ते माने आरंभ अपार ।
नवि जाणे उतरतां नई, मुनिने जीवदया कयां गई? ॥८५॥

અર્થ—જિનપૂજા વગેરે જે શુભ ક્રિયા છે—શુભભાવનું કારણ હોઈ મોક્ષગતિને આપનાર છે તેને અપાર આરંભ માને છે, પણ તે સમજતો નથી કે, મુનિને નદી ઊતરતાં જીવદયા ક્યાં ગઈ? ૮૫

કદાચ તે બોલે કે, જયણાથી નદી ઊતરે તો જીવદયા પળી શકે છે; તો તેણે જાણવું જોઈએ કે—

એ સર્વ ક્રિયામાં તને સબલ ક્લેશ પડ્યો, કારણ કે, દાન આપવું, વંદન કરવું વગેરે ક્રિયા કરતાં વાયુકાયાદિની વિરાધના થાય છે, અને તું પોતે તો દાનાદિની પ્રવૃત્તિ સ્વીકારે છે. કદાચ કહે કે, દાન અને વંદનાદિ કરતાં વાયુકાયાદિની વિરાધના કરવાનો આશય નથી, પણ શુભ આશય છે, તો તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે. પૂજા કરતાં પણ જીવોની વિરાધનાનો આશય નથી, પણ શુભ આશય છે. ૮૯

स्वरूपथी दीसे सावद्य, अनुबंधे पूजा निर्वद्य ।
जे कारण जिनगुण बहुमान, जे अवसरे वरते
शुभ ध्यान ॥ ९० ॥

અર્થ—પુષ્પાદિ જીવોના આરંભથી પૂજા સાવદ્ય-સપાપ દેખાય છે, પણ અનુબંધથી–ઉત્તરોત્તર ભાવવૃદ્ધિથી પૂજા નિરવદ્ય-નિષ્પાપ છે. કારણ કે તે પૂજા સમયે જિનેન્દ્રના ગુણનું બહુમાન થાય છે, અને તેથી શુભ ધ્યાન વર્તે છે. જેથી પાપકર્મ બંધાય એવા મલીન આરંભની–અસદ્ આરંભની નિવૃત્તિ થાય છે, અને વીતરાગનું બહુમાન કરવાથી ભાવ નિર્મળ થાય છે–ચિત્ત શુદ્ધ બને છે. ૯૦

जिनवर पूजा देखी करी, भवियण भावे भवजल तरी ।
छकायना रक्षक हो वली, एह भाव जाणे केवली ॥९१॥

અર્થ—શ્રીજિનેન્દ્રની પૂજા, અર્ચા, સેવના દેખી ભવ્યપ્રાણીને શુભ ભાવ ઉલ્લસે છે, અને તે શુભ ભાવથી છ કાયના રક્ષક બની ભવજલથી તરે છે. આવો ભાવ સમ્યદૃષ્ટિને પૂજામાં વર્તે છે, તે કેવલી ભગવંત જાણે છે, માટે કાયયોગ,

મનોયોગ અને વચનયોગના પ્રધાનપણે સમંતભદ્રા, સર્વ-મંગલા અને સર્વસિદ્ધિફલા એ ત્રિવિધ પૂજા અવશ્ય આદરવી જોઈએ. ૯૧

जल तरतां जल ऊपर यथा, मुनिने दया न होय वृथा।
पुष्पादिक ऊपर तिम जाण, पुष्पादिक पूजाने ठाण ॥९२॥

અર્થ—કારણ પ્રસંગે મુનિને જલ ઉપર તરતાં જેમ જલજીવ ઉપર દયાના પરિણામ ફોગટ નથી, તેમ શ્રાવકને પુષ્પ-પૂજાદિ પ્રસંગે પુષ્પાદિ જીવ ઉપર દયાના પરિણામ ફોગટ નથી. ૯૨

तो मुनिने नहिं किम पूजना, एम तुं शुं चिंते शुभमना।
रोगीने औषध सम एह, निरोगी छे मुनिवर देह ॥ ९३ ॥

અર્થ—"જો જિનપૂજા નિરવદ્ય-નિષ્પાપ કહો છો તો તે જિનપૂજા મુનિને કેમ નથી? મુનિરાજ પણ કેસર, પુષ્પાદિ જિનપૂજા કેમ ન કરે?" એમ તું શુભ મનવાળો થઈ ભોળા હૃદયથી કેમ ચિંતવે છે? જિનપૂજા એ રોગીને ઔષધ સમાન છે, ગૃહસ્થ-શ્રાવક મલીન આરંભરૂપી રોગવંત છે, તે મલીન આરંભરૂપી રોગને ઉપશમાવવાને શુભ આરંભરૂપી ઔષધસમાન જિનપૂજા છે. પણ મુનિવર તો સર્વ સાવદ્ય-ક્રિયાથી નિવૃત્ત થયા છે, તેઓને કોઈ પણ પ્રકારનો અશુભ આરંભરૂપી રોગ જ નથી, તો પછી રોગનું ઔષધ શા માટે કરે? ૯૩

ढाळ नवमी

प्रथम गोवाला तणे भवेजी, ए देशी

भावस्तव मुनिने भलोजी, बेउ भेदे गृही धार !
त्रीजे अध्ययने कह्योजी, महानिशीथ मझार ॥
सुणो जिन तुज विण कवण आधार ॥९४॥

અર્થ—મુનિરાજને ભાવસ્તવ કહ્યો છે, તેઓ સર્વ સાવદ્યક્રિયાથી નિવૃત્ત થયેલા હોવાથી અને દ્રવ્યસ્તવમાં સાવદ્યક્રિયા હોવાથી તેઓને ભાવસ્તવ જ ભલો છે—આત્મ-હિતકર છે. ગૃહસ્થને-શ્રાવકને દ્રવ્યસ્તવ અને ભાવસ્તવ એ બન્ને છે. આ પ્રમાણે મહાનિશીથસૂત્રના ત્રીજા અધ્યયનમાં કહ્યું છે કે, હે શ્રી. સીમંધર જિનવર! અમારી વિનતિ સાંભળો, અમારે તમારા વિના બીજો કોણ આધાર છે ? ૯૪

वली तिहां फल दाखियुंजी, द्रव्यस्तवनुं रे सार ।
स्वर्ग बारमुं गेहिनेजी, एम दानादिक चार ॥ सुणो०॥
॥ ९५ ॥

અર્થ—વળી મહાનિશીથસૂત્રની અંદર ગૃહસ્થને દ્રવ્યસ્તવનું સારભૂત ફળ બારમું સ્વર્ગ જણાવ્યું છે. એવી જ રીતે દાન, શિયળ, તપ અને ભાવરૂપી ચાર ધર્મનું ફળ પણ તે જ બારમું સ્વર્ગ કહ્યું છે. માટે અણુવ્રતાદિ ગૃહસ્થ-ધર્મ તુલ્ય જ દ્રવ્યસ્તવ જાણવો. ૯૫

छट्ठे अंगे द्रौपदीजी, जिनप्रतिमा पूजेय ।
सूरियाभपरे भावथीजी, एम जिन वीर कहेय ॥सुणो०॥
॥ ९६ ॥

અર્થ—છઠ્ઠા અંગ શ્રી જ્ઞાતાધર્મકથાની અંદર પ્રભુશ્રી મહાવીરે કહ્યું છે કે, "સૂર્યાભદેવની જેમ દ્રૌપદીએ ભાવથી જિનેન્દ્રપ્રતિમા પૂજી હતી." ૯૬

કદાચ કોઈ અજ્ઞાની કહે કે, દ્રૌપદી શ્રાવિકા નહીં હતી, તો તેના ઉત્તરમાં ઉપાધ્યાયજી જણાવે છે કે—

नारद आव्ये नवि थइजी, ऊभी तेह सुजाण ।
ते कारण ते श्राविकाजी, भाखे आल अजाण ॥सुणो०॥
॥ ९७ ॥

અર્થ—મહાસતી દ્રૌપદી પાસે નારદજી આવ્યા હતા તે વખતે તેમને અસંયતિ જાણીને સુજાણ-ધર્મના મર્મની જાણકાર દ્રૌપદી ઊભી થઈ નહોતી, આવી રીતે જૈન ધર્મમાં દઢપણાને લીધે તે શુદ્ધ શ્રાવિકા હતી; છતાં અડગ શ્રદ્ધા-વાળી દ્રૌપદીને શ્રાવિકા નહીં હોવાનું કલંક આપનાર ખરેખર અજ્ઞાની છે ૯૭

जिनप्रतिमा आगल कह्योजी, शक्रस्तव तेणे नार ।
जाणे कुण विण श्राविकाजी, एह विध हृदय विचार ॥
॥ सुणो० ॥ ९८ ॥

અર્થ—દ્રૌપદીએ જિનપ્રતિમા આગળ શક્રસ્તવ-નમુત્થુણં ભાવપૂર્વક કહી જિનેન્દ્રના ગુણ ગાયા હતા. હૃદયમાં વિચારી જુઓ કે, જો તે શ્રાવિકા ન હોય તો નમુત્થુણં વગેરે બોલવાનો વિધિ કેવી રીતે જાણે? માટે દ્રૌપદી શુદ્ધ શ્રાવિકા હતી એ પ્રમાણે અવશ્ય માનવું જ જોઇએ. ૯૮

पूजे जिनप्रतिमा प्रते जी सूरियाभ सुरराय।
वांची पुस्तक रत्ननांजी, लेइ धर्म व्यवसाय ॥सुणो०॥
॥ ९९ ॥

અર્થ—સૂર્યાભસુરરાજ પોતાના વિમાનની અંદર ધર્મશાસ્ત્રરૂપ પુસ્તકરત્ન વાંચીને ધાર્મિક વ્યવસાય ગ્રહણ કરે છે-ધાર્મિક વ્યવસાય કરવાની ઇચ્છા કરે છે, અને ત્યાર પછી ચાર હજાર સામાનિક દેવો તથા અન્ય દેવ-દેવીઓ સાથે પોતાના વિમાનમાં રહેલા સિદ્ધાયતનની અંદર જઈ ભાવપૂર્વક વીતરાગ પ્રભુની પ્રતિમાઓને પૂજે છે. ૯૯

रायपसेणी सूत्रमांजी, मोहोटो एह प्रबंध।
एह वचन अणमानतांजी, करे करमनो बंध॥ सुणो०॥
॥ १००॥

અર્થ—સૂર્યાભદેવ જિનેન્દ્રની પ્રતિમા પૂજે છે એ અધિકાર રાયપસેણીસૂત્રમાં વિસ્તારથી વર્ણવ્યો છે. જે કુમતિઓ આ આગમવચનને નથી માનતા, અને તે નો धम्मिआ -દેવો ધાર્મિક હોતા નથી.' એ પ્રમાણે કહે છે તેઓ ચીકણાં કર્મ બાંધે છે. ૧૦૦

શ્રીસ્થાનાંગસૂત્રના પાંચમા સ્થાનકના બીજા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે કે—

"पंचहिं ठाणेहिं जीवा दुल्लहबोहियताए कम्मं पगरेन्ति, तं जहा। अरहंताणमवण्णं वदमाणे, अरहंतपण्णत्तस्स धम्मस्स अवण्णं वदमाणे, आयरिय..उवज्झायाणमवण्णं वदमाणे, चाउवण्णसंघस्स अवण्णं वदमाणे, विविक्कतव-बंभचेराणं देवाणमवण्णं वदमाणे"

અર્થ—"જીવો પાંચ સ્થાને દુર્લભબોધિપણાનું (જિનધર્મની પ્રાપ્તિ દુર્લભ થાય એવું) કર્મ બાંધે છે તે જેવી રીતે અરિહંતોનો અવર્ણવાદ બોલતાં, અરિહંતે પ્રરૂપેલા શ્રુતધર્મ અને ચારિત્રધર્મનો અવર્ણવાદ બોલતાં, આચાર્ય અને ઉપાધ્યાયનો અવર્ણવાદ બોલતા, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વર્ણ શ્રીસંઘનો અવર્ણવાદ બોલતાં, તથા જેઓને ભવાંતરમાં તપ અને બ્રહ્મચર્ય પ્રકર્ષને પ્રાપ્ત થયું હતું અથવા ભવાંતરમાં ઉગ્ર તપ કરવાથી અને બ્રહ્મચર્ય પાળવાથી જેઓને દેવનું આયુષ્ય વગેરે શુભ કર્મ ઉદયમાં આવેલું છે એવા દેવોનો અવર્ણવાદ બોલવાથી જીવો દુર્લભ બોધિપણાને પામે છે—તેઓને જિનધર્મની પ્રાપ્તિ દુર્લભ થાય છે".

विजयदेव वक्तव्यताजी, जीवाभिगमेरे एम।
जो थिति छे ए सुरतणीजी तो जिनगुण थुति केम? ॥
॥ सुणो० ॥ १०१ ॥

અર્થ—રાયપસેણીસૂત્રની અંદર જેમ સૂર્યાભદેવનો જિનપ્રતિમા પૂજવાનો અધિકાર છે, તેવી જ રીતે જીવાભિગમસૂત્રની અંદર પણ વિજયદેવની વક્તવ્યતા છે. કદાચ કહેશો કે, એવી દેવની સ્થિતિ છે, પરંપરાએ ચાલી આવતી રૂઢી છે, જેમ બાર શાખા પ્રમુખ પૂજે તેમ જિનપ્રતિમા પણ પૂજે છે; તો તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે, તેઓ જિનેન્દ્રના ગુણની સ્તુતિ કેમ કરે છે? માટે દેવો જિનેન્દ્રની પ્રતિમાનું પૂજન ભાવપૂર્વક કરે છે એમ અવશ્ય માનવું જ જોઈએ. ૧૦૧

सिद्धारथराये कर्याजी, याग अनेक प्रकार।
कल्पसूत्रे एम भाखियुंजी, ते जिनपूजा सार ॥सुणो०॥
॥ १०२ ॥

અર્થ—શ્રીકલ્પસૂત્રની અંદર સિદ્ધાર્થરાજાએ અનેક યાગ-યજ્ઞ કર્યાનું જણાવ્યું છે, ત્યાં યાગ શબ્દનો અર્થ જિનપૂજા લેવાય છે; માટે જિનપૂજા એજ સાર છે, અને આત્માને ઉત્તમ ગતિ આપનાર છે. ૧૦૨

અન્ય મતાવલંબીઓ તો પશુહોમાદિનો યજ્ઞ કરે છે, તો પછી સિદ્ધાર્થ રાજાએ કરેલા યાગ-યજ્ઞનો અર્થ જિનપૂજા કેમ કરો છો ?, તેનો ઉત્તર આપતાં ગ્રંથકાર જણાવે છે કે–

श्रमणोपासक ते कह्याजी, पहेला अंग मझार।
याग अनेरा नवि करेजी, ते जाणो निरधार ॥सुणो०॥
॥ १०३ ॥

અર્થ—પહેલું અંગ શ્રીઆચારાંગસૂત્રના બીજા શ્રુત-સ્કંધમાં "પ્રભુશ્રી મહાવીરના માતા-પિતા શ્રમણોપાસક-શુદ્ધ શ્રાવક હતા" એમ કહ્યું છે. જે શુદ્ધ શ્રાવક હોય તે પશુયાગાદિ ન કરે એ વાત ભવ્ય પ્રાણીએ નિશ્ચયથી જાણવી. માટે "यजीं देवपूजा-संगतिकरण-दानेषु" यज् ધાતુ દેવની પૂજા કરવી, સંગતિ કરવી, અને દાન દેવું, એવા અર્થવાળો હોવાથી, याग શબ્દ यज् ધાતુ ઉપરથી થયેલો હોવાથી યાગ શબ્દનો અર્થ જિનેન્દ્રની પૂજા લેવો. ૧૦૩

एम अनेक सूत्रे भण्युंजी, जिनपूजा गृहिकृत्य।
जे नवि माने ते सहीजी, करशे बहु भव नृत्य
॥ सुणो० ॥ १०४ ॥

અર્થ—આવી રીતે અનેક સૂત્રોમાં શ્રીજિનપૂજા એ ગૃહસ્થનું કૃત્ય છે–શ્રાવકની કરણી છે એમ કહ્યું છે. પણ જે ભારે કર્મી નહીં માને તે ખરેખર ઘણા ભવ સુધી આ સંસારમાં નૃત્ય કરશે ભિન્ન ભિન્ન વેષે રંગભૂમિમાં ઊતરતા નાટકિયાની જેમ આ દુઃખમય સંસારમાં ભિન્ન ભિન્ન રૂપે અવતરી રઝળ્યા કરશે. માટે ભવભીરુ ભવ્ય પ્રાણીએ જિનપૂજાને પ્રમાણ માની તેનો આદર કરવો એજ શ્રેયસ્કર અને આત્માને હિતકર્તા છે. ૧૦૪

ढाळ दसमी

जे सुरसंघा सासुरसंघा, (अथवा) एणे पुर कंवल कोइ न लेसी, ए देशी।

अवर कहे पूजादिक ठामे, पुण्यबंध छे शुभ परिणामे।
धर्म नवि इहां कोइ दीसे, जेम व्रत परिणामे मन हीसे ॥ १०५ ॥

અર્થ—વળી કોઈ કહે છે કે, પૂજાદિ દ્રવ્યસ્તવમાં શુભ પરિણામથી પુણ્યબંધ છે, પણ તેમાં કાંઈ ધર્મ જણાતો નથી. જેમ વ્રતને પરિણામે મન હીસે છે–ઉલ્લસિત થાય છે તેમ પુષ્પાદિ આરંભથી થતી પૂજામાં મન હીસતું નથી, કારણ કે, વ્રતની અંદર આરંભ થતો નથી, અને પૂજાદિમાં આરંભ થાય છે.

જ્યાં સુધી કર્મ હોય ત્યાં સુધી આત્માને સંસારમાં પરિભ્રમણ કરવું પડે છે. જેમ પાપપ્રકૃતિ કર્મ છે તેમ

પુણ્યપ્રકૃતિ પણ કર્મ છે, અને જ્યાં સુધી તે શુભ અને અશુભ બન્ને કર્મનો ક્ષય થયો નથી ત્યાં સુધી આત્મા મોક્ષમાં જઈ શકતો નથી. ધર્મથી કર્મનો ક્ષય થાય છે, આત્માએ વિભાવસ્વભાવનો-આત્મરમણથી ભિન્ન સ્વભાવનો ત્યાગ કરી પોતાના સ્વભાવમાં રમણ કરવું તેને ધર્મ કહે છે. પુષ્પાદિ આરંભથી થતી પૂજાદિમાં આત્મા વિભાવસ્વભાવે રહેતો હોવાથી તે પૂજાદિથી ધર્મ થતો નથી, માટે પૂજાદિ દ્રવ્યસ્તવ આદર કરવા યોગ્ય નથી, પણ નિરારંભી વ્રતપરિણામમાં આત્મા સ્વભાવમગ્ન રહેવાથી તે વ્રતપરિણામથી-ભાવસ્તવથી ધર્મ થાય છે, માટે દ્રવ્યસ્તવ કરતાં ભાવસ્તવ આદરણીય છે. ૧૦૫

निश्चयधर्म न तेणे जाण्यो, जे शैलेशी अंत वखाण्यो।
धर्म अधर्म तणो क्षयकारी, शिवसुख दे जे भवजल तारी॥
॥ १०६ ॥

અર્થ—ધર્મનો મર્મ નહીં પીછાણી ઉપર પ્રમાણે બોલનારાએ ખરેખર નિશ્ચયધર્મ જાણ્યો નથી. નિશ્ચયધર્મ તો શૈલેષીકરણને અંતે એટલે ચૌદમા ગુણઠાણાને છેડે જણાવ્યો છે, કે જે નિશ્ચયધર્મ અધર્મનો ક્ષય કરનારો અને ભવસમુદ્ર તારીને મોક્ષસુખ દેનારો છે. અથવા બીજો અર્થ એવો છે કે, ચૌદમા ગુણઠાણાને છેડે તે નિશ્ચયધર્મ, ધર્મ અને અધર્મ એટલે પુણ્યપ્રકૃતિ અને પાપપ્રકૃતિનો ક્ષય કરી ભવસમુદ્ર તારી મોક્ષસુખ આપે છે. ૧૦૬

ધર્મસંગ્રહણિમાં પણ કહ્યું છે કે—

"सो उभयक्खयहेऊ सेलेसीचरमसमयभाविक्ति" ।

અર્થ—તે શૈલેષીને અંતે–ચૌદમા ગુણઠાણાને છેડે થતો નિશ્ચયધર્મ, ધર્મ અને અધર્મ-પુણ્ય અને પાપના ક્ષયનું કારણ છે.

तस साधन तुं जे जे देखे, निज निज गुणठाणाने लेखे।
तेह धरम व्यवहारे जाणो, कारज कारण एक प्रमाणो॥
॥१०७॥

અર્થ—તે શૈલેષીના ચરમ સમયમાં થતા નિશ્ચય-ધર્મનું જે જે સાધન પોતપોતાના ગુણઠાણાને આશ્રીને તું દેખે છે તેને વ્યવહારે ધર્મ જાણવો, કારણ કે તે સાધનરૂપ ધર્મપરંપરાએ નિશ્ચયધર્મનું કારણ છે, કારણ અને કાર્યનો અભેદ ઉપચાર કરી વ્યવહારથી તેને ધર્મ કહેવાય છે. જેમ 'वर्षति पर्जन्यः–મેઘ વરસે છે.' અહીં મેઘ વરસતો નથી પણ મેઘમાં રહેલું જળ વરસે છે, પણ કાર્ય–કારણના અભેદ ઉપચારથી જેમ 'મેઘ વરસે છે' એમ બોલાય છે તેમ વ્યવહારધર્મ નિશ્ચયધર્મનું કારણ હોવાથી તેનો 'ધર્મ' શબ્દથી વ્યવહાર વાસ્તવિક થાય છે. ભાવસ્તવ–વ્રતપરિણામ જેમ પરંપરાએ નિશ્ચયધર્મનું કારણ હોવાથી તેનો ધર્મશબ્દથી તું વ્યવહાર કરે છે, તેમ પૂજાદિ દ્રવ્ય-સ્તવ પણ પરંપરાએ નિશ્ચયધર્મનું કારણ હોવાથી તેનો પણ વાસ્તવિક રીતે ધર્મશબ્દથી વ્યવહાર કરવો જોઈએ. તો પછી વ્રતપરિણામને જ ધર્મ કહેવો, અને પૂજાદિ દ્રવ્યસ્તવને ધર્મ ન કહેવો એ કેવળ મૂર્ખાઇ છે. ૧૦૭

एवंभूत तणो मत भाख्यो, शुद्ध द्रव्यनय एम वली दाख्यो।
निजस्वभाव परिणति ते धर्म, जे विभाव ते भावज कर्म ॥
॥ १०८ ॥

અર્થ—એવંભૂતનય તથા શુદ્ધ દ્રવ્યનય-શુદ્ધ વ્યવહારનયનો એવો મત છે કે, આત્માનો નિજસ્વભાવ પરિણામ એ જ ધર્મ, એટલે આત્માએ પૌદ્ગલિકભાવનો ત્યાગ કરી પોતાના જ સ્વભાવમાં રમણ કરવું તે ધર્મ કહેવાય. અને આત્માનો જે વિભાવપરિણામ—નિજસ્વભાવનો ત્યાગ કરી પુદ્ગલભાવમાં રમવું તે ભાવકર્મ જાણવું. શુભ વિભાવપરિણામ તે પુણ્ય, અને અશુભ વિભાવપરિણામ તે પાપ સમજવું. ૧૦૮

धर्म शुद्ध उपयोग स्वभावे, पुण्य पाप शुभ अशुभ विभावे।
धर्महेतु व्यवहारज धर्म, निजस्वभाव परणतिनो मर्म ॥
॥ १०९ ॥

અર્થ—ઋજુસૂત્રનયની અપેક્ષાએ જ્યાં સુધી આત્માનો શુદ્ધ ઉપયોગસ્વભાવ ત્યાં સુધી ધર્મ. અને જ્યાં સુધી શુભ અથવા અશુભ વિભાવ પરિણામ ત્યાં સુધી પુણ્ય અને પાપ સમજવું. આ તથા ઉપરના બન્ને નયને અનુસારે જિનપૂજા વગેરેને ધર્મહેતુ જાણી તેને વ્યવહારે ધર્મ કહીએ, કારણ કે તે જિનપૂજાદિથી સ્વસ્વભાવ પરિણામ પ્રગટે છે. માટે કારણમાં કાર્યના ઉપચારે જિનપૂજાદિને પણ ધર્મ માનવો જ જોઈએ. ૧૦૯

शुभयोगे द्रव्याश्रव थाय, निज परिणाम न धर्म हणाय।
यावत् योग क्रिया नहीं थंभी. तावत् जीव छे योगारंभी॥
॥११०॥

અર્થ—જો કે જિનપૂજાદિમાં મન, વચન અને કાયના શુભ યોગથી દ્રવ્યાશ્રવ થાય છે, તોપણ તેથી નિજપરિણામ-રૂપ ધર્મ હણાતો નથી, સ્વસ્વભાવ પરિણામરૂપ ધર્મને હાનિ પહોંચતી નથી. જ્યાં સુધી આત્માની યોગક્રિયા અટકી નથી ત્યાં સુધી આત્મા યોગારંભી છે. અલબત, જે ક્રિયા કરવાથી નિજસ્વભાવ પરિણતિરૂપ આત્મિક ધર્મ નષ્ટ થતો હોય તે ક્રિયા ન જ કરવી જોઈએ, પણ વીતરાગની પૂજાથી તો તે આત્મિકધર્મને હાનિ પહોંચવાને બદલે પુષ્ટિ મળે છે, તો પછી તેનો આદર કેમ ન કરવો? જ્યાં સુધી મન, વચન અને કાયયોગની ક્રિયા અટકી નથી ત્યાં સુધી તે શુભ અથવા અશુભ માર્ગે અવશ્ય પ્રવર્તવાના તો પછી તે ત્રણે યોગને જિનપૂજારૂપ શુભ માર્ગમાં શ્રાવકને પ્રવર્તાવવાની કોણ બુદ્ધિમાન મનાઈ કરે? ૧૧૦

मलिनारंभ करे जे किरिया. असदारंभ तजीने तरिया।
विषय-कषायादिकने त्यागे, धर्ममति रहिए शुभमागे॥१११॥

અર્થ—શ્રાવક મલીન આરંભી છે-અસદ્ આરંભી છે, એટલે જેનાથી પાપકર્મ બંધાય એવા આરંભ કરે છે, તે અસદ્ આરંભનો ત્યાગ કરી જે દેવપૂજા, દાન વગેરે સદ્-આરંભ-ધર્મક્રિયા કરે છે તે સંસારસમુદ્ર તરે છે. માટે હે ભવ્યપ્રાણીઓ! વિષય-કષાયાદિનો ત્યાગ કરી ધર્મબુદ્ધિએ દેવપૂજાદિ શુભ માર્ગમાં દઢતાથી પ્રવૃત્તિ કરવી. ૧૧૧

स्वर्गहेतु जो पुण्य कहीजे, तो सराग संयम पण लीजे।
बहुरागे जे जिनवर पूजे, तस मुनिनी परे पातक धूजे॥
॥ ११२॥

અર્થ—કદાચ કોઈ કહેશે કે, દ્રવ્યસ્તવથી પુણ્ય બંધાય છે, અને તેથી તે સ્વર્ગનું કારણ છે, કર્મક્ષયનું કારણ નથી, માટે અમે તેનો નિષેધ કરીએ છીએ. તો તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે, તો પછી સરાગસંયમ કેમ લો છો ?, કારણ કે તે પણ સ્વર્ગનું કારણ છે? માટે દ્રવ્યસ્તવ એ ભાવસ્તવનું કારણ હોવાથી અને આત્મિકધર્મને પ્રગટાવનાર હોવાથી તેનો આદર અવશ્ય કરવો જ જોઈએ. જે ભવ્યપ્રાણી અતિશય ભક્તિથી મન, વચન અને કાયની એકાગ્રતાએ શ્રીજિનેન્દ્રને પૂજે છે તેનાં પાપ સરાગસંયમી મુનિની પેઠે ધ્રૂજે છે-કંપે છે. ૧૧૨

દ્રવ્યસ્તવ એટલે અપ્રધાનસ્તવ, તો ભાવસ્તવ જે પ્રધાનસ્તવ છે તેને છોડી દ્રવ્યસ્તવ જે અપ્રધાનસ્તવ છે તે કેમ આદરવો જોઈએ? આ શંકાનું નિરાકરણ કરતાં કહે છે કે—

भावस्तव एहथी पामीजे, द्रव्यस्तव ए तेणे कहीजे।
द्रव्य शब्द छे कारणवाची, मम म भूलो कर्म निकाची॥
॥ ११३॥

અર્થ—દ્રવ્યસ્તવ-પૂજાદિથી ભાવસ્તવ-ચારિત્ર પ્રાપ્ત થાય છે, માટે દ્રવ્યસ્તવની અંદર રહેલો દ્રવ્ય શબ્દ અપ્રધાનવાચી નહીં પણ કારણવાચી સમજવો. આ પ્રમાણે

દ્રવ્યસ્તવ એ ભાવસ્તવનું કારણ હોવાથી તે કરવો જરૂરી છે, માટે તેનો આદર કર, અને નિકાચિત કર્મથી ભૂલો ન ભમ. ૧૧૩

ढाळ अगियारमी

॥ दान उलट धरी दीजीए, ए देशी ॥

कुमति एम सकल दूरे करी, धारीए धर्मनी रीतरे।
हारीए नवि प्रभुबल थकी, पामीए जगतमां जीतरे॥
स्वामी सीमधर तु जयो॥ ११४॥

અર્થ—આવી રીતે સમગ્ર કુમતિઓને યુક્તિ અને આગમપ્રમાણ પૂર્વક દૂર કરી, વ્યવહાર અને નિશ્ચયનું વિવેકપુરઃસર સ્ફોટન કરી, મર્મ સમજી ધર્મની રીતિને ધારીએ. તથા પ્રભુના પવિત્ર અને પ્રતાપી નામના અપૂર્વ બળથી કોઈ પણ કુતર્કવાદીઓથી હારીએ નહીં. વળી જગતમાં સર્વ સ્થળે અને સર્વદા વિજય મેળવીએ. હે શ્રીસીમંધરસ્વામી! તમે જયવંતા વર્તો. ૧૧૪

भाव जाणे सकल जंतुना, भव थकी दासने राखरे।
बोलिया बोल जे ते गणु, सफल जो छे तुज साखरे॥
स्वामी० ॥ ११५॥

અર્થ—હે પ્રભો! તમે સર્વ પ્રાણીમાત્રના ભાવને જાણો છો, માટે સંસારના પરિભ્રમણથી ત્રાસ પામેલા આ તમારા સેવકની સંસારથી રક્ષા કરો. હે ત્રણ જગતના સ્વામી!

જ્યારે તમારી શાખ છે તો હું મારા સકળ બોલ ઉપર
કહેલું મારું સમગ્ર કથન સફળ ગણું છું. ૧૧૫

एक छे राग तुज ऊपरे, तेह मुज शिवतरु कंदरे।
नवि गणुं तुज परे अवरने, जो मिले सुर-नर वृंद रे॥
स्वामी० ॥ ११६ ॥

અર્થ—હે નાથ! એક તમારા જ ઉપર મને રાગ છે, અને તે રાગ મને મોક્ષરૂપી વૃક્ષના મૂળ સમાન છે. જો કદાચિત્ દેવો અને મનુષ્યોનાં ટોળાં આવીને સમજાવે તોપણ હે પ્રભો! તમારા જેવો બીજાને ન જ ગણું—બીજાનું ધ્યાન ન જ ધરું. ૧૧૬

तुज विना में बहु दुःख लह्यां, तुज मिल्ये ते केम होय रे।
मेह विण मोर माचे नहीं मेह देखी माचे सोय रे॥
स्वामी० ॥ ११७॥

અર્થ—જેમ મેઘ વિના મયૂર મ્હાલતો નથી, ઉલ્લસિત થતો નથી, અને દુઃખમાં ગમગીન રહે છે, પણ મેઘ દેખી તે મયૂર પ્રફુલ્લિત થઈ જાય છે, નાચવા અને કેકારવ કરવા મંડી જાય છે, અને પોતાની કળા વિકસાવી આનંદમાં મગ્ન બને છે, તેમ હે જગદ્બંધુ! અત્યાર સુધી તમારા ધ્યાન વિના મેં ઘણાં અસહ્ય દુઃખ વેઠ્યાં, પણ હવે તમારા જેવા સમર્થ સ્વામી મળતાં તે દુઃખ કેમ હોય? તમારા ધ્યાનથી હું આનંદમય બન્યો છું. ૧૧૭

मन थकी मिलन में तुज कियो, चरण तुज भेटवा सांइरे।
कीजीए जतन जिन ए विना, अवर न वांछिए कांइरे॥
स्वामी० ॥ ११८ ॥

અર્થ—હે જગન્નાયક ! જો કે તમે મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં બિરાજો છો તેથી આ શરીરથી તમારા ચરણને ભેટી શક્યો નથી, પણ હે કરુણાસિંધુ ! તમારા ચરણને ભેટવા મેં મનથી તમારો મેળાપ કર્યો છે—મનની એકાગ્રતાએ મેં તમારું ધ્યાન કર્યું છે. હે જિનેન્દ્ર ! આપની પાસેથી હું બીજું કંઈ ઇચ્છતો નથી, પણ મારી ફક્ત એટલી જ માગણી છે કે, હવે આ સેવકની દુઃખમય સંસારથી રક્ષા કરો. ૧૧૮

तुज वचन राग सुख आगले, नवि गगु सुर-नर शर्मरे।
कोडि जो कपट कोइ दाखवे, नवि तजुं तोय तुज धर्मरे॥
स्वामी० ॥ ११९ ॥

અર્થ—હે પ્રભો ! તમારા વચનરાગ આગળ હું દેવો અને મનુષ્યોનું સુખ ગણકારતો નથી. કોઈ કરોડો કપટ દેખાડે તોપણ હે વીતરાગ ! હું તમારા ધર્મનો ત્યાગ નહિ જ કરું. ૧૧૯

तुं मुज हृदयगिरिमां वसे, सिंह जो परम निरीहरे।
कुमत मातंगना जूथथी, तो न कशी प्रभु मुज बीहरे॥
स्वामी० ॥ १२० ॥

અર્થ—પરમનિઃસ્પૃહ તું જો સિંહ સમાન મારા હૃદયરૂપી પર્વતમાં વસે તો હે પ્રભો ! કુમતરૂપી હસ્તીઓનાં ટોળાંનો મને કશો ભય નથી. ૧૨૦

कोडि छे दास प्रभु ताहरे, मारे छे देव तुं एक रे।
कीजीए सार सेवक तणो, ए तुज उचित विवेक रे॥
स्वामी० ॥ १२१ ॥

અર્થ—હે ભગવંત ! તમારે કરોડો દાસ છે. પણ મારે તો તમે એક જ સ્વામી છો. હું તમારે શરણે રહેલો છું, અને તમારું જ ધ્યાન અહર્નિશ કરું છું, તો હે નાથ ! આ સેવકની સાર કરો એ જ તમારો યોગ્ય વિવેક છે. સ્વામીની ફરજ છે કે તેણે પોતાને શરણે રહેલા સેવકની સાર-સંભાળ લેવી જોઈએ, તો તમારે શરણે રહેલા આ સેવકની નમ્ર અરજી ધ્યાનમાં લઈ આ ત્રાસજનક સંસારમાંથી તારવાને સાર કરશો—સંભાળ લેશો. ૧૨૧

भक्तिभावे इस्युं भाखीए, राखीए पह मनमांहीरे ।
दासनां भवदुःख वारीए, तारिए सो ग्रही बांहीरे ॥
स्वामी० ॥ १२२ ॥

અર્થ—હે દયાનિધિ ! આ પ્રમાણે મેં ભક્તિભાવે કહ્યું છે તેને ધ્યાનમાં લેશો, અને સેવકનાં ભવદુઃખ નષ્ટ કરી બાવડું પકડી ભવસમુદ્રથી તારશો. ૧૨૨

बाल जेम तात आगल कहे, विनवुं हुं तेम तूज रे ॥
उचित जाणो तेम आचरुं, नवि रह्यो तुज किस्युं गूज रे ॥
स्वामी० ॥ १२३ ॥

અર્થ—હે કૃપાસિંધુ ! જેમ બાળક પોતાના પિતાજી આગળ કહે તેમ હું તમોને વિનવું છું. તમોને ઉચિત લાગે તેમ હું આચરું છું, તેમાં કાંઈ તમારાથી અજાણ્યું નથી. માટે આ બાળક ઉપર દયા કરી ભવસમુદ્રથી તારશો એવી અરજી છે. ૧૨૩

मुज होजो चित्त शुभभावथी, भव भव ताहरी सेव रे।
याचिए कोडि यतने करी, एह तुज आगले देव रे।
स्वामी० ॥ १२४ ॥

અર્થ—હે દેવાધિદેવ! હું કરોડો યત્ન કરી તમારી પાસે એટલી જ યાચના કરું છું કે—ભવોભવ મારા ચિત્તમાં તમારી સેવા હોજો. ૧૨૪

कलश

हरिगीत छंद.

इम सकल सुखकर दुरित भयहर विमल लक्षण गुणधरो,
प्रभु अजर अमर नरिंद वंदित विनव्यो सीमंधरो।
निज नाद तर्जित मेघ गर्जित धैर्यनिर्जित मंदरो
श्रीनयविजय बुध चरणसेवक जशविजय बुध जयकरो ॥
॥ १२५ ॥

અર્થ—જેમનો ગંભીર નાદ મેઘની ગર્જનાને તર્જના કરનારો થયો, જેમના ધૈર્યે મંદરગિરિની અચલતાને જીતી લીધી; એવા પંડિતપ્રવર શ્રીનયવિજયજી ગુરુરાજના ચરણને સેવનારા ઉપાધ્યાયશ્રી યશોવિજયજી કે, જેમણે પંડિતોની સભામાં વિજય મેળવ્યો હતો તેમણે, સકળ સુખને કરનારા, દુરિત અને ભયને હરનારા, પવિત્ર લક્ષણોવાળા, અનંતા ગુણોને ધરનારા, દેવેન્દ્રો અસુરેન્દ્રો વડે વંદાયેલા પ્રભુશ્રી સીમંધરસ્વામીનું વિનતિરૂપે સ્તવન કર્યું. ૧૨૫

સમાપ્ત

અઢાર નાતરાની સજ્ઝાય

ઢાળ પહેલી

પહેલાં તે સમરું પાસ પંચાસરો રે, સમરી સરસ્વતી માય,
નિજ ગુરુ કેરાંરે ચરણ નમી કરી રે, કહેશું રંગે સજ્ઝાય.

ભવિ તુમે જો જો રે સંસાર નાતરાં રે, એક ભવે હુઆ રે અઢાર,
એહવું જાણીને દૂરે નિવારજો રે, જિમ પામો સુખ અપાર. ભ૦

નગરમાં મોટું રે મથુરા જાણીએ રે, તિહાં વસે રે ગણિકા એક,
કુબેરસેના રે નામ છે તેહનું રે, વિલસે સુખ અનેક. ભ૦

એક દિન રમતાં પરશું પ્રેમમાં રે, ઉદરે રહ્યું ઓધાન,
પૂરણ માસે પ્રસવ્યું જોડલું રે, એક બેટો બેટી સુજાણ. ભ૦

વેશ્યા વિમાસે આપણને ઘરે રે, કુણ જાળવશે એ બાળ,
ક્ષણ ક્ષણ જોવાં ધોવાં ને ધવરાવવાં રે, કુણ કરે સારસંભાળ. ભ૦

એહવું વિમાસી રે પેટીમાં લઈ રે, ઘાલ્યાં બાળક દોય,
માંહે તે મેલી નામાંકિત મુદ્રિકા રે, નદીમાં ચલાવે સોય. ભ૦

જમુનામાં વહેતી રે આવી શૌરીપુરી રે, વહાણું તે વાયુ તે વાર,
તવ તિહાં આવ્યા રે દોય વ્યવહારિયા રે, નદી કાંઠે હર્ષ અપાર. ભ૦

દૂરથી દીઠી રે પેટી આવતી રે, હૈડે વિમાસે દોય,
એહમાં જે હોશે રે તે આપણ બેહુ રે, વહેંચી લેશું સોય ભ૦

બોલ બંધ કીધા દોય વ્યવહારિયે રે, કાઢી પેટી તે બહાર,
પેટી ઉઘાડી રે છાની સોડમાં રે, લઈ આવ્યા નગર મોઝાર. ભ૦

પેટી ઉઘાડીને નિહાળતાં રે, દીઠાં બાળક દોય,
મનમાં વિચારે રે દોય વ્યવહારિયા રે, શું જાણે પુર કોય. ભ૦

જેણે સુત નહિ હતો તેણે બેટો લીધો રે, બીજે બેટી હો લીધ,
મુદ્રિકા મેળે રે નામ કુબેરદત્ત દીયો રે, કુબેરદત્તા વળી દીધ. ભ૦
અનુક્રમે વાધ્યાં રે દોય ગણ્યાં ભણ્યાં રે, પામ્યા યૌવનસાર,
માત તાતે જોઈને પરણાવિયાં રે, વિલસે સુખ અપાર. ભ૦

ઢાળ બીજી

એક દિન બેઠાં માળિયે રે લાલ,
નરનારી મળી રંગ રે; રંગીલા કંત,
સાર પાસે રમતાં સોગઠે રે લાલ,
આણી મનમાં ઉમંગ રે. રંગીલા કંત.
આવોને પિયુડા આપણ ખેલીયે રે લાલ, કહું છું ઘણી મનોહાર રે,
રંગીલા૦ એક૦—(એ આંકણી)

હાસ્યવિનોદ કરે ઘણાં રે લાલ, માને નિજ ધન્ય અવતાર રે, રં૦
સાર પાસે રમીયે સોગઠે રે લાલ, હિયડે વિમાસે નાર રે. રં૦
રમત રમે ખુશીમાં ઘણા રે લાલ, દાવ નાંખે નરનાર રે, રં૦
દીઠી નામાંકિત મુદ્રિકા રે લાલ, હિયડે વિમાસે નાર રે. રં૦
રંગે રૂપે બેહુ સરખાં રે લાલ, સરખાં વીંટીમાં નામ રે, રં૦
નારી વિચારે ચિત્તમાં રે લાલ, મેં કીધો અકામ રે. રં૦
રમત મેલી પિયરમાં ગઈ રે લાલ, પૂછે માતાને વાત રે, રં૦
માત કહે હું જાણું નહિ રે લાલ, જાણે તાહરો તાત રે. રં૦
તાત કહે સુણજો સુતા રે લાલ, સંક્ષેપે સઘળી વાત રે, રં૦
પેટી માંહેથી વહેંચીયા રે લાલ, બાળક દોય વિખ્યાત રે. રં૦
કુબેરદત્તા મન ચિંતવે રે લાલ, મેં કીધો અપરાધ રે, રં૦
ભાઈ વર્યો ને ભાઈ ભોગવ્યો રે લાલ, એ સવી કર્મની વાત રે. રં૦

એમ ચિંતવીને સંયમ લીધો રે લાલ, પાળે પંચાચાર રે, ર૦
સમિતિ ગુપ્તિનો ખપ કરે રે લાલ, છ કાય રક્ષા સાર રે. ર૦

કુબેરદત્ત મન ચિંતવે રે લાલ, એ નગર માંહે ન રહેવાય રે, ર૦
બેન વરી ને ભોગવી રે લાલ, ઘર ઘર એ કહેવાય રે. ર૦

કુબેરદત્ત તિહાંથી ચાલીયો રે લાલ, આવ્યો મથુરા માંય રે, ર૦
વેશ્યા મંદિરમાં આવીયો રે લાલ, કરે વેશ્યા શું અન્યાય રે. ર૦

કુબેરદત્ત નિજ માત શું રે લાલ, સુખ વિલસે દિન રાત રે, ર૦
એમ કરતાં સુત જનમીયો રે લાલ, એ સવી કર્મની વાત રે. ર૦
તપ જપ સંયમ સાધતાં રે લાલ, પાળતાં કીરિયા સાર રે, ર૦
જ્ઞાન અવધિ તિહાં ઉપન્યું રે લાલ, દીયે તિહાં જ્ઞાન વિચાર રે. ર૦

અવધિજ્ઞાને સાધવી રે લાલ, દેખે મથુરા મોઝાર રે, ર૦
નિજ જનનીથી સુખ વિલસતો રે લાલ, ધિકધિક તસ અવતાર રે ર૦

ગુરુણીને પૂછી કરી રે લાલ, આવી મથુરા જાય રે, ર૦
વેશ્યા મંદિર જઈ ઊતરી રે લાલ, કરવા ધર્મનું કામ રે. ર૦

ઢાળ ત્રીજી

ઈણ અવસર નાનો બાલુડો રે કાંઈ, પારણે પોઢયો જેહ,
ગાઉં હાલરૂઆં;
હાલો હાલો કહી હુલાવતી રે, કાંઈ સાધવી ચતુર સુજાણ.
ગાઉં હાલરૂઆં.

સગપણ તારે માહરે રે કાંઈ, સાંભળ સાચી વાત, સુણ તું બા૦
કાકો ભત્રીજો પોતરો રે કાંઈ, દીકરો દેવર ભાઈ. સુણ તું બા૦
સગપણ છે તાહરે માહરે રે કાંઈ, ખટ બીજા કહું તેહ, સુણ તું બા૦
બંધવ પિતા વડવો રે કાંઈ, સસરો સુત ભરથાર. સુણ તું બા૦

સગપણ તાહરે માહરે રે કાંઈ, ખટ ત્રીજા કહું તેહ, સુણ તું માતાજી૦
માતા કહું સાસુ કહું રે કાંઈ, વળી કહું શોકય ભોજાઈ. સુણ તું મા૦
વડીઆઈ વળી પુત્રવધૂ કહું રે કાંઈ, તુજ મુજ સગપણ એહ, સુ૦
એહ સંબંધ સવિ સાંભળી રે કાંઈ, ઘરમાંથી આવ્યા દોય. સુ૦
અછતાં આળ ન દીજીએ રે કાંઈ, તુમ મારગ નહિ એહ, સુ૦
શ્રમણી કહે સુણો દોય જણાં રે, કાંઇ ખોટું નહિય લગાર.
તુમે સાંભળજો.

પેટીમાં ઘાલી મૂકીયાં રે કાંઈ, જમુનાએ વહેતાં દોય, તુમે૦
શૌરીપુરી નગર તીહાં વળી રે કાંઈ, પેટી કાઢી સોય. તુમે૦
ઇમ નિસુણી તે દોય જણે રે કાંઈ, સંયમ લીધો તેણી વાર,
તુમે૦
સંયમ લઈ તપ આદરી રે કાંઈ, દેવલોકે પહોંચ્યાં તેણી વાર રે.
રંગીલા.

તપથી સવિ સુખ સંપજે રે કાંઈ, તપથી પામે જ્ઞાન રે, ભવિકજન.
તપથી કેવળ ઉપજે રે કાંઈ, તપ મહોટું વરદાન રે. ભવિ૦
તપગચ્છ યતિ ગુણ ગાવતાં રે કાંઈ, ઋદ્ધિ વૃદ્ધિ ઘર થાય. ભવિ૦
પંડિત દાનવિજય તણો રે કાંઈ, હેતવિજય ગુણ ગાય. ભવિ૦

શ્રી. શાન્તિજિન વિનતિરૂપ છંદ

શારદા માય નમુ શિર નામી, હું ગાઉં ત્રિભુવનકે સ્વામી;
શાંતિ શાંતિ જપે સહુ કોઇ, તા ઘર શાંતિ સદા સુખ હોઈ. ૧
શાંતિ જપી જે કીજે કામા, સોઈ કામ હોવે અભિરામા;
શાંતિ જપી પરદેશ સિધાવે, તે કુશલે કમલા લેઇ આવે. ૨

ગર્ભ થકી પ્રભુ મારી નિવારી. શાંતિ જો નામ દિયો હિતકારી;
જે નર શાંતિ તણા ગુણ ગાવે, ઋદ્ધિ ઓચિંતી તે નર પાવે. ૩

જા નર કૂં પ્રભુ શાંતિ સહાઈ, તા નર કૂં કયા આરતી ભાઈ;
જો કછુ વંછે સોહી પૂરે, દારિદ્ર દુઃખ મિથ્યામતિ ચૂરે. ૪

અલખ નિરંજન જ્યોતિ પ્રકાશી, ઘટ ઘટ અંતર કે પ્રભુ વાસી;
સ્વામી સ્વરૂપ કહ્યો નવિ જાય, કહતાં મો મન અચરિજ થાય. ૫

ડાર દીયે સબ હી હથિયાર, જીત્યા મોહ તણો દલ સારા;
નારી તજી શિવસું રંગ રાચે, રાજ તજ્યું પણ સાહિબ સાચે ૬

મહા બલવન્ત કહીજે દેવા, કાયર કુંથું ન એક હણેવા;
ઋદ્ધિ સચલ પ્રભુ પાસ લહીજે, ભિક્ષા આહારી નામ કહીજે. ૭

નિંદક પૂજક કૂં સમ ભાયક, પણ સેવકહીં કૂં સુખદાયક;
તજ્યો પરિગ્રહ ભયે જગ નાયક, નામ અતિત સબે સિદ્ધિદાયક. ૮

શત્રુ મિત્ર સમચિત્ત ગણીજે, નામ દેવ અરિહન્ત ભણીજે;
સચલ જીવ હિતવન્ત કહીજે, સેવક જાણી મહા પદ દીજે. ૯

સાયર જૈસા હોત ગંભીરા, દૂષણ એક ન માંહે શરીરા;
મેરુ અચલ જિમ અન્તરજામી, પણ ન રહે પ્રભુ એકણ ઠામી. ૧૦

લોક કહે જિનજી સબ દેખે, પણ સુપનાન્તર કબહુ ન પેખે;
રીશ બિના બાવીશ પરીસા, સેના જીતી તે જગીશા. ૧૧

માન બિના જગ આણ મનાઈ, માયા બિના શિવસું લય લાઈ;
લોભ બિના ગુણ રાશિ ગ્રહીજે, ભિક્ષુ ભયે ત્રિગડો સેવીજે. ૧૨

નિર્ગ્રંથપણે શિરછત્ર ધરાવે, નામ યતિ પણ ચમર ઢલાવે;
અભયદાન દાતા સુખ કારણ, આગલ ચક્ર ચલે અરિદારણ. ૧૩

શ્રી જિનરાજ દયાલ ભણીજે, કર્મ સબે કૌ મૂલ ખણીજે;
ચઉવિહ સંઘહ તીરથ થાપે, લચ્છી ધણી દેખો નવી આપે. ૧૪

વિનયવન્ત ભગવન્ત કહાવે, ન કાહૂં કૂં શીશ નમાવે;
અકિંચનકો બિરુદ ધરાવ, પણ સોહન પદપંકજ ઠાવે. ૧૫

રાગ નહિ પણ સેવક તારે, દ્વેષ નહીં પણ નિગુણા સંગ વારે;
તજી આરંભ નિજ આતમ ધ્યાવે, શિવ રમણીકો સાથ ચલાવે.૧૬

તેરી મહિમા અદ્દભુત કહિયે, તેરા ગુણકો પાર ન લહીએ;
તું પ્રભુ સમરથ સાહિબ મેરા, હું મન મોહન સેવક તેરા. ૧૭
તું ત્રિલોકતણો પ્રતિપાલ, હું અનાથ તું છે દયાલ,
તું શરણાગત રાખણ ધીર, તું પ્રભુ તારક છો બડવીર. ૧૮

તુંહીં સમો વડ ભાગ જ્યું પાયો. તો મેરો કારજ ચઢયો સવાયો;
કર જોડી પ્રભુ વિનવું તોસું, કરો કૃપા જિનવરજી મોસું. ૧૯

જનમ-મરણના દોષ નિવારો, ભવસાયરથી પાર ઉતારો;
શ્રી હત્થિણાપુર મંડન સોહે, તિહાં પ્રભુ શાંતિ સદા મન મોહે.૨૦

પદ્મસાગર ગુરુરાજ પસાયા, શ્રી ગુણસાગર કે મન ભાયા;
જે નરનારી એક ચિત્તે ગાવે, તે મનોવાંછિત ફલ નિશ્ચે પાવે. ૨૧

શ્રી. ગૌતમગુણ-પચ્ચીસી

શ્રી ગૌતમ ગણધર વંદિયે લબ્ધિતણા ભંડાર,
મગધ દેશમાં દીપતું ગોબર નામ છે ગામ. ૧

પૃથ્વી માતા આપની પિતા વસુભૂતિ નામ,
ઈન્દ્રભૂમિ નામ આપનું ગૌતમ-ગોત્રી જાણ;
અગ્નિભૂતિ વાયુભૂતિ લઘુબંધવ પિછાન. ૨

મધ્યપાપા નગરી ભલી સોમિલ નામથી મહાન,
યજ્ઞ કરાવવા તેડિયા મળ્યા અગ્યારે જાણુ. ૩
ત્રણુ પહાડને અંતરે મહાસેન નામ ઉધાન,
વૈશાખ સુદ્ધ એકાદશી સમોસર્યા વર્ધમાન. ૪

ચાર પ્રકારે દેવતા કેઈ વિદ્યાધર જાણુ,
નગરલોક બહુ ગુણુ કરે ગૌતમ સાંભળી વાણુ. ૫
આ કોણુ છે ઇન્દ્રજાલિયો મુજથી અધિકો કાંઈ,
કરી અડંબર શિષ્યનો સાથે પાંચસો ભાઈ. ૬
સામે ઊભો આવીને બોલે શ્રીજિનરાજને એમ,
જીવ અસ્તિત્વ વિષે રહી ગૌતમ શંકા તેમ. ૭
સંશય મેટી દીક્ષા આપો પાંચસોનો પરિવાર,
ત્રિપદી સાથે મેં રચ્યો દ્વાદશાંગીનો સાર. ૮

ગોરા ને વલી દીપતા ભગવતીમાં એ વાત,
ગૌર તપસ્વીના ગુણુ ઘણા વીર ધરો શીર હાથ. ૯
છત્રીશ સહસ્ર પ્રશ્ન કીધા સૂત્ર ભગવતીસૂત્ર મોઝાર,
ગણુધર બન્યા શ્રી વીરના સૌ સાધુના સરદાર. ૧૦
વીરતણા દીક્ષિતને ઉપન્યો કેવલજ્ઞાન,
ગૌતમ મન ચિંતા થઈ ત્યાં વદ્યા ભગવાન. ૧૧
દેવવાણી થઈ આકાશમાં તીર્થ અષ્ટાપદ સોય,
ભૂચર જે જન વંદશે ચર્મશરીરી હોય. ૧૨
આજ્ઞા માગી શ્રી વીરની શ્રી જિન આપી તેહ,
તીર્થયાત્રા જે જન કરે જન્મ સફલ તસ હોય. ૧૩

સૂર્યકિરણ અવલંબને અષ્ટાપદ જે વંદે,
તાપસ દેખી ચકિત થયા ગૌતમ ગુણ આનંદે. ૧૪

અષ્ટાપદની યાત્રા કરી ગૌતમ ધરે ઉલ્લાસ,
ચૈત્ય વંદી વીતરાગના ઉતરાધ્યયન વિલાસ. ૧૫

પાછા વળતાં પ્રતિબોધિયાં તાપસ પનરશે ત્રણ,
અઠ્ઠમ છઠ્ઠ ને ચારના બેઠા જુથમાં ત્રણ. ૧૬

ગૌતમ વહોરી લાવિયા મીઠી અમૃત ખીર,
ખીરમાં અંગુઠો ધરિયો ગૌતમ લબ્ધિભંડાર,
પનરસે ત્રણને પારણું કરાવ્યું તેની વાર. ૧૭-૧૮

પહેલા સમોવસરણ દેખતા બીજા સમોવસરણ માંય,
ત્રીજા પ્રભુને દેખીને કેવલજ્ઞાની થાય. ૧૯

બેઠી કેવલી પરિષદા ગૌતમ મન ઉદાસ,
ભગવતીસૂત્રે ભાખ્યું છે આગળ ઘણા સમાસ. ૨૦

ભવ અનંત સાથે રહ્યા એ છે વળાઈની રીત,
તુલ્ય હોશો આ ભવ થકી ગૌતમ મન પ્રતીત. ૨૧

મોક્ષ પધાર્યા શ્રી વીરજી ગૌતમ કેવલજ્ઞાન,
બાર વર્ષ સુધી વિચર્યા હોતા પદ નિર્વાણ. ૨૨

નામે નવ સિદ્ધિ સંપજે પૂજાથી જાય દુઃખ,
એકાગ્ર રીતે ધ્યાવતા પામે મોક્ષનું સુખ. ૨૩

ગૌ-કામધેનુ ત-તરુ મ-મણિ-રત્ન જાણ,
અર્થ અક્ષર ત્રણે તણો ચતુર કરજો જાણ. ૨૪

જન્મ સફલ માનું સદા પભણું ગૌતમ નામ,
વારંવાર કરું વિનંતિ દેજો અવિચલ ઠામ. ૨૫

કલશ

એમ ગુણ ગાયા, સુખ પાયા. હર્ષ હૃદયે અતિ ઘણો,
વસુભૂતિ-નંદન, જગતવંદન, ગૌતમ નામ નિત્ય ભણો;
સાલ બહુતેર, તીર્થ ઓસિયે, જ્યેષ્ઠ શુકલ એકાદશી,
દર્શન પાયો, 'ગર-વર' ગાયો, પ્રભુ મૂર્તિ હૃદય વસી.

પ્રકીર્ણ: છંદો, મહામંત્ર, મંત્રો વગેરે

શ્રી. સરસ્વતીનો છંદ

રેલો રગરગ ભારત-ભક્તિ, દેશસેવની સઘળી શક્તિ,
ગગડો નોબત મંગલ યશની, પ્રભુભક્તિનાં પૂર વર્ષથી,
દેવગુરુધર્મભક્તિ દિલ ધરતી, શ્રી શારદાની કૃપા વર્ષતી,
કાન્તા અમૃત વ્હેણુ ઉચરતી, નવલે વર્ષે કરો પ્રભુભક્તિ.

શ્રી. આત્મરક્ષા નવકારમંત્રનો છંદ

ૐ પરમેષ્ઠિ નમસ્કારં સારં નવપદાત્મકં,
આત્મરક્ષાકરં વજ્ર-પંજરાભં સ્મરામ્યહં. ૧.

ૐ નમો અરિહંતાણં, શિરસ્કં શિરસિ સ્થિત,
ૐ નમો સવ્વસિદ્ધાણં, મુખે મુખપટાંબરં. ૨.

ૐ નમો આયરિયાણં, અંગરક્ષાતિશાયિની,
ૐ નમો ઉવજ્ઝાયાણં, આયુધં હસ્તયોર્દઢં. ૩.

ૐ નમો લોએ સવ્વસાહૂણં, મોચકે પાદયોઃ શુભે,
એસો પંચ નમુક્કારો શિલા વજ્રમયી તલે. ૪.

સવ્વપાવપ્પણાસણો, વપ્રો વજ્રમયો બહિઃ
મંગલાણં ચ સવ્વેસિં, ખાદીરંગાર–ખાતિકા. ૫

સ્વાહાન્તં ચ પદં જ્ઞેયં, પઢમં હવઈ મંગલં,
વપ્રોપરિ વજ્રમયં, પિધાનં દેહરક્ષણે. ૬

મહાપ્રભાવા રક્ષેયં, ક્ષુદ્રોપદ્રવનાશિની,
પરમેષ્ઠિપદોદ્ભૂતા, કથિતા પૂર્વસૂરિભિઃ. ૭

યશ્ચૈનાં કુરુતે રક્ષાં, પરમેષ્ઠિ પદૈઃ સદા,
તસ્ય ન સ્યાદ્ ભયં વ્યાધિ રાધિશ્ચાપિ કદાચન. ૮

શ્રી. ઘંટાકર્ણનો મહામંત્ર

ૐ ઘંટાકર્ણો મહાવીરઃ, સર્વવ્યાધિવિનાશકઃ,
વિસ્ફોટકભયપ્રાપ્તે, રક્ષ રક્ષ મહાબલઃ ૧

યત્ર ત્વં તિષ્ઠસે દેવ! લિખિતોઽક્ષરપંક્તિભિઃ,
રોગાસ્તત્ર પ્રણશ્યન્તિ, વાતપિત્તકફોદ્ભવાઃ ૨

તત્ર રાજભયં નાસ્તિ, યાન્તિ કર્ણેજપાઃ ક્ષયમ્,
શાકિની ભૂતવેતાલા, રાક્ષસાઃ પ્રભવન્તિ ન. ૩

નાકાલે મરણં તસ્ય, ન ચ સર્પેણ દશ્યતે,
અગ્નિ ચૌરભયં ન સ્તિ, હ્રીં ઘંટાકર્ણો નમોસ્તુ તે.
ઠઃ ઠઃ ઠઃ સ્વાહા. ૪

સરસ્વતી (વિદ્યા) મંત્ર

ૐ હ્રીં શ્રીં ક્લીં વદ વદ વાગ્વાદિની ભગવતી
સરસ્વતી મમ જિહ્વાગ્રે વાસં કુરુ કુરુ સ્વાહા.

આ મંત્રનો દરરોજ ૧૦૮ વાર જાપ કરવાથી વિદ્યા આવે છે તેમ જ બુદ્ધિ તેજ થાય છે.

વિદ્યાપ્રાપ્તિ મંત્ર

તીર્થંકરગણધરપ્રસાદાદ્ એષ યોગઃ ફલતુ,
ૐ હ્રીઁ ચૌદસપુવ્વીણં, ૐ હ્રીઁ પયાણુસારીણં,
ૐ હ્રીઁ ઓગારસંગધારીણં, ૐ હ્રીઁ ઉજ્જુમઈણં,
ૐ હ્રીઁ વિપુલમઈણં સ્વાહા.

આ મંત્રને ૧૦૮ વાર દરરોજ એક વખત એમ છ મહિના સુધી ગણે તો બુદ્ધિ વધે, સભામાં વ્યાખ્યાન આપી શકે. સર્વને પ્રશ્નનો જવાબ આપી શકે.

વચનસિદ્ધિ મંત્ર

શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથાય નમઃ, ૐ હ્રીઁ નમો અર્યં ચિંતામણિ, ૐ નમો ભગવતે પાર્શ્વનાથાય, સર્વં દુરિતં અપહર અજિતે અપરાજિતે મહાબલે મમ શરીરં રક્ષ રક્ષ ફુટ ફુટ સ્વાહા.

આ મંત્રને પ્રભાતમાં ઊઠીને એકવીશ વખત ગણવાથી વચનસિદ્ધિ થાય. મન, વચન, કાયા વશ કરીને શુદ્ધ કપડાથી ગણવો.

શિખામણનો ગરબો

અલ્પ ઉંમરમાં નિંદિત કર્મ કરો નહિ રે,
ધરજો માથે કર્મરાજાનો ત્રાસ.
પ્રેમે ભક્તિ કરીએ ભુવનગુરુ જિનદેવની રે. ૧

સાખી

જૈન ધર્મ જાણ્યાં વિના, કરે પાપ અનેક,
કાર્ય સકળ છોડી કરો. ધર્મ સૂણ્યાની ટેક,
નિત્ય જિનવર વાણી સુણવા, જઈએ પ્રેમથી રે,
જેથી ભવોભવ સંચિત, પાતિક દૂર પલાય,
પ્રેમે ભક્તિ કરીએ, ભુવનગુરુ જિનદેવની રે. ૨

હિતેચ્છુ ગુરુ મ્હારા, સાચા પ્રાણાધાર,
ભવસાગરમાં ડૂબતાં, સુસાધુ તારણહાર,
પર ઉપકારી પુરણ, ભાગ્યે ગુરુજી આવિયા રે,
તે તો ધાર્મિક જીવન, ઉલ્લસિત કરનાર. પ્રે૦ ૩

ગુરુમુખ વાણી સાંભળી, તજજો પાતિક બંધ,
કરજો જયણા જીવોની, વંદો ગુરુ નિર્ગ્રન્થ,
દુખિયા દુણા હીણા, દેખી દિલ દયા ધરો રે,
તેને પાળો જેવાં, નિજતણાં સંતાન. પ્રે૦ ૪

જુઠા વચનો બોલતાં, જગમાં ઇજ્જત જાય,
મળે ના લાંબું આઉખું, કારાગૃહે પકડાય,
કપટે બકરા થઈને જાશો કસાઈના હાથમાં રે,
વળી ગર્ભતણા દુઃખ, સહેસો અપરંપાર. પ્રે૦ ૫

ચોરી કુડા લેખ તો, લખો ન જુઠા ભાય,
પૂરો ન ખોટી સાક્ષી, કુટ ન વદશો વાક્ય,
ગુણીયલ પરની થાપણ, ઓળવશો મા કદી રે,
થાશે પરભવમાંહિ, પુત્રતણો વિયોગ. પ્રે૦ ૬

પર નારની પ્રીત તો, કરતા જીવ ગમાય,
બુદ્ધિ, ધન, જશ હારીને, ઝાઝા ખત્તા ખાય,
મોટા રોગો થાશે ને, જાશો જમના હાથમાં રે,
પાવક પૂતલી અંગે, થાશે દુખ અપાર. પ્રે૦ ૭

કડવા નિંદક વચન વદી, કરો ન પર સંતાપ,
જીભે પરમલ પાપને, શું ધોવો છો આપ,
નિજના અવગુણ શોધીને, કરજો તનથી વેગળા રે,
નિંદા કરતાં ન મળે, ભવોભવ માંહે જીભ. પ્રે૦ ૮

અક્કડ ફક્કડ શું ફરો, જતાં ન જોબન વાર,
પડશે જ્યારે તાહરે, માથે જમનો માર,
ત્યારે ઉગરવાનો આરો, તારો કોઈ નહીં રે,
માટે સમજી દુખની, ભીતી રાખો ભાઈ. પ્રે૦ ૯

મનુષ્ય જન્મને પામીને, કરો ન નિંદિત કામ,
પરભવ નિશ્ચે ચાલવું, શમો ધર્મ આરામ.
કાયા માયા જાણો, વાદળ કેરી છાંયડી રે,
પાણી પૂરને જાતા, કદી ન લાગે વાર. પ્રે૦ ૧૦

સુગુરુ દેવ ને ધર્મની, શ્રદ્ધા રાખો શુદ્ધ,
પાખંડી સંગ છોડતાં, નિર્મલ થાશે બુદ્ધ,
નિર્મલ સમકિત રત્ન, યત્ન કરીને રાખજો રે,
જેથી ભવસાગરનો, વેગે પાર પમાય રે. પ્રે૦ ૧૧

ધર્મીની સોબત થકી કરીએ ઉત્તમ કામ,
સજ્જન સાધુસંગથી, વધશે મોટી મામ,

એવા ગુણીજન ગુરુને, દેવ નિરંજન સેવતાં રે,
પાપી લોઢું પારસ, સંગે થાશે હેમ. પ્રે૦ ૧૨
પુરણ વેરણ પાપણી, કૃષ્ણતા દુઃખદાય,
ધર્મે ધક્કો લગાડીને, દુર્ગતિએ લહી જાય,
આળસ છેડી દાન, દયા ને પૌષધ આદરશે રે,
જેથી ભવદુખભંજન, ભેટે શ્રી ભુવનેશ. પ્રે૦ ૧૩
તપ કરતાં તનમન તણાં, પાતિક દૂર પલાય,
જ્ઞાન પ્રગટે ગુરુસંગથી, આતમ પાવન થાય.
ભુવન ગુરુભક્તિથી, સાર શિખામણ સાંભળી રે,
હૃદયે ધરજો કરજો, શિવરમણી શું પ્યાર. પ્રે૦ ૧૪

હિત-શિખામણના ૧૯૨ બોલ

૧. કોઈ પણ શુભ કામ કરવામાં વિલંબ કરવો નહિ. ૨. કારણ વગર બોલવું નહિ. ૩. જ્ઞાની બન્યાથી ગર્વ કરવો નહિ. ૪. બનતા સુધી ક્ષમા અવશ્ય ધારણ કરવી. ૫. ઘરની ગુપ્ત વાત કોઈને કહેવી નહીં. ૬. સ્ત્રી તથા પુત્રની ખરાબ વાત કોઈને કહેવી નહિ. ૭. મિત્રથી કોઈ પ્રકારનો પ્રપંચ કરવો નહિ. ૮. ખરાબ મિત્રનો વિશ્વાસ કરવો નહિ. ૯. પ્રેમ કરવાવાળી સ્ત્રીનો વિશ્વાસ રાખવો નહિ. ૧૦. કોઈ પણ કાર્ય કરતી વખતે જરૂર વિચાર કરવો. ૧૧. માતા, પિતા, ગુરુ, વડિલ પુરુષોનો વિનય કરવો. ૧૨. સ્ત્રીને ગુપ્ત વાત કહેવી નહિ. ૧૩. પેટ ભરાય એટલા ભોજનથી સંતોષ માનવો. ૧૪. વિદ્યા ભણવામાં સંતોષ રાખવો નહિ. ૧૫. દાન દેતી વખતે ધડકવું નહિ. ૧૬. તપશ્ચર્યા કરવામાં પાછળ હઠવું નહિ. ૧૭. ગ્રહણ કરેલ પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ કરવો નહિ. ૧૮ અન્યાયથી દ્રવ્ય મેળવવું નહિ. ૧૯. શરીરની શક્તિ વિચાર્યા વગર યુદ્ધ કરવું નહિ. ૨૦. દુઃખના

સમયમાં ધૈર્ય છોડવું નહિ. ૨૧. ખરાબ કામથી હમેશાં દૂર રહેવું. ૨૨. બગલાની માફક ઇન્દ્રિયોને કાબૂમાં રાખવી. ૨૩. કૂકડાની માફક સવારમાં સૌથી વહેલા ઊઠવું. ૨૪. શરીરથી આળસને દૂર રાખવી. ૨૫. ઊંઘમાં પણ સચેત રહેવું ૨૬. મનમાં વિચારેલું કામ પુરું થયા વિના કોઈને કહેવું નહિ. ૨૭. સાસરામાં ચતુરાઈ ધારણ કરવી અને મૂરખતા છોડી દેવી ૨૮. ગુણ ગ્રહણ કરવાનો પ્રયત્ન કરવો. ૨૯. નીચ માણસ પાસેથી પણ ઉત્તમ વિદ્યા ગ્રહણ કરવી. ૩૦. બરોબરિયા સાથે પ્રીતિ કરવી. ૩૧. કજિયાની જગ્યા પર મૌનપણું ધારણ કરવું. ૩૨ બળવાન સાથે વૈર બાંધવું નહિ. ૩૩. લેવડ-દેવડમાં, ભોજનમાં, વિદ્યા ભણવામાં, વ્યાપારમાં તથા વૈદ્યની પાસે શરમ રાખવી નહિ. ૩૪. કજિયાના સ્થાનમાં ઊભા રહેવું નહિ. ૩૫. અગ્નિ, ગુરુ, બ્રાહ્મણ, ગાય, કન્યા તથા પુસ્તક પર પગ લગાવવો નહિ. ૩૬. ઘી, તેલ, દહીં, દૂધ વગેરે ઉઘાડા રાખવા નહિ. ૩૭. વૈદ્ય, ગુરુ, રાજા, નદી, વાણિયો એ પાંચે જ્યાં ન હોય ત્યાં વસવું નહીં. ૩૮. નીચ માણસની સાથે વિવાદ કરવો નહિ. ૩૯. જેનાથી જીવનું જોખમ એવા ધનનો ત્યાગ કરવો. ૪૦. શત્રુ ઉપર નિર્દયતા કરવી નહિ. ૪૧. મૂર્ખ, કાયર, અભિમાની, અન્યાયી તથા દુષ્ટ એવાની નોકરી કરવી નહીં. ૪૨. મૂર્ખને હિતોપદેશ આપવો નહિ. ૪૩. પરસ્ત્રીનો હમેશાં ત્યાગ કરવો. ૪૪ ઇન્દ્રિયોને હમેશાં કાબૂમાં રાખવી. ૪૫. મૂર્ખની સાથે મિત્રતા કરવી નહિ. ૪૬. લોભીને દ્રવ્યથી વશ કરવો. ૪૭. શક્તિ હોય તોપણ આશાનો ભંગ કરવો નહિ. ૪૮. ગુણ વિના માત્ર ભભકાથી રીઝવું નહિ. ૪૯. રાજા ખુશ હોય તોપણ વિશ્વાસ કરવો નહિ. ૫૦. એક અક્ષર શિખવાડનારને પણ ગુરુ માનવા. ૫૧. પાણી ગાળીને તથા જોઈને પીવું. ૫૨. મોત થાય પણ સત્ય છોડવું નહીં. ૫૩. પોતાનાં અવગુણ શોધતાં રહેવું. ૫૪. રાજાની સ્ત્રી, ગુરુની સ્ત્રી, મિત્રની સ્ત્રી, સાસુ તથા પોતાની માતા એ પાંચેને માતા સમજવી.

૫૫. કામ વગર તથા માન વગર કોઈને ત્યાં જવું નહિ. ૫૬. મુખથી ગરીબાઈ ગાવી નહિ ૫૭. લેખણ, પુસ્તક તથા સ્ત્રી એ ત્રણે કોઈને આપવાં નહિ. ૫૮. ગજા પ્રમાણે ખર્ચ કરવો. ૫૯. દરેક વિદ્યા મોઢે રાખવી (ભૂલી જવી નહિ.). ૬૦. સ્વામી પ્રસન્ન હોય ત્યારે ગર્વ ધરવો નહીં. ૬૧. કરિયાણું જોયા વિના કબૂલાત આપવી નહીં. ૬૨. સૈનિકોને ઉધાર આપવું નહિ. ૬૩. નટને, વટલાયેલને, વેશ્યાને તથા જુગારીને ઉધાર આપવું નહિ. ૬૪. ગુપ્ત ધન આપવું હોય તો હોશિયારીથી પાકો બંદોબસ્ત કરીને આપવું. ૬૫. બે ચાર સાક્ષી રાખ્યા વગર ધન આપવું નહિ. ૬૬. ઉધાર લાવેલું ધન મુદત પહેલાં આપી દેવું. ૬૭. ઘરમાં પૈસા હોય તો દેવું કરવું નહિ. ૬૮. માથે દેવું હોય તો મહેનત કરીને પણ દેવું ચૂકવવું. ૬૯. સંબંધીઓ સાથે ઘણું કરીને લેવડ દેવડ કરવી નહિ. ૭૦. ચોરીનો માલ મફત મળે તોપણ લેવો નહિ. ૭૧. દુરાચારીની સાથે ભાગીદારી કરવી નહિ ૭૨. લાંઘણ કરવી નહિ ૭૩. વિશ્વાસુ ને ભરોસાપાત્ર માણસને જ ખજાનચી નીમવો. ૭૪. રોકડ તથા ખરીદ વકરાના નામાને લખવામાં આળસ કરવી નહીં. ૭૫ નવા નવા ગુમાસ્તા તથા નવા નવા મુનીમ કરવા નહિ. ૭૬. પોતાની જ્ઞાતિની સાથે નરમાશ રાખવી. ૭૭. સ્ત્રીની સાથે મીઠા વચનોથી બોલવું. ૭૮. દુશ્મનને પેટમાં ઘૂસીને વશ કરવો. ૭૯. મિત્રની પાસે પણ સાક્ષી વગર થાપણ મૂકવી નહિ. ૮૦. એક બે મોટા માણસો સાથે ઓળખાણ પિછાણ જરૂર રાખવી. ૮૧. જ્યાં સુધી બને ત્યાં સુધી કોઈની સાક્ષી ભરવી નહીં. ૮૨. પરદેશમાં કેફી વસ્તુ વાપરવી નહીં. ૮૩. ઉત્સવ છોડીને, ગુરુ તથા પિતાનું અપમાન કરીને, છોકરાઓને રોવરાવીને, હત્યા કરીને, તૈયાર થયેલી રસોઈ છોડીને રૂદન સાંભળીને, મૈથુન કરીને, વમન કરીને, નજીકમાં આવતાં પર્વને અવગણીને, દૂધનું ભોજન કરીને, આટલા વાના કરીને પોતાના હિતની ઇચ્છા રાખનારે પરદેશગમન કરવું

નહીં ૮૪. જે ઘરમાં કોઈ આદમી ન હોય તે ઘરમાં જવાનું રાખવું નહીં. ૮૫. કારણ વગર પોતાના ધનની આશા કરવી નહીં. ૮૬. પરદેશમાં આડંબરથી રહેવું. ૮૭. કોઈની વાત કોઈને કહેવી નહી. ૮૮. માતા પિતાની આજ્ઞાનો ભંગ કરવો નહિ. ૮૯. માતા પિતાની સેવા સાચા દિલથી કરવી. ૯૦. ગુરુ તથા માતા પિતાના હમેશાં પગ દબાવવાં. ૯૧. માતાપિતાની પાસે અસત્ય બોલવું નહીં. ૯૨. માતાપિતાનાં ધાર્મિક મનોરથો પૂર્ણ કરવાં ૯૩. મોટા ભાઈને પિતા સમાન માનવા. ૯૪. ભાઈની ખરાબ હાલત દૂર કરવી અને કુમાર્ગથી બચાવવો. ૯૫. રોગમાં, ખરાબ હાલતમાં શત્રુના ભયથી અને રાજદરબારમાં આટલે ઠેકાણે ભાઈને મદદ કરવી. ૯૬. કોઈપણ શુભ કામમાં ભાઈને ભૂલવા નહિ ૯૭. નાટક ચેટકમાં, મેળામાં, સરઘસમાં સ્ત્રીને જવા દેવી નહિ. ૯૮. સ્ત્રી પાસે ઉત્તમ પ્રકારની સેવા કરાવવી. ૯૯ સ્ત્રીને રાતના સમયમાં બહાર જવા દેવી નહિ. ૧૦૦. સ્ત્રી ક્રોધમાં હોય ત્યારે તેને મનાવવી. ૧૦૧. સ્ત્રીને ઘરના કામમાં દ્રવ્ય આપતાં રહેવું. ૧૦૨. ઉત્સવના સમયમાં સગાંસંબંધીઓને ભૂલવાં નહિ. ૧૦૩. દુઃખી સગાસંબંધીઓને સહાય કરવી. ૧૦૪ કુટુંબીજનો સાથે ક્યારે પણ વિરોધ કરવો નહિ. ૧૦૫. જે ઘરમાં એકલી સ્ત્રી હોય તે ઘરમાં જવું નહિ. ૧૦૬ ધર્મના કામમાં સગાસંબંધીઓને જોડવા. ૧૦૭. બગાસું આવતું હોય ત્યારે તથા છીંક તથા ઓડકાર આવતા હોય ત્યારે મુખને દબાવવું નહિ. ૧૦૮. ઊંધા તથા ચત્તા સૂઈ રહેવું નહિ. ૧૦૯. ભોજન કરતી વખતે છીંક આવે ત્યારે પાણી પીવું. ૧૧૦. ઊભા ઊભા પેશાબ કરવો નહિ. ૧૧૧. ઊભા ઊભા પાણી પીવું નહિ. ૧૧૨. સૂતી વખતે છાતી પર હાથ રાખવા નહિ ૧૧૩. કન્યાને ઊંચા કુળમાં આપવી. હીન કુળમાં આપવી નહિ. ૧૧૪. કન્યાનો પૈસો લેવો નહિ. ૧૧૫. કન્યાનો પતિ કન્યા કરતા ઉમરમાં મોટો હોવો જોઈએ. ૧૧૬. રોગી, વૃદ્ધ,

મૂર્ખ, દરિદ્રી, વૈરાગી, ક્રોધી તથા નાની ઉંમરવાળાને કન્યા આપવી નહિ. ૧૧૭. મોટા માણસ ઘેર આવે તો ઊભા થઈને સન્માન કરવું. ૧૧૮. પંડિતોની સાથે મિત્રતા રાખવી. ૧૧૯. નવા નવા શાસ્ત્ર ભણવા ને અભ્યાસ કરવો. ૧૨૦. પુસ્તક ભણતી વખતે શુદ્ધિ તરફ વધારે ધ્યાન આપવું. ૧૨૧ પોતાના મુખથી પોતાની બડાઈ પ્રશંસા કરવી નહિ. ૧૨૨. બળના ગર્વમાં નિરુદ્યમ રહેવું નહિ. ૧૨૩. કપટી માણસના આડંબરનો વિશ્વાસ કરવો નહિ. ૧૨૪. ગયેલી વસ્તુને યાદ કરી શોક કરવો નહિ. ૧૨૫. શત્રુ હોય તોપણ એના મરણ સમયે સ્મશાને જવું. ૧૨૬. શૂરવીર થઈ નિર્બલને દુઃખ આપવું નહિ. ૧૨૭. ઘણાં કષ્ટ પડવાથી કંટાળીને આત્મઘાત કરવો નહિ. ૧૨૮ હાંસી કરતાં કોઈનાં મર્મ ખોલવા નહિ. ૧૨૯. હાંસી કરતાં કોઈના પર ક્રોધ કરવો નહિ. ૧૩૦. બે માણસ વિચાર કરતા હોય ત્યાં જવું નહિ. ૧૩૧. મુખ્ય માણસો ના કહે તે કામ કરવું નહિ. ૧૩૨. ખરાબ કામ કરીને ખુશી થવું નહિ. ૧૩૩. તપસ્યામાં ક્ષમા ધારણ કરવી. ૧૩૪. ભણેલા શાસ્ત્રને હમેશાં સંભારતાં રહેવું. ૧૩૫. પુરુષોએ રાત્રે દર્પણમાં જોવું નહિ. ૧૩૬. શયન, મૈથુન, નિદ્રા, આહાર એ સંધ્યા સમયે વર્જવા. ૧૩૭. રોટલો આપવો પણ ઓટલો આપવો નહિ. ૧૩૮. બધાથી ઓળખાણ પિછાણ રાખવી. ૧૩૯. ભોજન કર્યાં બાદ એક પ્રહર ન થાય ત્યાં સુધી ફરીથી ભોજન કરવું નહિ. બે પ્રહર થાય ત્યારે ફરીથી ભોજન કરી લેવું. બે પ્રહર થયા પછી ભૂખ્યા રહેવું નહિ. ૧૪૦. સ્ત્રીની પ્રશંસા એના મરણ બાદ કરવી. ૧૪૧. દેવ, ગુરુ અને રાજાની પાસે ખાલી હાથે જવું નહિ ૧૪૨. નિર્લજ્જ સ્ત્રી સાથે હાંસી મશ્કરી કરવી નહિ ૧૪૩. શુભ કામમા વિલંબ કરવો નહિ. ૧૪૪. તડકામાથી આવીને તરત પાણી પીવું નહિ. ૧૪૫. મધ્યરાત્રિએ ઊંચા અવાજથી મંત્રણાથી વાતો કરવી નહિ. ૧૪૬. ભોજનની વચમાં તથા અંતમાં પાણી પીવું. ૧૪૭. અજીર્ણ થયા

પછી એક બે ટંક ભોજન કરવું નહિ. ૧૪૮. ખુશીના સમયે દુઃખની વાતો છોડી દેવી. ૧૪૯. કોઈ ક્રોધના આવેશમાં કઠોર વચનો કહે તો ન્યાય માર્ગને છોડવો નહિ. ૧૫૦. માતા, પિતા, ગુરુ. શેઠ, સ્વામી અને રાજા, એમની નિંદા કરવી નહિ. ૧૫૧. મૂર્ખ, દુષ્ટ, અનાચારી, મલીન, ધર્મ નિંદક, અપ્રમાણિક, લોભી તથા ચોર એટલાની સોબત ક્યારે પણ કરવી નહિ. ૧૫૨. અજાણ્યા માણસની મોટાઈ કરવી નહિ. ૧૫૩. અજાણ્યા માણસને પોતાના ઘરમાં રાખવા નહિ. ૧૫૪. અજાણ્યા કુળ સાથે સગાઈ કરવી નહિ. ૧૫૫. અજાણ્યા માણસને નોકર રાખવો નહિ. ૧૫૬. પોતાનાથી મોટા પુરુષ ઉપર કોપ કરવો નહિ. ૧૫૭. ગુણવાન પુરુષની સાથે વાદવિવાદ કરવો નહિ. ૧૫૮, નિર્ધન અવસ્થા આવે તોપણ પ્રથમની સુખી અવસ્થા પ્રમાણે વર્તવા ઇચ્છે તે મૂર્ખ. ૧૫૯. પોતાની સ્ત્રીનાં પોતાના મોઢે વખાણ કરે તે મૂર્ખ. ૧૬૦. પોતાના ગુણના વખાણ કરે તે મૂર્ખ. ૧૬૧. દેવું કરીને ધર્મ કરે તે મૂર્ખ. ૧૬૨. ઉધારે આપેલું ધન ન માગે તે મૂર્ખ. ૧૬૩. પોતાના કુટુંબ સાથે વિરોધ કરે તથા બીજાની સાથે પ્રીતિ કરે તે મૂર્ખ. ૧૬૪ ન્યાયથી ધન ઉપાર્જન કરવું. ૧૬૫. દેશની વિરુદ્ધ કોઈ કામ કરવું નહિ ૧૬૬ રાજાના દુશ્મનોની સાથે સોબત કરવી નહિ ૧૬૭. ઘણા માણસો સાથે વિરોધ કરવો નહિ. ૧૬૮. સારા પાડોશીની સાસે રહેવું. ૧૬૯. બીજાના ધર્મની નિંદા કરવી નહિ. ૧૭૦. પોતાની પાસે રહેવા વાળાનું હીત કરવું. ૧૭૧. ખરાબ લખાણ લખવું નહિ ૧૭૨. દેવગુરુની ભક્તિ કરવી. ૧૭૩. દિન તથા દુઃખીની બને ત્યાં સુધી સેવા કરવી. ૧૭૪. જે ભાગ્યમાં માંડ્યું હશે તે થશે, એવા ભરોસા ઉપર રહીને ઉદ્યમને છોડવો નહિ. ૧૭૫. ચોરીની વસ્તુ લેવી નહિ. ૧૭૬. સારી તથા નરસી વસ્તુને ભેગી કરીને વેચવી નહિ. ૧૭૭. આફત વેળામાંથી મુક્ત થવા માટે રાજાનો આશ્રય લેવો. ૧૭૮. તપસ્વીને, વૈદ્યને,

ગુપ્ત વાત જાણવાવાળાને, રસોઈ કરવાવાળાને, મંત્ર તંત્ર જાણવા-વાળાને, તથા મોટા પૂજનીય અને એકલાને કોપાવવા નહિ, ગુસ્સે કરવા નહિ. ૧૭૯. નીચની સેવા કરવી નહિ. ૧૮૦. વિશ્વાસઘાત કરવો નહિ. ૧૮૧. સર્વ વસ્તુનો નાશ થાય તોપણ વચનપાલન અવશ્ય કરવું. ૧૮૨. ધર્મશાસ્ત્ર જાણવાવાળાની સાથે બેસતા રહેવું. ૧૮૩. કોઈની નિંદા કરવી નહિ. ૧૮૪. માર્ગમાં ચાલતાં ચાલતાં પાન ખાવું નહિ. ૧૮૫. આખી સોપારીને દાંતથી ભાંગવી નહિ. ૧૮૬. પોતાની વાત કહે, પોતાની વાત પર હસે, જેમ તેમ બોલે. આ લોક અને પરલોક વિરુદ્ધ કામ કરે એ બધા મૂર્ખના ચિહ્ન છે. ૧૮૭ ઉપદ્રવના સ્થાન પર રહેવું નહિ ૧૮૮. આવક જોઈને ખર્ચ કરવો. ૧૮૯ દ્રવ્યના અનુસારે વસ્ત્ર પહેરવા. ૧૯૦. લોકમાં નિંદાયેલું કામ કરવું નહિ. ૧૯૧. ખોટા તોલ, ખોટા માપ રાખવા નહિ. ૧૯૨. ઘરેણું અડાણે રાખ્યા વગર પૈસા ધીરવા નહિ.

સોનેરી સુવાક્યો

(૧) તપનો પ્રભાવ

૧. તપ એ મહાન ઉત્કૃષ્ટ ધર્મ છે. સાથે ભાવનારૂપી જ્યોતિ ઝળહળતી હોય તો અતીવ ઉદ્યોતકારી બને.

૨. તપશ્ચર્યા, શ્રદ્ધાપૂર્વક અને જ્ઞાનમય ક્રિયાની સાથે કર્મની નિર્જરા એ કર્મક્ષય માટે છે.

૩. આ જીવને અનાદિ કાળથી જે આહારની સંજ્ઞા લાગેલી છે તેને ઘટાવવા માટે આયંબીલનું તપ એ અજોડ સાધન છે.

૪. જ્ઞાનરૂપી ઘોડાથી જોડાયેલો અને શ્રદ્ધારૂપી સારથીથી હંકાયેલો તપ, નિયમ અને સંયમરૂપી રથ નિવૃત્તિ નગરમાં લઈ જાય છે.

૫. વિગય રહિત આહાર શરીરમાં જવાથી મન, વચન અને કાયા પણ નિર્મળ અને પવિત્ર બને છે.

(૨) જ્ઞાનનું મહત્ત્વ

૧. જ્ઞાન એ અંતરનું અજવાળું છે, હૃદયની રોશની છે, જીવનની ઝળહળતી જ્યોત છે. તેના ઉદ્યોત વિના કોઈ પણ વસ્તુ કે વિસ્તારવાળું કાંઈ પણ સ્વરૂપ જાણી શકાતું નથી. તેના પ્રકાશ વિના કોઈ પણ પ્રાણીને પદાર્થનો કંઈ પણ બોધ થઈ શકતો નથી. તેથી જ જ્ઞાનને ત્રીજું લોચન ને દ્વિતીય દિવાકર અને પ્રથમ પંક્તિનું ધન માનવામાં આવ્યું છે.

૨. જે જ્ઞાનથી એકાગ્રતા અને સમભાવ સધાય છે તે જ સાચું જ્ઞાન છે.

૩. જ્ઞાન અને વિવેક એ જ ખરી આંખ છે, એના વિના માણસ છતી આંખે આંધળો છે.

૪. જ્ઞાન એ મિથ્યાત્વરૂપી અંધકારનો નાશ કરવામાં સૂર્ય સમાન છે. અને જગતનું લોચન છે.

(૩) સદ્‌વર્તન

૧. આનંદી સ્વભાવ એ ઔષધીનું કામ કરે છે.

૨. સંયોગોને અનુકૂળ બનીને રહો. ઇચ્છાનો સંયમ તે મહાતપ છે.

૩. વચન બોલતાં પહેલાં બે વાર અને કામ કરતા પહેલાં ત્રણ વાર વિચાર કરવો.

૪. રોગીના કર્મના અનુસારે સહાયો અને સાધનો ગળે છે.

૫. તે જ આરાધના છે કે જે જીવનના અંત સુધી રહેવાવાળી છે.

(૪) નમસ્કાર મહામંત્રની આરાધના

૧. પરમેષ્ઠી નમસ્કાર એ ગુણાનુરાગનું પ્રતીક છે. એનાથી ગુણરાગ ન હોય તો જાગે છે અને હોય તો વધે છે.

૨. અંતરાત્માના ભાવને લાવનાર, તેને ટકાવનાર, વધાવનાર અને છેવટે પરમાત્મભાવ સુધી પહોંચાડનાર પરમેષ્ઠી નમસ્કાર છે.

૩ શ્રી પંચપરમેષ્ઠી નમસ્કાર એ સર્વ ધર્મ ક્રિયાઓનો પ્રાણ છે, નિષ્કર્ષ છે, સાર તત્ત્વ છે, જેમ કે ગોરસનો સાર માખણ છે.

૪. શ્રી નવકારના જાપથી અન્તરંગ આત્મશક્તિઓના વિકાસ સાથે જગતના ભૌતિક પદાર્થો યથાયોગ્ય રૂપે મળે છે તેથી જ સર્વ-મંત્રમાં આ મંત્ર શિરોમણિ છે.

૫. પુણ્યાનુબંધી પુણ્યના ઉદયે કોઈક વિરલ પુણ્યાત્મા જ શ્રી નમસ્કાર મહામંત્રનો જાપ કરે છે. અને તેવા જાપને બળે નરક તિર્યંચ ગતિના દ્વાર સદાને માટે બંધ થઈ જાય છે.

[એક કુલીન પુત્રવધૂએ પોતાના ધર્મપિતા*ને દીપાવલીના માર્મિક રહસ્યને સમજાવતો લખેલો ધ્યાનપૂર્વક વાંચવા લાયક પત્ર]

"પૂજ્ય પિતાશ્રી,

ભક્તિભાવ સાથે આપના પવિત્ર ચરણોમાં વારંવાર નમન.

આપની સરસ હુંફાળી સોડમાં ઉછરેલ વહાલી ધર્મપુત્રી આપના અત્યંત ઉજ્જવલ ગુણોનું અહર્નિશ રટણ કરીને અનેરો આનંદ મેળવે છે, પણ વર્ષની સમાપ્તિએ વ્યાપાર આદિના સરવૈયા–હિસાબની તપાસણી કરી જીવનની શક્તિઓના સાચા વિકાસની માપણી કરવાના શુભ ઉદ્દેશ્યથી દીવાળીના પવિત્ર દિવસોમાં આપની સમક્ષ મારાં દુઃખનાં રોદણા રડવાની દૃષ્ટિએ નહીં, પણ આપના પુનિત સ્મરણના પ્રતાપે જીવી રહેલ આપની ધર્મપુત્રી કેવા સંયોગોમાં હાલ છે, તે જરા જણાવી શકય હોય તો આપના...ને જરા કૃપાપૂર્ણ દૃષ્ટિથી પાવન કરો તો મારા જીવનનો બાગ ખીલી ઊઠે તે હેતુથી આપની પવિત્ર સેવામાં આ નમ્ર અરજી રજૂ કરું છું.

* ધર્મપિતા = પરમોપકારી શ્રી. તીર્થંકરદેવ

આશા નહીં પણ પૂર્ણ શ્રદ્ધા છે કે આપ જરૂર કૃપાદૃષ્ટિ કરશો જ."

"વહાલા ધર્મપિતા,

આપનાથી વિખુટા પડયાને અહોહો ! કેટલાય જન્મ–જન્માન્તર વીતી ગયા.

આપ તો મને સાવ વીસરી જ ગયા લાગો છો. મને સાસરે વળાવ્યા પછી આપશ્રીએ તો આજ સુધી કોઈ દી મારી ખબર પણ કઢાવી નથી !

શું હું આપની પુત્રી નથી ? આપના ખોળા ખૂંદીને મોટી થયેલી હું છું. વહાલ ભરેલા આપના હૈયાની કોમળ, મધુર લાગણીઓ મારા હૈયાના ખૂણે હજી પણ અણવિસરાયેલી પડી છે.

આપ મોટા માણુસ છો, ઘણી ઘણી સાહ્યબીમાં મુજ ગરીબડીને ભૂલી જાઓ એ બનવા જોગ છે ! પણ મુજ આંધળીને તો આપનું પવિત્ર નામ અને મધુરું સ્મરણ જ હાલના મારા વિષમ દહાડામાં પરમાધાર સ્વરૂપ છે

મારી અહીં શી દશા છે, એ આપનાથી કંઈ અજાણ્યું નહીં હોય ! તે છતાં આપે આજ સુધી મારી ખબર પણ નથી કઢાવી તેથી એમ માનું છું કે આપ મને ખરેખર વીસરી ગયા છો !

પણ વહાલા પિતાની આગળ દીકરી પોતાની વાત રજૂ ન કરે તો ક્યાં કરે ? માટે કૃપા કરીને જરા સાવધાન બનીને મારી વિગત સાંભળો.

અહીંનું દુઃખ હવે તો મારાથી સહન નથી થતું; એટલે જ આપની આગળ ખોળો પાથરી ધા નાંખું છું.

મારી સાસુ (માયા) અને નણંદ (તૃષ્ણા) મને બહુ જ સતાવે છે !

મારો દીયર (મોહ) ઘણો જ ચંચળ પ્રકૃતિનો છે, ને છતાં મારા મનને કોણ જાણે બહુ વહાલો લાગે છે, તેના તરફથી મને અને મારા શિરછત્ર...ને ઘણું વેઠવું પડે છે. તે છતાં હું તેમના સહવાસને છોડી શકતી નથી?

છેવટે તેનો (મારા દીયરનો) છોકરો મને અનેક રીતે સતાવી કાયર કરી મૂકે છે.

મારો જેઠ (કામ) અને તેનો દીકરો (લોભ) બંને હલકા સ્વભાવના છે. વાતે વાતે મેલી વાતો અને ખરાબ વર્તનો દ્વારા મને સતાવવામાં બાકી નથી રાખતા!

અને તેમાં વળી અધૂરામાં પૂરું થવાની જેમ મારી જેઠાણી (ઇચ્છા) પોતાની હલકી અને બૂરી દાનતોને પૂરી કરવા પોતાના ધણી (કામ) અને દીકરા (લોભ)ને મારી વિરુદ્ધ ઉશ્કેરવામાં બાકી નથી રાખતી!

એટલે પછી ગરજે ગધેડાને બાપ કહેવો પડે તેની જેમ ના છૂટકે મારા ઘરના બધા નોકરોમાં સાવ હલકા સ્વભાવના એક નોકર (ક્રોધ)ની મદદ લેવી પડે છે.

તે નોકર મારી સાથે મારી વાતોમાં હા છે પાડે અને ઘરના માણસો સાથે મારી વિરુદ્ધ કારવાઈમાં પણ ભાગ લે છે. આવો મહારીના ડુગડુગિયાની જેમ બે તરફ ઢોલકી વગાડી છેવટે મને તે દુઃખી જ વધારે કરી મૂકે છે. કેટલીક વાર તો મને આકરો માર પણ મારે છે.

અને મારા આર્યપુત્ર (ધણી)ની વાત કહેતાં તો આર્યસ્ત્રી તરીકે મનમાં શરમના શેરડા પડે છે, તે છતાં દિલનું દર્દ પિતા આગળ ખુલ્લી રીતે ન જણાવું કોને જણાવું? એટલે પિતાજી! મારી એ કર્મકથની હું આપને જણાવું છું.

મારા જીવાત્મા પોતાના લંગોટિયા ભાઈબંધ (મનજીભાઈ)ના ચાળે એવા ચઢી ગયા છે કે શી ખબર! કેવા કેવા ભયંકર

સંજોગોમાં તેઓ સપડાઈ જશે! તેની કલ્પના પણ મને ઘણી વાર કમકમાટી ઉપજાવે છે!

મારા સ્વામીનાથ (જીવાત્મા) ભાઈબંધ (મનજીભાઈ)ના બહેકાવેલા મારી તરફ ઊંચી નજરે જોતા પણ નથી!

પોતાના જીવનનિર્વાહ કે ભવિષ્યના પ્રશ્નને ઉજળું બનાવનારા ઘણા સારા ધંધાઓમાં જરા પણ ધ્યાન આપતા નથી. બેકારની માફક જ્યાં ત્યાં ભટક્યા કરે છે! એક સામાન્ય નોકરી (તપ કરવાની) જેનાથી સુંદર અટુટ નફો જ મળે છે તેમાં પૂરતું ધ્યાન નથી આપતા!

જ્યાં ત્યાં ભાઈબંધ (મનજી)ના રાગરીતોની મહેફિલમાં પાગલની જેમ ભટક્યા કરે છે! હવે તો તેઓ પોતાનું ગુજરાન કેમ ચલાવશે? એ વિકટ પ્રશ્ન મને બહુ જ મૂંઝવે છે. ટૂંકમાં કહું તો મારી સાસુ (માયા)ના નચાવ્યા નાચે છે, પણ મુજ ગરીબડીની વાત કાને નથી ધરતા

પરમ કૃપાળુ! આપે તો મારી ખબર લેવા (કાઢવા) મારા ભાઈ (સુખ અને સંતોષ)ને પણ કદી મોકલ્યા નહીં! અને મારી બહેન (શાન્તિ)ને પણ ક્યારેય મોકલી નહીં.

ફક્ત એક મારી વહાલી સહીયર (ભક્તિ) મને સમયે સમયે સાંત્વન આપે છે!

મારો વહાલો દીકરો (ભાવ) મને બહુ વહાલો છે, પણ તે હજી અબોધ છે, બહુ નાની ઉંમર છે. તે છતાં તેની આશાએ–ભરોસે જ હું જીવી રહી છું.

મારા ઘરમાં એક ગાડી (વૈરાગ્ય) પણ છે. પણ તેના બંને પૈડાં (જ્ઞાન અને ક્રિયા) કોણ જાણે ક્યાંય પડયા હશે?

તેમાં બેસીને (જ્ઞાનના) બગીચામાં ઘૂમવા જવાની મારી ઘણી ઉમેદ છે.

સ્વામીનાથને ઘણી વાર વિનવું છું, પણ ઘરના બીજા બધા (માયા, મોહ, લોભ, કામ, ઇચ્છા વગેરે) મારી અદેખાઈ કરે છે, તેથી મારી વાત અદ્ધર ઊડી જાય છે.

મારા (જ્ઞાનના) બગીચામાં એક સુંદર ફૂલ (પશ્ચાત્તાપ) ક્યારેક ઉગી નીકળે છે. તે આજે મારા અંતરના ઉમળકા સાથે આપના પુનિત ચરણોમાં માથું નમાવી ભાવપૂર્વક ચઢાવું છું.

ધર્મપિતા! મારી આ કર્મકથની વાંચી હવે તો મારી ખબર કાઢો. માત્ર આપ ત્યાંથી મારા સ્વામીનાથ પર રહેમ નજર કે વાત્સલ્ય પૂર્ણ દૃષ્ટિ ફેંકશો એટલે—એમ તો મારા સ્વામીનાથ ખાનદાન છે—જરૂર આપની વહાલી દીકરીનો સંસાર સુધરી જશે!

શું મારી મોટી ફઈબા (કરુણા) અને માશીબા (કૃપા) આપની પાસે મારી દાદ લઈને નથી આવતાં?

હવે તો હું આપના દર્શનની પણ તરસી થઈ છું. આપના ચરણોમાં માથું નમાવી અંતરના ભાવની શુદ્ધિ કરવા સાથે મારા સ્વામીનાથના વતી હું માફી માગું છું અને મારા જીવનના ઉદ્ધાર માટે ખોળો પાથરું છું.

પુત્રીના હૈયાની પીડ પિતા વિના બીજું કોણ પારખી શકે?

લિ૦
હરઘડી આપનું રટણ કરતી,
આપની વહાલી,
દીકરી (ચેતના)ના
પાયલાગણ.'

પ્રશ્નોત્તરી

૧ પ્રશ્ન—જૈન કોને કહેવાય?

ઉત્તર—શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞા માને તે જૈન કહેવાય.

૨ પ્રશ્ન—શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞા શી છે?

ઉત્તર—'ज्ञानक्रियाभ्यां मोक्षः'—આ સૂત્રથી સમ્યગ્ જ્ઞાન અને ક્રિયાનો જીવનમાં આદર કરવો તે શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞા છે.

૩ પ્રશ્ન—જ્ઞાન કોને કહેવાય?

ઉત્તર—આત્માની મુક્તિ અર્થે જિવાજિવાદિક તત્ત્વપદાર્થોનો બોધ પ્રાપ્ત કરવો, તેને જ્ઞાન કહેવાય છે.

૪ પ્રશ્ન—અભ્યાસીને આ જ્ઞાન કેટલા પ્રકારે હોઈ શકે છે?

ઉત્તર—શ્રુત, ચિત્ અને સ્પર્શ અથવા વિષય-પ્રતિભાસ, આત્મપરિણતિમત્ અને તત્ત્વસંવેદન—એમ ત્રણ પ્રકારે હોઈ શકે છે.

૫ પ્રશ્ન—શ્રુતાદિ જ્ઞાન કોને કહેવાય છે?

ઉત્તર—શબ્દાર્થ જાણવા પૂરતું જ્ઞાન શ્રુત અથવા વિષયપ્રતિભાસ કહેવાય છે. અમુક જાંણવાં લાયક છે, અમુક ત્યાગ કરવા લાયક છે અને અમુક સેવવા લાયક છે, એવો વિવેક કરનાર પૂર્વાપર વિચાર—ચિન્ત્વન—મનનશીલ એવું જે જ્ઞાન તે ચિત્ અથવા આત્મપરિણતિમત્ કહેવાય છે. અને વર્તનમાં ત્યાગ કરવા લાયકનો ત્યાગ કરાવનારું તથા સ્વીકાર કરવા લાયકનું સેવન કરાવનારું—અર્થાત્ જાણ્યા પ્રમાણે શુભ વર્તાવ કરાવનારું જ્ઞાન સ્પર્શ અથવા તત્ત્વ-સંવેદન જ્ઞાન કહેવાય છે.

૬ પ્રશ્ન—આવાં જ્ઞાન કોને કોને હોય છે?

ઉત્તર—શ્રુત અથવા વિષયપ્રતિભાસ નાના મિથ્યાદૃષ્ટિને પણ હોય છે, ચિત્ અથવા આત્મપરિણતિમત્ જ્ઞાન સમ્યગ્દૃષ્ટિને હોય છે અને સ્પર્શ અથવા તત્ત્વસંવેદન જ્ઞાન-વિરતિવંતને હોય છે.

૭ પ્રશ્ન—મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સમ્યગ્દૃષ્ટિ કોને કહેવાય?

ઉત્તર—સ્વ આગ્રહે કે અલ્પજ્ઞોના આગ્રહે ચાલનારો મિથ્યાદૃષ્ટિ છે અને નિશ્ચિત સર્વજ્ઞોના વચને ચાલનારો સમ્યગ્દૃષ્ટિ છે. જે સુદેવને કુદેવ અને કુદેવને સુદેવ, સુગુરુને કુગુરુ અને કુગુરુને સુગુરુ, સુધર્મને કુધર્મ અને

કુધર્મને સુધર્મ, એવી વિપરીત દૃષ્ટિ-માન્યતાવાળો હોય તે પણ મિથ્યાદૃષ્ટિ અને યથાર્થ સત્ય દૃષ્ટિ-માન્યતાવાળો હોય તે સમ્યગ્દૃષ્ટિ છે, એ ભૂલવું જોઈએ નહિ. તેનું બીજું નામ શુદ્ધ શ્રદ્ધા છે.

૮ પ્રશ્ન—શ્રદ્ધા વિનાનાં જ્ઞાન કે ત્યાગ ઇષ્ટ છે કે અનિષ્ટ ?

ઉત્તર—અનિષ્ટ છે. શ્રદ્ધા વિનાનું જ્ઞાન અજ્ઞાન કોટિનું બની જાય છે અને એનાથી ઘણાં નુકશાન પણ થાય છે. શ્રદ્ધા વિનાનો ત્યાગ પણ એ જ પ્રકારે પોતાને અને પરને માટે અનુપકારક બની જાય છે,

૯ પ્રશ્ન—જ્ઞાન ચેતનનો ગુણ છે કે જડનો ?

ઉત્તર—જ્ઞાન ચેતનનો ગુણ છે, પણ જડ નથી.

૧૦ પ્રશ્ન—જ્ઞાનપ્રકાશ કેટલા પ્રકારના છે અને એમાં કયા પ્રકારના જ્ઞાનથી આત્માની સંપૂર્ણતા પ્રગટ થાય છે ?

ઉત્તર—જ્ઞાનપ્રકાશ મતિજ્ઞાન, શ્રતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, મનઃપર્યવ જ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાન; એમ પાંચ પ્રકારનાં છે. આત્મા જ્યારે કેવલજ્ઞાન પ્રગટ કરે છે, ત્યારે તેની સંપૂર્ણતા આવી જાય છે.

૧૧ પ્રશ્ન—એકલું જ્ઞાન ભણીએ તો ન ચાલે ?

ઉત્તર—ના. 'ज्ञानस्य फलं विरतिः'—એ સૂત્રથી જાણ્યા પ્રમાણે અમલ થાય, તો જ તે જ્ઞાન સફલ થાય. ક્રિયા વિના પેટ પણ ભરાતું નથી, તો ક્રિયા વિના મોક્ષ ક્યાંથી જ થાય ?

૧૨ પ્રશ્ન—મોક્ષને માટે મનુષ્યે શું ક્રિયા કરવી જોઈએ ?

ઉત્તર—સંસારનો મોહ જો છોડી શકાય, તો તે છોડી દઈને સર્વવિરતિની ક્રિયા કરવા જોઈએ. જો તે ન છોડી શકાય, તો ત્યાગની ભાવના રાખીને દેશવિરતિની ક્રિયા કરવી જોઈએ.

૧૩ પ્રશ્ન—દેશવિરતિની ક્રિયા કરવી એટલે શું ?

ઉત્તર—ગૃહસ્થજીવનમાં શુદ્ધ શ્રદ્ધા, વ્રત, નિયમની પોષક ક્રિયાઓ કરવી, તે દેશવિરતિની ક્રિયાઓ કહેવાય છે.

૧૪ પ્રશ્ન—શ્રદ્ધા અથવા સમ્યક્ત્વપોષક ક્રિયાઓ કયી કયી છે ?

ઉત્તર—શ્રી જિનપૂજા, ગુરુવંદન, વ્યાખ્યાનશ્રવણ, તત્ત્વજ્ઞાનાભ્યાસ, સુપાત્ર દાન, સાધર્મિક સેવા–ભક્તિ, શાસનપ્રભાવના, તીર્થયાત્રા, સંઘરક્ષા આદિ ક્રિયાઓ સમ્યક્ત્વ અથવા શુદ્ધ શ્રદ્ધાગુણની દીપક અને પોષક ક્રિયાઓ છે.

૧૫ પ્રશ્ન—ગૃહસ્થની ચારિત્રપોષક ક્રિયાઓ કયી કયી છે ?

ઉત્તર—અભક્ષ્ય ત્યાગ કરવાં, અહિંસાદિ વ્રત ગ્રહણ કરવાં, સંતોષ ધારણ કરવો, પાપવ્યાપારો ન સેવવા, નાટક-સીનેમાદિ મોજશોખ છોડી દેવા, સામાયિક કરવાં, સાંજ-સવાર પ્રતિક્રમણ કરવાં, તપશ્ચર્યાઓ સેવવી, પૌષધ–પ્રતિમા વગેરે અનુષ્ઠાનો ગૃહસ્થના દેશચારિત્રની દીપક તથા પોષક ક્રિયાઓ છે.

૧૬ પ્રશ્ન—સર્વવિરતિ, દેશાવરતિ અથવા સમ્યક્ત્વની ક્રિયા કરવી તે શું ધર્મ છે ?

ઉત્તર—હા. પાપથી બચાવી કર્મરોગને દૂર કરનારી અને પરિણામે અનન્ત આત્મિક સુખને આપનારી એ ક્રિયાઓ કરવાની શ્રી વીતરાગ પ્રભુની આજ્ઞા હોવાથી ધર્મ છે.

૧૭ પ્રશ્ન—ધર્મ એટલે શું ?

ઉત્તર—ધૃ ધાતુ ઉપરથી ધર્મ શબ્દ બનેલો છે. તેનો અર્થ ધારણ કરવું તે છે. જે આત્માને દુર્ગતિમાં પડતો બચાવે અને સદ્‌ગતિમાં સ્થાપન કરે, તે ધર્મ કહેવાય છે.

૧૮ પ્રશ્ન—ધર્મનું સ્વરૂપ શું છે ?

ઉત્તર—સંસારના જીવ માત્રને પોતાના આત્મા સમાન ગણી કોઈની કશીએ હિંસા કરવી નહિ, જીવનને સંયમી બનાવવું અને બાહ્ય-અભ્યંતર તપશ્ચર્યા કરવી, તેને સૂત્રકારોએ ધર્મ કહેલો છે.

૧૯ પ્રશ્ન—શું આત્માને પુનર્જન્મ છે ?

ઉત્તર—હા.

૨૦ પ્રશ્ન—એની શી સાબીતી ?

ઉત્તર—દરેક પ્રાણીના જીવનમાં તેના પૂર્વજન્મોના સંસ્કારોની છાયા કામ કરતી જોઈ શકાય છે. એથી જ ક્યાંક અતર્કિત પ્રેમ તો ક્યાંક અતર્કિત દ્વેષ અનુભવવામાં આવે છે, ક્યાંક સહજ આવડત તો ક્યાંક ઠોઠિયાપણું પણ જોવામાં આવે છે, ક્યાંક સામે ચાલી આવતો લાભ તો

ક્યાંક ઉપરથી આવી પડતી ધાડ પણ દેખાય છે અને ક્યાંક ભારેભાર રોગ તો ક્યાંક સહજ આરોગ્ય પણ દૃષ્ટિગોચર થાય છે, એજ એની સાબીતી છે. અત્યારના કાળમાં પણ કેટલાકોને તો પોતાના પૂર્વજન્મનું જ્ઞાન થયાના દાખલા અખબારોના પાને નોંધાયેલા પડ્યા છે.

૨૧ પ્રશ્ન—ત્યારે શું આ પુનર્જન્મો અને પુનર્મરણોની ઘટમાળ એ જ સંસાર કે ?

ઉત્તર—હા.

૨૨ પ્રશ્ન—આ પુનર્જન્મો વગેરેનો અંત ક્યાં છે વારુ ?

ઉત્તર—મોક્ષમાં.

૨૩ પ્રશ્ન—આ પુનર્જન્મો વગેરેનું નિયત સર્જન શાથી થતું હશે ?

ઉત્તર—જીવનાં પોતાનાં કર્મોથી.

૨૪ પ્રશ્ન—લોકો તો કહે છે ને કે ઈશ્વર બધું જગત કરે છે ?

ઉત્તર—ના, ભાઈ ના. ઈશ્વર તો જે રાગ, દ્વેષ, મોહ, અજ્ઞાનતા આદિ દોષોથી મુક્ત, શુદ્ધ, કર્મરહિત, વીતરાગ સર્વજ્ઞ બને છે તે થાય છે. તેઓ જગતને કરતા નથી કે કોઈને સ્વર્ગમાં કે નરકમાં મોકલતા નથી. તેઓ તો સંસાર અને મોક્ષનું સાચું તત્ત્વજ્ઞાન બતાવે છે

૨૫ પ્રશ્ન—ત્યારે જગતની તમામ ચિત્રવિચિત્રતાના હેતુરૂપ કર્મો કેટલાં છે ?

ઉત્તર—જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, મોહનીય, આયુષ્ય, નામ, ગોત્ર અને અંતરાય મૂલ આઠ છે; એના ઉત્તરભેદો બીજા અનેક છે.

૨૬ પ્રશ્ન—જીવને કર્મરહિત થવાનો ઉપાય શો ?

ઉત્તર—સદ્ધર્મ–'सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चारित्राणि मोक्षमार्गः ।'

૨૭ પ્રશ્ન—જીવનમાં ધર્મની જરૂર કેટલી છે ?

ઉત્તર—શ્વાસ કરતાં પણ જીવનમાં ધર્મની જરૂર અધિકતર છે.

૨૮ પ્રશ્ન—તેનું કારણ શું ?

ઉત્તર—આપણને સુખ જોઇએ છે અને દુઃખ નથી જોઇતું તે છે

૨૯ પ્રશ્ન—સુખ કોનું ફલ છે અને દુઃખ કોનું ફલ છે ?

ઉત્તર—સુખ ધર્મથી મળે છે. દુઃખ અધર્મથી મળે છે.

૩૦ પ્રશ્ન—'પોતાને રૂચે તે ધર્મ' એમ માનીએ તો ન ચાલે ?

ઉત્તર—ના. જેમ પોતાને ગમે તે દવા નહિ, કિન્તુ વૈદ્ય આપે તે અથવા આયુર્વેદે કહી હોય તે દવા, તેમ આપણી મતિકલ્પનાએ ધર્મ નથી, કિન્તુ પ્રભુઆજ્ઞાથી હોય તે ધર્મ છે.

૩૧ પ્રશ્ન—ધર્મ તો આત્મસ્વભાવ છે ને ? ક્રિયાને ધર્મ કેમ કહો છો ?

ઉત્તર—આત્મસ્વભાવની સાધક ક્રિયા હોવાથી તે પણ ધર્મ કહેવાય છે. વરસાદ વગેરે સાધન વિના જેમ અન્ન પાકે નહિ, તેમ શાસ્ત્રોક્ત ક્રિયા વિના આત્મસ્વભાવ પણ સિદ્ધ થાય નહિ.

૩૨ પ્રશ્ન—ક્રિયામાં ભાવના જોઈએ કે નહિ ?

ઉત્તર—અવશ્ય જોઈએ.

૩૩ પ્રશ્ન—જૈનદર્શનમાં ભાવનાને બરાબર સ્થાન નથી, એ વાત ખરી છે ?

ઉત્તર—ખોટી છે.

૩૪ પ્રશ્ન—કેમ ?

ઉત્તર—જૈનદર્શને જેવી ભાવનાઓ ઉપદેશી છે, તેવી બીજા કોઈ દર્શને ઉપદેશી નથી.

૩૫ પ્રશ્ન—જૈન સિદ્ધાન્તમાં કયી ભાવનાઓ ફરમાવી છે ?

ઉત્તર—'મૈત્રી' આદિ ૪ તથા 'અનિત્યતા'દિ ૧૨-એમ અનેક ભાવનાઓ પ્રબોધી છે.

૩૬ પ્રશ્ન—ઉપદેશકો ક્રિયા ઉપર જેટલો ભાર મૂકે છે તેટલો ભાર ભાવના ઉપર કેમ નથી મૂકતા ?

ઉત્તર—ભાવના ઉપર પણ ભાર તો મુકાય જ છે, પરન્તુ ક્રિયાવિહિન ભાવના મૂગાના મનોરથ કિંવા પાંગળાના પાંગરણ સમી હોવાથી, ક્રિયામાં આળસુ થતા જીવોને ક્રિયાનો ઉપદેશ મુખ્ય આપવો આવશ્યક છે.

૩૭ પ્રશ્ન—ભાવના ન આવતી હોય તો ક્રિયા ન જ કરવી, એ શું ખોટું છે ?

ઉત્તર—હા, એ તદ્દન ખોટું જ છે. ભાવના વિના પણ નિશાળે જવાય છે, નોકરી વગેરે કરાય છે, તો પછી સંક્રિયા તો સુતરાં કરવી જોઇએ.

૩૮ પ્રશ્ન—પણ ઇચ્છા વિના કરવાથી ફાયદો શો ?

ઉત્તર—ઇચ્છા વિના નિશાળે જતાં જેમ પંડિત થવાય છે અને દવા લેતાં નીરોગી થવાય છે, તેમ શુભ ક્રિયા કરતાં સદ્ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે, મન્ વગેરે જીતાય છે અને આત્મા નિર્મળ બને છે.

૩૯ પ્રશ્ન—ઠીક, તેમાં સમજણ તો હોવી જોઈએ ને ?

ઉત્તર—સમજણ જોઈએ એમાં ના નહિ, પણ પૂરી સમજણ વિના 'થાય જ નહિ' એવું જો માનો તો જગતમાં કાંઈ થઈ શકશે જ નહિ.

૪૦ પ્રશ્ન—યોગ્ય સમજણ-ભાવના આવે શી રીતિએ ?

ઉત્તર—અભ્યાસે જેમ આવડત આવે છે અને દુકાન ઉઘાડી હોય તો જેમ ગ્રાહક આવે છે, તેમ હમેશાં ક્રિયા કરતાં કરતાં યોગ્ય શ્રવણ-વિચાર કરવાથી સમજણ-ભાવના સઘળું જ આવી મળે છે.

૪૧ પ્રશ્ન—મને તો અધ્યાત્મવાદ ઠીક ગમે છે.

ઉત્તર—કેમ, શાથી ?

૪૨ પ્રશ્ન—ક્રિયા કર્યાં વિના, આત્મામાં કેવળ ભાવના ભાવી લેવાથી મોક્ષે જવાય તેથી.

ઉત્તર—ત્યારે તો તમે અધ્યાત્મ વસ્તુને સમજ્યા જ જણાતા નથી.

૪૩ પ્રશ્ન—આપ સમજાવો, અધ્યાત્મ કોને કહેવાય? ખરું અધ્યાત્મ શું છે?

ઉત્તર—મહામહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજય મહારાજ સ્વરચિત અધ્યાત્મસાર પૃ. ૮/૧ માં વદે છે કે—

"गतमोहाधिकाराणामात्मानमधिकृत्य या ।
प्रवर्तते क्रिया शुद्धा, तदध्यात्मं जगुर्जिनाः ॥५॥"

ભાવાર્થ—'ગયો છે મોહાધિકાર જેઓનો, તેવાઓની આત્માને ઉદ્દેશી જે શુદ્ધ ક્રિયા પ્રવર્તે, તેને શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનોએ અધ્યાત્મ કહ્યું છે.'

એટલે કે, મિથ્યાત્વાદિ મોહાધિકાર તજી દેવામાં આવે, ભોગાશંસા અને યથેચ્છ પ્રવૃત્યાદિ દોષો ટાળવામાં આવે, મૈત્ર્યાદિ શુભ ભાવનાથી અંતઃકરણ ભાવિત કરવામાં આવે અને આત્મશુદ્ધિના લક્ષ્યથી સર્વજ્ઞ પ્રભુના વચનાનુસાર વ્રત, નિયમપાલન, દેવ–ગુરુ વન્દન, આવશ્યક તપોનુષ્ઠાન, દાનાદિક સત્ ક્રિયાઓ બરાબર સેવવામાં આવે, તે જ ખરું અધ્યાત્મ છે. કોરી કલ્પી લીધેલી ભાવના કાંઈ અધ્યાત્મ નથી.

૪૪ પ્રશ્ન—આથી તો એમ ઠરે છે કે, ક્રિયાવાદ વિનાનો અધ્યાત્મવાદ નર્યો અસત્ય વાદ જ છે.

ઉત્તર—હા એમ જ છે. દેહની ક્રિયાઓમાં ગળાડૂબ રહે, ખાવા, પીવા, સૂવા, બેસવા, પહેરવા તથા હરવા–ફરવા માટે ખાસ ઈલાયદાં ઉમદાંમાં ઉમદાં ભોજન વગેરે સાધનો જોઈએ અને આવશ્યક ક્રિયાઓને શુષ્ક–બિનજરૂરી માની છોડી દે, શ્રી જિનાજ્ઞામાં કહ્યું હોય તે ન કરે, ન કહ્યું હોય

તે કરવાની ધૂન લગાવે અને સ્વાધ્યાય-ધ્યાનનો કેવલ આડંબર કરે, તે અધ્યાત્મવાદ નથી, કિન્તુ આપગડંતવાદ અથવા મહા મિથ્યાત્વ મોહવાદના ઉછાળા માત્ર જ છે.

૪૫ પ્રશ્ન—આત્મા પોતે જ દેવ છે, પોતે જ ગુરુ છે, પોતે જ જ્ઞાનાદિ સ્વરૂપ છે, તો પછી બીજા દેવ વગેરે શા માટે ભજવા?

ઉત્તર—જો આત્મા પોતે જ દેવ વગેરે છે, એમ માનીને દેવ વગેરેને ન ભજવા હોય, તો તેણે રમા-રામા પણ શા માટે ભજવાં જોઈએ? જે દેવ વગેરે સ્વરૂપ હોય છે, તે રમા-રામા ભજનારા તો નથી જ હોતા.

૪૬ પ્રશ્ન—એ તો દેહ ભોગવે છે, આત્મા ભોગવતો નથી-એમ માનીશું?

ઉત્તર—દેહને ચૂંટી ખણાય, કાંટો વાગે, અંગારા બાળે, વેપારમાં નુકશાન જાય, દીકરો મરી જાય ઇત્યાદિ થાય, ત્યારે એમ માનો છો કે નહિ તેની કસોટી થાય.

૪૭ પ્રશ્ન—ત્યારે તો અમારો આત્મા 'ઓ બાપ રે' જ બોલે?

ઉત્તર—તો પછી નાહક ખોટી ધૂન લગાવી આત્માને શા માટે છેતરો છો? આત્મા પોતે જ જો દેવ વગેરે સ્વરૂપ છે, તો પછી એણે પોતાનું તે શુદ્ધ સ્વરૂપ, કે જે અત્યારે કર્મરજથી મલિન થયેલું છે, તેને નિર્મલ બનાવવા માટે રમા-રામાની અને પુદ્ગલસુખની ક્રિયાઓ છોડી દેવી જોઈએ તથા ખાસ કરીને દેવ વગેરેએ ફરમાવેલી શુદ્ધ ક્રિયાઓ સેવવી જોઈએ.

૪૮ પ્રશ્ન—જૈનમત તો આત્મા કર્ત્તા નથી, ભોક્તા નથી' એમ કહે છે ને?

ઉત્તર—ના. જૈન મત તો આત્માને સ્વકર્મ વગેરેના કર્તાદિ માને જ છે. 'આત્મા કર્તા વગેરે નથી', એમ એકાન્તે કહેનારો જૈનમત નથી, કિન્તુ સાંખ્યાદિ મત છે અને તે મિથ્યાત્વ છે.

૪૯ પ્રશ્ન-તો પછી આત્માની નિર્લેપ ભાવના શી રીતિએ ભાવવી ?

ઉત્તર—નિર્લેપ ભાવના ભાવવા માટે, 'પુદ્ગલભાવથી હું પર છું, માટે તેનો હું કરવૈયો કે કારવૈયો કે ટેકો આપનારો ન જ હોવો જોઈએ', એમ ચિંતવી પુદ્ગલભાવની ક્રિયાઓ ઉપરથી 'અહં-મમનો' આસક્તિભાવ ત્યજી દેવો જોઈએ. જ્યારે આસક્તિભાવથી કરાતી પુદ્ગલભાવની ક્રિયાઓ મૂકી દેવાય અથવા તેના હર્ષ-શોકાદિની લાગણી પણ મનમાં લાવ્યા વિના તેનાથી પર બની જવાય અને સ્વભાવ અથવા આત્મભાવની ક્રિયાઓમાં આત્મભાવે આરૂઢ થવાય, ત્યારે સાચી નિર્લેપ ભાવના ભવાય.

૫૦ પ્રશ્ન—ભગવાનની પૂજા કરવી તે શું સ્વભાવ ક્રિયા છે?

ઉત્તર—હા. ભગવાન શુદ્ધ આત્મસ્વરૂપમાં અવિચલ થયા છે, આપણે તેવા થવા માટેના અર્થી છીએ, માટે તેમની પૂજા કરવી એ સ્વભાવસાધક ક્રિયા હોઈ સ્વભાવ ક્રિયા જ છે.

૫૧. પ્રશ્ન—નિમિત્ત તો આત્માને કાંઈ કરી શકતું નથી ને ?

ઉત્તર—એ માન્યતા એકાન્તે સત્ય નથી. વીતરાગી આત્માને નિમિત્ત ભલે કાંઈ કરી શકતું ન હોય, પણ સરાગી આત્માને તો તે પોતાની શુભાશુભ અસર ઉપજાવે છે એમાં શંકા નથી.

૫૨. પ્રશ્ન—નિમિત્તયોગે કોઈને લાભ કે નુકસાન થયાના દાખલા બતાવશો ?

ઉત્તર—એક યુવાન હૃષ્ટપુષ્ટ આખલાને વૃદ્ધ ક્ષીણ થઈ ગયેલો જોઈને, તેના નિમિત્તથી કરકંડુ રાજા આત્મબોધ પામી પ્રત્યેક બુદ્ધ થયા, એ જ પ્રમાણે કંકણના નિમિત્તથી, વૃક્ષના નિમિત્તથી અને ઇન્દ્ર ધનુષ્યની ક્ષણિક ઋદ્ધિના નિમિત્તથી તે સમયે નમિરાજા આદિ બીજા પણ ત્રણ પ્રત્યેકબુદ્ધો થયાના દાખલા જગત્પ્રસિદ્ધ છે. વેશ્યા આદિના નિમિત્તથી શ્રી નંદિષેણ મુનિ આદિ પતન પામ્યાના દાખલા પણ પ્રસિદ્ધ છે. અરે, ઝેર વગેરેના નિમિત્ત અકાળે મરણ પામી જતા અને રસાયણ આદિ નિમિત્તથી બચી જતાના દાખલા પણ પ્રત્યક્ષ જોવાય છે. દારૂ, જુગાર, ચોરી વગેરે નિમિત્તોથી ખુવાર થઈ જતા અને સત્સંગ વગેરે સારા નિમિત્તોથી ઉગરી જતા માણસોને પણ આજે આપણે જોઈ શકીએ છીએ.

૫૩. પ્રશ્ન—આજે કેટલાકો નિશ્ચયદૃષ્ટિને આગળ કરીને નિમિત્તોનો અપલાપ કરે છે, તે વ્યાજબી છે ?

ઉત્તર—તે તદ્દન ગેરવ્યાજબી છે. તેઓ પોતે સ્વાધ્યાય-મંદિરો, આશ્રમો, માનસ્તંભો-દેરાસરો બંધાવે છે, પ્રતિષ્ઠાઓ; વ્યાખ્યાનો, પ્રાર્થના. પાઠો કરે-કરાવે છે; વ્રત-નિયમો ઉચ્ચરાવે છે; ફાવતી સેંકડો ક્રિયાઓ કરે છે અને ન ફાવતી છોડી દે છે. આ દશામાં શુદ્ધ નિમિત્ત વ્યવહારક્રિયાનો આદર કરવાને બદલે અપલાપ કરવો, તે નિશ્ચયદષ્ટિના નામે રમાતો દંભ છે. એથી માણસ નથી તો શુદ્ધ વ્યવહાર સાધતો કે નથી તો શુદ્ધ નિશ્ચય સાધતો.

૫૪ પ્રશ્ન—સંસારમાં નિમિત્તનો આશ્રય કર્યા વિના શું વ્યવહાર ન થઈ શકે ?

ઉત્તર—ના, નથી જ થઈ શકતો એ પ્રત્યક્ષ છે. નિમિત્ત વગેરેનો અપલાપ કરનારાઓને પણ ઉપર બતાવી ગયા તેમ પોતાની જમાતમાં બીજાઓને ખેંચવા માટે અનેક પ્રકારના નિમિત્તવ્યવહારોનો આશ્રય કરવો જ પડે છે. જો તે કાંઈ કરી શકતાં નથી, તો તેને શા માટે સેવવાં જોઈએ? અગર પોતાને જે અનુકૂળ ઈષ્ટ સાધનો લાગ્યાં હોય, તે મૂકીને પ્રતિકૂળ અનિષ્ટ સાધનોને પણ તેઓ શા માટે સેવતા નથી ?

૫૫ પ્રશ્ન—ત્યારે શુદ્ધ નિશ્ચયદષ્ટિના ખપી જીવોએ કયી રીતે વર્તવું જોઈએ ?

ઉત્તર—પૂજ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી. યશોવિજયજી મહારાજના વચન અનુસાર, આત્માની શુદ્ધ નિશ્ચયદષ્ટિને હૃદયમાં જાગૃત રાખીને, તેને સાધનારા સકલ શુદ્ધ વ્યવહારને સાપેક્ષપણે યથાશક્ય સાધવા, પરન્તુ શ્રદ્ધાવાન આત્માએ

તે એક્યનો અપલાપ કરવો જોઈએ નહિ. આ રહ્યું તેમનું એ વચન—"નિશ્ચય દૃષ્ટિ હૃદય ધરીજે, પાલીજે વ્યવહારોજી."

૫૬ પ્રશ્ન—આત્મવિકાસના પ્રેમી જનોએ શુભ નિમિત્તવ્યવહારોને વર્જવા જોઈએ નહિ એ વાત સત્ય છે, તો હવે મૂર્તિપૂજાને સાબીત કરનારી સૂત્રસાક્ષીઓનાં થોડાં નામો બતાવશો ?

ઉત્તર—જરૂર. જુઓ, શ્રી આચારાંગમાં બીજા શ્રુતસ્કંધ નિર્યુક્તિમાં, સૂત્રકૃતાંગસૂત્રમાં, ઠાણાંગસૂત્રમાં, સમવાયાંગસૂત્રમાં, ભગવતીસૂત્રમાં, જ્ઞાતાસૂત્રમાં, ઉપાસકદશાંગસૂત્રમાં, પ્રશ્નવ્યાકરણસૂત્રમાં, ઉવવાઈસૂત્રમાં, રાયપસેણીસૂત્રમાં, જીવાભિગમસૂત્રમાં, જંબૂદ્વિપપ્રજ્ઞપ્તિસૂત્રમાં, અનુત્તરોપપાતિકસૂત્રમાં, ચંદ્રપ્રજ્ઞપ્તિસૂત્રમાં, સૂર્યપ્રજ્ઞપ્તિસૂત્રમાં, નિરયાવલિકાસૂત્રમાં, કપ્પવડિંસિયાસૂત્રમાં, પુષ્પચૂલિકાસૂત્રમાં, વહ્નિદશાસૂત્રમાં, દશવૈકાલિકસૂત્રમાં, ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રમાં, અનુયોગદ્વારસૂત્રમાં, વ્યવહારસૂત્રમાં, અન્તકૃતદશા, બૃહત્કલ્પ, નિશીથચૂર્ણિ, આવશ્યકસૂત્ર, દશાશ્રુતસ્કન્ધ, નન્દીસૂત્ર આદિ કેઈ સૂત્ર નિર્યુક્તિ, ભાષ્ય, ચૂર્ણિ, ટીકા સર્વમાં ભગવત્પ્રતિમા–પૂજા વગેરેના અધિકાર કથન કરેલા મૌજુદ છે.

૫૭ પ્રશ્ન—ભગવાનની મૂર્તિ જડ છે, એ જડપૂજાથી શું લાભ ?

ઉત્તર—પોતાના બાપનો ભાસ કરાવનાર બાપના ફોટાની જેમ ભગવાનની મૂર્તિ ભગવાનનો ભાસ કરાવે છે. એને જડ જ માનવી તે પોતાની જ નરી જડતા સૂચવે છે. જડ એવાં

પણ ચિંતામણિ, શંખ આદિની પૂજાથી પણ જો ઇચ્છિતની પ્રાપ્તિ થાય છે, તો પછી ભગવત્પ્રતિમાના પૂજનથી અનિષ્ટની આત્યંતિક નિવૃત્તિ અને ઇષ્ટની એકાન્તિક પ્રાપ્તિ થાય છે, એમાં શંકાને સ્થાન જ નથી.

૫૮ પ્રશ્ન—મૂર્તિને નહિ માનનારા સુધારકો છે, એમ નથી લાગતું ?

ઉત્તર—ખોટું અથવા ખરાબ હોય તે બદલીને સાચું અથવા સારું ગ્રહણ કરે તેનું નામ સુધારક કહેવાય. મૂર્તિને નહિ માનનારા પુસ્તકને માને છે, પાટને માને છે, ગોખલાને માને છે, સુરધનાદિ ગોત્રજોને માને છે, છતાં સનાતન ભગવદ્દમૂર્તિનો વિરોધ કરવો તે સુધારકપણું નથી, પરન્તુ સ્વ-પર આત્માને બગાડવાપણું જ છે.

૫૯ પ્રશ્ન—પથ્થરની ગાય જેમ દૂધ આપતી નથી તેમ પથ્થરની મૂર્તિ મોક્ષ આપી શકતી નથી, તેમ કહે છે, એનું શું ?

ઉત્તર—હા, તો પછી જેમ ગાયનું નામ દેવાથી પણ મોઢામાં દૂધ નથી આવતું, તેમ ભગવાનનું નામ લેવાથી પણ તમારો મોક્ષ નહિ થાય, તો પછી જેમ સ્થાપનાને નથી માનતા, તેમ ભગવાનના નામને પણ તમારે માનવું જોઈએ નહિ.

૬૦ પ્રશ્ન—ત્યારે શું પ્રજાનું માનસ જ મૂર્તિપૂજાને અનુકૂળ છે ?

ઉત્તર—હા, એમ જ છે. જો તમે એની પાસેથી સત્ય મૂર્તિપૂજા મુકાવી દેશો તો તે અસત્ય મૂર્તિપૂજાને વળગી

પડશે. કોઈ ને કોઈ રૂપમાં પ્રજા મૂર્તિપૂજા તો કરવાની જ છે. તો પછી પ્રશમરસવાહી, નિર્વિકાર, શુદ્ધ જિનમૂર્તિ પૂજામાં જ તેણે શા માટે ન માનવું જોઈએ ?

૬૧ પ્રશ્ન—કેટલાકો પ્રાચીન અને અર્વાચીન પૂજા-પદ્ધતિમાં ફેરફાર બતાવે છે, તે શું સાચો છે ?

ઉત્તર—લખનારની એ સમજફેર હોઈ ખોટો છે. ઈતિહાસને નામે ડાર્વિનની વાંદરાંમાંથી મનુષ્યો થયાની જેવી શોધ છે, તેવી એ લેખકની શોધ પ્રમાણિક માની શકાય તેવી નથી.

૬૨ પ્રશ્ન—નિત્ય પ્રક્ષાલપૂજાને બદલે લેખકની કલ્પનાનુસાર જો આજે પ્રભુજી આગળ ખાલી પાણીનો લોટો ધરી દેવાનું અનુસરાય, તો કેસર-સુખડ અને ગોઠીઓ વગેરેનો ઘણો બોજો ઓછો થઈ જાય, એ ખરું ને ?

ઉત્તર—તો પછી લેખકની કલ્પનાનુસાર મંદિરોને ગામ નગરમાંથી વિદાય કરી દઈ જંગલમાં પધરાવી દેવાથી અને ત્યાંથી પણ ઉપાડી લઈ, પૂજનેચ્છુકના હૃદયમાં સ્થાપી દેવાથી બધો જ બોજો કમી થઈ જશે ! કરવું છે એમ ?

૬૩ પ્રશ્ન—ના, ના, એમ તો થઈ શકે નહિ.

ઉત્તર—ત્યારે, તમે કહો છો તેમ પણ થઈ શકે નહિ. માણસ આજે ખાન, પાન, પહેરવેષ, સભ્યતા, ભણતર, હુન્નર ઉદ્યોગ સર્વમાં આગળ વધી રહ્યો છે; એ જો સહ્ય છે, તો ભાવિક આત્મા પૂર્વાચાર્યોની વિધિ અનુસાર નિત્ય પૂજાભક્તિ કરતો રહે, તેમાં તમોને નડતર ક્યાં આવે છે ?

કોઈ કહેતું નથી. એ તો એવા અતિપંડિતોનો જ એક ભ્રમ માત્ર છે.

૬૮ પ્રશ્ન—પ્રભુપૂજામાં હિંસાનો દોષ થાય છે ખરો ?

ઉત્તર—અર્થ-કામના હેતુ માટે કરાતી ક્રિયા હિંસાવાળી છે. શાસ્ત્રવિધિથી આત્મકલ્યાણ માટે પ્રભુપૂજા કરાય તેમાં હિંસાનો દોષ થતો નથી.

૬૯ પ્રશ્ન—'પુષ્પ પાંખડી જ્યાં દુભાય, ત્યાં નહિ શ્રી જીનવરની આણ'—એમ કહ્યું છે ને ?

ઉત્તર—આ વાક્ય કોઈ પૂર્વાચાર્ય મહર્ષિનું નથી, પણ રાજકોટ વવાણિયા ગામના રહીશ મર્હૂમ ગૃહસ્થ કવિ શ્રી રાજચંદ્રનું છે. તેનો પણ જો આપણે સિદ્ધાન્ત શૈલીથી વિચાર કરીએ, તો એનો અર્થ એ છે કે, 'સ્વશરીર ઉપભોગમાં, મોજશોખ આદિમાં, એક પુષ્પ-પાંખડીને પણ તમે દુભાવો, ત્યાં પ્રભુની આજ્ઞા નથી.' પ્રભુપૂજામાં તો પુષ્પાદિ ચઢાવવાની પ્રભુઆજ્ઞા છે જ. કારણ કે, પ્રભુપૂજામાં ચઢતા પુષ્પોના જીવોને તો ઊલટું અભયદાન મળે છે અને તેના ઉપર ભવ્યતાની નિયમા છાપ પડે છે.

૭૦ પ્રશ્ન—કવિ રાજચંદ્રજી મૂર્તિપૂજામાં માનતા હતા ?

ઉત્તર—હા. તેમણે પોતાના એક પત્રમાં તે સિદ્ધ પણ કરી છે. (જુઓ 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' બીજી આવૃત્તિ, પૃ. ૧૪૩, વર્ષ ૨૦, પત્રાંક ૨૦) તેમાં તેમણે એક મૂર્તિ માનનારો અને બીજો નહિ માનનારો; એ બે પક્ષો ગ્રહણ કરીને ઘણી જ સ્પષ્ટ ભાષામાં લખ્યું છે કે—

"પ્રથમ પક્ષ સત્ય છે, એટલે કે જિન પ્રતિમા અને તેનું પૂજન શાસ્ત્રોકત, પ્રમાણોકત, અનુભવવોકત અને અનુભવમાં લેવા યોગ્ય છે."

એ જ પત્રમા તેઓ આગળ લખે છે કે–

"પાંચ પ્રકારનાં પ્રમાણથી તે વાત હું સિદ્ધ કરું છઉં."

આગળ પણ તેઓ જણાવે છે કે, "પ્રથમ પ્રતિમા નહિ માનતો અને હવે માનું છઉં. તેમાં કાંઈ પક્ષપાતી કારણ નથી પણ મને તેની સિદ્ધિ જણાઈ તેથી માન્ય રાખું છઉં."

આ પ્રમાણે પ્રભુપૂજાને સિદ્ધ માનનારા અને સાબીત કરનારા કવિ શ્રી રાજચંદ્રે પ્રભુપૂજામાં પુષ્પાદિના વિરોધ માટે ઉપરનું વાકય લખ્યું હોય કે માન્યું હોય એમ કહેવું, તે તો તેમની સ્વીકારેલી વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિને ઘોર અન્યાય કરવા બરાબર છે.

૭૧ પ્રશ્ન—આજકાલ દેખાદેખીથી હજારો અને એથી વધીને લાખો પુષ્પોની આગી થાય છે, તે ગમે તેવાં વાસી પણ આવે છે, પછી જમીન ઉપર દેખાવનાં તે પથરાય છે અને તેનો કચ્ચરઘાણેય થાય છે, તેને આપ ઉચિત માનો છો કે અનુચિત?

ઉત્તર—જેટલી વિવેક અને જયણાની ખામી છે તેટલું અનુચિત તો છે જ. આજે મુંબઈ જેવા શહેરોમાં દિવસ ઉગ્યા પહેલાં વહેલી પ્રક્ષાલ પૂજાઓ વગેરે થઈ જાય અને દહેરાસરોમાં ઈલેકિટ્રકોના સગવડભર્યા ભપકા થાય, એ સઘળુંય અનિચ્છનીય છે.

૬૪ પ્રશ્ન—ગોઠીઓ વગેરે ખર્ચનું નડતર આવે છે.

ઉત્તર—એ તો જૂ થાય છે એટલે કપડું ફેંકી દેવા જેવી તમે વાત કરો છો. માણસ લગ્ન કરે છે, એમાંથી પ્રજા ઉત્પન્ન થાય છે, પ્રજા ઉત્પન્ન થતાં તેને પાળવા પોષવા, ભણાવવા, ધંધે લગાડવા, એકબીજાના હિત-હક્કોનું રક્ષણ કરવા, યાવત્ રાજતંત્ર વગેરે સુધીની અનેક પ્રકારની ઉપાધિઓ ઉભી થાય છે, આ કારણથી એ સર્વેને મીટાવી દેવાની જો આજે કોઈ વાત કરે, તો તે ગાંડામાં જ ખપે, માટે ખર્ચોના નડતરને દૂર કરવા માટે જાતે સેવાભક્તિ કરવાનો લોકોને ઉપદેશ આપો, કિન્તુ નિત્ય પ્રક્ષાલપૂજાની શાસ્ત્રીય પ્રણાલી ઉપર કુઠારાઘાત કરવાની જરૂર નથી.

૬૫ પ્રશ્ન—પંચોપચારી પૂજાના શાસ્ત્રપાઠો પ્રાચીન છે અને અષ્ટોપચારી પૂજાના શાસ્ત્રપાઠો પછીના સમયના છે એમ કહે છે, એ વાત ખરી છે ?

ઉત્તર—ના, એમ કહેવું તે પણ એ લેખકનું એક સાહસ માત્ર છે. શ્રી મહાનિશીથ, પંચાશકજી, યોગશાસ્ત્ર આદિ શાસ્ત્રપાઠો અને ટીકા વગેરેનું જો એ લેખકે સર્વાંગ અવલોકન કર્યું હોત, તો કોઈને 'કૂટ' અને કોઈને 'કલ્પિત' તથા કોઈને 'અર્વાચીન સમયના ગતાનુગતિક' વગેરે લખવાનું કિંવા પોતાની મતલબનું લઈને બીજું છુપાવવાનું તથા અર્થો મરડવાનું દુઃસાહસ તેઓ કદી કરી શક્યા ન જ હોત.

૬૬ પ્રશ્ન—તો પછી કોઈ પંચોપચારી, કોઈ અષ્ટો-પચારી, કોઈ સર્વોપચારી, કોઈ નિત્ય કે કોઈ પ્રાસંગિક

પૂજા કરે, એમાં શાસ્ત્રવિધિથી મને તો કશો જ વાંધો દેખાતો નથી

ઉત્તર—તમારી આ સમજ તદ્દન બરાબર છે. દૂધ-પાકનું ભોજન જેની શક્તિ અને રૂચિ હોય તે ભલેને નિત્ય કરે, એમાં નિષેધને સ્થાન રહેતું જ નથી. એ પ્રમાણે શાસ્ત્રોમાં પ્રાચીન કાળથી નિત્ય પ્રક્ષાલપૂજાની વિધિ પણ સ્પષ્ટ દીવા જેવી છે.

૬૭ પ્રશ્ન—પરન્તુ આથી અમોને ભગવાનનું અરિ-હંતસ્વરૂપ તો દેખાતું જ નથી. કોઈ તો લખે છે કે, 'રાજ્ય કરતી યુવતી'નું સ્વરૂપ દેખાય છે, તેનું શું ?

ઉત્તર—'યુવતી' શબ્દ લખનારની આંખે કમળો થયો જણાય છે. હયાના ભયંકર દુર્ભાવ વિના આવા શબ્દો શ્રી વીતરાગદેવની પ્રતિમા માટે લખાય નહિ. આવું લખનાર કે બોલનારને ભવાંતરમાં જીભ કે હાથ તો ન મળે, પરન્તુ મહા દુર્લભબોધિપણું મળે એ ભૂલવું જોઈએ નહિ. ભગવાનની પૂજા જ ભગવાનની રાજ્યાવસ્થા અંગે છે, તથાપિ એ પૂજામાં શ્રી વીતરાગદેવની મૂર્તિ તો તદવસ્થ જ રહે છે; અને શાસ્ત્રકારોએ શ્રી વીતરાગદેવની જુદી જુદી અવસ્થાની ભાવનાઓ કેવી રીતિએ ચિંતવવી તેનો વિવેક દર્શાવેલો જ છે. ગમે તેવા હાર, મુકુટ, આંગી, પાખર પહે-રાવેલાં હોય, પરન્તુ દર્શન કરનાર આબાલસ્ત્રીગોપાલ-વૃદ્ધને પૂછો કે, 'કોનાં દર્શન કર્યાં ?' તો સૌ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનનાં જ દર્શન કર્યાનું કહે છે. 'રાજાનાં દર્શન કર્યાનું'

કોઈ કહેતું નથી. એ તો એવા અતિપંડિતોનો જ એક ભ્રમ માત્ર છે.

૬૮ પ્રશ્ન—પ્રભુપૂજામાં હિંસાનો દોષ થાય છે ખરો ?

ઉત્તર—અર્થ–કામના હેતુ માટે કરાતી ક્રિયા હિંસાવાળી છે. શાસ્ત્રવિધિથી આત્મકલ્યાણ માટે પ્રભુપૂજા કરાય તેમાં હિંસાનો દોષ થતો નથી.

૬૯ પ્રશ્ન—'પુષ્પ પાંખડી જ્યાં દુભાય, ત્યાં નહિ શ્રી જીનવરની આણ'–એમ કહ્યું છે ને ?

ઉત્તર—આ વાક્ય કોઈ પૂર્વાચાર્ય મહર્ષિનું નથી, પણ રાજકોટ વવાણિયા ગામના રહીશ મર્હૂમ ગૃહસ્થ કવિ શ્રી રાજચંદ્રનું છે. તેનો પણ જો આપણે સિદ્ધાન્ત શૈલીથી વિચાર કરીએ, તો એનો અર્થ એ છે કે, 'સ્વશરીર ઉપભોગમાં, મોજશોખ આદિમાં, એક પુષ્પ-પાંખડીને પણ તમે દુભાવો, ત્યાં પ્રભુની આજ્ઞા નથી.' પ્રભુપૂજામાં તો પુષ્પાદિ ચઢાવવાની પ્રભુઆજ્ઞા છે જ. કારણ કે, પ્રભુપૂજામાં ચઢતા પુષ્પોના જીવોને તો ઊલટું અભયદાન મળે છે અને તેના ઉપર ભવ્યતાની નિયમા છાપ પડે છે.

૭૦ પ્રશ્ન—કવિ રાજચંદ્રજી મૂર્તિપૂજામાં માનતા હતા ?

ઉત્તર—હા. તેમણે પોતાના એક પત્રમાં તે સિદ્ધ પણ કરી છે. (જુઓ 'શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર' બીજી આવૃત્તિ, પૃ. ૧૪૩, વર્ષ ૨૦, પત્રાંક ૨૦) તેમાં તેમણે એક મૂર્તિ માનનારો અને બીજો નહિ માનનારો; એ બે પક્ષો ગ્રહણ કરીને ઘણી જ સ્પષ્ટ ભાષામાં લખ્યું છે કે—

"પ્રથમ પક્ષ સત્ય છે, એટલે કે જિન પ્રતિમા અને તેનું પૂજન શાસ્ત્રોક્ત, પ્રમાણોક્ત, અનુભવવોક્ત અને અનુભવમાં લેવા યોગ્ય છે."

એ જ પત્રમા તેઓ આગળ લખે છે કે—

"પાંચ પ્રકારનાં પ્રમાણથી તે વાત હું સિદ્ધ કરું છઉં."

આગળ પણ તેઓ જણાવે છે કે, "પ્રથમ પ્રતિમા નહિં માનતો અને હવે માનું છઉં. તેમાં કાંઈ પક્ષપાતી કારણ નથી પણ મને તેની સિદ્ધિ જણાઈ તેથી માન્ય રાખું છઉં."

આ પ્રમાણે પ્રભુપૂજાને સિદ્ધ માનનારા અને સાબીત કરનારા કવિ શ્રી રાજચન્દ્રે પ્રભુપૂજામાં પુષ્પાદિના વિરોધ માટે ઉપરનું વાક્ય લખ્યું હોય કે માન્યું હોય એમ કહેવું, તે તો તેમની સ્વીકારેલી વૃત્તિ અને પ્રવૃત્તિને ઘોર અન્યાય કરવા બરાબર છે.

૭૧ પ્રશ્ન—આજકાલ દેખાદેખીથી હજારો અને એથી વધીને લાખો પુષ્પોની આગી થાય છે, તે ગમે તેવાં વાસી પણ આવે છે, પછી જમીન ઉપર દેખાવનાં તે પથરાય છે અને તેનો કચ્ચરઘાણેય થાય છે, તેને આપ ઊચિત માનો છો કે અનુચિત?

ઉત્તર—જેટલી વિવેક અને જયણાની ખામી છે તેટલું અનુચિત તો છે જ. આજે મુંબઈ જેવા શહેરોમાં દિવસ ઉગ્યા પહેલાં વહેલી પ્રક્ષાલ પૂજાઓ વગેરે થઈ જાય અને દહેરાસરોમાં ઇલેક્ટ્રિકોના સગવડભર્યા ભપકા-થાય, એ સઘળુંય અનિચ્છનીય છે.

૭૨ પ્રશ્ન—કેટલાકો તરફથી શ્રીમદ્‌ને ગુરુદેવ માનવામાં આવે છે તે બરાબર છે?

ઉત્તર—બરાબર તો કેમ જ કહેવાય? તેમણે દીક્ષા ગ્રહણ કરેલી નહોતી. તેઓ ક્ષયના બાજારમાં ગૃહસ્થપણે જ અવસાન પામ્યા હતા. ગુરુઓ કોણ કહેવાય છે, તે જણાવવા માટે કલિકાલસર્વજ્ઞ **શ્રી હેમચંદ્રસૂરિ મહારાજે** પોતાના **યોગશાસ્ત્ર**ના બીજા પ્રકાશમાં લખ્યું છે કે—

"महाव्रतधरा धीरा, भैक्षमात्रोपजीविनः।
सामायिकस्था धर्मोपदेशका गुरवो मताः ॥८॥"

ભાવાર્થ—'જે પંચ મહાવ્રતધારી હોય, તેના પાલનમાં ધીર હોય, શુદ્ધ ભીક્ષાવૃત્તિથી ભોજનાદિ મેળવતા હોય, હમેશા સાવદ્ય ત્યાગની પ્રતિજ્ઞારૂપ સામાયિકના ઉપયોગમાં રહેલા હોય અને ઉપદેશ ધર્મનો જ આપતા હોય,' તે ગુરુદેવ કહેવાય છે.'

૭૩ પ્રશ્ન—ગાંધીજી જેવા શ્રીમદને ગુરુદેવ માનતા હતા, તે શું ખોટું છે?

ઉત્તર—હા, તે ખોટુ છે. શ્રી મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધીજીએ પોતે જ તેનો ઇન્કાર કર્યો છે. 'શ્રીમદ્‌ રાજચંદ્ર' (ત્રીજી આવૃત્તિ) નામના પુસ્તકમાં તેમણે પોતાની સહીથી 'પ્રાસ્તાવિક બે બોલ' લખેલા છે, તેમાં વાંચો–તેમના શબ્દો આ રહ્યા—

"**એમ છતાં મેં એમને મારા ધર્મગુરુ નથી માન્યા.**" (શ્રી રા. તૃ. આ. પૃ. ૩)

૭૪ પ્રશ્ન—પ્રભુને ઓળખાવે તે પ્રભુ કરતાં પણ મોટો ઉપકારી ગણાય ને?

ઉત્તર—ના. પ્રભુનાં વચનોથી પ્રભુને ઓળખાવી શકાય

છે. આત્માનું, કર્મનું અને મોક્ષમાર્ગનું જ્ઞાન પણ તેમના વચનોથી જ યથાર્થ આપી શકાય છે. મોટા ઉપકારી તો પ્રભુ શ્રી અરિહંત ભગવાન જ છે. બીજાઓ તો માત્ર તેનો અનુવાદ જ કરનારા છે. તેઓ તેમના વચનનો ઉપદેશ આપી ઉપકારકર્તા ભલે બને, તથાપિ તેમને અનુક્રમે શ્રી અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય અને સાધુ મહારાજ કરતાં મોટા ઉપકારી તો ન જ માની શકાય.

૭૫ પ્રશ્ન—પ્રભુએ દયા, દાન ફરમાવ્યાં છે, તે અપાત્રને કરવાથી પાપ લાગે; એમ કેટલાકોનું કહેવું છે, તે બરાબર છે?

ઉત્તર—બરાબર નથી. પ્રભુએ વર્ષિદાનો આપ્યાં છે. ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવે ગોશાળાને, શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુએ સર્પને, શ્રી નેમિનાથ પ્રભુએ પશુઓને અને શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનના જીવે પારેવાને બચાવ્યા પણ છે. પાત્રમાં ભક્તિથી અને અપાત્રમાં અનુકંપાથી દયા, દાન આચરવાની પ્રભુની આજ્ઞા છે તેને લોપવા તે પ્રભુની આજ્ઞા લોપવા બરોબર છે.

૭૬ પ્રશ્ન—બિલાડીથી ઉંદર બચાવતાં, બિલાડીને અંતરાય કરી દુઃખ ઉપજાવ્યું ન કહેવાય?

ઉત્તર—ના. રોગીને દવાના કારણે ભૂખ્યો રાખવામાં જેમ વૈદ્ય વગેરેને અંતરાય કર્યાનો કે દુઃખ ઉપજાવ્યાનો ગુનો લાગતો નથી, તેમ એક હિંસક પ્રાણીને બીજા પ્રાણીની હિંસા કરતો અટકાવવામાં અંતરાય કે દુઃખોપાર્જનનો દોષ લાગતો નથી. બચાવવાની ભાવનામાં તો તે બન્ને પ્રત્યે શુભ તત્ત્વ જ સમાયેલું છે.

૭૭ પ્રશ્ન—અપાત્ર કોણ કહેવાય છે અને પાત્ર કોને કહેવાય છે?

ઉત્તર—જ્ઞાનગ્રહણ અને ક્રિયાપાલનની દૃષ્ટિએ શ્રદ્ધા તથા પાપત્યાગના પચ્ચખ્ખાણ વિનાનો અપાત્ર અને તેની શ્રદ્ધા તથા પાપત્યાગના પચ્ચખ્ખાણવાળો પાત્ર કહેવાય છે.

૭૮ પ્રશ્ન—અણુવ્રતી સંઘના સ્થાપક કોણ છે?

ઉત્તર—અણુવ્રતી અને મહાવ્રતી સંઘના પણ સ્થાપક ખુદ્દ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન છે.

૭૯ પ્રશ્ન-સમ્યક્ત્વ વિના અણુવ્રતી સંઘ હોઈ શકે?

ઉત્તર—ના, ન જ હોઈ શકે.

૮૦ પ્રશ્ન—આજે દયા-દાનનો લોપ કરનારા કેટલાકો અણુવ્રત આંદોલન ચલાવે છે, તે માનવા યોગ્ય છે કે?

ઉત્તર—ના. બિલકુલ નહિ; કારણ કે એ એમની પોતાની રીતનો લોકોને પોતાના પંથમાં ખેંચવા માટેનો નવીન ઢબનો એક છલ માત્ર છે.

૮૧ પ્રશ્ન--શ્રીયુત ગાંધીજીની અહિંસાને જૈન ધર્મની અહિંસા તરીકે માની શકાય?

ઉત્તર—ના, કારણ કે તેમની અહિંસા માત્ર અમુક મનુષ્યોના ભૌતિક સુખો માટેની છે, જ્યારે જૈન ધર્મની અહિંસા જગતના પ્રાણીમાત્રના રક્ષણપૂર્વક આત્મીય મોક્ષ મેળવવા માટે ત્યાગ અને તપશ્ચર્યાની છે.

૮૨ પ્રશ્ન—માણસને જે સૂઝે તે સત્ય ગણાય કે સત્ય હોય તે સત્ય ગણાય?

ઉત્તર—વાસ્તવિક જે સત્ય હોય તેજ સત્ય ગણાય.

૮૩ પ્રશ્ન—સત્ય એ જ પરમેશ્વર છે કે પરમેશ્વર કોઈ જુદું તત્ત્વ છે ?

ઉત્તર—પરમેશ્વર એ સિદ્ધબુદ્ધ થયેલ સ્વતંત્ર તત્ત્વ છે અને સત્ય તો પરમેશ્વરે બતાવેલું વસ્તુનું સ્વરૂપ છે.

૮૪ પ્રશ્ન—એક માણસ જિનોક્ત ક્રિયાકાંડ બરાબર કરે છે, પણ તેમાં શ્રદ્ધા કે જિનોક્ત આજ્ઞાનુસાર વિચાર ધરાવતો નથી, બલકે વિરુદ્ધ વિચારો ધરાવે છે, તો તે પસંદ કરવા યોગ્ય છે કે નહિ ?

ઉત્તર—ના. એવો માણસ પ્રાયઃ ક્રિયા કરનારો હોય જ નહિ. એમ છતાં જો કોઈ તેમ કરતો હોય, તો તે દંભથી કરનારો હોવો જોઈએ. દંભથી ક્રિયા કરનાર માટે પૂ. ઉપાધ્યાયજી **શ્રી યશોવિજયજી મહારાજા 'અધ્યાત્મસાર'** પૃ. ૧૬/૨ માં સાફ સાફ શબ્દોમાં શીખામણ આપે છે કે—

"**दम्भेन व्रतमास्थाय यो वाञ्छति परं पदम्।**
लोहनावं समारुह्य सोऽब्धेः पारं यियासति ॥५६॥"

ભાવાર્થ—'દંભથી વ્રત ધારણ કરીને જે મોક્ષે જવા ઇચ્છે છે, તે લોઢાના નાવમાં બેસીને સમુદ્રની સામી પાર જવા ઇચ્છે છે' મતલબ કે, જેમ લોહનાવથી સમુદ્ર ન તરાય, તેમ દંભક્રિયાથી સંસારસાગર પણ ન જ તરાય.

અજ્ઞાનતાથી જો કદાચ એ ક્રિયા કરનારો હોય, તો તેણે કદાગ્રહી નહિ બનતાં ગુરુગમથી પોતાના વિચારો સુધારી શ્રદ્ધાપૂર્વક ક્રિયા કરનારા બનવું હિતાવહ છે.

કરી શકાય. તે સિવાય કેળવણીમાં, સીઆતા સાધર્મિકોદ્ધાર-માં કે પુસ્તક લખાવવા કિંવા છપાવવા કરવામાં દેવદ્રવ્યનો ઉપયોગ કરી શકાય નહિ.

૯૧ પ્રશ્ન—આજકાલ સંઘોને સાધારણના ખાડા પડે છે, તેને પહોંચી વળવા માટે દેવદ્રવ્યને સાધારણમાં ફેરવી શકાય કે નહિ ?

ઉત્તર—ના. ન ફેરવી શકાય. કોઈ ભોગભૂખ્યો મનુષ્ય પોતાની માને બૈરીનું નામ આપી ભોગવવા ઈચ્છે તેના જેવું એ મહા પાપકાર્ય છે. સાધારણના ખર્ચાઓ માટે જો વહીવટદારો અને સ્થાનિક સંઘો યોગ્ય ધ્યાન આપે અને સાધારણ ઊપજની બીજી ઘટિત યોજનાઓ યોજે, અથવા ન પહોંચી શકાતા ખર્ચાઓ કરવા બંધ કરી દે, તો સાધારણના ખર્ચાઓના નામે દેવદ્રવ્યને અભડાવવાની કિંવા એની આવકોને ફેરવવાની કે એના ઉપર અઘટિત બોજો નાખવાની કશી જ જરૂર રહે નહિ.

૯૨ પ્રશ્ન—બોલી બોલનારની ઈચ્છાનુસાર દ્રવ્યનો વિનિયોગ કરી શકાય કે નહિ ?

ઉત્તર—ના, બોલી બોલવી કે ન બોલવી તે માટે બોલનાર સ્વતંત્ર છે, પરન્તુ તેના વિનિયોગ માટે એ કે અન્ય કોઈપણ સ્વતંત્ર નથી. એ તો જે ખાતે બોલી જતી હોય તે ખાતે જ જઈ શકે. એમાં કોઈની ઇચ્છા કે જરૂ-રિયાત પ્રધાન બની શકતી નથી. શાસ્ત્રની વિધિ જ કેવલ પ્રધાન છે.

—○—

કરી શકાય. તે સિવાય કેળવણીમાં, સીઝાતા સાધર્મિકોદ્ધાર માં કે પુસ્તક લખાવવા કિંવા છપાવવા કરવામાં દેવદ્રવ્યનો ઉપયોગ કરી શકાય નહિ.

૯૧ પ્રશ્ન—આજકાલ સંઘોને સાધારણના ખાડા પડે છે, તેને પહોંચી વળવા માટે દેવદ્રવ્યને સાધારણમાં ફેરવી શકાય કે નહિ ?

ઉત્તર—ના. ન ફેરવી શકાય. કોઈ ભોગભૂખ્યો મનુષ્ય પોતાની માને બૈરીનુ નામ આપી ભોગવવા ઇચ્છે તેના જેવું એ મહા પાપકાર્ય છે. સાધારણના ખર્ચાઓ માટે જો વહીવટદારો અને સ્થાનિક સંઘો યોગ્ય ધ્યાન આપે અને સાધારણ ઊપજની બીજી ઘટિત યોજનાઓ યોજે, અથવ ન પહોચી શકાતા ખર્ચાઓ કરવા બંધ કરી દે, તે સાધારણના ખર્ચાઓના નામે દેવદ્રવ્યને અભડાવવાની કિંવ એની આવકોને ફેરવવાની કે એના ઉપર અઘટિત બોજો નાખવાની કશી જ જરૂર રહે નહિ.

૯૨ પ્રશ્ન—બોલી બોલનારની ઇચ્છાનુસાર દ્રવ્યનો વિનિયોગ કરી શકાય કે નહિ ?

ઉત્તર—ના, બોલી બોલવી કે ન બોલવી તે માટે બોલનાર સ્વતંત્ર છે, પરન્તુ તેના વિનિયોગ માટે એ કે અન્ય કોઈપણ સ્વતંત્ર નથી. એ તો જે ખાતે બોલી જતી હોય તે ખાતે જ જઈ શકે. એમાં કોઈની ઇચ્છા કે જરૂરિયાત પ્રધાન બની શકતી નથી. શાસ્ત્રની વિધિ જ કેવ પ્રધાન છે.

—o—